This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

DUPL

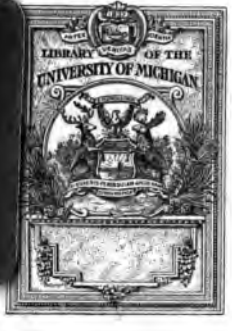

FROM THE LIBRARY OF

Professor Karl Heinrich Rau

OF THE UNIVERSITY OF HEIDELBERG

PRESENTED TO THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
BY

Mr. Philo Parsons

OF DETROIT

1871

888
C178
T22
v. 2
Buhr

CASSII DIONIS
COCCEIANI
STORIAE ROMANAE
QUAE SUPERSUNT.

AD

PTIMORUM LIBRORUM FIDEM

ACCURATE EDITA.

EDITIO STEREOTYPA.

TOM. II.

LIPSIAE
SUMPTIBUS OTTONIS HOLTZE.
1870.

888
C178
T22
v.2
Bol.

IMPRESSERUNT METZGER & WITTIG, LIPSIAE

ΤΩΝ

ΔΙΩΝΟΣ
ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΟ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ.

Haec insunt Libro XLII. Romanae Historiae Dionis.

Vt Pompejus, in Thessalia victus, fugerit, in Aegyptoque perierit. c. 1 — 5.
Quomodo Caesar Pompejum insequendo in Aegyptum venerit. c. 6 — 16.
Quemadmodum Romae res inter Caesarem et Pompejum gestae, annuntiatae: ac quae in honorem Caesaris decreta sint. c. 17 — 20.
De seditione Romanorum per absentiam Caesaris. c. 21 — 33.
Vt Caesar Aegyptios bello subegerit, Cleopatraeque gratificatus sit. c. 34 — 44.

Vt Pharnacem idem devicerit. c. 45 — 48.
De Caesaris reditu ad vrbem, ac quemadmodum res vrbanas constituerit. c. 49 — 55.
De ejusdem expeditione in Africam. c. 56 — 58.
Haec gesta sunt partim reliqua ejus anni parte, quo consules fuerunt Julius Caesar II. et P. Servilius Isauricus: partim insequenti anno uno, in quo, secundum Fastos, rebus praefuerunt.

ante C. N.	*V. C.*	
47.	*707.*	*C. Julius C. F. Caesar, Dictator II. et M. Antonius M. F. Magister equitum. Q. Fufius Q. F. Calenus, et P. Vatinius, P. filius. Coss.*

Ἡ μὲν οὖν μάχη τοιάδε τις ἐγένετο· καὶ ἀπ' αὐτῆς ὁ Πομπήϊος πάντων τῶν ἑαυτοῦ πραγμάτων παραχρῆμα ἀπέγνω· καὶ οὐκέτ' οὐδὲ τῆς ἰδίας ἀρετῆς, οὔτε τοῦ τῶν λοιπῶν στρατιωτῶν πλήθους, οὔθ' ὅτι πολλάκις ἡ τύχη δι' ἐλαχίστου τοὺς πταίσαντας ἀναλαμβάνει, λογισμόν τινα ἐποιήσατο· καίπερ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ πλεῖστον τὸ εὔθυμον, πλεῖστον δὲ τὸ εὔελπι παρὰ πάντα ὅσα ἐσφάλη, ἀεί

ποτε σχών. αἴτιον δὲ, ὅτι ἐν μὲν ἐκείνοις ἀντίπαλος ὢς πλήθει τοῖς ἐναντίοις ὢν, οὐ προελάμβανε τῇ γνώμῃ τὴν νίκην, ἀλλ' ἐπ' ἀμφότερα τὴν ἔκβασιν τῶν πραγμάτων, ἔν τε τῷ θαρσοῦντι, καὶ πρὶν ἐς κατάπληξίν τινα ἀφικέσθαι, προσκοπῶν, οὐκ ἠμέλει τῆς τοῦ χείρονος θεραπείας· καὶ διὰ τοῦτ' οὔθ' ὑπείκειν ταῖς συμφοραῖς ἠναγκάζετο, καὶ ἀναμάχεσθαι ῥᾳδίως ἐδύνατο· τότε δὲ, πολλῷ τοῦ Καίσαρος περιυχήσειν δοκῶν, οὐδὲν προείδετο. οὐκοῦν οὐδὲ τὸ στρατόπεδον ἐν ἐπιτηδείῳ ἐποιήσατο, οὐδ' ἀναφυγὴν οὐδεμίαν ἥττηθέντι οἱ παρεσκεύασε. τρίψαι τε δυνηθεὶς ἂν τὰ πράγματα, κἂν τούτου ἀμαχεὶ κραιῆσαι· (στρατός τε γὰρ καθ' ἑκάστην ἡμέραν αὐτῷ προσεγίγνετο, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἄφθονα, ἅτε ἔν τε φιλίᾳ τῇ πλείστῃ χώρᾳ ὤν, καὶ ναυκρατῶν, εἶχεν·) ὅμως, εἴτε ἐθελοντὴς, ὡς καὶ πάντως νικήσων, εἴτε καὶ ὑπὸ τῶν συνόντων ἐκβιασθεὶς, συνέβαλε. καὶ διὰ ταῦτ', ἐπειδὴ τάχιστα ἐνικήθη, δεινῶς ἐξεπλάγη· καὶ οὔτε τι βούλευμα καίριον, οὔτε ἐλπίδα βεβαίαν ἐς τὸ ἀνακινδυνεῦσαι ἔσχεν. ὅταν γάρ τι ἀπροσδοκήτως τινὶ καὶ μετὰ πλείστου παραλόγου προσπέσῃ, τό, τε φρόνημα αὐτοῦ ταπεινοῖ, καὶ τὸ λογιζόμενον ἐκπλήσσει, ὥστ' αὐτὸν κάκιστόν τε καὶ ἀσθενέστατον τῶν πρακτέων κριτὴν γενέσθαι.. οὐ γὰρ ἐθέλουσιν οἱ λογισμοὶ τοῖς φόβοις συνεῖναι, ἀλλὰ, ἂν μὲν προκατάσχωσί τινα, καὶ μάλα γενναίως αὐτοὺς ἀπωθοῦνται· ἂν δ' ὑστερήσωσιν, ἡττῶνται.

2 Διὰ μὲν δὴ ταῦτα καὶ ὁ Πομπήϊος, ὡς οὐδὲν

αὐτῶν προενόησε, καὶ γυμνὸς καὶ ἄφρακτος ἐγένετο· τάχ' ἂν μὴ χαλεπῶς, εἴπερ τι προεωρᾶτο, πάντα διαταχέων ἀνακτησάμενος. τῶν τε γὰρ μεμαχημένων συχνοὶ περιεγεγόνεσαν, καὶ ἑτέρας δυνάμεις οὐ σμικρὰς εἶχε· τό, τε μέγιστον, καὶ χρήματα πολλὰ ἐκέκτητο, καὶ τῆς θαλάσσης ἁπάσης ἐκράτει. αἵ τε πόλεις καὶ αἱ αὐτόθι, καὶ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, καὶ δυστυχήσαντα αὐτὸν ἠγάπων. νῦν δ' ἐπειδήπερ ἐφ' ᾧ μάλιστα ἐθάρσει, κακῶς ἀπήλλαξεν, οὐδὲ ἐκείνων οὐδενὶ, ὑπὸ τῆς αὐτίκα τοῦ φόβου προσβολῆς, ἐχρήσατο· ἀλλὰ τό, τε ἄρυμα εὐθὺς ἐξέλιπε, καὶ πρὸς Λάρισσαν μετ' ὀλίγων ἔφυγε. καὶ ἐς μὲν τὴν πόλιν οὐκ ἐσῆλθε, (καίτοι τῶν Λαρισσαίων ἐυκαλούντων) φοβηθεὶς μή τινα ἐκ τούτου αἰτίαν ὄφλωσιν· ἀλλ' ἐκείνους μὲν τῷ κρατοῦντι προσχωρῆσαι ἐκέλευσεν· αὐτὸς δὲ τά τε ἐπιτήδεια λαβὼν, καὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν καταβὰς, ἐς Λέσβον ὁλκάδι πρός τε τὴν γυναῖκα τὴν Κορνηλίαν καὶ πρὸς τὸν υἱὸν τὸν Σέξτον ἔπλευσε. καὶ αὐτοὺς παραλαβὼν, καὶ μηδὲ ἐς τὴν Μιτυλήνην ἐσελθὼν, ἐς Αἴγυπτον ἀπῆρε, συμμαχίαν παρὰ τοῦ Πτολεμαίου τοῦ βασιλεύοντος αὐτῆς σχήσειν ἐλπίσας. τοῦ τε γὰρ Πτολεμαίου, τοῦ διὰ τοῦ Γαουΐνιου τὴν βασιλείαν παρ' αὐτοῦ ἀπολαβόντος, υἱὸς ἦν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ ναυτικὸν ἐς ἐπικουρίαν οἱ ἐπεπώμφει. ἤκουσα μὲν γὰρ, ὅτι καὶ ἐς Πάρθους φυγεῖν ἐβουλεύσατο, οὐ μέντοι καὶ πιστεύειν ἔχω ἐκεῖνοί τε γὰρ τοὺς τε Ῥωμαίους πάντας, ἀφ' οὗ σφίσιν ὁ Κράσσος ἐπεστράτευσε, καὶ τὸν Πομπήϊον

μάλιστα, ἅτε καὶ προσήκοντα αὐτῷ, οὕτως ἐμίσουν, ὥστε καὶ τὸν πρεσβευτὴν αὐτοῦ πρὸς τὴν αἴτησιν τῆς βοηθείας ἐλθόντα δῆσαι, καίπερ βουλευτὴν ὄντα. καὶ ὁ Πομπήϊος οὐκ ἄν ποτε τοῦ πολεμιωτάτου, ὅτε εὖ πράττων οὐκ ἐτετυχήκει, ἱκέτης ὑπέμεινε δυστυχήσας γενέσθαι.

3. Ἀλλ' ἐς τὴν Αἴγυπτον δι' ἅπερ εἶπον ὥρμησε· καὶ παρὰ τὴν ἤπειρον μέχρι Κιλικίας κομισθεὶς, ἐκεῖθεν πρὸς τὸ Πηλούσιον ἐπεραιώθη, ὅπου ὁ Πτολεμαῖος τῇ ἀδελφῇ Κλεοπάτρᾳ πολεμῶν ἐστρατοπεδεύετο. τάς τε ναῦς ἀνακωχεύσας, ἔπεμψέ τινας, τῆς τε πατρῴας αὐτὸν εὐεργεσίας ἀναμιμνήσκων. καὶ δεόμενος ἐπὶ ὁρκοῖς τέ τισι καὶ βεβαίοις καταχθῆναι. ἐκβῆναι γὰρ, πρὶν ἀσφάλειάν τινα λαβεῖν, οὐκ ἐθάρσησε. καὶ αὐτῷ ὁ μὲν Πτολεμαῖος οὐδὲν (παῖς γὰρ ἔτι κομιδῇ ἦν,) ἀπεκρίνατο. τῶν δὲ δὴ Αἰγυπτίων τινὲς, καὶ Λούκιος Σεπτίμιος, ἀνὴρ Ῥωμαῖος, συνευτρατευκὼς μέν ποτε τῷ Πομπηΐῳ, συγγεγονὼς δὲ τῷ Γαουΐνίῳ, καὶ πρὸς ἐκείνου τῷ Πτολεμαίῳ μετὰ στρατιωτῶν ἐς φυλακὴν αὐτοῦ καταλελειμμένος, ἦλθον μὲν ὡς φίλοι, ἐπεβούλευσαν δὲ ἀνοσίως· καὶ ἐκ τούτου προστρόπαιον καὶ ἑαυτοῖς καὶ τῇ Αἰγύπτῳ πάσῃ προσέθεντο. αὐτοί τε γὰρ οὐκ ἐς μακρὰν ἀπώλοντο, καὶ οἱ Αἰγύπτιοι τὸ μὲν πρῶτον τῇ Κλεοπάτρᾳ δουλεύειν (ὅπερ ἥκιστα ἐβούλοντο) παρεδόθησαν, ὕστερα δὲ καὶ ἐς τὸ τῶν Ῥωμαίων ὑπήκοον ἐσεγράφοντο.

4. Ἐν δ' οὖν τῷ τότε Σεπτίμιος καὶ Ἀχιλλᾶς ὁ

στρατίαρχος, ἄλλοι τε μετ' αὐτῶν ὄντες, ἑτοίμως ἔφασαν ἐς δέξασθαι τὸν Πομπήϊον, ὅπως ὡς ῥᾴστα ἀπατηθεὶς ἁλῴη· καὶ τούς τε ἐλθόντας παρ' αὐτοῦ προέπεμψαν, θαρσεῖν σφᾶς ἔνιοι κελεύσαντες· καὶ αὐτοὶ μετὰ τοῦτο ἀκατίων ἐπιβάντες, προσέπλευσαν αὐτῷ· καὶ τά τε ἄλλα ἐφιλοφρονήσαντο αὐτόν, καὶ ἠξίωσαν πρὸς ἑαυτοὺς μετεκβῆναι, λέγοντες μήτε νῆα δύνασθαι ὑπὸ τοῦ μεγέθους, διὰ τὰ βράχη, πρὸς τὴν γῆν προσχεῖν, καὶ τὸν Πτολεμαῖον ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ εἶναι, θᾶσσον αὐτὸν ἰδεῖν. καὶ ὁ μὲν οὕτω, καίτοι πάντων οἱ τῶν σύμπλων ἀπαγορευόντων, πιστεύσας αὐτοῖς ἐξῆλθε. τοσοῦτον μόνον εἰπών.

"Οστις γὰρ ὢς τύραννον ἐμπορεύεται,
Κείνου 'στὶ δοῦλος, κἂν ἐλεύθερος μόλῃ.

οἱ δέ, ἐπειδὴ ἐγγὺς ἐγένοντο τῆς γῆς, φοβηθέντες μὴ καὶ ἐντυχὼν τῷ Πτολεμαίῳ σωθῇ, ἢ καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐκείνου, ἢ καὶ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων τῶν συνόντων αὐτῷ, ἢ καὶ ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων (καὶ γὰρ εὔνοιαν μεγάλην εἶχον) ἀπέκτειναν αὐτόν, πρὶν καταπλεῦσαι, μηδὲν μήτ' εἰπόντα, μήτ' ὀδυράμενον. ὡς γὰρ τάχιστα τῆς γε ἐπιβουλῆς ἤσθετο, καὶ ἔγνω ὅτι οὔτ' ἀμύνασθαι σφᾶς, οὔτε διαφυγεῖν δυνήσεται, συνεκαλύψατο.

5. Τοιοῦτον μὲν τότε τῷ Πομπηΐῳ ἐκείνῳ τῷ Μεγάλῳ τὸ τέλος ἐγένετο. ὥστε καὶ διὰ τούτου τήν τε ἀσθένειαν καὶ τὴν ἀτοπίαν τοῦ ἀνθρωπείου γένους ἐλεγχθῆναι. προμηθίας τε γὰρ οὐδὲν ἐλλείπων, ἀλλὰ πρὸς τὸ κακουργῆσαί τι δυνάμενον ἀσφαλέστατα

ἀεί ποτε διαγενόμενος, ἠπατήθη· καὶ νίκας πολλὰς μὲν ἐν τῇ Ἀφρικῇ, πολλὰς δὲ καὶ ἐν τῇ Ἀσίᾳ τῇ τε Εὐρώπῃ, παραδόξους καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ἐκ μειρακίου ἀνελόμενος, ἡττήθη παραλόγως, ὀκτώ τε καὶ πεντηκοντούτης ὤν. τήν τε θάλασσαν τὴν τῶν Ῥωμαίων πᾶσαν ἡμερώσας, ἐν αὐτῇ ἐκείνῃ διώλετο· καὶ χιλίων ποτὲ νεῶν (ὡς ὁ λόγος ἔχει) ἄρξας, ἐν πλοιαρίῳ τινὶ, πρός τε τῇ Αἰγύπτῳ, καὶ πρὸς τοῦ Πτολεμαίου τρόπον τινὰ, οὐ ποτὲ τὸν πατέρα ἔς τε ἐκείνην ἅμα καὶ ἐς τὴν βασιλείαν κατήγαγε, διεφθάρη. ὃν γάρ τοι καὶ τότε ἔτι στρατιῶται Ῥωμαῖοι, διὰ τὴν τοῦ Πομπηΐου χάριν ὑπὸ τοῦ Γαουϊνίου, διὰ τὸ τῶν Αἰγυπτίων ἐς τὸν πατέρα αὐτοῦ μῖσος, καταλειφθέντες, ἐφρούρουν, οὗτος αὐτὸν δι' αὐτῶν ἐκείνων ἑκατέρων ἀπεκτονέναι ἔδοξε. Πομπήϊος μὲν δὴ, κράτιστος πρότερον Ῥωμαίων νομισθεὶς, ὥστε καὶ Ἀγαμέμνονα αὐτὸν ἐπικαλεῖσθαι, τότε καθάπερ τις καὶ αὐτῶν τῶν Αἰγυπτίων ἔσχατος, πρός τε τῷ Κασσίῳ ὄρει, καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ἐν ᾗ ποτε τά τε τοῦ Μιθριδάτου καὶ τὰ τῶν καταποντιστῶν ἐπινίκια ἤγαγεν, ἐσφάγη· ὥστε μηδὲν μηδὲ ἐν τούτῳ ὁμολογηθῆναι. ἔν τε γὰρ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τὰ λαμπρότατα πρὶν πράξας, τότε ἀλγεινότατα ἔπαθε· καὶ ἐς πάντας τοὺς πολίτας τοὺς Κασσίους, ἐκ χρησμοῦ τινος, ὑποπτεύσας, πρὸς μὲν ἀνδρὸς Κασσίου οὐδενὸς ἐπεβουλεύθη, παρὰ δὲ δὴ τῷ ὄρει τῷ τὴν ἐπίκλησιν ταύτην ἔχοντι καὶ ἀπέθανε καὶ ἐτάφη. τῶν δὲ δὴ συμπλεόντων αὐτῷ οἱ μὲν αὐτίκα ἑάλω

σαν· οἱ δὲ ἔφυγον, ἄλλοι τε καὶ ὁ παῖς ἥ τε γυνὴ αὐτοῦ. καὶ ἡ μὲν ἐς τὴν Ῥώμην μετὰ ταῦτα ἀδείας τυχοῦσα ἀνεσώθη· ὁ δὲ δὴ Σέξτος ἐς τὴν Ἀφρικὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν τὸν Γναῖον ἐκομίσθη. τούτοις γὰρ δὴ τοῖς ὀνόμασι διακεκρίδαται, ἐπειδὴ τὴν τοῦ Πομπηΐου πρόσρησιν ἀμφότεροι εἶχον.

6. Καῖσαρ δέ, ὡς τότε μετὰ τὴν μάχην τὰ κατεπείγοντα διῳκήσατο, τὴν μὲν Ἑλλάδα τά τε λοιπὰ τὰ ταύτῃ ἄλλοις τισὶ καὶ προσποιεῖσθαι καὶ καθίστασθαι προσέταξεν· αὐτὸς δὲ τὸν Πομπήϊον ἐπεδίωξε, καὶ μέχρι μὲν τῆς Ἀσίας κατὰ πύστιν αὐτοῦ προϊὼν ἠπείχθη· ἐνταῦθα δέ, ἐπειδὴ μηδεὶς ὅπῃ πεπλευκὼς ἦν ἠπίστατο, ἐνδιάτριψεν. οὕτω δ' οὖν ἐν τύχῃ πάντα αὐτῷ προὐχώρει, ὥστε καὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἐν πορθμείῳ τινὶ περαιούμενος, ἐνέτυχε μὲν τῷ τοῦ Πομπηΐου ναυτικῷ μετὰ τοῦ Κασσίου τοῦ Λουκίου πλέοντι· οὐ μόνον δὲ οὐδὲν δεινὸν ὑπ' αὐτῶν ἔπαθεν, ἀλλὰ καὶ προσκαταπλήξας σφᾶς προσεποιήσατο. κἀκ τούτου καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐκείνῃ, μηδενὸς ἔτ' ἀνταίροντος, παρελάμβανε καὶ διῴκει· χρημάτων μὲν ἐκλογὴν (ὅπερ εἶπον) ποιούμενος, ἄλλο δὲ μηδὲν μηδένα λυπῶν, ἀλλὰ καὶ εὐεργετῶν πάντας ὅσα ἐνεδέχετο. τοὺς γοῦν τελώνας πικρότατα σφίσι χρωμένους ἀπαλλάξας, ἐς φόρου συντέλειαν τὸ συμβαῖνον ἐκ τῶν τελῶν κατεστήσατο.

7. Κἀν τούτῳ πυθόμενος τὸν Πομπήϊον πρὸς τὴν Αἴγυπτον πλέοντα, καὶ δείσας μὴ προκατασχὼν αὐτὴν, αὖθις ἰσχύσῃ, ἀφωρμήθη κατὰ τάχος· καὶ ἐκεῖνον μὲν οὐκέτι περιόντα κατέλαβε· τῇ δ'

Ἀλεξανδρείᾳ αὐτῇ μετ' ὀλίγων, πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων, πρὶν τὸν Πτολεμαῖον ἐκ τοῦ Πηλουσίου ἐλθεῖν, προσπλεύσας, καὶ τοὺς Ἀλεξανδρέας θορυβουμένους ἐπὶ τῷ τοῦ Πομπηΐου θανάτῳ εὑρών, οὐκ ἐθάρσησεν εὐθὺς ἐς τὴν γῆν ἐκβῆναι· ἀνορμισάμενος δὲ ἀνεῖχε, μέχρις οὗ τήν τε κεφαλὴν καὶ τὸν δακτύλιον αὐτοῦ πεμφθέντα οἱ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου εἶδεν. οὕτω δὴ ἐς μὲν τὴν ἤπειρον θαρσούντως προσέσχεν· ἀγανακτήσεως δὲ ἐπὶ τοῖς ῥαβδούχοις αὐτοῦ παρὰ τοῦ πλήθους γενομένης, αὐτὸς μὲν ἀγαπητῶς ἐς τὰ βασίλεια προκατέφυγε· τῶν δὲ δὴ στρατιωτῶν τινες τὰ ὅπλα ἀφῃρέθησαν, καὶ διὰ τοῦθ' οἱ λοιποὶ ἀνωρμίσαντο αὖθις, ἕως πᾶσαι αἱ νῆες ἐπικατήχθησαν.

8. Ὁ δ' οὖν Καῖσαρ, τὴν τοῦ Πομπηΐου κεφαλὴν ἰδών, κατεδάκρυσε καὶ πατωλοφύρατο, πολίτην τε αὐτὸν καὶ γαμβρὸν ὀνομάζων, καὶ πάνθ' ὅσα ποτὲ ἀλλήλοις ἀνθυπουργήκεσαν ἀναριθμούμενος. τοῖς τε ἀποκτείνασιν αὐτὸν οὐχ ὅπως εὐεργεσίαν τινὰ ὀφείλειν ἔφη, ἀλλὰ καὶ ἐπεκάλει. καὶ ἐκείνην κοσμῆσαί τε καὶ εὐθετῆσαι καὶ θάψαι τισὶν ἐκέλευσε. καὶ ἐπὶ μὲν τούτῳ ἔπαινον ἔσχεν· ἐπὶ δὲ δὴ τῇ προσποιήσει γέλωτα ὠφλίσκανε. τῆς γὰρ δυναστείας δεινῶς ἐφιέμενος, καὶ ἐκεῖνον καὶ ὡς ἀνταγωνιστὴν καὶ ὡς ἀντίπαλον ἀεί ποτε μισήσας, καὶ τά τε ἄλλα ἐπ' αὐτῷ πράξας ἅπαντα, καὶ τὸν πόλεμον τόνδε οὐκ ἐπ' ἄλλο τι παρασκευάσας, ἢ ἵνα ἀπολομένου αὐτοῦ πρωτεύσῃ, τότε τε ἐς Αἴγυπτον οὐ δι' ἄλλο τι ἐπειχθεὶς, ἢ ἵνα αὐτὸν, εἰ περιείη,

προσκατεργάσαιτο, ποθεῖν τε αὐτὸν ἐπλάτι
καὶ ἀγανακτεῖν ἐπὶ τῷ ὀλέθρῳ αὐτοῦ ἐσκήπτετο

9. Καὶ ὁ μὲν μηδὲν ἔτι πολέμιον, ὑπεξηρημ
οἱ ἐκείνου, καταλιπέσθαι νομίζων, καὶ ἐν τῇ Α
πτῳ ἐνεχρόνισεν ἀργυρολογῶν, καὶ τὰ τοῦ Π
μαίου καὶ τὰ τῆς Κλεοπάτρας διάφορα διακρί
πόλεμοι δὲ ἐν τούτῳ ἕτεροι αὐτῷ παρεσκευά
σαν. ἥ τε γὰρ Αἴγυπτος ἐνεόχμωσε, καὶ ὁ
νάκης ἤρξατο μὲν εὐθύς, ἐπειδὴ πρῶτον τὸν
πήϊον καὶ τὸν Καίσαρα ἐκπεπολεμῶσθαι ἔμ
τῆς τε πατρῴας ἀρχῆς ἀντιποιεῖσθαι. χρονιέ
γὰρ αὐτοὺς ἐν τῇ στάσει, καὶ τὰς δυνάμεις
Ῥωμαίων αὐτὰς περὶ αὑταῖς ἀναλώσειν ἤλπ
εἴχετο δὲ καὶ τότε τῶν προκειμένων, ὅτι τε
ἐκεκίνητο, καὶ ὅτι πόρρω τὸν Καίσαρα ὄντα
θετο· καὶ πολλά γε χωρία προκατέλαβε. κἂν
τῳ καὶ ὁ Κάτων καὶ ὁ Σκιπίων, οἵ τε ἄλλοι οἱ
αὐτὴν σφίσι γνώμην ἔχοντες, καὶ ἐμφύλιον
ὀθνεῖον ἐν τῇ Ἀφρικῇ πόλεμον ἤγειραν.

10. Ἔσχε γὰρ οὕτως· ὁ Κάτων ἐν τῷ Λυρῷ
πρὸς τοῦ Πομπηΐου τά τε ἐκ τῆς Ἰταλίας ἐπιτηρεῖ
τις διαβαίνῃ, καὶ τοὺς Παρθινοὺς κατείργειν,
τι παρακινῶσι, καταλειφθεὶς, τὸ μὲν πρ
ἐκείνοις ἐπολέμει· ἡττηθέντος δὲ τοῦ Πομπη
τὴν μὲν Ἤπειρον ἐξέλιπεν, ἐς δὲ τὴν Κέρκυραν
τὰ τῶν ὠμογνωμονούντων οἱ κομισθείς, ἐντα
τούς τε ἐκ τῆς μάχης διαφυγόντας, καὶ τοὺς ἄλ
τοὺς τὰ αὐτὰ φρονοῦντας ἐδέχετο. Κικέρων
γὰρ καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν βουλευτῶν ἐς τὴν Ῥ

παραυτίκα ἀπῆραν· οἱ δὲ δὴ πλείους μετά τε τοῦ Λαβιήνου καὶ μετὰ τοῦ Ἀφρανίου, ἅτε μηδεμίαν ἐν τῷ Καίσαρι ἐλπίδα, ὁ μὲν, ὅτι ἡὑτομολήκει, ὁ δὲ, ὅτι σωθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, αὖθις οἱ ἐπεπολεμήκει, ἐχόντων, πρός τε τὸν Κάτωνα ἦλθον, καὶ ἐκεῖνον προστησάμενοι ἐπολέμουν.

11. Καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ὁ Ὀκταούϊος σφίσι προσεγένετο. ὡς γὰρ τότε τὸν Ἰόνιον προσέπλευσε, καὶ τὸν Ἀντώνιον τὸν Γαΐου συνέλαβεν, ἄλλων μέν τινων χωρίων ἐκράτησε, τὴν δὲ δὴ Σάλωνα, καίπερ ἐπὶ πλεῖστον αὐτὴν πολιορκήσας, οὐχ εἷλε. τά τε γὰρ ἄλλα ἰσχυρῶς αὐτὸν ἀπεκρούοντο, βοηθοῦντα σφίσι τὸν Γαουΐνιον ἔχοντες· καὶ τέλος μετὰ τῶν γυναικῶν ἐπεκβραμόντες, μέγα ἔργον εἰργάσαντο. ἐκεῖναί τε γὰρ τάς τε κόμας καθεῖσαι, καὶ στολὰς μελαίνας ἐνδυσάμεναι, λαμπάδας τε λαβοῦσαι, καὶ τὸ σύμπαν πρὸς τὸ φοβερώτατον σχηματισάμεναι. τῷ τε στρατοπέδῳ τῷ πολιορκοῦντι σφᾶς, νυκτὸς μέσης προσέμιξαν, καὶ τοὺς προφύλακας, ὡς καὶ δαίμονες τινὲς, ἐκπλήξασαι, τὸ πῦρ ἐς τὸ χαράκωμα ἅπαντοχόθεν ἅμα ἐνέβαλον· καὶ αὐτοὶ ἐπισπώμενοι σφίσι, πολλοὺς μὲν ταραττομένους, πολλοὺς δὲ καὶ καθεύδοντας ἐφόνευον. καὶ ἐκεῖνό τε εὐθὺς κατέσχον, καὶ τὸ ναύσταθμον, ἐν ᾧ ὁ Ὀκταούϊος ηὐλίζετο, αὐτοβοεὶ εἷλον. οὐ μέντοι καὶ ἐν ῥᾳστώνῃ τινὶ ἐγένοντο. διαφυγών γάρ πως αὐτοὺς, δύναμίν τε αὖθις ἤθροισε, καὶ μάχῃ νικήσας προσῆδρευε σφίσι. κἂν τούτῳ τοῦ Γαουΐνιου νόσῳ τελευτήσαντος, τῆς τε θαλάσσης τῆς ἐκεῖ πάσης

ἐκράτησε, καὶ ἐς τὴν γῆν ἐκβαίνων, πολλὰ αὐτοὺς ἐκακούργει· μέχρις οὗ ἥ τε πρὸς τῷ Φαρσάλῳ μάχη ἐγένετο, καὶ οἱ στρατιῶται αὐτοῦ, ἐπιπλευσάντων τινῶν ἐκ τοῦ Βρεντεσίου σφίσι, μετέστησαν, μηδὲ ἐς χεῖρας αὐτοῖς ἐλθόντες. τότε γὰρ ἐρημωθεὶς τῶν συμμάχων, ἐς τὴν Κέρκυραν ἀπεχώρησε.

12. Καὶ ὁ Πομπήϊος δὲ ὁ Γναῖος πρότερον μὲν τῷ τῶν Αἰγυπτίων ναυτικῷ περιπλέων, τήν τε Ἤπειρον καλουμένην κατέτρεχε, καὶ Ὡρικὸν ὀλίγου εἶλε, Μάρκου Ἀκυΐλλιου αὐτὸ κατέχοντος, καὶ τόν τε ἔσπλουν τὸν ἐς τὸν λιμένα πλοίοις λίθων γέμουσι χώσαντος, καὶ περὶ τὸ στόμα αὐτοῦ πύργους ἑκατέρωθεν ἐπί τε τῆς ἠπείρου καὶ ἐφ' ὁλκάδων ἐγείραντος. τούς τε γὰρ λίθους τοὺς ἐν τοῖς σκάφεσι συγκειμένους κολυμβηταῖς ὑφύδροις διασκεδάσας, καὶ αὐτὰ ἐκεῖνα κουφισθέντα ἑλκύσας, τόν τε ἔσπλουν ἠλευθέρωσε, καὶ μετὰ τοῦτο ὁπλίτας ἐφ' ἑκάτερα τῆς χηλῆς ἐκβιβάσας, ἐπεισέπλευσε, καὶ τά τε πλοῖα πάντα, καὶ τῆς πόλεως τὸ πολὺ κατέκαυσεν. εἶλε δ' ἂν καὶ τὴν λοιπὴν, εἰ μὴ τρωθεὶς, δέος τοῖς Αἰγυπτίοις μὴ καὶ ἀποθάνῃ παρέσχε. Θεραπευθεὶς δ' οὖν, Ὡρικῷ μὲν οὐκέτι προσέβαλε, τὰ δ' ἄλλα περιφοιτῶν ἐπόρθει. καί ποτε καὶ αὐτοῦ τοῦ Βρεντεσίου μάτην, ὥσπερ που καὶ ἄλλοι τινὲς, ἐπείρασε. τέως μὲν δὴ ταῦτ' ἐποίει· ἐπεὶ δὲ ὅ, τε πατὴρ αὐτοῦ ἡττήθη, καὶ οἱ Αἰγύπτιοι πυθόμενοι τοῦτο οἴκαδε ἀπέπλευσαν, οὕτω δὴ πρὸς τὸν Κάτωνα ἀφίκετο.

13. Καὶ αὐτὸν Κάσσιος ὁ Γάϊος ἐμιμήσατο,

πλεῖστα μὲν καὶ τῆς Σικελίας καὶ τῆς Ἰταλίας λυπήσας, πολλαῖς δὲ μάχαις ἐν τῇ θαλάσσῃ καὶ ἐν τῇ ἠπείρῳ συχνοὺς νικήσας. προὔχοντα μέντοι τὸν Κάτωνα ἀρετῇ σφῶν ἰδόντες πολλοὶ πρὸς αὐτὸν συγκατέφυγον· καὶ αὐτοῖς ἐκεῖνος συναγωνισταῖς καὶ συμβούλοις πρὸς πάντα χρώμενος, ἐς Πελοπόννησον, ὡς καὶ καταληψόμενος αὐτὴν, ἔπλευσεν. οὐ γάρ πω τὸν Πομπήϊον τεθνεῶτα ἠκηκόει. καὶ Πάτρας μὲν κατέσχον, κἀνταῦθα ἄλλους τε πολλοὺς καὶ τὸν Πετρεῖον Πομπήϊον τὸν Φαῦστον προσέλαβον. Κυΐντου δὲ δὴ Φουφίου Καλήνου μετὰ τοῦτο ἐπιστρατεύσαντος σφίσιν, ἐξανήχθησαν· καὶ ἐς Κυρήνην ἐλθόντες, καὶ ἐκεῖ τὸν Πομπηΐου θάνατον μαθόντες, οὐκέτι συνεφρόνησαν· ἀλλ' ὁ μὲν Κάτων, δι' ἀχθηδόνα τῆς τοῦ Καίσαρος δυναστείας, καὶ ἄλλοι τινὲς, δι' ἀπόγνωσιν τῆς παρ' αὐτοῦ συγγνώμης, ἐς τὴν Ἀφρικὴν μετὰ τοῦ στρατοῦ ἔπλευσαν, καὶ τὸν Σκιπίωνα προσλαβόντες, πάντα ἐπὶ τῷ Καίσαρι ἔπραττον. οἱ δὲ δὴ πλείους ἐσκεδάσθησαν· καὶ αὐτῶν οἱ μὲν ἄλλοι ἀποχωρήσαντες, ἀπήλλαξαν, ὥς που καὶ συνέτυχε σφίσιν· οἱ δὲ καὶ πρὸς τὸν Καίσαρα παραχρῆμα ἐλθόντες, ἄλλοι τε καὶ Γάϊος Κάσσιος, ἀδείας ἔτυχον.

14. Ὁ δὲ δὴ Καλῆνος ἐπέμφθη ἐς τὴν Ἑλλάδα πρὸ τῆς μάχης ὑπὸ τοῦ Καίσαρος· καὶ εἶλεν ἄλλα τε καὶ τὸν Πειραιᾶ, ἅτε καὶ ἀτείχιστον ὄντα. τὰς γὰρ Ἀθήνας, καίπερ πλεῖστα τὴν χώραν αὐτῶν κακώσας, οὐκ ἠδυνήθη πρὸ τῆς τοῦ Πομπηΐου ἥττης λαβεῖν. τότε γὰρ ἐθέλονται αὐτῷ προσεχώρησαν,

καὶ αὐτοὺς ὁ Καῖσαρ, μηδὲν μνησικακήσας, ἀθώους ἀφῆκε· τοσοῦτον μόνον εἰπών, ὅτι πολλὰ ἁμαρτάνοντες ὑπὸ τῶν νεκρῶν σώζοιντο. τὸ δὲ δὴ ἔπος τοῦτο ἐδήλου, ὅτι σφῶν διά τε τοὺς προγόνους, καὶ διὰ τὴν δόξαν τήν τε ἀρετὴν αὐτῶν ἐφείσατο. Ἀθῆναι μὲν οὖν, καὶ τὰ ἄλλα τὰ πλείω τῆς Ἑλλάδος, εὐθὺς τότε ὡμολόγησαν αὐτῷ· Μεγαρεῖς δὲ καὶ ὧς ἀντέσχον· πολλῷ γὰρ ὕστερον χρόνῳ, τὰ μὲν βίᾳ, τὰ δὲ καὶ προδοσίᾳ ἥλωσαν. ὅθενπερ φόνος τε αὐτῶν πολὺς ἐγένετο, καὶ οἱ λοιποὶ ἐπράθησαν. ὁ μέντοι Καλῆνος, τοῦτο μὲν, ἵνα δὴ καὶ κατ' ἀξίαν αὐτοὺς τετιμωρῆσθαι δόξῃ, ἐποίησε· φοβηθεὶς δὲ μὴ καὶ παντελῶς ἡ πόλις ἀπόληται, πρῶτα μὲν τοῖς ἐπιτηδείοις σφᾶς, ἔπειτα δὲ καὶ ἐλαχίστου ἀπέδοτο, ἵν' ἐλευθερωθῶσι. καὶ ὁ μὲν ταῦτα πράξας, ἐπί τε τὰς Πάτρας ἐπεστράτευσε, καὶ ἀμαχεὶ αὐτὰς, τόν τε Κάτωνα καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ προσεκφοβήσας, κατέσχεν.

15. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτά τε ὡς ἕκαστα ἐπράττετο, καὶ ἡ Ἰβηρία, καίπερ εἰρηνεύσασα, ἐκινήθη. ἐπειδὴ γὰρ ὁ Λογγῖνος ὁ Κύϊντος πολλὰ καὶ τότε αὐτοὺς ἐλυμαίνετο, τὸ μὲν πρῶτον ὀλίγοι τινὲς συνέστησαν, ὡς ἀποκτενοῦντες αὐτόν· ἐπεὶ δὲ δὴ τρωθεὶς διέφυγε, κἀκ τούτου πολλῷ μείζω σφᾶς ἠδίκει, συχνοὶ μὲν Κορδουβήσιοι, συχνοὶ δὲ καὶ στρατιῶται, ἅτε καὶ τοῦ Πομπηΐου γεγονότες, ἐπανέστησαν αὐτῷ, Μάρκον Μάρκελλον Αἰσερνῖνον τὸν ταμίαν προστησάμενοι. οὐ μὴν καὶ ὅλῃ τῇ γνώμῃ αὐτοὺς προσεδέξατο, ἀλλὰ τό, τε ἀστάθμητον τῶν πραγμάτων

ὁρῶν, καὶ τὴν ἔκβασιν σφῶν ἑφ' ἑκάτερα προσδεχόμενος, ἐπημφοτέριζε, καὶ διὰ μέσου πάντα καὶ ἔλεγε καὶ ἔπραττεν· ὥστε, ἄν τε ὁ Καῖσαρ, ἄν τε καὶ ὁ Πομπήϊος κρατήσῃ, ἀμφοτέροις σφίσι συνηγωνίσθαι δόξαι. Πομπηΐῳ μὲν γὰρ, ὅτι τοὺς μεταστάντας πρὸς αὐτὸν ἐδέξατο, καὶ τῷ Λογγίνῳ, τιὰ τοῦ Καίσαρος πράττειν λέγοντι, ἀντεπολέμησεν, ἐχαρίσατο· Καίσαρι δὲ, ὅτι καὶ τοὺς στρατιώτας, ὡς καὶ τοῦ Λογγίνου νεωτερίζοντός τι, παραλαβὼν, τούτους τε αὐτῷ ἐτήρησε, καὶ ἐκεῖνον οὐκ εἴασε πολεμωθῆναι· καὶ τόγε ὄνομα τὸ τοῦ Πομπηΐου τῶν στρατιωτῶν ταῖς ἀσπίσιν ἐπιγραψάντων, ἀπήλειψεν. ὅπως καὶ ἐκ τοῦ τοιούτου τῷ μὲν, τὰ ἔργα τῶν ὅπλων, τῷ δὲ, τὴν δόκησιν προβάλλων, καὶ τῶν μὲν ὑπὲρ τοῦ κρατήσαντος γεγονότων προσποιούμενος, τὰ δὲ ἐναντία ἔς τε τὴν ἀνάγκην καὶ ἐς ἄλλους τινὰς ἀναφέρων, ἀσφαλὴς εἴη.

16. Καὶ διὰ τοῦτο, καίτοι προσὸν αὐτῷ παντελῶς τοῦ Λογγίνου τῷ πλήθει κρατῆσαι, οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλ' ἔς τε ἔνδειξιν καὶ ἐς παρασκευὴν ὧν ἐβούλετο προάγων τὰ πράγματα, ἐπ' ἄλλοις τισὶ τὰ ἀμφίλογα αὐτῶν ἐποιήσατο. ὥστε καὶ ἐν οἷς ἠλαττώθη, καὶ ἐν οἷς ἐπλεονέκτησέ τι, ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ ὁμοίως, τὰ μὲν ὡς αὐτὸς καὶ ἐποίησε καὶ οὐκ ἐποίησε, τὰ δὲ ὡς ἕτεροι, προτείνασθαι δυνηθῆναι. καὶ ὁ μὲν οὕτω διαγαγὼν, μέχρις οὗ καὶ ὁ Καῖσαρ ἐνίκησε, παραχρῆμα μὲν ἐς ὀργὴν αὐτῶν ἦλθε, καὶ ὑπερωρίσθη, ὕστερα δὲ κατῆλθε καὶ ἐτιμήθη. Λογγῖνος δὲ, καταβοησάντων αὐτοῦ διὰ πρεσβείας

τῶν Ἰβήρων, τῆς τε ἀρχῆς ἐξέπεσε, καὶ οἴκαδε ἀνακομιζόμενος ἐφθάρη πρὸς ταῖς τοῦ Ἴβηρος ἐκβολαῖς. ταῦτα μὲν ἔξω ἐγίγνετο.

17. Οἱ δὲ ἐν τῇ Ῥώμῃ, τέως μὲν ἐν τῷ ἀμφιλόγῳ καὶ ἐν μετεώρῳ τά τε τοῦ Καίσαρος καὶ τὰ τοῦ Πομπηΐου πράγματα ἦν, ἐκ μὲν τοῦ προφανοῦς πάντες τὰ τοῦ Καίσαρος, ὑπό τε τῆς δυνάμεως αὐτοῦ τῆς συνούσης σφίσι, καὶ ὑπὸ τοῦ Σερουϊλλου τοῦ συνάρχοντος, ἐσπούδαζον· καὶ εἴτε που κρατήσας ἠγγέλθη, ἔχαιρον· εἴτε καὶ πταίσας, ἐλυποῦντο· οἱ μέν, ἀληθῶς, οἱ δέ, πλαστῶς. καὶ γὰρ κατάσκοποι σφῶν καὶ κατήκοοι, πάνθ' ὅσα ἐπ' αὐτοῖς καὶ ἐλέγετο καὶ ἐγίγνετο παρατηροῦντες, πολλοὶ περιενόστουν. ἰδίᾳ δὲ τὰ ἐναντιώτατα τῶν φανερῶν, οἱ τῷ τε Καίσαρι ἀχθόμενοι, καὶ τὰ τοῦ Πομπηΐου προαιρούμενοι, καὶ ἔλεγον καὶ ἐποίουν. κἀκ τούτου τά τε ἀπολόμενα κατὰ τὸ πρόσφορον σφίσιν ἀμφότεροι λαμβάνοντες, τοῖς μὲν δεδιόσι, τοῖς δὲ θαρσοῦντως ἐχρῶντο· καὶ, οἷα πολλῶν καὶ ποικίλων ἔν τε τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ τῇ αὐτῇ ὥρᾳ πολλάκις λογοποιουμένων, χαλεπώτατα διετίθεντο. καὶ γὰρ ἥδοντο καὶ ἐλυποῦντο, καὶ ἐθάρσουν καὶ ἐφοβοῦντο διὰ βραχυτάτου.

18. Ἀγγελθείσης δὲ τῆς περὶ Φάρσαλα μάχης, ἐπὶ πολὺ μὲν ἠπίστουν. οὔτε γὰρ ὁ Καῖσαρ τῷ κοινῷ τι ἐπίστειλεν, ὀκνήσας δημοσίᾳ χαίρων ἐπὶ τοιαύτῃ νίκῃ φανῆναι, (διόπερ οὐδὲ ἐπινίκια αὐτῆς ἔπεμψε,) καὶ ὁ παράλογος πρός τε τὴν παρασκευὴν αὐτῶν καὶ πρὸς τὰ ἐλπιζόμενα πολὺς ἐφαίνετο. ὡς

δ' οὖν ἐπίστευσάν ποτε, τὰς μὲν εἰκόνας τοῦ τε Πομπηΐου καὶ τοῦ Σύλλου τὰς ἐπὶ τῷ βήματι ἑστώσας ἀνεῖλον, ἄλλο δὲ οὐδὲν τότε ἔπραξαν· συχνοὶ μὲν γὰρ οὐδὲ τοῦτο βουλόμενοι ποιῆσαι, συχνοὶ δὲ καὶ τὸν Πομπήϊον, μή πως ἀναμαχέσηται, φοβούμενοι, τῷ τε Καίσαρι καὶ ἐκεῖνο ἱκανῶς ἔχειν ἐνόμιζον, καὶ τὸν Πομπήϊον ἀπαραίτητον σφίσι ἐπ' αὐτῷ γενήσεσθαι προσεδόκων. ἐπεὶ μέντοι καὶ ἀπέθανεν, ὀψὲ μὲν καὶ τοῦτο, καὶ οὐ πρότερον, πρὶν τὸν δακτύλιον αὐτοῦ πεμφθέντα ἰδεῖν, ἐπίστευσαν. ἐνεγέγλυπτο δὲ ἐν αὐτῷ τρόπαια τρία, ὥσπερ καὶ ἐν τῷ τοῦ Σύλλου.

19. Ὡς δ' οὖν ἐτεθνήκει, φανερῶς τε ἤδη τὸν μὲν ἐπῄνουν, τὸν δὲ ἐλοιδόρουν, καὶ πᾶν ὅ, τι ποτὲ ἐξευρεῖν ἐδύναντο, ἐσηγοῦντο δοθῆναι τῷ Καίσαρι. καὶ ἔν τε τούτῳ πολλὴ παρὰ πάντων ὡς εἰπεῖν τῶν πρώτων ἅμιλλα, ὑπερβάλλειν σφῶν ἀλλήλους τῇ κολακείᾳ σπουδαζόντων, καὶ ἐν τῇ ἐπιχειροτονίᾳ αὐτῶν. ταῖς τε γὰρ ἐπιβοήσεσι καὶ τοῖς σχήμασι πάντες, ὡς καὶ παρόντος καὶ ὁρῶντος τοῦ Καίσαρος, πολὺ πλείστην σπουδὴν ἐνεδείκνυντο, καὶ ἐνόμιζον εὐθὺς ἂν' αὐτῶν, (ὥσπερ τι αὐτῷ χαριζόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης αὐτὸ ποιοῦντες) ὁ μὲν ἀρχὴν, ὁ δὲ ἱερωσύνην, ὁ δὲ καὶ χρήματα ἀντιλήψεσθαι. ἐγὼ οὖν τὰ μὲν ἄλλα, ὅσα ἤτοι καὶ ἑτέροις τισὶ πρότερον ἐψηφισται, εἰκόνας τε καὶ στεφάνους καὶ προεδρίας, τά τε τοιουτότροπα, ἢ καινὰ μὲν, καὶ τότε ἐσενεχθέντα πρῶτον ἦν, οὐ μέντοι καὶ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἐβεβαιώθη, παρα-

λείψω· μὴ καὶ δι' ὄχλου γένωμαι, εἰ μὴ πάντα αὐτὰ ἐπεξίοιμι. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐν τοῖς ἔπειτα, καὶ μᾶλλόν γε ὅσῳ καὶ πλείω καὶ ἀτοπώτερα ἀεὶ εἰσήγετο, ποιήσω· μόνα δὲ ὅσα ἴδιόν τέ τι καὶ ἐξαίρετον ἔχοντα ἐκυροῦτο, καταλέξω.

20. Τοὺς τε γὰρ τὰ τοῦ Πομπηΐου φρονήσαντας ἐπέτρεψαν αὐτῷ πᾶν ὅ, τι ποτ' ἂν ἐθελήσῃ δράσαι· (οὐχ ὅτι καὶ αὐτὸς παρ' ἑαυτοῦ οὕτω λαβὼν εἶχεν, ἀλλ' ἵνα καὶ ἐν νόμῳ ἤδη τινὶ αὐτὸ ποιεῖν δόξῃ·) καὶ πολέμων καὶ εἰρήνης κύριον, προφάσει τῶν ἐν τῇ Ἀφρικῇ συνισταμένων, πρὸς πάντας ἀνθρώπους, ἀπέδειξαν αὐτόν, κἂν μηδὲν μήτε τῷ δήμῳ μήτε τῇ βουλῇ περὶ αὐτῶν κοινώσηται. καὶ ἦν μέν που καὶ τοῦτο καὶ πρὶν ἐπ' ἐκείνῳ, ἅτε καὶ δύναμιν τηλικαύτην ἔχοντι· τοὺς γοῦν πολέμους οὓς ἐπολέμησε πάντας ὀλίγου καθ' ἑαυτὸν ἀνείλετο· ὅμως δ' οὖν αὐτῷ (πολῖταί τε γὰρ καὶ αὐτοτελεῖς ἔτι δοκεῖν εἶναι ἤθελον) ταῦτά τε οὕτως ἐψηφίσαντο, καὶ τὰ ἄλλα πάντα, ἃ καὶ ἀκόντων αὐτῶν ἔχειν ἐδύνατο. ὕπατός τε γὰρ ἔτη πέντε ἐφεξῆς γενέσθαι, καὶ δικτάτωρ οὐκ ἐς ἔκμηνον, ἀλλ' ἐς ἐνιαυτὸν ὅλον λεχθῆναι ἔλαβε· τήν τε ἐξουσίαν τῶν δημάρχων διὰ βίου, ὡς εἰπεῖν, προσέθετο. συγκαθέζεσθαί τε γὰρ ἐπὶ τῶν αὐτῶν βάθρων, καὶ ἐς τἄλλα συνεξετάζεσθαι σφίσιν (ὃ μηδενὶ ἐξῆν) εὗρατο. αἵ τε γὰρ ἀρχαιρεσίαι πᾶσαι, πλὴν τῶν τοῦ πλήθους, ἐπ' αὐτῷ ἐνένοντο. καὶ διὰ τοῦτο ἐς τὴν παρουσίαν αὐτοῦ ἀναβληθεῖσαι, ἐπ' ἐξόδῳ τοῦ ἔτους ἐτελέσθησαν. τάς τε ἀγωνίους

τὰς ἐν τῷ ὑπηκόῳ τοῖς μὲν ὑπάτοις αὐτοὶ δῆθεν ἐκλήρωσαν, τοῖς δὲ δὴ στρατηγοῖς τὸν Καίσαρα ἀκληρωτὶ δοῦναι ἐψηφίσαντο· ἔς τε γὰρ τοὺς ὑπάτους καὶ ἐς τοὺς στρατηγοὺς αὖθις παρὰ τὰ δεδογμένα σφίσιν ἐπανῆλθον. καὶ ἕτερον δέ τι, εἰθισμένον μὲν γίγνεσθαι, ἐν δὲ δὴ τῇ τοῦ καιροῦ διαφθορᾷ καὶ ἐπίφθονον καὶ νεμεσητὸν ὄν, ἔγνωσαν. τοῦ γὰρ πολέμου τοῦ πρός τε τὸν Ἰόβαν καὶ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους τοὺς μετ' αὐτοῦ πολεμήσαντας, ὃν ὁ Καῖσαρ οὐδέπω τότε, οὐδ' ὅτι γενήσοιτο, ἠπιστατο, πέμψαι τινὰ αὐτῷ νικητήρια, ὡς κεκρατηκότι, προσέταξαν.

21. Ταῦτ' οὖν οὕτω καὶ ἐψηφίσθη καὶ ἐκυρώθη· καὶ ὅ, τε Καῖσαρ τὴν δικτατωρίαν παραχρῆμα (καίπερ ἔξω τῆς Ἰταλίας ὢν) ὑπέστη, καὶ τὸν Ἀντώνιον, μηδὲ ἐστρατηγηκότα, ἵππαρχον προσελόμενος. καὶ εἵπετο τούτῳ ὁ ὕπατος· καίτοι τῶν οἰωνιστῶν σφοδρότατα ἀντειπόντων, μηδενὶ ἐξεῖναι πλείω τοῦ ἑξαμήνου χρόνον ἱππαρχῆσαι. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν γέλωτα ἐπὶ τούτῳ πολὺν ὠφλίσκανον, αὐτὸν μὲν τὸν δικτάτωρα εἰς ἑνιαυτὸν παρὰ πάντα πάτρια λιχθῆναι γνόντες, περὶ δὲ δὴ τοῦ ἱππάρχου ἀκριβολογούμενοι.

22. Ὁ δὲ δὴ Καικίλιος ὁ Μάρκος καὶ ἀπώλετο, τολμήσας τὰ περὶ τῶν δανεισμάτων ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ὁρισθέντα, καθάπερ ἠτιμένου τε αὐτοῦ καὶ ἐφθαρμένου, λῦσαι· καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν Ῥώμην καὶ τὴν Καμπανίαν ἐκταράξας. οὗτος γὰρ ἔπραξεν ἀνὰ πρώτους τά τοῦ Καίσαρος· δι' ἃ καὶ στρατηγὸς

δείχθη. ὀργισθεὶς δὲ ὅτι τε μὴ ἠστυνόμησε, ὅτι καὶ ὁ Τρεβώνιος ὁ συνάρχων αὐτοῦ οὐ κλητὸς, (ὥσπερ εἴθιστο) ἀλλ' αἱρετὸς ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἐς τὴν ἀστυνομίαν προεκρίθη, ἠνσντιοῦτο ρὸς πάντα τῷ συνάρχοντι· καὶ οὔτ' ἄλλο τι τῶν πιβαλλόντων οἱ ποιεῖσθαι ἐπέτρεπεν, οὔτε τὰς δίκας κατὰ τοὺς τοῦ Καίσαρος νόμους τελεῖσθαι συνεχώρει· καὶ προσέτι τοῖς ὀφείλουσί τι βοηθήσειν ἐπὶ τοὺς δεδανεικότας, καὶ τοῖς ἐν ἀλλοτρίων οἰκοῦσι τὸ ἐνοίκιον ἀφήσειν ἐπηγγέλλετο. προσθέμενος δὲ ἐκ τούτου συχνοὺς, ἐπῆλθε μετ' αὐτῶν τῷ Τρεβωνίῳ· καὶ ἀπέκτεινεν αὐτόν ἂν, εἰ μὴ τὴν ἐσθῆτα ἡλλάξατο, καὶ διέφυγε σφᾶς ἐν τῷ ὄχλῳ. διαμαρτὼν δὲ τούτου, νόμον ἰδίᾳ ἐξέθηκε, προῖκά τε πᾶσιν οἰκεῖν διδοὺς, καὶ τὰ χρέα ἀποκόπτων.

23. Ὁ οὖν Σερουίλιος στρατιώτας τέ τινας ἐς Γαλατίαν κατὰ τύχην παρϊόντας μετεπέμψατο, καὶ τὴν βουλὴν τῇ παρ' αὐτῶν φρουρᾷ συναγαγὼν προέθηκε γνώμην περὶ τῶν παρόντων· καὶ κυρωθέντος μὲν μηδενὸς (οἱ δήμαρχοι γὰρ ἐκώλυσα συγγραφέντος δὲ τοῦ δόξαντος, ἐκέλευσε τοῖς ὑπηρέταις καθελεῖν τὰ πινάκια· ἐπειδή τε ὁ Καικίλ ἐκείνους τε ἀπήλασε, καὶ αὐτὸν τὸν ὕπατον θόρυβον κατέστησε, συνῆλθον αὖθις φραξάμ τοῖς στρατιώταις, καὶ τὴν φυλακὴν τῆς πόλεω Σερουιλίῳ (ὥσπερ ἄνω μοι πολλάκις εἴρηται) : δοσαν. καὶ ὁ μὲν οὐδὲν ἐκ τούτου τῷ Καισ ὡς καὶ στρατηγοῦντι, πρᾶξαι ἐφῆκεν, ἀλλὰ προσηκοντα τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ ἄλλῳ τῳ τῶν στρ

προσέταξε, καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον τοῦ τε συνεδρίου εἶρξε, καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος καταβοῶντά τι κατέσπασε, τόν τε δίφρον αὐτοῦ συνέτριψεν.

24. Ὁ δὲ ὀργὴν μὲν πολλὴν καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἐποιεῖτο, δεδιὼς δὲ μὴ καὶ κολασθῇ (δύναμιν γὰρ ἀξιόμαχον ἐν τῇ πόλει οὐκ εἶχεν) ἐς Καμπανίαν πρὸς Μίλωνα νεωτερίζοντά τι ἀπᾶραι ἔγνω. ἐκεῖνος γὰρ, ἐπειδὴ μόνος τῶν φευγόντων οὐ κατήχθη πρὸς τοῦ Καίσαρος, ἔς τε τὴν Ἰταλίαν ἀφίκετο, καὶ πολλοὺς ἀνθρώπους, τοὺς μὲν, βίου δεομένους, τοὺς δὲ, καὶ τιμωρίαν τινὰ δεδιότας, συλλέξας, τήν τε χώραν ἐκακούργει, καὶ ταῖς πόλεσι ταῖς τε ἄλλαις καὶ τῇ Καπύῃ προσέβαλε. πρὸς οὖν τοῦτον ὁ Καικίλιος ἀφορμῆσαι θελήσας, ὥστε μετ' αὐτοῦ πᾶν ὅ, τι δύναιτο τὸν Καίσαρα λυπῆσαι, ἔπειτ' ἐπειδὴ μήτε ἐκ τοῦ προφανοῦς ἐκδημῆσαι ἐδύνατο, (παρετηρεῖτο γὰρ) μήτ' αὖ ἐκδρᾶναι ἑτόλμα, διά τε τἄλλα, καὶ ὅτι πολλῷ πλείω ἔν τε τῷ σχήματι καὶ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ τῆς στρατηγίας ὧν καταπράξειν ἤλπιζε· τῷ τε ὑπάτῳ προσῆλθε, καὶ παρητεῖτο αὐτὸν, λέγων, πρὸς τὸν Καίσαρα ἀπελθεῖν βούλεσθαι. ὑποτοπήσας οὖν ἐκεῖνος τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, ἐπέτρεψε μὲν οἱ τοῦτο ποιῆσαι, ἄλλως τε καὶ ὅτι πολὺς ἐνέκειτο, τό, τε τοῦ Καίσαρος ὄνομα ἐπικαλούμενος, καὶ πρὸς τὴν ἀπολογίαν δὴ ἐπείγεσθαι σκηπτόμενος. συνέπεμψε δὲ αὐτῷ δήμαρχόν τινα, ἵν' εἴ τι νεοχμῶσαι τολμήσειε, κωλυθείη.

25. Ὡς δὲ ἐν τῇ Καμπανίᾳ ἐγένοντο, καὶ ὁ Μίλων παίσας πρὸς τῇ Καπύῃ ἐς τὰ Τιφατρυνὰ

ὄρη κατεπεφεύγει, καὶ ὁ Καικίλιος οὐκέτι περαιτέρω προὐχώρει, δείσας ὁ δήμαρχος οἴκαδε ἐπαναγαγεῖν αὐτὸν ἠθέλησε. προπυθόμενος οὖν ταῦθ' ὁ Σερούϊλιος, τῷ μὲν Μίλωνι πόλεμον ἐν τῇ βουλῇ ἐπήγγειλε, τὸν δὲ δὴ Καικίλιον ὑπομεῖναι μὲν ἐν τῷ προαστείῳ, μὴ καὶ ταράξῃ τι, ἐκέλευσεν· οὐ μέντοι διὰ φυλακῆς ἀκριβοῦς, ἅτε καὶ στρατηγοῦντα, ἐποιήσατο. ἀπέδρα τε οὖν, καὶ πρὸς τὸν Μίλωνα ἠπείγετο. κἂν ἔπραξέ τι τοιαχῶδες, εἰ ζῶντα αὐτὸν εὗρήκει· νῦν δὲ, ἐκ τῆς Καμπανίας ἐκπεσόντος αὐτοῦ, καὶ ἐν Ἀπουλίᾳ φθαρέντος, ἔς τε τὴν Βρεττίαν ἦλθεν, ὡς ἐνταῦθά γέ τι συστήσων· καὶ ἐκεῖ, πρὶν ποιῆσαι λόγου τι ἄξιον, ἀπώλετο. συστραφέντες γὰρ οἱ τὰ τοῦ Καίσαρος πράττοντες, ἀπέκτειναν αὐτόν. καὶ οἱ μὲν οὕτως ἀπέθανον.

26. Οὐ μέντοι καὶ ἡσυχία παρὰ τοῦτο ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐγένετο, ἀλλὰ πολλὰ καὶ δεινὰ συνηνέχθη, ὥσπερ που καὶ τὰ τέρατα προεδήλωσεν. ἐκείνῳ τε γὰρ τῷ ἔτει τελευτῶντι ἄλλα τε συνέβη, καὶ μέλισσαι ἐν τῷ Καπιτωλίῳ παρὰ τὸν Ἡρακλέα ἱδρύθησαν. ἐτύγχανε γὰρ ἱερὰ Ἴσιδι τότε γιγνόμενα. ἔδοξε γνώμῃ τῶν μάντεων πάντα αὖθις τά τε ἐκείνης καὶ τὰ τοῦ Σαράπιδος τεμενίσματα κατασκάψαι. γενομένου δὲ τούτου, καὶ Ἐνυείδν τι λαθὸν σφᾶς προσκαθηρέθη· καὶ ἐν αὐτῷ κεράμεια ἀνθρωπείων σαρκῶν μεστὰ εὑρέθη. τῷ τε ἐχομένῳ σεισμὸς ἰσχυρὸς ἐγένετο, καὶ βύας ὤφθη, κεραυνοί τε ἔς τε τὸ Καπιτώλιον καὶ ἐς τὸν Τύχης τῆς δημοσίας καλουμένης ναόν, ἔς τε τοὺς τοῦ Καίσαρος κήπους

κατέσκηψαν. κἀνταῦθα ἵππος τις τῶν οὐκ ἠμελημένων ἀπέθανεν ὑπ' αὐτῶν, καὶ τὸ Τυχαῖον αὐτόματον ἀνεφάνθη. πρὸς δὲ τούτοις, αἱμά τε ἐξ ἐργαστηρίου συνεσποιοῦ προχυθὲν ἀφίκετο πρὸς νεὼν ἕτερον Τύχης, ἣν ἐκ τοῦ πάντα τά τε ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τὰ κατόπιν καὶ ἐφορᾶν καὶ ἐκλογίζεσθαι χρῆναί τινα, μηδὲ ἐπιλανθάνεσθαι ἐξ οἵων οἷος ἐγένετο, καὶ ἱδρύσαντο, καὶ ἐπεκάλεσαν τρόπον τινὰ οὐκ εὐαφήγητον Ἕλλησι. καὶ βρέφη τινὰ τὰς ἀριστερὰς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς χεῖρας ἔχοντα ἐγεννήθη. ὥστε ἔκ τε τῶν ἄλλων μηδὲν ὑγιὲς ὑποπτεύεσθαι, καὶ ἐκ τούτων μάλιστα, τὴν τῶν ὑποδεεστέρων κατὰ τῶν προτετιμημένων ἐπανάστασιν, τούς τε μάντεις προειπεῖν, καὶ τὸν δῆμον προσδέχεσθαι.

27. Ταῦτα μὲν οὕτως ὑπὸ τοῦ δαιμονίου προδειχθέντα ἐτάραττεν αὐτούς· συνεπελάβετο δὲ σφίσι τοῦ φόβου καὶ ἡ ὄψις αὐτὴ τῆς πόλεως δεινὴ καὶ ἀήθης, ἔν τε τῇ νουμηνίᾳ, καὶ ἔπειτα ἐπὶ πολὺ γενομένη. ὕπατος μὲν γὰρ οὐδεὶς, οὐδὲ στρατηγὸς οὐδέπω ἦν. ὁ δὲ δὴ Ἀντώνιος οὐδέπω μὲν, εὐθῆτος ἕνεκα, (τῇ γὰρ περιπορφύρῳ ἐχρῆτο) καὶ ῥαβδούχων, (τοὺς γὰρ ἓξ μόνους εἶχε) τοῦ τε τὴν βουλὴν ἀθροίζειν, εἰκόνα τινὰ τῆς δημοκρατίας παρείχετο. τῷ δὲ δὴ ξίφει ᾧ παρέζωστο, καὶ τῷ πλήθει τῶν συνόντων οἱ στρατιωτῶν, τοῖς τε ἔργοις αὐτοῖς ὁτιμάλιστα τὴν μοναρχίαν ἐνεδείκνυτο. καὶ γὰρ ἁρπαγαὶ καὶ ὕβρεις καὶ σφαγαὶ πολλαὶ ἐγίγνοντο· καὶ ἦν οὐ τὸ παρὸν μόνον τοῖς Ῥωμαίοις χαλεπώτατον, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐς τὸν Καίσαρα πολὺ πλείω καὶ

δεινότερα ὑπωπτεύετο. ὅπου γὰρ ὁ ἵππαρχος οὐδὲ ἐν ταῖς πανηγύρεσι τὸ ξίφος κατετίθετο, (τὰς γὰρ πλείους ταῖς τοῦ Καίσαρος παρασκευαῖς ἐπετέλεσεν· ὀλίγας γάρ τινας καὶ οἱ δήμαρχοι ἐποίησαν.) τίς οὐκ ἂν αὐτὸν τὸν δικτάτωρα ὑπετόπησεν; εἰ γάρ τις καὶ τὴν χρηστότητα αὐτοῦ, ὑφ' ἧς πολλῶν καὶ ἀντιπολεμησάντων οἱ ἐπέφειστο, ἐνενόει, ἀλλ' οὗτοι καὶ ἐπὶ τῶν ὁμοίων τούς τε ἐφιεμένους ἀρχῆς καὶ τοὺς καταπράξαντας αὐτὴν, μένοντας ἰδόντες, καὶ ἐκεῖνον ἀλλοιωθήσεσθαι προσεδόκων.

28. Ἐλυποῦντό τε οὖν, καὶ πολλὰ πρὸς ἀλλήλους, οἷς γε καὶ ἀσφάλειά τις ἦν, διελάλουν. οὐ γάρ που καὶ πᾶσιν ἀδεῶς συγγενέσθαι ἐδύναντο. κἂν γὰρ πάνυ φίλοι ἐδόκουν τινῶν εἶναι, συγγενεῖς τε ἕτεροι, διέβαλλον σφᾶς, τὰ μὲν παρατρέποντες, τὰ δὲ καὶ παντάπασι καταψευδόμενοι. ὅθεν οἱ λοιποὶ καὶ κατὰ τοῦτο οὐχ ἥκιστα ἐκακοπάθουν, ὅτι μήτε προσολοφύρασθαι μήτ' ἐπικοινῶσαι ἔχοντες, οὔτ' ἀπαλλαγῆναί ποτε αὐτοῦ ἐδύναντο. ἡ μὲν γὰρ πρὸς τοὺς ὁμοπαθεῖς συνουσία ἔφερέ τινα αὐτοῖς κούφισιν· καί τις ἀσφαλῶς ἐκλαλήσας τέ τι, καὶ ἀντακούσας οἷα ἔπασχον, ῥᾴων ἐγίγνετο. ἡ δὲ δὴ πρὸς τοὺς οὐχ ὁμοήθεις ἀπιστία καθείργνυ τε ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν τὴν ἀνίαν, καὶ ἐπὶ πλεῖον αὐτὰς ἐξέκαε, μήτε ταπύρρητα λεγούσας, μήτ' ἀνάπαυσίν τινα λαμβανούσας. πρὸς γὰρ τῷ κατεχόμενα ἔνδον τὰ παθήματα σφᾶς τηρεῖν, καὶ εὐλογεῖν αὐτὰ καὶ θαυμάζειν, ἑορτάζειν τε καὶ βουθυτεῖν, εὐθυμεῖσθαι

τε ἐπ' αὐτοῖς ἠναγκάζοντο. οὕτω μὲν οἱ Ῥωμαῖοι οἱ ἐν τῇ πόλει τότε ὄντες διετίθεντο.

29. Ὥσπερ δὲ οὐκ ἀποχρῶν αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου κακοῦσθαι, Λούκιός τέ τις Τρεβέλλιος καὶ Πούπλιος Κορνήλιος Δολοβέλλας δήμαρχοι ἐστασίασαν. οὗτος μὲν γὰρ τοῖς ὀφείλουσιν (ἐξ ὧν καὶ αὐτὸς ἦν, καὶ διὸ καὶ ἐκ τῶν εὐπατριδῶν ἐς τὸ πλῆθος ἐπὶ τῇ δημαρχίᾳ μετέστη) συνηγωνίζετο. ἐκεῖνος δὲ ἔλεγε μὲν τῶν ἀμεινόνων προΐστασθαι, ἐκ δὲ δὴ τοῦ ὁμοίου αὐτῷ καὶ γράμματα ἐξετίθει, καὶ σφαγαῖς ἐχρῆτο. ταραχή τε οὖν καὶ ἐκ τούτων πολλὴ ἐγίγνετο, καὶ ὅπλα πολλὰ καὶ πανταχοῦ ἐωρᾶτο· καίτοι τῶν βουλευτῶν ἀπαγορευσάντων, μηδὲν πρὸ τῆς τοῦ Καίσαρος ἀφίξεως καινοτομηθῆναι, καὶ τοῦ Ἀντωνίου, μηδένα ἐν τῷ ἄστει ἰδιώτην ὁπλοφορεῖν. καὶ (οὐ γὰρ ἐσήκουον, ἀλλὰ πάντα δὴ πάντως καὶ ἐπ' ἀλλήλοις καὶ ἐπ' ἐκείνοις ἐποίουν) τρίτη στάσις τοῦ τε Ἀντωνίου καὶ τῆς γερουσίας ἐγένετο. ἵνα γὰρ καὶ παρ' αὐτῆς τὰ ὅπλα καὶ τὴν ἐξουσίαν τὴν ἐπ' αὐτῷ, ᾗ φθάσας ἐχρῆτο, προστεθεῖσθαι νομισθείη, στρατιώτας τε ἐντὸς τοῦ τείχους τρέφειν, καὶ τὴν πόλιν διὰ φυλακῆς μετὰ τῶν ἄλλων δημάρχων ποιεῖσθαι ἔλαβε. κἀκ τούτου Ἀντώνιος μὲν ἐν νόμῳ δή τινι πάνυ ὅσα ἐπεθύμει ἔδρα. Δολοβέλλας δὲ καὶ Τρεβέλλιος ὄνομα μὲν βιαίου πράξεως εἶχον, ἀντηγωνίζοντο δέ, ὑπό τε τῆς θρασύτητος καὶ ὑπὸ τῆς παρασκευῆς, καὶ ἀλλήλοις καὶ ἐκείνῳ, ὥσπερ τινὰ καὶ αὐτοὶ ἡγεμονίαν παρὰ τῆς βουλῆς εἰληφότες.

30. Κἂν τούτῳ Ἀντώνιος, πυθόμενος, τὰ στρατόπεδα, ἃ μετὰ τὴν μάχην ὁ Καῖσαρ ἐς τὴν Ἰταλίαν, ὡς καὶ ἐφεψόμενος σφίσι, προέπεμψε, μηδὲν ὑγιὲς ὁρᾶν, καὶ φοβηθεὶς μή τι νεωτερίσωσι, τὸ μὲν ἄστυ τῷ Καίσαρι τῷ Λουκίῳ ἐπέτρεψε, πολλάρχον αὐτὸν ἀποδείξας, (ὃ μὴ πώποτε τῷ ἱππάρχῳ ἐξουσία ποιεῖν ἦν) αὐτὸς δὲ πρὸς τοὺς στρατιώτας ἐξώρμησεν. οἱ οὖν δήμαρχοι, οἱ ἀντιστασιάζοντες σφίσι, τοῦ τε Λουκίου διὰ τὸ γῆρας κατεφρόνησαν, καὶ πολλὰ καὶ δεινὰ, μέχρις οὗ τὸν Καίσαρα τά τε ἐν τῇ Αἰγύπτῳ διῳκηκότα καὶ ἐς τὴν Ῥώμην ὡρμηκότα ἐπύθοντο, καὶ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ἄλλους ἐξεργάσαντο. ὡς γὰρ οὐκέτ' αὐτοῦ ἐπανήξοντος, ἀλλ' ἐκεῖ που πρὸς τῶν Αἰγυπτίων, ὥσπερ που ἤκουον, ἀπολομένου, διεφέροντο. τότε δὲ χρόνον μέν τινα ἐμετρίασαν· ἐπεὶ δὲ ἐπὶ τὸν Φαρνάκην ἐκεῖνος πρότερον ἐπεστράτευσεν, ἐστασίασαν αὖθις.

31. Ὁ οὖν Ἀντώνιος, μήτε ἐπισχεῖν αὐτοὺς δυνάμενος, καὶ τῷ πλήθει διὰ τὴν πρὸς τὸν Δολοβέλλαν ἐναντίωσιν προσκρούων, τὰ μὲν πρῶτα τούτῳ προσέθετο, καὶ τὸν Τρεβέλλιον ἄλλα τε ἐπῃτιᾶτο, καὶ ὅτι τοὺς στρατιώτας σφετερίζοιτο· ἔπειτα δὲ αἰσθόμενος τὸν ὅμιλον αὐτοῦ μὲν μηδὲν προτιμῶντα, τῷ δὲ δὴ Δολοβέλλᾳ μόνῳ προσκείμενον, ἠχθέσθη, καὶ μετεβάλλετο, ἄλλως τε καὶ ὅτι τῆς μὲν παρὰ τοῦ πλήθους χάριτος ἐκοινώνει οἱ, τῆς δὲ παρὰ τῶν βουλευτῶν αἰτίας τὸ πλεῖστον μετελάμβανε. καὶ τῷ μὲν λόγῳ, μέσον ἀμφοῖν ἔστηκε· τῷ δὲ ἔργῳ, τὸν Τρεβέλλιον κρύφα ἀνθεῖλετο, καὶ τά

τε ἄλλα αὐτῷ συνηγωνίζετο, καὶ στρατιώτας λαβεῖν ἐπέτρεψε. καὶ ὁ μὲν, θεατὴς ἐκ τούτου ἀγωνοθέτης αὐτῶν ἐγίγνετο· ἐκεῖνοι δὲ ἐμάχοντο, καὶ τῆς τε πόλεως τὰ ἐπικαιρότατα ἀντικατελάμβανον, καὶ φόνους καὶ ἐμπρήσεις ἐποίουν· ὥστε καὶ τὰ ἱερά ποτε ἐκ τοῦ Ἑστιαίου ὑπὸ τῶν ἀειπαρθένων ἐκκομισθῆναι.

32. Αὖθίς τε οὖν φυλακὴν οἱ βουλευταὶ τῆς πόλεως ἀκριβεστέραν τῷ ἱππάρχῳ ἐψηφίσαντο, καὶ στρατιωτῶν ἅπασα, ὡς εἰπεῖν, ἡ πόλις ἐπληρώθη. οὐ μέντοι καὶ παῦλά τις ἐγένετο. ὁ γὰρ Δολοβέλλας ἀπογνοὺς συγγνώμης τινὸς παρὰ τοῦ Καίσαρος τεύξασθαι, μέγα τι κακὸν ἐπεθύμει δράσας ἀπολέσθαι, ὡς καὶ ὄνομα ἐκ τούτου ἀεὶ σχήσων· (ἤδη γάρ τινες καὶ τῶν κακίστων ἔργων ἐρασταὶ ἐπὶ τῇ φήμῃ γίγνονται·) ὑφ' οὗπερ καὶ ἐκεῖνος τά τε ἄλλα ἐτάραττε, καὶ τοὺς νόμους, τόν τε περὶ τῶν χρεῶν καὶ τὸν περὶ τῶν ἐνοικίων, ἐν ῥητῇ τινι ἡμέρᾳ θήσειν ὑπέσχετο. ὡς οὖν τοῦτό τε προεπηγγέλλετο, καὶ ὁ ὄχλος τά τε περὶ τὴν ἀγορὰν ἀποφράξας, καὶ πύργους ἔστιν ἢ ξυλίνους ἀποκαταστήσας, ἕτοιμος παντὶ τῷ ἐναντιωθησομένῳ σφίσι ἐπιχειρῆσαι ἐγένετο, ἐνταῦθα ὁ Ἀντώνιος στρατιώτας ἅμα τῇ ἡμέρᾳ πολλοὺς ἐκ τοῦ Καπιτωλίου καταγαγών, τάς τε σανίδας τῶν νόμων κατέκοψε, καί τινας καὶ μετὰ τοῦτο ταραχώδεις ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Καπιτωλίου κατεκρήμνισεν.

33. Οὐ μέντοι καὶ ἐπαύσαντο διὰ τοῦτο στασιάζοντες, ἀλλ' ὅσῳ πλείους ἀπώλλυντο τούτων, τόσῳ

μᾶλλον οἱ περιλιπεῖς ἐθορύβουν, νομίζοντες τὸν Καίσαρα μεγίστῳ καὶ δυσχερεστάτῳ πολέμῳ συμπεπλέχθαι. οὐδὲ ἐπέσχον, πρὶν αὐτὸν ἐκεῖνον ἑξαπιναίως σφίσιν ὀφθῆναι. οὕτω δὲ καὶ ἄκοντες ἡσύχασαν. καὶ οἱ μὲν πᾶν, ὅ, τι ποτὲ ἐνεδέχετο, πείσεσθαι προσεδόκων· λόγος τε ἐπ' αὐτοῖς κατιὰ πᾶσαν ὁμοίως τὴν πόλιν, τῶν μὲν τὰ, τῶν δὲ τὰ δικαιούντων. ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ, τῷ συνήθει οἱ πρόπῳ καὶ τότε ἐχρήσατο. τῇ τε γὰρ παρούσῃ αὐτῶν καταστάσει ἠρκέσθη, καὶ οὐδὲν τῶν προγενομένων ἐπολυπραγμόνησεν; ἀλλὰ πάντων τε ἐφείσατο, καί τινας αὐτῶν ἐτίμησεν, ἄλλους τε καὶ τὸν Δολοβέλλαν. εὐεργεσίαν γάρ τινα αὐτῷ ὀφείλων, οὐκ ἠξίωσεν αὐτῆς ἐκλαθέσθαι. οὐ γὰρ ὅτι ἠδικήθη, διὰ τοῦτο καὶ ἐκείνης ὠλιγώρησεν, ἀλλ' ἐξ ὧν εὖ ἐπεπόνθει, καὶ ἐπὶ τούτῳ οἱ συνέγνω· καὶ τά τε ἄλλα αὐτὸν ἐν τιμῇ ἤγαγε, καὶ ὕπατον οὐ πολλῷ ὕστερον, μηδὲ στρατηγήσαντα, ἀπέδειξε.

34. Ταῦτα μὲν ἐν τῇ Ῥώμῃ παρὰ τὴν τοῦ Καίσαρος ἀπουσίαν ἐγένετο. χρόνιος δὲ ἐπ' αὐτὴν, καὶ οὐκ εὐθὺς ἐπὶ τῷ τοῦ Πομπηΐου θανάτῳ, ἦλθε, διὰ τάδε· οἱ Αἰγύπτιοι, ταῖς τῶν χρημάτων εἰσπράξεσι βαρυνόμενοι, καὶ δεινῶς φέροντες, ὅτε μηδὲ τῶν ἱερῶν τις ἀπείχετο· (θρησκεύουσί τε γὰρ πολλὰ, περισσότατα ἀνθρώπων, καὶ πολέμους ὑπὲρ αὐτῶν καὶ πρὸς ἀλλήλους, ἅτε μὴ καθ' ἓν ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἐναντιωτάτου καὶ αὐτοῖς τιμῶντες τινὰ, ἀναιροῦνται.) τούτοις τε οὖν ἀγανακτήσαντες, καὶ προσέτι φοβηθέντες, μὴ τῇ Κλεοπάτρᾳ, ἅτε μέγα παρὰ

τῷ Καίσαρι δυναμένῃ, παραδοθῶσιν, ἐταράχθησαν. ἐκείνη τε γὰρ τέως μὲν δι' ἑτέρων παρ' αὐτῷ διὰ τὸν ἀδελφὸν ἐδικάζετο· ἔπειτα δὲ ὡς τάχιστα τὴν φύσιν αὐτοῦ κατέμαθεν, (ἦν γὰρ ἐρωτικώτατος, καὶ πλείσταις καὶ ἄλλαις, ὅσαις που περιτύχοι, συνεγένετο) πέμπει πρὸς αὐτόν, καὶ προδίδοσθαί τε ὑπὸ τῶν φίλων λέγουσα, καὶ ἀξιοῦσα αὐτὴ δι' ἑαυτῆς ἀγωνίσασθαι. ἄλλως τε γὰρ περικαλλεστάτη γυναικῶν ἐγένετο, καὶ τότε τῆς ὥρας ἀκμῇ πολὺ διέπρεπε. τό, τε φθέγμα ἀστειότατον εἶχε, καὶ προσομιλῆσαι παντὶ τῷ διὰ χαρίτων ἠπίστατο· ὥστε λαμπρά τε ἰδεῖν καὶ ἀκουσθῆναι οὖσα, κἀκ τούτου πάντα τινὰ καὶ δυσέρωτα καὶ ἀφηλικέστερον ἐξεργάσασθαι δυναμένη, πρὸς τρόπου τε ἐνόμισε τῷ Καίσαρι ἐντεύξεσθαι, καὶ πάντα ἐν τῷ κάλλει τὰ δικαιώματα ἔθετο. ἠτήσατό τε οὖν ἐς ὄψιν αὐτοῦ ἐλθεῖν· καὶ τυχοῦσα, κατεκόσμησέ τε ἑαυτὴν καὶ ἐξήσκησεν, ὥστε σεμνοπρεπεστάτη καὶ οἰκτροτάτη αὐτῷ ὀφθῆναι. καὶ ἡ μὲν, ταῦτα μηχανησαμένη, ἔς τε τὴν πόλιν ἅμα, (ἔξω γὰρ ἐκείνης ἦν) καὶ ἐς τὰ βασίλεια λάθρα τοῦ Πτολεμαίου νυκτὸς ἐσῆλθεν.

35. Ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ, ἰδών τε αὐτὴν, καί τι φθεγξαμένης ἀκούσας, οὕτως εὐθὺς ἐδουλώθη, ὥστε αὐτίκα ὑπό τε τὴν ἕω τόν τε Πτολεμαῖον μεταπέμψασθαι, καὶ συναλλάξασθαι σφᾶς ἐπιχειρῆσαι. ἧς γὰρ δικαστὴς πρότερον ἠξιοῦτο εἶναι, τότε ταύτῃ συνεδύκει. ὁ οὖν παῖς, διά τε τοῦτο, καὶ ὅτι τὴν ἀδελφὴν αἰφνιδίως εἶδεν ἔνδον οὖσαν, ὀργῆς τε ἐπλήρώθη, καὶ ἐκπηδήσας ἐς τὸ πλῆθος, ἐβόα,

λέγων προδίδοσθαι· καὶ τέλος τὸ διάδημα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς περισπάσας ἔῤῥιψε. Θορύβου δὲ ἐπὶ τούτῳ μεγάλου συμβάντος, ἐκεῖνον μὲν οἱ Καισάρειοι στρατιῶται συνήρπασαν· τὸ δὲ δὴ Αἰγύπτιον ἐταράσσετο· κἂν αὐτοβοεὶ τὰ βασίλεια, καὶ ἐκ τῆς γῆς καὶ ἐκ τῆς θαλάσσης ἅμα προσβάλλοντες, εἷλον· (τοῖς γὰρ Ῥωμαίοις οὐδὲν ἀξιόμαχον, ἅτε καὶ φίλων σφῶν δοκούντων εἶναι, παρῆν·) εἰ μὴ φοβηθεὶς ὁ Καῖσαρ προῆλθέ τε ἐς αὐτοὺς, καὶ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ στὰς, πάντα σφίσιν, ὅσα ἂν ἐθελήσωσι, πράξειν ὑπέσχετο. καὶ μετὰ τοῦτο ἐς ἐκκλησίαν ἐσελθὼν, τόν τε Πτολεμαῖον καὶ τὴν Κλεοπάτραν παρεστήσατο· καὶ τὰς διαθήκας τοῦ πατρὸς αὐτῶν ἀνέγνω, ἐν αἷς ἐκείνους μὲν συνοικῆσαι ἀλλήλοις, κατὰ τῶν Αἰγυπτίων τὰ πάτρια, καὶ βασιλεύειν, ἀλλὰ τόνδε δὴ τῶν Ῥωμαίων δῆμον τὴν ἐπιτροπείαν σφῶν ἔχειν, ἐγέγραπτο. πράξας δὲ τοῦτο, καὶ ἐπειπὼν, ὅτι ἑαυτῷ, δικτάτωρι ὄντι, καὶ πᾶν τὸ τοῦ δήμου κράτος ἔχοντι, τήν τε ἐπιμέλειαν τῶν παίδων ποιεῖσθαι, καὶ τὰ δόξαντα τῷ πατρὶ αὐτῶν ἐπιτελεῖν προσήκει· ἐκείνους τε τὴν βασιλείαν ἀμφοτέροις ἔδωκε, καὶ τῇ Ἀρσινόῃ τῷ τε Πτολεμαίῳ τῷ νεωτέρῳ, τοῖς ἀδελφοῖς σφῶν, τὴν Κύπρον ἐχαρίσατο. τοσοῦτον γάρ που δέος αὐτὸν ἔσχεν, ὥστε μὴ μόνον μηδὲν τῶν τῆς Αἰγύπτου προσλαβεῖν, ἀλλὰ καὶ τῶν οἰκείων τι αὐτοῖς προσδοῦναι.

36. Καὶ τότε μὲν οὕτως ἐπαύσαντο· αὖθις δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον ἐκινήθησαν, ὥστε καὶ πολεμῆσαι. ὁ γὰρ Ποθεινὸς ὁ τὴν διοίκησιν τῶν τοῦ Πτολεμαίου

χρημάτων προστεταγμένος, (εὐνοῦχος δὲ ἦν, καὶ τοὺς Αἰγυπτίους μάλιστα συνετεταράχει) δείσας μὴ καὶ δίκην ποτὲ ἐπὶ τούτῳ δῷ, πέμπει κρύφα πρὸς τὸν Ἀχιλλᾶν, περὶ τὸ Πηλούσιον ἔτι καὶ τότε ὄντα, καὶ αὐτὸν ἐκφοβήσας τε ἅμα καὶ ἐπελπίσας προσηταιρίσατο· καὶ μετὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς τὰ ὅπλα ἔχοντας ὠκειώσατο. πᾶσί τε γὰρ ὁμοίως δεινὸν ἐδόκει εἶναι ὑπὸ γυναικὸς ἄρχεσθαι, ὑποψίᾳ τοῦ τὸν Καίσαρα τότε μὲν, ἐπὶ τῇ καταστάσει σφῶν, ἀμφοτέροις δῆθεν αὐτοῖς τὴν βασιλείαν δεδωκέναι, προϊόντος δὲ δὴ τοῦ χρόνου, μόνῃ τῇ Κλεοπάτρᾳ αὐτὴν προσθήσειν· καὶ ἀντίπαλοι τῷ τότε παρόντι αὐτοῦ στρατῷ ἐνόμιζον εἶναι. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν εὐθὺς ἄραντες ἤμυνον.

37. Πυθόμενος δὲ τοῦτο ὁ Καῖσαρ, καὶ καταδείσας τό, τε πλῆθος αὐτῶν καὶ τὰς τόλμας, ἔπεμψέ τινας πρὸς τὸν Ἀχιλλᾶν, οὗτοι γε τῷ αὐτοῦ ἀλλὰ τῷ τοῦ Πτολεμαίου ὀνόματι, κελεύοντος αὐτῷ τὴν ἡσυχίαν ἄγειν. καὶ ὃς, συνιεὶς ὅτι οὐ τοῦ παιδὸς, ἀλλ' ἐκείνου ἡ πρόσταξις ἦν, οὐχ ὅπως οὐκ ἐπήκουσεν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ προσκαταφρονήσας ὡς καὶ φοβουμένου, τούς τε στρατιώτας συνήγαγε, καὶ πολλὰ μὲν ὑπὲρ τοῦ Πτολεμαίου, πολλὰ δὲ καὶ κατὰ τοῦ Καίσαρος τῆς τε Κλεοπάτρας εἰπών, τέλος καὶ ἐπὶ τοὺς πεμφθέντας, καίπερ Αἰγυπτίους ὄντας, παρώξυνεν αὐτοὺς, ὅπως τοῦ τε φόνου σφῶν ἀναπλησθῶσι, καὶ ἐς ἀνάγκην ἀσπόνδου πολέμου καταστῶσι. μαθὼν οὖν ταῦτα ὁ Καῖσαρ, τούς τε ἐκ τῆς Συρίας στρατιώτας μετεπέμψατο, καὶ τὰ βασι-

λεια, τά τε ἄλλα τὰ πλησίον αὐτῶν οἰκοδομήματα, διετάφρευσε καὶ ἀπετείχισε μέχρι τῆς Θαλάσσης.

38. Κἀν τούτῳ καὶ ὁ Ἀχιλλᾶς, μετά τε τῶν Ῥωμαίων, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων τῶν ὑπὸ τοῦ Γαουϊνίου σὺν τῷ Σεπτιμίῳ πρὸς τὴν τοῦ Πτολεμαίου φρουρὰν καταλειφθέντων, ἐπελθών, (ἐκ γὰρ τῆς ἐκεῖ διατριβῆς καὶ τοὺς τρόπους ἐς τὸ ἐπιχώριον μετεβεβλήκεσαν) τῶν τε Ἀλεξανδρέων τὸ πλεῖστον εὐθὺς προσεποιήσατο, καὶ τὰ ἐπικαιρότατα ἐκράτυνατο. κἀκ τούτου πολλαὶ μὲν μάχαι καὶ καθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ αὐτοῖς ἐγίγνοντο, πολλὰ δὲ καὶ κατεπίμπραντο· ὥστε ἄλλα τε καὶ τὸ νεώριον, τάς τε ἀποθήκας καὶ τοῦ σίτου καὶ τῶν βίβλων (πλείστων δὴ καὶ ἀρίστων, ὡς φασι, γενομένων) καυθῆναι. ἐκράτει δὲ τῆς μὲν ἠπείρου ὁ Ἀχιλλᾶς, χωρὶς ὧν ὁ Καῖσαρ ἐνετετείχιστο· τῆς δὲ δὴ Θαλάσσης ἐκεῖνος, ἄνευ τοῦ λιμένος. καὶ ναυμαχίᾳ τε ἐνίκησε, καὶ ἐπειδὴ διὰ τοῦτο φοβηθέντες οἱ Αἰγύπτιοι μὴ ἐς τὸν λιμένα σφῶν ἐπιπλεύσῃ, τὸ στόμα αὐτοῦ, πλὴν βραχέος, ἔχωσαν, καὶ ἐκεῖνο προσαπέφραξεν, ὁλκάδας λίθων πλήρεις προσκαταποντώσας, ὥστ' αὐτοὺς, μηδ' εἰ πάνυ τοι βούλοιντο ἐκπλεῦσαι, δυνηθῆναι ποι ἀπᾶραι. ποιήσας δὲ τοῦτο, ῥᾷον τὰ ἐπιτήδεια τά τε ἄλλα καὶ ὕδωρ ἐπήγετο. τὴν γὰρ αὐτόθεν ὑδρείαν ὁ Ἀχιλλᾶς σφᾶς ἀφῄρητο, τοὺς ὀχετοὺς διακόψας.

39. Τούτων δὲ οὕτω πραττομένων, Γανυμήδης τις εὐνοῦχος τὴν Ἀρσινόην οὐ πάνυ φρουρουμένην ἐς τοὺς Αἰγυπτίους ὑπεξήγαγε· καὶ ταύτην ἐκεῖνοι

βασιλίδα ἀποδείξαντες, προθυμότερον τοῦ πολέμου, ὡς καὶ προστάτην τινὰ ἐκ τοῦ τῶν Πτολεμαίων γένους ἔχοντες, ἀντελάβοντο. ὁ οὖν Καῖσαρ, φοβηθεὶς μὴ καὶ ὁ Ποθεινὸς τὸν Πτολεμαῖον ἐκκλέψῃ, τὸν μὲν ἀπέκτεινε, τὸν δὲ, οὐκέτ' ἐπικρυπτόμενος, ἀκριβῶς ἐφρούρει. παροξυνθέντων δὲ καὶ ἐπὶ τούτοις τῶν Αἰγυπτίων, καὶ ἐκείνοις μὲν πλειόνων ἀεὶ προσγιγνομένων, τοῖς δὲ δὴ Ῥωμαίοις μηδέπω τῶν στρατιωτῶν ἐκ τῆς Συρίας παρόντων, ἐς φιλίαν αὐτοὺς ὑπαγαγέσθαι ἠθέλησε. καὶ τὸν Πτολεμαῖον ἀναβιβάσας που, ὅθεν ἐξακουσθήσεσθαι ἔμελλεν, εἰπεῖν σφίσιν ἐκέλευσεν, ὅτι οὔτε τι κακὸν ἔχοι, οὔτε πολεμεῖν δέοιτο· πρός τε τὰς σπονδὰς αὐτοὺς παρεκάλει, καὶ προσυπισχνεῖτο διαπράξειν αὐτάς. καὶ, εἴγε ἐκὼν ταῦτα οὕτω διείλεκτο, ἔπεισεν ἂν σφᾶς καταλύσασθαι· νῦν δ' ὑποτοπήσαντες αὐτὰ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος κατευκευάσθαι, οὐκ ἐνέδοσαν

40. Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου στάσις τοῖς περὶ τὴν Ἀρσινόην οὖσιν ἐνέπεσε· καὶ αὐτὴν ὁ Γανυμήδης ἔπεισε τὸν Ἀχιλλᾶν, ὡς καὶ τὸ ναυτικὸν προδοῦσαν, ἀποκτεῖναι. γενομένου δὲ τούτου, τήν τε ἡγεμονίαν τῶν στρατιωτῶν παρέλαβε, καὶ τὰ πλοῖα, ὅσα ἐν τῷ ποταμῷ καὶ ἐν τῇ λίμνῃ ἦν, συνήγαγε· ἄλλα τε προσκατεσκεύασε, καὶ πάντα αὐτὰ ἐς τὴν θάλασσαν διὰ τῶν διωρύχων κομίσας, τοῖς τε Ῥωμαίοις μὴ προσδεχομένοις προσέβαλε, καὶ τὰς μὲν κατέπρησε τῶν ὑλακάδων αὐτῶν, τὰς δὲ ἀνεδήσατο· καὶ μετὰ τοῦτο τόν τε εἴσπλουν τοῦ λιμένος ἐξεκάθηρε, κἀνταῦθα ναυλοχῶν, πολλὰ σφᾶς ἐλύπει.

τηρήσας οὖν ποτε αὐτοὺς ὁ Καῖσαρ ἀμελῶς ὑπὸ κρατεῖν ἔχοντας, ἔς τε τὸν λιμένα αἰφνιδίως ἐπει πλευσε, καὶ συχνὰ πλοῖα καύσας, ἔς τε τὴν Φά ἀπέβη, καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας ἐν αὐτῇ ἐφόνευ ἰδόντες δὲ τοῦτο οἱ ἐν τῇ ἠπείρῳ Αἰγύπτιοι, κα τε τὰς γεφύρας ἐπεβοήθησαν αὐτοῖς, καὶ συχν τῶν Ῥωμαίων ἀνταποκτείναντες, τοὺς λοιποὺς τὰς ναῦς ἐσήραξαν. καὶ αὐτῶν ὁπουδήποτε ἀθρόως ἐσβιαζομένων ἐς αὐτὰς, ἄλλοι τε π λοὶ ἐς τὴν θάλασσαν ἐξέπεσον, καὶ ὁ Καῖσαρ. διέφθαρτο κακῶς, ὑπό τε τῶν ἱματίων βαρυνό νους, καὶ ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων βαλλόμενος, (ἄλο γῶν γὰρ αὐτῶν ὄντων ἐστοχάζοντο) εἰ μὴ καὶ ἐκε ἀπερρίφει, καὶ μετὰ τοῦτο διανεύσας πῃ, ἐς ἃ τιον ἐσεβεβήκει. καὶ ὁ μὲν οὕτως ἐσώθη, μη τῶν γραμμάτων βρέξας, ἃ πολλὰ ἐν τῇ ἀριστ χειρὶ ἀνέχων ἐνήξατο· τὴν δὲ ἐσθῆτα αὐτοῦ οἱ γύπτιοι λαβόντες, πρὸς τὸ τρόπαιον, ὅ ἔστη τῆς τροπῆς ταύτης, ἀνεκρέμασαν, ὡς καὶ αὖ ἐκεῖνον ῥηκότες. καὶ (ἤδη γὰρ καὶ τὰ στρατεύ τα, ἃ ἀπὸ τῆς Συρίας μετεπέμψατο, ἐπλησία τάς τε κατάρσεις ἐτήρουν, καὶ πολλὰ αὐτοὺς ἔβ πτον. τοῖς μὲν πρὸς τὴν Λιβύην σφῶν προσ πτουσιν ὁ Καῖσαρ τρόπον τινὰ ἤμυνε· συχν δὲ δὴ περὶ τὰς τοῦ Νείλου ἐκβολὰς, πυρσοῖς, καὶ Ῥωμαῖοι ὄντες, ἐξηπάτων τε καὶ συνελάμβαν ὥστε καὶ τοὺς λοιποὺς μηκέτι τολμᾶν παρακομ σθαι· μέχρις οὗ Τιβέριος Κλαύδιος ὁ Νέρων ἐς τόν τότε τὸν ποταμὸν ἀναπλεύσας, ἐκείνου

μάχῃ ἐκράτησε, καὶ τοῖς σφετέροις ἀδεέστερον τὸν πρόσπλουν ἐποίησε.

41. Κἀν τούτῳ Μιθριδάτης, ὁ Περγαμηνὸς ἐπικληθείς, ἐπεχείρησε μὲν ἐς τὸ στόμα τοῦ Νείλου τὸ κατὰ Πηλούσιον ἀναβῆναι, ἀποφραξάντων δε τῶν Αἰγυπτίων τὸν ἔσπλουν τοῖς πλοίοις, προσεκομίσθη νυκτὸς ἐπὶ τὴν διώρυχα· καὶ ναῦς ἐς αὐτὴν ὑπερενεγκὼν (οὐ γὰρ ἐξῆσιν ἐς τὴν θάλασσαν) οὕτω διὰ ταύτης ἐς τὸν Νεῖλον ἀνέπλευσε. καὶ μετὰ τοῦτο αἰφνίδιον ἔκ τε τῆς θαλάσσης καὶ ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἅμα τοῖς φρουροῦσι τὸ στόμα αὐτοῦ προσμίξας, τήν τε ἀπόκλεισιν σφῶν ἔλυσε, καὶ τὸ Πηλούσιον τῷ τε πεζῷ ἅμα καὶ τῷ ναυτικῷ προσβαλὼν εἷλε. προχωρῶν τε ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ πυθόμενος Διοσκορίδην τινὰ ἀπαντήσειν σφίσιν, ἐνήδρευσέ τε αὐτὸν καὶ κατειργάσατο.

42. Αἰσθόμενοι δὲ ταῦθ' οἱ Αἰγύπτιοι, τὸν πόλεμον οὐδ' ὡς κατελύσαντο· ἀχθεσθέντες δὲ ἐπὶ τῇ τοῦ εὐνούχου καὶ τῆς γυναικὸς ἀρχῇ, καὶ νομίσαντες, ἂν τὸν Πτολεμαῖον προστήσωνται, καθυπέρτεροι τῶν Ῥωμαίων ἔσεσθαι, ἔπειτ' ἐπειδὴ οὐδένα τρόπον ἐξαρπάσαι αὐτὸν ἠδυνήθησαν, (δεινῶς γὰρ ἐφυλάσσετο) ἐπλάσαντο ταῖς τε συμφοραῖς πεπονῆσθαι, καὶ τῆς εἰρήνης ἐπιθυμεῖν· καὶ ἔπεμψαν πρὸς τὸν Καίσαρα, ἐπικηρυκευόμενοί τε, καὶ τὸν Πτολεμαῖον αἰτοῦντες, ὅπως δὴ σὺν αὐτῷ περὶ τῶν σπονδῶν, ἐφ' οἷς γενήσοιντο, βουλεύσωνται. ὁ οὖν Καῖσαρ ἐνόμισε μὲν καὶ ὡς ἀληθῶς αὐτοὺς μεταβεβλῆσθαι· (ἄλλως τε γὰρ καὶ δειλοὺς καὶ ὀξυῤῥόπους

ὄντας ἤκουε, καὶ τότε πρὸς τὰ πταίσματα καταπεπληγμένους ἥσθετο·) εἰ δὲ δὴ καὶ τεχνάζοιντό τι ἄλλ' ὅπως μὴ διὰ τοῦτ' ἐμποδίζων τὴν εἰρήνην νομισθῇ, συνεπαινεῖν τε σφίσιν ἔφη, καὶ τὸν Πτολεμαῖον ἔπεμψεν. οὐδὲ γὰρ ἐν ἐκείνῳ τι ἰσχυρὸν ἦν τε τῆς ἡλικίας καὶ ἐκ τῆς ἀπαιδευσίας ἐνεώρα ὄν· καὶ τοὺς Αἰγυπτίους ἤτοι συναλλαγήσεσθαί οἱ ἐφ' οἷς ἐβούλετο, ἢ δικαιότερον καὶ καταπολεμηθήσεσθαι καὶ καταστραφήσεσθαι ἤλπισεν, ὥστε ἀπ' εὐλόγου δή τινος προφάσεως τῇ Κλεοπάτρᾳ παραδοθῆναι. οἱ γὰρ ἥττηθήσεσθαί ποτε ὑπ' αὐτῶν, ἄλλως τε καὶ τῆς δυνάμεως προσγεγενημένης, προσεδόκησε.

43. Παραλαβόντες δὲ τὸ παιδάριον οἱ Αἰγύπτιοι, τῶν μὲν σπονδῶν οὐδὲν ἐφρόντισαν, ἐπὶ δὲ τὸν Μιθριδάτην παραχρῆμα ὥρμησαν, ὡς καὶ δι' μέγα τι ἔν τε τῷ ὀνόματι καὶ ἐν τῷ γένει τοῦ Πτολεμαίου κατορθώσοντες· καὶ αὐτὸν πρὸς τὴν λίμνην ἐν μέσῳ τοῦ τε ποταμοῦ καὶ τῶν ἑλῶν ἀπολαβόντες ἐθορύβουν. ὁ οὖν Καῖσαρ ἐκείνους μὲν οὐκ ἐπεδίωξε, δεδιὼς μὴ λοχισθείη· ἀναχθεὶς δὲ νυκτὸς, ὡς πρὸς ἐκβολήν τινα τοῦ Νείλου ἐπειχόμενος, καὶ φῶς, ὅπως ἐπὶ πλεῖστον ταύτῃ προσίεσθαι νομισθῇ, πάμπολυ καθ' ἑκάστην ναῦν ἀνάψας, τὸ μὲν πρῶτον ἐπιπλεῖν ὥρμητο, ἔπειτα δὲ ἀποσβέσας αὐτὸ, ἀνεκομίσθη. καὶ παραπλεύσας τὴν πόλιν, πρός τε τὴν χερρόνησον τὴν πρὸς τῇ Λιβύῃ οὖσαν κατῆρε, κἀνταῦθα τοὺς στρατιώτας ἐκβιβάσας, περιῆλθε τὴν λίμνην· καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις ἀπροσδοκήτως ἐπὶ τὴν ἕω προσπεσὼν, εὐθύς τε αὐτοὺς κατεπλήξεν, ὥστε

καὶ ἐπικηρυκεύσασθαι, καὶ μετὰ τοῦτο (τὴν γὰρ ἱκετείαν αὐτῶν οὐκ ἐδέξατο) μάχῃ τε ὀξείᾳ κατεκράτησε, καὶ παμπληθεῖς ἐφόνευσε· καί τινες καὶ ἐν τῷ ποταμῷ μετὰ τοῦ Πτολεμαίου, σπουδῇ δι' αὐτοῦ φυγόντες, ἐφθάρησαν.

44. Οὕτω μὲν τὴν Αἴγυπτον ὁ Καῖσαρ ἐχειρώσατο· οὐ μέντοι καὶ ὑπήκοον αὐτὴν τῶν Ῥωμαίων ἐποιήσατο, ἀλλὰ τῇ Κλεοπάτρᾳ, ἥσπερ ἕνεκα καὶ ἐπεπολεμήκει, ἐχαρίσατο. φοβηθεὶς μέντοι μὴ Αἰγύπτιοι νεωτερίσωσιν αὖθις, γυναικὶ ἄρχειν παραδοθέντες, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι διά τε τοῦτο καὶ ὅτι συνῆν αὐτῷ, χαλεπήνωσι, τῷ τε ἑτέρῳ ἀδελφῷ συνοικῆσαι δῆθεν αὐτὴν ἐκέλευσε, καὶ τὴν βασιλείαν ἀμφοτέροις σφίσιν, ὥσγε καὶ λόγῳ εἰπεῖν, ἔδωκε· τῷ γὰρ ἔργῳ, ἡ Κλεοπάτρα μόνη πᾶν τὸ κράτος σχήσειν ἔμελλεν. ὅ, τε γὰρ ἀνὴρ αὐτῆς παιδίον ἔτι ἦν, καὶ ἐκείνη πρὸς τὴν παρὰ τοῦ Καίσαρος εὔνοιαν οὐδὲν ὅ, τι οὐκ ἐδύνατο. ὥστε πρόσχημα μέν, ὡς καὶ τῷ ἀδελφῷ συνοικοῦσα, καὶ τὴν ἀρχὴν ἐπίκοινον αὐτῷ ἔχουσα, ἐκέκτητο· τὸ δ' ἀληθὲς, μόνη τε ἐβασίλευε, καὶ τῷ Καίσαρι συνδιῃτᾶτο.

45. Καὶ αὐτὸν ἔτι πλεῖον ἂν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ κατέσχεν, ἢ καὶ ἐς τὴν Ῥώμην εὐθὺς αὐτῷ συναπῆρεν, εἰ μήπερ ὁ Φαρνάκης καὶ ἐκεῖθεν ἄκοντα τὸν Καίσαρα ἐξήγαγε, καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐπειχθῆναι ἐκώλυσεν. οὗτος μὲν γὰρ παῖς τοῦ Μιθριδάτου ἦν, καὶ τοῦ Βοσπόρου τοῦ Κιμμερίου ἦρχεν, ὥσπερ εἴρηται· ἐπιθυμήσας δὲ πᾶσαν τὴν πατρῴαν βασιλείαν ἀνακτήσασθαι, ἐπανέστη κατ' αὐτὴν τὴν

τε τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Πομπηΐου στάσεων. καὶ, οἷα τῶν Ῥωμαίων τότε μὲν πρὸς ἀλλήλους ἀσχόλων γενομένων, αὖθις δὲ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ κατεσχεθέντων, τήν τε Κολχίδα ἀκονιτὶ προσηγάγετο, καὶ τὴν Ἀρμενίαν ἀπόντος τοῦ Δηϊοτάρου πᾶσαν· τῆς τε Καππαδοκίας καὶ τῶν τοῦ Πόντου πόλεών τινας, αἳ τῷ τῆς Βιθυνίας νομῷ προσετετάχατο, κατεστρέψατο.

46. Πράσσοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα, ὁ Καῖσαρ, αὐτὸς μὲν οὐκ ἐκινήθη· (οὔτε γὰρ ἡ Αἴγυπτός πω καθειστήκει, καὶ ἐλπίδα τε εἶχε δι' ἑτέρων αὐτὸν χειρώσασθαι·) Γναῖον δὲ Δομίτιον Καλουῖνον ἔπεμψε, τήν τε Ἀσίαν οἱ καὶ τὰ ἐκεῖσε στρατόπεδα προστάξας λαβεῖν. καὶ ὃς τὸν Δηϊόταρον καὶ τὸν Ἀριοβαρζάνην προσλαβών, ἦλασεν εὐθὺς ἐπὶ τὸν Φαρνάκην ἐν τῇ Νικοπόλει ὄντα. καὶ γὰρ ταύτην προκατειλήφει. καὶ καταφρονήσας, ἐπειδὴ ἐκεῖνος, τὴν παρουσίαν αὐτοῦ φοβηθείς, ἀνοχὴν ἐπὶ πρεσβεύσει ἑτοίμως ἔσχε ποιήσεσθαι, οὔτε ἐσπείσατο αὐτῷ, καὶ συμβαλὼν ἡττήθη. καὶ ὁ μὲν ἐκ τούτου ἐς τὴν Ἀσίαν, ἐπειδὴ μήτε ἀξιόμαχός οἱ ἦν, καὶ ὁ χειμὼν προσῄει, ἀνεχώρησε. Φαρνάκης δέ, μεγάλα δὴ φρονῶν, τά τε ἄλλα τὰ ἐν τῷ Πόντῳ προσκατεστήσατο, καὶ Ἀμισόν, καίπερ ἐπὶ πλεῖστον ἀντισχοῦσαν, εἷλέ τε καὶ διήρπασε, τούς τε ἡβῶντας ἐν αὐτῇ πάντας ἀπέκτεινε· καὶ ἐς τὴν Βιθυνίαν, τήν τε Ἀσίαν, ἐπὶ ταῖς αὐταῖς τῷ πατρὶ ἐλπίσιν, ἠπείγετο. κἂν τούτῳ μαθὼν, τὸν Ἄσανδρον, ὃν ἐπίτροπον τοῦ Βοσπόρου καταλελοίπει

νενεοχμωκότα, οὐκέτι περαιτέρω προεχώρησεν. ἐκεῖνος γὰρ, ἐπειδὴ τάχιστα πόρρω τε ὁ Φαρνάκης ἀπ' αὐτοῦ προϊὼν ἠγγέλθη, καὶ ἐδόκει, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἔν γε τῷ παρόντι ἂν λάθοι, ἀλλ' οὔτι γε καὶ ἔπειτα καλῶς ἀπαλλάξειν, ἐπανέστη αὐτῷ, ὡς καὶ τοῖς Ῥωμαίοις τι χαριούμενος, τήν τε δυναστείαν τοῦ Βοσπόρου παρ' αὐτῶν ληψόμενος.

47. Ταῦτ' οὖν ὁ Φαρνάκης ἀκούσας, ὥρμησεν ἐπ' αὐτὸν μάτην. τὸν γὰρ Καίσαρα ἐν τῇ ὁδῷ εἶναι, καὶ ἐς τὴν Ἀρμενίαν ἐπείγεσθαι πυθόμενος, ἀνέστρεψε· κἀνταῦθα αὐτῷ περὶ Ζέλειαν συνέτυχεν. ὁ γὰρ Καῖσαρ, τοῦ τε Πτολεμαίου τελευτήσαντος, καὶ τοῦ Λομιτίου νικηθέντος, οὔτε ὑπρεπῆ οὔτε λυσιτελῆ οἱ τὴν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ διατριβὴν ἐνόμισεν εἶναι· ἀλλ' ἀφωρμήθη, καὶ τάχει πολλῷ χρησάμενος, ἐς τὴν Ἀρμενίαν ἀφίκετο. ἐκπλαγεὶς οὖν ὁ βάρβαρος, καὶ πολὺ μᾶλλον τὴν ὁρμὴν ἢ τὸν στρατὸν αὐτοῦ καταδείσας, προσέπεμψεν αὐτῷ, πρὶν πλησιάσαι, πολλάκις, προκηρυκευόμενος, εἴ πως τὸ παρὸν ἐφ' ἑτῳδὴ συνθέμενος ἐκφύγοι. προΐσχετο δὲ ἄλλα τε, καὶ ἐν τοῖς μάλιστα, ὅτι οὐ συνήρατο τῷ Πομπηΐῳ. καὶ ἤλπιζεν ὑπάξεσθαί τε αὐτὸν ἐς σπονδὰς, ἅτε καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν τήν τε Ἀφρικὴν ἐπειγόμενον, καὶ ἀπελθόντος αὐτοῦ, ῥᾳδίως αὖθις πολεμήσειν. ὑποπτεύσας οὖν τοῦτο ὁ Καῖσαρ, τοὺς μὲν πρώτους καὶ τοὺς δευτέρους πρέσβεις ἐφιλοφρονήσατο, ὅπως ὁτιμάλιστα ἀπροσδοκήτῳ οἱ τῇ τῆς εἰρήνης ἐλπίδι προσπέσῃ· τῶν δὲ τρίτων ἐλθόντων, τά τε ἄλλα ἐπεκάλεσεν αὐτῷ, καὶ

ὅτι τὸν Πομπήϊον τὸν εὐεργέτην ἐγκατέλιπε· καὶ οὐκ ἀνεβάλετο, ἀλλ' εὐθὺς αὐθημερὸν, ὥσπερ εἶχεν ἐκ τῆς ὁδοῦ, συνέμιξε. καί τινα χρόνον ὑπό τε τῆς ἵππου καὶ ὑπὸ τῶν δρεπανηφόρων ἐκταραχθεὶς, ἔπειτα τοῖς ὁπλίταις ἐκράτησε· καὶ ἐκεῖνον ἐκφυγόντα ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ἐπὶ τὸν Βόσπορον μετὰ τοῦτο ἐσβιαζόμενον, ὁ Ἄσανδρος εἷρξέ τε καὶ ἀπέκτεινε.

48. Καῖσαρ δὲ ἐπὶ τῇ νίκῃ, καίπερ οὐ πάνυ διαπρεπεῖ γενομένῃ, πολὺ καὶ ὅσον ἐπ' οὐδεμιᾷ ἄλλῃ ἐφρόνησεν, ὅτι ἓν τε τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ὥρᾳ καὶ ἦλθε πρὸς τὸν πολέμιον, καὶ εἶδεν αὐτὸν, καὶ ἐνίκησε. καὶ τά τε λάφυρα πάντα, καίτοι πλεῖστα γενόμενα, τοῖς στρατιώταις ἐδωρήσατο, καὶ τρόπαιον ἐπειδήπερ ὁ Μιθριδάτης ἀπὸ τοῦ Τριαρίου ἐνταῦθά που ἐγηγέρκει, ἀντανέστησε. καθελεῖν μὲν γὰρ τὸ τοῦ βαρβάρου οὐκ ἐτόλμησεν, ὡς καὶ τοῖς ἐμπολεμίοις θεοῖς ἱερωμένον· τῇ δὲ δὴ τοῦ ἰδίου παραστάσει καὶ ἐκεῖνο συνεσκίασε, καὶ τρόπων τινὰ καὶ κατέστρεψε. καὶ μετὰ τοῦτο τὴν χώραν ὅσην τῶν τε Ῥωμαίων καὶ τῶν ἑνόρκων σφίσιν ἀποτετμημένος ὁ Φαρνάκης ἦν, ἐκομίσατο· καὶ αὐτὴν πᾶσαν ὡς ἑκάστοις τοῖς ἀπολέσασιν ἔδωκε· πλὴν μέρους τινὸς τῆς Ἀρμενίας, ὃ τῷ Ἀριοβαρζάνῃ ἐχαρίσατο. τούς τε Ἀμισηνοὺς ἐλευθερίᾳ ἠμείψατο· καὶ τῷ Μιθριδάτῃ τῷ Περγαμηνῷ τετραρχίαν τε ἐν Γαλατίᾳ καὶ βασιλείας ὄνομα ἔδωκε, πρός τε τὸν Ἄσανδρον πολεμῆσαι ἐπέτρεψεν, ὅπως καὶ τὸν Βόσ-

πορον κρατήσας αὐτοῦ λάβῃ, ὅτι πονηρὸς ἐς τὸν φίλον ἐγένετο.

40. Πράξας δὲ ταῦτα, καὶ τὰ λοιπὰ τῷ Λομιτίῳ καταστήσασθαι κελεύσας, ἐς τὴν Βιθυνίαν ἦλθε, κἀντεῦθεν ἔς τε τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν ἔπλευσε, πολλὰ καὶ ἐπὶ πάσῃ προφάσει χρήματα παρὰ πάντων, ὥσπερ καὶ πρὶν, ἐκλέγων. τοῦτο μὲν γὰρ, ὅσα τινὲς τῷ Πομπηΐῳ προϋπέσχηντο, ἐπράξατο· τοῦτο δὲ, καὶ ἄλλα ἔξωθεν, προσεπικαλῶν τινά, ᾔτει. τά τε ἀναθήματα τοῦ ἐν τῇ Τύρῳ Ἡρακλέους πάντα ἀνείλετο, ὅτι τήν τε γυναῖκα καὶ τὸν παῖδα τοῦ Πομπηΐου ὑπεδέξαντο, ὅτε ἔφυγον. καὶ στεφάνους ἐπὶ ταῖς νίκαις συχνοὺς καὶ παρὰ τῶν δυναστῶν τῶν βασιλέων χρυσοῦς ἔλαβε. ταῦτα δὲ οὐχ ὑπὸ κακίας ἐποίει, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐδαπάνα παμπληθῆ, καὶ ἀνάλωσιν πολὺ πλείω ἔς τε τὰ στατόπεδα καὶ ἐς τὰ ἐπινίκια, τά τε ἄλλα ὅσα ἐλαμπρύνετο, ποιήσειν ἔμελλε. τό, τε σύμπαν εἰπεῖν, χρηματοποιὸς ἀνὴρ ἐγένετο, δύο τε εἶναι λέγων τὰ τὰς δυναστείας παρασκευάζοντα καὶ φυλάσσοντα καὶ ἐπαύξοντα, στρατιώτας καὶ χρήματα· καὶ ταῦτα δι' ἀλλήλων συνεστηκέναι. τῇ τε γὰρ τροφῇ τὰ στρατεύματα συνέχεσθαι, καὶ ἐκείνην ἐκ τῶν ὅπλων συλλέγεσθαι· κἂν θάτερον ὁποτερουοῦν αὐτῶν ἐνδεὲς ᾖ, καὶ τὸ ἕτερον συγκαταλυθήσεσθαι. περὶ μὲν οὖν τούτων οὕτω καὶ ἐφρόνει καὶ ἔλεγεν ἀεί.

50. Ἐς δὲ τὴν Ἰταλίαν, ἀλλ' οὐκ ἐς τὴν Ἀφρικὴν, καίπερ πεπολεμωμένην οἱ, ἠπείχθη, ὅτι ταραττόμενα τὰ ἐν τῷ ἄστει πυθόμενος, ἐφοβήθη μὴ

καὶ ἐς ἀνήκεστον προχωρήσῃ· οὐ μέντοι καὶ κακὸν οὐδένα οὐδὲν (ὥσπερ εἶπον) εἰργάσατο, πλὴν ὅτι κἀντεῦθα πολλὰ ἠργυρολόγει, τὰ μέν τινα ἐν δωρεᾶς μέρει, στεφάνους καὶ ἀγάλματα, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, λαμβάνων· τὰ δὲ καὶ δανειζόμενος δῆθεν, οὐχ ὅτι παρὰ τῶν ἰδιωτῶν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν πόλεων. τοῦτο γὰρ τὸ ὄνομα ταῖς ἐκλογαῖς τῶν χρημάτων, ἐφ᾽ αἷς μηδεμία ἄλλη πρόφασις εὔλογος ἦν, ἐτίθετο. ἐπεὶ τήν γε ἄλλως καὶ βιαίως, οὐδὲν ἧττον τῶν ὀφειλομένων, καὶ ἐκεῖνα ἐπράττετο, καὶ ἔμελλε μηδέποτε ἀποδοθήσεσθαι. ἔλεγε μὲν γὰρ ὑπὲρ τοῦ δημοσίου τὰ οἰκεῖα δεδαπανηκέναι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ δανείζεσθαι· ὅθενπερ καὶ χρεῶν ἀποκοπὰς ἀξιοῦντος τοῦ πλήθους γενέσθαι, οὐκ ἐποίησεν, εἰπών, ὅτι καὶ αὐτὸς πολλὰ ὀφείλω. εὐθήλος δὲ ἐγίγνετο καὶ τὰ ἀλλότρια τῇ δυναστείᾳ παρασπώμενος. οἵ τε οὖν ἄλλοι διὰ τοῦτο ἤχθοντο αὐτῷ, καὶ οἱ ἑταῖροι. τῶν γὰρ δεδημευμένων συχνὰ, καὶ ὑπὲρ τὴν ἀξίαν γε ἔστιν ἃ, ἐλπίδι τοῦ προῖκα αὐτὰ ἕξειν, ἀγοράσαντες, πᾶσαν τὴν τιμὴν ἐποτίνειν ἠναγκάζοντο.

51. Ἀλλὰ τούτους μὲν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποιεῖτο· καίτοι καὶ ἐκείνους τρόπον τινὰ ὡς ἑκάστους ἐθεράπευσε. τοῖς τε γὰρ πολλοῖς ἐχαρίσατο τόν τε τόκον τὸν ἐποφειλόμενον σφίσιν, ἐξ οὗ πρὸς τὸν Πομπήϊον ἐξεπολεμώθη, πάντα, καὶ τὸ ἐνοίκιον ὅσον ἐς πεντηκοσίας δραχμὰς ἦν, ἐνιαυτοῦ ἑνὸς ἀφεὶς, καὶ προσέτι καὶ τὰς τιμήσεις τῶν κτημάτων, ἐν οἷς τὴν ἀπόδοσιν τῶν δανεισμάτων κατὰ τοὺς νόμους γίγνεσθαι

ἔδει, πρὸς τὴν ἐν τῷ χρόνῳ ἀξίαν ἐπαναγαγών. ἐπὶ δὲ τῷ πλήθει τῶν δεδημοσιωμένων πολὺ πάντα ἐπευώνιστο. τούτους τε οὖν ταῦτα πράξας ἀνηρτήσατο, καὶ τῶν προσετειριστῶν τῶν τε συναγωνιστῶν τοὺς μὲν βουλευτὰς ἱερωσύναις τε καὶ ἀρχαῖς, ταῖς τε ἐς τὸν λοιπὸν τοῦ ἔτους ἐκείνου χρόνον, καὶ ταῖς ἐς νέωτα. ἵνα γὰρ πλείους αὐτῶν ἀμείψηται, στρατηγούς τε δέκα ἐς τὸ ἐπιὸν ἔτος ἀπέδειξε, καὶ ἱερέας ὑπὲρ τὸ νενομισμένον. τοῖς τε γὰρ ποντίφιξι, καὶ τοῖς οἰωνισταῖς (ὧν καὶ αὐτὸς ἦν) τοῖς τε πεντεκαίδεκα καλουμένοις, ἕνα ἑκάστοις προσένειμε· καίπερ αὐτὸς βουληθεὶς πάσας τὰς ἱερωσύνας λαβεῖν, ὥσπερ ἐψήφιστο. τοὺς δὲ ἱππέας τοὺς τέλους, τούς τε ἑκατοντάρχους, καὶ τοὺς ὑπομείονας, ἄλλοις τέ τισι, καὶ τῷ ἐς τὸ συνέδριόν τινας ἀπ' αὐτῶν ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων καταλέξαι.

52. Τὰ δὲ δὴ στρατόπεδα οὐχ ἡσυχῇ αὐτὸν ἐτάραξε. πολλὰ γὰρ λήψεσθαι ἐλπίσαντες, καὶ εὑράμενοι τῆς μὲν ἀξίας οὐκ ἐλάττω, τῆς δὲ προσδοκίας καταδεέστερα, ἐθορυβήθησαν. ἐν Καμπανίᾳ δὲ οἱ πλείους αὐτῶν, ὡς καὶ ἐς τὴν Ἀφρικὴν προπλευσούμενοι, ἦσαν. οὗτοί τε οὖν τὸν Σαλούστιον παρ' ὀλίγον ἀπέκτειναν, (στρατηγὸς γὰρ ἐπὶ τῷ τὴν βουλὴν ἀναλαβεῖν ἀπεδέδεικτο) καὶ ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖνος, διαφυγὼν αὐτοὺς, πρὸς τὸν Καίσαρα ἐς τὴν Ῥώμην ὥρμησε, τὰ γιγνόμενα οἱ δηλώσων, ἐφέποντό τε αὐτῷ συχνοὶ μηδενὸς φειδόμενοι, καὶ ἄλλους τε τῶν ἐντυχόντων σφίσι, καὶ βουλευτὰς δύο ἔσφαξαν. ὁ οὖν Καῖσαρ ὡς τάχιστα τῆς προυδόου

αὐτῶν ἤσθετο, ἠθέλησε μὲν τὸ δορυφορικὸν ἐπ᾽ αὐτοὺς ἀντιπέμψαι· φοβηθεὶς δὲ μὴ καὶ ἐκεῖνοι συστασιάσωσι σφίσιν, ἡσύχασε, μέχρις οὗ ἐς τὸ προάστειον ἀφίκοντο. ἐνταῦθα δὲ δὴ οὕσιν αὐτοῖς προσέπεμψε, καὶ ἐπύθετο, τί βουλόμενοι, καὶ τίνος χρήζοντες ἥκοιεν. ἀποκριναμένων τε σφῶν ὅτι αὐτῷ ἐκείνῳ ἐροῦσιν, ἐπέτρεψε μὲν αὐτοῖς ἐς τὴν πόλιν ἄνευ τῶν ὅπλων, πλὴν τῶν ξιφῶν, ἐσελθεῖν· ταῦτα γὰρ καὶ ἐν τῷ ἄστει ἄλλως φορεῖν εἰώθεσαν, καὶ τότε οὐκ ἂν ὑπέμειναν καταθέσθαι.

53. Εἰπόντων δὲ αὐτῶν πολλὰ μὲν περὶ ὧν ἐπόνησαν καὶ ἐκινδύνευσαν, πολλὰ δὲ καὶ περὶ ὧν ἤλπισαν, ἀξίους τε σφᾶς τυχεῖν ἔφασκον εἶναι· καὶ μετὰ τοῦτο ἀφεθῆναί τε τῆς στρατείας ἀξιούντων, καὶ δεινῶς διὰ τοῦτ᾽ αὐτῷ ἐγκειμένων, οὐχ ὅτι καὶ ἰδιωτεῦσαι ἐβούλοντο, (ἥκιστα γὰρ, ἅτε καὶ συνήθεις ταῖς πλεονεξίαις ἐκ πολλοῦ γεγονότες, τοῦτ᾽ ἤθελον) ἀλλ᾽ ὅτι καταπλήξειν τε ἐξ αὐτοῦ τὸν Καίσαρα, καὶ πᾶν ὁτιοῦν καταπράξειν, ἅτε καὶ ὑπογύου οἱ τῆς ἐς τὴν Ἀφρικὴν στρατείας οὔσης, ἐνόμιζον· περὶ μὲν τῶν ἄλλων οὐδὲ σφίσι τοπαράπαν ἀπεκρίνατο, αὐτὰ δὲ ταῦτα εἰπὼν μόνα, „ἀλλ᾽ ὀρθῶς γε, ὦ Κυϊρῖται, λέγετε· καὶ γὰρ κεκμήκατε, καὶ κατατέτρωσθε·“ πάντας αὐτοὺς παραχρῆμα, ὡς μηδὲν δῆθεν αὐτῶν δεόμενος, διῆκε· καὶ τοῖς τὸν τεταγμένον χρόνον ἐστρατευμένοις καὶ τὰ γέρα ἐντελῆ δώσειν ὑπέσχετο. λεχθέντων δὲ τούτων, κατεπλάγησαν ἔκ τε τῆς ἄλλης αὐτοῦ διανοίας, καὶ μάλιστα ὅτι Κυϊρίτας, ἀλλ᾽ οὐ στρατιώτας, αὐτοὺς

ὠνόμασε. καὶ ταπεινωθέντες, φοβηθέντες τε μὴ πάθωσί τι δεινὸν, μετεβάλλοντο· καὶ πολλὰ μὲν ἱκετεύοντες αὐτὸν, πολλὰ δὲ καὶ ἐπαγγελλόμενοι, καὶ συστρατεύσειν οἱ ἐθελονταὶ, καὶ τὸν πόλεμον μόνοι διαπολεμήσειν ὑπέσχοντο. ὡς οὖν ἐνταῦθα ἦσαν, καί τις τῶν στρατιαρχῶν ἐν τοσούτῳ, ἢ καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ γνώμης, χαριζόμενος τῷ Καίσαρι, διελέχθη τέ τινα ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ ἐδεήθη· „Ἀφίημι μὲν (ἔφη) καὶ ὑμᾶς τοὺς παρόντας, καὶ τοὺς ἄλλους πάντας, ὅσοις τὰ τῆς στρατείας ἔτη ἐξήκει· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ δέομαί τι ὑμῶν. τὰ μέντοι γέρα καὶ ὡς ὑμῖν ἀποδώσω· ἵνα μή ποτέ τις εἴπῃ, ὅτι ἐγὼ χρησάμενος ὑμῖν ἐν τοῖς κινδύνοις, ἔπειτα ἀχάριστος ἐγενόμην· εἰ καὶ τὰ μάλιστα καὶ τοῖς σώμασιν ἐρρωμένοι, καὶ πάντα καὶ τὰ λοιπὰ προσδιαπολεμῆσαι δυνάμενοι, οὐκ ἠθελήσατέ μοι συστρατεῦσαι."

64. Καὶ ὁ μὲν ταῦτά τε σοφιζόμενος εἶπε, (πάνυ γὰρ αὐτῶν ἔχρῃζε) καὶ χώραν ἔκ τε τῆς δημοσίας, καὶ ἐκ τῆς ἑαυτοῦ δὴ πᾶσι σφίσιν ἔνειμεν, ἄλλους ἄλλῃ, καὶ πάνυ πόῤῥω ἀπ' ἀλλήλων, ἀπαρτήσας· ὥστε μήτε τοῖς ὁμοχώροις σφᾶς φοβερούς, μήτ' αὖ πρὸς νεωτερισμὸν ἑτοίμους, καθ' ἓν που συνοικοῦντας, γενέσθαι. τῶν τε ἐποφειλομένων σφίσι χρημάτων, ἃ πολλὰ καὶ καθ' ἑκάστην, ὡς εἰπεῖν, πρᾶξιν ὑπέσχετο δώσειν, τὰ μὲν εὐθὺς ἀπαλλάξειν, τὰ δὲ οὐκ ἐς μακρὰν καὶ σὺν τόκῳ διαλύσειν ἐπηγγείλατο. εἰπὼν δὲ ταῦτα, καὶ δουλωσάμενος αὐτοὺς, ὥστε μήτε τι θρασύνεσθαι, καὶ

προσέτι καὶ χάριν εἰδέναι, προσεπεῖπε· „Ἀπέχετε μὲν παρ' ἐμοῦ πάντα, καὶ οὐδένα ἔθ' ὑμῶν ἀναγκάσω στρατεύσασθαι· εἰ μέντοι τις ἑκούσιος ἐθέλοι καὶ τὰ λοιπά μοι συγκατεργάσασθαι, ἡδέως αὐτὸν δέξομαι." ἀκούσαντες δὲ τοῦτο ἐκεῖνοι, ὑπερ ἠσθησαν, καὶ πάντες ὁμοίως ἀναστρατεύσασθαι ἠθέλησαν.

55. Ὁ οὖν Καῖσαρ τοὺς παραχώδεις αὐτῶν, οὐ πάντας, ἀλλ' ὅσοι μετρίως πως ὄντες γεωργίαις ζῆν ἐδύναντο, ἀπολέξας, τοῖς λοιποῖς ἐχρήσατο· καὶ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων στρατιωτῶν ἐποίησε. τοὺς γὰρ πάνυ τε θρασεῖς, καὶ ἱκανοὺς μέγα τι κακὸν δράσαι, ἐκ μὲν τῆς Ἰταλίας ἐξήγαγεν, ὅπως μηδὲν ἐκεῖ καταλειφθέντες νεοχμώσωσιν· ἐν δὲ δὴ τῇ Ἀφρικῇ καὶ μάλα ἡδέως, ἄλλους κατ' ἄλλην πρόφασιν, ἀνάλωσε. τούς τε γὰρ ἐναντίους ἅμα δι' αὐτῶν κατειργάζετο, καὶ ἐκείνων ἀπηλλάττετο. φιλανθρωπότατός τε γὰρ ὤν, καὶ πολλὰ κεχαρισμένα τοῖς τε ἄλλοις καὶ τοῖς στρατιώταις μάλιστα ποιῶν, δεινῶς τοὺς στασιάζοντας σφῶν ἐμίσει, καὶ ἰσχυρότατα αὐτοὺς ἐκόλαζε. ταῦτα ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔτει, ἐν ᾧ δικτάτωρ μὲν ὄντως αὐτὸς τὸ δεύτερον ἦρξεν, ὕπατοι δὲ ἐπ' ἐξόδῳ αὐτοῦ ἀποδειχθέντες ὅ, τε Καλῆνος καὶ ὁ Οὐατίνιος ἐλέγοντο εἶναι, ἐποίησε.

56. Καὶ ἐς τὴν Ἀφρικὴν, καίτοι τοῦ χειμῶνος μεσοῦντος, ἐπεραιώθη. καὶ οὐκ ὀλίγα δὲ ἐκ τούτου, ἀνέλπιστος τοῖς ἐναντίοις προσπεσών, κατώρθωσε. πλεῖστον γὰρ παρὰ πάντα καὶ τῷ τάχει καὶ ταῖς τοῦ ἀπροσδοκήτου στρατείαις κατέπραττεν·

ὥστ' εἴ τις ἐκλογίζοιτο, ὅτῳ τοσοῦτον τῶν καθ' ἑαυτὸν ἐν τοῖς πολέμοις ὑπερήνεγκεν, οὐδὲν ἄλλο τούτου μᾶλλον ὂν ἔμπροσθεν παραβαλὼν εὕροι. ἡ δὲ δὴ Ἀφρικὴ ἣν μὲν οὐδὲ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ φίλη τῷ Καίσαρι, μετὰ δὲ δὴ τὸν τοῦ Κουρίωνος θάνατον καὶ πάνυ ἐχθρὰ ἐγένετο. ὅ, τε γὰρ Υ̓́αρος καὶ ὁ Ἰόβας τὰ πράγματα εἶχον, καὶ προσέτι καὶ ὁ Κάτων καὶ ὁ Σκιπίων, οἵ τε ἄλλοι οἱ μετ' αὐτῶν ὄντες, ἐκεῖσε (ὥσπερ εἶπον) συγκατέφυγον. κἀκ τούτου κοινωσάμενοι τὸν πόλεμον, τά τε ἐν τῇ ἠπείρῳ ἐξηρτύσαντο, καὶ τῇ τε Σικελίᾳ καὶ τῇ Σαρδοῖ ἐπίπλους ἐποιοῦντο· καὶ τὰς τε πόλεις ἐλύπουν, καὶ τὰ πλοῖα κατῆγον, καὶ ἀπ' αὐτῶν καὶ ὅπλα, τόν τε σίδηρον τὸν ἄλλον, οὗπέρ που καὶ μόνον ἔχρῃζον. τελευτῶντες ἐς τοῦτο καὶ τῆς παρασκευῆς καὶ τῆς διανοίας (οἷα μήτι στρατοῦ σφίσιν ἐναντιουμένου, καὶ τοῦ Καίσαρος ἔν τε τῇ Αἰγύπτῳ καὶ ἐν τῷ ἄστει χρονίσαντος) ἀφίκοντο, ὥστε καὶ ἐς τὴν Ἰβηρίαν τὸν Πομπηΐου ἀποστεῖλαι. στασιάζειν τε γὰρ αὐτὴν πυνθανόμενοι, καὶ ἐκεῖνον ἑτοίμως, ἅτε τοῦ Πομπηΐου τοῦ Μάγνου παῖδα ὄντα, δέξασθαι νομίσαντες, παρεσκευάζοντο, ὁ μὲν, ὡς τε τὴν Ἰβηρίων διαβραχέων καταστήσων, καὶ πρὸς τὸ ἄστυ ἐκεῖθεν ὁρμήσων· οἱ δὲ, ὡς τὸν πλοῦν ἅμα τὸν ἐς τὴν Ἰταλίαν ποιησόμενοι.

57. Καὶ ἀρχὰς μὲν γὰρ διατριβή τις αὐτοῖς ἐγένετο, τοῦ τε Οὐάρου τῷ τε Σκιπίωνι τῆς ἡγεμονίας ἀμφισβητήσαντος, ἐπειδὴ αὐτὸς ἐκ πλείονος ἐν τοῖς ταύτῃ χωρίοις ἦρχε, καὶ τοῦ Ἰόβου τῇ νίκῃ

ἐπαιρομένου, καὶ τὰ πρῶτα δι' αὐτὴν ἀξιοῦντος φέρεσθαι. συμφρονήσαντες γὰρ ὅ, τε Σκιπίων καὶ ὁ Κάτων, οἷα ὁ μὲν, τῇ ἀξιώσει, ὁ δὲ, τῇ συνέσει πολὺ πάντων σφῶν προήκοντες, τούς τε ἄλλους προσεποιήσαντο, καὶ ἐκείνους ἔπεισαν τῷ Σκιπίωνι πάντα ἐπιτρέψαι. ὁ γὰρ Κάτων δυνηθεὶς ἂν ἐξ ἴσου αὐτῷ ἢ καὶ μόνος ἄρξαι, οὐκ ἠθέλησε· τὸ μὲν, ὅτι βλαβερώτατον τοῖς τοιούτοις ἡγεῖτο εἶναι· τὸ δὲ, ὅτι τῷ πολιτικῷ ἀξιώματι ἠλαττοῦτο αὐτοῦ. πολὺ γὰρ ἄλλως τε καὶ ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς ἑώρα δυνάμενον τὸ, τὸν ἄρχοντα καὶ νόμῳ δή τινι τῶν ἄλλων προκεκρίσθαι· καὶ διὰ τοῦτο τῆς τε ἀρχῆς ἐκὼν αὐτῷ παρεχώρησε, καὶ προσέτι καὶ τὰ στρατεύματα, ἃ ἐπηγάγετο, παρέδωκε. καὶ ὁ μὲν ἐκ τούτου τήν τε Οὐτικὴν, ὑποπτευθεῖσαν τὰ τοῦ Καίσαρος φρονεῖν, καὶ ὀλίγου καὶ ἀνάστατον ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐπὶ τούτῳ γενομένην, ἐξαιτησάμενος, ἐς φυλακὴν ὑπεδέξατο, καὶ τὴν χώραν τήν τε Θάλασσαν τὴν ταύτῃ πᾶσαν φρουρεῖν ἐπετράπη. τῶν δὲ ἄλλων ὁ Σκιπίων αὐτοκράτωρ ἦρχε· καὶ αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα πολὺ πάντας τοὺς ὁμογνωμονοῦντας οἱ ἐπερρώννυε, νομίζοντας οὐκ οἶδ' ὅπως ἀλόγῳ τινὶ πίστει, μηδένα ἂν Σκιπίωνα ἐν τῇ Ἀφρικῇ κακῶς πρᾶξαι.

58. Μαθὼν οὖν τοῦτο ὁ Καῖσαρ, καὶ ἰδὼν ὅτι καὶ οἱ μεθ' ἑαυτοῦ στρατευόμενοι πεπεισμένοι τε αὐτὸ οὕτως ἔχειν εἰσὶ, καὶ φοβοῦνται· προσπαρέλαβέ τινα ἔκ τε τοῦ γένους τοῦ τῶν Σκιπιώνων ὄντα, καὶ τὴν προσηγορίαν ταύτην φέροντα, (ἐπεκαλεῖτο δὲ Σαλάττων) καὶ οὕτω τόν τε πλοῦν πρὸς

Ἀδρύμητον ἐποιήσατο, (τὰ γὰρ ἐν τῇ Οὐτικῇ ἰσχυρῶς ἐφρουρεῖτο) καὶ ἔλαθεν αὐτοὺς ἀνελπίστως ὑπὸ τοῦ χειμῶνος περαιωθείς. ἐκβάντι δὲ αὐτῷ τῆς νεὼς συντυχία τοιάδε ἐγένετο, ὑφ' ἧς, εἰ καί τι φοβερὸν ὑπὸ τοῦ δαιμονίου σφίσιν ἐσημαίνετο, ἀλλὰ καὶ αὐτό γε ἐκεῖνο ἐς ἀγαθὸν ἔτρεψεν. ἐπειδὴ γὰρ ἅμα τῷ τῆς γῆς ἐπιβῆναι, προσέπταισε, καὶ αὐτὸν πεσόντα ἐπὶ στόμα οἱ στρατιῶται ἰδόντες ἠθύμησαν, καὶ δυσανασχετήσαντες ἐθορύβησαν· οὐ διηπορήθη, ἀλλ' ἐκτείνας τὴν χεῖρα, τήν τε γῆν, ὡς καὶ ἑκὼν δὴ πεσών, περιέλαβε καὶ κατεφίλησε· καὶ ἀναβοήσας εἶπεν, ἔχω σε, Ἀφρική. ἐκ δὲ τούτου προσέβαλε μὲν τῷ Ἀδρυμήτῳ· ἀποκρουσθεὶς δέ, καὶ προσέτι καὶ ἐκ τοῦ στρατοπέδου βιαίως ἐκβληθείς, μετέστη πρὸς πόλιν ἑτέραν Ῥούσπινα. καὶ δεχθεὶς ὑπ' αὐτῶν, χειμάδιόν τε ἐν αὐτῇ κατεσκευάσατο, καὶ ἐκεῖθεν ὁρμώμενος ἐπολέμει. τότε μὲν ταῦτ' ἔπραξεν.

ΤΩΝ

ΔΙΩΝΟΣ
ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΟ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΝ ΤΡΙΤΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ.

Haec insunt Libro XLIII. Romanae Historiae Dionis.

Quomodo Caesar Scipionem et Jubam vicerit. c. 1 — 8.
Vt Numidiam Romani occupaverint. c. 9
Quemadmodum Cato mortem sibi consciverit. c. 10 — 13.
De Caesaris reditu ad vrbem, triumphoque: et quomodo reliquas res composuerit. c. 14 — 21.
De dedicatione fori Caesaris, ac templi Veneris. c. 22 — 25.
Vt Caesar annum ad hunc modum, qui nunc vtimur, constituerit. c. 26. 27

De victoria Caesaris in Hispania adversus Cn. Pompejum Magni F. c. 28 — 45
Quomodo primum consules non ad integrum annum creati sint. c. 46 — 48.
De coloniis Carthaginem Corinthumque deductis. c. 49. 50.
Quemadmodum aediles Cereales instituti sint. c. 51.

Temporis spatium, anni tres, in quibus hi magistratus recensentur.

ante C. N.	*V. C.*	
46.	*708.*	*C. Julius C. F. Caesar, dictator, Aemilio Lepido magistro equitum. et consul III. cum eodem.*
45.	*709.*	*C. Julius Caesar dictator IV. Aemilio Lepido magistro equitum. et consul IV. solus.*
44.	*710.*	*Julius Caesar dictator V. Aemilio Lepido magistro equitum. et consul V. cum Antonio.*

Τῷ δὲ ἐχομένῳ ἔτει καὶ ἐδικτατώρευσεν ἅμα καὶ ὑπάτευσε, τρίτον ἑκάτερον, τοῦ Λεπιδου οἷ ἀμφοτέροις συνάρξαντος. ἐπειδὴ γὰρ δικτάτωρ ὑπ' αὐτοῦ τὸ πρῶτον ἐλέχθη, παραχρῆμά τε αὐτὸν μετὰ τὴν στρατηγίαν ἐς τὴν Ἰβηρίαν τὴν πλησιαιτέραν ἔστειλε, καὶ ἐπανελθόντα, ἐπινικίοις, μήτε τινὰς νικήσαντα, μήτ' ἀρχὴν μαχεσάμενόν τισιν, ἐτίμησε· πρόφασιν, ὅτι τοῖς ὑπό τε τοῦ Λογγίνου καὶ ὑπὸ τοῦ Μαρκέλλου πραχθεῖσι παρεγένετο. οὔκουν οὐδὲ ἔπεμψέ τι ἐπ' ἀληθείας, πλὴν τῶν χρημάτων, ἃ τοὺς συμμάχους ἐυεσυλήκει. τούτοις τε οὖν αὐτὸν ἤγαλλε, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ συνάρχοντα ἑκατέρωθι προσείλετο.

2. Καὶ αὐτῶν ἀρχόντων ἤδη, οἵ τε ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐταράχθησαν ὑπὸ σημείων. λύκος τε γὰρ ἐν αὐτῇ ὤφθη, καὶ χοῖρος ἐλέφαντι, πλὴν τῶν ποδῶν, ὅμοιος ἐγεννήθη. κἂν τῇ Ἀφρικῇ ὅ, τε Πετρεῖος καὶ ὁ Λαβιῆνος, τηρήσαντες τὸν Καίσαρα πρὸς κώμας ἐπὶ σῖτον ἐξεληλυθότα, τήν τε ἵππον αὐτοῦ μηδέπω καλῶς ἐκ τῆς θαλάσσης ἐῤῥωμένην, ἐς τοὺς πεζοὺς τοῖς Νομάσι κατῆξαν· καὶ ταραχθείσης πρὸς τοῦτο τῆς ἀσπίδος, πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἐν χερσὶν ἀπέκτειναν· πάντας δ' ἂν καὶ τοὺς λοιποὺς, ἀνειληθέντας ἐπὶ μετέωρόν τι, ἐξέκοψαν, εἰ μὴ ἰσχυρῶς ἐτρώθησαν. ἐπὶ πλεῖον δ' οὖν καὶ ὧς, τούτου συμβεβηκότος, τὸν Καίσαρα κατέπληξαν. λογιζόμενος μὲν γὰρ, ὡς ὑπὸ ὀλίγων ἔπταισε, προσδεχόμενος δὲ καὶ τὸν Σκιπίωνα τόν τε Ἰόβαν πάσαις (ὥσπερ ἠγγέλλοντο) ταῖς δυνάμεσιν εὐθὺς ἀφίξεσθαι, διηπόρει, καὶ οὐκ εἶχεν ὅ, τι πράξῃ. τόν τε γὰρ πόλεμον μηδέπω καλῶς

διενεγκεῖν δυνάμενος, καὶ τὴν ἐν ταυτῷ μονὴν χαλεπὴν (κἂν οἱ πολέμιοι σφῶν ἀπέχωνται) διὰ τὴν τῆς τροφῆς ἀπορίαν, τήν τε ἀνάστασιν ἀδύνατον, (τῶν πολεμίων καὶ ἐκ τῆς ἠπείρου καὶ ἐκ τῆς θαλάσσης ἐπικειμένων οἳ) ὁρῶν οὖσαν, ἠθύμει.

3. Ἐνταῦθ' οὖν αὐτῷ ὄντι Ποὐπλιός τις Σίττιος (εἴγε ἐκεῖνον, ἀλλὰ μὴ τὸ δαιμόνιον δεῖ λέγειν) τήν τε σωτηρίαν ἅμα καὶ τὴν ἐπικράτησιν ἔδωκεν. οὗτος γὰρ ἐξέπεσε μὲν ἐκ τῆς Ἰταλίας, παραλαβὼν δὲ συμφυγάδας τινὰς, καὶ περαιωθεὶς ἐς Μαυριτανίαν, χεῖρά τε ἧπτησε, καὶ παρὰ τῷ Βόκχῳ στρατηγήσας, ἐπεχείρησε τῷ Καίσαρι, μήτε τινὰ εὐεργεσίαν αὐτοῦ προέχων, μήτ' ἄλλως ἐν γνώσει οἱ ὤν, τοῦ τε πολέμου συνάρασθαι, καὶ τὰ παρόντα συγκατεργάσασθαι. κἀκ τούτου αὐτῷ μὲν ἐκείνῳ οὐκ ἐπήμυνε. πόρρω τε γὰρ αὐτὸν ἤκουεν ὄντα, καὶ βραχύ τι ὑφ' ἑαυτοῦ (οὐ γάρ πω μεγάλην ἰσχὺν εἶχεν) ὠφελήσεσθαι ἐνόμιζε. τὸν δὲ δὴ Ἰόβαν ἐκστρατεύσαντα ἐπιτηρήσας, ἔς τε τὴν Νουμιδίαν ἐνέβαλε, καὶ ταύτην γε καὶ τὴν Γετουλίαν, μέρος τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ οὖσαν, ἐλυμήνατο· ὥστε, τὸν βασιλέα τῶν τε ἐν χερσὶν ἀφέσθαι, καὶ ἐκ μέσης τῆς ὁδοῦ μετὰ τοῦ πλείονος στρατοῦ ἀναστρέψαι. ἔστι γὰρ ὅτε καὶ τῷ Σκιπίωνι ἀπ' αὐτοῦ συνέπεμψεν· ἐξ οὗπερ καὶ τὰ μάλιστα διεφάνη, ὅτι εἰ καὶ ἐκεῖνος ἐληλύθει, οὐκ ἄν ποτε αὐτοῖς ὁ Καῖσαρ ἀντέσχεν. οὔκουν οὐδὲ μόνῳ τῷ Σκιπίωνι συμβάλλειν εὐθὺς ἐτόλμησε. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ τοὺς ἐλέφαντας, τὸ μέν τι, καὶ ἐπὶ τῇ

μάχῃ, τὸ δὲ δὴ πλεῖον, ὅτι τὸ ἱππικὸν αὐτοῦ ἐτάρασσον, δεινῶς ἐδεδίει.

4. Ἐν φυλακῇ οὖν τὸ στρατόπεδον ἐς ὅσον ἐδύνατο ποιῶν ὁ Καῖσαρ, στρατιώτας τε ἐκ τῆς Ἰταλίας καὶ ἐλέφαντας μετεπέμπετο, οὐχ ὡς καὶ ἀξιόμαχόν τι δι' αὐτῶν δράσων (οὐδὲ γὰρ πολλοὶ ἦσαν) ἀλλ' ἵνα οἱ ἵπποι πρός τε τὴν ὄψιν καὶ πρὸς τὴν φωνὴν αὐτῶν ἐκμελετήσωσιν οὐδὲν ἔτι τοὺς τῶν πολεμίων φοβεῖσθαι. κἀν τούτῳ οἵ τε Γετοῦλοι που προσεχώρησαν αὐτῷ, καὶ ἕτεροί τινες τῶν πλησιοχώρων, τὰ μὲν, δι' ἐκείνους, ἐπειδὴ σφῶς μεγάλως τιμηθέντας ἤκουσαν· τὰ δὲ, καὶ τῇ τοῦ Μαρίου μνήμῃ, ὅτι προσήκων αὐτῷ ἦν. ὡς δὲ ταῦτά τε ἐγένετο, καὶ οἱ ἐκ τῆς Ἰταλίας βραδέως μὲν καὶ ἐπικινδύνως, ὑπό τε τοῦ χειμῶνος καὶ ὑπὸ τῶν πολεμίων, παραιωθέντες, ὅμως δ' οὖν ἦλθον ποτέ· οὐκέθ' ἡσύχασεν, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ἠπείχθη πρὸς τὴν μάχην, ὅπως πρὶν τὸν Ἰόβαν ἐπελθεῖν, φθάσῃ τὸν Σκιπίωνα προκατεργασάμενος. καὶ προχωρήσας ἐπ' αὐτὸν πρὸς πόλιν Οὐζιττα, ἐπὶ λόφου τινός, ὑπέρ τε ἐκείνης καὶ ὑπὲρ τοῦ στρατοπέδου ἅμα αὐτῶν ὄντος, ἱδρύθη, προεκκρούσας τοὺς κατέχοντας αὐτόν. καὶ μετὰ τοῦτο προσπεσόντα οἱ τὸν Σκιπίωνα ἀπό τε τοῦ μετεώρου ἀπεδίωξε, καὶ τοῖς ἱππεῦσιν ἐπικαταδρομὼν ἐκάκωσε. τοῦτό τε οὖν τὸ χωρίον κατέσχε καὶ ἐνετειχίσατο, καὶ ἕτερον ἐπὶ θάτερα τῆς πόλεως, τὸν Λαβιῆνον ἀπ' αὐτοῦ κρατήσας, ἔλαβε· κἀκ τούτου καὶ πᾶσαν αὐτὴν ἀπετείχισεν. ὁ γὰρ Σκιπίων, δείσας μὴ προαναλωθῇ, ἐς μάχην μὲν οὐκέτ' αὐτῷ

δὲ δὴ Ἰόβαν μετεπέμπετο, καὶ αὐτῷ, ἐπειδὴ
ουὺν οἱ, πάντα τὰ ἐν τῇ Ἀφρικῇ τοῖς Ῥω-
ντα χαρίσασθαι ὑπέσχετο. καὶ ὁ μὲν ἐκ τού-
ιὲν Σιττίῳ ἄλλους ἀντέταξεν, αὐτὸς δὲ ἐπὶ
ταρα αὖθις ὥρμησεν.
Ἐν ᾧ δὲ ταῦτ᾽ ἐγίγνετο, ὁ Καῖσαρ ἐπείρασε
τα τρόπον ἐς χεῖρας τὸν Σκιπίωνα ὑπαγαγέ-
ιὴ δυνηθεὶς δέ, λόγους τε φιλίους ἐς τοὺς
τας αὐτοῦ καθῆκε, καὶ βιβλία βραχέα διέρ-
πισχνούμενος δι᾽ αὐτῶν, τῷ μὲν ἐπιχωρίῳ τά
: ἀκέραια τηρήσειν, καὶ αὐτοὺς ἐλευθέρους
· τῷ δὲ Ῥωμαίῳ, τήν τε ἄδειαν, καὶ τὰ γέρα,
α, ἃ καὶ τοῖς συνοῦσίν οἱ ὤφειλε, δώσειν·
οὺς γε ἐκ τούτου προσεποιήσατο. Σκιπίων
ίρησε μὲν καὶ αὐτὸς καὶ βιβλία καὶ λόγους
ἐναντίους ἐσβαλεῖν, ὡς καὶ σφετεριούμενός
ὐ μέντοι καὶ μεταστῆσαι αὐτοὺς ἠδυνήθη·
οὐκ ἂν καὶ τὰ ἐκείνου τινὲς ἀνείλοντο, εἴπερ τι
ίων ἐπηγγέλλετο· ἀλλ᾽ ὅτι ἴθλον μὲν σφίσιν
τισχνεῖτο, τὸν δὲ δὴ δῆμον τῶν Ῥωμαίων
ερουσίαν ἄλλως ἐλευθερῶσαι αὐτοὺς παρε-
καὶ οὕτως, ἐν ᾧ δὴ τὰ εὐπρεπέστερα τῷ λό-
ον, ἥ τὰ χρησιμώτερα τοῖς παροῦσιν ᾔρεῖτο,
ιὐτῶν ᾠκειώσατο.
Μέχρι μὲν οὖν μόνος ὁ Σκιπίων ἐν τῷ στρα-
ῆν, ταῦθ᾽ οὕτως ἐγίγνετο· ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ
πῆλθεν, ἠλλοιώθη. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ καὶ
οῦντο τοὺς ἐναντίους ἐς μάχην, καὶ μὴ
ους συμβαλεῖν ἐκάκουν, τῷ τε ἱππικῷ τοὺς

ἀποσκεδαννυμένους σφῶν ἰσχυρῶς ἔβλαπτον· ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ οὐδὲ ἐς χεῖρας αὐτοῖς ἐκὼν ἦει, καὶ τὴν περιτείχισιν ἐπέσχε, καὶ τὴν τροφὴν ἀγαπητῶς ἥρπαζε, καὶ δυνάμεις ἄλλας οἴκοθεν προσμετεπέμπετο. καὶ ὀψὲ μὲν καὶ χαλεπῶς ἐλθούσας αὐτάς, (οὔτε γὰρ ἀθρόαι ἦσαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ βραχὺ συνελέγοντο, καὶ πλοίων ὥσθ' ἅμα περαιωθῆναι ἠπόρουν) ἐλθούσας δ' οὖν ποτε προσλαβών, ἀνεθάρσησεν αὖθις, καὶ ἐπεξαγαγὼν παρετάξατο πρὸ τῆς ταφρείας. ἰδόντες δὲ τοῦτο οἱ ἐναντίοι ἀντιπαρετάξαντο μὲν, οὐ μὴν καὶ συνέβαλον σφίσι. καὶ τοῦτο ἐπὶ πλείους ἡμέρας ἐγένετο. πλὴν γὰρ ὅτι τοῖς ἱππεῦσιν ἐπὶ βραχὺ συμμιγνύντες ἀνεχώρουν, οὐδὲν οὐδέτεροι μέγα παρέβαλον.

7. Ὁ οὖν Καῖσαρ, ἐννοήσας ὅτι οὐκ ἂν δύναιτο ἔκοντας αὐτοὺς ὑπὸ τῶν χωρίων ἐς χεῖρας ἐλθεῖν ἀναγκάσαι, πρὸς Θάψον ὥρμησεν, ἵν' ἢ προσβοηθησάντων αὐτῶν τῇ πόλει, συμβάλῃ σφίσιν, ἢ περιῳδόντων, ἐκείνην γε ἕλῃ. ἡ δὲ δὴ Θάψος κεῖται μὲν ἐν χερρονήσῳ τρόπον τινά, ἔνθεν μὲν τῆς θαλάσσης, ἔνθεν δὲ λίμνης παρηκούσης· στενὸν δὲ δὴ τὸν ἰσθμὸν καὶ ἑλώδη διὰ μέσου οὕτως ἔχει, ὥστε διχῇ μέν, δι' ἐλαχίστου δέ, ἐφ' ἑκάτερα τοῦ ἕλους παρ' αὐτὴν τὴν φαχίαν ἀμφοτέρωθεν παρίεναι. πρὸς ταύτην οὖν τὴν πόλιν ὁ Καῖσαρ εἴσω τῶν στενῶν χωρήσας, ἐτάφρευε καὶ ἐσταύρου. καὶ ἐκεῖνοι μὲν οὐδὲν πρᾶγμα αὐτῷ παρεῖχον, (οὐ γὰρ ἦσαν ἀξιόμαχοι·) ὁ δὲ δὴ Σκιπίων καὶ ὁ Ἰόβας ἐπεχείρησαν τὸ στόμα τοῦ ἰσθμοῦ, καθ' ὃ πρὸς τὴν ἤπειρον

τελευτᾷ, σταυρώμασι καὶ ταφρεύμασι διχῇ διαλαβόντες ἀντιποτειχίσαι.

8. Ἐν ἔργῳ δὲ αὐτῶν ὄντων, καὶ πολὺ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀνυόντων, (ὅπως γάρ τοι θᾶσσον διατειχίσωσι, τούς τε ἐλέφαντας καθ' ὃ μηδέπω διετάφρευτο, ἀλλ' εὐέφοδόν τι τοῖς πολεμίοις ἦν, προσέταξαν, καὶ τὰ λοιπὰ πάντες εἰργάζοντο) ἐπέθετο ὁ Καῖσαρ αἰφνίδιον τοῖς ἑτέροις περὶ τὸν Σκιπίωνα, καὶ τοὺς ἐλέφαντας πόῤῥωθεν σφενδόναις καὶ τοξεύμασιν ἐκταράξας, ἐφέπετό τε αὐτοῖς ἀναχωρήσασι· καὶ παρὰ δόξαν τοῖς ἐργαζομένοις προσμίξας, καὶ ἐκείνους ἐτρέψατο, καὶ σφίσι φυγοῦσιν ἐς τὸ ἔρυμα συνεσπεσών, αὐτοβοεὶ αὐτὸ εἷλεν. ἰδὼν δὲ ταῦτα ὁ Ἰόβας, οὕτως ἐξεπλάγη, καὶ ἔδεισεν, ὡς μήτε ἐς χεῖράς τινι ὑπομεῖναι ἐλθεῖν, μήτε τὸ στρατόπεδον διὰ φυλακῆς ποιήσασθαι. ἐκεῖνος μὲν οὖν, φυγών, καὶ οἴκαδε ἐπειχθείς, ἔπειτ' ἐπειδὴ μηδεὶς αὐτὸν, ἄλλως τε καὶ τοῦ Σιττίου τοὺς ἀντικαταστάντας οἱ προνενικηκότος, ἐδέξατο, ἀπέγνω τε τὴν σωτηρίαν, καὶ τῷ Πετρείῳ, μηδεμίαν μηδ' αὐτῷ ἐλπίδα ἀδείας ἔχοντι, ἐμονομάχησε καὶ συναπέθανε.

9. Καῖσαρ δὲ τό, τε σταύρωμα εὐθὺς μετὰ τὴν φυγὴν αὐτοῦ ἔλαβε, καὶ φόνον πλεῖστον τῶν προστυχόντων ἁπάντων σφίσι ἐποίησεν· οὐδὲ γὰρ τῶν μετασταντων ἐφείσατο· κἀκ τούτου τάς τε ἄλλας πόλεις, μηδενὸς ἀνθισταμένου, παρεστήσατο, καὶ τοὺς Νομάδας λαβών, ἔς τε τὸ ὑπήκοον ἐπήγαγε, καὶ τῷ Σαλουστίῳ, λόγῳ μὲν, ἄρχειν, ἔργῳ δὲ, ἄγειν τε καὶ φέρειν, ἐπέτρεψεν. ἀμέλει καὶ ἐδωροδόκησε

πολλὰ καὶ ἥρπασεν· ὥστε καὶ κατηγορηθῆναι αἰσχύνην αἰσχίστην ὀφλῆσαι, ὅτι τοιαῦτα συγγράμματα συγγράψας, καὶ πολλὰ καὶ πικρὰ περὶ τῶν ἐκκαρπουμένων τινὰς εἰπών, οὐκ ἐμιμήσατο τῷ ἔργῳ τοὺς λόγους. ὅθεν εἰ καὶ ταμάλιστα ἀφείθη ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, ἀλλ' αὐτός γε ἑαυτὸν καὶ πάνυ τῇ συγγραφῇ ἐστηλοκόπησε. τοῦτό τε οὖν οὕτως ἐγένετο, καὶ τὰ ἐν τῇ Λιβύῃ ἔθνη ταῦτα, τό μὲν περὶ τὴν Καρχηδόνα, (ὃ δὴ καὶ Ἀφρικὴν καλοῦμεν) παλαιὸν, ὅτι ἐκ πολλοῦ κατείργαστο· τὸ δὲ δὴ τῶν Νομάδων, νέον, ὅτι νεωστὶ εἵληπτο, ἐπωνομάσθη. Σκιπίων δὲ ἐκ μὲν τῆς μάχης ἔφυγε, καὶ πλοίου ἐπιτυχὼν, ἐς τὴν Ἰβηρίαν πρός τε τὸν Πομπήϊον ἀπῆρεν· ἐκπεσὼν δὲ ἐς τὴν Μαυριτανίαν, καὶ τὸν Σίττιον φοβηθεὶς, ἑαυτὸν διεχρήσατο.

10. Ὅ, τε Κάτων, τὸ μὲν πρῶτον συγκαταφυγόντων πρὸς αὐτὸν πολλῶν, παρεσκευάζετο τῶν τε πραγμάτων ἀντιλαβέσθαι, καὶ τὸν Καίσαρα τρόπον τινὰ ἀμύνεσθαι. ὡς δὲ οἵ τε Οὐτικήσιοι, ἅτε μηδὲ ἐν τῷ πρὶν ἐχθρῶδῶς τῷ Καίσαρι ἔχοντες, καὶ τότε νενικηκότα αὐτὸν ὁρῶντες, οὐκ ἐπείθοντο αὐτῷ· καὶ οἱ ἐκ τῆς γερουσίας τῶν τε ἱππέων παρόντες ἐφοβήθησαν, μὴ συλληφθῶσιν ὑπ' αὐτῶν, καὶ ὁρκισμὸν ἐβουλεύσαντο· αὐτὸς μὲν οὔτ' ἀντιπολεμῆσαι (οὔτε γὰρ οἷός τε ἦν) οὔτ' αὖ προσχωρῆσαι τῷ Καίσαρι ἔγνω· οὐχ ὅτι τι ἐδεδίει, (καὶ γὰρ εὖ ἠπίστατο καὶ πάνυ ἂν σπουδάσαντα αὐτὸν ἑαυτοῦ, τῆς ἐπὶ φιλανθρωπίᾳ δόξης ἕνεκα, φείσασθαι) ἀλλ' ὅτι τῆς τε ἐλευθερίας ἰσχυρῶς ἤρα, καὶ ἡττᾶσθαι οὐδενὸς

ἐς οὐδὲν ἐβούλετο, τοῦ τε θανάτου πολὺ τὸν παρὰ τοῦ Καίσαρος ἔλεον χαλεπώτερον ἡγεῖτο εἶναι. συγκαλέσας δὲ τοὺς παρόντας τῶν πολιτῶν, καὶ διερωτήσας ὅπη ἕκαστος αὐτῶν ὥρμηται, ἐκείνους μὲν μετ' ἐφοδίων ἐξέπεμψε, τῷ δὲ υἱεῖ πρὸς τὸν Καίσαρα ἐλθεῖν ἐκέλευσε. „πυθομένου τε τοῦ νεανίσκου· διὰ τί οὖν οὐχὶ καὶ σὺ τοῦτο ποιεῖς; ἀπεκρίνατο αὐτῷ· ὅτι ἐγὼ μὲν ἔν τε ἐλευθερίᾳ καὶ παῤῥησίᾳ τραφεὶς, οὐ δύναμαι τὴν δουλείαν ἐκ μεταβολῆς ἐπὶ γήρως μαθεῖν· σοὶ δ' ἐν τοιαύτῃ καταστάσει καὶ γεννηθέντι καὶ τραφέντι, τὸν δαίμονα τὸν λαχόντα σε θεραπεύειν προσήκει.“

11. Ταῦτ' οὖν πράξας, καὶ τοῖς Οὐτικησίοις τήν τε διοίκησιν ἀπολογησάμενος, καὶ τὰ λοιπὰ χρήματά τε ἄλλα ὅσα αὐτῶν εἶχεν ἀποδοὺς, προαπαλλαγῆναι πρὸ τῆς τοῦ Καίσαρος ἀφίξεως ἠθέλησε. καὶ μεθ' ἡμέραν μὲν, οὐκ ἐπεχείρησε τοῦτο ποιῆσαι· (ὅ, τε γὰρ υἱὸς καὶ οἱ ἄλλοι οἱ περὶ αὐτὸν ὄντες φυλακὴν αὐτοῦ εἶχον·) ἐπεὶ δὲ ἑσπέρα ἐγένετο, ξιφίδιόν τέ τι κρύφα ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον ὑπέθηκε, καὶ τὸ τοῦ Πλάτωνος βιβλίον τὸ περὶ ψυχῆς αὐτῷ γεγραμμένον ᾔτησεν· εἶτ' οὖν πόῤῥω τῆς ὑποψίας, τοῦ τὶ τοιοῦτον βουλεύσασθαι, τοὺς παρόντας ἀπαγαγεῖν σπουδάσας, ὅπως ὡς ἥκιστα παρατηρηθῇ· εἴτε καὶ παραμύθιόν τι πρὸς τὸν θάνατον ἐκ τῆς ἀναγνώσεως αὐτοῦ λαβεῖν ἐπιθυμήσας. ὡς δὲ ἐκεῖνό τε ἀνελέξατο, καὶ ἡ νὺξ ἐμεσοῦτο, τό, τε ἐγχειρίδιον ἐφείλκυσε, καὶ ἑαυτὸν ἐπὶ τὴν γαστέρα παίσας, εὐθὺς ἂν ἐτελεύτησεν, ἐξαιμος γενόμενος,

εἰ μὴ καταπεσὼν ἐκ τοῦ σκιμποδίου, ψόφον τε ἐποίησε, καὶ τοὺς προκοιτοῦντας ἐξήγειρε. καὶ οὕτως ὅ, τε υἱὸς καὶ ἄλλοι τινὲς ἐσπεσόντες, τά τε ἔντερα αὐτοῦ ἐς τὴν γαστέρα αὖθις κατέταξαν, καὶ θεραπείαν αὐτῷ προσήγαγον. καὶ οἱ μὲν τό, τε ξιφίδιον ἦραν, καὶ τὰς θύρας ἀπέκλεισαν, ὅπως ὕπνου λάχῃ· (οὐ γὰρ δὴ καὶ ἄλλως πως ἀποθανεῖν αὐτὸν προσεδόκησαν·) ἐκεῖνος δὲ ἔς τε τὸ τραῦμα τὰς χεῖρας ἐνέβαλε, καὶ τὰς ῥαφὰς αὐτοῦ διαῤῥήξας ἀπέψυξεν. ὁ μὲν οὖν Κάτων, καὶ δημοτικώτατος καὶ ἰσχυρότατος καὶ ἰσχυρογνωμονέστατος πάντων τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀνθρώπων γενόμενος, μεγάλην δόξαν καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ θανάτου ἔλαβεν· ὥστε καὶ ἐπωνυμίαν Οὐτικήσιος, ὅτι ἔν τε τῇ Οὐτικῇ οὕτως ἐτελεύτησεν, ὅτι τε δημοσίᾳ ὑπ' αὐτῶν ἐτάφη, κτήσασθαι.

12. Ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ ἐκεῖνο μὲν ὀργίζεσθαι ἔφη, ὅτι οἱ τῆς ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ αὐτοῦ εὐκλείας ἐφθόνησε· τὸν δὲ υἱὸν καὶ τῶν ἄλλων τοὺς πλείους ἀφῆκεν, ὥσπερ εἴθιστο. οἱ μὲν γὰρ εὐθύς, οἱ δὲ καὶ ὕστερον, ὅπως ἀμβλυτέρῳ αὐτῷ ὑπὸ τοῦ χρόνου γενομένῳ προσέλθωσιν, ἐθελονταὶ προσεχώρησαν. καὶ οἱ μὲν ἐσώθησαν. Ἀφράνιος δὲ καὶ Φαῦστος, ἑκόντες μὲν οὐκ ἦλθον πρὸς αὐτόν· (καὶ γὰρ εὖ ᾔδεσαν ἀπολούμενοι) φυγόντες δὲ ἐς Μαυριτανίαν, συνελήφθησαν ὑπὸ τοῦ Σιττίου. καὶ ἐκείνους μὲν ἀκρίτους ὁ Καῖσαρ, ὡς καὶ αἰχμαλώτους, ἀπέσφαξε· τὸν δὲ δὴ Καίσαρα τὸν Λούκιον, καίπερ ἐν γένει οἱ ὄντα, καὶ ἐθελούσιον ἱκετεύσαντα, ὅμως ἐπειδὴ διαπαντὸς αὐτῷ προσεπεπολεμήκει, τὸ μὲν πρῶτον

ἀποδικῆσαι ἐκέλευσεν, ὥστε ἐν δίκῃ τινὶ κατεψηφίσθαι αὐτοῦ δόξαι· ἔπειτα δὲ ὀκνήσας αὐτὸν τῇ ἑαυτοῦ φωνῇ θανατῶσαι, τότε μὲν ἀνεβάλετο, ὕστερον δὲ καὶ κρύφα ἀπέκτεινε.

13. Καὶ γὰρ τῶν συνόντων οἱ τοὺς οὐκ ἐπιτηδείους, τοὺς μὲν πρὸς τῶν ἐναντίων οὐκ ἀκουσίως ἀπεβάλλετο· τοὺς δὲ καὶ δι' ἑαυτῶν τῶν σφετέρων, ἐξ ἐπιβουλῆς, ἐν αὐταῖς ταῖς μάχαις ἀπόλλυσθαι ἐποίει. οὐ γάρ τοι καὶ φανερῶς πᾶσι τοῖς λυπήσασί τι αὐτὸν (ὥσπερ εἶπον) ἐπεξῄει, ἀλλ' ὅσους μηδενὶ ἀξιόχρεῳ ἐγκλήματι μετελθεῖν ἐδύνατο, ἐν τρόπῳ δή τινι ἀφανεῖ ὑπεξῄρει· καίτοι τότε τὰ γράμματα, ὅσα ἐν τοῖς ἀπορρήτοις τοῦ Σκιπίωνος κιβωτίοις εὑρέθη, πάντα καύσας πρὶν ἀναγνῶναι· καὶ τῶν ἀντιπολεμησάντων οἱ πολλοὺς μὲν δι' αὐτοὺς ἐκείνους, πολλοὺς δὲ καὶ διὰ τοὺς φίλους σώσας. τῶν τε γὰρ συναγωνιστῶν καὶ τῶν ἑταίρων ἑκάστῳ ἕνα ἐξαιτεῖσθαι (ὥσπερ εἴρηται) ἐπέτρεπε. καίτοι καὶ τὸν Κάτωνα ἔσωσεν ἄν· οὕτω γὰρ αὐτὸν ἀνετεθαυμάκει, ὥστε τοῦ Κικέρωνος ἐγκώμιον μετὰ ταῦτα αὐτοῦ γράψαντος, ἀγανακτῆσαι μὲν μηδέν, καίπερ καὶ ἐκείνου οἱ προσπολεμήσαντος, βιβλίον δέ τι γράψαι, ὃ καὶ Ἀντικάτων ἐκάλεσε.

14. Καῖσαρ μὲν ταῦτά τε πράξας, καὶ τοὺς ἀφηλικιεστέρους τῶν στρατιωτῶν παραχρῆμα, καὶ πρὶν ἐς τὴν Ἰταλίαν περαιωθῆναι, μὴ καὶ στασιάσωσιν αὖθις, ἀπαλλάξας, τά τε ἄλλα τὰ ἐν τῇ Ἀφρικῇ διὰ βραχέος, ὡς ἐνῆν μάλιστα, καταστήσας,

μέχρι μὲν τῆς Σαρδοῦς παντὶ τῷ ναυτικῷ ἔπλευσεν· ἐντεῦθεν δὲ ἐκείνους μὲν ἐς τε τὴν Ἰβηρίαν καὶ ἐπὶ τὸν Πομπήϊον μετὰ Γαΐου Λιδίου ἔπεμψεν, αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Ῥώμην ἐκομίσθη, τὸ μὲν πλεῖστον, τῇ τῶν ἔργων λαμπρότητι, ἤδη δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς τῇ βουλῇ δόξαυσι μεγαλοφρονούμενος. τεσσαράκοντά τε γὰρ ἡμέρας ἐπὶ τῇ νίκῃ αὐτοῦ θύειν ἔγνωσαν, καὶ τὰ ἐπινίκια τὰ προεψηφισμένα, ἐπί τε λευκῶν ἵππων, καὶ μετὰ ῥαβδούχων τῶν τότε αὐτῷ συνόντων, καὶ ἑτέρων, ὅσοις ἐν τῇ πρώτῃ δικτατωρίᾳ ἐκέχρητο, ἄλλων τε αὖ, ὅσους ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐσχήκει, πέμψαι οἱ ἔδοσαν. τῶν τε τρόπων τῶν ἑκάστου ἐπιστάτην, (οὕτω γάρ πως ὠνομάσθη, ὥσπερ οὐκ ἀξίας αὐτοῦ τῆς τοῦ τιμητοῦ προσρήσεως οὔσης) ἐς τρία αὐτὸν ἔτη, καὶ δικτάτωρα ἐς δέκα ἐφεξῆς εἵλοντο. καὶ προσέτι ἐπί τε ἀρχικοῦ δίφρου μετὰ τῶν ἀεὶ ὑπάτων ἐν τῷ συνεδρίῳ καθίζειν, καὶ γνώμην ἀεὶ πρῶτον ἀποφαίνεσθαι. ἔν τε ταῖς ἱπποδρομίαις ἁπάσαις ἀποσημαίνειν, καὶ τὰς ἀρχὰς τά τε ἄλλα, ὅσα τισὶν ὁ δῆμος πρῶτον ἔνεμεν, ἀποδεικνῦναι ἐψηφίσαντο. ἅρμα τέ τι αὐτοῦ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ ἀντιπρόσωπον τῷ Διῒ ἱδρυθῆναι, καὶ ἐπὶ εἰκόνα αὐτὸν τῆς οἰκουμένης χαλκοῦν ἐπιβιβασθῆναι, γραφὴν ἔχοντα, ὅτι, Ἡμίθεός ἐστι. τό, τε ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τὸ Καπιτώλιον ἀντὶ τοῦ Κατούλου, ὡς καὶ τὸν νεὼν, ἐφ' οὗ τῇ ἐκποιήσει εὐθύνειν ἐκεῖνον ἐπεχείρησεν, ἐκτελέσαντος, ἀντεγγραφῆναι ἐκέλευσαν. ταῦτα δὲ μόνα κατέλεξα, οὐχ ὅτι καὶ μόνα ἐψηφίσαντο (παμπληθῆ τε γὰρ ἐσεφέρετο, καὶ δῆλον ὅτι

καὶ ἐκυροῦτο) ἀλλ' ὅτι τὰ μὲν ἄλλα παρήκατο, ταῦτα δὲ προσεδέξατο.

15. Δεδογμένων δὲ ἤδη αὐτῶν, ἦλθέ τε ἐς τὴν Ῥώμην, καὶ ἰδὼν τοὺς ἀνθρώπους τήν τε δύναμιν αὐτοῦ φοβουμένους, καὶ τὸ φρόνημα ὑποτοπάζοντας, κἀκ τούτου πολλὰ καὶ δεινὰ (οἷά που καὶ πρὶν ἐγεγόνει) πείσεσθαι προσδοκῶντας· καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὑπερόγκους οἱ τιμὰς, κολακείᾳ, ἀλλ' οὐκ εὐνοίᾳ, ἐψηφισμένους· παρεμυθήσατό τε αὐτοὺς, καὶ ἐπήλπισεν, εἰπὼν ἐν τῇ βουλῇ τοιάδε. „Μηδεὶς ὑμῶν, ὦ πατέρες, προσδοκήσῃ, μήτε ἐρεῖν με χαλεπὸν μηδέν, μήτε πρᾶξιν, ὅτι καὶ νενίκηκα, καὶ δύναμαι πᾶν μὲν ὅ, τι ἂν ἐθελήσω ἀνεύθυνος εἰπεῖν, πᾶν δ' ὅ, τι ἂν βουληθῶ, μετ' ἐξουσίας δρᾶσαι. μὴ μέντοι μηδ' ὅτι καὶ Μάριος καὶ Κίννας καὶ Σύλλας οἵ τε ἄλλοι πάντες ὡς εἰπεῖν, ὅσοι πώποτε τοὺς ἀντιστασιάσαντας σφίσιν ἐκράτησαν, ἐν μὲν ταῖς ἐπιχειρήσεσι τῶν πραγμάτων, πολλὰ καὶ φιλάνθρωπα καὶ εἶπον καὶ ἔπραξαν, ἐξ ὧν οὐχ ἥκιστα προσαγόμενοί τινας, μάλιστα μὲν συμμάχοις αὐτοῖς, εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἀνταγωνισταῖς γε ἐχρήσαντο· νικήσαντες δὲ καὶ ἐγκρατεῖς ὧν ἐπεθύμουν γενόμενοι, πολλὰ ταὐναντία ἐκείνων καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἔπραξαν· καὶ ἐμέ τις ὑπολάβῃ τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιήσειν. οὔτε γὰρ ἄλλως πως πεφυκὼς, ἔπειτα τὸν μὲν ἔμπροσθεν χρόνον προσποιητῶς ὑμῖν ἐνωμίλησα, νῦν δὲ, ὅτε ἔξεστιν, ἀσφαλῶς θρασύνομαι· οὔτ' αὖ ὑπὸ τῆς πολλῆς εὐπραγίας ἐξῆγμαι, καὶ τετύφωμαι, ὥστε καὶ τυραννῆσαι ὑμῶν ἐπιθυμῆσαι· (ταῦτα γὰρ ἔμοιγε ἀμφό-

τερα, ἢ τόγε ἕτερον αὐτῶν ἐκεῖνοι παθεῖν δοκοῦσιν·) ἀλλ' εἰμί τε τῇ φύσει τοιοῦτος, ὁποίου μου ἀεὶ πεπείρασθε· (τί γὰρ δεῖ με καθ' ἕκαστον ἐπεξιόντα, ἐπαχθῆ, ὡς καὶ ἐμαυτὸν ἐπαινοῦντα, γενέσθαι;) καὶ τὴν τύχην οὐκ ἂν προπηλακίσαιμι, ἀλλ' ὅσῳ μᾶλλον ἀγαθῆς αὐτῆς πεπείραμαι, τόσῳ μᾶλλον πρὸς πάντα κρείττονι αὐτῇ χρήσομαι. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐπ' ἄλλο τι τοσοῦτόν τι ἰσχύσαι, καὶ τηλικοῦτον αὔξηθῆναι ἐσπούδασα, ὥστε πάντας μὲν τοὺς ἀντιπολεμήσαντας κολάσασθαι, πάντας δὲ τοὺς ἀντιστασιάσαντας νουθετῆσαι, ἢ ἵνα καὶ ἀνδραγαθίζεσθαι, ἀσφαλῶς, καὶ εὐτυχεῖν εὐκλεῶς δύνωμαι.

16. „Οὔτε γὰρ ἄλλως καλὸν ἢ δίκαιον, ὅσα τις τοῖς διχογνωμονήσασιν ἐπεκάλεσε, ταῦτα αὐτὸν ποιοῦντα ἐξελεγχθῆναι· οὔτ' ἂν ἔγωγε ἀξιώσαιμί ποτε, τῇ τῶν ἔργων ζηλώσει ὁμοιωθεὶς αὐτοῖς, μόνῃ τῇ τῆς παντελοῦς νίκης φήμῃ διαλλάξαι. τίς μὲν γὰρ πλείω καὶ μείζω τινὰς εὖ ποιεῖν ὀφείλει, τοῦ μάλιστα δυναμένου; τίς δὲ ἧττον ἐξαμαρτάνειν, τοῦ πλεῖστον ἰσχύοντος; τίς εὐβουλότερον τοῖς ἐκ τοῦ δαιμονίου χρῆσθαι δοθεῖσι, τοῦ τὰ μέγιστα παρ' αὐτοῦ λαβόντος; τίς ὀρθότερον τὰ παρόντα ἀγαθὰ μεταχειρίζεσθαι, τοῦ πλεῖστά τε ἔχοντος, καὶ μάλιστα περὶ αὐτῶν μὴ καὶ ἀπόλῃται φοβουμένου; ἡ μὲν γὰρ εὐπραγία, σωφροσύνην λαβοῦσα, διαμένει· καὶ ἡ ἐξουσία μετριάσασα, πάντα τὰ κτηθέντα τηρεῖ. τό, τε μέγιστον, καὶ ὅπερ ἥκιστα τοῖς οὐ χωρὶς ἀρετῆς φερομένοις ὑπάρχει, καὶ ζῶσιν ἀδόλως φιλεῖσθαι, καὶ τελευτήσασιν ἀληθῶς ἐπαινεῖσθαι

διδόασιν. ὁ δὲ ἀναίδην ἐς πάντα ἁπλῶς τῇ δυνάμει καταχρώμενος, οὔτε εὔνοιαν ἀληθῆ, οὔτ' ἀσφάλειαν ἀκριβῆ εὑρίσκεται, ἀλλ' ἐν μὲν τῷ φανερῷ πλαστῶς κολακεύεται. * τὸν γὰρ τῆς ἑαυτοῦ ἐξουσίας αὐτοκράτορα οἵ τε ἄλλοι πάντες, καὶ οἱ μάλιστα αὐτῷ χρώμενοι, καὶ ὑποπτεύουσι καὶ φοβοῦνται.

17. „Ταῦτα δὲ οὐκ ἄλλως ἐφιλοσόφησα, ἀλλ' ἵνα εἰδῆτε, ὅτι οὐκ ἐς ἐπίδειξιν, οὐδ' ἀπὸ ταυτομάτου νῦν προσπεσόντα αὐτὰ, ἀλλὰ ἀπ' ἀρχῆς καὶ πρέπειν μοι καὶ συμφέρειν κρίνας, καὶ φρονῶ καὶ λέγω. ὥσθ' ὑμᾶς μὴ πρὸς τὸ παρὸν μόνον θαρσεῖν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ μέλλον εὐέλπιδας εἶναι, ἐνθυμουμένους ὅτι εἴπερ τι αὐτῶν ἐπλαττόμην, οὐκ ἂν ἀνεβαλόμην, ἀλλ' ἤδη καὶ τήμερον ἐξέφηνα. ἀλλ' οὔτε πρότερον ἄλλως πως ἐφρόνησα, (ὥσπερ που καὶ αὐτὰ τὰ ἔργα τεκμηριοῖ) νῦν τε πολὺ μᾶλλον προθυμήσομαι μετὰ πάσης ἐπιεικείας, μὰ Δί' οὐ δεσπόζειν ὑμῶν, ἀλλὰ προστατεῖν· οὐδὲ τυραννεύειν, ἀλλ' ἡγεμονεύειν· πρὸς μὲν τἄλλα πάνθ', ὅσα ὑπὲρ ὑμῶν δεῖ πράττειν, καὶ ὕπατος καὶ δικτάτωρ· πρὸς δὲ τὸ κακῶς ποιῆσαι τινὰ, ἰδιώτης ὤν. τοῦτο γὰρ μόνον οὐ φηθῆναι καλὸν εἶναι νομίζω. πῶς μὲν γὰρ ἀποκτείναιμί τινα ὑμῶν τῶν μηδέν με ἠδικηκότων, ὁ μηδένα μὲν τῶν ἀντιταξαμένων μοι φθείρας, εἰ καὶ τὰ μάλιστα προθύμως τἄλλα τισὶ κατ' ἐμοῦ προσήραντο· πάντας δὲ καὶ τοὺς ἐς ἅπαξ ἀντικαταστάντας μοι ἐλεήσας, καὶ πολλοὺς καὶ τῶν δεύτερον ἀντιμαχεσαμένων μοι σώσας; πῶς δ' ἂν μνησικακή

σαιμί τισιν, ὁ καὶ τὰ γράμματα, ὅσα καὶ παρὰ τῷ Πομπηΐῳ καὶ παρὰ τῷ Σκιπίωνι ἀπόῤῥητα εὑρέθη, μήτ' ἀναγνοὺς, μήτ' ἐκγραψάμενος, ἀλλ' εὐθὺς κατακαύσας; ὥστε θαρσούντως, ὦ πατέρες, οἰκειωθῶμεν, ἐκλαθόμενοι μὲν πάντων τῶν συμβεβηκότων, ὡς καὶ ἀνάγκη τινὶ δαιμονίᾳ γεγονότων· ἀρξάμενοι δὲ ἀνυπόπτως ἀλλήλους, καθάπερ τινὰς καινοὺς πολίτας, φιλεῖν· ἵν' ὑμεῖς τε ὡς πρὸς πατέρα με προσφέρησθε, τὴν μὲν πρόνοιαν τήν τε κηδεμονίαν τὴν παῤ ἐμοῦ καρπούμενοι, τῶν δὲ δυσχερεστέρων μηδὲν φοβούμενοι· καὶ ἐγὼ ὡς παίδων ὑμῶν ἐπιμελῶμαι, πάντα μὲν τὰ κάλλιστα ἀεὶ γίγνεσθαι ὑφ' ὑμῶν, εὐχόμενος, φέρων δὲ ἀναγκαίως τὰ ἀνθρώπινα· καὶ τοὺς μὲν ἀγαθοὺς ταῖς προσηκούσαις τιμαῖς ἀγάλλων, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐπανορθῶν καθόσον ἐνδέχεται.

18. „Μὴ μέντοι μηδὲ τοὺς στρατιώτας δείσητε, μηδ' ἄλλο τι αὐτούς, ἢ φύλακας τῆς τε ἐμῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ὑμετέρας ἅμα, νομίσητε εἶναι. τρέφεσθαι μὲν γὰρ σφᾶς ἀνάγκη, πολλῶν ἕνεκα· τραφήσονται δὲ οὐκ ἐφ' ὑμᾶς, ἀλλ' ὑπὲρ ὑμῶν, τοῖς τε διδομένοις ἀρκούμενοι, καὶ τοὺς διδόντας αὐτὰ ἀγαπῶντες. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὰ χρήματα ἐπὶ πλεῖον τοῦ συνήθους εἰσπέπρακται, ἵνα τό, τε στασιάσαν ἅμα σωφρονισθῇ, καὶ τὸ κεκρατηκὸς, αὐτάρκη τροφὴν λαβὸν, μὴ στασιάσῃ. οὐ γάρ πω καὶ ἰδίᾳ τι αὐτῶν ἀποκεκέρδακα, ὅσγε πάντα μὲν τὰ ὑπάρχοντά μοι, πολλὰ δὲ καὶ δανεισάμενος, προσανάλωκα ὑμῖν. ἀλλ' ὁρᾶτε, ὅτι τὰ μέν τινα αὐτῶν ἐς τοὺς πολεμίους δεδαπάνηται, τὰ δὲ καὶ ὑμῖν τετήρηται· ἀφ' ὧν ἥ τε

πόλις κομισθήσεται, καὶ τὰ λοιπὰ διοικηθήσεται. ὥστε τὸ μὲν ἐπίφθονον τῆς εἰσπράξεως αὐτὸς ἀνεδεξάμην, τῆς δ' ὠφελείας κοινῇ πάντες ἀπολαύσετε, τά τε ἄλλα καὶ ἐν ταῖς στρατείαις. τῶν τε γὰρ ὅπλων ἀεὶ ὑμῖν δεῖ· ἐπειδὴ μὴ οἷόν τέ ἐστιν ἄνευ αὐτῶν, πόλιν τε τηλικαύτην οἰκοῦντας, καὶ ἀρχὴν τοσαύτην ἔχοντας, ἀσφαλῶς ζῆσαι· καὶ ἡ περιουσία τῶν χρημάτων καὶ ἐκεῖνα ἰσχυρῶς ὠφελεῖ. μὴ μέντοι καὶ ὑποπτεύσῃ τις ὑμῶν, ὅτι ἢ τῶν πλουσίων τινὰ λυπήσω, καὶ τέλη τινὰ καινὰ καταστήσω. τοῖς τε γὰρ παροῦσιν ἀρκεσθήσομαι, καὶ προθυμήσομαι συνευπορῆσαί τι μᾶλλον ὑμῖν, ἢ διὰ χρήματα τινὰ ἀδικῆσαι." Τοιαῦτα ὁ Καῖσαρ ἔν τε τῷ συνεδρίῳ, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ἐν τῷ δήμῳ εἰπών, ἐπεκούφισε μέν πως αὐτοὺς τοῦ δέους· οὐ μέντοι καὶ ἠδυνήθη πεῖσαι παντάπασι θαρσεῖν, πρὶν καὶ τοῖς ἔργοις τὰς ἐπαγγελίας βεβαιώσασθαι.

19. Μετὰ δὲ τοῦτο τά τε ἄλλα λαμπρῶς (ὥσπερ εἰκὸς ἐπί τε τοσαύταις καὶ τηλικαύταις νίκαις ἅμα ἦν) ἐποίει, καὶ τὰ ἐπινίκια τῶν τε Γαλατῶν καὶ τῆς Αἰγύπτου τοῦ τε Φαρνάκου καὶ τοῦ Ἰόβου τετραχῇ χωρὶς τέσσαρσιν ἡμέραις ἔπεμψε. καὶ τὰ μὲν ἄλλα ηὔφρανέ που τοὺς ὁρῶντας· ἡ δ' Ἀρσινόη ἡ Αἰγυπτία, (καὶ γὰρ ἐκείνην ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις παρήγαγε) καὶ τὸ πλῆθος τῶν ῥαβδούχων, καὶ τὰ ἀπὸ τῶν πολιτῶν ἐν τῇ Ἀφρικῇ ἀπολωλότων πομπεῖα, δεινῶς αὐτοὺς ἐλύπησεν. ὅ, τε γὰρ ἀριθμὸς ὁ τῶν ῥαβδούχων, ἐπαχθέστατον σφίσιν ὄχλον, ἅτε μήπω πρότερον τοσούτους ἅμα ἑωρακόσι, παρέσχε· καὶ

Ἀρσινόη, γυνή τε οὖσα, καὶ βασιλὶς τότε νομισθεῖσα, ἔν τε δεσμοῖς (ὃ μή ποτε ἔν γε τῇ Ῥώμῃ ἐγεγόνει) ὀφθεῖσα, πάμπολυν οἶκτον ἐνέβαλε. καὶκ τούτου ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ καὶ τὰ οἰκεῖα πάθη παρωδύραντο. οὐ μὴν ἀλλ' ἐκείνη μὲν διὰ τοὺς ἀδελφοὺς ἀφείθη, ἄλλοι δὲ καὶ ὁ Οὐερκιγγετόριξ ἐθανατώθησαν.

20. Δυσχερῶς μὲν οὖν διὰ ταῦθ' ἅπερ εἶπον διετέθησαν· ἐλάχιστα γοῦν αὐτά, πρός γε τὸ πλῆθος τῶν ἁλωκότων, καὶ πρὸς τὸ μέγεθος τῶν κατειργασμένων, ἐνόμιζον εἶναι. τούτων γε οὖν ἕνεκα καὶ ὑπερεθαύμασαν αὐτόν, καὶ ὅτι καὶ τὴν παῤῥησίαν τοῦ στρατοῦ πρώτατα ἤνεγκε. τούς τε γὰρ ἐς τὸ συνέδριον σφῶν ὑπ' αὐτοῦ καταλεχθέντας ἐτώθασαν, καὶ τά τε ἄλλα ὅσα ποτ' ἐντίζετο, καὶ ἐν τοῖς μάλιστα τόν γε τῆς Κλεοπάτρας αὐτοῦ ἔρωτα, καὶ τὴν παρὰ τῷ Νικομήδει τῷ τῆς Βιθυνίας βασιλεύσαντι διατριβήν, ὅτι μειράκιόν ποτε παρ' αὐτῷ ἐγεγόνει, διεκερτόμησαν· ὥστε καὶ εἰπεῖν ὅτι, „Καῖσαρ μὲν Γαλάτας ἐδουλώσατο, Καίσαρα δὲ Νικομήδης.“ τέλος δὲ ἐφ' ἅπασιν αὐτοῖς ἀθρόοι ἀναβοήσαντες εἶπον ὅτι,, „Ἂν μὲν καλῶς ποιήσῃς, κολασθήσῃ, ἂν δὲ κακῶς, βασιλεύσεις.“ τοῦτο δὲ αὐτοῖς ἐβούλετο δηλοῦν, ὅτι ἂν μὲν ἀποθῴ τῷ δήμῳ τὴν αὐτονομίαν, (ὅπερ που δίκαιον ἐνόμιζον εἶναι) καὶ κριθήσεται ἐφ' οἷς ἔξω τῶν νόμων εἰργάσατο, καὶ δίκην ὑφέξει. ἂν δὲ τῇ δυναστείᾳ ἐμμείνῃ, (ὅπερ που ἀδικοῦντος ἔργον ἦν) μοναρχήσει. οὐ μέντοι καὶ ἐκεῖνος ἠξιοῦτο ταῦτα αὐτῶν λεγόντων,

ἀλλὰ καὶ πάνυ ἔχαιρεν, ὅτι τοσαύτῃ πρὸς αὐτὸν παῤῥησίᾳ, πίστει τοῦ μὴ ἂν ὀργισθῆναί ποτε ἐπ' αὐτῇ, ἐχρῶντο, πλὴν καθ' ὅσον τὴν συνουσίαν τὴν πρὸς τὸν Νικομήδη διέβαλλον. ἐπὶ γὰρ τούτῳ πάνυ τε ἐδυσκόλαινε, καὶ ἔνδηλος ἦν λυπούμενος· ἀπολογεῖσθαί τε ἐπεχείρει, καὶ κατώμνυε. κἀκ τούτου καὶ γέλωτα προσεπωφλίσκανεν.

21. Ἐν δ' οὖν τῇ πρώτῃ τῶν νικητηρίων τέρας οὐκ ἀγαθὸν αὐτῷ ἐγένετο. ὁ γὰρ ἄξων τοῦ ἅρματος τοῦ πομπικοῦ, παρ' αὐτῷ τῷ Τυχαίῳ τῷ ὑπὸ τοῦ Λουκούλλου οἰκοδομηθέντι, συνετρίβη, ὥστε ἐφ' ἑτέρου αὐτὸν τὰ λοιπὰ ἐπιτελέσαι. καὶ τότε μὲν καὶ τοὺς ἀναβασμοὺς τοὺς ἐν τῷ Καπιτωλίῳ τοῖς γόνασιν ἀνερῥιχήσατο, μηδὲν μήτε πρὸς τὸ ἅρμα τὸ πρὸς τὸν Δία ἐνιδρυθὲν αὐτῷ, μήτε τὴν εἰκόνα τῆς οἰκουμένης τὴν ὑπὸ τοῖς ποσὶν αὐτοῦ κειμένην, μήτε τὸ ἐπίγραμμα αὐτῆς, ὑπολογισάμενος. ὕστερον δὲ τὸ τοῦ ἡμιθέου ὄνομα ἀπ' αὐτοῦ ἀπήλειψεν. οὕτω μὲν δὴ τὰ ἐπινίκια ἔπεμψε· καὶ ἐπ' αὐτοῖς τόν τε δῆμον λαμπρῶς εἱστίασε, καὶ σῖτον ἔξω τοῦ τεταγμένου καὶ ἔλαιον προσέδωκεν αὐτῷ. καὶ τῷ μὲν σιτοδοτουμένῳ ὄχλῳ τάς τε ἑβδομήκοντα καὶ πέντε δραχμὰς ἃς προὔπέσχετο, καὶ ἑτέρας πέντε καὶ εἴκοσι, τοῖς δὲ δὴ στρατιώταις, πεντακισχιλίας ὅλας ἔνειμεν. οὐ μέντοι καὶ ἁπλῶς ἐμεγαλοφρονεῖτο, ἀλλὰ τά τε ἄλλα διηκριβοῦτο, καὶ τοῦ πλήθους τοῦ τὸν σῖτον φέροντος, ἐπὶ μακρότατον, οὐ κατὰ δίκην, ἀλλ' ὡς που ἐν ταῖς στάσεσιν εἰώθε γίγνεσθαι,

ἐπαυξηθέντος, ἐξέταυιν ἐποιήσατο· καὶ τοὺς γε ἡμίσεις ὁμοῦ τι αὐτῶν προαπήλειψε.

22. Τὰς μὲν δὴ οὖν ἄλλας τῶν νικητηρίων ἡμέρας, ὥς που ἐνενόμιστο, διήγαγε· τῇ δὲ τελευταίᾳ, ἐπειδὴ ἐκ τοῦ δείπνου ἐγένοντο, ἔς τε τὴν ἑαυτοῦ ἀγορὰν ἐσῆλθε, βλαύτας ὑποδεδεμένος, καὶ ἄνθεσι παντοδαποῖς ἐστεφανωμένος· καὶ ἐκεῖθεν οἴκαδε, παντὸς μὲν ὡς εἰπεῖν τοῦ δήμου παραπέμποντος αὐτὸν, πολλῶν δὲ ἐλεφάντων λαμπάδας φερόντων ἐκομίσθη. τὴν γὰρ ἀγορὰν τὴν ἀπ' αὐτοῦ κεκλημένην κατεσκευάσατο· καὶ ἔστι μὲν περικαλλεστέρα τῆς Ῥωμαίας, τὸ δ' ἄξίωμα τὸ ἐκείνης ἐπηύξησεν, ὥστε καὶ μεγάλην αὐτὴν ὀνομάζεσθαι. ταύτην τε οὖν, καὶ τὸν νεὼν τὸν τῆς Ἀφροδίτης, ὡς καὶ ἀρχηγέτιδος τοῦ γένους αὐτοῦ οὔσης, ποιήσας, καθιέρωσεν εὐθὺς τότε· καὶ πολλοὺς γε ἐπ' αὐτοῖς καὶ παντοδαποὺς ἀγῶνας ἔθηκε, θέατρόν τι κυνηγετικὸν ἱκριώσας, ὃ καὶ ἀμφιθέατρον, ἐκ τοῦ πέριξ πανταχόθεν ἕδρας ἄνευ σκηνῆς ἔχειν, προσερρέθη. καὶ ἐπὶ τούτῳ καὶ ἐπὶ τῇ θυγατρὶ καὶ θηρίων σφαγὰς καὶ ἀνδρῶν ὁπλομαχίας ἐποίησεν. ὧν ἐάν τις τὸν ἀριθμὸν γράψαι ἐθελήσῃ, ὄχλον ἂν τῇ συγγραφῇ, οὐδ' ἀληθῆ ἴσως, παράσχοι. πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα ἐπὶ τὸ μεῖζον ἀεὶ κομποῦται. τοῦτο μὲν οὖν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ὁμοίων τῶν ἔπειτα γενομένων ἐάσω, πλὴν εἰ μή τι πάνυ μοι δόξειεν ἀναγκαῖον εἰπεῖν εἶναι.

23. Περὶ δὲ δὴ τῆς καμηλοπαρδάλεως ὠνομασμένης ἐρῶ, ὅτι τότε πρῶτον ἔς τε τὴν Ῥώμην ὑπ'

αὐτοῦ ἐσήχθη, καὶ πᾶσιν ὑπεδείχθη. τὸ γὰρ ζῶον τοῦτο τὰ μὲν ἄλλα κάμηλός ἐστι, πλὴν καθ' ὅσον οὐκ ἐκ τοῦ ἴσου τῶν κώλων ἔχει. τὰ μὲν γὰρ ὀπίσθια αὐτοῦ χθαμαλώτερά ἐστιν· ἀρχόμενον δὲ ἀπὸ τῶν γλουτῶν ὑψοῦται κατὰ βραχύ, ὥστ' ἀναβαίνοντί ποι ἐοικέναι· καὶ μετεωρισθὲν ἐπὶ πλεῖστον, τὸ μὲν ἄλλο σῶμα ἐπὶ τῶν ἐμπροσθίων σκελῶν, τὸν δ' αὐχένα ἐς ὕψος αὖ ἴδιον ἀνατείνει. τὴν δὲ δὴ χροιὰν κατέστικται, ὥσπερ πάρδαλις· καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ ὄνομα ἐπίκοινον ἀμφοτέρων φέρει. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτόν ἐστι. τοὺς δ' ἄνδρας συνέβαλλε μὲν καὶ ἕνα ἑνὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὥσπερ εἰθιστο· συνέβαλλε δὲ καὶ ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ πλείους, καὶ ἱππέας ἱππεῦσι, καὶ πεζοὺς πεζοῖς, ἄλλους τε ἀναμὶξ ἀλλήλοις ἴσους. καὶ τινες καὶ ἀπ' ἐλεφάντων τεσσαράκοντα ἐμαχέσαντο. καὶ τέλος ναυμαχίαν οὐκ ἐν τῇ θαλάσσῃ, οὐδὲ ἐν λίμνῃ τινί, ἀλλ' ἐν τῇ ἠπείρῳ ἐποίησε. χωρίον γάρ τι ἐν τῷ Ἀρείῳ πεδίῳ κοιλάνας, ὕδωρ τε ἐς αὐτὸ ἐσῆκε, καὶ ναῦς ἐσήγαγεν. ἐμάχοντο δὲ ἐν πᾶσι τοῖς ἀγῶσιν οἵ τε αἰχμάλωτοι, καὶ οἱ θάνατον ὠφληκότες· καί τινες καὶ τῶν ἱππέων, οὐχ ὅτι τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ ἐστρατηγηκότος τινὸς υἱός, ἐμονομάχησαν. καὶ βουλευτὴς δέ τις Φουλούϊος Σέτινος ἠθέλησε μὲν ὁπλομαχῆσαι, ἐκωλύθη δέ. ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἀπηύξατο ὁ Καῖσαρ μή ποτε συμβῆναι· τοὺς δ' ἱππέας περιεῖδε μαχομένους. τήν τε ἱππασίαν τὴν Τροίαν καλουμένην οἱ παῖδες οἱ εὐπατρίδαι κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἐποιήσαντο· καὶ ἐφ' ἁρμάτων οἱ νεανίσκοι οἱ ὁμότιμοι αὐτοῖς ἡμιλλήσαντο.

24. Ἔσχε μὲν οὖν καὶ ἐπὶ τῷ πλήθει τῶν φονευομένων αἰτίαν, ὅτι μήτ' αὐτὸς διακορὴς σφῶν ἐγεγόνει, καὶ τῷ δήμῳ τὰς τῶν οἰκείων κακῶν εἰκόνας ἐπεδείκνυε· πολὺ δὲ δὴ μείζω, ὅτι ἀμύθητα χρήματα ἐς πάντα ἐκεῖνα ἀνάλωσεν· ὡς καὶ καθ' ἑκάτερον ἐπεκβοᾶσθαι, ὅτι καὶ ἀδίκως αὐτῶν τὰ πλείω συνελέξατο, καὶ ὅτι ἐς τὰ τοιαῦτα αὐτοῖς κατεχρήσατο. ἓν γάρ τι τῆς πολυτελείας τῆς τότε γενομένης ἐχόμενον εἰπών, καὶ τἄλλα δι' αὐτοῦ πάντα σημανῶ. ἵνα γὰρ μηδένα τῶν θεωμένων ὁ ἥλιος λυπήσῃ, παραπετάσματα ὑπὲρ αὐτῶν σηρικὰ, ὥς γέ τινές φασιν, ὑπερεπέτασε. τοῦτο δὲ τὸ ὕφασμα χλιδῆς βαρβάρου ἐστὶν ἔργον, καὶ παρ' ἐκείνων καὶ πρὸς ἡμᾶς, ἐς τρυφὴν τῶν πάνυ γυναικῶν περιττὴν, ἐσπεφοίτηκεν. ἐπ' οὖν τούτοις οἱ μὲν ἄλλοι ἀνάγκῃ τὴν ἡσυχίαν ἦγον· οἱ δὲ δὴ στρατιῶται ἐθορύβησαν, οὐχ ὅτι ἔμελε σφίσι τῶν εἰκῇ δαπανωμένων, ἀλλ' ὅτι οὐκ αὐτοὶ καὶ τὰ ἐκείνων ἔλαβον. καὶ οὐ πρότερόν γε ἐπαύσαντο ταραττόμενοι, πρὶν τὸν Καίσαρά τε ἄφνω αὐτοῖς ἐπελθεῖν, καὶ κρατήσαντα τινὰ αὐτοχειρίᾳ, πρὸς τιμωρίαν παραδοῦναι. οὗτος μὲν οὖν διὰ ταῦτα ἐδικαιώθη. ἄλλοι δὲ δύο ἄνδρες ἐν τρόπῳ τινὶ ἱερουργίας ἐσφάγησαν. καὶ τὸ μὲν αἴτιον οὐκ ἔχω εἰπεῖν· (οὔτε γὰρ ἡ Σιβύλλα ἔχρησεν, οὔτ' ἄλλο τι τοιοῦτον λόγιον ἐγένετο·) ἐν δ' οὖν τῷ Ἀρείῳ πεδίῳ πρός τε τῶν ποντιφίκων καὶ πρὸς τοῦ ἱερέως τοῦ Ἄρεος ἐτύθησαν, καί γε αἱ κεφαλαὶ αὐτῶν πρὸς τὸ βασίλειον ἀνετέθησαν.

25. Ταῦτά τε ἅμα ἐπράττετο, καὶ ἐνομοθετεῖτο

λά· ὧν ἐγὼ τὰ μὲν ἄλλα παραλείψω, τῶν δὲ δη
ιυ μάλιστα ἀξίων μνησθήσομαι. τά τε γὰρ δι-
τήρια τοῖς τε βουλευταῖς καὶ τοῖς ἱππεῦσι μόνοις
ρεψεν, ὅπως τὸ καθαρώτατον ὁτιμάλιστα ἀεὶ
ζοι. πρότερον γὰρ καὶ ἐκ τοῦ ὁμίλου τινὲς συν-
ίνωσκον αὐτοῖς. καὶ τὰ ἀναλώματα τῶν τι
των, ἐπὶ πλεῖστον ὑπ' ἀσωτίας ἐξηγμένα, οὐκ
όμῳ μόνον ἐμετρίασεν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἔργῳ ἰσχυ-
ἐν φυλακῇ ἐποιήσατο. ἐπειδή τε δεινὴ ὀλιγαν-
πία, διὰ τὸ τῶν ἀπολωλότων πλῆθος, ὡς ἔκ τε
ἀπογραφῶν, (καὶ γὰρ ἐκείνας, τά τε ἄλλα,
ερ τις τιμητὴς, ἐποίησε) καὶ ἐκ τῆς ὄψεως αὐτῆς
χετο, ἦν· πολυπαιδίας ἆθλα ἐπέθηκεν. ὅτι τε
ὸς πολλοῖς τῶν Γαλατῶν ἐφεξῆς ἔτεσιν ἄρξας, ἐς
ὴν ἐπιθυμίαν ἀπ' αὐτοῦ τῆς δυναστείας μᾶλλον
ήχθη, καὶ ἐς τὴν παρασκευὴν τῆς ἰσχύος ἐπηυ-
η· κατέκλεισε νόμῳ, τοὺς μὲν ἐστρατηγηκότας,
ἑαυτὸν, τοὺς δὲ ὑπατευκότας, ἐπὶ δύο ἔτη κα-
ὸ ἑξῆς ἄρχειν· καὶ μηδενὶ τοπαράπαν ἐπὶ πλεῖον
ιονείαν τινὰ ἔχειν ἐξεῖναι.

26. Ταῦτά τε ἐνομοθέτησε, καὶ τὰς ἡμέρας
ἐτῶν οὐ πάντη ὁμολογούσας σφίσι (πρὸς γὰρ
τῆς σελήνης περιόδους ἔτι καὶ τότε τοὺς μῆνας
ν) κατεστήσατο ἐς τὸν νῦν τρόπον, ἐπτὰ καὶ
οντα ἡμέρας ἐμβαλών, ὅσαιπερ ἐς τὴν ἀπαρτι-
ίαν παρέφερον. ἤδη μὲν γάρ τινες καὶ πλείους
σαν ἐμβληθῆναι, τὸ δ' ἀληθὲς οὕτως ἔχει. τοῦ-
δὲ ἐκ τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ διατριβῆς ἔλαβε, πλὴν
όσον ἐκεῖνοι μὲν τριακονθημέρους τοὺς μῆνας

λογίζονται, ἔπειτα ἐπὶ παντὶ τῷ ἔτει τὰς πέντε ἡμέρας ἐπάγουσιν. ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ ὃς μῆνάς τε, ταύτας τε καὶ τὰς ἑτέρας δύο, ἃς ἑνὸς μηνὸς ἀφεῖλεν, ἐνήρμοσε· τὴν μέντοι μίαν τὴν ἐκ τῶν τεταρτημορίων συμπληρουμένην, διὰ πέντε καὶ αὐτὸς ἐτῶν ἐσήγαγεν· ὥστε μηδὲν ἔτι τὰς ὥρας αὐτῶν, πλὴν ἐλαχίστου, παραλλάττειν. ἐν γοῦν χιλίοις καὶ τετρακοσίοις καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑνὶ ἔτει, μιᾶς ἄλλης ἡμέρας ἐμβολίμου δέονται.

27. Καὶ ταῦτα μέντοι, τά τε ἄλλα ὅσα ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἐβουλεύετο, οὔτ' ἰδιογνωμῶν οὔτ' ἰδιοβουλῶν ἔπραττεν, ἀλλὰ πάντα δὴ πάντως τοῖς πρώτοις τῆς βουλῆς, ἔστι δ' ὅτε καὶ πάσῃ αὐτῇ, ἐπεκοίνου. καὶ παρὰ τοῦτο οὐχ ἥκιστα, καίτοι τραχύτερον τινὰ νομοθετήσας, ὅμως ἤρεσε σφίσι· καὶ ἐπὶ μὲν τούτοις καὶ ἔπαινον ἐλάμβανεν. ὅτι δὲ δὴ τῶν φευγόντων ἐκ δικαστηρίου πολλοὺς διὰ δημάρχων δή τινων κατήγαγε, καὶ ὅτι τοῖς δεκασμοῦ ἐπ' ἀρχῆς ἀποδείξει ἁλοῦσιν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ διαιτᾶσθαι ἐπέτρεψεν, ἔτι τε ἐς τὴν βουλὴν αὖθις οὐκ ἀξίους τινὰς αὐτῆς ἐγκατέλεξε, πολλὰ καὶ παντοδαπὰ ἐθρυλλεῖτο· πλείστην δ' οὖν ὅμως αἰτίαν ἐπὶ τῷ τῆς Κλεοπάτρας ἔρωτι, οὐ τῷ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ, (ἔτι γὰρ ἐκεῖνος ἠκούετο) ἀλλὰ τῷ ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ, παρὰ πάντων ἔσχεν. ἦλθέ τε γὰρ ἐς τὸ ἄστυ μετὰ τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ἐς αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος ἐσῳκίσθη· ὥστε καὶ ἐκεῖνον ἐπ' ἀμφοτέροις σφίσι κακῶς ἀκοῦσαι. οὐ μὴν καὶ ἔμελέν οἱ οὐδὲν, ἀλλὰ καὶ ἐς τοὺς φίλους σφᾶς τούς τε συμμάχους τοὺς τῶν Ῥωμαίων ἐσέγραψε.

28. Καὶ τούτου ἐμάνθανε μὲν πάντα καθ' ἕκατον ὧν ὁ Πομπήϊος ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ ἐποίει· καὶ μένοι καὶ δυσνίκητον αὐτὸν εἶναι νομίζων, πρότερον ἐν τὸ ναυτικὸν ἐκ τῆς Σαρδοῦς ἐπ' αὐτὸν ἀπέστειλεν, ὕστερον δὲ καὶ τὰ στρατεύματα ἐκ καταλόγου πεμψεν, ὡς καὶ δι' ἑτέρων διαπολεμήσων. ἐπεὶ δὲ σθετο ἐκεῖνόν τε ἐπὶ μέγα προχωροῦντα, καὶ τοὺς πεμφθέντας οὐχ ἱκανοὺς ἀντιπολεμεῖν αὐτῷ ὄντας, ὕτω δὴ καὶ αὐτὸς ἐξεστράτευσεν, τὴν πόλιν τῷ Λεπίδῳ, καὶ πολιανόμοις τισὶν ὀκτὼ, ὡς τισι δοκεῖ, ἢ ξ, ὡς μᾶλλον πεπίστευται, ἐπιτρέψας.

29. Ἐπειδὴ γὰρ ἐπί τε τοῦ Λογγίνου καὶ ἐπὶ οῦ Μαρκέλλου τὰ στρατόπεδα τὰ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ κινήθη, καί τινες καὶ τῶν πόλεων ἐνεωτέρισαν· μέρας μέν τινας, τοῦ τε Λογγίνου ἀπαλλαγέντος, αὶ τοῦ Τρεβωνίου τὴν διαδοχὴν αὐτοῦ λαβόντος, σύχασαν· ἔπειτα δέει τῆς ἐκ τοῦ Καίσαρος τιμωλίας, ἐπρεσβεύσαντο κρύφα πρὸς τὸν Σκιπίωνα, ταστῆναι βουλόμενοι· καὶ ὃς ἄλλους τε σφίσι καὶ ὸν Πομπήϊον τὸν Γναῖον ἀπέστειλε· προσέχων δὲ κεῖνος ταῖς Γυμνησίαις νήσοις, τὰς μὲν ἄλλας ἀμαεὶ, τὴν δὲ Ἔβεσον σὺν πόνῳ παρεστήσατο. κἀναῦθα νοσήσας, μετὰ τῶν στρατιωτῶν διέτριψε. ρονίζοντος δὲ αὐτοῦ, πυθόμενοι οἱ στρατιῶται οἱ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ τόν τε Σκιπίωνα ἀπολωλότα, καὶ τὸν Δίιον ἐπιπλέοντα σφίσι, καὶ φοβηθέντες μὴ διαφθῶσι πρὶν τὸν Πομπήϊον ἐλθεῖν, οὐκ ἔμειναν αὐτὸν, ἀλλὰ Τίτον τε Κυΐντιον Σκαποῦλαν, καὶ Κυΐντον πώνιον, ἄνδρας ἱππέας, προστησάμενοι, τόν τε

Τρεβώνιον ἐξέβαλον, καὶ τὸ ἔθνος τὸ Βαιτικὸν πᾶν συναπέστησαν.

30. *Πραξάντων δὲ αὐτῶν ταῦτα, Πομπήϊος ῥαΐσας ἐς τὴν ἤπειρον τὴν κατ' ἀντιπέρας διέπλευσε. καὶ ἄλλας μέν τινας πόλεις εὐθὺς ἑκουσίας προσεποιήσατο· (ταῖς τε γὰρ ἐπιτάξεσι τῶν ἐφεστηκότων σφίσιν ἀχθόμενοι, καὶ ἐς ἐκεῖνον οὐκ ὀλίγα ἐκ τῆς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μνήμης ἐλπίζοντες, ἑτοίμως αὐτὸν ἐδέξαντο·) Καρχηδόνα δὲ, οὐκ ἐθελήσασαν ὁμολογῆσαι, ἐπολιόρκει. μαθόντες δὲ τοῦτο οἱ περὶ τὸν Σκαπούλαν, ἦλθόν τε ἐνταῦθα, καὶ στρατηγὸν αὐτοκράτορα αὐτὸν ἑλόμενοι, προσεῖχόν τε αὐτῷ ταμάλιστα, καὶ προεθυμοῦντο ἰσχυρότατα, τά κέρδη τὰ ἐκείνου, ἴδια, καὶ τὰς συμφορὰς, οἰκείας ποιούμενοι· ὥστ' ἀφ' ἑκατέρου, τὰ μὲν ὅπως λάβωσι, τὰ δ' ὅπως μὴ πάθωσιν, ἐῤῥῶσθαι. καὶ γὰρ ὁ Πομπήϊος (οἷα ἐν τοιαύταις ἀρχαῖς καὶ καταστάσεσι πάντες εἰώθασι ποιεῖν, καὶ μάλιστ' ἐπειδή τινες τῶν Ἀλλοβρίγων, οὓς ὁ Ἰόβας ἐκ τοῦ πρὸς τὸν Κουρίωνα πολέμου ζωγρήσας ἐδεδώκει, ἠὐτομόλησαν) οὐδὲν ὅ, τι οὐχὶ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ τοῖς λοιποῖς ἐχαρίζετο. οὗτοί τε οὖν αὐτῷ καὶ διὰ ταῦτα πολὺ προθυμότεροι ἐγένοντο· καὶ τῶν ἐναντίων συχνοὶ, καὶ μάλισθ' ὅσοι σὺν τῷ Ἀφρανίῳ ποτὲ ἐστρατεύοντο, προσεχώρησαν· τῶν τε ἐκ τῆς Ἀφρικῆς ἄλλοι τε, καὶ ὁ ἀδελφὸς Σέξτος, ὅ, τε Οὔαρος καὶ ὁ Λαβιῆνος σὺν τῷ ναυτικῷ πρὸς αὐτὸν ἦλθον. κἄκ τούτου τῷ τε πλήθει τοῦ στρατοπέδου καὶ τῇ προθυμίᾳ ἀρθεὶς, τήν τε χώραν ἀδεῶς διεπορεύετο, καὶ πόλεις, τὰς μὲν,*

ἐκούσας, τὰς δὲ, ἀκούσας προσετίθετο· καὶ ἐδόκει καὶ ὑπὲρ τὸν πατέρα ἰσχύειν.

31. Ἦσαν μὲν γὰρ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ καὶ τοῦ Καίσαρος στρατηγοὶ Κύϊντός τε Φάβιος Μάξιμος, καὶ Κύϊντος Πέδιος. οὐ μέντοι καὶ ἀξιόμαχοί οἱ νομίζοντες εἶναι, αὐτοί τε ἡσύχαζον, καὶ ἐκεῖνον σπουδῇ μετεπέμποντο. τέως μὲν δὴ ταῦτ' ἐγίγνετο. ἐπεὶ δὲ τῶν προπεμφθέντων τινὲς ἐκ τῆς Ῥώμης ἀφίκοντο, καὶ προσεδοκήθη καὶ ὁ Καῖσαρ ἥξειν, φοβηθεὶς ὁ Πομπήϊος, καὶ νομίσας οὐχ ἱκανὸς εἶναι πᾶσαν τὴν Ἰβηρίαν κατασχεῖν, οὐκ ἀνέμεινε πταίσας γε μεταγνῶναι, ἀλλ' εὐθὺς, πρὶν πειραθῆναι τῶν ἐναντίων, ἐς τὴν Βαιτικὴν ἀνεχώρησε. καὶ αὐτῷ ἡ μὲν Θάλασσα παραυτίκα ἠλλοτριώθη· Οὔαρος δὲ ὑπὸ τοῦ Λιδίου περὶ Κραντίαν ἐναυκρατήθη. καὶ, εἴγε μὴ προκαταφυγὼν ἐς τὴν γῆν, ἀγκύρας ἐς τὸ στόμα τοῦ λιμένος ἄλλας πρὸς ἄλλαις προσενεβεβλήκει, καὶ περὶ αὐτὰς οἱ πρῶτοι τῶν διωκόντων σφᾶς, ὥσπερ περὶ ἕρμα, ἐπταίκεσαν, πᾶν ἂν τὸ ναυτικὸν ἀπολωλέκει. ἡ δὲ δὴ ἤπειρος ἡ ἐκεῖ πᾶσα, πλὴν Οὐλίας πόλεως, συνεμάχει. ταύτην γὰρ μὴ θελήσασαν οἱ προσχωρῆσαι, ἐπολιόρκει.

32. Κἂν τούτῳ καὶ ὁ Καῖσαρ μετ' ὀλίγων ἐξαίφνης ἀδοκήτοις, οὐχ ὅτι τοῖς περὶ τὸν Πομπήϊον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἑαυτοῦ στρατιώταις ἐπῆλθε. τοσούτῳ γὰρ τῷ τῆς πορείας τάχει ἐχρήσατο, ὥστε καὶ τοῖς οἰκείοις ἅμα καὶ τοῖς ἐναντίοις ὀφθῆναι, πρὶν ὅτι καὶ ὅλως ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ γέγονεν ἀκουσθῆναι. καὶ ὁ μὲν καὶ ἀπ' αὐτοῦ τούτου, τῆς τε τα-

ρουσίας αὐτοῦ μόνης, καὶ ἐς τὰ ἄλλα καταπλήξειν τὸν Πομπήϊον, καὶ ἀπὸ τῆς πολιορκίας ἀπαλλάξειν ἤλπισε. τὸ γὰρ πλεῖον στράτευμα κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπελέλειπτο. ἐκεῖνος δὲ ἕνα τε ἄνδρα ἑνὸς πολὺ διαφέρειν νομίζων, καὶ τῇ ἰσχύι ἑαυτοῦ πάνυ θαρσῶν, οὐκ ἐξεπλάγη πρὸς τὴν ἄφιξιν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ προσήδρευε τῇ πόλει, καὶ τὰς προσβολὰς ὁμοίως ὥσπερ καὶ πρὶν ἐποιεῖτο. ὁ οὖν Καῖσαρ ἐκεῖ μὲν ὀλίγους στρατιώτας ἐκ τῶν προαφιγμένων κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ ἐπὶ Κορδούβαν ὥρμησε, τὸ μέν τι καὶ αἱρήσειν αὐτὴν ἐκ προδοσίας ἐλπίσας, τὸ δὲ δὴ πλεῖστον, ἀπάξειν ἀπὸ τῆς Οὐλίας τὸν Πομπήϊον τῷ περὶ αὐτῆς φόβῳ προσδοκήσας. καὶ ἔσχεν οὕτω· τὸ μὲν γὰρ πρῶτον, μέρος τε τοῦ στρατοῦ κατὰ χώραν ἐάσας, ἔς τε τὴν Κορδούβαν ἦλθε, καὶ κρατυνάμενος αὐτὴν, οὐχ ὑπομείναντος σφᾶς τοῦ Καίσαρος, τῷ ἀδελφῷ τῷ Σέξτῳ προσέταξεν. ἔπειτα δὲ ὡς οὔτε τι πρὸς τῇ Οὐλίᾳ ἐπέραινεν, ἀλλὰ καὶ πύργου τινὸς, καὶ τούτου οὐχ ὑπὸ σφῶν κατασεισθέντος, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀπ' αὐτοῦ ἀμυνομένων καταῤῥαγέντος, ἐσῆλθον μέν τινες, οὐ μὴν καὶ καλῶς ἀπήλλαξαν· καὶ ὁ Καῖσαρ πλησιάσας σφίσιν, ἐκείνους τε βοήθειαν νυκτὸς λαθὼν ἐσέπεμψε, καὶ αὐτὸς πρός τε τὴν Κορδούβαν αὖθις ἐστράτευσε, καὶ ἐς πολιορκίαν αὐτὴν ἀντικατέστησεν· οὕτω δὴ τῆς Οὐλίας παντελῶς ἀπανέστη, καὶ ἐκεῖσε παντὶ τῷ στρατῷ οὐ μάτην ἠπείχθη. προπυθόμενος γὰρ τοῦτο ὁ Καῖσαρ ἀπεχώρησε· νοσῶν γὰρ ἐτύγχανε· μετὰ δὲ ταῦτα αὐτός τε ἀναῤῥωσθεὶς,

καὶ τὰ στρατεύματα ἐπακολουθήσαντά οἱ προσλαβὼν, ἠναγκάσθη καὶ ἐν τῷ χειμῶνι πολεμῆσαι. ἔν τε γὰρ σκηνιδίοις φαύλοις αὐλιζόμενοι ἐκακοπάθουν, καὶ τῆς τροφῆς ἐνελείποντο.

33. Ἐδικτατώρευε δὲ δὴ τότε, καὶ ὕπατος ὀψέ ποτε καὶ ἐπ' ἐξόδῳ τοῦ ἔτους ἀπεδείχθη, τοῦ Λεπίδου ἐν τῇ ἱππαρχίᾳ τὸν δῆμον ἐς τοῦτο συναγαγόντος. ἱππάρχησε γὰρ καὶ τότε, αὐτὸς ἑαυτὸν ἐν τῇ ὑπατείᾳ ἐπειπὼν ἵππαρχον, παρὰ τὰ πάτρια. ἀναγκασθεὶς οὖν ὁ Καῖσαρ (ὥσπερ εἶπον) καὶ ἐν τῷ χειμῶνι πολεμῆσαι, τῇ μὲν Κορδούβῃ οὐ προσέβαλεν, (ἰσχυρῶς γὰρ ἐφυλάττετο·) πυθόμενος δὲ ἐν Ἀττεγούᾳ πόλει σῖτον πολὺν εἶναι, πρὸς ἐκείνην, καίτοι καρτερὰν οὖσαν, ἀπετράπετο· ἐλπίσας, τῷ τε πλήθει τοῦ στρατοῦ καὶ τῇ παρ' ἑαυτοῦ αἰφνιδίῳ ἐκπλήξει κατασφοβήσας σφᾶς, αἱρήσειν· καὶ αὐτὴν διὰ βραχέος καὶ ἀπεσταύρωσε καὶ περιετάφρευσεν. ὁ γὰρ Πομπήϊος, τῇ φύσει τοῦ χωρίου θαρσῶν, καὶ τὸν Καίσαρα οὐκ ἐπὶ πολὺ διὰ τὸν χειμῶνα προσεδρεύσειν αὐτῷ νομίζων, τούς τε ἑαυτοῦ στρατιώτας μὴ βουληθεὶς ἐν τῷ ῥίγει κακῶσαι, παρεῖδε καὶ οὐκ ἐπήμυνεν αὐτοῖς τήν γε πρώτην· ὕστερον γάρ, ὡς τό, τε πόλισμα ἀπετετείχιστο, καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτῷ προσεκάθητο, δείσας ἐπεβοήθησε σφίσι, καὶ νυκτὸς ἐξαίφνης ὁμιχλώδους τοῖς τροφύλαξι προσμίξας, συχνοὺς ἔφθειρεν. ἐπειδή τε ἀστρατήγητοι οἱ ἔνδον ἦσαν, Μουνάτιον αὐτοῖς Φλάκκον ἐσέπεμψεν.

34. Ἠδυνήθη γὰρ ἐκεῖνος ὧδε εἴσω παρελθεῖν·

νύκτωρ τῶν φυλάκων τινὰς μόνος, ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἐς ἐφοδείαν ἀπεσταλμένος, ἀνήρετο τὸ σύνθημα· καὶ μαθὼν (οὔτε γὰρ ἐγινώσκετο, καὶ καταμόνας οὐκ ἄν ποτε ὑπωπτεύθη μὴ φίλος σφίσιν ὢν τοῦτο ποιῆσαι) ἐκείνους μὲν εἴασεν· ἐκπεριελθὼν δὲ ἐτέρωσε τοῦ περιτειχίσματος, ἄλλοις τισὶ φύλαξιν ἐνέτυχε, καὶ τό, τε σύνθημα αὐτοῖς εἰπών, καὶ ἐπὶ προδοσίᾳ τῆς πόλεως εἶναι πλασάμενος, δι' ἐκόντων τε αὐτῶν καὶ παραπεμπόντων γε ἐσῆλθεν. οὐ μέντοι καὶ περιεποιήσατο αὐτήν. τά τε γὰρ ἄλλα πολλὰ, καί ποτε πῦρ ἔς τε τὰς μηχανὰς καὶ ἐς τὰ σταυρώματα τῶν Ῥωμαίων ἐμβαλόντες, ἐκείνους μὲν ὅ, τι καὶ ἀξιόλογον οὐδὲν ἔβλαψαν· αὐτοὶ δὲ, ἀνέμου σφίσιν ἐξ ἐναντίας ἐν τούτῳ σφοδροῦ προσπεσόντος, κακῶς ἀπήλλαξαν. τά τε γὰρ οἰκοδομήματα ἐπεφλέχθη, καὶ ἄνθρωποι συχνοὶ, τοῖς τε λίθοις καὶ τοῖς βέλεσι, μὴ προϊδέσθαι τὶ ὑπὸ τοῦ καπνοῦ δυνηθέντες, ἀπώλοντο. ὡς οὖν τοῦτό τε αὐτοῖς συνεβεβήκει, καὶ ἡ γῆ ἐπορθεῖτο, τοῦ τε τειχίσματός τι ἐξ ὑπονόμων ἔπιπτεν, ἐστασίασαν· καὶ πρότερος μὲν ὁ Φλάκκος ἐπ' ἀδείᾳ αὐτοῦ καὶ τῶν συνόντων οἱ πρὸς τὸν Καίσαρα διεκηρυκεύσατο· ἔπειτα δὲ οὗτος μὲν (οὐ γὰρ ἠθέλησε τὰ ὅπλα παραδοῦναι) διήμαρτεν αὐτῆς· οἱ δὲ ἄλλοι ἐπιχώριοι μετὰ τοῦτο καὶ ἐπρεσβεύσαντο, καὶ συνέβησαν ἐφ' οἷς ἐκελεύοντο.

35. Ἐκείνης δὲ τῆς πόλεως ἁλούσης, οὐκέτ' οὐδὲν οἱ ἄλλοι ἠτρέμιζον· ἀλλ' οἱ πολλοὶ μὲν, αὐτοὶ πρὸς τὸν Καίσαρα μεθίσταντο, πρεσβευσάμενοι, πολλοὶ δὲ καὶ ἐπιόντα αὐτὸν τούς τε ὑποστρατήγους αὐτοῦ

ἐδέχοντο. ὥστε τὸν Πομπήϊον ἀπορήσαντα ὅ, τι χρὴ πρᾶξαι, τὸ μὲν πρῶτον ἄλλοσε ἄλλῃ τῆς χώρας μεθιστάμενον πλανᾶσθαι, ἔπειτα δὲ, φοβηθέντα μὴ καὶ ἐξ αὐτοῦ τούτου καὶ οἱ λοιποὶ αὐτὸν ἐγκαταλίπωσι, διακινδυνεῦσαι ἐθελῆσαι· καίτοι τοῦ δαιμονίου τὴν ἧτταν ἐναργέστατα αὐτῷ προσημήναντος· οἱ μὲν γὰρ ἱδρῶτες τῶν ἀγαλμάτων, καὶ αἱ ἡχαὶ τῶν στρατοπέδων, τά τε ζῶα ἃ πολλὰ παρὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν ἐγεννήθη, καὶ αἱ δᾷδες αἱ πρὸς τὰς δυσμὰς ἐκ τῶν ἀνατολῶν ἅπτουσαι· (ταῦτα γὰρ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ τότε ἅμα πάντα συνηνέχθη) σαφὲς οὐδὲν, ὁποτέροις σφῶν προφαίνοιτο, διεδήλου· οἱ δὲ δὴ ἀετοὶ τῶν στρατοπέδων αὐτοῦ, τάς τε πτέρυγας σείσαντες, καὶ τοὺς κεραυνοὺς, οὓς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν τινες χρυσοῦς ἔφερον, ἐκβαλόντες, ἐκείνῳ τε τὸ κακὸν ἀντικρυς ἐνέσκηπτον, καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν Καίσαρα ἀπεπέτοντο. ἀλλ' ὅγε Πομπήϊος ἔν τε ὀλιγωρίᾳ τὸ δαιμόνιον ἐποιήσατο, καὶ ὁ πόλεμος πρὸς μάχην δὴ κατέστη.

36. Εἶχον μὲν δὴ πρὸς τοῖς ἄλλοις τοῖς τε πολιτικοῖς καὶ τοῖς ξενικοῖς στρατεύμασι, πολλοὺς μὲν τῶν ἐπιχωρίων, πολλοὺς δὲ καὶ Μαύρων, ἀμφότεροι. Βόκχος μὲν γὰρ τοὺς υἱεῖς τῷ Πομπηΐῳ ἔπεμψε, Βογούας δὲ αὐτὸς τῷ Καίσαρι συνεστράτευσεν. ὁ δὲ ἀγὼν οὐχ ὡς τῶν ἄλλων, ἀλλ' ὡς αὐτῶν τῶν Ῥωμαίων ἐγένετο. οἵ τε γὰρ Καισάρειοι στρατιῶται τῷ τε πλήθει καὶ τῇ ἐμπειρίᾳ, καὶ παρὰ πάντα τῇ αὐτοῦ ἐκείνου παρουσίᾳ θαρσοῦντες, ἀπαλλαγῆναί ποτε τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ κακῶν ἐσπού-

νύκτωρ τῶν φυλάκων τινὰς μόνος, ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἐς ἐφοδείαν ἀπεσταλμένος, ἀνήρητο τὸ σύνθημα· καὶ μαθὼν (οὔτε γὰρ ἐγινώσκετο, καὶ καταμόνας οὐκ ἄν ποτε ὑπωπτεύθη μὴ φίλος σφίσιν ὢν τοῦτο ποιῆσαι) ἐκείνους μὲν εὖασεν· ἐκπεριελθὼν δὲ ἐτέρωσε τοῦ περιτειχίσματος, ἄλλοις τισὶ φύλαξιν ἐνέτυχε, καὶ τό, τε σύνθημα αὐτοῖς εἰπών, καὶ ἐπὶ προδοσίᾳ τῆς πόλεως εἶναι πλασάμενος, δι' ἐκόντων τε αὐτῶν καὶ παραπεμπόντων γε ἐσῆλθεν. οὐ μέντοι καὶ περιεποιήσατο αὐτήν. τά τε γὰρ ἄλλα πολλὰ, καί ποτε πῦρ ἔς τε τὰς μηχανὰς καὶ ἐς τὰ σταυρώματα τῶν Ῥωμαίων ἐμβαλόντες, ἐκείνους μὲν ὅ, τι καὶ ἀξιόλογον οὐδὲν ἔβλαψαν· αὐτοὶ δὲ, ἀνέμου σφίσιν ἐξ ἐναντίας ἐν τούτῳ σφοδροῦ προσπεσόντος, κακῶς ἀπήλλαξαν. τά τε γὰρ οἰκοδομήματα ἐπεφλέχθη, καὶ ἄνθρωποι συχνοὶ, τοῖς τε λίθοις καὶ τοῖς βέλεσι, μὴ προϊδέσθαι τὶ ὑπὸ τοῦ καπνοῦ δυνηθέντες, ἀπώλοντο. ὡς οὖν τοῦτό τε αὐτοῖς συνεβεβήκει, καὶ ἡ γῆ ἐπορθεῖτο, τοῦ τε τειχίσματός τι ἐξ ὑπονόμων ἔπιπτεν, ἐστασίασαν· καὶ πρότερος μὲν ὁ Φλάκκος ἐπ' ἀδείᾳ αὐτοῦ καὶ τῶν συνόντων οἱ πρὸς τὸν Καίσαρα διεκηρυκεύσατο· ἔπειτα δὲ οὗτος μὲν (οὐ γὰρ ἠθέλησε τὰ ὅπλα παραδοῦναι) διήμαρτεν αὐτῆς· οἱ δὲ ἄλλοι ἐπιχώριοι μετὰ τοῦτο καὶ ἐπρεσβεύσαντο, καὶ συνέβησαν ἐφ' οἷς ἐκελεύοντο.

35. Ἐκείνης δὲ τῆς πόλεως ἁλούσης, οὐκέτ' οὐδὲν οἱ ἄλλοι ἠτρέμιζον· ἀλλ' οἱ πολλοὶ μὲν, αὐτοὶ πρὸς τὸν Καίσαρα μεθίσταντο, πρεσβευσάμενοι, πολλοὶ δὲ καὶ ἐπιόντα αὐτὸν τούς τε ὑποστρατήγους αὐτοῦ

ἐδέχοντο. ὥστε τὸν Πομπήϊον ἀπορήσαντα ὅ, τι χρὴ πρᾶξαι, τὸ μὲν πρῶτον ἄλλοσε ἄλλῃ τῆς χώρας μεθιστάμενον πλανᾶσθαι, ἔπειτα δὲ, φοβηθέντα μὴ καὶ ἐξ αὐτοῦ τούτου καὶ οἱ λοιποὶ αὐτὸν ἐγκαταλίπωσι, διακινδυνεῦσαι ἐθελῆσαι· καίτοι τοῦ δαιμονίου τὴν ἧτταν ἐναργέστατα αὐτῷ προσημήναντος· οἱ μὲν γὰρ ἱδρῶτες τῶν ἀγαλμάτων, καὶ αἱ ἠχαὶ τῶν στρατοπέδων, τά τε ζῶα ἃ πολλὰ παρὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν ἐγεννήθη, καὶ αἱ δᾷδες αἱ πρὸς τὰς δυσμὰς ἐκ τῶν ἀνατολῶν ἅπτουσαι· (ταῦτα γὰρ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ τότε ἅμα πάντα συνηνέχθη) σαφὲς οὐδὲν, ὁποτέροις σφῶν προφαίνοιτο, διεδήλου· οἱ δὲ δὴ ἀετοὶ τῶν στρατοπέδων αὐτοῦ, τάς τε πτέρυγας σείσαντες, καὶ τοὺς κεραυνοὺς, οὓς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν τινες χρυσοῦς ἔφερον, ἐκβαλόντες, ἐκείνῳ τε τὸ κακὸν ἀντικρυς ἐνέσκηπτον, καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν Καίσαρα ἀπεπέτοντο. ἀλλ' ὅγε Πομπήϊος ἔν τε ὀλιγωρίᾳ τὸ δαιμόνιον ἐποιήσατο, καὶ ὁ πόλεμος πρὸς μάχην δὴ κατέστη.

36. Εἶχον μὲν δὴ πρὸς τοῖς ἄλλοις τοῖς τε πολιτικοῖς καὶ τοῖς ξενικοῖς στρατεύμασι, πολλοὺς μὲν τῶν ἐπιχωρίων, πολλοὺς δὲ καὶ Μαύρων, ἀμφότεροι. Βόκχος μὲν γὰρ τοὺς υἱεῖς τῷ Πομπηΐῳ ἔπεμψε, Βογούας δὲ αὐτὸς τῷ Καίσαρι συνεστράτευσεν. ὁ δὲ ἀγὼν οὐχ ὡς τῶν ἄλλων, ἀλλ' ὡς αὐτῶν τῶν Ῥωμαίων ἐγένετο. οἵ τε γὰρ Καισάρειοι στρατιῶται τῷ τε πλήθει καὶ τῇ ἐμπειρίᾳ, καὶ παρὰ πάντα τῇ αὐτοῦ ἐκείνου παρουσίᾳ θαρσοῦντες, ἀπαλλαγῆναί ποτε τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ κακῶν ἐσπού-

λογίζονται, ἔπειτα ἐπὶ παντὶ τῷ ἔτει τὰς πέντε ἡμέρας ἐπάγουσιν. ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ ἐς μῆνάς τε, ταύτας τε καὶ τὰς ἑτέρας δύο, ἃς ἑνὸς μηνὸς ἀφεῖλεν, ἐνήρμοσε· τὴν μέντοι μίαν τὴν ἐκ τῶν τεταρτημορίων συμπληρουμένην, διὰ πέντε καὶ αὐτὸς ἐτῶν ἐσήγαγεν· ὥστε μηδὲν ἔτι τὰς ὥρας αὐτῶν, πλὴν ἐλαχίστου, παραλλάττειν. ἐν γοῦν χιλίοις καὶ τετρακοσίοις καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑνὶ ἔτει, μιᾶς ἄλλης ἡμέρας ἐμβολίμου δέονται.

27. Καὶ ταῦτα μέντοι, τά τε ἄλλα ὅσα ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἐβουλεύετο, οὔτ' ἰδιογνωμῶν οὔτ' ἰδιοβουλῶν ἔπραττεν, ἀλλὰ πάντα δὴ πάντως τοῖς πρώτοις τῆς βουλῆς, ἔστι δ' ὅτε καὶ πάσῃ αὐτῇ, ἐπεκοίνου. καὶ παρὰ τοῦτο οὐχ ἥκιστα, καίτοι τραχύτερον τινὰ νομοθετήσας, ὅμως ἤρεσε σφίσι· καὶ ἐπὶ μὲν τούτοις καὶ ἔπαινον ἐλάμβανεν. ὅτι δὲ δὴ τῶν φευγόντων ἐκ δικαστηρίου πολλοὺς διὰ δημάρχων δή τινων κατήγαγε, καὶ ὅτι τοῖς δεκασμοῦ ἐπ' ἀρχῆς ἀποδείξει ἁλοῦσιν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ διαιτᾶσθαι ἐπέτρεψεν, ἔτι τε ἐς τὴν βουλὴν αὖθις οὐκ ἀξίους τινὰς αὐτῆς ἐγκατέλεξε, πολλὰ καὶ παντοδαπὰ ἐθρυλλεῖτο· πλείστην δ' οὖν ὅμως αἰτίαν ἐπὶ τῷ τῆς Κλεοπάτρας ἔρωτι, οὐ τῷ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ, (ἔτι γὰρ ἐκεῖνος ἠκούετο) ἀλλὰ τῷ ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ, παρὰ πάντων ἔσχεν. ἦλθέ τε γὰρ ἐς τὸ ἄστυ μετὰ τοῦ ἀνδρός, καὶ ἐς αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος ἐσῳκίσθη· ὥστε καὶ ἐκεῖνον ἐπ' ἀμφοτέροις σφίσι κακῶς ἀκοῦσαι. οὐ μὴν καὶ ἔμελέν οἱ οὐδέν, ἀλλὰ καὶ ἐς τοὺς φίλους σφᾶς τούς τε συμμάχους τοὺς τῶν Ῥωμαίων ἐσέγραψε.

28. Καὶ τούτου ἐμάνθανε μὲν πάντα καθ' ἕκαστον ὧν ὁ Πομπήϊος ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ ἐποίει· καὶ μέντοι καὶ δυσνίκητον αὐτὸν εἶναι νομίζων, πρότερον μὲν τὸ ναυτικὸν ἐκ τῆς Σαρδοῦς ἐπ' αὐτὸν ἀπέστειλεν, ὕστερον δὲ καὶ τὰ στρατεύματα ἐκ καταλόγου ἔπεμψεν, ὡς καὶ δι' ἑτέρων διαπολεμήσων. ἐπεὶ δὲ ἤσθετο ἐκεῖνόν τε ἐπὶ μέγα προχωροῦντα, καὶ τοὺς πεμφθέντας οὐχ ἱκανοὺς ἀντιπολεμεῖν αὐτῷ ὄντας, οὕτω δὴ καὶ αὐτὸς ἐξεστράτευσεν, τὴν πόλιν τῷ Λεπίδῳ, καὶ πολιανόμοις τισὶν ὀκτὼ, ὥς τισι δοκεῖ, ἢ ἓξ, ὡς μᾶλλον πεπίστευται, ἐπιτρέψας.

29. Ἐπειδὴ γὰρ ἐπί τε τοῦ Λογγίνου καὶ ἐπὶ τοῦ Μαρκέλλου τὰ στρατόπεδα τὰ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ ἐκινήθη, καί τινες καὶ τῶν πόλεων ἐνεωτέρισαν· ἡμέρας μέν τινας, τοῦ τε Λογγίνου ἀπαλλαγέντος, καὶ τοῦ Τρεβωνίου τὴν διαδοχὴν αὐτοῦ λαβόντος, ἡσύχασαν· ἔπειτα δέει τῆς ἐκ τοῦ Καίσαρος τιμωρίας, ἐπρεσβεύσαντο κρύφα πρὸς τὸν Σκιπίωνα, μεταστῆναι βουλόμενοι· καὶ ὃς ἄλλους τε σφίσι καὶ τὸν Πομπήϊον τὸν Γναῖον ἀπέστειλε· προσέχων δὲ ἐκεῖνος ταῖς Γυμνησίαις νήσοις, τὰς μὲν ἄλλας ἀμαχεὶ, τὴν δὲ Ἔβεσον σὺν πόνῳ παρεστήσατο. κἀντεῦθα νοσήσας, μετὰ τῶν στρατιωτῶν διέτριψε. χρονίζοντος δὲ αὐτοῦ, πυθόμενοι οἱ στρατιῶται οἱ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ τόν τε Σκιπίωνα ἀπολωλότα, καὶ τὸν Δίδιον ἐπιπλέοντα σφίσι, καὶ φοβηθέντες μὴ διαφθαρῶσι πρὶν τὸν Πομπήϊον ἐλθεῖν, οὐκ ἔμειναν αὐτὸν, ἀλλὰ Τίτον τε Κυΐντιον Σκαποῦλαν, καὶ Κυΐντον Ἀπώνιον, ἄνδρας ἱππέας, προστησάμενοι, τόν τε

Τρεβώνιον ἐξέβαλον, καὶ τὸ ἔθνος τὸ Βαιτικὸν πᾶν συναπέστησαν.

30. *Πραξάντων δὲ αὐτῶν ταῦτα, Πομπήϊος ῥᾳΐσας ἐς τὴν ἤπειρον τὴν κατ' ἀντιπέρας διέπλευσε. καὶ ἄλλας μέν τινας πόλεις εὐθὺς ἑκουσίως προσεποιήσατο· (ταῖς τε γὰρ ἐπιτάξεσι τῶν ἐφεστηκότων σφίσιν ἀχθόμενοι, καὶ ἐς ἐκεῖνον οὐκ ὀλίγα ἐκ τῆς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μνήμης ἐλπίζοντες, ἑτοίμως αὐτὸν ἐδέξαντο·) Καρχηδόνα δὲ, οὐκ ἐθελήσασαν ὁμολογῆσαι, ἐπολιόρκει. μαθόντες δὲ τοῦτο οἱ περὶ τὸν Σκαπούλαν, ἦλθόν τε ἐνταῦθα, καὶ στρατηγὸν αὐτοκράτορα αὐτὸν ἑλόμενοι, προσεῖχόν τε αὐτῷ ταμάλιστα, καὶ προεθυμοῦντο ἰσχυρότατα, τὰ κέρδη τὰ ἐκείνου, ἴδια, καὶ τὰς συμφορὰς, οἰκείας ποιούμενοι· ὥστ' ἀφ' ἑκατέρου, τὰ μὲν ὅπως λάθωσι, τὰ δ' ὅπως μὴ πάθωσιν, ἐῤῥῶσθαι. καὶ γὰρ ὁ Πομπήϊος (οἷα ἐν τοιαύταις ἀρχαῖς καὶ καταστάσεσι πάντες εἰώθασι ποιεῖν, καὶ μάλιστ' ἐπειδή τινες τῶν Ἀλλοβρίγων, οὓς ὁ Ἰόβας ἐκ τοῦ πρὸς τὸν Κουρίωνα πολέμου ζωγρήσας ἐδεδώκει, ἠὐτομόλησαν) οὐδὲν ὅ, τι οὐχὶ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ τοῖς λοιποῖς ἐχαρίζετο. οὗτοί τε οὖν αὐτῷ καὶ διὰ ταῦτα πολὺ προθυμότεροι ἐγένοντο· καὶ τῶν ἐναντίων συχνοὶ, καὶ μάλισθ' ὅσοι σὺν τῷ Ἀφρανίῳ ποτὲ ἐστρατεύοντο, προσεχώρησαν· τῶν τε ἐκ τῆς Ἀφρικῆς ἄλλοι τε, καὶ ὁ ἀδελφὸς Σέξτος, ὅ, τε Οὔαρος καὶ ὁ Ἀβιῆνος σὺν τῷ ναυτικῷ πρὸς αὐτὸν ἦλθον. κἀκ τούτου τῷ τε πλήθει τοῦ στρατοπέδου καὶ τῇ προθυμίᾳ ἀρθεὶς, τήν τε χώραν ἀδεῶς διεπορεύετο, καὶ πόλεις, τὰς μὲν,*

ἐκούσας, τὰς δὲ, ἀκούσας προσετίθετο· καὶ ἐδόκει καὶ ὑπὲρ τὸν πατέρα ἰσχύειν.

31. Ἦσαν μὲν γὰρ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ καὶ τοῦ Καίσαρος στρατηγοὶ Κύϊντός τε Φάβιος Μάξιμος, καὶ Κύϊντος Πέδιος. οὐ μέντοι καὶ ἀξιόμαχοί οἱ νομίζοντες εἶναι, αὐτοί τε ἡσύχαζον, καὶ ἐκεῖνον σπουδῇ μετεπέμποντο. τέως μὲν δὴ ταῦτ' ἐγίγνετο. ἐπεὶ δὲ τῶν προπεμφθέντων τινὲς ἐκ τῆς Ῥώμης ἀφίκοντο, καὶ προσεδοκήθη καὶ ὁ Καῖσαρ ἥξειν, φοβηθεὶς ὁ Πομπήϊος, καὶ νομίσας οὐχ ἱκανὸς εἶναι πᾶσαν τὴν Ἰβηρίαν κατασχεῖν, οὐκ ἀνέμεινε παίσας γε μεταγνῶναι, ἀλλ' εὐθὺς, πρὶν πειραθῆναι τῶν ἐναντίων, ἐς τὴν Βαιτικὴν ἀνεχώρησε. καὶ αὐτῷ ἡ μὲν θάλασσα παραυτίκα ἠλλοτριώθη· Οὔαρος δὲ ὑπὸ τοῦ Λιδίου περὶ Κραντίαν ἐναυκρατήθη. καὶ, εἴγε μὴ προκαταφυγὼν ἐς τὴν γῆν, ἀγκύρας ἐς τὸ στόμα τοῦ λιμένος ἄλλας πρὸς ἄλλαις προσενεβεβλήκει, καὶ περὶ αὐτὰς οἱ πρῶτοι τῶν διωκόντων σφᾶς, ὥσπερ περὶ ἕρμα, ἐπταίκεσαν, πᾶν ἂν τὸ ναυτικὸν ἀπολωλέκει. ἡ δὲ δὴ ἤπειρος ἡ ἐκεῖ πᾶσα, πλὴν Οὐλίας πόλεως, συνεμάχει. ταύτην γὰρ μὴ θελήσασαν οἱ προσχωρῆσαι, ἐπολιόρκει.

32. Κἂν τούτῳ καὶ ὁ Καῖσαρ μετ' ὀλίγων ἐξαίφνης ἀδοκήτοις, οὐχ ὅτι τοῖς περὶ τὸν Πομπήϊον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἑαυτοῦ στρατιώταις ἐπῆλθε. τοσούτῳ γὰρ τῷ τῆς πορείας τάχει ἐχρήσατο, ὥστε καὶ τοῖς οἰκείοις ἅμα καὶ τοῖς ἐναντίοις ὀφθῆναι, πρὶν ὅτι καὶ ὅλως ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ γέγονεν ἀκουσθῆναι. καὶ ὁ μὲν καὶ ἀπ' αὐτοῦ τούτου, τῆς τε τα-

ρουσίας αὐτοῦ μόνης, καὶ ἐς τὰ ἄλλα καταπλήξειν τὸν Πομπήϊον, καὶ ἀπὸ τῆς πολιορκίας ἀπαλλάξειν ἤλπισε. τὸ γὰρ πλεῖον στράτευμα κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπελέλειπτο. ἐκεῖνος δὲ ἕνα τε ἄνδρα ἑνὸς πολὺ διαφέρειν νομίζων, καὶ τῇ ἰσχύι ἑαυτοῦ πάνυ θαρσῶν, οὐκ ἐξεπλάγη πρὸς τὴν ἄφιξιν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ προσήδρευε τῇ πόλει, καὶ τὰς προσβολὰς ὁμοίως ὥσπερ καὶ πρὶν ἐποιεῖτο. ὁ οὖν Καῖσαρ ἐκεῖ μὲν ὀλίγους στρατιώτας ἐκ τῶν προαφιγμένων κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ ἐπὶ Κορδούβαν ὥρμησε, τὸ μέν τι καὶ αἱρήσειν αὐτὴν ἐκ προδοσίας ἐλπίσας, τὸ δὲ δὴ πλεῖστον, ἀπάξειν ἀπὸ τῆς Οὐλίας τὸν Πομπήϊον τῷ περὶ αὐτῆς φόβῳ προσδοκήσας. καὶ ἔσχεν οὕτω· τὸ μὲν γὰρ πρῶτον, μέρος τε τοῦ στρατοῦ κατὰ χώραν ἐάσας, ἔς τε τὴν Κορδούβαν ἦλθε, καὶ κρατυνάμενος αὐτὴν, οὐχ ὑπομείναντος σφᾶς τοῦ Καίσαρος, τῷ ἀδελφῷ τῷ Σέξτῳ προσέταξεν. ἔπειτα δὲ ὡς οὔτε τι πρὸς τῇ Οὐλίᾳ ἐπέραινεν, ἀλλὰ καὶ πύργου τινὸς, καὶ τούτου οὐχ ὑπὸ σφῶν κατασεισθέντος, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀπ' αὐτοῦ ἀμυνομένων καταῤῥαγέντος, ἐσῆλθον μέν τινες, οὐ μὴν καὶ καλῶς ἀπήλλαξαν· καὶ ὁ Καῖσαρ πλησιάσας σφίσιν, ἐκείνοις τε βοήθειαν νυκτὸς λαθὼν ἐσέπεμψε, καὶ αὐτὸς πρός τε τὴν Κορδούβαν αὖθις ἐστράτευσε, καὶ ἐς πολιορκίαν αὐτὴν ἀντικατέστησεν· οὕτω δὴ τῆς Οὐλίας παντελῶς ἀπανέστη, καὶ ἐκεῖσε παντὶ τῷ στρατῷ οὐ μάτην ἠπείχθη. προπυθόμενος γὰρ τοῦτο ὁ Καῖσαρ ἀπεχώρησε· νοσῶν γὰρ ἐτύγχανε· μετὰ δὲ ταῦτα αὐτός τε ἀναῤῥωσθεὶς,

καὶ τὰ στρατεύματα ἐπακολουθήσαντά οἱ προσλαβών, ἠναγκάσθη καὶ ἐν τῷ χειμῶνι πολεμῆσαι. ἔν τε γὰρ σκηνιδίοις φαύλοις αὐλιζόμενοι ἐκακοπάθουν, καὶ τῆς τροφῆς ἐνελείποντο.

33. Ἐδικτατώρευε δὲ δὴ τότε, καὶ ὕπατος ὀψέ ποτε καὶ ἐπ' ἐξόδῳ τοῦ ἔτους ἀπεδείχθη, τοῦ Λεπίδου ἐν τῇ ἱππαρχίᾳ τὸν δῆμον ἐς τοῦτο συναγαγόντος. ἱππάρχησε γὰρ καὶ τότε, αὐτὸς ἑαυτὸν ἐν τῇ ὑπατείᾳ ἐπειπὼν ἵππαρχον, παρὰ τὰ πάτρια. ἀναγκασθεὶς οὖν ὁ Καῖσαρ (ὥσπερ εἶπον) καὶ ἐν τῷ χειμῶνι πολεμῆσαι, τῇ μὲν Κορδούβῃ οὐ προσέβαλεν, (ἰσχυρῶς γὰρ ἐφυλάττετο·) πυθόμενος δὲ ἐν Ἀτταγούᾳ πόλει σῖτον πολὺν εἶναι, πρὸς ἐκείνην, καίτοι καρτεράν οὖσαν, ἀπετράπετο· ἐλπίσας, τῇ τε πλήθει τοῦ στρατοῦ καὶ τῇ παρ' ἑαυτοῦ αἰφνιδίῳ ἐκπλήξει κατασφοβήσας σφᾶς, αἱρήσειν· καὶ αὐτὴν διὰ βραχέος καὶ ἀπεσταύρωσε καὶ περιετάφρευσεν. ὁ γὰρ Πομπήϊος, τῇ φύσει τοῦ χωρίου θαρσῶν, καὶ τὸν Καίσαρα οὐκ ἐπὶ πολὺ διὰ τὸν χειμῶνα προσεδρεύσειν αὐτῷ νομίζων, τούς τε ἑαυτοῦ στρατιώτας μὴ βουληθεὶς ἐν τῷ ῥίγει κακῶσαι, παρεῖδε καὶ οὐκ ἐπήμυνεν αὐτοῖς τήν γε πρώτην· ὕστερον γὰρ, ὡς τό, τε πόλισμα ἀπετετείχιστο, καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτῷ προσεκάθητο, δείσας ἐπεβοήθησε σφίσι, καὶ νυκτὸς ἐξαίφνης ὁμιχλώδους τοῖς τροφύλαξι προσμίξας, συχνοὺς ἔφθειρεν. ἐπειδή τε ἱστρατήγητοι οἱ ἔνδον ἦσαν, Μουνάτιον αὐτοῖς βλάκκον ἐσέπεμψεν.

34. Ἡδυνήθη γὰρ ἐκεῖνος ὧδε εἴσω παρελθεῖν·

νύκτωρ τῶν φυλάκων τινὰς μόνος, ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἐς ἐφοδείαν ἀπεσταλμένος, ἀνήρετο τὸ σύνθημα· καὶ μαθὼν (οὔτε γὰρ ἐγινώσκετο, καὶ καταμόνας οὐκ ἄν ποτε ὑπωπτεύθη μὴ φίλος σφίσιν ὢν τοῦτο ποιῆσαι) ἐκείνους μὲν ἔλασεν· ἐκπεριελθὼν δὲ ἑτέρωσε τοῦ περιτειχίσματος, ἄλλοις τισὶ φύλαξιν ἐνέτυχε, καὶ τό, τε σύνθημα αὐτοῖς εἰπών, καὶ ἐπὶ προδοσίᾳ τῆς πόλεως εἶναι πλασάμενος, δι' ἐκόντων τε αὐτῶν καὶ παραπεμπόντων γε ἐσῆλθεν. οὐ μέντοι καὶ περιεποιήσατο αὐτήν. τά τε γὰρ ἄλλα πολλὰ, καί ποτε πῦρ ἔς τε τὰς μηχανὰς καὶ ἐς τὰ σταυρώματα τῶν Ῥωμαίων ἐμβαλόντες, ἐκείνους μὲν ὅ, τι καὶ ἀξιόλογον οὐδὲν ἔβλαψαν· αὐτοὶ δὲ, ἀνέμου σφίσιν ἐξ ἐναντίας ἐν τούτῳ σφοδροῦ προσπεσόντος, κακῶς ἀπήλλαξαν. τά τε γὰρ οἰκοδομήματα ἐπεφλέχθη, καὶ ἄνθρωποι συχνοὶ, τοῖς τε λίθοις καὶ τοῖς βέλεσι, μὴ προϊδέσθαι τι ὑπὸ τοῦ καπνοῦ δυνηθέντες, ἀπώλοντο. ὡς οὖν τοῦτό τε αὐτοῖς συνεβεβήκει, καὶ ἡ γῆ ἐπορθεῖτο, τοῦ τε τειχίσματός τι ἐξ ὑπονόμων ἔπιπτεν, ἐστασίασαν· καὶ πρότερος μὲν ὁ Φλάκκος ἐπ' ἀδείᾳ αὐτοῦ καὶ τῶν συνόντων οἱ πρὸς τὸν Καίσαρα διεκηρυκεύσατο· ἔπειτα δὲ οὗτος μὲν (οὐ γὰρ ἠθέλησε τὰ ὅπλα παραδοῦναι) διήμαρτεν αὐτῆς· οἱ δὲ ἄλλοι ἐπιχώριοι μετὰ τοῦτο καὶ ἐπρεσβεύσαντο, καὶ συνέβησαν ἐφ' οἷς ἐκελεύοντο.

35. Ἐκείνης δὲ τῆς πόλεως ἁλούσης, οὐκέτ' οὐδὲν οἱ ἄλλοι ἠτρέμιζον· ἀλλ' οἱ πολλοὶ μὲν, αὐτοὶ πρὸς τὸν Καίσαρα μεθίσταντο, πρεσβευσάμενοι, πολλοὶ δὲ καὶ ἐπιόντα αὐτὸν τούς τε ὑποστρατήγους αὐτο

ἐδέχοντο. ὥστε τὸν Πομπήϊον ἀπορήσαντα ὅ, τι χρὴ πρᾶξαι, τὸ μὲν πρῶτον ἄλλοσε ἄλλῃ τῆς χώρας μεθιστάμενον πλανᾶσθαι, ἔπειτα δὲ, φοβηθέντα μὴ καὶ ἐξ αὐτοῦ τούτου καὶ οἱ λοιποὶ αὐτὸν ἐγκαταλίπωσι, διακινδυνεῦσαι ἐθελῆσαι· καίτοι τοῦ δαιμονίου τὴν ἧτταν ἐναργέστατα αὐτῷ προσημήναντος· οἱ μὲν γὰρ ἱδρῶτες τῶν ἀγαλμάτων, καὶ αἱ ἠχαὶ τῶν στρατοπέδων, τά τε ζῶα ἃ πολλὰ παρὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν ἐγεννήθη, καὶ αἱ δᾷδες αἱ πρὸς τὰς δυσμὰς ἐκ τῶν ἀνατολῶν ἅπτουσαι· (ταῦτα γὰρ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ τότε ἅμα πάντα συνηνέχθη) σαφὲς οὐδὲν, ὁποτέροις σφῶν προφαίνοιτο, διεδήλου· οἱ δὲ δὴ ἀετοὶ τῶν στρατοπέδων αὐτοῦ, τάς τε πτέρυγας σείσαντες, καὶ τοὺς κεραυνοὺς, οὓς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν τινες χρυσοῦς ἔφερον, ἐκβαλόντες, ἐκείνῳ τε τὸ κακὸν ἄντικρυς ἐνέσκηπτον, καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν Καίσαρα ἀπεπέτοντο. ἀλλ' ὅγε Πομπήϊος ἔν τε ὀλιγωρίᾳ τὸ δαιμόνιον ἐποιήσατο, καὶ ὁ πόλεμος πρὸς μάχην δὴ κατέστη.

36. Εἶχον μὲν δὴ πρὸς τοῖς ἄλλοις τοῖς τε πολιτικοῖς καὶ τοῖς ξενικοῖς στρατεύμασι, πολλοὺς μὲν τῶν ἐπιχωρίων, πολλοὺς δὲ καὶ Μαύρων, ἀμφότεροι. Βόκχος μὲν γὰρ τοὺς υἱεῖς τῷ Πομπηΐῳ ἔπεμψε, Βογούας δὲ αὐτὸς τῷ Καίσαρι συνεστράτευσεν. ὁ δὲ ἀγὼν οὐχ ὡς τῶν ἄλλων, ἀλλ' ὡς αὐτῶν τῶν Ῥωμαίων ἐγένετο. οἵ τε γὰρ Καισάρειοι στρατιῶται τῷ τε πλήθει καὶ τῇ ἐμπειρίᾳ, καὶ παρὰ πάντα τῇ αὐτοῦ ἐκείνου παρουσίᾳ θαρσοῦντες, ἀπαλλαγῆναί ποτε τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ κακῶν ἐπού-

δαζον· καὶ οἱ Πομπήειοι, τούτοις μὲν ἐλαττούμενοι, τῇ δ' ἀπογνώσει τῆς σωτηρίας, ἂν μὴ κρατήσωσιν, ἐῤῥωμένοι, προεθυμοῦντο. οἷα γὰρ μετά τε τοῦ Ἀφρανίου καὶ μετὰ τοῦ Οὐάῤῥωνος οἱ πλεῖστοι αὐτῶν καὶ ἄλοντες καὶ σωθέντες, καὶ μετὰ ταῦτα τῷ τε Λογγίνῳ ἀποδοθέντες, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἀποστάντες, οὔτε τινὰ ἐλπίδα συγγνώμης ἠτημένοι εἶχον, κἀκ τούτου πρὸς ἀπόνοιαν, ὡς καὶ θαρσῆσαί ποτε, ἢ πάντως γε ἀπολέσθαι δεόμενοι, προήχθησαν. συμμίξαντες οὖν ἐμάχοντο. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ αἰδῶ τινα ἀλλήλων εἶχον ἔτι, τοσαυτάκις ἀντιπεπολεμηκότες, καὶ διὰ τοῦτο μηδὲ παραινέσεώς τινος δεόμενοι.

37. Κἂν τούτῳ τὰ μὲν συμμαχικὰ ταχέως ἑκατέρωθεν ἐτράπη καὶ ἔφυγεν, αὐτοὶ δὲ ἐκεῖνοι, συστάδον ἀντικόπτοντες ἀλλήλους, ἐπὶ πλεῖστον ἠγωνίσαντο. οὐδὲ γὰρ ἐνέδωκεν αὐτῶν οὐδείς, ἀλλ' ἐν χώρᾳ μένοντες, ἔσφαζον, ἔθνησκον· ὡς καὶ αὐτὸς ἕκαστος ἢ τῆς νίκης ἢ τῆς ἥττης καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν αἴτιος ἐσόμενος. καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ ἔμελεν αὐτοῖς ὁρᾶν, ὅπως οἱ σύμμαχοι σφῶν ἐμάχοντο, ἀλλ' ὡς καὶ μόνοι κινδυνεύοντες ὑπερεθυμοῦντο. καὶ οὔτε ἐπαιανίζετό τις αὐτῶν, οὔτε ἔστενεν· ἀλλὰ τοσοῦτο μόνον ἑκάτεροι βοῶντες, παῖσον, ἀπόκτεινον, πολὺ τῷ ἔργῳ τὰς γλώσσας σφῶν ἔφθανον. ὁρῶντες οὖν ταῦτα ἀπό τε ἵππων καὶ ἀπὸ μετεώρων τινῶν χωρίων ὅ, τε Καῖσαρ καὶ ὁ Πομπήϊος, οὐκ εἶχον οὔθ' ὅπως ἀπογνῶσιν· ἀλλ' ἀμφίβολοι ταῖς γνώμαις γιγνόμενοι, δι' ὅσου καὶ τῷ δέει καὶ τῷ

θάρσει ἐκακοπάθουν. ἀντιπάλου γὰρ τῆς μάχης οὔσης, ταῖς τε ὄψεσι δεινῶς ἔκαμνον, ἐπιθυμοῦντές τι ἰδεῖν πλεονέκτημα, καὶ ὀκνοῦντές τι ἰδεῖν ἐλάττωμα· καὶ ταῖς ψυχαῖς, εὐχόμενοι τέ τι ἅμα καὶ ἀπευχόμενοι, καὶ φωνύμενοι καὶ φοβούμενοι· οὐκοῦν οὐδ' ἠδυνήθησαν ἐπὶ πολὺ καρτερῆσαι, ἀλλὰ καταπηδήσαντες ἀπὸ τῶν ἵππων, συμμετέσχον αὐτῆς. οὕτω που τῷ τοῦ σώματος καὶ πόνῳ καὶ κινδύνῳ μᾶλλον, ἢ τῇ τῆς ψυχῆς συντάσει συνιέναι εἴλοντο, φοπήν τινα τοῖς ἑαυτοῦ στρατιώταις ἑκάτερος τῇ τῆς μάχης κοινωνίᾳ παρέξειν ἐλπίσαντες· ἢ, εἴγε ἐκείνης ἁμάρτοιεν, συντελευτῆσαί γε αὐτοῖς ἠθέλησαν.

38. Καὶ οἱ μὲν, καὶ αὐτοὶ ἐμάχοντο· τοῖς δὲ δὴ στρατοπέδοις πλεονεξία μὲν οὐδεμία οὐδετέροις ἐκ τούτου ἐγένετο· μακρῷ δὲ δὴ πλείων, ὡς ἐκείνους συγκινδυνεύοντας σφίσιν εἶδον, τοῦ τε σφετέρου θανάτου καταφρόνησις, καὶ τοῦ τῶν ἐναντίων ὀλέθρου ἔφεσις, ἀμφοτέροις ὁμοίως ἐνέπεσε. καὶ διὰ τοῦτο οὔτε ἔφυγον τότε γε οὐδέτεροι, ἀλλ' ἰσοπαλεῖς ταῖς γνώμαις ὄντες, ἰσοκρατεῖς καὶ τοῖς σώμασιν ἐγένοντο. κἂν πάντες ἀπέθανον, ἢ καὶ ὑπὸ τῆς νυκτὸς ἀχχώμαλοι διεκρίθησαν, εἰ μὴ Ὄ, τε γε Βογούας, ἔξωθέν που τῶν συνεστηκότων ὤν, ἐπὶ τὸ τοῦ Πομπηΐου στρατόπεδον ὥρμησε· καὶ Λαβιῆνος, ὡς τοῦτο εἶδε, τήν τε τάξιν ἐξέλιπε, καὶ πρὸς ἐκεῖνο ἐτράπετο. φεύγειν γὰρ αὐτὸν οἱ Πομπήειοι ᾠήσαντες ἠθύμησαν· καὶ ἔμαθον μέν που τὸ θὲς ὕστερον, οὐ μέντοι καὶ ἀναλαβεῖν αὐτοὺς ἠδυνήθησαν· ἀλλ' οἱ μὲν ἐς τὴν πόλιν, οἱ δὲ

ἐς τὸ τάφρευμα ἀποφυγόντες· οὗτοί τε τοὺς προσμίξαντας σφίσιν ἰσχυρῶς ἀπεμαχέσαντο, καὶ οὐ πρότερόν γε ἔπεσον, πρὶν ἀμφίβολοι γενέσθαι· καὶ ἐκεῖνοι τὸ τεῖχος ἐπὶ πολὺ διέσωσαν, ὥστε μὴ πρότερον αὐτὸ ἁλῶναι, πρὶν πάντας σφᾶς ἐν ταῖς ἐκδρομαῖς ἀπολέσθαι. τοσοῦτον δ' οὖν τὸ σύνολον τῶν Ῥωμαίων πάθος ἑκατέρωθεν ἐγένετο, ὥστ' ἀπορήσαντες ὅπως τὴν πόλιν, μὴ καὶ νυκτὸς ἀποδράσωσί τινες, ἀποτειχίσωσιν, αὐτὰ τὰ σώματα τῶν νεκρῶν αὐτῇ ἐρανίσαι.

39. Κρατήσας δὲ οὕτως ὁ Καῖσαρ, καὶ τὴν Κορδούβαν εὐθὺς ἔλαβεν. ὅ, τε γὰρ Σέξτος οἱ προεξεχώρησε, καὶ οἱ ἐπιχώριοι, καίτοι τῶν δούλων ἀνθισταμένων σφίσιν, ἐπειδήπερ ἠλευθέρωντο, προσεχώρησαν αὐτῷ. καὶ ὃς τοὺς μὲν ἐν τοῖς ὅπλοις ὄντας ἀπέσφαξε, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐξηργυρίσατο. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ τοὺς τὴν Ἱσπαλιν ἔχοντας ἔδρασε· καὶ τὸ μὲν πρῶτον ὡς καὶ ἑκούσιοι φρουρὰν παρ' αὐτοῦ ἐσεδέξαντο, ἔπειτα δὲ διαφθείραντες τοὺς ἐλθόντας ἐπολέμησαν. ἐπεστράτευσέ τε οὖν ἐπ' αὐτούς, καὶ ἀμελέστερον δῆθεν προσεδρεύων, ἐλπίδα σφίσιν ὡς καὶ διαφυγεῖν δυνησομένοις παρέσχε. κἀκ τούτου περιορῶν δὴ τοὺς ἐκ τοῦ τείχους ἐξιόντας, ἐκείνους τε ἐλόχιζε καὶ ἀπώλλυε, καὶ τὴν πόλιν οὕτως ἀνδρῶν κατὰ βραχὺ ἐρημωθεῖσαν εἷλε· καὶ μετὰ τοῦτο καὶ τὴν Μούνδαν, καὶ τἄλλα, τὰ μὲν, ἀκούσια, σὺν πολλῷ φόνῳ, τὰ δὲ, καὶ ἐθελούσια παρέλαβε· καὶ ἠργυρολόγησεν, ὥστε μηδὲ τῶν τοῦ Ἡρακλέους ἀναθημάτων τῶν ἐν τοῖς Γαδείροις ἀνακειμένων φείσα-

σθαι· χώρας τέ τινων ἀπετέμετο, καὶ ἑτέροις τὸν φόρον προσεπηύξησε. ταῦτα μὲν τοὺς ἀντιπολεμήσαντάς οἱ ἔδρασε. τοῖς δὲ εὐνοιάν τινα αὐτοῦ σχοῦσιν ἔδωκε μὲν καὶ χωρία καὶ ἀτέλειαν, πολιτείαν τέ τισι, καὶ ἄλλοις, ἀποίκοις τῶν Ῥωμαίων νομίζεσθαι. οὐ μὴν καὶ προῖκα αὐτὰ ἐχαρίσατο. Καῖσαρ μὲν δὴ ταῦτα ἔπραττε.

40. Πομπήϊος δὲ διαφυγών πως ἐν τῇ τροπῇ, ἦλθε μὲν ἐπὶ τὴν Θάλασσαν, ὡς καὶ τῷ ναυτικῷ τῷ ἐν τῇ Καρτηΐᾳ ὁρμοῦντι χρησόμενος· εὑρὼν δὲ αὐτοὺς πρὸς τὸν κρατοῦντα ἀποκεκλικότας, ἐπέβη μὲν πλοίου τινὸς, προσδοκήσας ἐπ' αὐτοῦ διαδράσασθαι· πλησθεὶς δὲ ἐν τούτῳ, καὶ ἀθυμήσας, τῇ τε γῇ αὖθις προσέσχε, κἀνταῦθα συνελθόντας τινὰς παραλαβὼν πρὸς τὴν μεσόγειαν ὥρμησε. καὶ αὐτός τε Καισεννίῳ Λέντωνι περιπεσὼν ἡττήθη, καὶ ἐς ὕλην τινὰ καταφυγὼν ἐφθάρη. καὶ ὁ Λίδιος ἀγνοῶν τε τοῦτο, καὶ πλανώμενος, ὡς καὶ συμμίξων που αὐτῷ, συνέτυχεν ἑτέροις τισὶ, καὶ ἀπώλετο.

41. Εἵλετο δ' ἂν καὶ ὁ Καῖσαρ ἐκεῖ που πρός γε τῶν ἔτι ἀνθεστηκότων, καὶ ἐν τῇ τοῦ πολέμου δόξῃ πεπτωκέναι μᾶλλον, ἢ ὅπερ οὐκ ἐς μακρὰν ἔπαθεν, ἔν τε τῇ πατρίδι, καὶ ἐν τῷ συνεδρίῳ, πρὸς τῶν φιλτάτων σφαγῆναι. τοῦτον γὰρ τὸν πόλεμον τελευταῖον κατώρθωσε, καὶ ταύτην τὴν νίκην ἐσχάτην ἀνείλετο· καίπερ οὐδὲν ὅ, τι οὐχὶ καὶ τῶν ἄλλων τῶν μεγίστων καταπράξειν ἐλπίσας, διά τε τἄλλα, καὶ οὐχ ἥκιστα ὅτι βλωστός τις ἐκ φοίνικος, ἐν τῷ τῆς μάχης χωρίῳ ὄντος, εὐθὺς ἐπὶ τῇ νίκῃ ἐξέφυ-

καὶ οὐ λέγω μὲν ὅτι συνέφερέ πῃ τοῦτῳ, ἀλλ' οὐκ ἐκείνῳ γε ἔτι, ἀλλὰ τῷ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ ἐγγόνῳ τῷ Ὀκταουΐῳ. συνεστρατεύετό τε γὰρ αὐτῷ, καὶ ἐκ τῶν πόνων τῶν τε κινδύνων αὐτοῦ ἐκλάμψειν ἔμελλεν. ἀγνοῶν δ' οὖν τοῦτο, καὶ ἐφ' ἑαυτῷ ἔτι πολλὰ καὶ μεγάλα ἐλπίζων, οὐδὲν μέτριον ἔπραττεν, ἀλλ' ὡς καὶ ἀθάνατος ὢν ὑπερεφρόνησε.

42. Τά τε γὰρ ἐπινίκια (καίτοι μηδενὸς ἀλλοτρίου κρατήσας, ἀλλὰ καὶ τοσοῦτον πλῆθος πολιτῶν ἀπολέσας) οὐ μόνον αὐτὸς ἔπεμψεν, ἐν αὐτοῖς πάντα τὸν δῆμον, ὡς καὶ ἐπὶ κοινοῖς τισιν ἀγαθοῖς, αὖθις ἑστιάσας, ἀλλὰ καὶ τῷ Φαβίῳ, τῷ τε Κυΐντῳ, καίτοι ὑποστρατηγήσασιν αὐτῷ, καὶ μηδὲν ἰδίᾳ κατορθώσασι, διεορτάσαι ἐπέτρεψε. καὶ ἦν μέν που γέλως ἐπί τε τούτῳ, καὶ ὅτι ξυλίναις, ἀλλ' οὐκ ἐλεφαντίναις ἔργων τέ τινων εἰκόσιν, ἄλλοις τε τοιούτοις πομπείοις ἐχρήσαντο· οὐ μὴν ἀλλ' ἐμφανέστατα τριτιά τε νικητήρια καὶ τριτταὶ πομπαὶ τῶν Ῥωμαίων ἐπ' αὐτῶν ἐκείνων ἐποιήθησαν, καὶ προσέτι καὶ ἱερομηνίαι ἐπὶ πεντήκοντα ἡμέρας ἤχθησαν. τα τε γὰρ παρίλια ἱπποδρομίᾳ ἀθανάτῳ, οὔτιγε καὶ διὰ τὴν πόλιν, ὅτι ἐν αὐτοῖς ἔκτιστο, ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ Καίσαρος νίκην, ὅτι ἡ ἄγγελία αὐτῆς τῇ προτεραίᾳ πρὸς ἑσπέραν ἀφίκετο, ἐτιμήθη.

43. Τοῦτο μὲν δὴ τῇ Ῥώμῃ ἔδωκεν· αὐτὸς δὲ τήν τε στολὴν τὴν ἐπινίκιον ἐν πάσαις ταῖς πανηγύρεσι κατὰ δόγμα ἐνεδύετο, καὶ τῷ στεφάνῳ τῷ δαφνινῳ ἀεὶ καὶ πανταχοῦ ὁμοίως ἐκοσμεῖτο. καὶ πρόφασιν μὲν ἐποιεῖτο τοῦτο, ὅτι ἀναφαλαντίας ἦν·

παρεῖχε δὲ καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἐκείνου λόγον τινά, καὶ τόδε ἔτι, καίπερ παρηβηκὼς, ἐς κάλλος ἤσκει. τῇ τε γὰρ ἐσθῆτι χαυνοτέρᾳ ἐν πᾶσιν ἐνηβρύνετο· καὶ τῇ ἐποδύσει καὶ μετὰ ταῦτα ἐνίοτε καὶ ὑψηλῇ καὶ ἐρυθροχρόῳ, κατὰ τοὺς βασιλέας τοὺς ἐν τῇ Ἄλβῃ ποτὲ γενομένους, ὡς καὶ προσήκων σφίσι διὰ τὸν Ἰοῦλον, ἐχρῆτο. τό, τε ὅλον τῇ γε Ἀφροδίτῃ πᾶς ἀνέκειτο· καὶ πείθειν πάντας ἤθελεν, ὅτι καὶ ἄνθος τι ὥρας ἀπ' αὐτῆς ἔχει· καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ γλύμμα αὐτῆς ἔνοπλον ἐφόρει, καὶ σύνθημα αὐτὴν ἐν τοῖς πλείστοις καὶ μεγίστοις κινδύνοις ἐποιεῖτο. τὸ δ' οὖν χαῦνον τοῦ ζώματος αὐτοῦ ὁ μὲν Σύλλας ὑπετόπησεν, ὥστε καὶ ἀποκτεῖναι αὐτὸν ἐθελῆσαι, τοῖς τε ἐξαιτησαμένοις εἶπεν ὅτι, „Ἐγὼ μὲν χαριοῦμαι τοῦτον ὑμῖν, ὑμεῖς μέντοι καὶ πάνυ τοῦτον τὸν κακῶς ζωννύμενον φυλάττεσθε." ὁ δὲ Κικέρων οὐ συνεπόησεν, ἀλλὰ καὶ σφαλεὶς ἔφη ὅτι, „Οὐκ ἄν ποτε προσεδόκησα τὸν κακῶς οὕτω ζωννύμενον Πομπηΐου κρατήσειν." τοῦτο μὲν οὖν ἐν ἐκβολῇ τοῦ λόγου, ὥστε μηδένα μηδὲν τῶν περὶ τοῦ Καίσαρος λεγομένων ἀγνοῆσαι, διέγραψα.

44. Ἐπὶ δὲ δὴ τῇ νίκῃ ἐκείνᾳ τε, ὅσα εἶπον, ἡ γερουσία ἔγνω, καὶ προσέτι αὐτόν τε ἐλευθερωτὴν καὶ ἐκάλουν καὶ ἐς τὰ γραμματεῖα ἀνέγραφον, καὶ νεὼν Ἐλευθερίας δημοσίᾳ ἐψηφίσαντο. τό, τε τοῦ αὐτοκράτορος ὄνομα, οὐ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔτι μόνον, ὥσπερ ἄλλοι τε καὶ ἐκεῖνος ὡς πολλάκις ἐκ τῶν πολέμων ἐπεκλήθησαν, οὐδ' ὡς οἱ τινὰ αὐτοτελῆ ἡγεμονίαν ἢ καὶ ἄλλην τινὰ ἐξουσίαν λαβόντες,

ὠνομάζοντο, ἀλλὰ καθάπαξ τοῦτο δή, τὸ καὶ νῦν τοῖς τὸ κράτος ἔχουσι διδόμενον, ἐκείνῳ τότε πρώτῳ τε καὶ πρῶτον, ὥσπερ τι κύριον, προσέθεσαν. καὶ τοσαύτῃ γε ὑπερβολῇ κολακείας ἐχρήσαντο, ὥστε καὶ τοὺς παῖδας τούς τε ἐγγόνους αὐτοῦ οὕτω καλεῖσθαι ψηφίσασθαι, μήτε τέκνον τι αὐτοῦ ἔχοντος, καὶ γέροντος ἤδη ὄντος. ὅθεν περ καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς μετὰ ταῦτα αὐτοκράτορας τῇ ἐπικλήσει αὐτῇ, ὥσπερ τις ἰδία τῆς ἀρχῆς αὐτῶν οὖσα, καθάπερ καὶ ἡ τοῦ Καίσαρος, ἀφίκετο. οὐ μέντοι καὶ τὸ ἀρχαῖον ἐκ τούτου κατελύθη, ἀλλ' ἔστιν ἑκάτερον· καὶ διὰ τοῦτο καὶ δεύτερον ἐπ' αὐτῶν ἐπάγεται, ὅταν νίκην τινὰ τοιαύτην ἀνέλωνται. οἱ μὲν γὰρ αὐτὸ τοῦτο αὐτοκράτορες, ἅπαξ τῇ προσηγορίᾳ ταύτῃ, ὥσπερ ἐν ταῖς ἄλλαις, καὶ πρώτῃ γε χρῶνται· οἷς δ' ἂν καὶ διὰ πολέμων ἄξιόν τι αὐτῆς κατορθωθῇ, οὗτοι δὴ καὶ ἐκείνην τὴν ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου προσλαμβάνουσι. κἀκ τούτου καὶ δεύτερον τις καὶ τρίτον, πλεονάκις τε, ὁσάκις ἂν παράσχῃ οἷ, αὐτοκράτωρ ἐπονομάζεται. ταῦτά τε οὖν τότε τῷ Καίσαρι, καὶ οἰκίαν, ὥστε ἐν τῷ δημοσίῳ οἰκεῖν, ἑρομηνίαν τε ἑξαίρετον, ὁσάκις ἂν νίκη τέ τις συμβῇ, καὶ θυσίαν ἐπ' αὐτῇ γίγνεσθαι· καὶ μήτε συστρατεῦσαί τινα, μήθ' ὅλως ἐπικοινωνῆσαι τῶν καταπραχθέντων, ἔδοσαν.

45. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν εἰ καὶ ὑπέρογκα ἔξω τε τοῦ καθεστηκότος σφίσιν ἐδόκει εἶναι, οὔτιγε καὶ ἀδημοκράτητα ἦν· ἕτερα δὲ δὴ τοιάδε ἐψηφίσαντο, δι' ὧν καὶ μόναρχον αὐτὸν ἄντικρυς ἀπέδειξαν.

τάς τε γὰρ ἀρχὰς αὐτῷ καὶ τὰς τοῦ πλήθους ἀνέθεσαν, καὶ ὕπατον αὐτὸν ἐπὶ δέκα ἔτη, ὥστε καὶ δικτάτωρα πρότερον, προεχειρίσαντο· στρατιώτας τε μόνον ἔχειν, καὶ τὰ δημόσια χρήματα μόνον διοικεῖν ἐκέλευσαν· ὥστε μηδενὶ ἄλλῳ μηδετέρῳ αὐτῶν, ὅτῳ μηδὲ ἐκεῖνος ἐπιτρέψειεν, ἐξεῖναι χρῆσθαι. καὶ τότε μὲν ἀνδριάντα αὐτοῦ ἐλεφάντινον, ὕστερον δὲ καὶ ἅρμα ὅλον, ἐν ταῖς ἱπποδρομίαις μετὰ τῶν θείων ἀγαλμάτων πέμπεσθαι ἔγνωσαν. ἄλλην τε τινα εἰκόνα ἐς τὸν τοῦ Κυρίνου ναὸν θεῷ ἀνικήτῳ ἐπιγράψαντες, καὶ ἄλλην ἐς τὸ Καπιτώλιον παρὰ τοὺς βασιλεύσαντάς ποτε ἐν τῇ Ῥώμῃ, ἀνέθεσαν. καί μοι θαυμάσαι τῆς συντυχίας ἐπέρχεται. ὀκτὼ γὰρ ἅμα αὐτῶν (ἑπτὰ μὲν ἐκείνοις, ὀγδόῳ δὲ τῷ γε Βρούτῳ τῷ τοὺς Ταρκυνίους καταλύσαντι) οὐσῶν, παρὰ ταύτην τότε τὴν τοῦ Καίσαρος ἔστησαν. καὶ δῆτα καὶ ἐκ τούτου ὀτιμάλιστα ὁ Βροῦτος ὁ Μάρκος κινηθεὶς ἐπεβούλευσεν αὐτῷ.

46. Ταῦτ' ἐπὶ νίκῃ (λέγω δὲ οὐ πάντα, ἀλλ' ὅσα ἀξιόλογα εἶναί μοι ἔδοξεν,) οὐκ ἐν μιᾷ γε ἡμέρᾳ, ἀλλ', ὡς που καὶ ἔτυχεν, ἄλλο ἄλλῃ ἐκυρώθη· καὶ σφῶν ὁ Καῖσαρ τοῖς μὲν χρῆσθαι ἤρξατο, τοῖς δὲ ἔμελλεν· εἰ καὶ ταμάλιστά τινα αὐτῶν παρήκατο. τὴν δ' οὖν ἀρχὴν τὴν ὕπατον παραχρῆμα μὲν, καὶ πρὶν ἐς τὴν πόλιν ἐσελθεῖν, ἀνέλαβεν· οὐ μέντοι καὶ διὰ τέλους ἔσχεν, ἀλλ' ἐν τῇ Ῥώμῃ γενόμενος, ἐπεῖπέ τε αὐτὴν, καὶ τῷ Φαβίῳ τῷ Κυΐντῳ, τῷ τε Τρεβωνίῳ τῷ Γαΐῳ ἐνεχείρισε. καὶ ἐπειδή γε ὁ Φάβιος τῇ τελευταίᾳ τῆς ὑπατείας ἡμέρᾳ ἀπέθανεν,

εὐθὺς ἀντ' αὐτοῦ ἕτερον πρὸς τὰς περιλοίπους ὥρας Γάϊον Κανίνιον ἀνθείλετο. πρῶτον μὲν δὴ τότε τοῦτο παρὰ τὸ καθεστηκὸς ἐγένετο, τό μήτε ἐτησίαν μήτε ἐς πάντα τὸν λοιπὸν χρόνον τοῦ ἔτους τὴν ἀρχὴν ἐκείνην τὸν αὐτὸν ἔχειν· ἀλλὰ ζῶντά τινα αὐτῆς, καὶ μὴ ἀναγκασθέντα, μήτε ἐκ πατρώων, μήτε ἐξ ἐπηγορίας τινὸς, ἑκστῆναι, καὶ ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ ἀντικαταστῆναι. δεύτερον δὲ, ὅτι ἀπεδείχθη τε ἅμα ὕπατος, καὶ ὑπάτευσε, καὶ ἐπαύσατο. ὅπερ καὶ ὁ Κικέρων διασκώπτων, τοσαύτῃ ἔφη τὸν ὕπατον καὶ ἀνδρίᾳ καὶ φροντίδι ἐν τῇ ἀρχῇ κεχρῆσθαι, ὥστε μηδὲ τὸ βραχύτατον ἐν αὐτῇ κεκοιμῆσθαι. ἐκ δ' οὖν τοῦ χρόνου ἐκείνου οὐκέτι οἱ αὐτοὶ διὰ παντὸς τοῦ ἔτους, πλὴν ὀλίγων πάνυ γε, ὑπάτευσαν· ἀλλ' ὡς που καὶ ἔτυχον, οἱ μὲν ἐπὶ πλείους, οἱ δ' ἐπ' ἐλάττους, οἱ μὲν μῆνας, οἱ δὲ ἡμέρας. ἐπεὶ νῦν γε οὐδεὶς οὔτε ἐπ' ἐνιαυτὸν, οὐδὲ ἐς πλείω δυμήνου χρόνον ὡς πλήθει, σὺν ἑτέρῳ τινὶ ἄρχει. καὶ τὰ μὲν ἄλλα οὐδὲν διαφέρομεν ἀλλήλων· τὴν δὲ ἐξαρίθμησιν τῶν ἐτῶν οἱ κατὰ πρώτας αὐτῶν ὑπατεύοντες καρποῦνται. καὶ ἐγὼ μὲν οὖν τῶν ἄλλων τοὺς τοῖς πράγμασιν ἀναγκαίους ὀνομάσω· πρὸς δὲ δὴ τὴν τῶν ἀεὶ πραττομένων δήλωσιν, τοὺς πρώτους ἄρξαντας, κἂν μηδὲν ἔργον ἐς αὐτὰ παράσχωνται.

47. *Περὶ μὲν οὖν τοὺς ὑπάτους ταῦθ' οὕτως ἐγένετο. οἱ δὲ δὴ ἄλλοι ἄρχοντες, λόγῳ μὲν, ὑπό τε τοῦ πλήθους καὶ ὑπὸ τοῦ δήμου, κατὰ τὰ πάτρια, (τὴν γὰρ ἀπόδειξιν αὐτῶν ὁ Καῖσαρ οὐκ ἐδέ-*

ξατο,) ἔργῳ δὲ ὑπ' ἐκείνου κατέστησαν, καὶ ἔς γε τὰ ἔθνη ἀκληρωτὶ ἐξεπέμφθησαν. ἀριθμὸν δὲ οἱ μὲν ἄλλοι ὅσοιπερ καὶ πρότερον, στρατηγοὶ δὲ τεσσαρευκαίδεκα, ταμίαι τε τεσσαράκοντα ἀπεδείχθησαν. πολλοῖς γὰρ δὴ πολλὰ ὑπισχημένος, οὐκ εἶχεν ὅπως σφᾶς ἄλλως ἀμείψεται· καὶ διὰ τοῦτο ταῦτ' ἐποίει. καὶ προσέτι παμπληθεῖς μὲν ἐπὶ τὴν γερουσίαν, μηδὲν διακρίνων, μήτ' εὖ τις στρατιώτης, μήτ' εὖ τις ἀπελευθέρου παῖς ἦν, ἐσέγραψεν, ὥστε καὶ ἐννακοσίους τὸ κεφάλαιον αὐτῶν γενέσθαι. πολλοὺς δὲ καὶ ἐς τοὺς εὐπατρίδας, τοὺς τε ὑπατευκότας, ἢ καὶ ἀρχήν τινα ἄρξαντας, ἐγκατέλεξεν. εὐθυνομένους τε ἐπὶ δώροις τισὶ καὶ ἐξελεγχομένους γε ἀπέλυσεν, ὥστε καὶ αἰτίαν δωροδοκίας ἔχειν. προσυνελάβετο γὰρ τοῦ λόγου τούτου, ὅτι καὶ τοὺς χώρους τοὺς δημοσίους, οὐχ ὅτι τοὺς βεβήλους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἱεροὺς πάντας τε * πρατήριον, καὶ ἀπεκήρυξε τοὺς πλείονας. συχνὰ δ' οὖν ὅμως καὶ ἐν ἀργυρίῳ τῇ τε πράσει τῶν χωρίων ἔστιν οἷς ἔνειμε· καὶ Λουκίῳ τινὶ Βακίλῳ ἡγεμονίαν μὲν ἔθνους οὐδεμίαν, καίτοι στρατηγοῦντι, ἐπέτρεψε, χρήματα δὲ ἀντ' αὐτῆς πάμπολλα ἐχαρίσατο· ὥστε καὶ ἐπιβόητον αὐτὸν ἔν γε τούτῳ γενέσθαι, καὶ ὅτι προπηλακισθεὶς ἐν τῇ στρατηγίᾳ ὑπ' αὐτοῦ, ἀπεκαρτέρησε. ταῦτα δὴ πάντα τοῖς μὲν λαμβάνουσί τι, ἢ καὶ προσδοκῶσι λήψεσθαι, ἀρεστὰ ἐγίγνετο, μηδὲν τοῦ κοινοῦ προτιμῶσι πρὸς τὸ ἀεὶ δί' αὐτῶν αὔξεσθαι· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι πάντες δεινῶς ἔφερον, καὶ πολλά γε ἐλογοποίουν πρός τε ἀλλήλους, καὶ ὅσοις γε ἀσφάλειά

τις ἦν, παῤῥησιαζόμενοι, καὶ βιβλία τε ἀνώνυμα ἐκτιθέντες.

48. Ἐν δ' οὖν τῷ ἔτει ἐκείνῳ ἐκεῖνά τε ἐπράχθη, καὶ ἐπὶ τῆς διοικήσεως δύο τῶν πολιανομούντων, ἐπειδὴ ταμίας οὐδεὶς προκεχειροτόνητο, ἐγένοντο. ὥσπερ γάρ ποτε πρότερον, καὶ τότε ἐν τῇ ἀποδημίᾳ τῇ τοῦ Καίσαρος, οἱ πολιανόμοι πάντα τὰ ἐν τῷ ἄστει πράγματα μετὰ τοῦ Λεπίδου ἱππάρχοῦντος ἔσχον· καὶ αἰτιαθέντες, ὅτι καὶ ῥαβδούχοις, καὶ τῇ ἐσθῆτι, τῷ τε δίφρῳ, τοῖς ἀρχικοῖς, ὥσπερ καὶ ὁ ἵππαρχος, ἐκέχρηντο, ἀφείθησαν· νόμον τινὰ προβαλλόμενοι, δι' οὗ πᾶσι τοῖς παρὰ δικτάτωρος ἀρχήν τινα λαβοῦσι χρῆσθαι αὐτοῖς ἐδίδοτο. τὸ δ' οὖν κατὰ τὴν διοίκησιν, ἐξ ἐκείνου δι' ἅπερ εἶπον παρατραπέν, οὐκέτι τοῖς ταμίαις ἀεὶ ἐπετράπη, ἀλλὰ τὸ τελευταῖον τοῖς ἐστρατηγηκόσι προσετάχθη. τούς τε οὖν θησαυροὺς τοὺς δημοσίους δύο τότε τῶν πολιανομούντων διῴκησαν, καὶ τὰ Ἀπολλώνεια ὁ ἕτερος αὐτῶν τῇ τοῦ Καίσαρος παρασκευῇ ἐπετέλεσε. καὶ οἱ ἀγορανόμοι οἱ ἐκ τοῦ πλήθους τὰ Μεγαλήσια κατὰ δόγμα ἐποίησαν. πολίαρχός τέ τις ἐν ταῖς ἀνοχαῖς καταστὰς, ἕτερον αὐτὸς τῆς ὑστεραίας ἀνῃρέθη, καὶ ἐκεῖνος ἄλλον· ὃ μήτε πρότερον μήθ' ὕστερόν ποτε ἐγένετο. ταῦτα μὲν τότε ἐπράχθη.

49. Τῷ δὲ ἐχομένῳ ἔτει, ἐν ᾧ ὁ Καῖσαρ ἐδικτατώρευσέ τε ἅμα τὸ πέμπτον, ἵππαρχον τὸν Λέπιδον προσλαβὼν, καὶ ὑπάτευσε τὸ πέμπτον, συνάρχοντα τὸν Ἀντώνιον προσελόμενος· στρατηγοί τε ἐκκαίδεκα

ἦσαν, καὶ τοῦτο καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη· καὶ τὸ βῆμα, ἐν μέσῳ που πρότερον τῆς ἀγορᾶς ὂν, ἐς τὸν νῦν τόπον ἀνεχωρίσθη, καὶ αὐτῷ ἡ τοῦ Σύλλου τοῦ τε Πομπηΐου εἰκὼν ἀπεδόθη. καὶ ἐπὶ τούτῳ εὔκλειαν ὁ Καῖσαρ ἔσχε· καὶ ὅτι τῷ Ἀντωνίῳ καὶ τῆς δόξης τοῦ ἔργου, καὶ τῆς ἐπ' αὐτῷ ἐπιγραφῆς παρεχώρησε. θέατρόν τέ τι κατὰ τὸν Πομπήϊον οἰκοδομῆσαι ἐθελήσας, προκατεβάλετο μὲν, οὐκ ἐξετέλεσε δέ. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὁ Αὔγουστος μετὰ ταῦτα ἐκποιήσας, ἀπὸ Μάρκου Μαρκέλλου τοῦ ἀδελφιδοῦ ἐπωνόμασε. τὰς δὲ οἰκίας τούς τε ναοὺς τοὺς ἐν τῷ χωρίῳ ἐκείνῳ ὄντας ὁ Καῖσαρ καθελὼν, αἰτίαν ἔλαβεν, ὅτι τε τὰ ἀγάλματα, ξύλινα, πλὴν ὀλίγων, ὄντα, κατέκαυσε, καὶ θησαυροὺς χρημάτων συχνοὺς εὗρὼν, πάντας αὐτὸς ἐσφετερίσατο.

50. Ταῦτά τε ἐποίει, καὶ νόμους ἐσέφερε· τό, τε πωμήριον ἐπὶ πλεῖον ἐπεξήγαγε. καὶ ἐν μὲν τούτοις, ἄλλοις τέ τισιν, ὁμοια τῷ Σύλλᾳ πρᾶξαι ἔδοξεν· ἐκ δὲ τοῦ τοῖς τε περιλειφθεῖσι τῶν ἀντιπολεμησάντων οἱ τάς τε αἰτίας ἀφεῖναι, καὶ ἄδειαν ἐπί τε τῇ ἴσῃ καὶ ἐπὶ τῇ ὁμοίᾳ δοῦναι, καὶ ἐκείνων τε τὰς ἀρχὰς προαγαγεῖν, καὶ ταῖς γυναιξὶ τῶν ἀπολωλότων τὰς προῖκας ἀποδοῦναι, τοῖς τε παισὶν αὐτῶν μέρη τῶν οὐσιῶν χαρίσασθαι, τήν τε τοῦ Σύλλου μιαιφονίαν μεγάλως ἤλεγξε, καὶ αὐτὸς οὐκ ἐπ' ἀνδρείᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ χρηστότητι, ἰσχυρῶς εὐδοκίμησε· καίτοι χαλεπὸν ὂν ὡς πλήθει, τὸν αὐτὸν καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν εἰρήνῃ διαπρέψαι. τούτοις τε οὖν ἐσεμνύνετο, καὶ ὅτι καὶ τὴν Καρχηδόνα

τήν τε Κόρινθον ἀνέστησε. πολλὰς μὲν γὰρ καὶ ἄλλας ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ ἔξω πόλεις, τὰς μὲν ἀνῳκοδόμησε, τὰς δὲ καὶ ἐκ καινῆς κατεστήσατο· ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ ἄλλοις τισὶν ἐπέπρακτο. τὴν δὲ Κόρινθον τήν τε Καρχηδόνα, πόλεις ἀρχαίας, λαμπρὰς, ἐπισήμους, ἀπολωλυίας, ἡ μὲν ἀποικίας Ῥωμαίων ἐνόμισεν, ἀπῴκισεν· ἡ δὲ τοῖς ἀρχαίοις ἐτίμησεν ὀνόμασιν, ἀπέδωκε τῇ μνήμῃ τῶν ἐνοικησάντων ποτὲ αὐτὰς, μηδὲν διὰ τὴν ἐκείνων ἔχθραν τοῖς χωρίοις τοῖς μηδὲν σφᾶς ἀδικήσασι μνησικακήσας. καὶ αἱ μὲν, ὥσπερ ἅμα πρότερον καθῃρέθησαν, οὕτω καὶ τότε ἅμα ἀνεβιώσκοντο, καὶ ἔμελλον καὶ αὖθις ἀνθήσειν.

51. Πράττοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα, ἐπιθυμία τε πᾶσι τοῖς Ῥωμαίοις ὁμοίως ἐπῆλθε, τιμωρῆσαι τῷ τε Κράσσῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ φθαρεῖσι, καὶ ἤλπιστό τε, εἴπερ ποτὲ, τοὺς Πάρθους καταστρέψασθαι. τόν τε οὖν πόλεμον τῷ Καίσαρι ὁμοθυμαδὸν ἐψηφίσαντο, καὶ τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ πολλὴν ἐποιοῦντο. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ ὅπως ἐκεῖνος πλείοσιν ὑπηρέταις χρῆσθαι ἔχῃ, καὶ ἡ τε πόλις μήτ' ἄνευ ἀρχόντων ἐν τῇ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ γένηται, μήτ' αὖ καθ' ἑαυτὴν αἱρουμένη τινὰς στασιάσῃ, διενοοῦντο μὲν καὶ ἐς τρία ἔτη αὐτοὺς προπαστεῖλαι· (τοσούτου γὰρ χρόνου πρὸς τὴν στρατείαν χρῄζειν ἐδόκουν·) οὐ μέντοι καὶ πάντας προαπέδειξαν. ἥρεῖτο μὲν γὰρ τῷ λόγῳ τοὺς ἡμίσεις ὁ Καῖσαρ, (ἐν νόμῳ δή τινι τοῦτο ποιησάμενος) ἔργῳ δὲ, πάντας. καὶ ἐς μὲν τὸ πρῶτον ἔτος ταμίαι τεσσαράκοντα

προεχειρίσθησαν, ὥσπερ καὶ πρότερον· καὶ ἀγορανόμοι, τότε πρῶτον, δύο μὲν καὶ ἐξ εὐπατριδῶν, τέσσαρες δὲ ἐκ τοῦ πλήθους· ὧν οἱ δύο τὴν ἀπὸ τῆς Δήμητρος ἐπίκλησιν φέρουσιν· (ὅπερ που καὶ ἐς τόδε ἐξ ἐκείνου καταδειχθὲν ἐμμεμένηκε·) στρατηγοὶ δὲ ἀπεδείχθησαν μὲν ἑκκαίδεκα· ἀλλ' οὐ τοῦτο * γράφω. καὶ πρόσθεν ἐγεγόνεισαν. ἄλλοι τε, καὶ ὁ Πούπλιος ὁ Οὐεντίδιος ἐν αὐτοῖς ῥήθη. οὗτος γὰρ τὸ μὲν ἀρχαῖον ἐκ τοῦ Πικήνου, ὡς εἴρηταί μοι, ἦν· ἀντιπολεμήσας δὲ Ῥωμαίοις, ὅτε οἱ σύμμαχοι σφίσιν ἐπολεμώθησαν, ἥλω τε ὑπὸ τοῦ Πομπηΐου τοῦ Στράβωνος, καὶ ἐν τοῖς νικητηρίοις αὐτοῦ δεδεμένος ἐπόμπευσε· καὶ μετὰ τοῦτο ἀφεθείς, ἔς τε τὸ συνέδριον χρόνῳ ὕστερον ἐνεγράφη, καὶ στρατηγὸς τότε ἐπὶ τοῦ Καίσαρος ἀπεδείχθη. καὶ ἐς τοσοῦτόν γε προϊὼν ἐπηυξήθη, ὥστε καὶ τοὺς Πάρθους νικῆσαι, καὶ ἐπινίκια αὐτῶν πέμψαι. οἱ μὲν οὖν τῷ πρώτῳ μετ' ἐκεῖνο ἔτει ἄρξαντες, πάντες προκατέστησαν· ἐς δὲ δὴ τὸ δεύτερον, οἵ τε ὕπατοι καὶ οἱ δήμαρχοι μόνοι· τοσοῦτον ἐδέησε καὶ ἐς τὸ τρίτον τινὰ ἀποδειχθῆναι. καὶ ἔμελλε καὶ αὐτὸς δικτάτωρ ἐν ἀμφοτέροις αὐτοῖς ἄρξειν. τοῦ τε ὑπαρχήσαντος ἄλλον τινά, καὶ τὸν Ὀκταούϊον, καίπερ μειράκιον ἔτι καὶ τότε ὄντα, προεχειρίσατο. ἔς τε τὸ παρὸν, ἐν ᾧ ταῦτα ἐγίγνετο, ὑπατόν τε ἀν' ἑαυτοῦ τὸν Δολοβέλλαν ἀντικατέστησε, καίτοι τοῦ Ἀντωνίου πάντα τὸν ἐνιαυτὸν μέλλοντος ἄρξειν· καὶ τῷ Λεπίδῳ τήν τε Γαλατίαν τὴν περὶ Νάρβωνα, καὶ τὴν Ἰβηρίαν τὴν πλησιόχωρον προστάξας, δύο ἀντ'

αὐτῶν ἑτέρους, ἰδίᾳ γε ἑκάτερον, ἱππαρχῆσαι ἐποίησεν. ὡς γὰρ εἴρηται, πολλοῖς εὐεργεσίαν ὀφείλων, διά τε τῶν τοιούτων αὐτὰς, καὶ διὰ τῶν ἱερωσυνῶν ἀπεδίδου· ἔς τε τοὺς πεντεκαίδεκα ἕνα, καὶ ἐς τοὺς ἑπτὰ αὖ καλουμένους, τρεῖς ἑτέρους προσαποδείξας.

ΤΩΝ

Δ Ι Ω Ν Ο Σ

ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΟ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ.

Haec insunt Libro XLIV. Romanae Historiae Dionis

De decretis in honorem Caesaris factis. c. 1 — 11.
De conspiratione in mortem Caesaris inita. c. 12 — 18.
Vt Caesar interfectus sit. c. 19 — 22.
Vt senatusconsulto mutuarum injuriarum memoria sit prohibita. c. 23 — 34.
Quomodo Caesar sepultus fuerit: oratioque in ejus funere habita. c. 35 — 53.

Continentur ~~haec~~ omnia eo adhuc anno, quo Caesar dictator V. fuit, Aemilio Lepido magistro equitum: et consul V. collega M. Antonio.

Ὁ μὲν οὖν Καῖσαρ ταῦθ' οὕτως, ὡς καὶ ἐπὶ τοὺς Πάρθους στρατεύσων, ἔπραξεν· οἱ στρος δέ τισιν ἀλιτηριώδης, φθόνῳ τε τοῦ προήκοντος, καὶ μίσει τοῦ προτετιμημένου σφῶν, προσπεσὼν, ἐκεῖνόν τε ἀνόμως ἀπέκτεινε, καινὸν ἄγοσίου δόξης ὄνομα προσλαβὼν, καὶ τὰ ψηφισθέντα διεσκέδασε· στάσεις τε αὖθις ἐξ ὁμονοίας, καὶ πολέμους ἐμφυλίους τοῖς Ῥωμαίοις παρεσκεύασεν. Ἔλεγον μὲν γὰρ, καθαιρέται τε τοῦ Καίσαρος καὶ ἐλευθερωταὶ τοῦ δήμου γεγονέναι· τὸ δ' ἀληθὲς, ἐκείνῳ τε ἀσεβῶς ἐπεβούλευσαν, καὶ τὴν πόλιν ὀρθῶς ἤδη πολιτευομένην ἐστασίασαν.

2. Δημοκρατία γὰρ ὄνομα εὔσχημον ἔχει, καὶ τινα ἰσομοιρίαν πᾶσιν ἐκ τῆς ἰσονομίας φέρειν δοκεῖ, ἐν δὲ δὴ τοῖς ἔργοις ἐλέγχεται μηδὲν ὁμολογοῦσα τῷ προσρήματι· καὶ τοὐναντίον ἡ μοναρχία, δυσχερὲς μὲν ἀκοῦσαι, χρησιμώτατον δὲ ἐμπολιτεύσασθαί ἐστι. ῥᾷόν τε γὰρ ἕνα τινὰ χρηστὸν ἢ πολλοὺς εὑρεῖν. ἂν γε καὶ τοῦτο χαλεπόν τισιν εἶναι δοκῇ, πᾶσα ἀνάγκη ἐκεῖνό γε ἀδύνατον ὁμολογηθῆναι εἶναι. οὐ γὰρ προσήκει τοῖς πολλοῖς ἀρετὴν κτᾶσθαι. εἰ δ' οὖν καὶ φαῦλός τις αὐταρχήσειεν, ἀλλὰ

τοῦ γε πλήθους τῶν ὁμοίων αἱρετώτερός ἐστιν ἢ ὅπερ καὶ τὰ ἔργα τὰ τε τῶν Ἑλλήνων καὶ τὰ τῶν βαρβάρων, τῶν τε Ῥωμαίων αὐτῶν, τεκμηριοῦται· τά τε γὰρ ἄμεινω, πολὺ μείζω καὶ πλείω, καὶ πόλεσι καὶ ἰδιώταις, ἐκ βασιλέων, ἢ δήμων, ἀεί ποτε ἐγένετο· καὶ τὰ δυσχερέστερα ἐν ταῖς μοναρχίαις ἢ ταῖς ὀχλοκρατίαις συμβαίνει. εἰ γάρ που καὶ δημοκρατία τις ἤνθησεν, ἀλλ' ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἤκμασε, μέχρις οὗ μήτε μέγεθος, μήτε ἰσχὺν ἔσχον, ὥστε ἢ ὕβρεις σφίσιν ἐξ εὐπραγίας, ἢ φθόνους ἐκ φιλοτιμίας ἐγγενέσθαι. πόλιν τε, αὐτὴν τηλικαύτην οὖσαν, καὶ τοῦ τε καλλίστου τοῦ τε πλείστου τῆς οἰκουμένης τῆς ἐμφανοῦς ἄρχουσαν, καὶ πολλὰ μὲν ἀνθρώπων ἤθη καὶ διάφορα κεκτημένην, πολλοὺς δὲ καὶ μεγάλους πλούτους ἔχουσαν, ταῖς τε πράξεσι καὶ ταῖς τύχαις παντοδαπαῖς καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ χρωμένην, ἀδύνατον μὲν ἐν δημοκρατίᾳ σωφρονῆσαι, ἀδυνατώτερον δὲ, μὴ σωφρονοῦσαν ὁμονοῆσαι. ὥστ' εἴπερ ταῦτα οὕτως ὅ, τε Βροῦτος ὁ Μάρκος καὶ ὁ Κάσσιος ὁ Γάϊος ἐξελογίσαντο, οὐκ ἄν ποτε τόν τε προστάτην καὶ τὸν κηδεμόνα αὐτῆς ἀπέκτειναν, οὐδ' ἂν μυρίων αἴτιοι κακῶν καὶ ἑαυτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς τότε ἀνθρώποις ἐγένοντο.

3. Ἔσχε δὲ ὧδε, καὶ αἰτίαν τήνδε ὁ θάνατος αὐτοῦ ἔλαβεν. οὐ γὰρ δὴ καὶ ἀναίτιον πάντῃ τὸ ἐπιφθονον ἐκτήσατο, πλὴν καθ' ὅσον αὐτοὶ οἱ βουευταὶ ταῖς τε καινότησι καὶ ταῖς ὑπερβολαῖς τῶν ἐμῶν ἐξάραντές τε αὐτὸν καὶ φυσήσαντες, ἔπειτα

ἐπ' αὐταῖς ἐκείναις καὶ ἐμέμφοντο καὶ διέβαλλον, ὡς ἡδέως τε σφᾶς λαμβάνοντα, καὶ ὀγκηρότερον ἀπ' αὐτῶν ζῶντα. ἔστι μὲν γὰρ ὅτε καὶ ὁ Καῖσαρ ἥμαρτε, δεξάμενός τέ τινα τῶν ψηφισθέντων οἱ, καὶ πιστεύσας ὄντως αὐτῶν ἀξιοῦσθαι· πλεῖον δὲ ὅμως ἐκεῖνοι, οἵ τινες ἀρξάμενοι τιμᾶν αὐτὸν ὡς καὶ ἄξιον, προήγαγον ἐς αἰτίαν οἷς ἐψηφίζοντο. οὐ γὰρ διωθεῖσθαι πάντα αὐτὰ ἐτόλμα, μὴ καὶ ὑπερφρονεῖν νομισθείη· οὔτ' αὖ, λαμβάνων, ἀσφαλὴς εἶναι ἠδύνατο. τὸ γὰρ ὑπερβάλλον τῶν τε τιμῶν καὶ τῶν ἐπαίνων χαυνοτέρους πως καὶ τοὺς πάνυ σώφρονας, ὥστε κἀκ τῶν ἐπαίνων ἀληθῶς γίγνεσθαι δοκῶσι, ποιεῖ.

4. Ἐγένετο δὲ τὰ δοθέντα αὐτῷ μετ' ἐκεῖνα, ὅσα εἴρηται, τοσάδε καὶ τοιάδε. καθ' ἓν γὰρ, εἰ καὶ μὴ πάντα ἅμα μήτε ἐσηνέχθη μήτε ἐκυρώθη, λελέξεται. τὰ μὲν γὰρ πρῶτα φέρεσθαί τε αὐτὸν ἀεὶ, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει τὴν στολὴν τὴν ἐπινίκιον ἐνδεδυκότα, καὶ καθέζεσθαι ἐπὶ τοῦ ἀρχικοῦ δίφρου παναχῇ, πλὴν ἐν ταῖς πανηγύρεσιν, ἐψηφίσαντο. τότε γὰρ ἐπί τε τοῦ δημαρχικοῦ βάθρου καὶ μετὰ τῶν ἀεὶ δημαρχούντων θεάσασθαι ἔλαβε. σκῦλά τέ τινα ὀπῖμα ἐς τὸν τοῦ Διὸς τοῦ Φερετρίου νεὼν ἀναθεῖναί οἱ, ὥσπερ τινὰ πολέμιον αὐτοστράτηγον αὐτοχειρίᾳ ποι πεφονευκότι, καὶ τοῖς ῥαβδούχοις δαφνηφοροῦσιν ἀεὶ χρῆσθαι· μετά τε τὰς ἀνοχὰς, τὰς Λατίνας, ἐπὶ κέλητος ἐς τὴν πόλιν ἐκ τοῦ Ἀλβανοῦ ἐσελαύνειν ἔδοσαν. πρός τε τούτοις τοιούτοις οὖσι, πατέρα τε αὐτὸν τῆς πατρίδος ἐπωνόμα-

σαν, καὶ ἐς τὰ νομίσματα ἐνεχάραξαν. τά τε γε νέθλια αὐτοῦ δημοσίᾳ θύειν ἐψηφίσαντο· καὶ ἐν ταῖς πόλεσι, τοῖς τε ναοῖς τοῖς ἐν τῇ Ῥώμῃ πᾶσιν, ἀνδριάντα τινὰ αὐτοῦ εἶναι ἐκέλευσαν. καὶ ἐπί γε τοῦ βήματος δύο, τὸν μὲν, ὡς τοὺς πολίτας σεσωκότος, τὸν δὲ, ὡς τὴν πόλιν ἐκ πολιορκίας ἐξῃρημένου, μετὰ τῶν στεφάνων τῶν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις νενομισμένων, ἱδρύσαντο. νεών τε Ὁμονοίας καινῆς, ὡς καὶ δι' αὐτοῦ εἰρηνοῦντες, οἰκοδομῆσαι, καὶ πανήγυριν αὐτὴν ἐτησίαν ἄγειν ἔγνωσαν.

5. Ὡς τε ταῦτα ἐδέξατο, τά τε ἕλη οἱ τὰ Πόντινα χῶσαι, καὶ τὸν ἰσθμὸν τὸν τῆς Πελοποννήσου διορύξαι, βουλευτήριόν τέ τι καινὸν ποιῆσαι προσέταξαν, ἐπειδὴ τὸ Ὀστίλιον, καίπερ ἀνοικοδομηθέν, καθῃρέθη· πρόφασιν μὲν τοῦ ναὸν Εὐτυχίας ἐνταῦθα οἰκοδομηθῆναι, ὃν καὶ ὁ Λέπιδος ἱππαρχήσας ἐξεποίησεν· ἔργῳ δὲ, ὅπως μήτε ἐν ἐκείνῳ τὸ τοῦ Σύλλου ὄνομα σώζοιτο, καὶ ἕτερον ἐκ καινῆς κατασκευασθὲν, Ἰούλιον ὀνομασθείη· ὥσπερ που καὶ τόν τε μῆνα ἐν ᾧ ἐγεγέννητο, Ἰούλιον, καὶ τῶν φυλῶν μίαν τὴν κλήρῳ λαχοῦσαν, Ἰουλίαν ἐπεκάλεσαν. καὶ αὐτὸν μὲν τιμητὴν καὶ μόνον καὶ διὰ βίου εἶναι· τά τε τοῖς δημάρχοις δεδομένα καρποῦσθαι· ὅπως ἄν τις ἢ ἔργῳ ἢ λόγῳ αὐτὸν ὑβρίσῃ, ἱερός τε ᾖ καὶ ἐν τῷ ὤγει ἐνέχηται· τὸν δὲ δὴ υἱὸν (ἄν τινα γεννήσῃ, ἢ καὶ ἐσποιήσηται) ἀρχιερέα ἀποδειχθῆναι ἐψηφίσαντο.

6. Ὡς δὲ καὶ τούτοις ἔχαιρε, δίφρος τέ οἱ ἐπίχρυσος, καὶ στολὴ, ᾗ ποτε οἱ βασιλεῖς ἐκέχρηντο,

φρουρά τε ἐκ τῶν ἱππέων καὶ ἐκ τῶν βουλευτῶν ἐδόθη· καὶ προσέτι καὶ εὔχεσθαι ὑπὲρ αὐτοῦ δημοσίᾳ κατ' ἔτος ἕκαστον, τήν τε τύχην αὐτοῦ ὀμνύναι, καὶ τὰ πραχθησόμενα αὐτῷ πάντα, κύρια ἕξειν ἐνόμισαν. καὶ τούτου καὶ πενταετηρίδα οἱ, ὡς ἥρωϊ, ἱεροποιούς τε ἐς τὰς τοῦ Παὸς γυμνοπαιδίας, τρίτην τινὰ ἑταιρίαν, ἣν Ἰουλίαν ὠνόμασαν· καὶ ἐν ταῖς ὁπλομαχίαις μίαν τινὰ ἀπὸ ἡμέραν, καὶ ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἰταλίᾳ, ἀνέθεσαν. καὶ, ἐπειδὴ καὶ τούτοις ἠρέσκετο, οὕτω δὴ ἐς τε τὰ θέατρα τόν τε δίφρον αὐτοῦ τὸν ἐπίχρυσον, καὶ τὸν στέφανον τὸν διάλιθον καὶ διάχρυσον, ἐξ ἴσου τοῖς τῶν θεῶν, ἐσκομίζεσθαι· καὶ ἐν ταῖς ἱπποδρομίαις ὀχὸν ἐσάγεσθαι ἐψηφίσαντο. καὶ τέλος Δία τε αὐτὸν ἀντίκρυς Ἰούλιον προσηγόρευσαν, καὶ ναὸν αὐτῷ τῇ ἐπιεικείᾳ αὐτοῦ τεμενισθῆναι ἔγνωσαν, ἱερέα σφίσι τὸν Ἀντώνιον, ὥσπερ τινὰ διάλιον, προχειρισάμενοι.

7. Καὶ (ἄγε μάλιστα τὴν διάνοιαν αὐτῶν ἐκφῄνῃ) ἅμα τε ταῦτα ἐψηφίζοντο, καὶ τάφον αὐτῷ ἐντὸς τοῦ πωμηρίου ποιήσασθαι ἔδοσαν· τά τε δόγματα τὰ περὶ τούτων γιγνόμενα ἐς μὲν στήλας ἀργυρᾶς χρυσέοις γράμμασιν ἐνέγραψαν, ὑπὸ δὲ δὴ τοὺς πόδας τοῦ Διὸς τοῦ Καπιτωλίνου ὑπέθεσαν· δηλοῦντές οἱ καὶ μάλιστα ἐναργῶς, ὅτι ἄνθρωπος εἴη. ἤρξαντο μὲν γὰρ τιμᾶν αὐτὸν, ὡς καὶ μετριάσοντα· προχωροῦντες δὲ, ἐπειδὴ χαίροντα τοῖς ψηφιζομένοις ἑώρων, (πλὴν γὰρ ὀλίγων τινῶν, πάντα αὐτὰ ἐδέξατο) ἀεί τι μεῖζον ἄλλος ἄλλο καθ' ὑπερβολὴν

ἐσάφερον, οἱ μὲν, ὑπερκολακεύοντες αὐτὸν, οἱ δὲ καὶ διασκώπτοντες. ἀμέλει καὶ γυναῖξιν, ὅσαις ἂν θελήσῃ, συνεῖναί οἱ ἐτόλμησάν τινες ἐπιτρέψαι, ὅτι πολλαῖς καὶ τότε ἔτι, καίπερ πεντηκοντούτης ὤν, ἐχρῆτο. ἕτεροι δὲ, καὶ οὔγε πλείους, ἔς τε τὸ ἐπίφθονον καὶ ἐς τὸ νεμεσητὸν προάγειν αὐτὸν ὁτιτάχιστα βουλόμενοι, τοῦτ' ἐποίουν, ἵνα θᾶσσον ἐκπόληται· ὅπερ που ἐγένετο. καίτοι τοῦ Καίσαρος καὶ δι' αὐτὰ ταῦτα θαρσήσαντος, (ὡς οὐκ ἂν ποτε οὔτ' ὑπ' ἐκείνων, τοιαῦτά γε ψηφιζομένων, οὔθ' ὑπ' ἄλλου τινὸς δι' αὐτοὺς ἐπιβουλευθησομένου) κἀπ τούτου δὲ σωματοφύλαξιν οὐκέτι χρησαμένου. τῷ γὰρ δὴ λόγῳ, τῷ πρός τε τῶν βουλευτῶν καὶ πρὸς τῶν ἱππέων τηρεῖσθαι προέμενος, καὶ τὴν ἐκ τοῦ πρὶν φρουρὰν προσκατέλυσεν.

8. Ἐπειδὴ γὰρ ἐν μιᾷ ποτε ἡμέρᾳ τά τε πλείω καὶ τὰ μείζω σφῶν ψηφισάμενοι (πλὴν γὰρ τοῦ Κασσίου, καί τινων ἄλλων, οἳ περιῳδήτοι ἐπὶ τούτῳ ἐγένοντο, οὐ μέντοι καὶ ἔπαθόν τι, ἐξ οὗπερ καὶ τὰ μάλιστα ἡ ἐπιείκεια αὐτοῦ διεφάνη, τοῖς γε ἄλλοις ὁμοθυμαδὸν ἐγνώσθη) προσῆλθον αὐτῷ ἐν τῷ τοῦ Ἀφροδισίου προνάῳ καθημένῳ, ὡς καὶ πάντες ἅμα τὰ δεδογμένα σφίσιν ἀπαγγελοῦντες· (ἀπόντος γὰρ αὐτοῦ τὰ τοιαῦτα, τοῦ μὴ δοκεῖν ἀναγκαστοὶ, ἀλλ' ἐθέλοντες αὐτὰ ποιεῖν, ἐχρημάτιζον·) καθήμενος σφᾶς, εἴτ' οὖν θορυβηθείς τινι, εἴτε καὶ περιχαρὴς, προσεδέξατο· καὶ ὀργὴν ἐκ τούτου πᾶσιν, οὐχ ὅτι τοῖς βουλευταῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις, τοσαύτην ἐνέβαλεν, ὥστ' ἐν τοῖς μάλιστα πρόφασιν

τῆς ἐπιβουλῆς τοῖς ἀποκτείνασιν αὐτὸν παρασχεῖν. ἔλεγον μὲν γὰρ ἀπολογούμενοί τινες ὑπὲρ αὐτοῦ μετὰ ταῦτα, ὅτι τῆς τε κοιλίας ἀκρατὴς ὑπὸ διαῤῥοίας ἐγεγόνει, καὶ διὰ τοῦτο, ἵνα μὴ ἐξιδίοῃ, κατέμεινεν· οὐ μέντοι καὶ πείθειν τοὺς πολλοὺς ἐδύναντο, διὰ τὸ μετ' οὐ πολὺ ἐξεγερθέντα αὐτὸν αὐτοποδὶ οἴκαδε κομισθῆναι· ἀλλ' ὑπετόπουν γε αὐτὸν ὑπεραυχεῖν, καὶ διεμίσουν ὡς ὑπερήφανον, ὃν αὐτοὶ ταῖς ὑπερβολαῖς τῶν τιμῶν ὑπέρφρονα ἐπεποιήκεσαν. τούτου δὴ τοιούτου γενομένου, προσεπηύξησε τὴν ὑποψίαν, ὅτι καὶ δικτάτωρ διὰ βίου μετὰ ταῦτα ἀποδειχθεὶς ἠνέσχετο.

9. Ἐνταῦθα οὖν αὐτοῦ ὄντος, οὐδὲν ἔτι ἐνδοιαστῶς οἱ ἐπιβουλεύοντες οἱ ἔπραττον· ἀλλ' ὅπως δὴ καὶ τοῖς πάνυ φίλοις ἐν μίσει γένηται, ἄλλα τε ἐπὶ διαβολῇ αὐτοῦ ἐποίουν, καὶ τέλος βασιλέα αὐτὸν προσηγόρευον, καὶ πολὺ τοῦτο τοὔνομα καὶ κατὰ σφᾶς διεθρύλλουν. ἐπειδή τε ἐξίστατο μὲν αὐτό, καὶ ἐπετίμα πῃ τοῖς οὕτως αὐτὸν ἐπικαλοῦσιν, οὐ μέντοι καὶ ἔπραξέ τι δι' οὗ ἂν ἄχθεσθαι τῷ προσρήματι ὡς ἀληθῶς ἐπιστεύθη· τὴν εἰκόνα αὐτοῦ τὴν ἐπὶ τοῦ βήματος ἑστῶσαν διαδήματι λάθρα ἀνέδησαν. καὶ αὐτὸ Γαΐου τε Ἐπιδίου Μαρούλλου, καὶ Λουκίου Καισητίου Φλάβου δημάρχων καθελόντων, ἰσχυρῶς ἐχαλέπηνε· καίτοι μήτε τι ὑβριστικὸν αὐτῶν εἰπόντων, καὶ προσέτι καὶ ἐπαινεσάντων αὐτὸν ἐν τῷ πλήθει, ὡς μηδενὸς τοιούτου δεόμενον. καὶ τότε μὲν, καίπερ ἀσχάλλων, ἡσύχασεν.

10. Ὡς μέντοι μετὰ τοῦτο ἐσιππεύοντα αὐτὸν

ἀπὸ τοῦ Ἀλβανοῦ βασιλέα αὖθίς τινες ὠνόμασαν, καὶ αὐτὸς μὲν οὐκ ἔφη βασιλεὺς, ἀλλὰ Καῖσαρ καλεῖσθαι, οἱ δὲ δήμαρχοι ἐκεῖνοι καὶ δίκην τῷ πρώτῳ αὐτὸν εἰπόντι βασιλέα ἔλαχον· οὐκέτι τὴν ὀργὴν κατέσχεν, ἀλλ' ὡς καὶ ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων προσστασιαζόμενος, ὑπερηγανάκτησε. καὶ ἐν μὲν τῷ παρόντι οὐδὲν δεινὸν αὐτοὺς ἔδρασεν, ὕστερον δὲ σφῶν προγραφὴν ἐκθέντων, ὡς οὔτε ἐλευθέραν οὔτ' ἀσφαλῆ τὴν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ παῤῥησίαν ἐχόντων, περιαλγὴς ἐγένετο· καὶ παραγαγὼν σφᾶς ἐς τὸ βουλευτήριον, κατηγορίαν τε αὐτῶν ἐποιήσατο, καὶ ψῆφον ἐπήγαγε. καὶ οὐκ ἀπέκτεινε μὲν αὐτοὺς, (καίτοι καὶ τούτου τινῶν τιμησάντων σφίσι) προαπαλλάξας δὲ ἐκ τῆς δημαρχίας διὰ Ἐλουΐου Κίννου συνάρχοντος αὐτῶν, ἀπήλειψεν ἐκ τοῦ συνεδρίου. καὶ οἱ μὲν ἔχαιρόν τε ἐπὶ τούτῳ, ἢ καὶ ἐπλάττοντο, ὡς οὐδεμίαν ἀνάγκην ἔξοντες παῤῥησιαζόμενοι κινδυνεῦσαι· καὶ ἔξω τῶν πραγμάτων ὄντες, τὰ γιγνόμενα ὥσπερ ἀπὸ σκιᾶς καθεώρων. ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ καὶ ἐκ τούτου διεβλήθη, ὅτι δέον αὐτὸν τοὺς τὸ ὄνομα οἱ τοῦ βασιλέως προστιθέντας μισεῖν, ὁ δὲ ἐκείνους ἄφεις, τοῖς δημάρχοις ἀντ' αὐτῶν ἐνεκάλει.

11. Τούτων δ' οὖν οὕτω γενομένων, τοιόνδε τι ἕτερον, οὐκ ἐς μακρὰν συνενεχθὲν, ἐπὶ πλέον ἐξήλεγξεν, ὅτι λόγῳ μὲν διεκρούετο τὴν ἐπίκλησιν, ἔργῳ δὲ, λαβεῖν ἐπεθύμει. ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ τῶν Λυκαίων γυμνοπαιδίᾳ ἔς τε τὴν βασιλείαν ἐσῆλθε, καὶ ἐπὶ τοῦ βήματος, τῇ τε ἐσθῆτι τῇ βασιλικῇ κεκοσμημένος, καὶ τῷ στεφάνῳ τῷ διαχρύσῳ λαμπρυ-

νόμενος, ἐπὶ τὸν δίφρον τὸν κεχρυσωμένον ἐκαθίζετο, καὶ αὐτὸν ὁ Ἀντώνιος βασιλέα τε μετὰ τῶν συνιερέων προσηγόρευσε, καὶ διαδήματι ἀνέδησεν, εἰπὼν ὅτι „Τοῦτο σοὶ ὁ δῆμος δι' ἐμοῦ δίδωσιν·" ἀπεκρίνατο μὲν, ὅτι Ζεὺς μόνος τῶν Ῥωμαίων βασιλεὺς εἴη, καὶ τὸ διάδημα αὐτὸ ἐς τὸ Καπιτώλιον ἔπεμψεν· οὐ μέντοι καὶ ὀργὴν ἔσχεν, ἀλλὰ καὶ ἐς τὰ ὑπομνήματα ἐγγραφῆναι ἐποίησεν, ὅτι τὴν βασιλείαν παρὰ τοῦ δήμου διὰ τοῦ ὑπάτου διδομένην οἱ οὐκ ἐδέξατο. ὑπωπτεύθη τε οὖν ἐκ συγκειμένου τινὸς αὐτὸ πεποιηκέναι, καὶ ἐφίεσθαι μὲν τοῦ ὀνόματος, βούλεσθαι δὲ ἐκβιασθῆναί πως λαβεῖν αὐτό· καὶ δεινῶς ἐμισήθη. κἀκ τούτου τούς τε δημάρχους ἐκείνους ὑπάτους τινὲς ἐν ταῖς ἀρχαιρεσίαις προεβάλοντο, καὶ τὸν Βροῦτον τὸν Μάρκον, τούς τε ἄλλους τοὺς φρονηματώδεις ἰδίᾳ τε προσιόντες ἀνέπειθον, καὶ δημοσίᾳ προσπαρώξυνον.

12. Γράμματά τε γὰρ, τῇ δμωνυμίᾳ αὐτοῦ τῇ πρὸς τὸν πάνυ Βροῦτον, τὸν τοὺς Ταρκυνίους καταλύσαντα, καταχρώμενοι, πολλὰ ἐξετίθεσαν, φημίζοντες αὐτὸν ψευδῶς ἀπόγονον ἐκείνου εἶναι· ἀμφοτέρους γὰρ τοὺς παῖδας, τοὺς μόνους οἱ γενομένους, μειράκια ἔτι ὄντας ἀπέκτεινε, καὶ οὐδὲ ἔγγονον ὑπελίπετο. οὐ μὴν ἀλλὰ τοῦτό τε οἱ πολλοὶ, ὅπως, ὡς καὶ γένει προσήκων αὐτῷ, ἐς δμοιότροπα ἔργα προαχθείη, ἐπλάττοντο· καὶ συνεχῶς ἀνεκάλουν αὐτὸν, ὦ Βροῦτε, Βροῦτε, ἐκβοῶντες· καὶ προσεπιλέγοντες, ὅτι Βρούτου χρῄζομεν. καὶ τέλος τῇ τε τοῦ παλαιοῦ Βρούτου εἰκόνι ἐπέγραψαν, „Εἴτε ἔζης·" καὶ τῷ

τοῦτον βήματι ἐπῆρεν, (ἐστρατήγει γάρ· καὶ βῆμα καὶ τὸ τοιοῦτον ὀνομάζεται, ἐφ' οὗ τις ἐζόμενος δικάζει) ὅτι „Καθεύδεις, ὦ Βροῦτε· καὶ, Βροῦτος οὐκ εἶ.“

13. Ταῦτά τε οὖν αὐτὸν, ἄλλως τε καὶ ἀπ' ἀρχῆς ἀντιπολεμήσαντα τῷ Καίσαρι, ἀνέπεισεν ἐπιθέσθαι οἱ, καίπερ εὐεργέτῃ μετὰ τοῦτο γενομένῳ· καὶ ὅτι τοῦ Κάτωνος τοῦ Οὐτικησίου κληθέντος, (ὥσπερ εἶπον,) καὶ ἀδελφιδοῦς καὶ γαμβρὸς ἦν. καὶ μάλιστα γε γυναικῶν ἡ γαμετὴ αὐτοῦ ἡ Πορκία τὴν ἐπιβουλὴν, ὡς φασι, συνέγνω. φροντίζοντι γάρ τι αὐτῷ περὶ αὐτῶν τούτων ἐπιστᾶσα, ἀνεπύθετο ὅ, τι σύννους εἴη· καὶ ἐπειδὴ μηδὲν ἀπεκρίνατο, ὑπεπτευσέ τε διὰ τὴν τοῦ σώματος ἀσθένειαν ἀπιστεῖσθαι, μὴ καὶ ἄκουσά τι ἐκ βασάνων ἐξείπῃ· καὶ πρᾶγμα μέγα ἐτόλμησε. τὸν γὰρ μηρὸν τὸν ἑαυτῆς κρύφα κατέτρωσεν, ὅπως πειραθείη, εἰ δύναιτο πρὸς αἰκισμοὺς ἀντικαρτερῆσαι· καὶ ἐπειδὴ αὐτὴ περιήλγησε, κἀτεφρόνησε τοῦ τραύματος· καὶ προσελθοῦσα αὐτῷ ἔφη, „Σὺ μέν, ὦ ἄνερ, καίτοι τῇ ψυχῇ μου πιστεύων, ὅτ' οὐδὲν ἐκλαλήσει, ὅμως ἠπίστεις τῷ σώματι· καὶ ἔπασχές γέ τι ἀνθρώπινον· ἐγὼ δὲ καὶ τοῦτο εὕρηκα σωπᾶν δυνάμενον.“ ταῦτα εἰποῦσα, τόν τε μηρὸν ἐπέδειξέν οἱ, καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ γεγονότος ἐκφήνασα, ἔφη· „Λέγε τοίνυν θαρσῶν πάνθ' ὅσα συγκρύπτεις. ἐμὲ γὰρ οὐ πῦρ, οὐ μάστιγες, οὐ κέντρα ἀναγκάσει τι ἐκλαλῆσαι· οὐχ οὕτω γυνὴ γεγέννημαι. ὥς, ἄν γε ἀπιστήσῃς μοι ἔτι, καλῶς ἔχει μοι τεθνάναι μᾶλλον ἢ

ζῆν· ἢ μηκέτι με μηδεὶς μήτε Κάτωνος θυγατέρα, μήτε σὴν γυναῖκα νομιζέτω."

14. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Βροῦτος ἐθαύμασε, καὶ οὐδὲν ἔτ' αὐτὴν ἀπεκρύψατο, ἀλλ' αὐτός τε ἐπὶ μᾶλλον ἐῤῥώσθη, καὶ ἐκείνῃ πάντα διηγήσατο. καὶ μετὰ τοῦτο τὸν Κάσσιον τὸν Γάϊον, σωθέντα μὲν καὶ αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, καὶ προσέτι καὶ στρατηγίᾳ τιμηθέντα, τῆς τε ἀδελφῆς ἄνδρα ὄντα, προσέλαβε· κἀκ τούτου καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς τὰ αὐτὰ σφίσι βουλομένους ἤθροιζον. καὶ ἐγένοντο μὲν οὐκ ὀλίγοι· ἐγὼ δὲ τὰ μὲν τῶν ἄλλων ὀνόματα οὐδὲν δέομαι καταλέγειν, ἵνα μὴ καὶ δι' ὄχλου γένωμαι· τὸν δὲ δὴ Τρεβώνιον, τόν τε Βροῦτον τὸν Δέκιμον, ὃν καὶ Ἰούνιον, Ἀλβῖνον τε ἐπεκάλουν, οὐ δύναμαι παραλιπεῖν. πλεῖστα γὰρ καὶ οὗτοι εὐεργετηθέντες ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, καὶ ὅγε Δέκιμος καὶ ὕπατος ἐς τὸ δεύτερον ἔτος ἀποδεδειγμένος, καὶ τῇ Γαλατίᾳ τῇ πλησιοχώρῳ προτεταγμένος, ἐπεβούλευσαν αὐτῷ.

15. Καὶ ὀλίγου γε ἐφωράθησαν, ὑπό τε τοῦ πλήθους τῶν συνειδότων, (καίτοι τοῦ Καίσαρος μήτε λόγον τινὰ περὶ τοιούτου τινὸς προσδεχομένου, καὶ πάνυ ἰσχυρῶς τοὺς ἐσαγγέλλοντάς τι τοιουτότροπον κολάζοντος) καὶ ὑπὸ τοῦ διαμέλλειν. αἰδῶ τε γὰρ αὐτοῦ καὶ ὡς ἔχοντες, καὶ φοβούμενοι, καίπερ μηδεμιᾷ ἔτι φρουρᾷ χρωμένου, μὴ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων τῶν περὶ αὐτὸν ἀεί ποτε ὄντων φθαρῶσι, διῃγον· ὥστε καὶ κινδυνεῦσαι ἐλεγχθέντες ἀπολέσθαι. καὶ ἔπαθον ἄν τοῦτο, εἰ μὴ συνταχῦναι τὸ ἐπιβούλευμα καὶ ἄκοντες ἠναγκάσθησαν. λόγου

γάρ τινος, εἴτ' οὖν ἀληθοῦς εἴτε καὶ ψευδοῦς, (οἷά που φιλεῖ λογοποιεῖσθαι) διελθόντος, ὡς τῶν ἱερέων τῶν πεντεκαίδεκα καλουμένων διαθροούντων, ὅτι ἡ Σίβυλλα εἰρηκυῖα εἴη, μήποτ' ἂν τοὺς Πάρθους ἄλλως πως, πλὴν ὑπὸ βασιλέως, ἁλῶναι, καὶ μελλόντων διὰ τοῦτο αὐτῶν τὴν ἐπίκλησιν ταύτην τῷ Καίσαρι δοθῆναι ἐσηγήσεσθαι· τοῦτό τε πιστεύσαντες ἀληθὲς εἶναι, καὶ ὅτι καὶ τοῖς ἄρχουσιν, ὥσπερ καὶ ὁ Βροῦτος καὶ ὁ Κάσσιος ἦν, ἡ ψῆφος, ἅτε καὶ ὑπὲρ τηλικούτου βουλεύματος, ἐπαχθήσοιτο, καὶ οὔτ' ἀντειπεῖν τολμῶντες, οὔτε σιωπῆσαι ὑπομένοντες, ἔσπευσαν τὴν ἐπιβουλὴν, πρὶν καὶ ὁτιοῦν περὶ αὐτοῦ χρηματισθῆναι.

16. Ἐδέδοκτο δὲ αὐτοῖς, ἐν τῷ συνεδρίῳ τὴν ἐπιχείρησιν ποιήσασθαι. τόν τε γὰρ Καίσαρα, ἥκιστα ἐνταῦθ' ὑποτοπεῦντά τι πείσεσθαι, εὐαλωτότερον ἔσεσθαι, καὶ σφίσιν εὐπορίαν ἀσφαλῆ ξιφῶν, ἐν κιβωτίοις ἀντὶ γραμματείων τινῶν ἐσκομισθέντων, ὑπάρξειν, τούς τε ἄλλους οὐ δυνήσεσθαι, οἷά που καὶ ἀόπλους ὄντας, ἀμῦναι, προσεδόκων· εἰ δ' οὖν τις καὶ τολμήσειέ που, ἀλλὰ τούς γε μονομάχους (οὓς πολλοὺς ἐν τῷ Πομπηΐου Θεάτρῳ, πρόφασιν ὡς καὶ ὁπλομαχήσοντας, προπαρεσκευάσαντο) βοηθήσειν σφίσιν ἤλπιζον. ἐκεῖ γάρ που ἐν οἰκήματί τινι τοῦ περιστώου συνεδρεύειν ἔμελλον. καὶ οἱ μὲν, ἐπειδὴ ἡ κυρία ἦκεν, ἐς τὸ βουλευτήριον ἅμα ὡς συνελέγησαν, καὶ τὸν Καίσαρα παρεκάλουν.

17. Ἐκείνῳ δὲ προέλεγον μὲν καὶ μάντεις τὴν ἐπιβουλὴν, προέλεγε δὲ καὶ ὀνείρατα. ἐν γὰρ τῇ

νυκτὶ, ἐκ ᾗ ἐσφάγη, ἥ τε γυνὴ αὐτοῦ τήν τε οἰκίαν σφῶν συμπεπτωκέναι, καὶ τὸν ἄνδρα συντετρῶσθαι τε ὑπό τινων, καὶ ἐς τὴν κλίνην αὐτῆς κατηγμένον ἔδοξε. καὶ ὁ Καῖσαρ, ἐπί τε τῷ νεφῶν μετέωρος αἰωρεῖσθαι, καὶ τῆς γῆς Δίκης ἅπτεσθαι πρὸς ὃ ἔτι καὶ σημεῖα μήτ' ἀλγεινὰ οὔτ' ἀσθενῆ αὐτῷ ἐγένετο. τά τε γὰρ ὅπλα τὰ Ἄρεια παρ' αὐτῷ τότε, ὡς καὶ παρὰ ἀρχιερεῖ, κατά τι πάτριον, χείμεγα ψόφον τῆς νυκτὸς πολὺν ἐποίησε: καὶ αἱ θύραι τοῦ δωματίου, ἐν ᾧ ἐκάθευδεν, αὐτόμαται ἠνεῴχθησαν. τά τε ἱερὰ, ἃ ἐπ' αὐτοῖς ἐθύσατο, οὐδὲν αἴσιον ὑπέφηνε. καὶ οἱ ὄρνιθες, ἃ ὧν ἐμαντεύετο, οὐκ ἐπέτρεπον αὐτῷ ἐκ τῆς οἰκίας ἀπελθεῖν. ἦλθε δέ τις καὶ τὸ τοῦ ἄφρου ποῦ ἐπιχρύσου, ἐνθύμιον μετά γε τὴν σφαγὴν ἐχόμενα, ὅτι αὐτὸν ὁ ὑπηρέτης, ῥαδύνοντος τοῦ Καίσαρος, ἐξεκόμισεν ἐκ τοῦ συνεδρίου, καμόντα μηκέτ' αὐτοῦ χρείαν ἔσεσθαι.

18. Χρονίζοντος δ' οὖν διὰ ταῦτα τοῦ Καίσαρος, δείσαντες οἱ συνωμόται, μὴ ἀναβολῆς γενομένης (θροῦς γάρ τις διῆλθεν, ὅτι οὐχὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην μενεῖ) τό, τε ἐπιβούλευμα σφίσι διαπέσῃ, καὶ αὐτοὶ φωραθῶσι, πέμπουσι τὸν Βροῦτον τὸν Δίκιμον, ὅπως ὡς καὶ πάνυ φίλος αὐτῷ δοκῶν εἶναι, ποιήσῃ αὐτὸν ἀφικέσθαι. καὶ ὃς, τά τε πρόταθέντα ὑπ' αὐτοῦ φαυλίσας, καὶ τὴν γερουσίαν σφόδρα ἐπιθυμεῖν ἰδεῖν αὐτὸν ἐπειπὼν, ἔπεισε προελθεῖν. κἂν τούτῳ εἰκὼν αὐτοῦ τις, ἣν ἐκ τοῖς προθύροις ἀνακειμένην εἶχε, κατέπεσεν ἀπὸ ταὐτομάτου, καὶ συνεθρύβη. ἀλλ' [ἔδει γὰρ αὐτὸν

νέαι μεταλλάξαι) οὐδὲν οὐδὲ τούτου ἐφρόντισεν· οὔτε τινὸς τὴν ἐπιβουλὴν οἱ μηνύοντος ἤκουσε. καὶ βιβλίον τι παρ' αὐτοῦ λαβὼν, ἐν ᾧ πάντα τὰ πρὸς τὴν ἐπίθεσιν παρεσκευασμένα ἀκριβῶς ἐνεγέγραπτο, οὐκ ἀνέγνω· νομίσας ἄλλο τι αὐτὸ τῶν οὐκ ἐπειγόντων ἔχειν. τό, τε σύμπαν, οὕτως ἐθάρσει, ὥστε καὶ πρὸς τὸν μάντιν, τὸν τὴν ἡμέραν ἐκείνην φυλάσσεσθαί ποτε αὐτῷ προαγορεύσαντα, εἰπεῖν, ἐπισκώπτων, „Ποῦ δῆτα σοῦ τὰ μαντεύματα; ἡ οὐχ ὁρᾷς ὅτι τε ἡ ἡμέρα, ἣν ἐδεδίεις, πάρεστι, καὶ ἐγὼ ζῶ;" καὶ ἐκεῖνος τοσοῦτον (ὡς φασι) μόνον ἀπεκρίνατο, ὅτι „Πάρεστιν, οὐδέπω δὲ παρελήλυθεν."

19. Ὡς δ' οὖν ἀφίκετό ποτε πρὸς τὸ συνέδριον, Τρεβώνιος μὲν Ἀντώνιον ἔξω που ἀπεδιέτριψεν. ἐβουλεύσαντο γὰρ, καὶ τοῦτον, καὶ τὸν Λέπιδον ἀποκτεῖναι· φοβηθέντες δὲ, μὴ καὶ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἐπολομένων διαβληθῶσιν, ὡς καὶ ἐπὶ δυναστείᾳ, ἀλλ' οὐκ ἐπ' ἐλευθερώσει τῆς πόλεως, ἣν προεβάλλοντο, τὸν Καίσαρα πεφονευκότες, οὐδὲ παρῆναι τὸν Ἀντώνιον τῇ σφαγῇ αὐτοῦ ἠθέλησαν· ἐπεὶ ὅγε Λέπιδος ἐξεστράτευτο, καὶ ἐν τῷ προαστείῳ ἦν. ἐκείνῳ μὲν δὴ Τρεβώνιος διελέγετο· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι τὸν Καίσαρα ἐν τούτῳ ἀθρόοι περιστάντες (εὐπρόσοδός τε γὰρ καὶ φιλοπρόσηγορος ἐν τοῖς μάλιστα ἦν) οἱ μὲν ἐμυθολόγουν, οἱ δὲ ἱκέτευον ἄρθαι αὐτόν, ὅπως ἥκιστά τι ὑποπτεύσῃ. ἐπεί τε ὁ καιρὸς ἐλάμβανε, προσῆλθέ τις αὐτῷ, ὡς καὶ χάριν τινὰ γινώσκων, καὶ τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ

ὦμου καθείλκυσε, σημεῖόν τε τοῦτο κατὰ τὸ συγκείμενον τοῖς συνωμόταις αἴρων· καὶ κ τούτου προσπεσόντες αὐτῷ ἐκεῖνοι πολλαχόθεν ἅμα, κατέτρωσαν αὐτόν· ὥσθ' ὑπὸ τοῦ πλήθους αὐτῶν μήτ' εἰπεῖν μήτε πρᾶξαί τι τὸν Καίσαρα δυνηθῆναι, ἀλλὰ συγκαλυψάμενον σφαγῆναι πολλοῖς τραύμασι. ταῦτα μὲν τἀληθέστατα. ἤδη δέ τινες καὶ ἐκεῖνο εἶπον, ὅτι πρὸς τὸν Βροῦτον τὸν ἰσχυρῶς πατάξαντα ἔφη· „Καὶ σὺ τέκνον;“

20. Θορύβου γοῦν πολλοῦ παρὰ τῶν ἄλλων τῶν τε ἔνδον ὄντων, καὶ τῶν ἔξωθεν προσεστηκότων (πρός τε τὸ αἰφνίδιον τοῦ πάθους, καὶ ὅτι ἠγνόουν τούς τε σφαγέας καὶ τὸ πλῆθος, τήν τε διάνοιαν αὐτῶν) γενομένου· πάντες ὡς καὶ κινδυνεύσοντες ἐταράσσοντο, καὶ αὐτοί τε ἐς φυγὴν ὥρμησαν ἧ ἕκαστος ἐδύνατο, καὶ τοὺς προστυγχάνοντας σφίσιν ἐξέπλησσον· σαφὲς μὲν οὐδὲν λέγοντες, αὐτὰ δὲ ταῦτα μόνον βοῶντες, φεῦγε, κλεῖε, φεῦγε, κλεῖε. καὶ αὐτὰ καὶ οἱ λοιποὶ παραλαμβάνοντες παρ' ἀλλήλων ὡς ἕκαστος διεβόων, καὶ τὴν τε πόλιν θρήνων ἐπλήρουν, καὶ αὐτοὶ ἔς τε τὰ ἐργαστήρια καὶ ἐς τὰς οἰκίας ἐσπίπτοντες ἐκρύπτοντο. καίτοι τῶν σφαγέων ἔς τε τὴν ἀγορὰν, ὥσπερ εἶχον, ὁρμησάντων, καὶ τοῖς τε σχήμασιν ἐνδεικνυμένων, καὶ προσεκβοώντων, μὴ φοβεῖσθαι. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τοῦτό τε ἅμα ἔλεγον, καὶ τὸν Κικέρωνα συνεχῶς ἀνεκάλουν. ὁ δὲ ὅμιλος οὐδ' ἄλλως ἐπίστευε σφίσιν ἀληθεύειν, οὔτε ῥᾳδίως καθίστατο· ὀψὲ δ' οὖν ποτε καὶ μόλις, ὡς οὔτε τις ἐφονεύετο, οὔτε συνελαμβάνετο, θαρσήσαντες ἡσύχασαν.

21. Καὶ συνελθόντων αὐτῶν ἐς ἐκκλησίαν, πολλὰ μὲν κατὰ τοῦ Καίσαρος, πολλὰ δὲ καὶ ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας οἱ σφαγεῖς εἶπον· θαρσεῖν τε σφᾶς, καὶ μηδὲν δεινὸν προσδέχεσθαι ἐκέλευον. οὔτε γὰρ ἐπὶ δυναστείᾳ, οὔτ' ἐπ' ἄλλῃ πλεονεξίᾳ οὐδεμιᾷ ἀπεκτονέναι αὐτόν ἔφασαν, ἀλλ' ἵνα ἐλεύθεροί τε καὶ αὐτονομοι ὄντες, ὀρθῶς πολιτεύωνται. τοιαῦτα ἅττα εἰπόντες, τοὺς μὲν πολλοὺς κατέστησαν, καὶ ἀάλισθ' ὅτι οὐδένα ἠδίκουν· αὐτοὶ δὲ δὴ, φοβούμενοι καὶ ὡς, μή τις σφίσιν ἀντεπιβουλεύσῃ, ἀνῆλθον ἐς τὸ Καπιτώλιον, ὡς καὶ τοῖς θεοῖς προσευξόμενοι, καὶ ἐκεῖσε τήν τε ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα ἐνδιέτριψαν. καὶ αὐτοῖς καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν πρώτων, ἀφ' ἑσπέρας, τῆς μὲν ἐπιβουλῆς οὐ συμμετασχόντες, τῆς δὲ ἀπ' αὐτῆς δόξης, ὡς καὶ ἐπαινουμένους σφᾶς ἰώρων, καὶ τῶν ἄθλων ἃ προσεδέχοντο, μεταποιησόμενοι, συνεγένοντο. καὶ συνέβη γε αὐτοῖς ἐς τοὐναντίον τὸ πρᾶγμα δικαιότατα περιστῆναι. οὔτε γὰρ τὸ ὄνομα τοῦ ἔργου (ἅτε καὶ μηδὲν αὐτοῦ προσκοινωνήσαντες) ἔλαβον, καὶ τοῦ κινδύνου τοῦ τοῖς δράσασιν αὐτὸ συμβάντος, ὡς καὶ ἐπιβουλεύσαντες, σφίσι μετέσχον.

22. Ἰδὼν δὲ ταῦτα ὁ Δολοβέλλας, οὐδ' αὐτὸς ἠξίου τὴν ἡσυχίαν ἄγειν· ἀλλ' ἔς τε τὴν ὕπατον ἀρχὴν, καίπερ μηδέπω οἱ προσήκουσαν, ἐσῆλθε, καὶ δημηγορήσας τι περὶ τῶν παρόντων, ἐς τὸ Καπιτώλιον ἀνέβη. τούτων δὲ ἐνταῦθα ὄντων, ὁ Λέπιδος, μαθὼν τὰ γεγενημένα, τήν τε ἀγορὰν μετὰ τῶν στρατιωτῶν τῆς νυκτὸς κατέλαβε, καὶ κατὰ τῶν

ὦμου καθείλκυσε, σημεῖόν τε τοῦτο κατὰ τὸ συγκείμενον τοῖς συνωμόταις αἴρων· κἀκ τούτου προσπεσόντες αὐτῷ ἐκεῖνοι πολλαχόθεν ἅμα, κατέτρωσαν αὐτόν· ὥσθ' ὑπὸ τοῦ πλήθους αὐτῶν μήτ' εἰπεῖν μήτε πρᾶξαί τι τὸν Καίσαρα δυνηθῆναι, ἀλλὰ συγκαλυφάμενον σφαγῆναι πολλοῖς τραύμασι. ταῦτα μὲν τἀληθέστατα. ἤδη δέ τινες καὶ ἐκεῖνο εἶπον, ὅτι πρὸς τὸν Βροῦτον τὸν ἰσχυρῶς πατάξαντα ἔφη· „Καὶ σὺ τέκνον;"

20. Θορύβου γοῦν πολλοῦ παρὰ τῶν ἄλλων τῶν τε ἔνδον ὄντων, καὶ τῶν ἔξωθεν προσεστηκότων (πρός τε τὸ αἰφνίδιον τοῦ πάθους, καὶ ὅτι ἠγνόουν τούς τε σφαγέας καὶ τὸ πλῆθος, τήν τε διάνοιαν αὐτῶν) γενομένου· πάντες ὡς καὶ κινδυνεύσοντες ἐταράσσοντο, καὶ αὐτοί τε ἐς φυγὴν ὥρμησαν ἧ ἕκαστος ἐδύνατο, καὶ τοὺς προστυγχάνοντας σφίσιν ἐξέπλησσον· σαφὲς μὲν οὐδὲν λέγοντες, αὐτὰ δὲ ταῦτα μόνον βοῶντες, φεῦγε, κλεῖε, φεῦγε, κλεῖε. καὶ αὐτὰ καὶ οἱ λοιποὶ παραλαμβάνοντες παρ' ἀλλήλων ὡς ἕκαστος διεβόων, καὶ τὴν τε πόλιν θρήνων ἐπλήρουν, καὶ αὐτοὶ ἐς τε τὰ ἐργαστήρια καὶ ἐς τὰς οἰκίας ἐσπίπτοντες ἐκρύπτοντο. καίτοι τῶν σφαγέων ἐς τε τὴν ἀγορὰν, ὥσπερ εἶχον, ὁρμησάντων, καὶ τοῖς τε σχήμασιν ἐνδεικνυμένων, καὶ προσεκβοώντων, μὴ φοβεῖσθαι. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τοῦτό τε ἅμα ἔλεγον, καὶ τὸν Κικέρωνα συνεχῶς ἀνεκάλουν. ὁ δὲ ὅμιλος οὐδ' ἄλλως ἐπίστευε σφίσιν ἀληθεύειν, οὔτε ῥᾳδίως καθίστατο· ὀψὲ δ' οὖν ποτε καὶ μόλις, ὡς οὔτε τις ἐφονεύετο, οὔτε συνελαμβάνετο, θαρσήσαντες ἡσύχασαν.

21. Καὶ συνελθόντων αὐτῶν ἐς ἐκκλησίαν, πολλὰ μὲν κατὰ τοῦ Καίσαρος, πολλὰ δὲ καὶ ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας οἱ σφαγεῖς εἶπον· θαρσεῖν τε σφᾶς, καὶ μηδὲν δεινὸν προσδέχεσθαι ἐκέλευον. οὔτε γὰρ ἐπὶ δυναστείᾳ, οὔτ' ἐπ' ἄλλῃ πλεονεξίᾳ οὐδεμιᾷ ἀπεκτονέναι αὐτὸν ἔφασαν, ἀλλ' ἵνα ἐλεύθεροί τε καὶ αὐτονομοι ὄντες, ὀρθῶς πολιτεύωνται. τοιαῦτα ἅττα εἰπόντες, τοὺς μὲν πολλοὺς κατέστησαν, καὶ μάλισθ' ὅτι οὐδένα ἠδίκουν· αὐτοὶ δὲ δὴ, φοβούμενοι καὶ ὡς, μή τις σφίσιν ἀντεπιβουλεύσῃ, ἀνῆλθον ἐς τὸ Καπιτώλιον, ὡς καὶ τοῖς θεοῖς προσευξόμενοι, καὶ ἐκεῖσε τήν τε ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα ἐνδιέτριψαν. καὶ αὐτοῖς καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν πρώτων, ἀφ' ἑσπέρας, τῆς μὲν ἐπιβουλῆς οὐ συμμετασχόντες, τῆς δὲ ἀπ' αὐτῆς δόξης, ὡς καὶ ἐπαινουμένους σφᾶς ἑώρων, καὶ τῶν ἄθλων ἃ προσεδέχοντο, μεταποιησόμενοι, συνεγένοντο. καὶ συνέβη γε αὐτοῖς ἐς τοὐναντίον τὸ πρᾶγμα δικαιότατα περιστῆναι. οὔτε γὰρ τὸ ὄνομα τοῦ ἔργου (ἅτε καὶ μηδὲν αὐτοῦ προσκοινωνήσαντες) ἔλαβον, καὶ τοῦ κινδύνου τοῦ τοῖς δράσασιν αὐτὸ συμβάντος, ὡς καὶ ἐπιβουλεύσαντες, σφίσι μετέσχον.

22. Ἰδὼν δὲ ταῦτα ὁ Δολοβέλλας, οὐδ' αὐτὸς ἠξίου τὴν ἡσυχίαν ἄγειν· ἀλλ' ἔς τε τὴν ὕπατον ἀρχὴν, καίπερ μηδέπω οἱ προσήκουσαν, ἐσῆλθε, καὶ δημηγορήσας τι περὶ τῶν παρόντων, ἐς τὸ Καπιτώλιον ἀνέβη. τούτων δὲ ἐνταῦθα ὄντων, ὁ Λέπιδος, μαθὼν τὰ γεγενημένα, τήν τε ἀγορὰν μετὰ τῶν στρατιωτῶν τῆς νυκτὸς κατέλαβε, καὶ κατὰ τῶν

σφαγέων ἅμα ἕω ἐθημηγόρει. ὁ οὖν Ἀντώνιος, καίτοι παριχρῆμά μετὰ τὸν τοῦ Καίσαρος θάνατον φυγὼν, καὶ τήν τε ἐσθῆτα τὴν ἀρχικὴν, ὅπως διαλάθῃ, ῥίψας, καὶ τὴν νύκτα κρυφθεὶς, ὅμως ἐπειδὴ τούς τε σφαγέας ἐν τῷ Καπιτωλίῳ, καὶ τὸν Λέπιδον ἐν τῇ ἀγορᾷ ὄντα ἤσθετο, τήν τε γερουσίαν ἐς τὸ τῆς Ἑστίας τέμενος ἠθροισε, καὶ γνώμας ὑπὲρ τῶν παρόντων προστέθεικε. καὶ εἶπον ἄλλοι τε ἄλλα, ὡς ἕκαστος αὐτῶν ἐγίνωσκε, καὶ ὁ Κικέρων τόδε· οἷσπερ καὶ ἐπείσθησαν.

23. „Ἀεὶ μὲν ἔγωγε οἶμαι χρῆναι μηδένα μηδενὸς χάριν μήτε πρὸς φιλονεικίαν λέγειν, ἀλλ' ὃ βέλτιστον ἕκαστος εἶναι νομίζει, τοῦτ' ἀποφαίνεσθαι. δεινὸν γάρ, εἰ τοὺς μὲν στρατηγοῦντας τούς θ' ὑπατεύοντας πάντα ἀπ' ὀρθῆς τῆς διανοίας ποιεῖν ἀξιώσομεν· κἂν ἄρα πως σφαλῶσιν, εὐσυνόνας παρ' αὐτῶν καὶ τῆς τύχης ἀπαιτήσομεν· ἐν δὲ δὴ τῷ βουλεύεσθαι, ἐν ᾧ κυριώτατοι τῆς ἡμετέρας αὐτῶν γνώμης ἐσμὲν, τὰ κοινῇ συμφέροντα τῶν ἰδίων ἕνεκα πλεονεξιῶν προησόμεθα. ἀεὶ μὲν δὴ διὰ ταῦτα, ὦ πατέρες, πάντα ἁπλῶς καὶ δικαίως ἡγοῦμαι δεῖν ἡμᾶς συμβουλεύειν ὑμῖν· μάλιστα δὲ ἐν τοῖς παροῦσι πράγμασιν, ἐν οἷς, ἂν μηδὲν πολυπραγμονήσαντες ὁμονοήσωμεν, αὐτοί τε σωθησόμεθα, καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας περιποιήσομεν. ἂν δ' ἀκριβῶς πάντα ἐξετάσαι ἐθελήσωμεν, δέδοικα δὲ, μὴ κακῶς· δυσχερὲς δ' οὐδὲν, ἀρχόμενος τῶν λόγων, εἰπεῖν βούλομαι.

24. „Πρότερον μὲν γὰρ οὔτε ὀλίγος ἐξ οὐ χρόνου

ὅπλα ἔχοντες, καὶ τῆς πολιτείας ἐγκρατεῖς ὡς
λὺ ἐγίγνοντο, ὥστ' αὐτοὺς ὅ, τι δεῖ βουλεύειν
ὑπιτάττειν, ἀλλ' οὐχ ὑμᾶς ὅ, τι χρὴ πράττειν
υς, προσκοπεῖν· νῦν δ' ἐς τοῦτο καιροῦ πάνθ'
ιεῖν τὰ πράγματα πάρεστιν, ὥστε ἐφ' ὑμῖν τε
εἶναι, καὶ ἐς ὑμᾶς ἀνακεῖσθαι· καὶ παρ' ὑμῶν,
ἣν ὁμόνοιαν, καὶ μετὰ ταύτης τὴν ἐλευθερίαν,
ίσεις καὶ πολέμους ἐμφυλίους αὖθις, καὶ ἀπ'
καὶ δεσπότην λαβεῖν. ὅ, τι γὰρ ἂν τήμερον
ησθε, τούτῳ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἀκολουθή-
τούτων οὖν οὕτως (ὥσγε ἐμαυτὸν πείθω)
ον, φημὶ δεῖν ἡμᾶς τὰς μὲν πρὸς ἀλλήλους
ις, ἢ φιλονεικίας, ἢ ὅπως ἄν τις αὐτὰς ὀνομά-
αταλύσασθαι, πρὸς δὲ δὴ τὴν παλαιὰν ἐκείνην
ην καὶ φιλίαν καὶ ὁμόνοιαν ἐπανελθεῖν· ἐνθυ-
τας τοῦτό γε, εἰ μηδὲν ἄλλο, ὅτι τέως μὲν
ις ἐπολιτευόμεθα, καὶ χώρας καὶ πλούτους καὶ
καὶ συμμάχους ἐκτησάμεθα· ἀφ' οὗ δὲ ἐς τὰ
ἀλλήλους κακὰ προήχθημεν, οὐχ ὅσον οὐκ
ους, ἀλλὰ καὶ πολὺ χείρους ἐγενόμεθα. καὶ
τοσοῦτον δέω νομίζειν ἄλλο τι σῶσαι ἂν ἔν γε
ρύντι τὴν πόλιν, ὥστ' ἂν μή τι τήμερον, καὶ
ε ὀτιτάχιστα προβουλεύσωμεν, οὐδ' ἀναλαβεῖν
όμεθα.

5. „Σκοπεῖτε δὲ ὡς ἀληθῆ λέγω, πρός τε τὰ
ντα ἀπιδόντες, καὶ τὰ ἀρχαῖα ἀναλογισάμενοι.
ὁρᾶτε μὲν τὰ γιγνόμενα; καὶ ὅτι διαιρεῖταί τε
ερισπᾶται ὁ δῆμος αὖθις; καὶ οἱ μὲν ταῦτα,

οἱ δὲ ἐκεῖνα προαιρούμενοι, διχῇ τε ἤδη νενέμηνται, καὶ διχῇ στρατοπεδεύονται; καὶ οἱ μὲν τὸ Καπιτώλιον προκατειλήφασιν, ὥσπερ τινὰς Γαλάτας φοβούμενοι· οἱ δὲ ἐκ τῆς ἀγορᾶς πολιορκεῖν αὐτοὺς παρασκευάζονται, καθάπερ Καρχηδόνιοί τινες, ἀλλ' οὐ Ῥωμαῖοι καὶ αὐτοὶ ὄντες; οὐκ ἀκούετε δὲ, ὅτι καὶ πρότερον πολλάκις, διχογνωμονησάντων τινῶν, ὥστε καὶ τὸν Ἀουεντῖνόν ποτε, καὶ τὸ Καπιτώλιον, ἔστι δ' οὗς αὐτῶν καὶ τὸ ἱερὸν ὄρος κατασχεῖν· δσάκις μὲν ἐπὶ τοῖς ἴσοις, ἢ καὶ βραχύ τι συγχωρήσαντες οἱ ἕτεροι τοῖς ἑτέροις, κατηλλάγησαν, μισοῦντές τε ἀλλήλους εὐθὺς ἐπαύσαντο, καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ δμονοίᾳ τὸ λοιπὸν τοῦ χρόνου διήγαγον οὕτως, ὥστε καὶ πολλοὺς καὶ μεγάλους πολέμους κοινῇ κατορθῶσαι; δσάκις δὲ δὴ πρὸς φόνους καὶ σφαγὰς ἐχώρησαν, (οἷ μὲν δικαιώσει τοῦ ἀμύνεσθαι τοὺς προϋπάρξαντας, οἱ δὲ καὶ φιλονεικίᾳ τοῦ μηδενὸς ἐλασσοῦσθαι δοκεῖν, ἀπατηθέντες) οὐδὲν πώποτε χρηστὸν ἐγένετο; τί γὰρ δεῖ πρὸς οὐδὲν ἧττον ὑμᾶς εἰδότας, τὸν Οὐαλέριον, τὸν Ὁράτιον, τὸν Σατορνῖνον, τὸν Ἰλαύκιον, τοὺς Γράκχους λέγοντα διατρίβειν; τοιαῦτ' οὖν παραδείγματα, καὶ ταῦτα οὐκ ἀλλότρια, ἀλλ' οἰκεῖα ἔχοντες, μὴ μελλήσητε τὰ μὲν ζηλῶσαι, τὰ δὲ φυλάξασθαι· ἀλλ' ἅτε ἀπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων τὴν πεῖραν τῆς ἐκβάσεως, ὧν βουλεύεσθε, παρειληφότες, μηκέτι τοὺς ἐμοὺς λόγους, ὡς καὶ ῥήματα, διασκοπεῖτε, ἀλλὰ τῷ κοινῷ διαφέροντα, ὡς καὶ ἐν τῷ ἔργῳ ἤδη ὄντα, θεωρεῖτε. οὐδὲ γὰρ ἀσαφεῖ τινι ἐνθυμήσει τἀφανὲς τῆς ἐλπίδος ἀναφ-

ῥίψετε, ἀλλ' ἐχεγγύῳ πίστει τὸ βέβαιον τοῦ λογισμοῦ προνοήσετε.

26. „Ὑπάρχει μὲν οὖν ὑμῖν τοῦθ' ὅπερ εἶπον, οἴκοθεν καὶ παρὰ τῶν προγόνων λαβοῦσιν, ὀρθῶς βουλεύσασθαι· καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ ξενικοῖς παραδείγμασι χρῆσθαι ἠθέλησα, μυρία ἂν εἰπεῖν ἔχων· ἓν δ' οὖν ὅμως τῆς ἀρίστης καὶ ἀρχαιοτάτης πόλεως, παρ' ἧς οὐδ' οἱ πατέρες ἡμῶν ἐπαγαγέσθαι τινὰς νόμους ἀπηξίωσαν, παρέξομαι. καὶ γὰρ αἰσχρὸν ἂν εἴη, τοσοῦτον ἡμᾶς καὶ τῇ ῥώμῃ καὶ τῇ γνώμῃ τῶν Ἀθηναίων ὑπερέχοντας, χεῖρον αὐτῶν βουλεύεσθαι. ἐκεῖνοι τοίνυν (λέγω δὲ ὃ πάντες ἴστε) στασιάσαντές ποτε, καὶ ἐκ τούτου καὶ ἐκ τῶν Λακεδαιμονίων καταπολεμηθέντες, καὶ ὑπὸ τῶν δυνατωτέρων πολιτῶν τυραννηθέντες, οὐ πρότερον ἀπηλλάγησαν τῶν κακῶν, πρὶν συνθέσθαι καὶ διομολογήσασθαι, τῶν τε συμβεβηκότων σφίσι, πολλῶν που καὶ δεινῶν ὄντων, ἐπιλήσεσθαι, καὶ μηδὲν τοπαράπαν ὑπὲρ αὐτῶν μήτε ἐγκαλέσειν ποτὲ, μήτε μνησικακήσειν τινί. τοιγάρτοι σωφρονήσαντες οὕτως, οὐχ ὅτι τυραννούμενοι καὶ στασιάζοντες ἐπαύσαντο, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν εὐθύνησαν· καὶ τὴν πόλιν ἀνεκτήσαντο, καὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀρχῆς ἀντεποιήσαντο· καὶ τέλος, κύριοι καὶ σῶσαι καὶ ἀπολέσαι καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους αὐτοὺς καὶ τοὺς Θηβαίους πολλάκις ἐγένοντο. καίτοι εἰ ἐτεθελήκεσαν ἐκεῖνοι οἱ τὴν Φυλὴν καταλαβόντες, καὶ ἐκ τοῦ Πειραιῶς κατελθόντες, τιμωρήσασθαι τοὺς ἐκ τοῦ ἄστεος ὑπὲρ ὧν ἠδικηντο, εὔλογον μὲν ἂν πρᾶγμα πεποιη-

κέναι ἐδεδόκεσαν, πολλὰ δ' ἂν καὶ ἐδεδράκεσαν κακά, καὶ ἐπεπόνθεσαν. ὥσπερ γὰρ κρείττους αὐτῶν παρὰ τὴν ἐλπίδα ἐγένοντο, τάχ' ἄν τι καὶ ἠλαττώθησαν αὖθις.

27. „Οὐ γάρ ἐστιν ἐν τοῖς τοιούτοις βέβαιον οὐδέν, οὔτε ἐξ ὧν ἰσχύει τις, προσεπεκράτησεν· ἀλλὰ πάμπολλοι μὲν θαρσοῦντες ἔπταισαν, πάμπολλοι δὲ ζητοῦντες ἀμύνασθαί τινα, προσαπώλοντο. οὔτε γὰρ τὸ πλεονεκτούμενον ἔν τινι, πάντως ἀτυχεῖ, διότι καὶ ἀδικεῖται· οὔτε τὸ δυνάμει πραῦχον, πάντως κατορθοῖ, διότι καὶ προήκει. ἀλλ' ἀμφότερα ἀπὸ τῆς ἴσης καὶ τῷ παραλόγῳ τοῦ ἀνθρωπίνου καὶ τῷ ἀσταθμήτῳ τῆς τύχης ὑποκείμενα, καὶ τὴν ῥοπὴν πολλάκις οὐ πρὸς τὸ σφέτερον εὔελπι, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀδόκητον ἐκείνων λαμβάνει. ὅθεν ἔκ τε τούτων καὶ ἐκ τῆς φιλονεικίας, (δεινὸν γάρ ἐστιν ἄνθρωπος ἀδικηθεὶς, ἢ νομίσας γε ἀδικεῖσθαι) ὑπὲρ δύναμιν θρασύνασθαι· καὶ πολλοὶ πολλάκις καὶ παρὰ τὴν ἰσχὺν ἐπαίρονται διακινδυνεύειν, ὡς καὶ κρατήσοντες, ἢ οὔτι γε καὶ ἀναιμωτὶ διολούμενοι. καὶ οὗτοι τὰ μὲν, νικῶντες, τὰ δὲ, ἡττώμενοι, καὶ τοτὲ μὲν ἀντεπικρατοῦντες, τοτὲ δὲ ἀντελαττούμενοι, οἱ μὲν πασσυδὶ συναπόλλυνται, οἱ δὲ τήν γε καθμείαν λεγομένην νίκην νικῶντες τυγχάνουσι· καὶ ἐν τῷ χρόνῳ, ὅτ' οὐδὲν ὄφελός ἐστιν, αἰσθάνονται ὅτι κακῶς ἐβουλεύσαντο.

28. „Καὶ ὅτι ταῦθ' οὕτως ἔχει, καὶ ὑμεῖς ἔργῳ μεμαθήκατε. σκοπεῖτε δέ· ἴσχυσε τινὰ χρόνον ἐν τοῖς στασιωτικοῖς ὁ Μάριος, εἶτ' ἐκπεσών,

καὶ δύναμιν ἀθροίσας, ὥστε οἷα εἰργάσατο. ὁμοίως δ Σύλλας (ἵνα μὴ τὸν Κίνναν, μηδὲ τὸν Κάρβωνα, μηδὲ τοὺς ἄλλους τοὺς διὰ μέσου καταλέγω) δυνηθεὶς τὴν πρώτην, εἶτ' ἐλαττώθη· ἔπειτα δυναστεύσας, οὐδὲν ὅ, τι οὐχὶ τῶν δεινοτάτων ἔπραξε. τί γὰρ δεῖ τὸν Μάριον τὸν δεύτερον, ἢ τὸν Κίνναν αὐτὸν, ἢ τὸν Κάρβωνα ὀνομάζειν; μετὰ ταῦτα Λέπιδος ἰδίαν τί τινα, ὡς δὴ καὶ τούτοις ἐπεξιών, στάσιν ἤγειρε, καὶ πᾶσαν ὀλίγου τὴν Ἰταλίαν ἐτάραξεν. ὡς δ' ἀπηλλάγημέν ποτε καὶ τούτου, μέμνησθε ὅσα αὖ καὶ οἷα πρός τε τοῦ Σερτωρίου, καὶ πρὸς τῶν ἄλλων τῶν μετ' αὐτοῦ φυγόντων ἐπάθομεν. τί δ' ὁ Πομπήϊος, τί δ' ὁ Καῖσαρ αὐτὸς οὗτος; (ἵνα μηδὲν ἐνταῦθα μήτε τοῦ Κατιλίνου, μήτε τοῦ Κλωδίου μνημονεύσω) οὐ πρότερον ἐπολέμησαν ἀλλήλοις, καὶ ταῦτα συγγενεῖς ὄντες; ἔπειτα μυρίων κακῶν οὐ μόνον τὴν πόλιν ἡμῶν, ἢ καὶ τὴν λοιπὴν Ἰταλίαν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν, ὡς εἰπεῖν, τὴν οἰκουμένην ἐνέπλησαν; ἆρ' οὖν μετά τε τὸν Πομπηΐου θάνατον, καὶ τὸν πολὺν ἐκεῖνον τῶν πολιτῶν ὄλεθρον, ἡσυχία τις ἐγένετο; πόθεν; πολλοῦ γε καὶ δεῖ. οἶδε δὲ ἡ Ἀφρικὴ, οἶδεν ἡ Ἰβηρία τὸ πλῆθος τῶν ἐκατέρωθι ἀπολομένων. τί οὖν; ἐπί γε τούτοις εἰρηνήσαμεν; καὶ πῶς; ὁπότε κεῖται μὲν αὐτὸς ὁ Καῖσαρ οὕτω σφαγείς· κατέχεται δὲ τὸ Καπιτώλιον, καὶ πεπλήρωται μὲν ἡ ἀγορὰ τῶν ὅπλων, πεπλήρωται δὲ καὶ πᾶσα ἡ πόλις τοῦ φόβου.

29. „ Οὕτως ἐπειδὰν ἄρξωνταί τινες στασιάζειν,

καὶ τὰ βίαια ἀεὶ τοῖς βιαίοις ἀμύνεσθαι ζητῶσι, καὶ τὰς τιμωρίας μήτε πρὸς τὸ ἐπιεικὲς, μήτε πρὸς τὸ ἀνθρώπινον, ἀλλὰ πρός τε τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν ἐξουσίαν τὴν ἐκ τῶν ὅπλων ποιῶνται, κύκλος τις ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ τῶν κακῶν γίγνεται, καὶ ἀνταπόδυσις ἐκ διαδοχῆς τῶν δεινῶν συμβαίνει. τό, τε γὰρ εὐτυχῆσαν ὕβρει τε πλεονάζει, καὶ οὐδένα ὅρον τῆς πλεονεξίας ποιεῖται, καὶ τὸ πταῖσαν, ὀργῇ τῆς συμφορᾶς, ἄν γε μὴ παραχρῆμα ἀπόληται, ἀντιτιμωρήσασθαι τὸν ἀδικήσαντα ἐπιθυμεῖ, μέχρις ἂν τὸν θυμὸν ἐκπλήσῃ· καὶ αὐτοῖς καὶ τὸ λοιπὸν πλῆθος, κἂν μὴ συμμετάσχῃ τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ τῷ τε ἐλέῳ τοῦ νενικημένου, καὶ τῷ φθόνῳ τοῦ κεκρατηκότος, δεῖσάν τε ἅμα μὴ καὶ τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ πάθῃ, καὶ ἐλπίσαν τὰ αὐτὰ τούτῳ δράσειν, συναίρεται. καὶ οὕτω καὶ τὰ μέσα τῶν πολιτῶν στασιάζειν προάγεται· καὶ ἄλλοι τε ἐπ' ἄλλοις τὸ κακὸν, προφάσει τιμωρίας τῶν ἀεὶ ἐλαττουμένων, ὥσπερ τι ἔννομον καὶ ἐγκύκλιον πρᾶγμα, ἀνταμυνόμενοι διαδέχονται, καὶ αὐτοὶ μὲν ὡς ἕκαστοι ἀπαλλάσσουσι, τὸ δὲ δὴ κοινὸν ἐξ ἅπαντος τρόπου φθείρουσιν.

30. „Ἦ οὐχ ὁρᾶτε, πόσον μὲν χρόνον κατατετρίμμεθα πολεμοῦντες ἀλλήλοις, ὅσα δὲ καὶ οἷα ἐν αὐτῷ πεπόνθαμεν; καίτοι τί τούτου δεινότερόν ἐστι, καὶ δεδράκαμεν; καὶ τίς ἀνταριθμῆσαι δύναιτο τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων, ἃ τούς τε συμμάχους περιδύοντες, καὶ τοὺς θεοὺς περισυλῶντες, καὶ προσέτι καὶ αὐτοὶ ἐξ ὧν οὐκ εἴχομεν συνεσφέροντες, ἐπ' ἀλλήλοις δεδαπανήμεθα; τίς τὸ πλῆθος τῶν

ἐνδρῶν τῶν ἀπολωλότων, οὐχ ὅτι τῶν ἄλλων (ἐπεὶ τοῦτό γ' ἀνεξεύρετόν ἐστιν) ἀλλὰ καὶ τῶν ἱππέων καὶ τῶν βουλευτῶν, ὧν εἷς ἕκαστος καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν ἐν τοῖς ὀθνείοις πολέμοις σῶσαι καὶ ζῶν καὶ ἀποθανὼν ἐδύνατο; πόσοι μὲν γὰρ Κούρτιοι, πόσοι δὲ Δέκιοι, Φάβιοι, Γράκχοι, Μάρκελλοι, Σκιπίωνες τεθνήκασιν; οὐ μὰ Δί' οὐχ ἵνα Σαυνίτας, ἢ Λατίνους, ἢ Ἴβηρας, ἢ Καρχηδονίους ἀμύνωνται, ἀλλ' ἵνα καὶ αὐτοὶ προσαπόλωνται. καὶ τῶν μὲν ἐν τοῖς ὅπλοις τετελευτηκότων (εἰ καὶ τὰ μάλιστα καὶ ἐκείνων ὠδύρετο ἄν τις) ἀλλ' ἧττόν γε ἄξιόν ἐστιν ὀλοφύρασθαι. ἔς τε γὰρ τὰς μάχας ἐθελονταὶ (εἴγε ἐθελοντὰς τοὺς ἀναγκασθέντας φόβῳ καλεῖν δεῖ) ἦλθον, καὶ θάνατον εἰ καὶ ἄδικον, ἀλλὰ ἀνδρεῖόν γε ὑπέμειναν· ἔν τε ἀγῶνι ἰσοπαλεῖ, καὶ ἐν ἐλπίδι τοῦ κρῆν περιγενέσθαι καὶ κρατῆσαι, ἔπαιον ἀναισθήτως. τοὺς δὲ ἐν ταῖς οἰκίαις καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς, τῇ τε ἀγορᾷ, τῷ τε βουλευτηρίῳ αὐτῷ, τῷ τε Καπιτωλίῳ αὐτῷ βιαίως, οὐχ ὅπως ἄνδρας, ἀλλὰ καὶ γυναῖκας, οὐχ ὅπως ἀκμάζοντας, ἀλλὰ καὶ γέροντας καὶ παῖδας, οἰκτρῶς ἐξολωλότας, πῶς ἄν τις κατ' ἀξίαν θρηνήσειε; καὶ ταῦτα μέντοι τοιαῦτα, οἷα καὶ ὅσα οὔτ' αὐτοί ποτε πρὸς πάντων ἅμα τῶν πολεμίων ἐπάθομεν, οὔτε ἐκείνους ἐδράσαμεν, διατεθέντες ἀλλήλους, οὐχ ὅσον οὐκ ἀχθόμεθα, οὔτ' ἀπαλλαγῆναί ποτε αὐτῶν ἀνδρικῶς ἐθέλομεν, ἀλλὰ καὶ χαίρομεν, καὶ ἑορτάζομεν, καὶ εὐεργέτας τοὺς ποιοῦντας αὐτὰ ὀνομάζομεν. Καίτοι ἔγωγε οὐδ' ἀνθρώπινόν τινα βίον ἡγοῦμαι τοῦτον ἡμᾶς βεβιω-

κέναι, ἀλλὰ τινων θηρίων, ἃ δι' ἀλλήλων φ
ρεται.

31. „Καὶ τὰ μὲν ἤδη συμβεβηκότα τί ἂν
πλέον ὀδυραίμεθα (οὐ γάρ που καὶ ἀγένητα
ποιησαίμεθα) τῶν δὲ δὴ μελλόντων προϊδώμ
διὰ γὰρ ταῦτα καὶ ἐκείνων ἐμνημόνευσα, οὐχ
τὰς κοινὰς συμφορὰς, ἅς γε μηδὲ γενέσθαι ὦ
καταλέξω, ἀλλ' ἵνα ὑμᾶς ἐξ αὐτῶν ἀναπείσω
γοῦν λοιπὰ διασῶσαι. τοῦτο γάρ τις μόνον
κακῶν ἀπόναιτο, τὸ μηδὲν αὐθις ὅμοιον
παθεῖν φυλάξασθαι. ἔξεστι δὲ τοῦθ' ὑμῖν ἐ
παρόντι μάλιστα ποιῆσαι, ἕως ἔτι τὸ δεινὸν ἄρχ
καὶ οὔτε πολλοὶ που συνεστήκασιν, οἵτε κεκινη
οὔτε πεπλεονεκτήκασιν ἀπ' ἀλλήλων οὔτ' ἠλάτ
ται, ὡς τῇ ἐλπίδι τοῦ κρείττονος, ὀργῇ τοῦ κα
ττονος, καὶ παρὰ τὸ συμφέρον σφίσιν, ἃ
σκέπτως κινδυνεῦσαι προαχθῆναι. καὶ τοῦτο
τοι τηλικοῦτον κατορθώσετε, μήτε πόνον τινὰ π
σαντες, μήτε κινδυνεύσαντες, μήτε χρήματα ἀναλώ
τες, μὴ σφαγὰς ποιήσαντες· ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο μ
ψηφισάμενοι, μὴ μνησικακεῖν ἀλλήλοις.

32. „Εἰ γάρ τοί τινα καὶ ἡμάρτηταί τ
ἀλλ' οὔτιγε καιρός ἐστιν οὔτε πολυπραγμονῆσα
τὰ, οὔτε ἐξελέγξαι, οὔτε τιμωρήσασθαι. οὐδὲ
δικάζετέ τισιν ἂν ἐν τῷ παρόντι, ὡς τό τε
ἀκριβὲς δίκαιον ζητηθῆναι δεῖν, ἀλλὰ βουλεύ
περὶ τῶν ἐνεστηκότων, ὅπως ὡς ἀσφαλέστατο
ταστῇ. τοῦτο δὲ οὐκ ἂν ὑπάρξειεν ἡμῖν, εἰ μ
παρίδοιμεν· ὥσπερ που καὶ ἐπὶ τῶν παίδων π

εἰώθαμεν. οὔτε γὰρ πάντα ἀκριβῶς ἐπ' αὐτῶν ἐκλογιζόμεθα, καὶ πολλὰ καὶ παρορῶμεν ἀναγκαίως. τῶν γὰρ μετρίων ἁμαρτημάτων ἕνεκα οὐδὲν ἀνηκέστως δεῖ κολάζειν, ἀλλὰ πράως σωφρονίζειν. καὶ νῦν οὖν, ἅτε καὶ κοινοὶ παντὸς τοῦ δήμου πατέρες οὐ μόνον ὀνομαζόμενοι, ἀλλὰ καὶ ἀληθῶς ὄντες, μὴ καὶ πάντα διακριβολογώμεθα, ἵνα μὴ καὶ πάντες ἀπολώμεθα. ἐπεί τοι πολλὰ μὲν ἄν τις καὶ αὐτῷ τῷ Καίσαρι ἐγκαλέσειεν, ὥστε καὶ δικαίως αὐτὸν πεφονεῦσθαι δόξαι· πολλὰ δὲ καὶ τοὺς ἀποκτείναντας αὐτὸν αἰτιάσαιτο, ὥστε καὶ τιμωρίας αὐτοὺς ἀξίους εἶναι νομισθῆναι. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀνδρῶν ἔργον ἐστὶ στασιάσαι αὖθις ἐπιθυμούντων. δεῖ δὲ τοὺς ὀρθῶς βουλευομένους, μὴ τὸ πάντη δίκαιον ἐξακριβοῦντας βλάπτεσθαι, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐπιεικεῖ προσχρωμένους σώζεσθαι. ὥστε τὰ μὲν γεγενημένα ταῦτα χιλάζης τέ τινος καὶ κατακλυσμοῦ τρόπον συμβεβηκέναι νομίσαντες, λήθῃ παράδοτε· γνωρίσαντες δὲ νῦν γε ἀλλήλους, ἅτε καὶ ὁμόφυλοι, καὶ πολῖται, συγγενεῖς τε ὄντες, ὁμονοήσατε.

33. „Καὶ, ὅπως γε μηδεὶς ὑμῶν ὑποπτεύσῃ με χαρίσασθαί τι τοῖς τὸν Καίσαρα ἀποκτείνασιν, ἵνα μὴ δίκην δῶσιν, ὅτι ποτὲ ἐν τῇ τοῦ Πομπηΐου μερίδι ἐγενόμην, βούλεσθαι· ἓν τι ὑμῖν ἐρῶ. καὶ γάρτοι καὶ νομίζω πάντας ὑμᾶς πεπεῖσθαι σαφῶς, ὅτι οὔτε φιλίαν, οὔτε ἔχθραν πρὸς οὐδένα πώποτε δι' ἐμαυτὸν ἀνειλόμην, ἀλλ' ἀεὶ πάντας ὑμῶν ἕνεκα, καὶ τῆς κοινῆς καὶ ἐλευθερίας καὶ ὁμονοίας, τοὺς μὲν ἐμίσησα, τοὺς δὲ ἠγάπησα. δι' οἷν ταῦτα, τὰ μὲν

ἄλλα ἐάσω, βραχὺ δέ τι ὑμῖν μόνον φράσω. τοσούτου γὰρ δέω τοῦτο ποιεῖν, καὶ μὴ τῆς κοινῆς σωτηρίας προσκοπεῖν, ὥστε καὶ τοῖς ἑτέροις οὐχ ὅτι τὴν ἄδειαν ἁπάντων, ὧν ἐπιπολάσαντες ἐπὶ τοῦ Καίσαρος ἔξω τοῦ καθεστηκότος ἐποίησαν, δοθῆναι φημὶ χρῆναι, ἀλλὰ καὶ τὰς τιμὰς, καὶ τὰς ἀρχὰς, καὶ τὰς δωρεὰς, ὅσας ἔλαβον παρ' αὐτοῦ (καίπερ οὐκ ἀρεσκόμενός τισιν αὐτῶν) φυλαχθῆναι. πρᾶξαι μὲν γάρ τι, καὶ προχειρίσασθαί τι τοιοῦτον, οὐκ ἂν ὑμῖν συμβουλεύσαιμι· ἐπειδὴ δὲ γέγονεν, οὐδὲν οὐδὲ ἐκείνων οἶμαι δεῖν ὑμᾶς πολυπραγμονῆσαι. τί γὰρ ἂν καὶ ζημιωθείητε τοσοῦτον, ἂν ὅ δεῖνα ἢ ὁ δεῖνα ἔξω τοῦ δικαίου καὶ παρὰ τὴν ἀξίαν λαβὼν ἔχῃ, ὅσον ὠφεληθείητε μήτε φόβον μήτε ταραχὴν τοῖς γε δυνηθεῖσι τότε παρασχόντες; ταῦτα μὲν ἐν τῷ παρόντι πρὸς τὸ κατεπεῖγον ἤδη λέγω· ἐπειδὰν δὲ καταστῇ τὰ πράγματα, τότε καὶ περὶ τῶν λοιπῶν σκεψόμεθα."

34. Κικέρων μέν, ταῦτα εἰπών, ἔπεισε τὴν γερουσίαν, μηδένα μηδενὶ μνησικακῆσαι ψηφίσασθαι. ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐγίγνετο, καὶ οἱ σφαγεῖς ὑπέσχοντο τοῖς στρατιώταις, μηδὲν τῶν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος πραχθέντων καταλύσειν. ἐπειδὴ γὰρ δεινῶς αὐτοὺς ἀγανακτοῦντας ἤσθοντο, μὴ καὶ τῶν δοθέντων ὑπ' αὐτοῦ σφίσι στερηθῶσιν, ἔσπευσαν, πρὶν καὶ ὀτιοῦν τὴν βουλὴν διαγνῶναι, προκαταλαβεῖν αὐτούς. καἀκ τούτου τούς τε παρόντας αὐτοῦ κάτω προκαλοῦντες ἐς ἐπήκοον, διελέγοντο σφίσι τὰ πρυσήκοντα· καὶ ἐς τὴν ἀγορὰν γράμματα καταπέμποντες, ἐπηγγέλλυντο

μηδ' ἀφαιρεθήσεσθαι μηδένα μηδέν, μήτ' ἄλλως λυπήσειν, τό, τε κῦρος σύμπασι τοῖς πραχθεῖσιν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἐκβεβαιοῦν· καὶ ἐς τὴν ὁμόνοιαν αὐτοὺς προετρέποντο, ὅρκοις τοῖς μεγίστοις, ἢ μὴν ἀψευδήσειν πάντα, πιστούμενοι. ὡς οὖν καὶ τὰ τῇ βουλῇ δόξαντα διηγγέλθη, οὔτε οἱ στρατιῶται ἔτι τῷ Λεπίδῳ προσεῖχον, οὔτε ἐκεῖνοι δέος τι αὐτοῦ ἔσχον, ἀλλ' ἐς τὰς καταλλαγάς, τοῦ Ἀντωνίου ταμάλιστα ἐνάγοντος σφᾶς, καὶ παρὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ, ὥρμησαν. ὁ μὲν γὰρ Λέπιδος, πρόσχημα τὴν τοῦ Καίσαρος τιμωρίαν ποιούμενος, νεωτέρων πραγμάτων ἐπεθύμει· καὶ ἅτε καὶ στρατεύματα ἔχων, τήν τε δυναστείαν αὐτοῦ διαδέξεσθαι, καὶ ἐν κράτει γενήσεσθαι προσεδόκα, καὶ διὰ ταῦτ' ἐπολεμοποίει· ὁ δὲ Ἀντώνιος τά τε ἐκείνου τοιαῦθ' ὁρῶν ὄντα, καὶ αὐτὸς μηδεμίαν ἰσχὺν περιβεβλημένος, οὔτε τι ἐτόλμησε τότε γε νεοχμῶσαι, καὶ τὸν Λέπιδον ἥττηθῆναι τοῦ πλείονος, ἵνα μὴ μείζων γένηται, προσανέπεισε. συνέβησαν μὲν οὖν ἐφ' οἷσπερ ἐψήφιστο· οὐ μέντοι καὶ πρότερον οἱ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ ὄντες κατέβησαν, πρὶν τόν τε τοῦ Λεπίδου υἱόν, καὶ τὸν τοῦ Ἀντωνίου, ἐν ὁμήρων λόγῳ λαβεῖν. καὶ Βροῦτος μὲν πρὸς τὸν Λέπιδον (καὶ γὰρ ἐν γένει αὐτῷ ἦν) κάτεισι, Κάσσιος δὲ πρὸς τὸν Ἀντώνιον, ἐπ' ἀσφαλείᾳ. συνδειπνούντων δὲ αὐτῶν, ἄλλα τε, ὥσπερ εἰκὸς ἐν τῷ τοιούτῳ, πολλὰ ἐλέγετο, καὶ ἐπήρετο τὸν Κάσσιον ὁ Ἀντώνιος· „Ἆρά γε καὶ νῦν ξιφίδιόν τι ὑπὸ μάλης ἔχεις;“ καὶ ὅς, „Μάλα, ἔφη, μέγα· ἄν γε καὶ σὺ τυραννῆσαι ἐπιθυμήσῃς.“

35. Τότε μὲν δὴ ταῦθ' οὕτως ἐπράχθη, καὶ δεινὸν οὐδὲν οὔτε ἐγίγνετο, οὔτε ἠλπίζετο· ἀλλ' οἵ τε πολλοὶ ἔχαιρον, τῆς τε δυναστείας τοῦ Καίσαρος ἀπηλλαγμένοι, καί τινες καὶ ἄταφον τὸ σῶμα αὐτοῦ ῥίψαι ἐνενόουν· καὶ ἐκεῖνοι εὐθυμοῦντο, μήτε προσπεριεργαζόμενοί τι, καὶ ἐλευθερωταὶ, τυραννοφόνοι τε ὀνομαζόμενοι. τῆς δὲ διαθήκης αὐτοῦ μετὰ ταῦτα ἀναγνωσθείσης, μαθὼν ὁ δῆμος, ὅτι τε τὸν Ὀκταούϊον υἱὸν πεποίηται, καὶ τὸν Ἀντώνιον, τόν τε Δέκιμον, καί τινας ἄλλους τῶν σφαγέων ἐπιτρόπους τε αὐτοῦ, καὶ κληρονόμους τῆς οὐσίας, ἄν γε μὴ ἐς ἐκεῖνον ἔλθοι, καταλέλοιπε· καὶ προσέτι καὶ δωρεὰς ἄλλοις τέ τινας, καὶ τῇ πόλει τούς τε κήπους τοὺς παρὰ τὸν Τίβεριν, καὶ δραχμὰς, ὡς μὲν αὐτὸς ὁ Ὀκταούϊος γράφει, τριάκοντα, ὡς δὲ ἕτεροι, πέντε καὶ ἑβδομήκοντα ἑκάστῳ σφῶν δοθῆναι κελεύσας· ἐταράχθησαν. καὶ αὐτοὺς ὁ Ἀντώνιος ἐπιπαρώξυνε, τόν τε νεκρὸν ἐς τὴν ἀγορὰν ἀνοητότατα κομίσας, καὶ προθέμενος ἡματωμένον τε, ὥσπερ εἶχε, καὶ τραύματα ἐκφαίνοντα· καί τινα καὶ λόγον ἐπ' αὐτῷ, ἄλλως τε περικαλλῆ καὶ λαμπρόν, οὐ μέντοι καὶ συμφέροντα τοῖς τότε παροῦσιν, εἰπών. ἔλεξε γὰρ τοιάδε.

36. Εἰ μὲν οὗτος ἰδιωτεύων ἐτεθνήκει, κἀγὼ ἐν ἰδιωτείᾳ ἂν ἐτύγχανον, οὔτ' ἂν πολλῶν, ὦ Κυῖρῖται, λόγων ἐδεήθην, οὔτ' ἂν πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένοις ἐπεξῆλθον· ἀλλ' ὀλίγα ἂν περί τε τοῦ γένους, καὶ περὶ τῆς παιδείας, τῶν τε τρόπων αὐτοῦ

ν, καί πῃ καὶ τῶν ἐς τὸ κοινὸν αὖτῷ πεπολιτευ-
ν μνησθεὶς, ἠρκέσθην, ἵνα μὴ καὶ δι᾽ ὄχλου
οὐδέν οἱ προσήκουσι γένωμαι. ἐπειδὴ δὲ οὗτός
ν μεγίστην ἐν ὑμῖν ἡγεμονείαν ἔχων ἀπόλωλε,
γὼ τὴν δευτέραν ἄρχω λαβὼν, τόν τε λόγον ἀ-
η μοι διπλοῦν, τὸν μὲν ὡς κληρονόμῳ γεγραμ-
, τὸν δὲ, ὡς ἄρχοντι, ποιήσασθαι· καὶ μηδ᾽
ν τῶν λεχθῆναι ὀφειλόντων παραλιπεῖν, ἀλλ᾽
ἄν ὁ σύμπας δῆμος ἀπὸ μιᾶς γλώσσης (εἴγε
φωνὴν ἠδυνήθη λαβεῖν) ὕμνησεν, εἰπεῖν. εὖ
γὰρ οἶδα τοῦθ᾽, ὅτι χαλεπόν ἐστι τῆς διανοίας
τυχεῖν. ἄλλως τε γὰρ οὐ ῥᾴδιον τῶν τηλικού-
φικέσθαι· (τίς γὰρ ἂν λόγος ἔργοις μεγάλοις
θείη;) καὶ ὑμεῖς τὰ βουλήματα ἅπληστα ἐξ
ὑνιστε ἔχοντες, οὐκ εὐχερεῖς αὐτῶν κριταὶ γενή-
ε. εἰ μὲν γὰρ ἐν ἀγνῶσί τισιν οἱ λόγοι ἐγίγνον-
ῥᾷστον ἂν ἦν αὐτοὺς τῷ τε μεγέθει τῶν ἔργων
ήξαντα πεῖσαι· νῦν δ᾽ ὑπό τοῦ συνήθους, ἐλατ-
ἀνάγκη ἐστὶ πᾶν τὸ λεχθησόμενον τοῦ πεπρα-
ου νομισθῆναι. οἱ μὲν γὰρ ἀλλότριοι, κἂν ἀπι-
ωσιν αὐτοῖς διὰ φθόνον, ἀλλ᾽ ὑπ᾽ αὐτοῦ γε
ου πᾶν τὸ ἀκουσθὲν αὖταρκες ἡγοῦνται· τὸ δὲ
ρον, ἀκόρεστον ὑπὸ τῆς εὐνοίας ἐξ ἀνάγκης γί-
ει. τῶν γὰρ ἀρετῶν τῶν τοῦ Καίσαρος αὐτοὶ
τον ἀπολελαυκότες, καὶ τὸν ἔπαινον αὐτῶν οὐ
ναρῶς, ὡς οὐδὲν προσήκοντα, ἀλλ᾽ εὐμενῶς, ὡς
ον, ἀπαιτεῖτε. σπουδάσω δ᾽ οὖν ἐπὶ μακρότα-
ὰς βουλήσεις ὑμῶν ἀποπληρῶσαι· εὖ εἰδὼς, ὅτι
ρὸς τὴν δύναμίν μου τῶν λόγων καὶ τὴν προαί-

ρεσιν ἐξετάσετε, ἀλλ' ἐκ τῆς προθυμίας καὶ τὸ κατ' ἐκείνην ἐνδεὲς ἀνασώσετε.

37. ,,Λέξω δὲ περὶ τοῦ γένους αὐτοῦ πρῶτον, οὐχ ὅτι λαμπρότατόν ἐστι· καίτοι καὶ τοῦτο οὐ σμικρὸν ἐς ἀρετῆς φύσιν φέρει, τὸ μήτε ἀπὸ ταυτομάτου τινά, ἀλλ' ἐκ παρασκευῆς συγγενοῦς ἀγαθὸν γενέσθαι. οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἐξ εὐγενῶν φύντες, δύναιντο μὲν ἂν καὶ προσποιητῶς ἀνδραγαθίζεσθαι, δύναιντο δ' ἂν καὶ ἐλεγχθῆναί ποτε ἐς τὸ κακογενὲς ὑπὸ τοῦ συμφύτου· ὅσοις δὲ ἄνωθεν ἐκ πολλοῦ σπέρμα ἀνδραγαθίας ὑπάρχει, πᾶσα ἀνάγκη αὐτοὺς καὶ αὐτόφυτον καὶ διαρκῆ τὴν ἀρετὴν ἔχειν. οὐ μὴν ἀλλ' ἔγωγε οὐ τοῦτο μάλιστα νῦν ἐπαινῶ τοῦ Καίσαρος, ὅτι τὰ μὲν νεώτατα, ἐκ πολλῶν καὶ γενναίων ἀνδρῶν ἔφυ, τὰ δὲ ἀρχαιότατα, ἐκ βασιλέων καὶ θεῶν ἐγίγνετο· ἀλλ' ὅτι πρῶτον μὲν τῆς πόλεως ἡμῶν ὅλης συγγενής ἐστιν· (ἐκ γὰρ ὧν οὗτος ἐγεννήθη, πρὸς τούτων ἡμεῖς ᾠκίσθημεν·) ἔπειθ' ὅτι τῶν προπατόρων αὐτοῦ ἐς τὸ θεῖον δι' ἀρετὴν ἀνήκειν νομισθέντων, οὐχ ὅπως ἐπηλήθευσε τὴν φήμην, ἀλλὰ καὶ ἐπηύξησεν· ὥστ' εἰ καί τις ἡμφισβήτει πρότερον, μή ποτ' ἂν ἐκ τῆς Ἀφροδίτης τὸν Αἰνείαν γενέσθαι, νῦν δὴ πιστευσάτω. θεοῖς μὲν γὰρ ἤδη τινὲς οὐκ ἄξιοι παῖδες ἐπευφημίσθησαν· τούτου δὲ οὐδ' ἂν εἷς ἀπαξιώσειε θεοὺς τοὺς προγόνους γεγονέναι. ἐβασίλευσε μὲν γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ Αἰνείας, καὶ τῶν ἐγγόνων αὐτοῦ τινές· τοσοῦτῳ δὲ οὗτος ἀμείνων ἐκείνων ἐγένετο, ὅσῳ οἱ μὲν Λαβινίου καὶ Ἄλβης ἐμονάρχησαν, οὗτος δὲ τῆς Ῥώμης οὐκ ἠθέλησε βασι-

κι· καὶ οἱ μὲν τὴν κρηπῖδα τῆς πόλεως ἡμῶν ἀτεβάλοντο, οὗτος δὲ ἐς τοσοῦτον αὐτὴν ἐπῆ-ᾶστε τά τε ἄλλα, καὶ ἀποικίας μείζους ὧν ἐκεῖ-τύλεων ἐβασίλευσαν, καταστήσασθαι.

38. „ Τὰ μὲν οὖν τοῦ γένους οὕτως αὐτῷ ἔχει· δὲ δὴ τήν τε τροφὴν καὶ τὴν παιδείαν ἀκόλου-τῷ τῆς εὐγενείας ὄγκῳ ἔλαβε, πῶς ἄν τις μᾶλ-εατανοήσειεν, ἢ οἷς τὰ ἔργα πίστιν ἀναγκαίαν ὶ παρέχεται; ᾧ γὰρ τό, τε σῶμα διαρκέστατον, ἡ ψυχὴ πολεμικωτάτη πρὸς πάντ' ὁμοίως καὶ ρηναῖα καὶ τὰ πολέμια διαφανὲς ὑπῆρξε, πῶς ἀνώγκη τοῦτον καὶ τετράφθαι ἄριστα; καίτοι πὺν μέν, περικαλλέστατόν τινα ἀνδρῶν ὄντα, καρ-ιώτατον γενέσθαι· χαλεπὸν δὲ, ἰσχυριζόμενόν ῷ σώματι, φρονιμώτατον ἐκβῆναι· παγχάλεπον τὸν αὐτὸν καὶ ἐν τοῖς λόγοις, καὶ ἐν τοῖς ἔργοις φῆναι. οὗτός γε μήν· (λέγω δὲ ἐν εἰδόσιν, ὥστε τι ἀρχὴν ψεύσασθαι· καὶ γὰρ ἂν αὐτόφωρος κείμην· μήτε ἐπὶ τὸ μεῖζον ὀγκῶσαι· καὶ γὰρ ὑναντίον οὐ βούλομαι καθισταίμην. αὐτός τε ἀλαζονεύεσθαι δικαιότατα, ἄν γέ τι τοιοῦτον σω, ὑποπτευθήσομαι· καὶ τὴν τούτου ἀρετὴν ου τῆς ὑπαρχούσης αὐτῷ παρ' ὑμῖν δόξης φαί-ου ποιεῖν νομισθήσομαι· πᾶς γὰρ λόγος ἐν τῷ δε λεγόμενος, κἂν τὸ βραχὺ τοῦ ψεύδους προσ-ῃ, οὐχ ὅσον οὐκ ἔπαινον αὐτῷ φέρει, ἀλλὰ καὶ γον αὐτοῦ ἔχει. τὸ γὰρ συνειδὸς τῶν ἁρμοσμέ-; οὐχ ὁμολογοῦν τῷ πεπλασμένῳ, πρός τε τὴν θειαν φέρεται, καὶ τάχα ἀρκεσθὲν αὐτῇ, μαν-

θάνει τε ἅμα ὁποῖόν τινα ἐχρῆν εἶναι, καὶ παραβάλλον ἑκάτερα, καταφωρᾷ τὸ λεῖπον.) ἀληθεύων οὖν λέγω τοῦθ', ὅτι ὁ Καῖσαρ οὗτος τύ, τε σῶμα ἅμα ἱκανώτατος, καὶ τὴν ψυχὴν εὐκολώτατος ἐγένετο. τῇ τε γὰρ τῆς φύσεως ἰσχύϊ θαυμαστῇ ἐκέχρητο, καὶ παιδείᾳ παντοδαπῇ ἀκριβῶς ἤσκητο· καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἀπεικότως καὶ γνῶναι πᾶν τὸ δέον ὀξύτατα, καὶ ἑρμηνεῦσαι πιθανώτατα, διαθέσθαι τε καὶ διοικῆσαι φρονιμώτατα ἀεὶ ἠδυνήθη· καὶ οὔτε τις αὐτὸν καιροῦ ῥοπὴ αἰφνιδίως οἱ προσπεσοῦσα προκατέλαβεν, οὔτ' ἀπόῤῥητος μέλλησις χρονίσασα διελάθετο. πάντα γὰρ ἀεὶ πρὶν ἅπαρτηθῆναι καὶ προδιεγίνωσκε, καὶ πρὸς πάντα τὰ συμβῆναί τινι δυνάμενα προπαρεσκεύαστο· τό, τε κρυπτόμενον ἰσχυρῶς ἀνευρεῖν, καὶ τὸ φαινόμενον πιθανῶς ψευδαγνοεῖν· τό, τε λανθάνον, εἰδέναι προσποιήσασθαι, καὶ τὸ γινωσκόμενον ἀποκρύψασθαι· τούς τε καιροὺς σφίσιν ἐφαρμόσαι, καὶ τοὺς λογισμοὺς ὑπὲρ αὐτῶν ἀποδοῦναι· καὶ προσέτι καὶ ἐπιτελέσαι καὶ ἐπεξελθεῖν πάνθ' ὅσα ἕκαστα καλῶς ἠπίστατο.

39. „Τεκμήριον δέ, τά τε ἴδια εὐοικότατός τε ἅμα, καὶ εὐδαπανώτατος ἐγένετο· ἀκριβὴς μὲν ὢν ἐς τὸ τὰ ὑπάρχοντα διαρκῶς φυλάξαι, δαψιλὴς δὲ ἐς τὸ τὰ προσήκοντα ἀφειδῶς ἀναλῶσαι· καὶ τοὺς συγγενεῖς πάντας, πλὴν τῶν ἀνοσιωτάτων, ἰσχυρῶς ἠγάπησεν. οὔτε γὰρ δυστυχήσαντά τινα αὐτῶν ὑπερεῖδεν, οὔτε εὐτυχήσαντί τινι ἐφθόνησεν, ἀλλὰ καὶ τούτοις τὰ προὐπάρχοντα συνεπηύξησε, καὶ ἐκείνοις τὰ ἐλλείποντα ἀνεπλήρωσε· τοῖς μὲν, χρήματα, τοῖς

δὲ χωρία, τοῖς δὲ ἀρχάς, τοῖς δὲ ἱερωσύνας δούς. καὶ μέντοι καὶ πρὸς τοὺς φίλους, τούς τε ἄλλους τοὺς προσομιλοῦντάς οἱ, θαυμαστῶς προσεφέρετο. οὔτε γὰρ ὑπερεφρόνει τινὰ αὐτῶν, οὔθ' ὕβριζεν, ἀλλ' εὐπροσήγορος πᾶσιν ὁμοίως ὤν, τούς τε ὑπουργοῦντάς τι πολλαπλασίως ἠμείβετο, καὶ τοὺς λοιποὺς εὐεργεσίαις ἀνηρτᾶτο· καὶ οὔτε λαμπρυνόμενόν τινα ἐβάσκηνέ ποτε, οὔτ' αὐξανόμενον ἐταπείνωσεν· ἀλλ' ὡς καὶ αὐτὸς διὰ πάντων σφῶν καὶ μεγαλυνόμενος, καὶ ἰσχὺν καὶ κόσμον προσκτώμενος, ἔχαιρε πλείστους ἑαυτῷ παρισούμενος. τοιοῦτος μέντοι περὶ τοὺς φίλους καὶ περὶ τοὺς γνωρίμους ὤν, οὐδὲ ἐς τοὺς ἐχθροὺς ὠμὸς οὐδ' ἀπαραίτητος ἐγένετο· ἀλλὰ πολλοὺς μὲν καὶ τῶν ἰδίᾳ τι προσκρουσάντων οἱ ἀθώους ἀφῆκε, πολλοὺς δὲ καὶ τῶν προσπολεμησάντων ἀπέλυσε, καί τισιν αὐτῶν καὶ τιμὰς καὶ ἀρχὰς ἔδωκεν. οὕτω που πᾶς πρὸς ἀρετὴν ἐπεφύκει, καὶ κακίαν οὐ μόνον αὐτὸς οὐκ εἶχεν, ἀλλ' οὐδὲ ἐν ἄλλῳ τινὶ ἐνεῖναι ἐπίστευεν.

40. „Ἐπεὶ δὲ εἰς τούτους τοὺς λόγους ἀφικόμην, ἄξομαι περὶ τῶν κοινῶν αὐτοῦ πολιτευμάτων λέγειν. καὶ γὰρ εἰ μὲν ἐν ἡσυχίᾳ ἐβεβιώκει, τάχ' ἂν ἀνέλεγκτον τὴν ἀρετὴν ἔσχε· νῦν δὲ, ἐπὶ πλεῖστον αὐξηθεὶς, καὶ μέγιστος οὐχ ὅτι τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν τι δυνηθέντων γενόμενος, ἐκπρεπέστερον αὐτὴν ἀπεδείξατο. ἐκείνους μὲν γὰρ σχεδόν τι πάντας αὕτη ἡ ἐξουσία διήλαγξε, τοῦτον δὲ ἐπὶ μᾶλλον ἐξέφηνε. τῷ γὰρ μεγέθει τῆς ἀρετῆς ἀντιπάλους πράξεις λαβὼν, ἰσοστά

σιος αὐταῖς εὑρέθη· καὶ μόνος ἀνθρώπων τηλικαύτην αὐτῷ τύχην ἐξ ἀνδραγαθίας κτησάμενος, οὔτε διέβαλεν αὐτὴν, οὔθ' ὕβρισεν. ὅσα μὲν οὖν ἄλλως στρατευόμενος ἐλαμπρύνετο, ἢ ὅσα ἐν τοῖς ἐγκυκλίοις λειτουργίαις ἐμεγαλοφρονήσατο, παραλείψω· καίπερ τοσαῦτα ὄντα, ὥστ' ἄλλῳ τινὶ καὶ πάνυ ἂν ἐς ἔπαινον ἐξαρκέσαι. πρὸς γάρτοι τὴν ἐπιφάνειαν τῶν μετὰ ταῦτα αὐτοῦ ἔργων, σμικρολογεῖσθαι δόξω, ἂν καὶ ἐκεῖνα ἀκριβῶς ἐπεξίω. ὅσα δὲ δὴ ἄρχων ὑμῶν ἔπραξε, ταῦτ' ἐρῶ μόνα· καὶ οὐδὲ ταῦτα μέντοι πάντα καθ' ἕκαστον ἀκριβῶς διηγήσομαι. οὔτε γὰρ ἐξικέσθαι ποτ' ἂν αὐτῶν δυνηθείην, καὶ πάμπολυν ἂν ὑμῖν ὄχλον ἄλλως τε καὶ εἰδόσι παράσχοιμι.

41. „Ὁ γὰρ ἀνὴρ οὗτος πρῶτον μὲν πάντων στρατηγήσας ἐν Ἰβηρίᾳ, καὶ ὕπουλον αὐτὴν εὑρών, οὐ περιεῖδε σφᾶς ὑπὸ τῷ τῆς εἰρήνης ὀνόματι ἀναταγωνίστους γινομένους, οὐδ' εἴλετο αὐτὸς ἐν ἡσυχίᾳ τὸν τῆς ἀρχῆς χρόνον διαγενέσθαι μᾶλλον, ἢ τὰ κοινῇ συμφέροντα πράξαι· ἀλλ' ἐπειδήπερ ἑκόντες σὺ μετεμέλοντο, καὶ ἄκοντας σφᾶς ἐσωφρόνισεν· ὥστε καὶ τοὺς πρότερόν ποτε εὐδοκιμήσαντας κατ' αὐτῶν, τοσοῦτον ὑπερβαλέσθαι, ὅσον τὸ φυλάξαι τι τοῦ κτήσασθαι χαλεπώτερόν ἐστι, καὶ τὸ μηδ' αὖθίς ποτε νεωτερίσαι τινὰς δυνηθῆναι ἐξεργάσασθαι, τοῦ τὴν ἀρχὴν ὑπηκόους αὐτοὺς, ἀκεραίου τῆς δυνάμεως σφίσιν σύσης, ποιήσασθαι, λυσιτελέστερον. τοιγάρτοι καὶ τὰ ἐπινίκια αὐτῷ διὰ τοῦτ' ἐψηφίσασθε, καὶ τὴν ἀρχὴν τὴν ὕπατον εὐθὺς ἐδώκατε. ἐξ οὗ δὴ καὶ ταμάλιστα διεφάνη τοῦθ', ὅτι σὺτε ἐπιθυμίας

οὔτε εὐκλείας οἰκείας ἕνεκα τόν τε πόλεμον ἐκεῖνον ἐποιήσατο, καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ παρεσκευάζετο. παριδὼν οὖν τὴν πέμψιν τῶν νικητηρίων, διὰ τὸ τὰ πράγματα κατεπείγειν, καὶ χάριν μὲν ὑμῖν τῆς τιμῆς γνοὺς, ἀρκεσθεὶς δὲ αὐτῇ ἐκείνῃ πρὸς τὴν δόξαν, ὑπάτευσε.

42. „Καὶ ὅσα μὲν παρὰ τὴν ἀρχὴν ἐν τῇ πόλει διῴκησεν, ἢ μυρία ἂν εἴη λέγειν· ἀλλ' ἐπειδὴ τάχιστα ἔκ τε ἐκείνης ἐξῆλθε, καὶ πρὸς τὸν Γαλατικὸν πόλεμον ἐστάλη, θεωρήσατε ὅσα αὖ καὶ ἡλίκα ἐνταῦθα κατειργάσατο. τοῖς μὲν γὰρ συμμάχοις οὐχ ὅπως βαρὺς ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ προσεβοήθησεν· ἐπειδὴ μήτε τι αὐτοὺς ὑπώπτευσε, καὶ προσέτι καὶ ἀδικουμένους εἶδε. τοὺς δὲ δὴ πολεμίους, οὐχ ὅτι τοὺς προσοικοῦντας αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους πάντας τοὺς τὴν Γαλατίαν νέμοντας, κατεστρέψατο. καὶ τοῦτο μέν, χώραν παμπληθῆ, τοῦτο δέ, καὶ πόλεις ἀναριθμήτους, ὧν οὐδὲ τὰ ὀνόματα πρότερον ἤθειμεν, προσεκτήσατο. καὶ ταῦτα μέντοι πάντα, μήτε δύναμιν ἀξιόχρεων, μηδὲ χρήματα αὐτάρκη παρ' ἡμῶν λαβών, οὕτω μὲν ταχέως κατέπραξεν, ὥστε καὶ πρὶν αἰσθέσθαι τινὰ ἡμῶν ὅτι πολεμεῖ, νενικηκέναι· οὕτω δὲ ἀσφαλῶς κατεστήσατο, ὥστε καὶ ἐπιβατὴν ἀπ' αὐτῶν καὶ τὴν Κελτικὴν καὶ τὴν Βρεττανίαν ποιῆσαι. καὶ νῦν δεδούλωται μὲν Γαλατία, ἣ τούς τε Ἄμβρωνας καὶ τοὺς Κίμβρους ἐφ' ἡμᾶς στείλασα, καὶ γεωργεῖται πᾶσα, ὥσπερ αὐτὴ ἡ Ἰταλία· πλεῖται δὲ οὐ Ῥοδανὸς ἔτι μόνος, οὐδ' Ἄραρις, ἀλλὰ καὶ Μόσας, καὶ Λίγυρς, καὶ Ῥῆνος αὐτὸς, καὶ Ὠκεανὸς αὐτός. ὧν γὰρ οὐδὲ τὰς ἐπικλήσεις ἀκού-

οντες ἐπιστεύομεν αὐτὰ εἶναι, ταῦθ' ἡμῖν προσκατείργασται· ἐμβατὰ μὲν τὰ πρὶν ἄγνωστα, πλωτὰ δὲ τὰ πρὶν ἀδιερεύνητα, ἀπό τε τῆς μεγαλοπρεπείας καὶ ἀπὸ τῆς μεγαλογνωμοσύνης, ποιήσας.

43. „Καὶ, εἴγε μὴ φθονήσαντες αὐτῷ τινες, μᾶλλον δὲ ἡμῖν, ἐστασιάκεσαν, καὶ δεῦρο αὐτὸν πρὸ τοῦ προσήκοντος καιροῦ ἐπανελθεῖν ἠνάγκασαν, πάντως ἂν καὶ τὴν Βρεττανίαν ὅλην μετὰ τῶν ἄλλων νήσων τῶν περικειμένων αὐτῇ, καὶ τὴν Κελτικὴν πᾶσαν μέχρι τοῦ ἀρκτικοῦ Ὠκεανοῦ ἐκεχειρώτο· ὥσθ' ἡμᾶς ὅρους, μὴ γῆν, μηδ' ἀνθρώπους τὸ λοιπόν, ἀλλ' ἀέρα καὶ τὴν ἔξω θάλασσαν ἔχειν. διὰ γὰρ ταῦτα καὶ ὑμεῖς, ὁρῶντες τό, τε μέγεθος τῆς διανοίας αὐτοῦ, καὶ τὰ ἔργα, καὶ τὴν τύχην, ἐπὶ πλεῖστον ἄρξαι αὐτῷ προσετάξατε· ὅπερ, ἀφ' οὗ ἐδημοκρατήθημεν, οὐδενὶ ἄλλῳ ὑπῆρξε. λέγω δὲ τὸ ὀκτὼ ἔτεσιν ὅλοις ἐφεξῆς ἡγεμονεῦσαι. οὕτως αὐτὸν πάντα ἐκεῖνα ὑμῖν ὄντως προσκτᾶσθαι ἐνομίσατε, καὶ οὐδὲ πώποτε ἐφ' ὑμᾶς αὐξηθήσεσθαι ὑπωπτεύσατε. ἀλλ' ὑμεῖς μὲν ἐπὶ μακρότατον αὐτὸν ἐγχρονίσαι τοῖς χωρίοις ἐκείνοις ἐπεθυμήσατε· οὐ μέντοι καὶ ἐπέτρεψαν οἱ τὴν πολιτείαν οὐκέτι κοινὴν, ἀλλ' ἰδίαν αὐτὴν νομίζοντες εἶναι, οὔτε τοὐτῳ τὰ λοιπὰ προσκαταστρέψασθαι, οὔθ' ὑμῖν πάντων αὐτῶν κυριεῦσαι· ἀλλὰ τῇ ἀσχολίᾳ αὐτοῦ ἀποχρησάμενοι, καὶ πολλὰ ἀνόσια ἐτόλμησαν· ὥσθ' ὑμᾶς τῆς παρ' αὐτοῦ βοηθείας δεηθῆναι.

44. „Καὶ διὰ τοῦτο καταλιπὼν τὰ προκείμενα, ταχέως ὑμῖν ἐπεκούρησε, καὶ πᾶσαν τὴν Ἰταλίαν

ἐκ τῶν ἐπαρτηθέντων αὐτῇ κινδύνων ἠλευθέρωσε· καὶ προσέτι τήν τε Ἰβηρίαν ἀλλοτριουμένην ἐκομίσατο, καὶ τὸν Πομπήϊον, τήν τε πατρίδα καταλικόντα, καὶ βασιλείαν ἰδίαν ἐν Μακεδονίᾳ κατασκευάζοντα, καὶ ἐκεῖσε πάντα τὰ ὑμέτερα ἀγαθὰ μεταφέροντα, τούς τε ὑπηκόους ὑμῶν ἐφ' ὑμᾶς συσκευαζόμενον, καὶ τοῖς χρήμασιν ὑμῶν ἐφ' ὑμᾶς χρώμενον ἰδών, τὸ μὲν πρῶτον πεῖσαί πως ἠθέλησε, καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ προσπέμπων, παύσασθαι, καὶ μεταθέσθαι, πίστεις λαβόντα μεγίστας, ἢ μὴν ἐν τοῖς ἴσοις ὁμοίως αὖθις αὐτὸν γενήσεσθαι. ἐπεὶ δ' οὐδένα τρόπον ἠδυνήθη τοῦτο ποιῆσαι, ἀλλ' ἐκεῖνος, τά τε ἄλλα καὶ τὴν συγγένειαν τὴν πρὸς τὸν Καίσαρα αὐτῷ ὑπάρξασαν ὑπερβάς, ἀντιπολεμεῖν ὑμῖν εἵλετο· οὕτω δὴ καταναγκασθεὶς τοῦ ἐμφυλίου πολέμου προσάψασθαι, τί μὲν δεῖ λέγειν, ὡς εὐτόλμως ἐπ' αὐτὸν, καίπερ χειμῶνος ὄντος, ἔπλευσε; τί δὲ, ὡς εὐθαρσῶς αὐτῷ, καίτοι πάντα τὰ ἐπιχώρια ἔχοντι, συνέμιξε; τί δὲ, ὡς ἀνδρικῶς αὐτοῦ, καίπερ πολὺ τῷ πλήθει τῶν στρατιωτῶν ἐλαττούμενος, ἐκράτησεν; ἂν γάρ τις καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἐπεξελθεῖν ἐθελήσῃ, παῖδα ἂν ἀποδείξειε τὸν θαυμαστὸν ἐκεῖνον τὸν Πομπήϊον· οὕτως ἐν πᾶσιν αὐτοῖς κατεστρατηγήθη.

45. „Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐάσω· (οὐδὲ γὰρ οὐδ' αὐτὸς ὁ Καῖσαρ ἐσεμνύνατό ποτε ἐπ' αὐτοῖς, μισῶν αὖ τὰ τῆς ἀνάγκης·) ἐπεὶ δὲ τὸ δαιμόνιον δικαιότατα τὴν μάχην ἔκρινε, τίνα μὲν τῶν τότε πρῶτον ἁλόντων ἀπέκτεινε; τίνα δὲ οὐκ ἐτίμησεν, οὐχ ὅτι

τῶν βουλευτῶν, ἢ τῶν ἱππέων, ἢ καὶ ὅλως τῶν πολιτῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν συμμάχων, τῶν τε ὑπηκόων; οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐκείνων τις οὔτ' ἀπίθανε βιαίως, οὔτε αἰτίαν ἔλαβεν· οὐκ ἰδιώτης, οὐ βασιλεύς, οὐκ ἔθνος, οὐ πόλις· ἀλλ' οἱ μὲν καὶ συνεξητάσθησαν αὐτῷ, οἱ δὲ τὴν γοῦν ἄδειαν ἐντίμως ἔσχον, ὥστε δὴ τότε καὶ πάντας ὀδύρεσθαι τῶν ἀπολωλότων. τοσαύτῃ γὰρ περιουσίᾳ φιλανθρωπίας ἐχρήσατο, ἅστε τοὺς μὲν συναραμένους τῷ Πομπηΐῳ ἐπαινέσαι, καὶ πάντα σφίσι τὰ δοθέντα ὑπ' αὐτοῦ φυλάξαι· τὸν δὲ δὴ Φαρνάκην καὶ τὸν Ὀρώδην μισῆσαι, ὅτι οὐκ ἐπεκούρησαν, φίλοι αὐτοῦ ὄντες. καὶ διὰ τοῦτό γε οὐχ ἥκιστα τῷ μὲν οὐκ ἐς μακρὰν ἐπολέμησε, τῷ δὲ ἐπιστρατεύσειν ἔμελλε. πάντως δ' ἂν καὶ ζῶντα εἵλῃφει. τεκμήριον δέ, ὅτι μήτε εὐθὺς αὐτὸν ἐπεδίωξεν, ἀλλὰ κατὰ σχολὴν ἔασε φυγεῖν, καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἀηθῶς ἤκουσε· τούς τε φονεύσαντας αὐτὸν οὐκ ἐπῄνεσεν, ἀλλὰ καὶ ἀνταπέκτεινεν οὐ πολλῷ ὕστερον. καὶ αὐτόν γε τὸν Πτολεμαῖον, ὅτι, καίτοι παῖς ὤν, τὸν εὐεργέτην ἀπολόμενον περιεῖδε, προσδιέφθειρε.

46. „Μετὰ ταῦτα τοίνυν ὅπως μὲν τὴν Αἴγυπτον κατεστήσατο, καὶ ὅσα χρήματα ἐκεῖθεν ὑμῖν ἐκόμισε, περιττὸν ἂν εἴη λέγειν. στρατεύσας δὲ ἐπὶ τὸν Φαρνάκην, οὐκ ὀλίγα ἤδη τοῦ τε Πόντου καὶ τῆς Ἀρμενίας ἔχοντα, προσηγγέλθη τε ἅμα αὐτῷ προσιὼν, καὶ ὤφθη παρὼν, καὶ συνέβαλεν αὐθημερόν, καὶ ἐνίκησεν. ἀφ' ὧνπερ οὐχ ἥκιστα διέδειξεν, ὅτι οὐδὲν χείρων ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ ἐγένετο, οὐδ'

τὸ τρυφῆς ἐν αὐτῇ ἐνεχρόνισε. πῶς γὰρ ἂν ῥᾳδίως εἶνα ἔπραξε, μὴ πολλῇ μὲν παρασκευῇ διανοίας, ὀλλῇ δὲ καὶ ῥώμῃ χρώμενος; ὡς δ' οὖν καὶ ὁ Φαρνάκης ἤρανγε, παρεσκευάζετο μὲν εὐθὺς ἐπὶ τὸν Πόντον στρατεῦσαι· στασιασάντων δὲ αὖθις ἐνταῦθα νῶν, ἀνεκομίσθη τε ἄκων, καὶ οὕτως αὖ καὶ ταῦτ διέθετο, ὥστε μηδ' ὅτι ἀρχὴν ἐπαράχθη πιστευθῆναι. οὔτε γὰρ ἀπέθανεν, οὔτε ἔφυγεν, ἀλλ' οὐδ' τιμώθη τοσαράπαν ἐξ ἐκείνων τῶν πραγμάτων οὐδείς· οὐχ ὅτι οὐ δικαιότατα ἂν πολλοὶ ἐκολάσθησαν, ἀλλ' ὅτι τοὺς μὲν πολεμίους ἀφειδῶς ἀπολλύει, τοὺς δὲ δὴ πολίτας σώζειν, κἂν φαῦλοί τινες ὦσι, ἡγεῖτο δεῖν. καὶ διὰ τοῦτο τῇ μὲν ἀνδρείᾳ τοὺς ἀλοφύλους κατηγωνίζετο, τῇ δὲ φιλανθρωπίᾳ καὶ τοὺς στασιάζοντας τῶν πολιτῶν, (καίτοι καὶ ἀκαίρους πολλάκις τούτου γεγονότας, ἀφ' ὧν ἔπραττον) ἐτήρει. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐν τῇ Ἀφρικῇ, τῇ τε βηρίᾳ αὖθις ἔπραξε, πάντας ὅσοι μὴ καὶ πρότερόν οτε ἀλόντες ὑπ' αὐτοῦ ἠλέηντο ἀφεὶς. τὸ μὲν γὰρ, τοὺς πολλάκις ἐπιβουλεύοντάς οἱ ἀεὶ περιποιεῖσθαι, ὠμότητα, οὐ φιλανθρωπίαν ἐνόμιζε· τὸ δὲ ἐν τοῖς ῥᾴστοις ἁμαρτήμασι συγγινώσκειν τισὶ, καὶ μήτ' κατάλληκτον ὀργὴν ἔχειν, καὶ προσέτι καὶ τιμὰς νέειν· ἂν δὲ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐμμένωσιν, ἀπαλλαγὴν ὑτῶν ποιεῖσθαι· καὶ πάνυ ἀνδρὸς ἔργον ἡγεῖτο εἶναι. καίτοι τί τοῦτο εἶπον; πολλοὺς γάρ τοι καὶ εἰνων ἔσωσε, δοὺς τοῖς τε ἑταίροις ἅπασι, καὶ τοῖς υνικήσασιν αὐτῷ, ἕνα ἑκάστῳ τῶν ἁλόντων περιοιήσασθαι.

47. „Καὶ μέντοι καὶ ὅτι ταῦτα πάντα ἀπ' ἐμφύτου χρηστότητος, καὶ οὔτε προσποιητῶς, οὔτε ἐπὶ κατασκευῇ πλεονεξίας τινὸς (ὥσπερ ἕτεροι συχνοὶ ἐφιλανθρωπεύσαντό τινα) ἔπραξε, μέγιστον μὲν καὶ ἐκεῖνο μαρτύριόν ἐστιν, ὅτι πανταχοῦ καὶ διὰ πάντων ὅμοιος ἐγένετο· καὶ οὔτ' ὀργή τις αὐτὸν ἠγρίωνεν, οὔτε εὐπραγία διέφθειρεν, ἢ τὸ κράτος ἠλλοίωσεν, οὐχ ἡ ἐξουσία μετέβαλε. καίτοι χαλεπώτατον, ἐν τοῖς τοσούτοις καὶ τοιούτοις καὶ προσέτι καὶ ἐπαλλήλοις πράγμασιν ἐξετασθέντα, καὶ τὰ μὲν κατωρθωκότα, τὰ δὲ ἐν χερσὶν ἔχοντα, τὰ δὲ ὑποπτεύοντα, χρηστόν τε ἀεὶ δι' ὅσου γενέσθαι, καὶ μηδὲν ταχὺ, μηδὲ δεινὸν, εἰ καὶ μὴ πρὸς τιμωρίαν τῶν παρεληλυθότων, ἀλλὰ πρός γε φυλακὴν τῶν μελλόντων, ἐθελῆσαι ποιῆσαι. ἱκανὰ μὲν καὶ ταῦτα τήν γε χρηστότητα αὐτοῦ τεκμηριῶσαι ἐστίν. οὕτω γὰρ ἐκ θεῶν ὄντως ἔφυ, ὥστε ἓν μόνον ἠπίστατο, σώζειν τούς γε σώζεσθαι δυναμένους. προσέτι δὲ καὶ ἐκεῖνα, ὅτι τοῖς τε αὐτῷ πολεμήσασι, τὸ μηδ' ὑπ' ἄλλου τινὸς κολασθῆναι παρεσκεύασε, καὶ τοὺς ἐν τῷ πρὶν ἐπταικότας ἀνεκτήσατο. πᾶσι μὲν γὰρ τοῖς μετὰ τοῦ Λεπίδου καὶ τοῦ Σερτωρίου γενομένοις ἄδειαν δοθῆναι ἐποίησε, πᾶσι δὲ ἐκ τούτου τοῖς ἐκ τῶν ἐπικηρυχθέντων ὑπὸ τοῦ Σύλλου περιλειφθεῖσι τὴν σωτηρίαν ὑπάρξαι παρεσκεύασε, καὶ αὐτοὺς μετὰ τοῦτο κατήγαγε· τούς τε παῖδας ἁπάντων τῶν ὑπ' ἐκείνου θανατωθέντων, καὶ τιμῶν καὶ ἀρχῶν ἠξίωσε. καίτοι τὸ μέγιστον, πάντα ἁπλῶς τὰ γράμματα, ὅσα ἢ παρὰ τῷ Πομπηΐῳ ἢ παρὰ τῷ Σκιπίωνι

φητα εὑρέθη, καὶ κατέκαυσε, μήτ' ἀναγνοὺς τι
ν, μήτε τηρήσας· ἵνα μήτ' ἄλλῳ τινὶ πονηρευ-
ί τι δι' αὐτὰ ἐγγένηται· ὅτι δὲ ταῦθ' οὕτως
ἶπε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔπραξε, δηλοῖ τὰ ἔργα.
ς γοῦν ἐκ τῶν γραμμάτων ἐκείνων οὐχ ὅσον
παθέ τι δεινὸν, ἀλλ' οὔτ' ἐφοβήθη· οὐκοῦν
ἰδεν οὐδεὶς τοὺς ἐξ αὐτῶν περὶ γένους, πλὴν
ν ἐκείνων. τοῦτο γάρ ἐστι παραδοξότατον, καὶ
ιλαν ὑπερβολὴν ἔχον, ὅτι τε ἀφείθησαν πρὶν
θῆναι, καὶ ὅτι ἐσώθησαν πρὶν κινδυνεῦσαι.
οὐδ' αὐτὸς ὁ περιποιήσας σφᾶς ἔμαθεν οὓς
ε.

18. „Καὶ γάρ τοι διά τε ταῦτα, καὶ διὰ τἆλ-
σα ἐνομοθέτησε καὶ ἐπηνώρθωσε, μεγάλα μὲν
καθ' ἑαυτὰ ὄντα, παρὰ μικρὸν δ' ἂν πρὸς ἐ-
νομισθέντα, ἃ οὐ χρὴ ἀκριβῶς ἐπεξιέναι, καὶ
σατε αὐτὸν ὡς πατέρα, καὶ ἠγαπήσατε ὡς
έτην, τιμαῖς τε οἵαις οὐδένα ἄλλον ἠγήλατε·
ροστάτην διατελῇ τῆς τε πόλεως καὶ τῆς ἀρ-
πάσης ἔχειν ἐπεθυμήσατε, μηδὲν περὶ τῶν
ίτων διενεχθέντες, ἀλλὰ καὶ πάντα αὐτῷ
αὶ ἐλάττονα αὐτοῦ προσθέντες· ἵν' ὅσον
ἕκαστον αὐτῶν ἐκ τοῦ νομιζομένου πρὸς τὸ
ίτατον καὶ τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐξουσίας ἐνέδει,
ἐκ τῆς παρὰ τῶν ἄλλων συντελείας ἀνταναο-
θῇ. διὰ γὰρ τοῦτο ἀρχιερεὺς μὲν πρὸς τοὺς
:, ὕπατος δὲ πρὸς ἡμᾶς, αὐτοκράτωρ δὲ πρὸς
στρατιώτας, δικτάτωρ δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους
ἐχθη. καὶ τί ταῦτ' ἐξαριθμοῦμαι, ὁπότε καὶ

πατέρα αὐτὸν ἐν ὀλίγῳ τῆς πατρίδος ἐπεκαλ
ἵνα μὴ τὰς ἄλλας αὐτοῦ προσηγορίας καταλέγ

49. „Ἀλλ᾽ οὗτος ὁ πατὴρ, οὗτος ὁ ἀρχ
ὁ ἄσυλος, ὁ ἥρως, ὁ θεὸς, τέθνηκεν. οἵ μοι τ
κεν, οὐ νόσῳ βιασθεὶς, οὐδὲ γήρᾳ μαρανθεὶς
ἔξω που ἐν πολέμῳ τινὶ τρωθεὶς, οὐδὲ ἐκ δαιμ
τινὸς αὐτομάτως ἁρπασθείς· ἀλλὰ ἐνταῦθα
τοῦ τείχους ἐπιβουλευθείς, ὁ καὶ ἐς Βρετ
ἀσφαλῶς στρατεύσας· ἐν τῇ πόλει ἐνδρευθ
καὶ τὸ πωμήριον αὐτῆς ἐπαυξήσας· ἐν τῷ βα
τηρίῳ κατασφαγείς, ὁ καὶ ἴδιον ἄλλο κατασκε
ἄοπλος, ὁ εὐπόλεμος· γυμνὸς, ὁ εἰρηνοποιός·
τοῖς δικαστηρίοις, ὁ δικαστής· πρὸς ταῖς ἀρχ
ἄρχων· ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ὃν μηδεὶς τῶν πολ
μηδ᾽ ἐς τὴν θάλασσαν ἐκπεσόντα ἀποκτεῖναι
νήθη· ὑπὸ τῶν ἑταίρων, ὁ πολλάκις αὐτοὺς ἐλ
ποῦ δῆτα σοὶ, Καῖσαρ, ἡ φιλανθρωπία, ποῖ
ἀσυλία, ποῦ δὲ οἱ νόμοι; ἀλλὰ σὺ μέν, ὅπως
ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τις φονεύηται, πολλὰ ἐνομο
σας, σὲ δὲ οὕτως οἰκτρῶς ἀπέκτειναν οἱ φίλοι
νῦν ἐν τῇ ἀγορᾷ πρόκεισαι ἐσφαγμένος. διὰ τ᾽ ἧ
λάκις ἐπόμπευσας ἐστεφανωμένος· καὶ ἐπὶ το
ματος ἐρρῖψαι κατατετρωμένος, ἀφ᾽ οὗ πολλ
δημηγόρησας. οἵ μοι πολιῶν ἱματωμένων· ὦ
ἐσπαραγμένης, ἣν ἐπὶ τούτῳ μόνον, ὡς ἔοικεν
βες, ἵν᾽ ἐν ταύτῃ σφαγῇς.“

50. Τοιαῦτα τοῦ Ἀντωνίου λέγοντος, ὁ
τὰ μὲν πρῶτα ἠρεθίζετο, ἔπειτα δὲ ὠργίζετο
τέλος, οὕτως ἐφλέγμηνεν, ὥστε τοὺς μὲν φονέ

ῦ ζητεῖν, καὶ τοῖς ἄλλοις βουλευταῖς ἐγκαλεῖν, ὅτι μὲν ἀπέκτειναν, οἱ δὲ ἐπεῖδον ἀποθνήσκοντα ἄνα, ὑπὲρ οὗ δημοσίᾳ κατ' ἔτος εὔχεσθαι ἐψηφίσαν, καὶ οὔ τήν τε ὑγίειαν τὴν τε τύχην ὤμνυσαν, καὶ ἐξ ἴσου τοῖς δημάρχοις ἄσυλον ἐπεποιήκεσαν. ἐκ τούτου τό, τε σῶμα αὐτοῦ ἁρπάσαντες, οἱ μὲν τὸ οἴκημα ἐν ᾧ ἀπέσφακτο, οἱ δὲ ἐς τὸ Καπιτώον κομίσαι τε ἐβούλοντο, καὶ ἐκεῖ καῦσαι. κωλυόντες δὲ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, φόβῳ τοῦ μὴ καὶ θέατρον τοῖς τε νεοὺς συγκαταφρηνσθῆναι, αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὥσπερ εἶχον, ἐπὶ πυρὰν ἐπέθηκαν. πολλὰ δ' ἂν καὶ ὡς τῶν πέριξ οἰκοδομημάτων ἐφθάρη, εἰ μὴ οἵ τε στρατιῶται ἐμποδὼν ἐγένοντο, εἴ τινας τῶν θρασυτέρων οἱ ὕπατοι κατὰ τῶν τοῦ ἀπιτωλίου πετρῶν ὦσαν. οὐ μέντοι καὶ ἐπαύσαντο ἀ τοῦτο οἱ λοιποὶ ταραττόμενοι, ἀλλ' ἐπί τε τὰς κίας τῶν σφαγέων ὥρμησαν, καὶ ἄλλους τε ἐν τούῳ, καὶ Ἑλούϊον Κίνναν δημαρχοῦντα μάτην ἀπέτειναν. οὐ γὰρ ὅπως ἐπεβούλευσε τῷ Καίσαρι, ἀλλ' καὶ ἐν τοῖς μάλιστα αὐτὸν ἠγάπα. ἐπλανήθησαν , ὅτι Κορνήλιος Κίννας ὁ στρατηγὸς συμμετέσχε ῆς ἐπιθέσεως.

51. Καὶ μετὰ τοῦτο ἀπειπόντων τῶν ὑπάτων μηδέ ἔξω τῶν στρατιωτῶν ἔνοπλον εἶναι, τῶν μὲν φόν ἀπέσχοντο· βωμόν δέ τινα ἐν τῷ τῆς πυρᾶς χωῳ ἱδρυσάμενοι (τὰ γὰρ αὐτοῦ οἱ ἐξελεύθεροι προνείλοντο, καὶ ἐς τὸ πατρῷον μνημεῖον κατέθεντο) ύειν τε ἐπ' αὐτῷ, καὶ καταρχεσθαι τῷ Καίσαρι, ὡς ιὶ θεῷ, ἐπεχείρουν. οἱ οὖν ὕπατοι ἐκεῖνόν τε ἀνά-

τρεψαν, καί τινας ἀγανακτήσαντας ἐπὶ τούτῳ ἐκόλασαν· καὶ νόμον ἐπέθηκαν, μηδένα αὖθις δικτάτωρα γενέσθαι· ἀράς τε ποιησάμενοι, καὶ θάνατον προειπόντες, ἄν τις ἐσηγήσηται τοῦτο, ἄν θ' ὑποστῇ, καὶ προσέτι καὶ χρήματα αὐτοῖς ἄντικρυς ἐπικηρύξαντες. ταῦτα μὲν, ἐς τὸ ἔπειτα προϊδόντες· ὥσπερ ἐν τοῖς ὀνόμασι τῆς τῶν ἔργων δεινότητος οὔσης, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῶν ὅπλων καὶ ἐκ τῶν ἑκάστου τρόπων καὶ γιγνομένων αὐτῶν, καὶ τὰς τῆς ἐξουσίας, ἐν ᾗ ποτ' ἂν τύχῃ δρώμενα, προσρήσεις διαβαλλόντων. ἐν δὲ τῷ τότε παρόντι, τούς τε κληρούχους τοὺς ὑπὸ τοῦ Καίσαρος προκεχειρισμένους, ἐς τὰς ἀποικίας εὐθὺς, μὴ καὶ νεωχμώσωσί τι, ἔστειλαν, καὶ τῶν σφαγέων τοὺς μὲν ἄρξαι τινῶν εἰληχότας, ἐς τὰ ἔθνη, τοὺς δὲ λοιποὺς, ἄλλον ἄλλοσε ἐπὶ προφάσει τινὶ ἐξέπεμψαν. καὶ αὐτοὺς ὡς καὶ εὐεργέτας σφῶν πολλοὶ ἐτίμησαν.

52. Οὕτω μὲν ὁ Καῖσαρ μετήλλαξε· καὶ ἐπειδὴ ἔν τε τῷ τοῦ Πομπηΐου οἰκοδομήματι, καὶ παρὰ τῷ ἀνδριάντι αὐτοῦ τῷ τότε ἐκεῖ ἑστῶτι ἐσφάγη, ἔδοξέ τινα τιμωρίαν αὐτῷ δεδωκέναι, ἄλλως τε ὅτι καὶ βρονταὶ ἄπλετοι, καὶ ὑετὸς λάβρος ἐπεγένετο. ἐν δ' οὖν τῷ Φορύβῳ ἐκείνῳ καὶ τοιόνδε τι, οὐκ ἀπάξιον μνήμης, συνηνέχθη. Γάϊός γάρ τις Κάσκας δημαρχῶν, καὶ ἰδὼν ὅτι Κίννας ἐκ τῆς πρὸς τὸν στρατηγὸν ὁμωνυμίας ἀπώλετο, ἐφοβήθη μὴ καὶ αὐτὸς ἀποθάνῃ· ὅτι Πούπλιος Σερουίλιος Κάσκας ἔκ τε τῶν δημάρχων καὶ ἐκ τῶν σφαγέων ἦν· καὶ γράμματα ἐξέθηκε, τήν τε κοινωνίαν σφῶν ἐκ τῆς

μιᾶς προσηγορίας, καὶ τὴν διαφορὰν τῆς γνώμης δηλῶν. καὶ ἔπαθε μὲν οὐδέτερος οὐδὲν δεινόν· (καὶ γὰρ ὁ Σερουίλιος ἰσχυρῶς ἐφυλάσσετο·) λόγον δὲ δή τινα ὁ Γάϊος, ὥστε καὶ μνημονεύεσθαι διὰ τοῦτο, ἔσχε.

53. Τότε μὲν δὴ ταῦτα πρός τε τῶν ἄλλων καὶ πρὸς τῶν ὑπάτων ἐγένετο. καὶ γὰρ τὸν Δολοβέλλαν ὁ Ἀντώνιος, καίτοι μὴ φοβηθεὶς τὰ πρῶτα ἐς τὴν ἀρχήν, ὡς οὐδέπω καθήκουσάν οἱ προσλαβεῖν, ὅμως προσέθετο, δείσας μὴ στασιάσῃ. ὡς μέντοι ὅ, τε θόρυβος κατέστη, καὶ αὐτὸς ὁ Ἀντώνιος τό, τε ἐξετάσαι τὰ διοικηθέντα ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, καὶ τὸ πάντα τὰ δόξαντα αὐτῷ ποιῆσαι ἐπετράπη, οὐκέτ' ἐσωφρόνησεν· ἀλλ' ἐπειδὴ τάχιστα ἐγκρατὴς τῶν γραμμάτων αὐτοῦ ἐγένετο, πολλὰ μὲν ἀπήλειψε, πολλὰ δὲ ἀντενέγραψεν, ἄλλα τε καὶ νόμους. καὶ προσέτι καὶ χρήματα καὶ ἀρχάς, τὰς μὲν ἀφείλετό τινων, τὰς δὲ ἔδωκεν ἄλλοις, ὡς καὶ ἐκ τῶν ἐκείνου διαγραμμάτων αὐτὰ ποιῶν. κἀκ τούτου συχνὰ μὲν αὐτόθεν ἥρπασε, συχνὰ δὲ καὶ παρ' ἰδιωτῶν, τῶν τε δήμων, καὶ τῶν βασιλέων, ἠργυρολόγησε· τοῖς μὲν χώραν, τοῖς δὲ ἐλευθερίαν, ἄλλοις πολιτείαν, ἄλλοις ἀτέλειαν πωλῶν· καίτοι τῆς βουλῆς τὸ μὲν πρῶτον ψηφισαμένης, μηδεμίαν στήλην, ὡς καὶ τοῦ Καίσαρος συγγεγραφότος τι, ἀνατεθῆναι· (ἐς γὰρ στήλας χαλκᾶς πάντα τὰ τοιαῦτα ἐσεγράφετο·) ἔπειτα δὲ, ὡς ἐκεῖνος ἐνέκειτο, λέγων πολλὰ καὶ ἀναγκαῖα ὑπ' αὐτοῦ προβεβουλεῦσθαι, κελευσάσης πάντας τοὺς πρώτους κοινῇ αὐτὰ διακρῖναι. ἀλλ' οὔτε

τι τούτων ἐφρόντισε, καὶ τὸ σύμπαν τοῦ Ὀκτ
ὅτε καὶ μειρακίου καὶ πραγμάτων ἀπείρων,
κληρονομίαν, ὡς καὶ χαλεπὴν καὶ δυσπεσαχ
οὖσαν, ἀπωθουμένου, κατεφρόνησεν. αὐτός
καὶ κληρονόμος οὐ μόνον τῆς οὐσίας, ἀλλὰ
δυναστείας τῆς τοῦ Καίσαρος ὤν, πάντα δ
τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ φυγάδας τινὰς κατήγαγ
δή τε ὁ Λέπιδος ἰσχὺν τε μεγάλην εἶχε, πο
αὐτῷ πολὺν ἐπήρτα, τήν τε θυγατέρα τῷ υἱ
συνῴκισε, καὶ ἀρχιερέα αὐτὸν ἀποδεχθῆν
σκεύασεν, ἵνα μηδὲν ὧν ἔπραττε πολυπρα
ὅπως γὰρ δὴ ῥᾳδίως αὐτὸ ποιήσῃ, ἔς τε τοι
αὖθις ἀπὸ τοῦ δήμου τὴν αἵρεσιν τοῦ ἀ
ἐπανήγαγε· πρὸ τούτοις αὐτὸν, οὐδὲν ἧ ὠ
νενομισμένων πρώξας, ἐτέλεσε, δυνηθεὶς ἐ
ἱερώσασθαι. Ἀντώνιος μὲν δὴ ταῦτ' ἐποίει.

ΤΩΝ

ΔΙΩΝΟΣ

ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΟ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ.

'aec *insunt Libro XLV. Romanae Historiae Dionis.*

'e *C. Octavio, qui postea Augustus cognominatus est. c. 1—9.*

'e *Sexto Pompeio, Pompeii filio. c. 10.*

'uomodo *discordiae inter Caesarem et Antonium obortae sint. c. 11—17.*

't *Cicero in Antonium concionatus sit. c. 18—47.*

ıte *C. N.* *V. C.*

44. *710. Haec acta sunt reliqua parte eius anni, quo Iulius Caesar fuit dictator V. M. Aemilio Lepido magistro equitum:*

et consul V. cum Marco Antonio.

43. *711.* (*itemque anni sequentis initio, C. Vibio Pansa et A. Hirtio COSS.*)

Ὁ δὲ δὴ Γάϊος ὁ Ὀκταούϊος Καιπίας (οὕτω γὰρ ὁ τῆς Ἀττίας τῆς τοῦ Καίσαρος ἀδελφῆς υἱὸς ὠνομάζετο) ἦν μὲν ἐξ Οὐελλίτρων τῶν Οὐολσκίδων· ὀρφανὸς δὲ ὑπὸ τοῦ Ὀκταουΐου τοῦ πατρὸς καταλειφθεὶς, ἐτράφη μὲν παρά τε τῇ μητρὶ καὶ παρὰ τῷ ἀδελφῷ αὐτῆς Λουκίῳ Φιλίππῳ. αὐξηθεὶς δὲ, συνδιέτριβε τῷ Καίσαρι. ἅπαις τε γὰρ ἐκεῖνος ὤν, καὶ μεγάλας ἐπ' αὐτῷ ἐλπίδας ἔχων, ἠγάπα τε καὶ περιεῖπεν αὐτὸν, ὡς καὶ τοῦ ὀνόματος, καὶ τῆς οὐσίας, τῆς τε μοναρχίας διάδοχον καταλείψων· ἄλλως τε καὶ ὅτι ἡ Ἀττία δεινῶς ἰσχυρίζετο ἐκ τοῦ Ἀπόλλωνος αὐτὸν κεκυηκέναι, ὅτι καταδαρθεῖσά ποτε ἐν ναῷ αὐτοῦ, δράκοντι τινὶ μίγνυσθαι ἐνόμισε, καὶ διὰ τοῦτο τῷ ἱκνουμένῳ χρόνῳ ἔτεκε. πρίν τε ἢ εἰς φῶς ἐξιέναι, ἔδοξεν ὄναρ τὰ σπλάγχνα ἑαυτῆς ἐς τὸν οὐρανὸν ἀναφέρεσθαι, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἐπεκτείνεσθαι· καὶ τῇ αὐτῇ νυκτὶ καὶ ὁ Ὀκταούϊος ἐκ τοῦ αἰδοίου αὐτῆς τὸν ἥλιον ἀνατέλλειν ἐνόμισεν ἄρτι τε ὁ παῖς ἐγεγέννητο, καὶ Νιγίδιος Φίγουλος βουλευτὴς παραχρῆμα αὐτῷ τὴν αὐταρχίαν ἐμαντεύσατο. ἄριστα γὰρ τῶν καθ' ἑαυτὸν τήν τε τοῦ πόλου διακόσμησιν, καὶ τὰς τῶν ἀστέρων διαφορὰς,

ἴσα τε καθ' ἑαυτοὺς γιγνόμενοι, καὶ ὅσα συμμι-
γνύντες ἀλλήλοις ἔν τε ταῖς ὁμιλίαις καὶ ἐν ταῖς δια-
τάσεσιν ἀποτελοῦσι, διέγω· καὶ κατὰ τοῦτο καὶ
αἰτίαν, ὡς τινας ἀποῤῥήτους διατριβὰς ποιούμενος,
ἔσχεν. οὗτος οὖν τότε τὸν Ὀκταούϊον βραδύτερον
ς τὸ συνέδριον, διὰ τὸν τοῦ παιδὸς τόκον, (ἔτυχε
ἀρ βουλὴ οὖσα) ἀπαντήσαντα ἀνήρετο, διὰ τί ἐ-
ράδυνε· καὶ μαθὼν τὴν αἰτίαν, ἀνεβόησεν ὅτι,
ἰσπότην ἡμῖν ἐγέννησας· καὶ αὐτὸν ἐκταραχθέντα
πὶ τούτῳ, καὶ διαφθεῖραι τὸ παιδίον ἐθελήσαντα,
πέσχεν· εἰπὼν, ὅτι Ἀδύνατόν ἐστι τοιοῦτόν τι αὐτὸ
αθεῖν. τότε μὲν δὴ ταῦτ' ἐλέχθη.

2. Τρεφομένου δὲ ἐν ἀγρῷ αὐτοῦ, ἀετὸς ἐκ τῶν
ερῶν αὐτοῦ ἐξαρπάσας ἄρτον, ἐμετεωρίσθη· καὶ
ετὰ τοῦτο καταπτάμενος, ἀπέδωκεν αὐτόν. παιδί-
κου τε αὐτοῦ ὄντος, καὶ τὴν διατριβὴν ἐν τῇ Ῥώ-
ῃ ποιουμένου, ἔδοξέ ποτε ὁ Κικέρων ὄναρ, ἁλύσε-
ί τε αὐτὸν χρυσαῖς ἐς τὸ Καπιτώλιον ἐκ τοῦ οὐρα-
οῦ καθιμᾶσθαι, καὶ μάστιγα παρὰ τοῦ Διὸς εἰλη-
όναι· καὶ (οὐ γὰρ ἠπίστατο ὅστις ἦν) περιέτυχέ
ε αὐτῷ τῆς ὑστεραίας ἐν αὐτῷ τῷ Καπιτωλίῳ, καὶ
γνωρίσας αὐτὸν, διηγήσατο τοῖς παροῦσι τὴν ὄψιν.
ί, τε Κατοῦλος, οὐδ' αὐτός που ἐωρακὼς τὸν Ὀ-
ταούϊον, ἐνόμισε τοὺς παῖδας ἐν τοῖς ὕπνοις τοὺς
ὑγενεῖς πάντας ἐν τῷ Καπιτωλίῳ πρόσοδον πρὸς
ὸν Δία πεποιῆσθαι, καὶ ἐν αὐτῇ τὸν θεὸν εἰκόνα
ινὰ τῆς Ῥώμης ἐς τὸν ἐκείνου κόλπον ἐμβεβληκέναι.
πλαγεὶς δὲ ἐπὶ τούτῳ, ἀνῆλθεν ἐς τὸ Καπιτώλιον
ροσευξόμενος τῷ θεῷ· καὶ ἐκεῖ τὸν Ὀκταούϊον εὗ-

ρῶν ἄλλως ἀναβεβηκότα, τύ, τε εἶδος αὐτοῦ πρὸς τὸ ἐνύπνιον προσήρμοσε, καὶ τὴν ἀλήθειαν τῆς ὄψεως ἐβεβαιώσατο. μειρακιωθέντος δὲ μετὰ τοῦτο αὐτοῦ, καὶ ἐς τοὺς ἐφήβους ἐσιόντος, τήν τε ἐσθῆτα τὴν ἀνδρικὴν ἐνδύντος, ὁ χιτὼν περιερράγη τε ἑκατέρωθεν ἀπὸ τῶν ἐπωμίδων, καὶ μέχρι τῶν ποδῶν κατερρύη τοῦτο αὐτὸ μὲν καθ' ἑαυτὸ οὐχ ὕπως τέκμαρσίν τινα, ὡς καὶ ἀγαθόν τι προσημαίνει, ἔφερεν, ἀλλὰ καὶ ἡνίασε τοὺς παρόντας, ὅτι ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ ἀνδρικοῦ χιτῶνος ἐνδύσει συνεβεβήκει· ἐπελθὼν δὲ τῷ Ὀκταυΐῳ εἰπεῖν, ὅτι, Τὸ ἀξίωμα τὸ βουλευτικὸν πᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας μου σχήσω· ἔκβασιν πρὸς τὸ λεχθὲν ἔλαβεν. ἐξ οὖν τούτων ὁ Καῖσαρ μεγάλα ἐπ' αὐτῷ ἐλπίσας, ἔς τε τοὺς εὐπατρίδας αὐτὸν ἐσήγαγε, καὶ ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἦσκει, καὶ πάνθ' ὅσα προσήκει τῷ μέλλοντι καλῶς καὶ κατ' ἀξίαν τηλικοῦτον κράτος διοικήσειν, ὑπάρχειν, ἀκριβῶς ἐξεπαίδευσε. λόγοις τε γὰρ ῥητορικοῖς, οὐχ ὅτι τῇ τῶν Λατίνων, ἀλλὰ καὶ τῇδε τῇ γλώττῃ, ἤσκεῖτο· καὶ ἐν ταῖς στρατείαις ἐῤῥωμένως ἐξεπονεῖτο, τά τε πολιτικὰ καὶ τὰ ἀρχικὰ ἰσχυρῶς ἐδιδάσκετο.

3. Οὗτος οὖν ὁ Ὀκταούϊος ἔτυχε μὲν τότε, ὅτε ὁ Καῖσαρ ἐσφάγη, ἐν τῇ Ἀπολλωνίᾳ ἔτι πρὸς τῷ Ἰονίῳ ὢν κόλπῳ, ἐπὶ παιδείᾳ· (κατὰ γὰρ τὴν στρατείαν αὐτοῦ τὴν ἐπὶ τοὺς Πάρθους ἐκεῖσε προεπέμπετο·) πυθόμενος δὲ τὸ συμβεβηκὸς, ἤλγησε μέν, ὥσπερ εἰκὸς ἦν· οὐ μέντοι καὶ νεωτερίσαι τι εὐθὺς ἐτόλμησεν. οὔτε γὰρ ὅτι υἱὸς, οὔθ' ὅτι κληρονόμος κατελέλειπτο, ἠκηκόει. καὶ προσέτι καὶ ὁ δῆμος

μονοῦν ἐπὶ τῷ γεγονότι ἠγγέλλετο τὴν πρώτην. πεπωθεὶς δὲ ἐς τὸ Βρεντέσιον, καὶ τάς τε διαθήκας μα καὶ τὴν γνώμην τοῦ δήμου τὴν δευτέραν μαθών, οὐκέτ' ἀναβολὰς ἐποιήσατο, καὶ μάλισθ' ὅτι αἱ χρήματα πολλὰ καὶ στρατιώτας συχνοὺς συμφοπεμφθέντας εἶχεν· ἀλλὰ τό, τε ὄνομα τοῦ Καίσαρος παραχρῆμα ἀνέλαβε, καὶ τοῦ κλήρου αὐτὸν ἐδέξατο, τῶν τε πραγμάτων εἴχετο.

4. Καὶ τότε μὲν προπετῶς τέ τισι τοῦτο καὶ ολμηρῶς πεποιηκέναι ἔδοξεν· ὕστερον δὲ, ἔκ τε τῆς ὑτυχίας καὶ ἐξ ὧν ἐπικατώρθωσε, καὶ ἀνδρείας ὄμα προσεκτήσατο. πολλὰ γὰρ ἤδη τινὲς οὐκ ὀρθῶς ἐπιχειρήσαντες, δόξαν, ὅτι ἐπιτυχεῖς αὐτῶν ἐγένοντο, εὐβουλίας ἔσχον· καὶ ἕτεροι ἄριστα τινὰ προλόμενοι, μωρίαν, ὅτι μὴ κατέτυχον αὐτῶν, ὤφλον. αἱ ἐκεῖνος σφαλερῶς μὲν καὶ ἐπικινδύνως ἐποίησεν, τι τήν τε ἡλικίαν τὴν ἄρτι ἐκ παίδων ἄγων (ὀκτωαιδεκέτης γὰρ ἦν) καὶ τὴν διαδοχὴν καὶ τοῦ κλήου καὶ τοῦ γένους καὶ ἐπίφθονον καὶ ἐπαίτιον ὢν οὖσαν, ἔπειτ' ἐπὶ τὰ τοιαῦτα ὥρμησεν, ἐφ' οἷς ὅ, ὁ Καῖσαρ ἐπεφόνευτο, καὶ τιμωρίᾳ οὐδεμίᾳ αὐτοῦ γίγνετο· καὶ οὔτε τοὺς σφαγέας, οὔτε τὸν Λέπιδον, ὸν τε Ἀντώνιον, ἔδεισεν· οὐ μέντοι καὶ κακῶς βουεύσασθαι ἔδοξεν, ὅτι καὶ κατώρθωσε. τὸ μέντοι αιμόνιον πᾶσαν οὐκ ἀσαφῶς τὴν αὐτόθεν μέλλουσαν σφίσι ταραχὴν ἔσεσθαι προεσήμηνεν. ἐς γὰρ ὴν Ῥώμην ἐσιόντος αὐτοῦ, ἶρις πάντα τὸν ἥλιον ολλὴ καὶ ποικίλη περιέσχεν.

5. Οἵ̈τω μὲν ὁ πρότερον Ὀκταούϊος, τότε δὲ ἤδη

Καῖσαρ, μετὰ δὲ τοῦτο Αὔγουστος ἐπικληθεὶς, ἤψατο τῶν πραγμάτων· καὶ αὐτὰ καὶ κατέπραξε καὶ κατειργάσατο, παντὸς μὲν ἀνδρὸς νεανικώτερον, παντὸς δὲ πρεσβυτέρου φρονιμώτερον. πρῶτον μὲν γὰρ, ὡς καὶ ἐπὶ μόνῃ τῇ τοῦ κλήρου διαδοχῇ, καὶ ἰδιωτικῶς καὶ μετ' ὀλίγων, ἄνευ ὄγκου τινὸς, ἐς τὴν πόλιν ἐσῆλθεν· ἔπειτ' οὐδ' ἠπείλει οὐδενὶ οὐδὲν, οὔτε ἐνεδείκνυτο ὅτι ἄχθοιτό τε τοῖς γεγονόσι, καὶ τιμωρίαν αὐτῶν ποιήσοιτο. τόν τε Ἀντώνιον οὐχ ὅσον οὐκ ἀπῄτει τι τῶν χρημάτων ὧν προηρπάκει, ἀλλὰ καὶ ἐθεράπευε, καίτοι καὶ προπηλακιζόμενος ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἀδικούμενος. τά τε γὰρ ἄλλα ἐκεῖνος καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ αὐτὸν ἐκάκου, καὶ τὸν νόμον τὸν φρατριατικὸν ἐσφερόμενον, καθ' ὃν τὴν ἐσποίησιν αὐτοῦ τὴν ἐς τὰ τοῦ Καίσαρος γενέσθαι ἔδει, αὐτὸς μὲν ἐσπούδαζε δῆθεν ἐσενεγκεῖν, διὰ δὲ δημάρχων τινῶν ἀνεβάλλετο· ὅπως, ὡς μηδέπω παῖς αὐτοῦ ἐκ τῶν νόμων ὤν, μήτε τι τῆς οὐσίας πολυπραγμονοίη, καὶ πρὸς τἄλλα ἀσθενέστερος εἴη.

6. Ἐπ' οὖν τούτοις ὁ Καῖσαρ ἤσχαλε μὲν, οὐ μέντοι καὶ ἀσφαλῶς παῤῥησιάσασθαί τι δυνάμενος, ἠνείχετο· μέχρις οὗ τὸ πλῆθος, ὑφ' οὗ τὸν πατέρα αὔξηθέντα ἠπίστατο, προσεποιήσατο. ὀργήν τε γὰρ αὐτοὺς ἐπὶ τῷ ἐκείνου θανάτῳ ἔχοντας εἰδὼς, καὶ ἑαυτὸν ὡς καὶ παῖδα αὐτοῦ σπουδάσειν ἐλπίσας, τόν τε Ἀντώνιον, διά τε τὴν ὑπαρχίαν, καὶ διὰ τὴν τῶν σφαγέων οὐ τιμωρίαν, μισοῦντας αἰσθόμενος, ἐπεχείρησε μὲν δημαρχῆσαι, πρός τε τὴν τῆς δημαγωγίας ἀφορμὴν, καὶ πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῆς ἐξ αὐ-

ῆς δυναστείας· καὶ διὰ τοῦτο τῆς τοῦ Κίννου χώρας κενῆς οὔσης ἀντεποιήσατο. κωλυθεὶς δὲ ὑπὸ ὧν περὶ τὸν Ἀντώνιον, οὐχ ἡσύχασεν, ἀλλὰ Τιβέριον Καννούτιον δημαρχοῦντα ἀναπείσας, ἔς τε τὸν μισθὸν ὑπ' αὐτοῦ ἐσήχθη, πρόφασιν τὴν δωρεὰν τὴν ἀταλειφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ποιησάμενος· καὶ δημηγορήσας ὅσα ἤρμοττε, ταύτην τε εὐθὺς ἐκίσειν σφίσιν ὑπέσχετο, καὶ ἄλλα αὐτοῦ πολλὰ προσεπήλπισε· καὶ μετὰ τοῦτο τὴν πανήγυριν τὴν πὶ τῇ τοῦ Ἀφροδισίου ἐποιήσει καταδειχθεῖσαν, ν ὑποδεξάμενοί τινες ζῶντος ἔτι τοῦ Καίσαρος ἐπιελέσειν, ἐν ὀλιγωρίᾳ, ὥσπερ που καὶ τὴν τῶν Παιλίων ἱπποδρομίαν, ἐποιοῦντο, αὐτὸς ἐπὶ τῇ τοῦ λήθους θεραπείᾳ, ὡς καὶ προσήκουσαν διὰ τὸ γένος, τοῖς οἰκείοις τέλεσι διέθηκε. καὶ τότε μὲν οὔτε ὸν δίφρον τὸν τοῦ Καίσαρος τὸν ἐπίχρυσον, οὔτε ὸν στέφανον τὸν διάλιθον, ἐς τὸ θέατρον ἐσήγαεν, ὥσπερ ἐψήφιστο, φοβηθεὶς τὸν Ἀντώνιον.

7. Ἐπεὶ μέντοι ἄστρον τι παρὰ πάσας τὰς ἡμέας ἐκείνας ἐκ τῆς ἄρκτου πρὸς ἑσπέραν ἀνεφάνη· καὶ αὐτὸ κομήτην τε τινῶν καλούντων, καὶ προσαίνειν οἷά που εἰῶθε λεγόντων, οἱ πολλοὶ τοῦτο ἐν οὐκ ἐπίστευον· τῷ δὲ δὴ Καίσαρι αὐτό, ὡς καὶ πηθανατισμένῳ, καὶ ἐς τὸν τῶν ἄστρων ἀριθμὸν υγκατειλεγμένῳ, ἀνετίθεσαν· θαρσήσας, χαλκοῦν ὑτὸν ἐς τὸ Ἀφροδίσιον, ἀστέρα ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς ροντα, ἔστησεν. ἐπειδή τε οὔτε τοῦτό τις, φόβῳ οῦ ὁμίλου, ἐκώλυσεν, οὕτω δὴ καὶ ἄλλα τινὰ τῶν ; τὴν τοῦ Καίσαρος τιμὴν προδεδογμένων ἐγένετο.

τόν τε γὰρ μῆνα τὸν Ἰούλιον ὁμοίως ἐκάλεσαν, κα
ἱερομηνίαις τισὶν ἐπινικίοις ἰδίαν ἡμέραν ἐπὶ τῷ ο
νόματι αὐτοῦ ἐβουθύτησαν. καὶ διὰ ταῦτα καὶ ε
στρατιῶται ἑτοίμως, ἄλλως τε καὶ χρήμασι θερο
πευθέντων τινῶν, συνίσταντο πρὸς τὸν Καίσαρι
θροῦς τε οὖν ἐγίγνετο, καὶ ἐδόκει τι νέον ἔσεσθαι
καὶ μάλιστα ὅτι ὁ Ἀντώνιος αὐτὸν ἐν τῷ δικαστηρί
ἀπὸ μετεώρου καὶ ἀπὸ περιόπτου τινός, καθάπε
ἐπὶ τοῦ πατρὸς εἰώθει ποιεῖν, ἐντυχεῖν τι ἐθελήσαι
τα οὐ προσεδέξατο, ἀλλὰ καὶ κατέσπασε καὶ ἐξήλασ
διὰ τῶν ῥαβδούχων.

8. Δεινῶς γὰρ δὴ πάντες ἠγανάκτησαν, καὶ οὐ
ἥκιστα, ὅτι ὁ Καῖσαρ οὐδὲ ἐς τὴν ἀγορὰν ἔτι, πρί
τε τὸ ἐκείνου ἐπίφθονον καὶ πρὸς τὸ τοῦ πλήθοι
ἐπαγωγὸν, ἐφοίτησε. φοβηθεὶς οὖν ὁ Ἀντώνιος μ
λέξαιτό ποτε τοῖς παροῦσιν, ὅτι οὔτε τινὰ ὀργὴν τ
Καίσαρι ἔχοι, ἀλλὰ καὶ εὔνοιαν αὐτῷ ὀφείλει, κα
ἕτοιμος εἴη πᾶσαν τὴν ὑποψίαν ἀπολύσασθαι· ἀγ
γελθέντων δὲ τούτων ἐκείνῳ, συνῆλθον μὲν ἐς λό
γους, καὶ κατηλλάχθαι τισὶν ἔδυξαν· (τάς τε γὰ
γνώμας σφῶν ἀκριβῶς εἰδότες, καὶ ἐξελέγξαι τό
αὐτὰς ἄκαιρον εἶναι νομισαντες, ἀνθυπεῖξάν τιν
ἀλλήλοις συμβιβαζόμενοι·) καὶ ἡμέρας μέν τινα
ἡσύχασαν, ἔπειτα δὲ ἀνθυποπτεύσαντες ἀλλήλου
εἴτ' ἐξ ἀληθοῦς ἐπιβουλῆς, εἴτε καὶ ἐκ ψευδοῦς δια
βολῆς (οἷα ἐν τῷ τοιούτῳ φιλεῖ γίγνεσθαι) διηνέ
χθησαν αὖθις. ὅταν γάρ τινες ἐκ μεγάλης ἔχθρα
συνενεχθῶσι, πολλὰ μὲν μηδὲν δεινὸν ἔχοντα, πολ
λὰ δὲ καὶ ἐκ συντυχίας λαμβάνοντες ὑποτοποῦσι

ἂν γὰρ ἐνὶ λόγῳ ὡς καὶ ἐξεπίτηδες καὶ ἐπὶ κακῷ
νι γιγνόμενον, πρὸς τὸ προϋπάρξαν ἔχθος λαμβά-
ουσι. καὶ αὐτοῖς ἐν τούτῳ καὶ οἱ διὰ μέσου ὄντες
υνεπιτίθενται. διαγγέλλοντες γάρ τινα, προσποιή-
ει εὐνοίας, ἐπιποροξύνουσιν αὐτούς. πλεῖστόν τε
ἐρ ἐστι τὸ βουλόμενον πάντας τοὺς δυναμένους
λλήλοις διαφέρεσθαι, καὶ διὰ τοὺς ἐπιχαίροντας
ὶ τῇ ἔχθρᾳ αὐτῶν, καὶ συνεπιβουλεῦον σφίσι·
ὶ ῥᾴστον ἀπατηθῆναι λόγοις ἐπιτετηδευμένοις ἐκ
λλίας ἀνυπόπτου τὸ προδιαβεβλημένον. ἐκ μὲν
ὖν τούτου καὶ ἐκεῖνοι, οὐδὲ ἐν τῷ πρὶν πιστεύον-
ες ἀλλήλοις, ἐπὶ πλέον ἠλλοτριώθησαν.

9. Ὁρῶν οὖν ὁ Ἀντώνιος τὸν Καίσαρα αὐξα-
όμενον, ἐπεχείρησε δελεάσαι τὸ πλῆθος, εἴ πως ἐ-
είνου τε αὐτοὺς ἀποσπάσειε, καὶ ἑαυτῷ προσποιή-
σειε. καὶ χώραν ἄλλην τε πολλὴν, καὶ τὴν ἐν τοῖς
ρεσι τοῖς Ποντίνοις, ὡς κεχωσμένοις ἤδη, καίτοι
εωργεῖσθαι δυναμένοις, κληρουχηθῆναι διὰ Λευ-
ίου Ἀντωνίου ἀδελφοῦ δημαρχοῦντος, ἐσηγήσατο.
ρεῖς γὰρ οἱ ἀδελφοὶ οἱ Ἀντώνιοι οὗτοι ὄντες, ἀρ-
ὰς ἅμα πάντες ἔσχον· ὁ μὲν Μάρκος, ὑπατεύων·
ὲ Λούκιος, δημαρχῶν· ὁ δὲ Γάϊος, στρατηγῶν.
θεν οὐχ ἥκιστα ἐδυνήθησαν τοὺς μὲν τότε τῶν
ιμμάχων καὶ τῶν ὑπηκόων ἄρχοντας, πλὴν τῶν
ραγίων τῶν πλειόνων, ἄλλων τέ τινων οὓς πιστοὺς
ρίσιν εἶναι ἐνόμιζον, παῦσαι, ἑτέρους δὲ ἀντ' αὐ-
ῶν ἀνθελέσθαι· καί τισιν ἐπὶ μακρότερον, παρὰ
ὰ νενομοθετημένα παρὰ τοῦ Καίσαρος, ἄρχειν ἐπι-
ρέψαι· καὶ τὴν μὲν Μακεδονίαν τὴν τῷ Μάρκῳ ἐκ

τοῦ κλήρου δεδομένην, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Γάϊος σφ
τερίσασθαι· τὴν δὲ Γαλατίαν τὴν ἐντὸς τῶν Ἄλπ
ων, ἣ ὁ Βροῦτος ὁ Δέκμιος προσετέτακτο, αὐτ
ἐκεῖνος, μετὰ τῶν στρατευμάτων ἐς τὴν Ἀπολλωνί
προπεμφθέντων (ὡς καὶ ἰσχυροτάτην καὶ τοῖς στρ
τιώταις καὶ τοῖς χρήμασιν οὖσαν) ἀντιλαβεῖν. τα
τά τε οὖν ἐψηφίσθη· καὶ τῷ Πομπηΐῳ τῷ Σέξστ
δύναμιν ἤδη πολλὴν ἔχοντι, ἥ τε ἄδεια, καίτοι ὑ
τοῦ Καίσαρος, ὥσπερ καὶ τοῖς ἄλλοις, δοθεῖσ
ἐβεβαιώθη· καὶ τὰ χρήματα, ὅσα ἔν τε ἀργυρίῳ κ
ἐν χρυσίῳ τὸ δημόσιον ἐκ τῆς πατρῴας αὐτοῦ ο
σίας εἰλήφει, ἀποδοθῆναι ἐγνώσθη. τῶν γὰρ χωρί
αὐτῆς τὰ πλείω Ἀντώνιος ἔχων, οὐδεμίαν ἀπόδοσ
ἐποιήσατο. ἐκεῖνοι μὲν δὴ ταῦτ' ἔπραττον.

10. Διηγήσομαι δὲ καὶ τὰ κατὰ τὸν Σέξστ
γενόμενα. ὡς γὰρ τότε ἀπὸ τῆς Κορδούβης ἔφυ
τὸ μὲν πρῶτον ἐς Λακητανίαν ἐλθὼν ἐκρύφθη· ἐπ
διώχθη μὲν γάρ, διέλαθε δὲ, εὐνοϊκῶς τῶν ἐπιχ
ρίων οἱ, διὰ τὴν τοῦ πατρὸς μνήμην, ἐχόντων· ἔπ
τα δὲ ἐπειδὴ ὅ, τε Καῖσαρ ἐς τὴν Ἰταλίαν ἀπῆρε, κ
ἐν τῇ Βαιτικῇ στράτευμα οὐ πολὺ ὑπελείφθη, συ
έστησαν πρὸς αὐτὸν καὶ ἐκεῖνοι, καὶ οἱ ἐκ τῆς μ
χης διασωθέντες. καὶ οὕτω μετ' αὐτῶν ἔς τε τ
Βαιτικὴν, ὡς καὶ ἐπιδηδειοτέραν ἐμπολεμῆσαι ο
σαν, αὖθις ἀφίκετο. κἀνταῦθα καὶ στρατιώτας κ
πόλεις, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ ὁ Καῖσαρ ἀπέθανε, τ
μὲν ἑκούσας, τὰς δὲ καὶ βίᾳ προσλαβών, (ὁ γὰρ ἄ
χων αὐτῶν Γάϊος Ἀσίνιος Πολίων οὐδὲν ἰσχυρὸν ε
χεν) ὥρμησε μὲν ἐπὶ τὴν Καρχηδόνα τὴν Ἰβηρική

ἐπιθεμένου δὲ ἐν τούτῳ τοῦ Πολίωνος τῇ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ, καὶ κακώσαντός τινα, ἐπανῆλθε χειρὶ πολλῇ· καὶ συμβαλὼν, αὐτόν τε ἐτρέψατο, καὶ τοὺς λοιποὺς ἰσχυρῶς ἀγωνιζομένους ἔπειτ' ἐκ συντυχίας τοιᾶσδε ἐξέπληξε καὶ ἐνίκησεν. ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνος μὲν τὴν χλαμύδα τὴν στρατιωτικὴν ἀπέῤῥιψεν, ὥστε ῥᾷον τῇ φυγῇ λαθεῖν, ἕτερος δέ τις ὁμώνυμός τε αὐτῷ καὶ ἐπιφανὴς ἵππεὺς ἔπεσε, καὶ ὁ μὲν ἔκειτο, ἡ δὲ ἐαλώκει· τὸ μὲν ἀκούσαντες οἱ στρατιῶται, τὸ δὲ ἰδόντες, ἠπατήθησαν ὡς καὶ τοῦ στρατηγοῦ σφῶν ἀπολωλότος, καὶ ἐνέδοσαν. καὶ οὕτως ὁ Σέξτος νικήσας, πάντα ὀλίγου τὰ ταύτῃ κατέσχε. δυνατοῦ δὲ ἤδη αὐτοῦ ὄντος, ὁ Λέπιδος τῆς τε ὁμοχώρου Ἰβηρίας ἄρξων ἀφίκετο, καὶ ἔπεισεν αὐτὸν ἐς ὁμολογίαν ἐλθεῖν, ἐπὶ τῷ τὰ πατρῷα κομίσασθαι. καὶ οὕτω καὶ ὁ Ἀντώνιος, διά τε τὴν τοῦ Λεπίδου φιλίαν, καὶ διὰ τὴν τοῦ Καίσαρος ἔχθραν, ψηφισθῆναι ἐποίησε. καὶ ὁ μὲν οὕτω τε καὶ ἐπὶ τούτοις ἐκ τῆς Ἰβηρίας ἀπηλλάγη.

11. Καῖσαρ δὲ καὶ Ἀντώνιος πάντα μὲν ἐπ' ἀλλήλοις ἔπραττον, οὐ μέντοι καὶ φανερῶς πω συνερῴγεισαν· ἀλλὰ καίπερ τῷ ἔργῳ ἐκπεπολεμωμένοι, τῇ γοῦν δοκήσει ἐπεκρύπτοντό. κἀκ τούτου καὶ τἄλλα τὰ ἐν τῇ πόλει πάντα ἔν τε ἀκρισίᾳ πολλῇ ἦν, καὶ συνεκέχυτο. εἰρήνουν ἔτι, καὶ ἐπολέμουν ἤδη· τό, τε τῆς ἐλευθερίας σχῆμα ἐφαντάζετο, καὶ τὰ τῆς δυναστείας ἔργα ἐγίγνετο. καὶ ἐν μὲν τῷ ἐμφανεῖ ὁ Ἀντώνιος, ἅτε καὶ ὑπατεύων, ἐπλεονέκτει, ἡ δὲ δὴ σπουδὴ τῶν ἀνθρώπων ἐς τὸν Καίσαρα ἐπῆει· τὸ

μὲν, διὰ τὸν πατέρα αὐτοῦ, τὸ δὲ, καὶ διὰ τὰς
δας ὧν ὑπισχνεῖτο· μέγιστόν τε, ὅτι τῷ τε Ἀντ
πολὺ δυναμένῳ ἤχθοντο, καὶ τῷ Καίσαρι μη
ἰσχύοντι συνήροντο. ἐφίλουν μὲν γὰρ οὐδέτε
νέων δὲ δὴ ἀεὶ πραγμάτων ἐπιθυμοῦντες, κα
μὲν κρεῖττον ἀεὶ πᾶν καθαιρεῖν, τῷ δὲ πιεζο
βοηθεῖν πεφυκότες, ἀπεχρῶντο αὐτοῖς πρὸς τὰ
τερα ἐπιθυμήματα. ταπεινώσαντες οὖν τότε
τοῦ Καίσαρος τὸν Ἀντώνιον, ἔπειτα κἀκεῖνον κ
λῦσαι ἐπεχείρησαν. τοῖς γάρτοι ἀεὶ δυναμένοις
ρυνόμενοι, τούς τε ἀσθενεστέρους προσελάμβα
καὶ διὰ τούτων αὐτοὺς καθῄρουν· ἔπειτα καὶ
νοις ἠλλοτριοῦντο. κἀκ τούτου ἀντικαθιστα
σφᾶς ἐς τὸ ἐπίφθονον, τοὺς αὐτοὺς καὶ ἐφίλουν
ἐμίσουν, καὶ ἠύξον καὶ ἐταπείνουν.

12. Οὕτως οὖν αὐτῶν καὶ περὶ τὸν Καί
καὶ περὶ τὸν Ἀντώνιον ἐχόντων, ἀρχὴν τήνδε ὁ
λεμος ἔλαβεν. ὁ Καῖσαρ (τοῦ Ἀντωνίου ἐς τὸ Ε
τέσιον πρὸς τοὺς στρατιώτας τοὺς ἐκ τῆς Μα
νίας περαιωθέντας ἀφορμήσαντος) ἐκεῖσε μὲν
ρους τινὰς μετὰ χρημάτων, ὅπως σφᾶς σφετερίσ
προαπέστειλεν· αὐτὸς δὲ μέχρι Καμπανίας ἐλ
πλῆθος ἀνδρῶν ἐκ τῆς Καπύης μάλιστα, ἅτε
παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ᾧ τιμωρεῖν ἔλεγε, τ
χώραν καὶ τὴν πόλιν εἰληφότων, ἤθροισεν. ὑπισ
τό τε σφίσι πολλὰ, καὶ ἔδωκεν εὐθὺς τότε κατὰ
τακοσίας δραχμάς. ἐκ τούτων δὲ δὴ τῶν ἀνδρῶν
τὸ τῶν Ἡνυοκάτων ἢ Οὐνοκάτων σύστημα (οὓς
κλήτους ἄν τις ἑλληνίσας, ὅτι πεπαυμένοι τῆς σ

τείας, ἐπ' αὐτὴν αὖθις ἀνεκλήθησαν, ὀνομάσειεν) ἐνομίσθη. καὶ αὐτοὺς παραλαβὼν ὁ Καῖσαρ ἠπείχθη τε ἐς τὴν Ῥώμην, πρὶν τὸν Ἀντώνιον ἀνακομισθῆναι, καὶ ἐς τὸν ὅμιλον ὑπὸ τοῦ Κανουτίου παρασκευασθέντα αὐτῷ ἐσελθών, πολλὰ μὲν τοῦ πατρὸς αὐτοὺς ἀνέμνησεν, ἐπεξιὼν ὅσα καλῶς ἐπεποιήκει, πολλὰ δὲ καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ μέτρια διελέχθη· τοῦ τε Ἀντωνίου κατηγόρησε, καὶ τοὺς στρατιώτας τοὺς ἀκολουθήσαντάς οἱ ἐπῄνεσεν, ὡς καὶ ἐθελοντὴ πρὸς ἐπικουρίαν τῆς πόλεως παρόντας, καὶ ἑαυτόν τε ἐπ' αὐτῇ προκεχειρισμένους, καὶ δι' ἑαυτοῦ πᾶσι ταῦτα θηλοῦντας. ἐπαίνων τε ἐπὶ τούτοις, ἔκ τε τῆς ἄλλης παρασκευῆς καὶ ἐκ τοῦ συνόντος αὐτῷ πλήθους, τυχών, ἀπῆρέ τε ἐς τὴν Τυρσηνίαν, ὅπως καὶ ἐκεῖθεν δύναμίν τινα προσλάβῃ. καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἔπραττεν.

13. Ἀντώνιον δὲ τὴν μὲν ἀρχὴν φιλοφρόνως οἱ στρατιῶται ἐν τῷ Βρεντεσίῳ ἐδέξαντο, προσδοκήσαντες πλείω παρ' αὐτοῦ τῶν προτεινομένων σφίσιν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος λήψεσθαι· ἐπειδὴ καὶ πολλῷ πλείω κεκτῆσθαι αὐτὸν ἐκείνου ἐνόμιζον. ὡς μέντοι ἑκατόν τε ἑκάστῳ δραχμὰς δώσειν ὑπέσχετο, καὶ αὐτῶν ἐπὶ τούτῳ θορυβησάντων, σφαγῆναι ἄλλους τέ τινας καὶ ἑκατοντάρχους ἔν τε τοῖς ἑαυτοῦ καὶ ἐν τοῖς τῆς γυναικὸς ὀφθαλμοῖς ἐκέλευσε, τότε μὲν ἡσύχασαν· πορευόμενοι δὲ ἐς τὴν Γαλατίαν, καὶ κατὰ τὸ ἄστυ γεγενημένοι, ἐνεωτέρισαν· καὶ καταφρονήσαντες τῶν ὑποστρατήγων τῶν ἐπιτεταγμένων σφίσι, συχνοὶ πρὸς τὸν Καίσαρα μετέστησαν· καὶ

τόγε Ἄρειον καὶ τὸ τέταρτον στρατόπεδον ὠνομ
σμένον ὅλον αὐτῷ προσεχώρησε. παραλαβὼν οὖν α
τοὺς, καὶ ἀργύριον καὶ ἐκείνοις ὁμοίως δοὺς, προ
ἐθετο καὶ ἄλλους ἐκ τούτου πολλοὺς, καὶ τοὺς
ἐλέφαντας τοὺς τοῦ Ἀντωνίου πάντας ἔλαβεν ἐξα
νης, παρακομιζομένοις σφίσιν ἐντυχών. ἐπειδή
ἐκεῖνος ἄλλα τέ τινα καὶ ἐν τῇ Ῥώμῃ διοικήσας, κ
τοὺς στρατιώτας τοὺς λοιποὺς, τούς τε βουλευτ
τοὺς σὺν αὐτοῖς ὄντας ὁρκώσας, ἐς τὴν Γαλατί
ἐφώρμησε, φοβηθεὶς μὴ καὶ αὐτή τι νεοχμώσῃ· οὐ
ὁ Καῖσαρ ἀνεβάλλετο, ἀλλ' ἐπηκολούθει αὐτῷ.

14. Ἦρχε μὲν δὴ τότε τῆς χώρας ἐκείνης
Βροῦτος ὁ Δέκιμος, καὶ αὐτοῦ ὁ Ἀντώνιος ἐλπί
πολλὴν εἶχεν, ὅπως καὶ τὸν Καίσαρα ἀπεκτονότι
ἐπράχθη δὲ ὧδε. ὁ Δέκιμος οὔτε τι ἐς τὸν Καίσα
ὑποπτεύων, (οὐδὲ γὰρ ἐπηπείλει τι τοῖς σφαγεῦσ
καὶ τὸν Ἀντώνιον οὐδὲν μᾶλλον ἐκείνου πολέμιον,
καὶ ἑαυτοῦ, τῶν τε ἄλλων τῶν τι δυναμένων, ὑ
ἐμφύτου πλεονεξίας ὁρῶν ὄντα, οὐχ ὑπεῖξεν αὐτ
μαθὼν οὖν τοῦτο ὁ Καῖσαρ, ἐπὶ πολὺ μὲν ἠπόρ
σεν ὅ, τι πράξει. ἐμίσει μὲν γὰρ ἀμφοτέρους α
τοὺς, οὐ μέντοι καὶ εἶχεν ὅπως ἂν ἑκατέρῳ ἅμα μ
χοιτο· οὐδὲ γὰρ τῷ ἑτέρῳ σφῶν ὁποτερῳοῦν ἂν
παλος ἦδη ἦν· πρὸς δὲ καὶ ἐδεδίει, μὴ τοῦτο τολμ
σας συστήσῃ τε αὐτοὺς ἀλλήλοις, καὶ καθ' ἓν ἅμφ
τέροις πολεμήσῃ. λογισάμενος οὖν, ὅτι ὁ μὲν πρ
τὸν Ἀντώνιον ἀγὼν ἤδη τε ἐνέστησε καὶ ἐπείγει, τ
δὲ τιμωρίας τῆς τοῦ πατρὸς οὐδέπω καιρὸς εἴη, τ
Δέκιμον προσηταιρίσατο. καὶ γὰρ εὖ ἠπίστατο, ὁ

τούτῳ μέν, ἐν τῶν καθεστηκότων δι' αὐτοῦ κρατήσῃ, οὐδὲν μέγα ἔργον μετὰ τοῦτο οἱ προσπολεμήσας ἕξει· ἐκεῖνον δὲ ἰσχυρὸν αὖθις πολέμιον σχήσει. τοσοῦτόν που ἀλλήλων διέφερον.

15. Πέμψας οὖν πρὸς τὸν Δέκιμον, φιλίαν τε αὐτῷ ἐπηγγείλατο, καὶ συμμαχίαν, ἂν μὴ τὸν Ἀντώνιον δέξηται, προσυπισχνεῖτο. καὶ διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἐν τῷ ἄστει τὴν χάριν τὴν τοῦ Καίσαρος συνῄροντο. τότε μὲν οὖν (ἤδη γὰρ ὅ, τε ἐνιαυτὸς ἐξῄει, καὶ ὕπατος οὐδεὶς παρῆν· ὁ γὰρ Δολοβέλλας ἐς τὴν Συρίαν ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου προεξεπέμπετο) ἔπαινοι ἐν τῇ βουλῇ αὐτοῖς τε ἐκείνοις, καὶ τοῖς στρατιώταις τοῖς τὸν Ἀντώνιον ἐγκαταλιποῦσι, τῶν δημάρχων ἐπιψηφισάντων, ἐγένοντο. καὶ ὅπως γε μετὰ ἀδείας τοῦ νέου ἔτους ἐνστάντος βουλεύσωνται περὶ τῶν παρόντων, φρουραῖς σφίσι στρατιωτῶν ἐν τῷ συνεδρίῳ χρῆσθαι ἔδοξε. ταῦτα γὰρ ἤρεσκε μὲν καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς πλείοσι τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ τότε ὄντων, (τὸν γὰρ Ἀντώνιον δεινῶς ἐμίσουν) μάλιστα δὲ δὴ τῷ Κικέρωνι. διὰ γὰρ τὸ πρὸς αὐτὸν ἔχθος, σφοδρότατον ὑπάρχον, τόν τε Καίσαρα ἐθεράπευε, καὶ πᾶν ὅσον ἐδύνατο, καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ, τούτῳ τε ἐβοήθει, καὶ ἐκεῖνον ἐκάκου. καὶ διὰ τοῦτο, καίτοι ἐκχωρήσας ἐκ τῆς πόλεως, ὡς καὶ τὸν υἱὸν Ἀθήναζε ἐπὶ παιδείᾳ προπέμψων, ἐπανῆλθεν, ἐπειδήπερ ἐκπεπολεμωμένους σφᾶς ᾔσθετο.

16. Ἐκείνῳ μὲν οὖν τῷ ἔτει ταῦτ' ἐπράχθη, καὶ ὁ Σερουίλιος ὁ Ἰσαυρικὸς ὑπέργηρως ἀπέθανε. διά τε οὖν τοῦτο ἐμνημόνευσα αὐτοῦ, καὶ ὅτι οὕτως οἱ

τότε Ῥωμαῖοι τούς τε τῷ ἀξιώματι προήκοντας ἠδοῦντο, καὶ τοὺς ἀναιδείᾳ τινὶ χρωμένους, καὶ ἐπὶ τοῖς ἐλαχίστοις, ἐμίσουν· ὥστε, ἐπειδή ἐκεῖνος τινὰ ἐν ὁδῷ ποτε ἀπαντήσαντά οἱ βαδίζοντι ὑπεὐοντα, καὶ μήτε ἀποπηδήσαντα, καὶ προσέτι ἰσχυρῶς προσεξελάσαντα, ἐγνωρίσθαι τε μετὰ τοῦτο ἐν δικαστηρίῳ κρινόμενον· καὶ εἰπόντος τοῖς δικασταῖς τὸ γενόμενον, οὔτε λόγον ἐπ' αὐτῷ ἔδοσαν, καὶ κατεψηφίσαντο πάντες.

17. Αὔλου δὲ δὴ Ἰρτίου μετὰ Γαΐου Οὐϊούϊου ὑπατεύσαντος, (οὗτος γὰρ, καίτοι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐς τὰ λευκώματα τὰ Σύλλεια ἐγγραφέντος, ὕπατος τότε ἀπεδείχθη) βουλή τε ἐγένετο, καὶ γνῶμα ἐπὶ τρεῖς ἐφεξῆς ἡμέρας, ἀπ' αὐτῆς τῆς νουμηνίας ἀρξάμεναι, προετέθησαν. ἔκ τε γὰρ τοῦ πολέμου ἐν χερσὶν ὄντος, καὶ ἐκ τεράτων, ἃ πλεῖστα καὶ ἐξαισιώτατα ἐγεγόνει, ταρασσόμενοι, οὐδὲ τῆς ἀποφράδος, τὸ μὴ ἐν ἐκείναις βουλεῦσαί τι τῶν συμφερόντων σφίσιν, ἀπέσχοντο. κεραυνοί τε γὰρ παμπληθεῖς ἔπεσον, καί τινες αὐτῶν καὶ ἐς τὸν νεὼν τὸν τῷ Διὶ τῷ Καπιτωλίνῳ ἐν τῷ Νικαίῳ ὄντα κατέσκηψαν. καὶ πνεῦμα μέγα ἐπιγενόμενον τάς τε στήλας τὰς περὶ τὸ Κρόνιον καὶ περὶ τὸν τῆς Πίστεως νεὼν προσπεπηγυίας ἀπέῤῥηξε καὶ διεσκέδασε, καὶ τὸ ἄγαλμα τὸ τῆς Ἀθηνᾶς τῆς φυλακίδος, ὃ πρὸ τῆς φυγῆς ὁ Κικέρων ἐς τὸ Καπιτώλιον ἀνετίθει, κατέβαλε καὶ κατέθραυσε. καὶ τοῦτο μὲν καὶ αὐτῷ Κικέρωνι τὸν ὄλεθρον προεδήλωσε· τοὺς δὲ ἄλλους ἐκεῖνά τε ἐτάραττε, καὶ σεισμὸς μέγας γενόμενος· ταῦρός τέ τις

θυθεὶς τε δι' αὐτῶν ἐν τῷ Ἑστιαίῳ, καὶ ἀναπηδήσας μετὰ τὴν ἱερουργίαν. πρὸς δὲ δὴ τούτοις, τοιούτοις οὖσι, λαμπὰς ἀπ' ἀνίσχοντος ἡλίου πρὸς δυσμὰς διέδραμε, καί τις ἀστὴρ καινὸς ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ὤφθη. τό, τε φῶς τοῦ ἡλίου ἐλαττοῦσθαί τε καὶ σβέννυσθαι, τοτὲ δὲ ἐν τρισὶ κύκλοις φαντάζεσθαι ἐδόκει· καὶ ἕνα γε αὐτῶν στέφανος σταχύων πυρώδης περιέσχεν· ὥσπερ τι ἄλλο, καὶ τοῦτο ἐναργέστατα αὐτοῖς ἐκβῆναι. οἵ τε γὰρ ἄνδρες οἱ τρεῖς ἐδυνάστευον, (λέγω δὲ τόν Καίσαρα, καὶ τὸν Λέπιδον, καὶ τὸν Ἀντώνιον) καὶ ἐξ αὐτῶν ὁ Καῖσαρ μετὰ τοῦτο τὴν νίκην ἔλαβε. τότε δ' οὖν ταῦτά τε ἐγένετο, καὶ λόγια πρὸς κατάλυσιν τῆς δημοκρατίας φέροντα παντοῖα ᾠδετο. κόρακές τε ἐς τὸ Διοσκούρειον ἐσπτώμενοι, τὰ τῶν ὑπάτων τοῦ τε Ἀντωνίου καὶ τοῦ Δολοβέλλου ὀνόματα, ἐνταῦθά που ἐν πινακίῳ ἐγγεγραμμένα, ἐξεκόλαψαν. καὶ κύνες πολλοὶ νυκτὸς κατὰ τὴν ἄλλην πόλιν, καὶ πρὸς τῇ τοῦ ἀρχιερέως τοῦ Λεπίδου οἰκίᾳ μάλιστα συστρεφόμενοι, ὠρύοντο. ὅ, τε Ἠριδανὸς ἐπὶ πολὺ τῆς πέριξ γῆς πελαγίσας, ἐξαίφνης ἀνεχώρησε, καὶ παμπληθεῖς ἐν τῷ ξηρῷ ὄφεις ἐγκατέλιπε· καὶ ἰχθῦς ἐκ τῆς θαλάσσης ἀμύθητοι κατὰ τὰς τοῦ Τιβέριδος ἐκβολὰς ἐς τὴν ἤπειρον ἐξέπεσον. ἐπεγένετο μὲν οὖν καὶ ὁ λοιμὸς ἐπ' αὐτοῖς πάσῃ, ὡς εἰπεῖν, τῇ Ἰταλίᾳ ἰσχυρός· καὶ διὰ τοῦτο τό, τε βουλευτήριον τὸ Ὀστίλιον ἀνοικοδομηθῆναι, καὶ τὸ χωρίον, ἐν ᾧ ἡ ναυμαχία ἐγεγύνει, συγχωσθῆναι ἐψηφίσθη. οὐ μέντοι καὶ ἐνταῦθα στήσεσθαι τὸ δεινὸν ἐδόκει, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ, τοῦ Οὐϊουΐου τὰ

ἐσιτήρια τῇ νουμηνίᾳ θύοντος, ῥαβδοῦχός τις αὐτοῦ ἔπεσεν ἐξαίφνης, καὶ ἀπέθανε. διὰ μὲν οὖν ταῦτα καὶ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἐβουλεύσαντό τε, καὶ εἶπον ἄλλοι τε ἐφ' ἑκάτερα πολλοί, καὶ ὁ Κικέρων ὧδε.

18. „Ὧν μὲν ἕνεκα τὴν ἀποδημίαν, ὡς καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἐκδημήσων, ἐστειλάμην, καὶ διὰ σπουδῆς τὴν ἐπάνοδον, ὡς καὶ πολλὰ ὑμᾶς ὠφελήσων, ἐποιησάμην, ἠκούσατε πρώην, ὦ πατέρες, ὅθ' ὑμῖν περὶ αὐτῶν τούτων ἀπελογησάμην. οὔτε γὰρ ἐν δυνασteίᾳ καὶ τυράννίδι ζῆν ὑπομείναιμ' ἄν, ἐν ᾗ μήτε πολιτεύσασθαι, μήτε παῤῥησιάσασθαι ἀσφαλῶς, μήτε τελευτῆσαι χρησίμως ὑμῖν δύναμαι· οὔτ' αὖ, παρασχὼν, τῶν δεόντων τι πρᾶξαι, κατοκνήσαιμ' ἂν καὶ μετὰ κινδύνου τοῦτο ποιῆσαι. νομίζω γὰρ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ὁμοίως ἔργον εἶναι, τοῖς τε τῆς πατρίδος συμφέρουσι τηρεῖν ἑαυτόν, φυλαττόμενον μὴ μάτην ἀπόληται· καὶν τούτῳ μηδὲν ἐλλείπειν τῶν προσηκόντων μήτε λέγοντα μήτε πράττοντα, κἂν ἄρα τι καὶ παθεῖν σώζοντα αὐτὴν ἀναγκαῖον ᾖ.

19. „Οὕτω δὴ τούτων ἐχόντων, ἦν μέν που πολλὴ καὶ παρὰ τοῦ Καίσαρος καὶ ἐμοὶ καὶ ὑμῖν ἀσφάλεια πρὸς τὸ τὰ δέοντα βουλεύσασθαι· ἐπεὶ δὲ καὶ μετὰ φρουρᾶς συνελθεῖν ἐψηφίσασθε, πάνθ' ἡμᾶς οὕτω δεῖ καὶ εἰπεῖν καὶ πρᾶξαι τήμερον, ὥστε καὶ τὰ παρόντα καταστήσασθαι, καὶ τοῦ μέλλοντος προϊδέσθαι· ὥστε μὴ καὶ αὖθις ἀναγκασθῶμεν ὁμοίως ὑπὲρ αὐτῶν διαγωνῶναι. ὅτι μὲν χαλεπὰ καὶ δεινὰ, καὶ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ φροντίδος δεόμενα

τὰ πράγματα ἡμῶν ἐστι, καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ δῆλον, εἰ καὶ ἐκ μηδενὸς ἄλλου, ἀλλ' οὖν ἐκ τούτου γε, πεποιήκατε. οὐ γὰρ ἂν ἐψηφίσασθε φυλακὴν τοῦ βουλευτηρίου σχεῖν, εἴγε ἐξῆν ὑμῖν, ἔνγε τῷ εἰωθότι κόσμῳ καὶ ἐν ἡσυχίᾳ ἀδεῶς τι βουλεῦσαι. δεῖ δὲ ἡμᾶς καὶ διὰ τοὺς στρατιώτας τοὺς παρόντας ἀξιόλογόν τι πρᾶξαι, ἵνα μὴ καὶ αἰσχύνην ὄφλωμεν, αἰτήσαντες μὲν αὐτοὺς, ὡς καὶ φοβούμενοί τινας, ἀμελήσαντες δὲ τῶν πραγμάτων, ὡς ἐν οὐδενὶ δεινῷ καθεστηκότες, καὶ λόγῳ μὲν σφᾶς ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐπ' Ἀντώνιον προσειληφότες, ἔργῳ δ' ἐκείνῳ καθ' ἡμῶν αὐτῶν δεδωκότες· ὥσπερ δέον αὐτὸν, πρὸς τοῖς ἄλλοις στρατεύμασιν, ἃ κατὰ τῆς πατρίδος συγκροτεῖ, καὶ αὐτοὺς τούτοις προσλαβεῖν, ἵνα μηδὲν μηδὲ τήμερον κατ' αὐτοῦ ψηφίσησθε.

20. ,, Καίτοι τινὲς ἐς τοῦτ' ἀναιδείας ἐληλύθασιν, ὥστε τολμᾶν λέγειν, ὡς οὐ πολεμεῖ τῇ πόλει· καὶ τοσαύτην γε εὐήθειαν ἡμῶν κατεγνώκασιν, ὥστε καὶ νομίζειν, τοῖς λόγοις ἑαυτῶν πείσειν ἡμᾶς προσέχειν μᾶλλον, ἢ τοῖς ἔργοις τοῖς ἐκείνου. καὶ τίς ἂν, ἀφεὶς τὸ τὰς πράξεις αὐτοῦ σκοπεῖν, καὶ τὴν στρατείαν ἣν ἐπὶ τοὺς συμμάχους ἡμῶν, μήτε τῆς βουλῆς, μήτε τοῦ δήμου προστάξαντος, πεποίηται, καὶ τὰς χώρας ἃς κατατρέχει, καὶ τὰς πόλεις ἃς πολιορκεῖ, καὶ τὰς ἀπειλὰς ἃς πᾶσιν ἡμῖν ἀπειλεῖ, καὶ τὰς ἐλπίδας ἐφ' αἷς ἅπαντα ταῦτα ποιεῖ, τοῖς τε ῥήμασι τούτων, καὶ ταῖς ψευδολογίαις αἷς ἀναβάλλουσιν ἡμᾶς, σκήψεις καὶ προφάσεις λέγοντες, ἐθελήσειε πεισθεὶς ἀπολέσθαι; ἐγὼ μὲν γὰρ τοσούτου δέω,

ταῦτα τοιοῦντα αὐτὸν, ἔννομόν τι καὶ παντὶ καλὸν πρᾶγμα φάναι πράττειν, ὥστε καὶ ὅτι τὴν τῆς Μακεδονίας ἀρχὴν τὴν ἐκ τοῦ κλήρου προσταχθεῖσαν αὐτῷ κατέλιπε, καὶ ὅτι τὴν τῆς Γαλατίας ἀρχὴν τὴν μηδὲν αὐτῷ προσήκουσαν ἀνθείλετο, καὶ ὅτι στρατεύματα, ἃ ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τοὺς Πάρθους προὔπεμψε, συλλαβὼν, περὶ αὐτὸν, μηδενὸς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ δεινοῦ ὄντος, ἔχει, καὶ ὅτι τὴν πόλιν ἐν τῷ τῆς ὑπατείας χρόνῳ ἐκλιπὼν, ἐκπεριέρχεται τὴν χώραν πορθῶν καὶ λυμαινόμενος, πάλαι φημὶ πολέμιον αὐτὸν ἁπάντων ἡμῶν εἶναι.

21. „Εἰ δὲ μὴ παραχρῆμα τότε ᾐσθάνεσθε, μηδὲ ἐφ' ἑκάστῳ αὐτῶν ἠγανακτεῖτε, ἐκεῖνον μὲν ὃ ἦ καὶ διὰ ταῦτα ἔτι μᾶλλον μισεῖν ἄξιόν ἐστιν, ὅτι τοιούτους ὄντας ὑμᾶς ἀδικῶν οὐ παύεται· καὶ δυνηθεὶς ἄν ἴσως συγγνώμης, ἐφ' οἷς τὸ πρῶτον ἡμαρτε, τυχεῖν, ἐς τοσοῦτον τῇ συνεχείᾳ τῆς πονηρίας προελήλυθεν, ὥστε καὶ ὑπὲρ ἐκείνων χρῆναι δίκην ὑποσχεῖν. ὑμῖν δὲ ἐς ὑπερβολὴν ἐπιμελητέον ἐστὶ τῶν πραγμάτων, ὁρῶσι καὶ λογιζομένοις τοῦθ', ὅτι τὸν τοσαυτάκις ὑμῶν ἐν τοσούτοις πράγμασι καταπεφρονηκότα, ἀδύνατόν ἐστιν, ἑκούσιον ὑπό τε τῆς αὐτῆς ἐπιεικείας καὶ τῆς αὐτῆς φιλανθρωπίας ὑμῶν σωφρονισθῆναι· ἀλλ' ἀνάγκη καὶ ἄκοντα νῦν, εἰ καὶ μὴ πρότερον, τοῖς ὅπλοις κωλυθῆναι.

22. „Μὴ γὰρ ὅτι καὶ ψηφίσασθαί τινα αὐτῷ τὰ μὲν ἀνέπεισεν ὑμᾶς, τὰ δὲ ἐξεβιάσατο, ἧττόν τι παρὰ τοῦτο ἀδικεῖν αὐτὸν, καὶ ἐλάττονος διὰ τοῦτο

ἄξιον τιμωρίας εἶναι νομίσητε. πᾶν γὰρ τοὐναντίον, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦτου μάλιστα δίκην ὀφείλει δοῦναι, ὅτι πολλὰ καὶ δεινὰ προελόμενος δράσαι, δι' ὑμῶν τέ τινα αὐτῶν ἐποιήσατο, καὶ ταῖς παρ' ὑμῶν ἀφορμαῖς, ἃς οὔτε εἰδότας οὔτε προορωμένους τι τοιοῦτον ἐξαπατήσας, ἠνάγκασεν αὐτῷ ψηφίσασθαι, εφ' ὑμᾶς αὐτοὺς ἀπεχρήσατο. ποῦ γὰρ ἂν ἐκόντες ὑμεῖς τὰς μὲν παρὰ τοῦ Καίσαρος ἢ καὶ τοῦ κλήρου δοθείσας ἑκάστοις ἡγεμονίας κατελύσατε; τούτῳ δὲ ἐπετρέψατε τά τε ἄλλα πολλὰ τοῖς φίλοις καὶ τοῖς ἑταίροις διαδοῦναι, καὶ ἐς μὲν τὴν Μακεδονίαν τὸν ἀδελφὸν τὸν Γάϊον πέμψαι, τὴν δὲ δὴ Γαλατίαν ἑαυτῷ μετὰ τῶν στρατευμάτων, οἷς οὐδὲν ὑπὲρ ὑμῶν χρήσασθαι εἶχε, προστάξαι; ἢ οὐ μέμνησθε, ὅπως ταραττομένους ὑμᾶς ἐπὶ τῇ τοῦ Καίσαρος τελευτῇ λαβὼν, πάνθ' ὅσα ἠβουλήθη διεπράξατο, τὰ μὲν ἐπικοινῶν ὑμῖν ὑπούλως καὶ ἀκαίρως, τὰ δὲ αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ προσκακουργῶν, πάντα δὲ βιαζόμενος, στρατιώταις γοῦν, καὶ τούτοις βαρβάροις, καθ' ὑμῶν ἐχρήσατο; καὶ τοῦτο θαυμάσειεν ἄν τις, εἰ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐψηφίσθη τι οἷον οὐκ ἐχρῆν, ὁπότε μηδὲ νῦν παῤῥησίαν ἄλλως εἰπεῖν τι καὶ πρᾶξαι τῶν δεόντων, εἰ μὴ μετὰ φρουρᾶς, ἐσχήκαμεν; ἢν εἰ τότε περιβεβλημένοι ἦμεν, οὔτ' ἂν ἐκεῖνος, ὃν φήσει τις αὐτὸν τυχεῖν, ἔτυχεν· οὔτ' ἂν μετὰ ταῦτα, αὐξηθεὶς ἐξ αὐτῶν, ἔπραξεν ὅσα δῆτα καὶ ἔπραξε. μὴ οὖν ὅσα κελευόμενοι καὶ καταναγκαζόμενοι καὶ θρηνοῦντες δεδωκέναι αὐτῷ ἐδόξαμεν, ταῦτά τις ὡς καὶ νομίμως καὶ δικαίως γεγονότα παραβαλλέ-

σθω. οὐδὲ γὰρ ἐν τοῖς ἰδίοις, ὅσα ἄν τις ἕτερος ὑφ' ἑτέρου βιασθεὶς πράξῃ, κύρια ταῦτα τηρεῖται.

23. „ Καίτοι ταῦτα μέν, ὅσα γε ἐψηφίσασθε δοκεῖτε, καὶ βραχέα, καὶ οὐ πάνυ ἔξω τοῦ καθεστηκότος ὄντος εὑρήσετε. τί γὰρ δεινὸν, εἰ ἕτερος ἀνθ' ἑτέρου Μακεδονίας ἢ Γαλατίας ἄρξειν ἔμελλεν; ἢ τί χαλεπὸν, εἴ τις στρατιώτας ὑπατεύων ἔλαβεν; ἀλλ' ἐκεῖνα χαλεπὰ καὶ σχέτλια, τὸ τὴν χώραν ἡμῶν κακουργεῖσθαι, τὸ τὰς πόλεις τὰς συμμαχίδας πολιορκεῖσθαι, τὸ τοὺς στρατιώτας τοὺς ἡμετέρους ἐφ' ἡμᾶς ὁπλίζεσθαι, τὸ τὰ ἡμέτερα καθ' ἡμῶν ἀναλίσκεσθαι· ἃ μήτε ἐψηφίσασθε, μήτε ἐμελλήσατε. μὴ τοιγυν, ὅτι ἐδώκατε αὐτῷ, διὰ τοῦτο αὐτὸν ἐᾶτε καὶ τὰ μὴ δοθέντα πράττειν· μηδ' ὅτι τινὰ συνεχωρήσατε, παρὰ τοῦτο οἴεσθε δεῖν καὶ τὰ μὴ συγχωρηθέντα αὐτῷ ποιεῖν ἐξεῖναι. πᾶν γὰρ τοὐναντίον, καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο καὶ μισεῖν καὶ τιμωρεῖσθαι αὐτὸν ὀφείλετε, ὅτι καὶ τῇ τιμῇ καὶ τῇ φιλανθρωπίᾳ τῇ παρ' ὑμῶν οὐκ ἐν τούτοις μόνοις, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασι καθ' ὑμῶν ἐτόλμησε χρήσασθαι. σκοπεῖτε δὲ· ἐψηφίσασθε τήν τε εἰρήνην καὶ τὴν ὁμόνοιαν τὴν πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἐμοὶ πεισθέντες. ταύτην οὗτος πρυτανεῦσαι κελευσθεὶς, οὕτω δὴ γε, πρόφασιν τὴν τοῦ Καίσαρος ταφὴν ποιησάμενος, ὥστε πᾶσαν μὲν τὴν πόλιν ὀλίγου καταπρησθῆναι, παμπόλλους δὲ αὖθις φονευθῆναι. ἐβεβαιώσατε πάντα τὰ δοθέντα τισὶ καὶ νομοθετηθέντα πρὸς τοῦ Καίσαρος, οὐχ ὡς καλῶς πάντα ἔχοντα, (πολλοῦ γε καὶ δεῖ) ἀλλ' ὅτι μηδὲν αὐτῶν μετακινηθῆναι συνέφε-

ρεν, ὅπως ἀκινδύνως χωρὶς ὑπούλου τινὸς ἀλλήλοις συνῶμεν. τούτων ἐξεταστὴς οὗτος γενόμενος, πολλὰ μὲν τῶν πραχθέντων ὑπ' αὐτοῦ καταλέλυκε, πολλὰ δὲ ἕτερα ἀντενέγραφε. καὶ γὰρ χώρας καὶ πολιτείας καὶ ἀτελείας καὶ ἄλλας τινὰς τιμὰς τοὺς τε ἔχοντας ἀφῄρηται, καὶ ἰδιώτας καὶ βασιλέας καὶ πόλεις, καὶ τοῖς μὴ λαβοῦσι δέδωκε, παραποιησάμενος τὰ τοῦ Καίσαρος ὑπομνήματα· καὶ τοὺς μὲν μηδὲν ἐθελήσαντας αὐτῷ προῖεσθαι, καὶ τὰ δοθέντα αὐτοῖς ἀφελόμενος· τοῖς δ' ὧν αἰτήσας ἔλαβε, καὶ ἐκεῖνα καὶ τἄλλα πάντα πωλήσας. καίπερ ὑμεῖς αὐτὰ ταῦτα προορῶντες, ἐψηφίσασθε, μηδεμίαν στήλην μετὰ τὸν τοῦ Καίσαρος θάνατον, ὡς καὶ παρ' ἐκείνου τὸ δεδομένον τι ἔχουσαν, στῆναι. καὶ μέντοι καὶ μετὰ ταῦτα οὕτω πολὺ τοῦτ' ἐγίγνετο· καὶ ἔλεγεν ἀναγκαῖον εἶναι, τινὰ τῶν ἐν τοῖς γράμμασι τῶν τοῦ Καίσαρος εὑρεθέντων ἐκλεχθῆναί τε καὶ πραχθῆναι. ὑμεῖς μὲν οὖν μετὰ τῶν πρώτων ἀνδρῶν προσετάξατε αὐτῷ ταῦτα διαλέξαι· ἐκεῖνος δὲ, οὐδὲν αὐτῶν φροντίσας, πάνθ' ὅσα ἐβούλετο, μόνος, καὶ περὶ τοὺς νόμους, καὶ περὶ τοὺς φυγάδας καὶ περὶ τἄλλα, ἃ μικρῷ πρόσθεν εἶπον, ἐξῃρήσατο. οὕτω που πάντα τὰ δοκοῦντα ὑμῖν ποιεῖν βούλεται.

24. „Ἆρ' οὖν ἐν τούτοις μόνον τοιοῦτος γέγονε, τὰ δ' ἄλλα ὀρθῶς διῴκηκε. ποῦ; πάθεν; οὐ τὰ χρήματα τὰ κοινὰ καταλειφθέντα ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἐπιζητῆσαι καὶ ἀποδεῖξαι κελευσθεὶς, ἥρπακε; καὶ τὰ μὲν τοῖς δανεισταῖς, ἀποδέδωκε, τὰ δὲ εἰς τρυφὴν κατανάλωκεν, ὥστε μηκέτ' αὐτῷ μηδὲ τοῦ-

των τι περιεῖναι; οὐ τὸ ὄνομα τὸ τοῦ δικτάτωρος μισησάντων ὑμῶν, διὰ τὴν ἐκείνου δυναστείαν, καὶ παντελῶς ἐκ τῆς πολιτείας ἐκβαλόντων, τοῦτο μέν, ὥσπερ τι αὐτὸ ἐφ' ἑαυτοῦ ἀδικῆσαι δυνάμενον, οὐκ ἐπιτέθειται, τὰ δὲ ἔργα αὐτοῦ καὶ τὴν πλεονεξίαν ἐν τῷ τῆς ὑπατείας προσρήματι ἐπιδέδεικται; οὐχ ὑμεῖς μὲν πρύτανιν αὐτὸν τῆς ὁμονοίας ἀπεδείξατε, οὗτος δὲ πόλεμον αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ τηλικοῦτον, οὔτε προσήκοντα, οὔτε ἐγνωσμένον, ἀνῄρηται πρὸς Καίσαρα καὶ Δέκιμον, οὓς ὑμεῖς ἐπαινεῖτε; μυρία δ' ἂν εἴη λέγειν, εἴ τις ἐπεξιέναι καθ' ἕκαστον ἐθελήσειεν, ὧν ὑμεῖς μὲν ἐπετρέψατε αὐτῷ ὡς ὑπάτῳ διοικῆσαι, ἐκεῖνος δ' οὐδ' ὁτιοῦν εἰς δέον ἔπραξεν· ἀλλὰ καὶ πάντα τἀναντία καθ' ὑμῶν, τῇ παρ' ὑμῶν ἐξουσίᾳ δοθείσῃ χρώμενος, πεποίηκεν. ἆρ' οὖν ἐς ὑμᾶς αὐτοὺς ἀναδέξεσθε καὶ ταῦτα κακῶς ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένα, καὶ αὐτοὶ πάντων σφῶν αἴτιοι γεγονέναι φήσετε, ὅτι τὴν διοίκησιν αὐτῶν καὶ τὸν ἐξετασμὸν αὐτῷ προσετάξατε; ἀλλὰ ἄτοπον. οὐδὲ γὰρ, ἂν στρατηγὸς ἢ καὶ πρεσβευτής τις αἱρεθεὶς μηδὲν τῶν δεόντων δράσῃ, τούτου τὴν αἰτίαν ὑμεῖς οἱ πέμψαντες αὐτοὺς ἕξετε. καὶ γὰρ ἂν εἴη δεινὸν, εἰ πάντες οἱ προχειριζόμενοί τι πρᾶξαι, τὰ μὲν κέρδη καὶ τὰς τιμὰς αὐτοὶ λαμβάνοιεν, τὰ δὲ ἐγκλήματα καὶ τὰς αἰτίας ἐφ' ὑμᾶς ἀναφέροιεν.

25. *„ Οὔκουν οὐδὲ τούτῳ προσέχειν προσήκει, λέγοντι· ὑμεῖς γὰρ τὴν Γαλατίαν ἄρχειν ἐπετρέψατε, ὑμεῖς τὰ χρήματα τὰ κοινὰ διοικῆσαι ἐκελεύσατε, ὑμεῖς τὰ στρατεύματα ἐκ τῆς Μακεδονίας ἐδώκατε.*

ἐψηφίσθη μὲν γὰρ ταῦτα οὕτως, (εἰ γε δεῖ τοῦτο εἰπεῖν, ἀλλὰ μὴ καὶ ὑπὲρ τούτου δίκην παρ' αὐτοῦ λαβεῖν δεῖ, ὅτι ταῦθ' ὑμᾶς ἠνάγκασε γνῶναι·) οὐ μέντοι καὶ τὸ τοὺς φυγάδας κατάγειν, οὐδὲ τὸ τοὺς νόμους παρεγγράφειν, οὐδὲ τὸ τὰς πολιτείας καὶ τὰς ἀτελείας πωλεῖν, οὐδὲ τὸ τὰ κοινὰ κλέπτειν, οὐδὲ τὸ τὰ τῶν συμμάχων ἁρπάζειν, οὐδὲ τὸ τὰς πόλεις κακουργεῖν, οὐδὲ τὸ τῆς πατρίδος τυραννεῖν ἐπιχειρεῖν, ἐδώκατέ ποτε αὐτῷ. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἄλλῳ τινὶ (καίτοι πολλὰ πολλοῖς ψηφισάμενοι) συνεχωρήσατε ὅσα ἐβούλοντο, ἀλλὰ καὶ δίκην ἀεί ποτε παρὰ τῶν τοιούτων, ὅσων γε καὶ ἐδυνήθητε, ἐλάβετε· ὥσπερ που καὶ παρ' αὐτοῦ τούτου λήψεσθε, ἄν γε ἐμοὶ νῦν πεισθῆτε. καὶ γὰρ οὐδὲ ἐπὶ τούτων μόνον τοιοῦτος γέγονεν, ὁποῖον αὐτὸν ἴστε καὶ ἑωράκατε, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάντων ἁπλῶς ὅσα πώποτε πρὸς τὰ κοινὰ προυσελθὼν πέπραχε.

26. „Τὸν γὰρ δὴ ἴδιον αὐτοῦ βίον, τάς τε ἰδίας ἀσελγείας καὶ πλεονεξίας, ἐκὼν παραλείψω, οὐχ ὅτι οὐχὶ πολλὰ καὶ δεινὰ καὶ ἐν ἐκείνοις εὕροι τις αὐτὸν πεποιηκότα, ἀλλ' ὅτι αἰδοῦμαι, νὴ τὸν Ἡρακλέα, ἀκριβῶς καθ' ἕκαστον, ἄλλως τε πρὸς οὐδὲν ἧττον εἰδότας ὑμᾶς, λέγειν· ὅπως μὲν τὴν ὥραν τὴν ἐν παισὶν ὑμῖν διέθετο, ὅπως δὲ τὴν ἀκμὴν τὴν ἐφ' ἥβῃ ἀπεκήρυξε· τὰς ἑταιρήσεις αὐτοῦ τὰς λαθραίας, τὰς πορνείας τὰς ἐμφανεῖς· ὅσα ἔπαθεν ὡς ἐνεδέχετο, ὅσα ἔδρασεν ὡς ἠδυνήθη· τοὺς κώμους, τὰς μέθας, τἄλλα πάντα τὰ τούτοις ἑπόμενα. ἀδύνατον γάρ ἐστιν ἄνθρωπον ἔν τε ἀσελγείᾳ καὶ ἐν ἀναι-

σχυντίᾳ τοσαύτῃ τραφέντα, μὴ οὐ πάντα τὸν ἑαυτοῦ βίον μιᾶναι. ὥσθ᾽ ἕνεπερ καὶ ἐπὶ τὰ κοινὰ ἀπὸ τῶν ἰδίων καὶ τὴν κιναιδίαν καὶ τὴν πλεονεξίαν προήγαγε. ταῦτα μὲν οὖν ἐάσω, καὶ νὴ Δία καὶ τὴν ἐς Αἴγυπτον αὐτοῦ πρὸς Γαυΐνιον ἀποδημίαν, τήν τε ἐς Γαλατίαν πρὸς Καίσαρα ἀπόδρασιν, ἵνα μή μέ τις φῇ πάντα ἀκριβολογεῖσθαι· αἰσχυνθεὶς ὑπὲρ ὑμῶν, ὅτι τοιοῦτον αὐτὸν ὄντα εἰδότες, καὶ δήμαρχον, καὶ ἵππαρχον, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ὕπατον ἀπεδείξατε· ἃ δὲ ἐπ᾽ αὐτοῖς τούτοις παροίνησε, καὶ ἐκακούργησε, μόνα νῦν ἐρῶ.

27. „Οὗτος τοίνυν δημαρχήσας, πρῶτον μὲν ἁπάντων ἐκώλυσεν ὑμᾶς τὰ τότε περιστάντα πράγματα εὖ θέσθαι, βοῶν καὶ κεκραγώς, καὶ μάνος ἐξ ἁπάντων ἐναντιούμενος τῇ κοινῇ τῆς πόλεως εἰρήνῃ. ἔπειτα δὲ, ἐπειδὴ ἀγανακτήσαντες ἐψηφίσασθε δι᾽ αὐτὸν ἅπερ ἐψηφίσασθε, τοῦτο μὲν, ἐκ τῆς πόλεως ἐξέδρα, τὴν ἀρχὴν ἐγκαταλιπών, ᾧ μηδεμίαν νύκτα ἐκ τῶν νόμων ἀποδημῆσαι ἐξῆν· τοῦτο δὲ, ἐς τὰ τοῦ Καίσαρος ὅπλα αὐτομολήσας, ἐκεῖνόν τε ἐπὶ τὴν πατρίδα ἐπήγαγε, καὶ ὑμᾶς ἔκ τε τῆς Ῥώμης καὶ ἐκ τῆς ἄλλης Ἰταλίας ὅλης ἐξήλασε· καὶ ἐν ὀλίγῳ πάντων τῶν κακῶν τῶν ἐμφυλίων τῶν μετὰ ταῦθ᾽ ὑμῖν συμβάντων αἰτιώτατος ἐγένετο. εἰ γὰρ μὴ τότε τοῖς βουλήμασιν ὑμῶν ἀντεπεπράχει, οὐκ ἂν ποτε ὁ Καῖσαρ οὗτος σκῆψιν οὐδεμίαν τῶν πολέμων εὑρήκει· οὔτε εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἀπηναισχύντει, δύναμίν τινα ἀξιόχρεων παρὰ τὰ δόγματα ὑμῶν ἠθροίκει ἀλλ᾽ ἦτοι ἑκὼν ἐκ τῶν ὅπλων, ἢ καὶ ἄκων ἐσωφρό

τιστο. νῦν δὲ οὗτός ἐστιν ὁ καὶ ἐκείνῳ τὰς προφάσεις ἐνδοὺς, καὶ τὸ τῆς βουλῆς ἀξίωμα καταλύσας, τό, τε θράσος τῶν στρατιωτῶν ἐπαυξήσας· οὗτος ὁ τὸ σπέρμα τῶν κακῶν τῶν μετὰ ταῦτα ἐκφὺντων ἐμβαλών, οὗτος ὁ κοινὸς ἀλιτήριος οὐχ ἡμῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκουμένης ὀλίγου πάσης γενόμενος ὃς που καὶ τὸ δαιμόνιον ἐναργέστατα ἐσήμηνεν. ὅτε γοῦν τοὺς θαυμαστοὺς ἐκείνους νόμους εἰσέφερε, βροντῶν πάντα καὶ ἀστραπῶν ἐπληρώθη. ὧν οὐδὲν ὁ μιαφὸς οὗτος, καίπερ οἰωνιστὴς εἶναι λέγων, φροντίσας, μεγάλων κακῶν καὶ πολλῶν, (ὥσπερ εἶπον) οὐ τὴν πόλιν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκουμένην ἐπλήρωσε.

28. „Μετὰ ταῦτα τοίνυν τί μὲν δεῖ λέγειν ὡς ἐπ' ἐνιαυτὸν ὅλον ἱππάρχησεν, ὃ μήπω πρότερον ἐγεγόνει; τί δ' ὅτι καὶ τότε μεθ' ὑμῶν τε ἐπαροίνει, κἂν ταῖς ἐκκλησίαις τὴν κραιπάλην ἐπ' αὐτοῦ τοῦ βήματος μεταξὺ δημηγορῶν ἐξήμει; τί δ' ὅτι καὶ πόρνους καὶ πόρνας, καὶ γελωτοποιοὺς, οὐχ ὅτι ἄνδρας, ἀλλὰ καὶ γυναῖκας, μετὰ τῶν ῥαβδούχων διαφηνοφορούντων ἐπαγόμενος, τὴν Ἰταλίαν περιῄει; τί δ' ὅτι τὴν τοῦ Πομπηΐου οὐσίαν μόνος ἀνθρώπων ἀγοράσαι ἐτόλμησε, μήτε τὸ ἑαυτοῦ ἀξίωμα, μήτε τὴν ἐκείνου μνήμην αἰδεσθεὶς, ἀλλ' ἐφ' οἷς πάντες ἔτι καὶ τότε ἐθρηνοῦμεν, ταῦτα μεθ' ἡδονῆς ἁρπάσας; καὶ γὰρ ἐπ' ἐκεῖνα καὶ ἐπ' ἄλλα πολλὰ ἐπεπήδησεν, ὡς μηδεμίαν αὐτῶν τιμὴν ἀποδώσων. ἀλλὰ καὶ ταύτην μετὰ πάσης ὕβρεως καὶ βίας ἐσεπράχθη· οὕτως αὐτοῦ καὶ ὁ Καῖσαρ κατέγνω. καὶ πάνυ' ὅσαπερ ἐκτήσατο, παμπληθῆ τε γενόμενα, καὶ ἐκ

παντὸς τρόπου ἀργυρολογηθέντα, κατακε
καὶ καταπεπόρνευκε, καὶ καταβέβρωκε, καὶ
πωκεν, ὥσπερ ἡ χάρυβδις. ταῦτα μὲν ἐπὶσω.

29. „Τὰς δὲ δὴ ὕβρεις, ἃς τὸ κοινὸ
καὶ τὰς σφαγὰς, ἃς κατὰ πᾶσαν ὁμοίως τ
εἰργάσατο, πῶς ἄν τις σιωπήσειεν; ἢ οὐ μι
πῶς μὲν βαρὺς ὑμῖν καὶ αὐτῇ τῇ ὄψει, βι
δὲ τοῖς ἔργοις ἐγένετο; ὅς τις (ὦ γῆ καὶ θε
τον μὲν ἐτόλμησεν ἐνταῦθα, ἐντὸς τοῦ τεί
τῇ ἀγορᾷ, ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, καὶ ἐν τῷ
λίῳ, τό, τε ἔσθημα ἅμα τὸ περιπόρφυρ
σθαι, καὶ ξίφος παραζώννυσθαι, ῥαβδούχοι
σθαι, καὶ ὑπὸ στρατιωτῶν δορυφορεῖσθαι.
δυνηθεὶς ἂν καὶ τοὺς τῶν ἄλλων θορύβοι
παῦσαι, οὐ μόνον οὐκ ἐποίησε τοῦτο, ἀλλ
μονοοῦντας ὑμᾶς ἐστασίασε, τῇ μὲν αὐτὸ
καὶ δι᾽ ἑτέρων. καὶ μέντοι καὶ αὐτοὺς ἐκε
τῷ μέρει προσλαμβάνων, καὶ τότε μὲν συναι
αἰτιώτατος μὲν ἐγένετο παμπληθεῖς σφῶν
ναι, αἰτιώτατος δὲ τοῦ μὴ πάντα τὰ τοῦ
τῶν τε Πάρθων εὐθὺς τότε ἐπὶ τῇ κατὰ τ
νάκου νίκῃ χειρωθῆναι. πρὸς γάρ τοι τὰ πι
να ὑπ᾽ αὐτοῦ δεῦρο διὰ ταχέων ὁ Καῖσαρ ἐ
οὐδὲν ἐκείνων ὥστε καὶ ἡδυνήθη παντελῶς
γάσατο.

30. „Καὶ οὐδὲ ταῦτα μέντοι αὐτὸν
νισεν· ἀλλ᾽ ὑπατεύσας, γυμνὸς, ὦ πατέρες
καὶ μεμυρισμένος ἐς τε τὴν ἀγορὰν ἐσῆλθε,
σιν τὰ Λυκαῖα ποιησάμενος· κἄνταῦθα

ῆμα μετὰ τῶν ῥαβδούχων προσῆλθε, καὶ ἐκεῖ κά-
ωθεν ἐδημηγόρησεν· ὅπερ, ἀφ᾽ οὗ γέγονεν ἡ πό-
ις, οὐδένα ἄλλον οὐχ ὅτι ὕπατον, ἀλλ᾽ οὐδὲ στρα-
ηγὸν, οὐδὲ δήμαρχον, οὐδ᾽ ἀγορανόμον οὐδεὶς οἶ-
ε πεποιηκότα. τὰ γὰρ Λυκαῖα ἦν, καὶ ἐπὶ τοῦ ἐ-
αιρικοῦ τοῦ Ἰουλίου ἐτέτακτο. ταῦτα γὰρ ὁ Σέξ-
τος αὐτὸν ὁ Κλώδιος, τῶν δισχιλίων πλέθρων τῶν
ν τῇ Λεοντίνων γῇ δοθέντων, ἐξεπαίδευσεν. ἀλλὰ
αὶ ὑπάτευες, ὦ χρηστὲ, (ἐρῶ γὰρ ὡς πρὸς παρόντα
ε) καὶ οὔτε ἔπρεπέ σοι, οὔτε ἐξῆν τοιούτῳ ὄντι, τῇ
ορᾷ πρὸς τῷ βήματι, πάντων ἡμῶν παρόντων,
οιαῦτ᾽ εἰπεῖν, ἵνα ἅμα τε τὸ θαυμαστόν σου σῶμα
αὶ εὔσαρκον καὶ βδελυρὸν θεωρῶμεν, καὶ τῆς μια-
ᾶς σου φωνῆς τῆς μεμυρισμένης τὰ δεινὰ ἐκεῖνα λε-
ούσης ἀκούωμεν. τοῦτο γὰρ περὶ τοῦ στόματός σου
ἄλλον, ἤ τι ἕτερον εἰπεῖν βούλομαι. τὰ μὲν γὰρ
υκαῖα καὶ ἄλλως ἂν τῆς προσηκούσης θρησκείας
ὐκ ἔτυχε, σὺ πᾶσαν ὁμοῦ τὴν πόλιν κατῄσχυνας·
α μηδὲν μηδέπω περὶ τῶν τότε λεχθέντων εἴπω.
ὡς γὰρ οὐκ οἶδεν ὅτι ἡ ὑπατεία, δημοσίου τοῦ δή-
ου παντός ἐστι, καὶ δεῖ τὸ ἀξίωμα αὐτῆς παντα-
οῦ σώζεσθαι, καὶ μηδαμοῦ μήτε γυμνοῦσθαι, μήθ᾽
βρίζεσθαι.

31. „Τάχα γ᾽ ἂν οὗτος ἢ τὸν Ὁράτιον τὸν πα-
ιὸν ἐκεῖνον, ἢ καὶ τὴν Κλοιλίαν τὴν ἀρχαίαν ἐμι-
ήσατο· ὧν ἡ μὲν τὴν ἐσθῆτα πᾶσαν ἐνδεδυκυῖα,
ὴν ποταμὸν διενήξατο· ὁ δὲ καὶ μετὰ τῶν ὅπλων ἐς
ὸ ῥεῦμα ἑαυτὸν ἐνέβαλεν. ἄξιόν γε οὖ γὰρ καὶ τού-
ου τινὰ εἰκόνα στῆσαι; ἵν᾽ ὁ μὲν καὶ ἐν τῷ Τιβέ-

ριδι ὡπλισμένος, ὃ δὲ καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ γυμνὸς ὁρᾷτο. καὶ γάρ τοι διὰ ταῦτα ἐκεῖνοι μὲν ἡμᾶς καὶ ἔσωζον καὶ ἠλευθέρουν· οὗτος δὲ πᾶσαν μὲν τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν, ὅσον ἐπ' αὐτῷ ἦν, ἀφείλετο, πᾶσαν δὲ τὴν δημοκρατίαν κατέλυσε· καὶ δεσπότην μὲν ἀντὶ ὑπάτου, τύραννον δὲ ἀντὶ δικτάτωρος ἡμῖν ἀντικατέστησε. μέμνησθε γάρ, οἷα μὲν προσελθὼν πρὸς τὸ βῆμα εἶπεν, οἷα δὲ ἀναβὰς ἐπ' αὐτὸ ἔπραξε. καίτοι ὅστις ἐτόλμησε, Ῥωμαῖος τε ὢν καὶ ὑπατεύων, βασιλέα τινὰ Ῥωμαίων, ἔν τε τῇ ἀγορᾷ τῇ Ῥωμαίᾳ, καὶ πρὸς τῷ βήματι τῷ Ἐλευθερίῳ, παντὸς μὲν τοῦ δήμου, πάσης δὲ τῆς βουλῆς παρούσης, ἀνειπεῖν, καὶ τό, τε διάδημα εὐθὺς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπιθεῖναι, καὶ προσκαταψεύσασθαι πάντων ἡμῶν ἀκουόντων, ὅτι αὐτοὶ ταῦτα αὐτῷ καὶ εἰπεῖν καὶ πρᾶξαι ἐπεσκήψαμεν· τί μὲν οὐκ ἂν τῶν δεινοτάτων τολμήσειε; τίνος δ' ἂν τῶν χαλεπωτάτων ἀπόσχοιτο;

32. „Ἡμεῖς, ὦ Ἀντώνιε, ἡμεῖς σοὶ ταῦτ' ἐνετειλάμεθα, οἳ τοὺς Ταρκυνίους ἐξελάσαντες, οἳ τὸν Βροῦτον ἀγαπήσαντες, οἳ τὸν Καπιτωλῖνον κατακρημνίσαντες, οἳ τὸν Σπούριον ἀποκτείναντες; ἡμεῖς βασιλέα τινὰ ἀσπάσασθαί σε προσετάξαμεν, οἳ καὶ αὐτὴν τὴν ἐπωνυμίαν αὐτοῦ, καὶ προσέτι καὶ τὴν τοῦ δικτάτωρος δι' ἐκείνην, ἐπάρατον ποιησάμενοι; ἡμεῖς τύραννον τινὰ ἀποδεῖξαί σοι ἐκελεύσαμεν, οἳ τὸν Πύῤῥον ἐκ τῆς Ἰταλίας ἐκβαλόντες, οἳ τὸν Ἀντίοχον ὑπὲρ τὸν Ταῦρον ἀπελάσαντες; οἳ καὶ Μακεδονίαν τυραννουμένην παύσαντες; οὗ μὰ τὰς

φάβδους τὰς Οὐαλερίου, καὶ τὸν νόμον τοῦ Πορκίου· οὗ μὰ τὸ σκέλος τὸ Ὁρατίου, καὶ τὴν χεῖρα τοῦ Μουκίου· οὗ μὰ τὸ δόρυ τὸ Δεκίου, καὶ τὸ ξίφος τὸ Βρούτου. σὺ δὲ, ὦ παγκάκιστε, καὶ ἐδέου καὶ ἱκέτευες, ἵνα δουλεύσῃς· ὡς Ποστούμιος, ὅπως Σαυνίταις ἐκδοθῇς· ὡς Ῥηγοῦλος, ὅπως Καρχηδονίοις ἀποδοθῇς· ὡς Κούρτιος, ἵνα ἐς τὸ χάσμα ἐμπέσῃς. καὶ ποῦ τοῦτο γεγραμμένον εὗρες; ὥσπερ καὶ τὸ τοὺς Κρῆτας ἐλευθέρους μετὰ τὴν τοῦ Βρούτου ἀρχὴν γενέσθαι. ὧν ἡμεῖς ἐκεῖνον μετὰ τὸν τοῦ Καίσαρος θάνατον ἄρξαι ἐψηφισάμεθα.

33. „Εἶτ' ἐν τοσούτοις καὶ τηλικούτοις πράγμασι τὴν ἀλιτηριώδη γνώμην αὐτοῦ πεφωρακότες, οὐ τιμωρήσεσθε αὐτὸν, ἀλλὰ ἀναμένετε καὶ τῷ ἔργῳ μαθεῖν, τί ἂν δράσειεν ὑμᾶς ὡπλισμένος, ὁ τοιαῦτα γυμνὸς εἰργασμένος; ἢ οἴεσθε ὅτι οὐκ ἐπιθυμεῖ τῆς τυραννίδος, ὅτι οὐκ εὔχεταί ποτε αὐτῆς τυχεῖν, ἀλλ' ἐκβαλεῖ ποτε ἐκ τῆς διανοίας τὴν ἔφεσιν ταύτην, ἣν ἅπαξ ἐς τὸν νοῦν ἐγκατέθετο, καὶ καταβαλεῖ ποτε τὴν ἐλπίδα τῆς μοναρχίας, ὑπὲρ ἧς τοιαῦτα καὶ εἰπὼν καὶ ποιήσας, ἀτιμώρητος ἐγένετο; καὶ τίς ἀνθρώπων ἄλλῳ τῳ συμπράξαι, τῆς φωνῆς τῆς αὐτοῦ μόνης κυριεύων, ἐπιχειρήσει, ταῦτ' οὐκ ἂν αὐτὸς ἑαυτῷ δυνηθεὶς κατεργάσασθαι; τίς δ' ἂν ἕτερον, τύραννον, καὶ ἐπὶ τὴν πατρίδα καὶ ἐφ' ἑαυτὸν ἅμα, ἀποδεῖξαι τολμήσειεν; οὐκ ἂν αὐτὸς μοναρχῆσαι θελήσειεν;

34. „Ὥστε εἰ καὶ τότε αὐτοῦ ἐφείσασθε, ἀλλὰ νῦν δὲ καὶ δι' ἐκεῖνα αὐτὸν μισήσατε· μηδ' ἐθελή-

σηται μαθεῖν, τί κατορθώσας οἷα βούλεται δράσειν. ἀλλ' ἐκ τῶν ἤδη προτετολμημένων αὐτῷ, τὸ μηδὲν ἔτι παθεῖν δεινὸν προνοήσατε. καὶ γάρ τοι τί καὶ φήσειεν ἄν τις, ὀρθῶς τότε τὸν Καίσαρα ποιῆσαι, μὴ προσδεξάμενον μήτε τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως, μήτι τὸ διάδημα· οὐκοῦν οὗτος κακῶς ταῦτα αὐτῷ προὔτεινεν, ἃ μηδὲ ἐκεῖνον ἤρεσεν; ἀλλ' ἁμαρτεῖν, ὅτι καὶ τὴν ἀρχὴν τοιοῦτόν τι ἀκούσας καὶ ἰδών, ἠνέσχετο. οὐκοῦν εἴπερ ἐκεῖνος εἰκότως ἐπὶ τούτοις τέθνηκε, πῶς οὐ καὶ οὗτος, ὁμολογῶν τρόπον τινὰ τυραννῆσαι ἐπιθυμεῖν, δικαιότατός ἐστιν ἀπολέσθαι; ὅτι γὰρ ταῦθ' οὕτως ἔχει, δῆλον μέν ἐστι καὶ ἐκ τούτων ὧν προείρηκα, φανερώτατα δὲ ἐξ αὐτῶν ὧν μετὰ ταῦτ' ἔπραξεν, ἐλέγχεται. τίνος μὲν γὰρ ἄλλου ἕνεκα (ἐξὸν αὐτῷ τὴν ἡσυχίαν ἀσφαλῶς ἄγειν) ταράττειν τὰ πράγματα, καὶ πολυπραγμονεῖν ἐπικεχείρηκε· τίνος δέ, (παρὸν αὐτῷ ἀκινδύνως οἴκοι μένειν) στρατεύεσθαι καὶ πολεμεῖν ἐπανῄρηται; διὰ τί πολλῶν μηδὲ ἐς τὰς ἐπιβαλλούσας αὐτοῖς ἀρχὰς βουληθέντων ἐξελθεῖν, οὗτος οὐχ ὅτι τῆς Γαλατίας οὐδὲν αὐτῷ προσηκούσης ἀντιποιεῖται, ἀλλὰ καὶ ἄκουσαν αὐτὴν βιάζεται; διὰ τί, τοῦ Βρούτου τοῦ Δεκίμου καὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς στρατιώτας καὶ τὰς πόλεις ἡμῖν παραδιδόντος, οὗτος οὐχ ὅπως οὐκ ἐμιμήσατο αὐτόν, ἀλλὰ καὶ πολιορκεῖ κατακλείσας; οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἐπ' ἄλλο τι, καὶ ἐφ' ἡμᾶς κἀκεῖνα καὶ τἆλλα πάντα παρασκευάζεται.

35. „Ταῦτ' οὖν ὁρῶντες, μέλλομεν καὶ μαλακιζόμεθα, καὶ τηλικοῦτον ἐφ' ἡμᾶς αὐτὸν τύραννον

ἐσκοῦμεν; καὶ πῶς οὐκ αἰσχρὸν, τοὺς μὲν προγόνους ἡμῶν ἐν δουλείᾳ τραφέντας, ἐπιθυμῆσαι ἐλευθερίας· ἡμᾶς δὲ ἐν αὐτονομίᾳ πολιτευθέντας, ἐθελοδουλῆσαι, καὶ τῆς μὲν μοναρχίας τῆς τοῦ Καίσαρος ἡδέως, καίπερ πολλὰ καὶ ὑπ᾽ αὐτοῦ καὶ ἀγαθὰ προπαθόντας, ἀπαλλαγῆναι· τοῦτον δὲ δεσπότην αὐθαίρετον ἀνθελέσθαι, ὃς τοσοῦτον ἐκείνου χείρων ἐστὶν, ὅσον ὁ μὲν ἐν τοῖς πολέμοις κρατήσας, πολλῶν ἐφείσατο· οὗτος δὲ, πρὶν καὶ δυνηθῆναί τι, τριακοσίους στρατιώτας, καὶ ἐν αὐτοῖς καὶ ἑκατοντάρχους τινὰς μηδὲν ἀδικήσαντας, οἴκοι παρ᾽ ἑαυτῷ, παρούσης τῆς γυναικὸς καὶ βλεπούσης, ἐφόνευσεν, ὥστε καὶ τοῦ αἵματος αὐτὴν ἀναπλῆσαι. καίτοι τὸν οὕτως ὠμῶς ἐκείνοις, ὅτε καὶ θεραπεύειν αὐτοὺς ὤφειλε, χρησάμενον, τί οὐκ οἴεσθε τῶν δεινοτάτων πάντας ἡμᾶς, ἂν καὶ νικήσῃ, ποιήσειν; καὶ τὸν ἀσελγῶς οὕτω μέχρι νῦν βεβιωκότα, πῶς οὐκ ἐπὶ πᾶν ὕβρεως, ἂν καὶ τὴν ἐκ τῶν ὅπλων ἐξουσίαν προσλάβῃ, χωρήσειν νομίζετε;

36. „Μὴ τοίνυν ἀναμένητε, παθόντες τι τοιοῦτον, μεταγνῶναι· ἀλλὰ, πρὶν παθεῖν, φυλάξασθε. σχέτλιον γὰρ, ἐξὸν προκαταλαβεῖν τὰ δεινὰ, εἶτα περιῶδόντας αὐτὰ γενόμενα, μετανοῆσαι. μηδὲ ἐθελήσητε, προέμενοι τὰ παρόντα, Κασσίου τινὸς αὖθις ἄλλου καὶ Βρούτων τινῶν ἄλλων δεηθῆναι. γελοῖον γὰρ, ἐξὸν αὐτοὺς ἑαυτοῖς τὰ κατὰ καιρὸν βοηθῆσαι, ζητεῖν μετὰ ταῦτα τοὺς ἐλευθεροῦντας ἡμᾶς. οὓς ἴσως οὐδὲ εὑρήσομεν, ἄλλως τε κἂν οὕτω τοῖς παροῦσι χρησώμεθα. τίς γὰρ ἂν ἰδίᾳ ὑπὲρ τῆς δη-

μοκρατίας κινδυνεῦσαι ἐθελήσειν, ὁρῶν ἡμᾶς δημοσίᾳ πρὸς τὴν δουλείαν ἑτοίμως ἔχοντας; καὶ μὴν ὅτι γε οὐ στήσεταί ποτε ταῦτα ποιῶν, ἀλλ' ἐν τοῖς πόρρω καὶ ἐλάττοσιν ἐφ' ἡμᾶς αὐξάνεται, παντὶ δῆλόν ἐστιν. αὐ γάρ που Λεκίμῳ δι' ἄλλο τι πολεμεῖ, καὶ Μουτίναν πολιορκεῖ, ἢ ἵνα κωλύσας αὐτοὺς καὶ λαβὼν, ἐφ' ἡμᾶς συσκευάσηται. οὔτε γὰρ ἠδίκηταί τι ὑπ' αὐτῶν, ὥστ' ἀμύνεσθαι δοκεῖν· οὔτ' αὖ τῶν μὲν ἀγαθῶν τῶν παρ' ἐκείνοις ἐπιθυμεῖ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ πόνους καὶ κινδύνους ὑπομένει, τῶν δ' ἡμετέρων, οἷ καὶ ἐκεῖνα καὶ ἄλλα πολλὰ κεκτήμεθα, ἐθελοντὴς ἀφέξεται. τοῦτ' οὖν ἀναμενοῦμεν, ἵνα καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα ἄττα προσλαβὼν, δυσπολέμητος γένηται; καὶ πιστεύσομεν ἐξαπατῶντι αὐτῷ, καὶ λέγοντι οὐ πολεμεῖν τῇ πόλει;

37. „Καὶ τίς οὕτως εὐήθης ἐστὶν, ὥστε τοῖς ῥήμασι μᾶλλον, ἢ τοῖς ἔργοις, τὸν πολεμοῦντα ἡμῖν, ἢ μὴ, ακοπεῖν; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐ νῦν πρῶτον, ὅτι ἐκ τῆς πόλεως ἐκδέδρακε, καὶ ἐπὶ τοὺς συμμάχους ἐστράτευκε, καὶ Βρούτῳ προσβάλλει, καὶ τὰς πόλεις πολιορκεῖ, κακόνουν αὐτὸν ἡμῖν εἶναι φημί· ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν πρότερόν ποτε, οὐχ ὅτι τελευτήσαντος τοῦ Καίσαρος, ἀλλὰ καὶ ζῶντος ἔτι, καὶ κακῶς καὶ ἀσελγῶς ἔπραξε, καὶ ἐχθρὸν καὶ ἐπίβουλον καὶ τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐλευθερίας ἡμῶν γεγονέναι διορίζομαι. τίς γὰρ ἂν τὴν πατρίδα φιλῶν, ἢ τις τυραννίδα μισῶν ἓν γέ τι τούτων ἐποίησεν, ἃ πολλὰ καὶ παντοδαπὰ οὗτος δέδρακε; πολέμιος μὲν δὴ πάλαι καὶ πανταχόθεν ὢν ἡμῖν ἐλέγχεται. ἔχει δὲ οὕτως·

ἂν μὲν ἥδη καὶ τὴν ταχίστην ἀμυνώμεθα αὐτὸν, πάντα καὶ τὰ προειμένα ἀναληψόμεθα· ἂν δ' ἀμελήσαντες τοῦτο ποιεῖν, περιμείνωμεν ἕως ἂν ἡμῖν αὐτὸς ἐκεῖνος ἐπιβουλεύειν ὁμολογήσῃ, πάντων ἁμαρτησόμεθα. τοῦτο μὲν γὰρ, οὐδ' ἂν πρὸς αὐτὴν τὴν πόλιν προσελαύνῃ, ποιήσει· ὥσπερ οὐδ' ὁ Μάριος, οὐδ' ὁ Κίννας, οὐδ' ὁ Σύλλας· ἂν δὲ ἐν τῷ κράτει τῶν πραγμάτων γένηται, οὐκ ἔστιν ὅ, τι οὐ δράσει τῶν αὐτῶν ἐκεῖνοις, ἢ καὶ χαλεπώτερον. ἄλλα τε γὰρ λέγειν οἱ πρᾶξαι γλιχόμενοι, καὶ ἄλλα ποιεῖν οἱ κατορθώσαντες εἰώθασι. πρὸς μὲν γὰρ τὸ κρατῆσαι τούτου, πάντα πλάττονται· τυχόντες δὲ αὐτοῦ, οὐδενὸς ὧν ἐπιθυμοῦσιν ἀπέχονται. καὶ προσέτι καὶ τὰ τετολμημένα τισὶν οἱ ἐπιγιγνόμενοι νικᾶν ἀεὶ ἐθέλουσι· τὸ μὲν ὅμοιον, ὡς καὶ σμικρὸν, ἐκ τοῦ προπεπράχθαι, νομίζοντες· τὸ δὲ ἄτοπον, ὡς καὶ μόνων σφῶν ἄξιον, ἐκ τοῦ παραδόξου προαιρούμενοι.

38. „Ταῦτ' οὖν ὁρῶντες, ὦ πατέρες, μηκέτι μέλλωμεν, μηδ' ὑπὸ τῆς ἐν τῷ παρόντι ῥᾳστώνης δελεαζώμεθα, ἀλλὰ τῆς πρὸς τὸ μέλλον ἀσφαλείας προϊδώμεθα. πῶς γὰρ οὐκ αἰσχρὸν, Καίσαρα μὲν, ἄρτι δὲ ἐκ παίδων προεληλυθότα, καὶ οὐ πολὺς ἐξ οὗ χρόνος ἐς τοὺς ἐφήβους ἐγγεγραμμένον, τοσαύτην τοῦ κοινοῦ πρόνοιαν ποιεῖσθαι, ὥστε καὶ τὰ χρήματα ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ ἀναλίσκειν, καὶ στρατιώτας ἀθροίζειν· ἡμᾶς δὲ μήτ' αὐτοὺς τι τῶν δεόντων πρᾶξαι, μήτε ἐκείνῳ συνάρασθαι προελέσθαι, παίπερ πεῖραν ἔργῳ τῆς εὐνοίας αὐτοῦ εἰληφότας;

τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὡς εἰ μὴ μετὰ τῶν ἐκ τῆς Καμ
πανίας στρατιωτῶν ἐνταῦθ' ἀφῖκτο, πάντως Ἀντώ
νιος ἐκ τοῦ Βρεντεσίου εὐθὺς, ὥσπερ εἶχεν, ἐς τὴ
πόλιν ἡμῶν μετὰ πάντων τῶν στρατευμάτων, ὥσπ
τις χειμάῤῥους, ἐσεπεπτώκει; καὶ μὴν καὶ ἐκεῖν
δεινὸν, τοὺς μὲν πάλαι ἐστρατευμένους, ἐκουσίοι
ἑαυτοὺς ἡμῖν πρὸς τὰ παρόντα πράγματα ἐπιδεδο
κέναι, μήτε τὴν ἡλικίαν, μήτε τὰ τραύματα, ἃ πρ
τερόν ποτε πολεμοῦντες ὑπὲρ ἡμῶν ἔλαβον, ὑπολο
γισαμενους· ἡμᾶς δὲ μηδὲ ἐπικυρῶσαι τὸν πόλεμο
ἐθελῆσαι, τὸν ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων προκεχειροτονημ
νον· ἀλλὰ τοσούτῳ χείρους καὶ τῶν κινδυνευόντα
αὐτῶν γίγνεσθαι, ὥστε ἐπαινεῖν μὲν τοὺς στρατιώ
τας τοὺς τήν τε μιαρίαν τοῦ Ἀντωνίου κατιδόν
τας, καὶ ἐκείνου μὲν καὶ ὑπατεύοντος ἀποστάντα
τῷ δὲ δὴ Καίσαρι, τοῦτ' ἔστιν ἡμῖν δι' αὐτοῦ, προσ
θεμένους· ἃ δ' ὀρθῶς αὐτοὺς πεποιηκέναι φατ
ταῦτ' ὀκνῆσαι ψηφίσασθαι· καὶ μέντοι καὶ τ
Βρούτῳ χάριν ἴσμεν, ὅτι μήτε τὸ κατ' ἀρχὰς ἐσεδέ
ξατο τὸν Ἀντώνιον ἐς τὴν Γαλατίαν, καὶ νῦν ἐπ
στρατεύσαντα ἀπωθεῖται. τί ποτ' οὖν οὐχὶ καὶ αὐ
τοὶ τὰ αὐτὰ ποιοῦμεν; τί δὲ οὐ τοὺς ἄλλους, οἳ
ὀρθῶς φρονοῦντας ἐπαινοῦμεν, οὐ μιμούμεθα;

39. „Καίτοι δυοῖν ἡμᾶς ἀνάγκη θάτερον,
τούτους πάντας, τὸν Καίσαρα λέγω, τὸν Βροῦτον
τοὺς πάλαι στρατιώτας, τὰ στρατόπεδα ἂν κακῶ
τε βεβουλεῦσθαι φάναι, καὶ τιμωρίαν δεῖν ὑποσχεῖν
ὅτι μήθ' ἡμῶν μήτε τοῦ δήμου ψηφισαμένων, ἐτόλ
μησαν οἱ μὲν, τὸν ὕπατον σφῶν καταλιπόντες, ο

δὲ, ἐπ' αὐτὸν ἀθροισθέντες, προσπολεμῆσαι αὐτῷ· ἢ τὸν Ἀντώνιον πάλαι τε καὶ ὑφ' ὑμῶν τοῖς ἔργοις αὐτοῖς πολέμιον ὁμολογεῖν εἶναι κεκρίσθαι, καὶ χρῆναι καὶ κοινῇ γνώμῃ πρὸς πάντων ἡμῶν κολασθῆναι. καὶ μὴν ὅτι τοῦτο οὐ μόνον δικαιότερον, ἀλλὰ καὶ λυσιτελέστερον ὑμῖν ἐστιν, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. ὁ μέν γε οὔτ' αὐτὸς χρήσασθαι πράγμασιν ἐπίσταται, (πῶς γὰρ, ἢ πόθεν, ἄνθρωπος ἐν μέθαις καὶ κύβοις ζῶν;) οὔτε τῶν συνόντων οὐδένα οἷον ἄξιον εἶναι λόγου ἔχει. τοὺς γάρ τοι ὁμοίους ἑαυτῷ μόνους καὶ ἀγαπᾷ, καὶ κοινωνοὺς ἁπάντων καὶ ῥητῶν καὶ ἀπορρήτων ποιεῖται. καὶ μέντοι καὶ δειλότατος ἐν τοῖς μεγίστοις τῶν κινδύνων, καὶ ἀπιστότατος καὶ πρὸς τοὺς πάνυ φίλους ἐστίν· ὧν οὐδέτερον στρατηγίᾳ καὶ πολέμῳ προσήκει.

40. „Τίς μὲν γὰρ οὐκ οἶδεν, ὅτι αὐτὸς ἡμῖν πάντα τὰ ἐμφύλια κακὰ παρασκευάσας, ἔπειτ' ἐπ' ἐλάχιστον τῶν κινδύνων μετέσχεν; ἐπὶ πολὺ μὲν ἐν τῷ Βρεντεσίῳ καταμείνας ὑπὸ δειλίας, ὥστ' ὀλίγου τὸν Καίσαρα μονωθέντα δι' αὐτὸν πταῖσαι· πάντας δὲ τοὺς μετὰ ταῦτα πολέμους, τὸν πρὸς Αἰγυπτίους, τὸν πρὸς Φαρνάκην, τὸν ἐν Ἀφρικῇ, τὸν ἐν Ἰβηρίᾳ ἐκστάς. τίς δ' οὐκ οἶδεν, ὅτι τόν τε Κλώδιον προσποιησάμενος, καὶ τῇ δημαρχίᾳ αὐτοῦ πρὸς πάντα τὰ δεινότατα ἀποχρησάμενος, κἂν ἀπέκτεινεν αὐτοχειρίᾳ, εἴ γε ἐγὼ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ ταύτην ἐδεδέγμην; καὶ τῷ Καίσαρι τοῦτο μὲν, ταμιεύων στρατηγοῦντι ἐν Ἰβηρίᾳ συνεξετασθείς, τοῦτο δὲ, ἐν τῇ δημαρχίᾳ παρὰ τὴν ἁπάντων γνώμην προσθέμε-

νος, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ χρήματα παρ' αὐτοῦ ἀμύθητα καὶ τιμὰς ὑπερόγκους λαβών, ἐπεχείρησεν αὐτὸν ἧς τε μοναρχίας ἐπιθυμίαν, καὶ ἐπὶ τούτῳ καὶ ἐς διαβολὴν ἐμβαλεῖν· ὑφ' ὧνπερ καὶ ταμάλιστα ἀπέθανε.

41. „Καίτοι εἶπε ποτέ, ὅτι ἐγὼ τοὺς σφαγέας ἐπ' αὐτὸν παρεσκεύασα. οὕτω γὰρ ἀνόητός ἐστιν, ὥστε μοῦ καταψεύδεσθαι τολμᾶν τηλικούτους ἐπαίνους. ἐγὼ δὲ αὐτόχειρα μὲν αὐτὸν οὐ λέγω γεγονέναι τοῦ Καίσαρος, (οὐχ ὅτι οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλ' ὅτι καὶ τοῦτο κατέδεισε) τοῖς μέντοι πράγμασιν αὐτοῖς φημὲ ἐκεῖνον ὑπ' αὐτοῦ ἀπολωλέναι. ὁ γὰρ τὴν αἰτίαν αὐτῷ τοῦ δικαίως ἐπιβεβουλεῦσθαι δοὺς παρασχών, οὗτός ἐστιν ὁ βασιλέα αὐτὸν προσαγορεύων, ὁ τὸ διάδημα αὐτῷ δούς, ὁ καὶ τοῖς φιλοῦσιν αὐτὸν πρότερον διαβαλών. ἢ ἐγὼ μὲν χαίρω τῷ θανάτῳ τοῦ Καίσαρος, ὁ μηδὲν, ἔξω τῆς ἐλευθερίας, ὑπ' αὐτοῦ ἀπολαύσας; Ἀντώνιος δὲ ἄχθεται, ὁ πᾶσαν μὲν τὴν ἐκείνου οὐσίαν διαρπάσας, πάμπολλα δὲ ἐπὶ τῇ τῶν γραμμάτων αὐτοῦ προφάσει κακουργήσας, καὶ τέλος πρὸς τὴν διαδοχὴν τῆς δυναστείας αὐτοῦ ἐπειγόμενος.

42. „Ἀλλ' ἐκεῖσε ἐπάνειμι, ὅτι οὔτ' αὐτὸς ἀξιοστρατήγητόν τι ἢ ἀξιόνικον ἔχει, οὔτε στρατεύματα πολλὰ, ἢ ἀξιόμαχα κέκτηται. οἱ μὲν γὰρ πλεῖστοι οἵ τε ἄριστοι τῶν στρατιωτῶν ἐγκαταλελοίπασιν αὐτὸν, καὶ νὴ Δία καὶ τῶν ἐλεφάντων ἐστέρηται· οἱ δὲ δὴ λοιποὶ ὑβρίζειν καὶ ἁρπάζειν τὰ τῶν συμμάχων μᾶλλον, ἢ πολεμεῖν μεμελετήκασι. τεκμήριον δὲ τοῦ μὲν τρόπου τῆς προαιρέσεως αὐτῶν, ὅτι

καὶ νῦν ἔτ' αὐτῷ συστρατεύονται· τῆς δὲ ἀνανδρίας, ὅτι τὴν Μουτίναν, τοσοῦτον ἤδη χρόνον πολιορκοῦντες, οὐχ ἥρήκασι. καὶ τὰ μὲν τοῦ Ἀντωνίου, τῶν τε συνόντων αὐτῷ, τοιαῦτα ὄντα εὑρίσκεται· τὰ δὲ δὴ Καίσαρος, τοῦ τε Βρούτου, καὶ τῶν συνεξεταζομένων σφίσι, δύσμαχα μὲν καὶ καθ' ἑαυτὰ ἐστίν· (ἀμέλει Καῖσαρ μὲν καὶ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ συχνοὺς ἐσφετέρισται, Βροῦτος δὲ ἐκ τῆς Γαλατίας αὐτὸν ἐξείργει·) ἂν δὲ δὴ καὶ ὑμεῖς ἐπικουρήσητε αὐτοῖς, πρῶτον μὲν ἐπαινέσαντες σφᾶς ἐφ' οἷς ἰδιογνωμονήσαντες ἐποίησαν, ἔπειτα δὲ τὰ πραχθέντα ὑπ' αὐτῶν βεβαιώσαντες, πρός τε τὸ μέλλον ἐξουσίαν ἔννομον αὐτοῖς δόντες, ἔπειτα τοὺς ὑπάτους ἀμφοτέρους ἐπὶ τὸν πόλεμον ἐκπέμψαντες, οὐκ ἔστιν ὅπως βοηθήσωσί τινες αὐτῷ τῶν νῦν συνόντων. οὐ μὴν οὐδ' ἂν ταμάλιστα συμμείνωσιν, ἀντισχεῖν γε πρὸς πάντας ἅμα τοὺς ἄλλους δυνήσονται· ἀλλ' ἤτοι ἑκών, ἐπειδὰν πρῶτον πύθηται ταῦθ' ὑμᾶς ἐψηφισμένους, τά τε ὅπλα καταθήσεται, καὶ ἐφ' ὑμῖν ἑαυτὸν ποιήσεται, ἢ καὶ ἄκων ἐκ μιᾶς μάχης ἁλώσεται. ἐγὼ μὲν δὴ ταῦθ' ὑμῖν παραινῶ, καὶ εἴγε ὑπατεύων ἔτυχον, πάντως ἂν καὶ ἐποίησα, καθάπερ καὶ πρότερον, ὅτε καὶ τὸν Κατιλῖναν, καὶ τὸν Λεντοῦλον αὐτῷ τούτῳ προσήκοντα, ἐπιβουλεύσαντας ὑμῖν, ἠμυνάμην.

43. „Εἰ δέ τις ὑμῶν ταῦτα μὲν ὀρθῶς ἡγεῖται λέγεσθαι, πρίσβεις δὲ πρότερον ἡμᾶς πρὸς αὐτὸν ἀποστέλλαι δεῖν οἴεται, καὶ ἔπειτα μαθόντας τὴν γνώμην αὐτοῦ, ἂν μὲν ἑκὼν ἀπαλλάττηται τῶν ὅπλων, καὶ ὑμῖν αὐτὸν ἐπιτρέπῃ, τὴν ἡσυχίαν ἄγειν· ἂν δὲ

ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἐπιμένῃ, τότε καὶ τὸν πόλεμο
ψηφισθῆναι· (ταῦτα γὰρ πυνθάνομαι τινὰς
νέσαι ὑμῖν ἐθέλειν·) λόγῳ μὲν εὐπρεπέστατα
δὲ ἔργῳ καὶ αἰσχρὸν καὶ ἐπικίνδυνον τῇ πόλ
γμα ποιεῖ. πῶς μὲν γὰρ οὐκ αἰσχρόν, κήρυξι
καὶ πρεσβείαις πρὸς τοὺς πολίτας χρῆσθαι
μὲν γὰρ ἀλλοφύλοις καὶ ἐπικηρυκεύεσθαι κ
πρεσβεύεσθαι θεῖ πρότερον, καὶ ἀναγκαῖό
τοῖς δὲ δὴ πολίταις τοῖς ἀδικοῦσί τι, παρο
τὴν τιμωρίαν ἐπάγων, ἂν μὲν ὑπὸ ταῖς ψήφ
τοὺς λάβητε, δικάζοντας· ἂν δὲ τοῖς ὅπλοις,
μοῦντας. δοῦλοι γὰρ εἰσὶ πάντες οἱ τοιοῦτ
ὑμῶν καὶ τοῦ δήμου καὶ τῶν νόμων, ἄν τε ἐθ
ἄν τε καὶ μή· καὶ οὔτε θρύπτειν αὐτοὺς,
ἴσου τοῖς ἐλευθερωτάτοις ἄγειν προσῆκόν ἐστι
ὥσπερ τοὺς οἰκέτας τοὺς ἀποδιδράσκοντας,
τιέναι καὶ κολάζειν ἐκ τοῦ ὑπέρφρονος.

44. „Πῶς δὲ οὐ δεινόν, ἐκεῖνον μὲν μὴ
σαι ὑμᾶς ἀδικεῖν, ὑμᾶς δὲ δὴ μέλλειν ἀμύν
καὶ ἐκεῖνον μέν, ἐκ πολλοῦ τὰ ὅπλα ἐν χερσὶ
τα, πάντα τὰ τοῦ πολέμου πράττειν, ὑμᾶ
ψηφίσμασι καὶ πρεσβείαις τοὺς χρόνους κα
βειν; καὶ ὃν ἐκ τῶν ἔργων ἀδικοῦντα πάλαι
ράκαμεν, τοῦτον συλλαβαῖς καὶ ῥήμασι μόν
ταχειρίζεσθαι; τί προσδοκῶντες; ἢ ὅτι ὑπο
ποτὲ ὑμῖν, καὶ αἰδεσθήσεταί ποτε ὑμᾶς; κα
ὅσγε ἐς τοῦτ' ἤδη προκεχώρηκεν, ὥστε μηδ' ἃ
λῆται, δύναοθαι, δημοκρατικῶς ὑμῖν συμπ
σαι. εἰ μὲν γὰρ ἴσως καὶ κοινῶς ζῆν ἠβούλετ

ἂν ἀπ' ἀρχῆς τοιούτοις πράγμασιν ἐπεχείρησεν· εἴτε καὶ ὑπ' ἀνοίας, ἢ καὶ προπετείας τοῦτ' ἐποίησε, πάντως ἂν ἐκὼν εὐθὺς τούτων ἀπηλλάγη. νῦν δ' ἅπαξ ἐκ τῶν νόμων καὶ ἐκ τῆς πολιτείας ἐκβὰς, καί τινα καὶ δύναμιν ἐκ τούτου καὶ ἐξουσίαν προσλαβὼν, οὐκ ἔστιν ὅπως ἂν ἐθελούσιος μεταβάλοιτο, καὶ τῶν δογμάτων τι τῶν ὑμετέρων πρυτιμήσειεν· ἀλλ' ἀνάγκη τὸν τοιοῦτον αὐτοῖς τοῖς ὅπλοις, οἵσπερ ὑμᾶς ἀδικεῖν ἐτόλμησε, καὶ κολασθῆναι.

45. „Καί μοι νῦν μάλιστα τὸ λεχθέν ποτε ὑπ' αὐτοῦ ἐκείνου μνημονεύσατε, ὅτι οὐχ οἷόν τέ ἐστιν ὑμῖν, ἂν μὴ κρατήσητε, σωθῆναι. οὐδὲν οὖν ἄλλο ποιοῦσιν οἱ κελεύοντες ὑμᾶς πρεσβεύσασθαι, ἢ ὅπως ὑμεῖς μὲν βραδύνητε, κἀκ τούτου καὶ τὰ τῶν συμμαχούντων ὑμῖν ἀργότερα καὶ ἀθυμότερα γένηται· ἐκεῖνος δ' ἐν τούτῳ καθ' ἡσυχίαν πάνθ' ὅσ' ἂν βούληται πράξῃ, καὶ τόν τε Δέκιμον ἐξέλῃ, καὶ τὴν Μουτίναν ἐκπολιορκήσῃ, τήν τε Γαλατίαν πᾶσαν λάβῃ· ὥστε μηκέθ' ἡμᾶς ὅπως αὐτῷ χρησώμεθα εὑρεῖν δυνηθῆναι, ἀλλ' ὑποδεδιέναι τε, καὶ θεραπεύειν αὐτόν, καὶ προσκυνεῖν ἀνάγκην ἔχειν. ἓν δὲ ἔτι τοῦτο περὶ τῆς πρεσβείας εἰπὼν, παύσομαι· ὅτι οὐδὲ ὁ Ἀντώνιος λόγον τινὰ ὑμῖν ἔδωκε περὶ ὧν πράττειν ἔμελλεν, ἵνα καὶ ὑμεῖς τοῦτο ποιήσητε. ἐγὼ μὲν οὖν καὶ διὰ ταῦτα, καὶ διὰ τἄλλα πάντα, συμβουλεύω ὑμῖν μὴ μάλλειν, μηδὲ διατρίβειν, ἀλλ' ὅτι τάχιστα αὐτῷ πολεμῆσαι· λογισαμένους, ὅτι τὰ πλείω τῶν πραγμάτων τοῖς καιροῖς, ἢ ταῖς δυνάμεσι κατορθοῦνται· καὶ πάντως που καὶ ἐκ τούτου συν-

εἶναι, ὅτι οὐκ ἄν ποτε τὴν εἰρήνην, ἐν ᾗ καὶ πλεῖστον ἰσχύω, καὶ πλοῦτον καὶ δόξαν ἐκτησάμην, ἀφεὶς (εἶχε καὶ τῷ ἔργῳ εἰρήνην) πολεμεῖν ὑμῖν, εἰ μή γε καὶ συμφέρειν ἡγούμην, παραινέσαιμι.

46. „Καὶ σοὶ δέ, ὦ Καλῆνε, τοῖς τε ἄλλοις τοῖς ταὐτά σοι φρονοῦσι, συμβουλεύω καθ' ἡσυχίαν ἐπιτρέψαι τῇ τε γερουσίᾳ τὰ προσήκοντα ψηφίσασθαι, καὶ μὴ τῆς ἰδίας ὑμῶν πρὸς Ἀντώνιον χάριτος εἵνεκα τὰ κοινῇ πᾶσιν ἡμῖν συμφέροντα καταπροδοῦναι. ὡς ἔγωγε οὕτω γνώμης, ὦ πατέρες, ἔχω, ὥστ', ἂν μὲν πεισθῆτέ μοι, καὶ πάντα ἂν ἡδέως καὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς σωτηρίας μεθ' ὑμῶν ἀπολαῦσαι· ἂν δ' ἄλλο τι ψηφίσησθε, τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζῆν ἐλέσθαι. οὔτε γὰρ ἄλλως τὸν θάνατόν ποτε τὸν ἐκ τῆς παῤῥησίας ἐφοβήθην· (καὶ διὰ τοῦτο καὶ κατώρθωσα πλεῖστον· τεκμήριον δέ, ὅτι καὶ θύσας καὶ ἑορτάσας ἐφ' οἷς ὑπατεύων ἐποίησα, ἐψηφίσασθε· ὅπερ οὐδενὶ πώποτε ἄλλῳ μὴ οὐκ ἐν πολέμῳ γέ τι καταπράξαντι ἐγένετο·) νῦν δὲ καὶ ἥμιστα. καὶ ὁ μὲν γὰρ θάνατος οὐκ ἂν ἄωρος, ἄλλως τε καὶ πρὸ τοσούτων ἐτῶν ὑπατευκότι μοι, γένοιτο. καίτοι μνημονεύετε, ὅτι τοῦτο καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὑπατείᾳ ὑμῖν εἶπον, ἵνα μοι πρὸς πάντα ὡς καταφρονοῦντι αὐτοῦ προσέχητε· τὸ δὲ δὴ φοβηθῆναι τινὰ καθ' ὑμῶν, καὶ τὸ δουλεῦσαι τινὶ μεθ' ὑμῶν, καὶ πάνυ ἄν μοι δεινότατον συμβαίη, ὅθεν περ τοῦτο μὲν καὶ συμφορὰν καὶ ὄλεθρον, οὐ τοῦ σώματος μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ψυχῆς, τῆς τε δόξης, ὑφ' ἧς που καὶ μόνης ἀΐδιοί τρόπον τινὰ γιγνόμεθα, εἶναι νομίζω· τὸ δὲ

δὴ λέγοντά τε καὶ πράττοντα ὑπὲρ ὑμῶν ἀποθανεῖν, ἰσοστάσιον ἀθανασίαν ἄγω.

ὡ 7. „Καὶ εἶγε καὶ Ἀντώνιος ταῦτ' ἐγίνωσκεν, οὐκ ἄν ποτε ἐς τοιαῦτα πράγματα προὐχώρησεν, ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν ἄν, ὥσπερ ὁ πάππος αὐτοῦ, μᾶλλον ἢ τι τῶν ὁμοίων τῷ Κίννᾳ, τῷ ἐκεῖνον ἀποκτείναντι, ποιῆσαι προείλετο. πρὸς γὰρ αὖ τοῖς ἄλλοις ὁ μὲν Κίννας οὐ πολλῷ ὕστερον ἀντεσφάγη διά τετοῦτο. καὶ διὰ τἄλλα ἃ κακῶς ἔπραττε. διόπερ καὶ τοῦτο τοῦ Ἀντωνίου τεθαύμακα, ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ μιμούμενος, οὐ φοβεῖται μή ποτε ὁμοίᾳ καταστροφῇ περιπέσῃ. ἐκεῖνος δὲ καὶ αὐτῷ τούτῳ τὸ δοκεῖν τινὶ κατέλιπεν· ἀλλ' οὔτι γε καὶ σώζεσθαι διὰ τοὺς συγγενεῖς ἔτι δίκαιός ἐστι, μήτε τὸν πάππον αὐτοῦ ζηλώσας, μήτε τὸν πατέρα τῆς οὐσίας κληρονομήσας. τίς γὰρ οὐκ οἶδε ταῦθ', ὅτι πολλοὺς φεύγοντας καὶ ἐπὶ τοῦ Καίσαρος, καὶ μετὰ ταῦτα, ἐκ τῶν γραμμάτων δὴ τῶν ἐκείνου ἀγαγὼν, οὐκ ἐπεκούρησε τῷ θείῳ, ἀλλὰ τὸν μὲν συγκυβευτὴν τὸν Λεντίκουλον, τὸν ἐπὶ τῇ τοῦ βίου ῥαδιουργίᾳ φυγόντα, ἐπανήγαγε; καὶ τὸν Βαμβαλίωνα, τὸν καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐπωνυμίας ἐπιβόητον, ἀγαπᾷ, τοῖς δὲ δὴ συγγενεστάτοις οὕτως ὡς προεῖπον κέχρηται, καθάπερ τινὰ ὀργὴν αὐτοῖς ἔχων, ὅτι τοιοῦτος ἐγεννήθη; τοιγαροῦν τῶν μὲν ἐκείνου χρημάτων οὐκ ἐκληρονόμησεν, ἄλλων δὲ δὴ καὶ πάνυ πολλοὺς, τοὺς μὲν μήτ' ἰδὼν μήτ' ἀκούσας πώποτε, τοὺς δὲ καὶ νῦν ἔτι ζῶντας. οὕτω γὰρ αὐτοὺς ἀποδέδυκε καὶ σεσύληκεν, ὥστε μηδὲ σφᾶς νεκρῶν διαφέρειν."

ΤΩΝ

Δ Ι Ω Ν Ο Σ

ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΟ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΝ ΕΚΤΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ.

Haec insunt Libro XLVI. Romanae Historiae Dionis.

Quae pro Antonio Ciceroni Q. Fufius Calenus responderit. c. 1—28.

Vt Antonium Caesar et consules apud Mutinam vicerint. 29—38.

Quomodo Caesar Romam venerit, ac consul creatus fuerit. c. 39—49.

Ce coniuratione Caesaris, Antonii, et Lepidi. c. 50—56.

Vnico anno haec gesta sunt, quo hi consules recensentur.

ante C. N. *V. C.*

43. *711. C. Vibius Pansa Caprorianus, et Aulus Hirtius A. F.*

Τοιαῦτα μὲν τοῦ Κικέρωνος εἰπόντος, ὁ Καλῆνος ὁ Κύϊντος Φούφιος ἀνέστη, καὶ ἔλεξεν.

„ Ἄλλως μὲν οὐδὲν οὔθ' ὑπὲρ Ἀντωνίου τι ἀπολογήσασθαι, οὔτε Κικέρωνος καθάψασθαι ἐδεόμην. οὐδὲ γὰρ ἡγοῦμαι δεῖν ἐν ταῖς τοιαύταις σκέψεσιν, οἷα ἡ παροῦσά ἐστιν, οὐδέτερον αὐτῶν ποιεῖν, ἀλλ' ἁπλῶς ἅ τις φρονεῖ ἀποφαίνεσθαι. ἐκεῖνα μὲν γὰρ δικαστηρίου, ταῦτα δὲ συμβουλίας ἔργα ἐστίν. ἐπειδὴ δὲ οὗτος τόν τε Ἀντώνιον κακῶς, διὰ τὴν ἔχθραν τὴν ὑπάρχουσαν σφίσι, λέγειν ἐπεχείρησεν, ὃν ἐχρῆν, εἴπερ τι ἠδικήκει, εἰσηγγελκέναι· καὶ προσέτι καὶ ἐμοῦ διαβόλως ἐμνημόνευσεν, ὡς οὐκ ἂν ἄλλως τὴν ἑαυτοῦ δεινότητα διαδείξας, εἰ μή τινας ἀναίδην προπηλακίσειε· προσήκει καὶ ἐμοὶ τὰ μὲν ἁπολύσασθαι, τὰ δὲ ἀνταιτιάσασθαι· ἵνα μήτε τοῦτον ἡ τε οἰκεία θρασύτης, ἀντιλογίας ἁμαρτοῦσα, καὶ ἡ ἐμὴ σιωπή, πονηροῦ συνειδότος ὑποψίαν λαβοῦσα, ὠφελήσῃ· μήθ' ὑμεῖς ἀπατηθέντες ὑφ' ὧν εἶπε, χεῖρον βουλεύσησθε, τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἀντώνιον ὀργὴν ἀντὶ τῶν κοινῇ συμφερόντων ἀντικαταλλαξάμενοι.

2. „ Οὐδὲ γὰρ ἄλλο γε οὐδὲν διαπρᾶξαι βούλεται, ἢ ἵνα ἡμεῖς, τὸ τὰ ἀσφαλέστατα τῷ κοινῷ ἀφέντες προϊδεῖν, στασιάσωμεν αὖθις. τοῦτο γὰρ οὐ νῦν πρῶτον ποιεῖ, ἀλλ' ἀπ' ἀρχῆς, ἀφ' οὗπερ πρὸς τὴν πολιτείαν προσῆλθεν, ἄνω καὶ κάτω ταράττων διατετέλεκεν. ἢ γὰρ οὐχ οὗτός ἐστιν, ὁ τόν τε Καίσαρα τῷ Πομπηΐῳ συγκρούσας, καὶ τὸν Πομπήϊον

τῷ Καίσαρι καταλλαγῆναι κωλύσας; ὁ πείσε
ὑμᾶς ἐκεῖνα κατὰ Ἀντωνίου ψηφίσασθαι, ὃ
παρώξυνε τὸν Καίσαρα; πείσας δὲ τὸν Πομ
τήν τε Ἰταλίαν ἐκλιπεῖν, καὶ ἐς τὴν Μακεδονία
τοικῆσαι; ὅπερ που αἰτιώτατον πάντων τῶν
ταῦτα συμβάντων ἡμῖν κακῶν ἐγένετο. οὐχ
ἐστιν ὁ τόν τε Κλώδιον διὰ Μίλωνος ἀποκτ
καὶ τὸν Καίσαρα διὰ Βρούτου φονεύσας; ὅ, τ
Κατιλῖναν ἐκπολεμώσας ἡμῖν, καὶ τὸν Λεντ
ἄκριτον ἀπολέσας;

3. „Ὅθεν ἔγωγε καὶ πάνυ ἂν ὑμῶν θαυμ
μι, εἰ τότε ἐπ' ἐκείνοις μεταγνόντες, καὶ δίκη
αὐτοῦ λαβόντες, εἶτα καὶ νῦν ὅμοια αὐτῷ κ
γοντι καὶ πράττοντι πεισθήσεσθε. ἢ οὐχ ὁρᾶτ
καὶ μετὰ τὸν τοῦ Καίσαρος θάνατον, ὅτε μ
πράγματ' ὑμῶν δι' Ἀντώνιον ὅτι μάλιστα (ὡς
αὐτὸς ἀρνεῖσθαι δύναται) κατέστη, ἀπεδήμησε
ἀλλότριον καὶ ἐπικίνδυνον ἑαυτῷ τὸν τῆς ὁμ
ἡμῶν βίον εἶναι νομίζων· ἐπεὶ δὲ τεταραγμέν
θις αὐτὰ ἤσθετο, μακρὰν χαίρειν τῷ τε υἱ
ταῖς Ἀθήναις φράσας, ἐπανῆλθε; καὶ τὸν μὲ
τώνιον, ὃν τέως ἀγαπᾶν ἔλεγεν, ὑβρίζει καὶ
ρεῖ· τῷ δὲ δὴ Καίσαρι, οὗ καὶ τὸν πατέρα
κτεινε, συναίρει· κἂν οὕτω τύχῃ, κἀκείνῳ
μακρὰν ἐπιθήσεται; ἄπιστός τε γὰρ φύσει κ
ροχώδης ἐστὶ, καὶ οὔτε τι ἕρμα ἐν τῇ ψυχῇ ἔχε
πάντα ἀεὶ κυκᾷ καὶ στρέφει, πλείονας μὲν τ
τρεπόμενος τοῦ πορθμοῦ, πρὸς ὃν ἔφυγεν, (
περ καὶ αὐτόμολος ἐπωνομάσθη) πάντας δὲ

ἀξιῶν καὶ φίλον καὶ ἐχθρὸν νομίζειν, ὃν ἂν αὐτὸς κελεύσῃ.

4. „Διὰ μὲν δὴ ταῦτα φυλάττεσθε τὸν ἄνθρωπον. γόης γάρ ἐστι, καὶ μάγος, καὶ ἐκ μὲν τῶν κακῶν τῶν ἀλλοτρίων καὶ πλουτεῖ καὶ αὔξει, συκοφαντῶν, ἕλκων, ἁρπάττων τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας, ὥσπερ οἱ κύνες· ἐν δὲ δὴ τῇ κοινῇ ὁμονοίᾳ ἀποῤῥεῖ καὶ φθίνει. οὔτε γὰρ ἡ φιλία, οὔθ' ἡ εὔνοια ἡμῶν ἡ πρὸς ἀλλήλους τοιοῦτον δύνανται τρέφειν ῥήτορα. ἐπεὶ πόθεν ἄλλοθεν πεπλουτηκέναι αὐτὸν οἴεσθε; πόθεν μέγαν γεγονέναι; οὐ γάρ που καὶ ὁ πατὴρ αὐτῷ κναφεὺς, ὁ τάς τε σταφυλὰς καὶ τὰς ἐλαίας ἀεί ποτε ἐργολαβῶν, ἢ γένος ἢ πλοῦτον κατέλιπεν, ἄνθρωπος ἀγαπητῶς ἔκ τε τούτων καὶ ἐκ τῶν πλυνῶν διατρεφόμενος, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ νύκτα τῶν αἰσχίστων ἀναπιμπλάμενος. ἐν οἷς αὐτὸς τραφεὶς, οὐκ ἀπεικότως τοὺς κρείσσονας αὐτοῦ καὶ πατεῖ καὶ πλύνει, λαιδορίαις τισὶν ἐξ ἐργαστηρίων καὶ τριόδων ἐπιτετηδευμέναις χρώμενος.

5. „Εἶτα τοιοῦτος αὐτὸς ὢν, καὶ γυμνὸς ἐν γυμνοῖς αὐξηθεὶς, καὶ οἰσπώτας καὶ ὑσπελέθους καὶ σπατίλας συλλέγων, ἐτόλμησας, ὦ μιαρώτατε, πρῶτον μὲν τὴν Ἀντωνίου ὥραν διαβαλεῖν, ἀνθρώπου καὶ παιδαγωγοῖς καὶ διδασκάλοις κατὰ τὴν τοῦ γένους ἄξίαν κεχρημένου; ἔπειτα δὲ κατηγορῆσαι, ὅτι τὰ Λυκαῖα τὴν πάτριον ἑορτὴν ποιῶν, γυμνὸς ἐς τὴν ἀγορὰν ἐσῆλθεν; ἀλλὰ τί (ὦ πάσαις μὲν ταῖς ἀλλοτρίαις ἐσθῆσι, διὰ τὴν πατρῴαν τέχνην ἀεὶ χρησαμένου, ὑφ' ἁπάντων δὲ τῶν ἁπαντώντων καὶ γνω-

ριζόντων αὐτὰς ἀποδυθεὶς) ἐχρῆν ποιῆσαι ἄ
πον μὴ μόνον ἱερέα, ἀλλὰ καὶ ἡγεμόνα τῶν
ρέων ὄντα; μὴ πέμψαι τὴν πομπήν; μὴ ἑορ
τὴν ἑορτήν; μὴ θῦσαι κατὰ τὰ πάτρια; μὴ γ
θῆναι; μὴ ἀλεῖψαι; ἀλλ' οὐ τοῦτ' αὐτῷ (φησὶ
καλῶ, ἀλλ' ὅτι τε γυμνὸς ἐν τῇ ἀγορᾷ, καὶ ὅτι
αὖτα ἐδημηγόρησε. πάνυ γὰρ πάντα τὰ προσή
ἀκριβῶς ἐν τῷ κναφείῳ μεμάθηκεν, ἵνα καὶ
τήματός τινος ἀληθινοῦ αἰσθάνηται, καὶ ἐπι
αὐτῷ δικαίως δύνηται.

6. „Ἐγὼ δὲ ὑπὲρ μὲν ἐκείνων μετὰ ταῦ
προσήκει πάντα ἐρῶ· τοῦτον δὲ ἐν τῷ παρόντ
ρέσθαι τὸ βούλομαι. οὐ σὺ μέντοι ἔν τε τοῖς
τρίοις κακοῖς ἐντέθραψαι, καὶ ἐν ταῖς τῶν
συμφοραῖς ἐκπεπαίδευσαι; καὶ διὰ τοῦτο ἐλευθ
μὲν μάθημα οὐδὲν ἐπίστασαι, συνέδριον δέ
τασκευάσας ἐνταῦθα, ὥσπερ αἱ πόρναι, τὸν δ
τά τι ἀεὶ ἀναμένεις; καὶ προαγωγέας τῶν λημ
ἀεὶ ἴχων, πολυπραγμονεῖς τίς τίνα ἠδίκηκεν,
κεῖ γε ἠδικηκέναι; τίς τίνα μισεῖ; τίς τίνι ἐπ
λεύει; καὶ τούτοις συναίρῃ, καὶ διὰ τούτων τ
πωλῶν μὲν αὐτοῖς τὰς παρὰ τῆς τύχης ἐλπίδας
γολαβῶν δὲ καὶ τὰς τῶν δικαστῶν ἀποφάσεις
φίλον μὲν μόνον τὸν τὸ πλέον ἀεὶ διδόντα, ἐχ
δὲ δὴ πάντας τοὺς ἀπράγμονας, ἢ καὶ ἄλλ
συνηγόρῳ χρωμένους νομίζων, καὶ τοὺς μὲν ἐ
σὶν ἤδη ὄντας οὐδ' εἰδέναι δοκῶν, ἀλλὰ καὶ
χλου ποιούμενος, τοὺς δ' ἄρτι προσιόντας σ
καὶ γελῶν, ὥσπερ αἱ πανδοκεύτριαι;

7. „Καὶ πόσῳ κρεῖττον ἦν καὶ σὲ Βαμβαλίωνα γεγονέναι, (εἴγε τις ὁ Βαμβαλίων οὗτός ἐστιν) ἢ τοιοῦτον ἐπαγγρῆσθαι βίον, ἐν ᾧ πᾶσα ἀνάγκη ἦτοι τὸν ὑπὲρ τοῦ δικαίου λόγον πωλεῖν, ἢ καὶ τοὺς ἀδικοῦντας σώζειν; καίτοι σὺγε οὐδὲ ταῦτα καλῶς ποιεῖς, καίπερ τρία ἐν Ἀθήναις ἔτη κατατρίψας. δύνασαί που; πόθεν; ὅστις ὑποτρέμων ἀεὶ πρὸς τὰ δικαστήρια προσέρχῃ, καθάπερ ὁπλομαχεῖν μέλλων, καὶ φθεγξάμενος ταπεινόν τι καὶ τεθνηκὸς, ἀπαλλάττῃ· μήθ' ὧν οἴκοθεν ἐσκεμμένος ἥκεις μνημονεύων, μήτε ἐκ τοῦ παραχρῆμά τι εἰπεῖν εὑρίσκων. ἐς μὲν γὰρ τὸ φῆσαι καὶ ὑποσχέσθαί τι, Θρασύτητι πάντας ἀνθρώπους ὑπερβάλλεις, ἐν δὲ δὴ τοῖς ἀγῶσιν αὐτοῖς, ἔξω τοῦ λοιδορῆσαί τινα καὶ κακῶς εἰπεῖν, καὶ ἀσθενέστατος καὶ δειλότατος εἶ. ἢ οἴει τινὰ ἀγνοεῖν, ὅτι μηδένα τῶν θαυμαστῶν σου τούτων λόγων, οὓς ἐκδέδωκας, εὕρηκας, ἀλλὰ πάντας αὐτοὺς μετὰ ταῦτα συγγέγραφας, ὥσπερ οἱ τοὺς τε στρατηγοὺς καὶ τοὺς ἱππάρχους τοὺς πηλίνους πλάττοντες; εἰ δ' ἀπιστεῖς, ἀναμνήσθητι πῶς μὲν τοῦ Οὐέρρου κατηγόρησας, καίπερ καὶ ἐκ τῆς τέχνης τι τῆς πατρῴας αὐτῷ παρασχών, ὅτε ἐνούρησας. ἀλλὰ γὰρ ὀκνῶ, μὴ τὰ προσήκοντά σοι ἀκριβῶς λέγων, αὐτὸς οὐ προσήκοντας ἐμαυτῷ λόγους ποιεῖσθαι δόξω.

8. „Ταῦτα μὲν οὖν ἐάσω, καὶ νὴ Δία καὶ τὸν Γαουΐνιον, ᾧ τοὺς κατηγόρους παρασκευάσας, ἔπειτα οὕτω συνεῖπες, ὥστ' αὐτὸν καταδικασθῆναι· τά τε συγγράμματα, ἃ κατὰ τῶν φίλων συγγράφεις,

ἐφ᾽ οἷς οὕτως αὐτῷ ἀδικοῦντι σύνοισθα, ὥστε μηδ
δημοσιεύειν αὐτὰ τολμᾷν. καίτοι καὶ σχετλιώτατο
καὶ ἐλεεινότατόν ἐστι, μὴ δύνασθαι ταῦτα ἀρνήσα
σθαι ἃ πάντων ἀϋσχιστόν ἐστιν ὁμολογῆσαι. ἀλλ
ἐγὼ ταῦτα μὲν παραλείψω, τὰ δὲ δὴ λοιπὰ ἐπεξέξω
ἡμεῖς μὲν γὰρ, καίπερ δισχίλια τῷ διδασκάλῳ πλέ
θρα τῆς Λεοντίνων γῆς, ὡς φῄς, δεδωκότες, οὐδὲ
ἄξιον αὐτῶν ἐμάθομεν· τὰ δὲ δὴ σὰ παιδεύματι
τίς οὐκ ἂν θαυμάσειε; τίνα δ᾽ ἐστὶ ταῦτα; φθονεῖ
ἀεὶ τῷ κρείττονι, βασκαίνεις ἀεὶ τὸν προήκοντα
διαβάλλεις τὸν προτετιμημένον, συκοφαντεῖς τὸν δε
δυνημένον, καὶ μισεῖς μὲν τοὺς ἀγαθοὺς ὁμοίω
πάντας, προσποιῇ δὲ δὴ φιλεῖν ἐκείνους μόνους, δι
ὧν ἂν κακουργήσειν τι προσδοκήσῃς. καὶ διὰ τοῦτ
τούς τε νεωτέρους ἐπὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἀεὶ παρο
ξύνεις, καὶ τοὺς πιστεύοντάς σοι καὶ ὁτιοῦν, ἐς κιν
δύνους προάγων, προλείπεις.

9· „Τεκμήριον δέ· πρᾶξιν μὲν οὐδεμίαν πώ
ποτε ἐλλογίμου ἀνδρὸς ἀξίαν, οὔτ᾽ ἐν πολέμῳ, οὔτ
ἐν εἰρήνῃ, πέπραχας. ποίους μὲν γὰρ πολέμους ἐνι
κήσαμεν σοῦ στρατηγοῦντος; ποίαν δὲ χώραν ἐκτη
σάμεθα σοῦ ὑπατεύοντος; ἐξαπατῶν δὲ ἀεί τινα
τῶν πρώτων καὶ σφετεριζόμενος, ἰδίᾳ μὲν διὰ τού
των πολιτεύῃ, καὶ πάνθ᾽ ὅσα βούλει διοικεῖς, δημο
σίᾳ δὲ βοᾷς ἄλλως, κεκραγὼς τοὺς μιαροὺς ἐκείνου
λόγους· Ἐγὼ μόνος ὑμᾶς φιλῶ, (καὶ, εἰ οὕτω τύχοι
καὶ δ δεῖνα, οἱ δ᾽ ἄλλοι πάντες μισοῦσι· καὶ, Ἐγ
μόνος εὐνοῶ ὑμῖν, οἱ δ᾽ ἄλλοι πάντες ἐπιβουλεύ
ουσι· καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα, ἐξ ὧν τοὺς μὲν ἐπαί

ρων καὶ φυσῶν προδίδως, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐκπλήττων προυτίθεσαι. κἂν μέν τι χρηστὸν ὑφ' ὁτουδὴ τῶν πάντων γένηται, ἀντιποιῇ τε αὐτοῦ, καὶ σεαυτὸν ἐπ' αὐτὸ ἐπιγράφεις, Θρυλλῶν· Ἐγὼ γὰρ εἶπον, ἐγὼ γὰρ ἐτάγραψα, καὶ δι' ἐμὲ ταῦτα πέπρακται οὕτω. ἂν δέ τι συμβῇ οἷον οὐκ ἔδει, σαυτὸν μὲν ἐξαιρεῖς, τοὺς δὲ δὴ ἄλλους πάντας αἰτιᾷ, λέγων· Μὴ γὰρ ἐστρατήγουν ἐγώ; μὴ γὰρ ἐπρέσβευον; μη γὰρ ὑπάτευον; καὶ λοιδορεῖς μὲν ἀεὶ πάντας πανταχοῦ, τὴν ἐκ τοῦ Θρασέως παῤῥησιάζεσθαι δοκεῖν δύναμιν περὶ πλείονος τὶ τῶν δεόντων εἰπεῖν ποιούμενος, ἔργον δὲ δὴ ῥήτορος οὐδὲν ἄξιον λόγου παρέχῃ.

10. „Τί μὲν γὰρ τῶν κοινῶν ἢ σέσωσται ἢ ἐπηνώρθωται διά σε; τίνα δὲ ἀδικοῦντα ὄντως τὴν πόλιν ἐσήγγελκας; τίνα ἐπιβουλεύοντα ἀληθῶς ἡμῖν ἐπιδέδειχας; ἵνα γὰρ τἄλλα ἐάσω, αὐτὰ ταῦθ' ἃ τῷ Ἀντωνίῳ νῦν ἐγκαλεῖς, τοιαῦτα καὶ τοσαῦτά ἐστιν, ὥστε μηδένα ἂν δίκην ἀξίαν αὐτῶν ὑποσχεῖν. τί ποτ' οὖν, ὁρῶν ἡμᾶς ἀπ' ἀρχῆς ὑπ' αὐτοῦ (ὥσγε καὶ φῄς) ἀδικουμένους, οὐδέποτε ἐπεξῆλθες αὐτῷ παραχρῆμα, οὐδὲ κατηγόρησας; ἀλλὰ νῦν ἡμῖν λέγεις ὅσα δημαρχήσας παρηνόμησε, καὶ ὅσα ὑππαρχήσας ἐπλημμέλησε, καὶ ὅσα ὑπατεύσας ἐκακούργησεν, ἐξὸν σοι τότε εὐθὺς καθ' ἕκαστον αὐτῶν τὴν προσήκουσαν παρ' αὐτοῦ δίκην εἰληφέναι, ἵνα αὐτός τε φιλόπολις ὡς ἀληθῶς ὢν ἐπεφήνεις, καὶ ἡμεῖς καὶ ἀβλαβῆ καὶ ἀσφαλῆ τὴν τιμωρίαν παρ' αὐτὰ τὰ ἀδικήματα ἐπεποιήμεθα. καὶ μὴν ἀνάγκη δυοῖν θάτερον, ἢ πεπιστευκότα σε τότε ταῦθ' οὕτως ἔχειν, καθυ-

φεικέναι τοὺς ὑπὲρ ἡμῶν ἀγῶνας, ἢ μὴ δυνηθέντα τινὰ αὐτῶν ἐξελέγξαι, μάτην νῦν συκοφαντεῖν.

11. „Ὅτι γὰρ τοῦθ' οὕτως ἔχει, καθ' ἕκαστον ὑμῖν, ὦ πατέρες, διεξιὼν ἐπιδείξω. ἔλεγέ τινα ἐν τῇ δημαρχίᾳ Ἀντώνιος ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος. καὶ γὰρ Κικέρων καὶ ἄλλοι τινὲς ὑπὲρ τοῦ Πομπηΐου. τί ποτ' οὖν τοῦτον μὲν αἰτιᾶται, ὅτι τὴν φιλίαν τὴν ἐκείνου προείλετο, ἑαυτὸν δέ, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ταὐναντία αὐτῷ σπουδάσαντας, ἀφίησιν; ἐκώλυσέ τινα ἐκεῖνος ψηφισθῆναι τότε κατὰ τοῦ Καίσαρος. καὶ γὰρ οὗτος πάνθ', ὡς εἰπεῖν, ὅσα ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος ἐγινώσκετο. ἀλλ' ἐμποδὼν (φησὶν) ἐγίγνετο τῇ κοινῇ τῆς βουλῆς γνώμῃ. καὶ πρῶτον μέν, πῶς ἂν εἷς ἀνὴρ τοσοῦτον ἴσχυσεν; ἔπειτα δέ, εἰ καὶ κατεψηφίσθη διὰ τοῦθ', ὥσπερ λέγει, πῶς οὐκ ἂν καὶ ἐκολάσθη; ἔφυγε γάρ, ἔφυγε πρὸς τὸν Καίσαρα ἀπελθών. οὐκοῦν καὶ σὺ, ὦ Κικέρων, οὐκ ἀπεδήμησας νῦν, ἀλλ' ἔφυγες, ὥσπερ καὶ πρότερον. ἀλλὰ μήτοιγε καὶ ἐπὶ πάντας ἡμᾶς τὰ σεαυτοῦ ὀνείδη προπετῶς οὕτως ἄγε. φυγεῖν μὲν γάρ ἐστι τοῦτο, ὃ σὺ πεποίηκας, τό, τε δικαστήριον φοβηθείς, καὶ τὴν τιμωρίαν αὐτὸς ἑαυτοῦ προκαταγνούς. ἀμέλει καὶ ἐγράφη σοι κάθοδος· πῶς μέν, καὶ διὰ τίνα, οὐ λέγω, ἐγράφη δ' οὖν· καὶ οὐ πρίν γε ἐπέβης τῆς Ἰταλίας, πρὶν ἐκείνην σοι δοθῆναι. Ἀντώνιος δὲ καὶ ἀπῆλθε πρὸς τὸν Καίσαρα, μηνύσων αὐτῷ τὰ πεπραγμένα, καὶ ἐπανῆλθε, μηδενὸς ψηφίσματος δεηθείς. καὶ τέλος τήν τε εἰρήνην, τήν τε φιλίαν τὴν πρὸς αὐτὸν πᾶσι τοῖς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ τότε εὑρεθεῖσιν ἐπρυ-

τίνευσεν· ἧς καὶ οἱ λοιποὶ ἂν μετεσχήκεσαν, εἰ μή σοι πεισθέντες ἐπεφεύγεσαν.

12. „Εἶτα τούτων οὕτως ἐχόντων, τολμᾷς λέγειν, ὅτι τόν τε Καίσαρα ἐπὶ τὴν πατρίδα ἐπήγαγε, καὶ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἐκίνησε, καὶ τῶν μετὰ ταῦτα κακῶν αἰτιώτατος ἡμῖν ἐγένετο; οὔμενουν· ἀλλὰ σὺ, ὅστις Πομπηΐῳ μὲν καὶ στρατεύματα ἀλλότρια καὶ ἡγεμονίαν ἔδωκας, Καίσαρα δὲ καὶ τῶν δεδομένων ἀποστερῆσαι ἐπεχείρησας· ὅστις τῷ τε Πομπηΐῳ καὶ τοῖς ὑπάτοις συνεβούλευσας, τὰ μὲν προτεινόμενα ὑπὸ τοῦ Καίσαρος μὴ προσίεσθαι, τὴν δὲ δὴ πόλιν τήν τε Ἰταλίαν ὅλην ἐκλιπεῖν· ὅστις Καίσαρα οὐδὲ ἐς Ῥώμην ἐλθόντα εἶδες, πρὸς δὲ τὸν Πομπήϊον καὶ ἐς τὴν Μακεδονίαν ἀπέδρας· καὶ οὐδὲ ἐκείνῳ μέντοι οὐδὲν συνήρω, ἀλλὰ περιῖδὼν τὰ γιγνόμενα, ἔπειτ' ἐπειδὴ ἐδυστύχησεν, ἐγκατέλιπες αὐτόν. οὕτως οὐδὲ ἀπ' ἀρχῆς ὡς δικαιότερα αὐτῷ πράττοντι ἐβοήθησας· ἀλλὰ τήν τε στάσιν κινήσας, καὶ τὰ πράγματα ταράξας, εἶτ' ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς αὐτοῖς ἐφήδρευσας· καὶ τοῦ μὲν πταίσαντος, ὡς καὶ ἀδικοῦντός τι διὰ τοῦτ', εὐθὺς ἀπέστης· πρὸς δὲ τὸν κρατήσαντα, ὡς καὶ δικαιότερον, ἀπέκλινας. καὶ οὕτω γε, πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς, καὶ ἀχάριστος εἶ, ὥστε οὐ μόνον οὐκ ἀγαπᾶς, ὅτι ἐσώθης ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀγανακτεῖς, ὅτι μὴ καὶ ἱππάρχησας.

13. „Εἶτα ταῦτα σαυτῷ συνειδὼς, τολμᾷς λέγειν, ὅτι οὐκ ἠρχῆν τὸν Ἀντώνιον δι' ἔτους ἱππαρχῆσαι; οὐδὲ γὰρ τὸν Καίσαρα δι' ἔτους δικτατωρεῦσαι. ἀλλ' εἴτε καλῶς, εἴτε καὶ ἀναγκαίως ταῦτ'

ἐγένετο, ἐψηφίσθη τε ὁμοίως ἀμφότερα, καὶ ἥρεσε καὶ ὑμῖν καὶ τῷ δήμῳ. τούτοις οὖν, ὦ Κικέρων, ἐγκάλει, εἴ τι παρηνόμησαν, μὴ μὰ Δία, μὴ τοῖς ὑπ' αὐτῶν τετιμημένοις, ὅτι ἀξίους ἑαυτοὺς καὶ τῶν τηλικούτων παρέσχον τυχεῖν· ὡς εἴ γε ὑπὸ τῶν πραγμάτων τῶν τότε ἡμᾶς περιστάντων ἠναγκάσθητε αὐτὰ οὕτω καὶ παρὰ τὸ προσῆκον ποιῆσαι, τί τοῦτο Ἀντωνίῳ νῦν ἐπιφέρεις, ἀλλ' οὐ τότε ἀντέλεγες, εἴπερ ἐδύνασο; ὅτι ἐφοβοῦ, μὰ Δία. εἶτα, σὺ μὲν τότε σιωπήσας, συγγνώμης διὰ τὴν δειλίαν τεύξῃ, οὗτος δὲ ὅστις σοῦ προετιμήθη, δίκην διὰ τὴν ἀρετὴν ὀφλήσει; καὶ ποῦ ταῦτα τὰ δίκαια ἔμαθες; ἢ ποῦ ταῦτα τὰ νόμιμα ἀνέγνως;

14. „Ἀλλ' οὐκ ὀρθῶς τῇ ἱππαρχίᾳ ἐχρήσατο. διὰ τί; ὅτι τὰ ὑπάρχοντα (φησὶ) τὰ τοῦ Πομπηΐου ἠγόρασε. πόσοι δὲ ἄλλοι πόσα ἄλλα ἐπρίαντο, ὧν οὐδεὶς αἰτίαν ἔχει; καὶ γάρ που διὰ τοῦτο καὶ ἐδημεύθη τινά, καὶ ἐς τὸ πρατήριον ἐξετέθη, καὶ τῇ τοῦ κοινοῦ κήρυκος φωνῇ ἀπεκηρύχθη, ἵνα τις αὐτὰ ἀγοράσῃ. ἀλλ' οὐκ ἐχρῆν τὰ τοῦ Πομπηΐου κτήματα πεπράσθαι. οὐκοῦν ἡμεῖς ἡμάρτομεν, καὶ κακῶς ἐποιήσαμεν, δημεύσαντες αὐτά· ἢ, ἵνα σὲ καὶ ἡμᾶς τις ἀπολύσῃ, πάντως που ὁ Καῖσαρ ἐπημμέλησεν, ὁ τοῦτο γενέσθαι κελεύσας· ᾧ οὐδὲν ἐπεκάλεσας. ἀλλ' ἐν μὲν τούτῳ καὶ πάνυ μωραίνων ἐξελέγχεται. δύο γοῦν ἐναντιώτατα τοῦ Ἀντωνίου κατηγόρηκεν· ἓν μέν, ὅτι πλεῖστα τῷ Καίσαρι συμπράξας, καὶ πάμπολλα διὰ τοῦτο παρ' αὐτοῦ λαβών, ἔπειτα τὴν τιμὴν αὐτῶν βιαίως ἀπητήθη· ἕτερον δὲ, ὅτι μήτε

τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κληρονομήσας, καὶ πάνθ' ὅσα ἐκτήσατο καταναλώσας, ὥσπερ ἡ Χάρυβδις, (ἀεὶ γάρ τι ἡμῖν ἐκ τῆς Σικελίας, καθάπερ ἐπιλελησμένος ὅτι ἐς αὐτὴν ἔφυγε, παραφέρει) τὴν τιμὴν πάντων ὧν ἐπρίατο ἀπέδωκεν.

15. „Ἐν μὲν οὖν τούτοις οὕτω τὰ ἐναντιώτατα αὐτὸς ἑαυτῷ λέγων ὁ θαυμαστὸς οὗτος ἐλέγχεται, καὶ νὴ Δία καὶ ἐν ἐκείνοις, ὅτι τοτὲ μὲν, πάντα αὐτὸν τὰ τῷ Καίσαρι πραχθέντα συνάρασθαι, καὶ πάντων διὰ τοῦτο τῶν ἐμφυλίων κακῶν αἰτιώτατον γεγονέναι λέγει· τοτὲ δὲ ἐγκαλεῖ αὐτῷ, δειλίαν ὀνειδίζων, ὅτι μηδενὸς ἄλλου πλὴν τῶν ἐν τῇ Θετταλίᾳ πραχθέντων μετέσχε. καὶ ἐν ἐγκλήματι αὐτοῦ ποιεῖται, λέγων, ὅτι τῶν φευγόντων τινὰς κατήγαγε· καὶ μέμφεται αὐτὸν, ὅτι μὴ καὶ τῷ θείῳ τὴν κάθοδον ἔδωκεν. ὥσπερ τινὸς πιστεύοντος, ὅτι οὐκ ἂν ἐκεῖνον πρῶτον, εἴπερ γε καὶ ὁντινοῦν ἐδυνήθη καταγαγεῖν, ἐπανήγαγε· μήτε τι ἐγκαλῶν αὐτῷ, μήτε ἐγκαλούμενος, ὡς καὶ αὐτὸς οὗτος οἶδεν. ἀμέλει πολλάκις σχέτλια αὐτοῦ καταψευσάμενος, οὐδὲν τοιοῦτον εἰπεῖν ἐτόλμησεν. οὕτω μὲν οὖν οὐδ' ὁτιοῦν αὐτῷ διαφέρει πᾶν ὅ, τι ποτ' ἂν ἐπὶ τὴν γλῶτταν αὐτοῦ ἐπέλθῃ, καθάπερ τι πνεῦμα, ἐκχέαι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν τί ἄν τις ἐπὶ πλεῖον ἐπεξίοι;

16. „Ἐπεὶ δὲ τραγῳδεῖ περιιὼν, καὶ νῦν γε εἰπέ που λέγων, ὅτι βαρυτάτην τὴν τῆς ἱππαρχίας ὄψιν παρέσχετο, πανταχοῦ καὶ διὰ πάντων τῷ τε ξίφει ἅμα καὶ τῇ πορφύρᾳ, τοῖς τε ῥαβδούχοις καὶ τοῖς στρατιώταις χρώμενος· εἰπάτω μοι σαφῶς, καὶ

τί ἐκ τούτων ἠδικήμεθα. ἀλλ' οὐδὲν ἂν εἰπεῖν ἔχοι. εἰ γὰρ εἶχεν, οὐδὲν ἂν τούτου πρότερον ἐξελάλησεν. πᾶν γὰρ τοὐναντίον, οἱ μὲν στασιάσαντες τότε, καὶ πάντα τὰ κακὰ ἐργασάμενοι, Τρεβέλλιός τε καὶ Δολοβέλλας ἦσαν· Ἀντώνιος δὲ καὶ οὕτως οὔτε τι ἠδίκησε, καὶ πάνυ ὑπὲρ ἡμῶν ἔπραττεν, ὥστε καὶ τὴν φυλακὴν τῆς πόλεως παρ' ὑμῶν ἐπ' αὐτοὺς ἐκείνους, οὐχ ὅπως ἀντιλέγοντος τοῦ θαυμαστοῦ τούτου ῥήτορος, (παρῆν γὰρ) ἀλλὰ καὶ συναινοῦντος, ἐπιτράπη. ἢ δειξάτω, τίνα φωνὴν ἔῤῥηξεν, ὁρῶν τὸν ἄσελγῆ καὶ μιαρὸν, ὡς αὐτὸς λοιδορεῖ) πρὸς τῷ μηδὲν αὐτὸν τῶν δεόντων ποιεῖν, καὶ ἐξουσίαν τοσαύτην παρ' ὑμῶν προσλαμβάνοντα. ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοι δεῖξαι. οὕτω που ὁ μέγας οὗτος καὶ φιλόπολις ῥήτωρ, ὁ πανταχοῦ καὶ ἀεὶ θρυλλῶν καὶ λέγων, Ἐγὼ μόνος ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγωνίζομαι, ἐγὼ μόνος ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας παῤῥησιάζομαι· Ἐμὲ οὔτε χάρις φίλων, οὔτε φόβος ἐχθρῶν ἀπείργει τοῦ μὴ οὐ τὰ συμφέροντα ὑμῖν προσκοπεῖν, Ἐγὼ, κἂν ἀποθανεῖν ἐν τοῖς ὑπὲρ ὑμῶν λόγοις δεήσῃ, καὶ μάλα ἡδέως τελευτήσω· οὐδ' ὅτιοῦν τούτων ὧν νῦν βοᾷ, τότε εἰπεῖν ἐτόλμησε. καὶ μάλα εἰκότως. λογίζεσθαι γὰρ αὐτῷ ἐπῆει τοῦτο, ὅτι τοὺς μὲν ῥαβδούχους καὶ τὸ ἔσθημα τὸ περιπόρφυρον, κατὰ τὰ πάτρια τὰ περὶ τῶν ὑπάρχων νενομισμένα, εἶχε, τῷ δὲ δὴ ξίφει καὶ τοῖς στρατιώταις κατὰ τῶν στασιαζόντων ἀναγκαίως ἐχρῆτο. τί γὰρ οὐκ ἂν τῶν δεινοτάτων ἐποίησαν, εἰ μὴ τούτοις ἐκεῖνος ἐπέφρακτο, ὁπότε καὶ οὕτως αὐτοῦ κατεφρόνησαν τινές;

,Ὅτι τοίνυν καὶ ταῦτα καὶ τἄλλα πάντα ὀρθῶς
ἐ τὴν γνώμην ὅτι μάλιστα τὴν τοῦ Καίσαρος
δηλοῖ τὰ ἔργα. ἥ τε γὰρ στάσις οὐ περαι-
οεχώρησε, καὶ ὁ Ἀντώνιος οὐχ ὅσον οὐ δι-
αὐτοῖς ἔδωκεν, ἀλλὰ καὶ ὕπατος μετὰ ταῦτα
θη. καί μοι καὶ ταύτην αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν
θε ὡς διέθετο. εὑρήσετε γὰρ αὐτήν, ἂν τἀ-
κοπῆτε, πάνυ πολλοῦ ἀξίαν ἐν τῇ πόλει γε-
ην. ὅπερ που καὶ αὐτὸς εἰδώς, οὐκ ἤνεγκε
ίνον, ἀλλ' ἐτόλμησεν ἐπὶ τούτοις αὐτὸν δια-
ἃ καὶ αὐτὸς ἂν πεποιηκέναι εὔξαιτο. καὶ
ό γε καὶ τὴν γύμνωσιν αὐτοῦ, τήν τε ἀλοι-
ὺς τε μύθους τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους ἐπεισ-
οὐχ ὅτι τὶ προσέδει νῦν αὐτῶν, ἀλλ' ἵνα
πιτέχνησιν αὐτοῦ καὶ τὴν κατόρθωσιν τοῖς
ψόφοις συσκιάσῃ. ὅστις, ὦ γῆ καὶ θεοί,
γὰρ σοῦ βοήσομαι, καὶ δικαιότερον αὐτοὺς
τομαι) τυραννουμένην ἤδη τῷ ἔργῳ τὴν πό-
, τῷ πάντα μὲν τὰ στρατόπεδα ἀκούειν τοῦ
ος, πάντα δὲ αὐτῷ τὸν δῆμον μετὰ τῆς βου-
ν, οὕτως ὥστε τά τε ἄλλα καὶ δικτάτωρα
ὰ βίου εἶναι, τῇ τε σκευῇ τῇ τῶν βασιλέων
ψηφίσασθαι, καὶ ἐξήλεγξε σοφώτατα, καὶ
ἀσφαλέστατα· ὥστε καὶ αἰδεσθέντα καὶ φο-
μήτε τὸ ὄνομα τὸ τοῦ βασιλέως, μήτε τὸ
(ἃ καὶ ἀκόντων ἡμῶν αὐτὸς ἑαυτῷ δώσειν
λαβεῖν. ἄλλος μὲν γάρ τις ὑπό τε ἐκείνου
η ποιῆσαι κεκελεῦσθαι, καὶ τήν τε ἀνάγκην
ἐτείνατο, καὶ συγγνώμης ἐπ' αὐτῇ ἔτυχε.

πῶς γὰρ οὔ; τοιαῦτά τε ἡμῶν τότε ἐψηφισμένων, καὶ τοσοῦτον τῶν στρατιωτῶν δεδυνημένων. Ἀντώνιος δὲ, ἅτε καὶ τῆς διανοίας τῆς τοῦ Καίσαρος διαπεφοιτηκὼς, καὶ πάντα ἀκριβῶς ὅσα παρεσκευάζετο συννοῶν, φρονιμώτατα αὐτὸν καὶ ἀπέστρεψεν ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἀπέσπευσε. τεκμήριον δὲ, ὅτι οὐδὲν ἔτι τὸ παράπαν ὡς καὶ δυναστεύων ἔπραξε, καὶ προσέτι καὶ κοινῶς καὶ ἀφυλάκτως πᾶσιν ἡμῖν συνῆν. ἀφ' οὗπερ καὶ τὰ μάλιστα ἠδυνήθη παθεῖν ἃ ἔπαθε.

18. „Ταῦθ' οὕτως, ὦ Κικέρων, ἦ Κικέρουλε, ἦ Κικερράκιε, ἦ Κικέριθε, ἦ Γραίκουλε, ἦ ὅ, τί ποτε καὶ χαίρεις ὀνομαζόμενος, ἔπραξεν ὁ ἀπαίδευτος, ὁ γυμνός, ὁ μεμυρισμένος· ὧν οὐδὲν σὺ ἐποίησας, ὁ δεινός, ὁ σοφὸς, ὁ πολὺ πλείονι τῷ ἐλαίῳ τοῦ οἴνου χρώμενος· ὃ καὶ μέχρι τῶν σφυρῶν τὴν ἐσθῆτα σύρων, οὐ μὰ Δί' οὐχ ὥσπερ οἱ ὀρχησταὶ, οἱ τὰς ποικιλίας τῶν ἐνθυμημάτων διδάσκοντές σε τοῖς σχήμασιν, ἀλλ' ἵνα τὰ αἴσχη σου τῶν σκελῶν συγκρύπτῃς. οὐ γάρ που καὶ ὑπὸ σωφροσύνης τοῦτο ποιεῖς, ὃ τὰ πολλὰ ἐκεῖνα περὶ τῆς τοῦ Ἀντωνίου διαίτης εἰρηκώς. τίς μὲν γὰρ οὐχ ὁρᾷ σου τὰ λεπτὰ ταῦτα χλανίδια; τίς δ' οὐκ ὀσφραίνεται τῶν πολιῶν σου τῶν κατεκτενισμένων; τίς δ' οὐκ οἶδεν ὅτι τὴν μὲν γυναῖκα τὴν προτέραν τὴν τεκοῦσάν σοι δύο τέκνα ἐξέβαλες, ἑτέραν δὲ ἐπεισηγάγου παρθένον, ὑπέρχηρως ὤν, ἵν' ἐκ τῆς οὐσίας αὐτῆς τὰ δανείσματα ἀποτίσῃς; καὶ οὐδ' ἐκείνην μέντοι κατέσχες, ἵνα Κερελλίαν ἐπ' ἀδείας ἔχῃς, ἣν τοσούτῳ πρεσβυ-

τέραν σαυτοῦ οὖσαν ἐμοίχευσας, ὕσῳ νεωτέραν τὴν κόρην ἔγημας. πρὸς ἣν καὶ αὐτὴν τοιαύτας ἐπιστολὰς γράφεις, οἵας ἂν γράψειεν ἀνὴρ σκωπτόλης, ἀθυρόγλωσσος, πρὸς γυναῖκα ἑβδομηκοντοῦτιν πληκτιζόμενος. καὶ ταῦτα μὲν ἄλλως ἐξήχθην, ὦ πατέρες, εἰπεῖν, ἵνα μηδὲ ἐν τούτοις ἐλαττόν τι ἔχων ἀνάλθῃ. καίτοι καὶ συμπόσιόν τι ἐτόλμησε τῷ Ἀντωνίῳ προσενεγκεῖν, αὐτὸς μὲν ὕδωρ (ὡς φησι) πίνων, ἵνα τοὺς καθ' ἡμῶν λόγους νυκτερεύων συγγράφῃ· τὸν δὲ υἱὸν ἐν τοσαύτῃ μέθῃ τρέφων, ὥστε μήτε νύκτωρ μήτε μεθ' ἡμέραν σωφρονεῖν. καὶ προσέτι καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ διαβάλλειν ἐπεχείρησε, τοσαύτῃ ἀσελγείᾳ καὶ ἀκαθαρσίᾳ παρὰ πάντα τὸν βίον χρώμενος, ὥστε μηδὲ τῶν συγγενεστάτων ἀπέχεσθαι, ἀλλὰ τήν τε γυναῖκα προαγωγεύειν, καὶ τὴν θυγατέρα μοιχεύειν.

19. „Ταῦτα μὲν οὖν ἐάσω, ἐπάνειμι δὲ ὅθεν ἐξέβην. ὁ γὰρ Ἀντώνιος ἐκεῖνος, ὃν οὗτος καταδεδράμηκεν, ἰδὼν τὸν Καίσαρα ὑπὲρ τὴν πολιτείαν ἡμῶν αἰρόμενον, ἐποίησεν αὐτὸν μηδὲν ὧν ἐνενόει πρᾶξαι, δι' αὐτῶν ὧν χαρίζεσθαι αὐτῷ ἐδόκει. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἀποτρέπει τινὰς ὧν ἄν μὴ ὀρθῶς ἐπιθυμοῦντες τυχεῖν διαπράσσωνται, ὡς τὸ τοὺς φοβουμένους αὐτὰ μὴ πάθωσιν, ἐθελοντὰς δὴ δοκεῖν ὑπομένειν. τοῦτο μὲν γὰρ, ἐξ ὧν ἀδικοῦσιν ἑαυτοῖς συνίσασιν, οὐ πιστεύουσι· πεφωρᾶσθαι δὲ νομίζοντες, καὶ αἰσχύνονται καὶ φοβοῦνται, τὰ μὲν λεγόμενα ἄλλως, ὡς καὶ κολακείαν, μετ' ἐλέγχου λαμβάνοντες, τὰ δ' ἐξ αὐτῶν ἀποβησόμενα, ὡς καὶ ἐπιβου-

λὴν, μετ᾽ αἰσχύνης ὑποπτεύοντες. ἅπερ που καὶ
Ἀντώνιος ἀκριβῶς εἰδὼς, πρῶτον μὲν τά τε Λυκαῖα
τὴν πομπὴν ἐκείνην ἐπελέξατο, ἵν᾽ ὁ Καῖσαρ ἔν τι
τῷ ἀνειμένῳ τῆς γνώμης, καὶ ἐν τῷ παιγνιώδει τῶν
γιγνομένων, ἀσφαλῶς σωφρονισθῇ· ἔπειτα δὲ καὶ
τὴν ἀγοράν, καὶ τὸ βῆμα, ἵνα ἐξ αὐτῶν τῶν χωρίων
αἰσχυνθῇ· τάς τε ἐντολὰς τὰς παρὰ τοῦ δήμου συν-
έπλασεν, ἵν᾽ αὐτὰς λογίσηται ἀκούσας, οὐχ ὅσα τότε
Ἀντώνιος ἔλεγεν, ἀλλ᾽ ὅσα ἂν ὁ δῆμος ὁ Ῥωμαίων εἰπεῖν
τινι ἐνετείλατο. πόθεν γὰρ ἂν ἐπίστευσε τὸν δῆμον
ταῦτ᾽ ἐπεσταλκέναι, μήτε ἐψηφισμένον τι τοιοῦτον αὐ-
τὸν εἰδὼς, μήτε ἐπιβοῶντα αἰσθόμενος; ἀλλ᾽ ἔδει γὰρ
αὐτὸν καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ τῇ Ῥωμαίᾳ, ἐν ᾗ πολλὰ πολ-
λάκις ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἐβουλευσάμεθα· καὶ πα-
ρὰ τῷ βήματι, ἀφ᾽ οὗ μυρία ἐπὶ μυρίοις ὑπὲρ τῆ
δημοκρατίας ἐπολιτευσάμεθα· ἔν τε τῇ ἑορτῇ τῶν
Λυκαίων, ἵνα ἀναμνησθῇ τοῦ Ῥωμύλου· καὶ ὑπὸ
τοῦ ὑπάτου, ἵνα ἐννοήσῃ τὰ τῶν ἀρχαίων ὑπάτων
ἔργα· καὶ ἐπὶ τῷ τοῦ δήμου ὀνόματι, ταῦτα ἀκοῦ-
σαι, ἵν᾽ ἐνθυμηθῇ τοῦθ᾽ ὅτι οὐκ Ἄφρων, οὐδὲ Γα-
λατῶν, οὐδὲ Αἰγυπτίων, ἀλλ᾽ αὐτῶν Ῥωμαίων τυ-
ραννεῖν ἐπεχείρει. ταῦτα αὐτὸν τὰ ῥήματα ἐπέστρε-
ψε, ταῦτ᾽ ἐταπείνωσε. καὶ τάχα ἂν τὸ διάδημα, εἴ
περ τις ἄλλος αὐτῷ προσήνεγκε, λαβὼν, ἔπειτα δι᾽
ἐκεῖνα καὶ ἐκολούσθη, καὶ ἔφριξε καὶ κατέδεισε. τὰ
μὲν οὖν Ἀντωνίου ἔργα σοι ταῦτά ἐστιν, οὐ σκέλος
ἄλλως κατάξαντος, ἵνα αὐτὸς φύγῃ, οὐδὲ χεῖρα κα-
τακαύσαντος, ἵνα Πορσέναν φοβήσῃ· ἀλλὰ τὴν τυ-
ραννίδα τὴν τοῦ Καίσαρος, σοφίᾳ καὶ περιτεχνήσει

καὶ ὑπὲρ τὸ δόρυ τὸ Δεκίου, καὶ ὑπὲρ τὸ ξίφος τὸ Βρούτου, παύσαντος.

2. „ Σὺ δ', ὦ Κικέρων, τί ἐν τῇ ὑπατείᾳ σου οὐχ ὅτι σοφὸν, ἢ ἀγαθὸν, ἀλλ' οὐ καὶ τιμωρίας τῆς μεγίστης ἄξιον ἔπραξας; οὐχ ἡσυχάζουσαν μὲν καὶ ὁμονοοῦσαν τὴν πόλιν ἡμῖν καὶ ἐτάραξας καὶ ἐστασίασας, τὴν ἀγορὰν καὶ τὸ Καπιτώλιον ἄλλων τέ τινων, καὶ δούλων παρακλήτων πληρώσας; οὐ τὸν Κατιλῖναν, σπουδαρχήσαντα μόνον, ἄλλο δὲ μηδὲν δεινὸν ποιήσαντα, κακῶς ἀπώλεσας; οὐ τὸν Λεντοῦλον, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, μήτ' ἀδικήσαντάς τι, μήτε κριθέντας, μήτε ἐλεγχθέντας, οἰκτρῶς διέφθειρας; καίτοι πολλὰ μὲν περὶ τῶν νόμων, πολλὰ δὲ καὶ περὶ τῶν δικαστηρίων ἀεὶ καὶ πανταχοῦ θρυλλῶν· ἃ εἴ τις ἀφέλοιτο τῶν σῶν λόγων, τὸ λοιπὸν οὐδέν ἐστι. Πομπηΐῳ μὲν γὰρ ἐνεκάλεις, ὅτι τῷ Μίλωνι παρὰ τὰ νενομισμένα τὴν κρίσιν ἐποίησε· σὺ δὲ οὔτε μικρὸν οὔτε μεῖζον οὐδὲν ἐκ τῶν περὶ ταῦτα τεταγμένων Λεντούλῳ παρέσχες, ἀλλ' ἄνευ λόγου καὶ κρίσεως ἐνέβαλες ἐς τὸ δισμωτήριον ἄνδρα ἐπιεικῆ, γέροντα, πολλὰ μὲν καὶ μεγάλα πρὸς τὴν πατρίδα ἐκ προγόνων ἐνέχυρα φιλίας ἔχοντα· μηδὲν δὲ μήθ' ὑπὸ τῆς ἡλικίας, μήθ' ὑπὸ τῶν τρόπων νεωτερίσαι δυνάμενον. τί μὲν γὰρ αὐτῷ κακὸν παρῆν, ὃ τῇ μεταβολῇ ἂν τῶν πραγμάτων ἐξιάσατο; τί δ' οὐκ ἀγαθὸν εἶχε, περὶ οὗ πάντως ἂν νεοχμώσας τι ἐκινδύνευσε; ποῖα ὅπλα ἠθροίκει; ποίους συμμάχους παρεσκευάσατο; ἵν' οὕτως οἰκτρῶς καὶ ἀνοσίως, ἀνὴρ ὑπατευκὼς, στρατηγῶν, μήτε τι εἰπὼν, μήτ' ἀκούσας, ἔς τε τὸ οἴκημα

ἐμπέσῃ, καὶ ἐκεῖ ὥσπερ οἱ κακουργότατοι φθ
τοῦτο γάρ ἐστιν, ὃ μάλιστα ὁ καλὸς οὗτος Τού
ἐπεθύμησεν, ἵν' ἐν τῷ ὁμωνύμῳ αὐτοῦ χωρί
Τουλλιείῳ τὸν ἔγγονον τοῦ Λεντούλου ἐκείνου,
προκρίτου ποτὲ τῆς βουλῆς γενομένου, ἀποκτεί

21. „Καίτοι τί ποτ' ἂν ἐποίησεν ἐνοπλίο
ουσίας λαβόμενος, ὁ τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα ἐ
νων τῶν λόγων εἰργασμένος; ταῦτα γὰρ σο
λαμπρὰ ἔργα ἐστὶ, ταῦτα τὰ μεγάλα στρατηγήμ
ἐφ' οἷς οὕτως οὐχ ὅπως ὑπὸ τῶν ἄλλων κατε
σθης, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἑαυτοῦ κατεψηφίσω, ὥστ
πρὶν κριθῆναι φυγεῖν. καίτοι τίς ἂν ἑτέρα μ
ἀπόδειξις τῆς σῆς μιαιφονίας γένοιτο, ἢ ὅτι
ἐκινδύνευσας ἀπολέσθαι ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων,
ὧν ἐσκήπτου ταῦτα πεποιηκέναι; καὶ ἐφοβήθη
τοὺς ἐκείνους, οὓς ἔλεγες ἐκ τούτων εὐεργετηκ
καὶ οὐχ ὑπέμεινας οὔτ' ἀκοῦσαί τι αὐτῶν, οὔτ' ε
τι αὐτοῖς, ὁ δεινὸς, ὁ περιττὸς, ὁ καὶ τοῖς ἄλλοις
θῶν, ἀλλὰ φυγῇ τὴν σωτηρίαν, ὥσπερ ἐκ μάχης, ἐ
σω. καὶ οὕτω γε ἀναίσχυντος εἶ, ὥστε καὶ συγγρ
ταῦτα τοιαῦτα ὄντα ἐπεχείρησας· ὧν ἐχρῆν εὔχε
μηδὲ τῶν ἄλλων τινὰ αὐτὰ συνθεῖναι· ἵνα ἀλλά τ
γε κερδάνῃς, τὸ συναπολέσθαι σοι τὰ πεπραγ
καὶ μηδεμίαν αὐτῶν μνήμην τοῖς ἔπειτα παραδ
ναι. καὶ ὅπως γε καὶ γελάσητε, ἀκούσατε τὴ
φίαν αὐτοῦ. προθέμενος γὰρ πάντα τὰ τῇ
πεπραγμένα συγγράψαι, (καὶ γὰρ σοφιστὴς,
ποιητὴς, καὶ φιλόσοφος, καὶ ῥήτωρ, καὶ συγγρα
εἶναι πλάττεται) ἔπειτ' οὐκ ἀπὸ τῆς κτίσεως α

ὥσπερ οἱ ἄλλοι οἱ τοῦτο ποιοῦντες, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς ὑπατείας τῆς ἑαυτοῦ ἤρξατο· ἵνα ἀνάπαλιν προχωρῶν, ἀρχὴν μὲν τοῦ λόγου ἐκείνην, τελευτὴν δὲ τὴν τοῦ Ῥωμύλου βασιλείαν ποιήσηται.

22. „Λέγε τοίνυν, τοιαῦτα γράφων καὶ τοιαῦτα πράττων, οἷα δεῖ τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ λόγῳ δημηγορεῖν, καὶ ἔργῳ ποιεῖν. ἀμείνων γὰρ εἶ ἑτέρους τισὶν ὅτιοῦν παραινεῖν, ἢ αὐτὸς τὰ προσήκοντα πράττειν, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιτιμᾷν, ἢ σεαυτὸν ἐπανορθοῦν. καίτοι πόσῳ σε κρεῖττον ἦν, ἀντὶ μὲν τῆς δειλίας, ἣν Ἀντωνίῳ ὀνειδίζεις, αὐτὸν τὴν μαλακίαν καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἀποθέσθαι· ἀντὶ δὲ τῆς ἀπιστίας, ἣν ἐκείνῳ προφέρεις, αὐτὸν μήτ' ἄπιστόν τι ποιεῖν, μήτ' αὐτομολεῖν· ἀντὶ δὲ τῆς ἀχαριστίας, ἣν ἐκείνου κατηγορεῖς, αὐτὸν μὴ ἀδικεῖν τοὺς εὐεργέτας; ἓν γάρτοι καὶ τοῦτο τῶν κακῶν τῶν ἐμφύτων αὐτῷ ἐστιν, ὅτι μισεῖ μάλιστα πάντων τούς τι αὐτὸν εὖ πεποιηκότας· καὶ τῶν μὲν ἄλλων ἀεί τινας θεραπεύει, τούτοις δὲ ἐπιβουλεύει. ἵνα γοῦν τἆλλα ἐάσω, ἐλεηθεὶς ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, καὶ σωθείς, ἧς τε τοὺς εὐπατρίδας ἐγγραφεὶς, ἀπέκτεινεν, οὐκ αὐτοχειρίᾳ, (πόθεν; δειλός τε οὕτω, καὶ γύννις ὤν;) ἀλλ' ἀναπείσας καὶ παρασκευάσας τοὺς τοῦτο ποιήσαντας. καὶ ὅτι ταῦτα ἀληθῆ λέγω, αὐτοὶ ἐκεῖνοι ἐδήλωσαν. ὅτε γοῦν γυμνοῖς τοῖς ξίφεσιν ἐς τὴν ἀγορὰν ἐσέδραμον, ὀνομαστὶ αὐτὸν ἀνεκάλεσαν συνεχῶς, εἰπόντες, ὦ Κικέρων, ὥσπερ που πάντες ἠκούσατε. ἐκεῖνόν τε οὖν εὐεργέτην ὄντα ἐφόνευσε, καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ Ἀντωνίου καὶ τῆς ἐ-

ρωσύνης καὶ τῆς σωτηρίας, ὅτ' ἀπολέσθαι ἐν τ
Βρεντεσίῳ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐκινδύνευσε, τυχὼ
τοιαύτας αὐτῷ χάριτας ἀνταποδίδωσι, κακηγορῶ
τε αὐτὸν ἐπὶ τούτοις, ἃ μήτ' αὐτὸς, μήτ' ἄλλος τ
πώποτε ἐμέμψατο, καὶ κατατρέχων ἐφ' οἷς ἄλλοι
ἐπαινεῖ. τὸν γοῦν Καίσαρα τοῦτον, μήθ' ἡλικί
ἄρχειν ἢ τι τῶν πολιτικῶν πράττειν ἔχοντα, μήτ
ὑφ' ἡμῶν προκεχειρισμένον, ὁρῶν, καὶ δύναμιν π
πορισμένον, καὶ πόλεμον, μήτε ἐψηφισμένων ἡμῶ
μήτε προστεταχότων αὐτῷ, ἀνῃρημένον, οὐ μόν
οὐκ αἰτιᾶταί τι, ἀλλὰ καὶ ἐγκωμιάζει. οὕτως οὔ
τὰ δίκαια, πρὸς τοὺς νόμους, οὔτε τὰ συμφέροντ
πρὸς τὸ τῷ κοινῷ χρήσιμον ἐξετάζει, ἀλλὰ πάντα
πλῶς πρὸς τὴν ἑαυτοῦ βούλησιν διάγει· καὶ ἐφ' ο
ἄλλους ἀποσεμνύνει, ταῦθ' ἑτέροις ἐγκαλεῖ, καὶ κ
ταψευδόμενος ὑμῶν, καὶ προσδιαβάλλων ὑμᾶς.

23. „Σύμπαντα γὰρ τὰ μετὰ τὴν τοῦ Καίσα
ρος τελευτὴν ὑπ' Ἀντωνίου πεπραγμένα, εὑρήσε
ὑφ' ὑμῶν κεκελευσμένα. καὶ τὸ μὲν περί τε τῆς τ
χρημάτων διοικήσεως, καὶ περὶ τῆς τῶν γραμμάτε
ἐξετάσεως λέγειν, περιττὸν εἶναι νομίζω. διὰ τί; ὅ
τὸ μὲν, τῷ κληρονομοῦντι αὐτοῦ τῆς οὐσίας προσ
κον ἂν εἴη πολυπραγμονεῖν· τὸ δὲ, εἴπερ τινὰ ἀλ
θειαν κακουργίας εἶχε, τότε ἐχρῆν παραχρῆμα κ
κωλύσθαι. οὔτε γὰρ ὑπὸ μάλης τι αὐτῶν, ὦ Κικ
ρων, ἐπράχθη, ἀλλ' ἐς στήλας, ὡς καὶ αὐτὸς φη
πάντ' ἀνεγράφη. εἰ δὲ ἐκεῖνος φανερῶς οὕτω καὶ
ναισχύντως τά τε ἄλλα ἐκακούργησεν, ὡς λέγεις, κ
τὴν Κρήτην ὅλην ἤρπασεν, ὡς καὶ ἐκ τῶν τοῦ Κα

σαρος γραμμάτων ἐλευθέραν μετὰ τὴν τοῦ Βρούτου ἀρχὴν ἀφειμένην, ἣν ὕστερον ἐκεῖνος παρ' ἡμῶν ἐπιτρόπη· πῶς μὲν ἂν σὺ ἐσιώπησας; πῶς δ' ἂν τῶν ἄλλων τις ἠνέσχετο; ἀλλὰ ταῦτα μὲν (ὥσπερ εἶπον) παραλείψω. οὔτε γὰρ ὀνομαστὶ τὰ πολλὰ αὐτῶν εἴρηται, οὔτ' Ἀντώνιος, ὃ δυνάμενος ὑμᾶς ἀκριβῶς καθ' ἕκαστον ὧν πεποίηκε διδάξαι, πάρεστι. περὶ δὲ δὴ τῆς Μακεδονίας, τῆς τε Γαλατίας, καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν, τῶν τε στρατοπέδων, ὑμέτερά ἐστιν, ὦ πατέρες, ψηφίσματα, καθ' ἃ τοῖς τε ἄλλοις ὡς ἕκαστα προσετάξατε, καὶ ἐκείνῳ τὴν Γαλατίαν μετὰ τῶν στρατιωτῶν ἐνεχειρίσατε. καὶ τοῦτο καὶ Κικέρων οἶδε. παρῆν γάρ, καὶ πάντα γε αὐτὰ ὁμοίως ὑμῖν ἐψηφίζετο. καίτοι πόσῳ κρεῖττον ἦν τότε αὐτὸν ἀντειπεῖν, εἴπερ τι αὐτῶν μὴ δεόντως ἐγίγνετο, καὶ διδάξαι ὑμᾶς ταῦτα ἃ νῦν προΐσχεται· ἢ παραχρῆμα μὲν σιωπῆσαι, καὶ περιϊδεῖν ὑμᾶς ἁμαρτάνοντας, νῦν δὲ λόγῳ μὲν Ἀντωνίῳ ἐγκαλεῖν, ἔργῳ δὲ τῆς βουλῆς κατηγορεῖν;

24. „Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτο δύναιτ' ἄν τις σωφρονῶν εἰπεῖν, ὅτι ἐκεῖνος ταῦθ' ὑμᾶς ψηφίσασθαι ἐβιάσατο. οὔτε γὰρ αὐτὸς ἰσχύν τινα στρατιωτῶν εἶχεν, ὥστε παρὰ γνώμην ὑμᾶς ποιῆσαί τι καταναγκάσαι· καὶ τὸ πρᾶγμα ὑπὲρ τῆς πόλεως πέπρακται. ἐπειδὴ γὰρ προὔπεμπε τὰ στρατεύματα καὶ συνεστήκει, (δέος γὰρ ἦν, μὴ πυθόμενα περὶ τῆς τοῦ Καίσαρος σφαγῆς, στασιάσῃ, καί τινα φλαῦρον προστησάμενα, αὖθις πολεμήσῃ) ἔδοξεν ὑμῖν, ὀρθῶς καὶ καλῶς ποιοῦσι, τὸν Ἀντώνιον ἐπ' αὐτὰ ἐπι-

στῆσαι, τὸν ὕπατον, τὸν τὴν ὁμόνοιαν πρυτανεύσαντα, τὸν τὴν δικτατωρίαν παντελῶς ἐκ τῆς πολιτείας ἐκκόψαντα. καὶ διὰ τοῦτό γε καὶ τὴν Γαλατίαν αὐτῷ ἀντὶ τῆς Μακεδονίας ἀντεδώκατε, ἵν' ἐνταῦθα ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ὢν, μήτε τι κακουργήσῃ, καὶ τὸ προσταχθὲν εὐθὺς ὑφ' ὑμῶν ποιήσῃ.

25. „Ταῦτα μὲν οὖν πρὸς ὑμᾶς εἶπον, ἵν' εἰδῆτε ὀρθῶς βουλευσάμενοι. πρὸς δὲ Κικέρωνα καὶ ἐκεῖνός μοι ὁ λόγος ἐξήρκει, ὅτι καὶ παρῆν πᾶσι τούτοις, ὅτε ἐγίγνετο, καὶ μεθ' ὑμῶν αὐτὰ ἐψηφίσατο, μήτε στρατιώτην τινὰ Ἀντωνίου ἔχοντος, μήθ' ὅλως ἐνδείξασθαί τι φοβερὸν ἡμῖν δυναμένου, διὸ καὶ τῶν συμφερόντων ἄν τι παρείδομεν. ἀλλ' εἰ καὶ τότε ἐσιώπησας, νῦν γε εἰπὲ, τί ἐχρῆν ἡμᾶς ποιῆσαι, τούτων οὕτως ἐχόντων; ἆφεῖναι τὰ στρατεύματα ἄναρχα; καὶ πῶς οὐκ ἂν μυρίων κακῶν καὶ τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν ἐνέπλησαν; ἀλλ' ἑτέρῳ τινὶ προστάξαι; καὶ τίνα ἂν ἀναγκαιότερον καὶ ἐπιτηδειότερον τοῦ Ἀντωνίου εὕρομεν; τοῦ ὑπάτου, τοῦ πάντα τὰ τῆς πόλεως διοικοῦντος, τοῦ τοσαύτην φυλακὴν τῆς ὁμονοίας ἡμῶν πεποιημένου, τοῦ μυρία ἐπιδείγματα τῆς πρὸς τὸ κοινὸν εὐνοίας παρεσχημένου; τίνα τῶν σφαγέων; οἷς οὐδ' ἄλλως ἐν τῇ πόλει διατρίβειν ἀσφαλὲς ἐγίγνετο. τίνα τῶν ταὐναντία αὐτοῖς φρονούντων; οὓς πάντες ὑπώπτευον. τίς ἀξιώσει προέχων, τίς ἐμπειρίᾳ προφέρων παρὰ τοῦτον ἄλλος ἦν; ἀλλ' ἀγανακτεῖς, ὅτι μὴ σὲ προειλόμεθα. καὶ τίνα μὲν ἀρχὴν εἶχες; τί δ' οὐκ ἂν ἔδρασας, ὅπλα καὶ στρατιώτας λαβών, ὁ τοσαῦτα

καὶ τηλικαῦτα ἐν τῇ ὑπατείᾳ ταράξας ἐκ τῶν ἐπιτεταχθευμένων σου τούτων ἀντιτεθέντων, ὧν μόνων ἦς κύριος;

26. „Ἀλλ' ἐκεῖσε ἐπάνειμι, ὅτι καὶ παρῆς τούτοις, ὅτε ἐψηφίζετο, καὶ οὐδὲν ἀντεῖπες, ἀλλὰ καὶ συγκατέθου πᾶσιν αὐτοῖς, ὡς καὶ ἀρίστοις καὶ ἀναγκαίοις δηλονότι οὖσιν. οὐ γάρ που καὶ παῤῥησίας ἐνδεὴς ἦσθα· πολλὰ γοῦν καὶ μάτην ὑλάκτεις. οὐ μὴν οὐδὲ ἐφοβήθης τινά· πῶς γὰρ ἂν ἔδεισας τὸν γυμνὸν, ὁ μὴ φοβούμενος τὸν ὡπλισμένον; πῶς τὸν μόνον, ὁ μὴ φοβούμενος τὸν τοσούτους στρατιώτας ἔχοντα; καίτοι σύ γε καὶ ἐπὶ τούτῳ σεμνύνῃ, ὅτι πάνυ τοῦ θανάτου, ὥσγε καὶ φῂς, καταφρονεῖς. οὕτω δὴ τούτων ἐχόντων, πότερος ὑμῖν ἀδικεῖν δοκεῖ; Ἀντώνιος, ὁ τὰς δυνάμεις τὰς δοθείσας αὐτῷ παῤ ὑμῶν διοικῶν· ἢ Καῖσαρ, ὁ τοσαύτην ἰσχὺν ἰδίαν περιβεβλημένος; ὁ πρὸς τὴν ἐπιτραπεῖσαν αὐτῷ παῤ ὑμῶν ἀρχὴν ἀπελθὼν· ἢ Βροῦτος, ὁ κωλύων αὐτὸν τῆς χώρας ἐπιβῆναι; Ἀντώνιος, ὁ τοὺς συμμάχους ὑμῶν ἀναγκάσαι θέλων τοῖς ψηφίσμασιν ὑμῶν πεισθῆναι· ἢ ἐκεῖνοι, οἱ τὸν μὲν πεμφθέντα ὑφ' ὑμῶν ἄρχοντα μὴ προσδεδεγμένοι, τῷ δὲ ἀπεψηφισμένῳ προστεθειμένοι; Ἀντώνιος, ὁ τοὺς στρατιώτας τοὺς ὑμετέρους συνέχων· ἢ οἱ στρατιῶται, οἱ τὸν ἄρχοντα αὐτῶν ἐγκαταλελοιπότες; Ἀντώνιος, ὁ μηδένα τούτων τῶν στρατιωτῶν τῶν ὑφ' ὑμῶν αὐτῷ δοθέντων ἐς τὴν πόλιν ἐσαγαγών· ἢ Καῖσαρ, ὁ τοὺς πάλαι ἐστρατευμένους ἀναπείσας χρήμασι δεῦρο ἐλθεῖν; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐδὲ λόγου τινὸς ἔτι δεῖν ἡγοῦμαι,

πρὸς τὸ μὴ οὐκ ἐκεῖνον μὲν πάντα τὰ προσταχθέντα αὐτῷ ὑφ' ὑμῶν ὀρθῶς δυκεῖν διοικεῖν, τούτους δὲ καὶ δίκην ὧν αὐτοὶ καθ' αὑτοὺς ἐτόλμησαν, ὑποσχεῖν ὀφείλειν. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὴν παρὰ τῶν στρατιωτῶν φυλακὴν ἐλάβετε, ἵν' ἀσφαλῶς ὑπὲρ τῶν παρόντων (οὐκ Ἀντωνίου ἕνεκα, τοῦ μήτε ἰδίᾳ τι πεποιηκότος, μήτ' ἔν τινι ὑμᾶς πεφοβηκότος, ἀλλ' ἐκείνου τοῦ καὶ δύναμιν ἐπ' αὐτὸν συνειληχότος, καὶ πολλοὺς στρατιώτας καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει πολλάκις ἐσχηκότος) βουλεύσησθε.

27. „Ταῦτα μὲν οὖν διὰ Κικέρωνα εἶπον, ἐπειδήπερ ἀδίκων ἐς ἡμᾶς λόγων ὑπῆρξεν. οὔτε γὰρ ἄλλως φιλαπεχθήμων εἰμὶ, ὥσπερ οὗτος, οὔτ' ἐμοὶ μέλει τἀλλότρια πολυπραγμονεῖν· ὅπερ οὗτος ἀεὶ ποιῶν σεμνύνεται. ἃ δ' ὑμῖν παραινῶ, μήτ' Ἀντωνίῳ τι χαριζόμενος, μήτε Καίσαρα ἢ Βροῦτον διαβάλλων, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν κοινῇ συμφερόντων, ὥσπερ που προσήκει, βουλεύων, νῦν ἤδη φράσω. φημὶ γὰρ δεῖν, μήτε ἐχθρόν πω μηδένα τούτων τῶν τὰ ὅπλα ἐχόντων ποιήσασθαι, μήτ' ἀκριβῶς ἐξετάζειν, τί καὶ πῶς ὑπ' αὐτῶν πέπρακται. οὔτε γὰρ ὁ παρὼν καιρὸς ἐπιτήδειός ἐστι πρὸς τοῦτο, καὶ πολιτῶν αὐτῶν ἡμετέρων πάντων ὁμοίως ὄντων, ἄν τέ τις πταίσῃ σφῶν, ἡμῖν ἀπολεῖται· ἄν τε κατορθώσῃ, ἐφ' ἡμᾶς αὐξηθήσεται. δι' οὖν ταῦτα καὶ πολιτικῶς καὶ φιλικῶς αὐτοὺς ἡγοῦμαι χρῆναι μεταχειρίσασθαι· καὶ πέμψαι μὲν πρὸς πάντας ὁμοίως, κελεύοντας αὐτοῖς ἔκ τε τῶν ὅπλων ἀπαλλαγῆναι, καὶ ἐφ' ἡμῖν καὶ ἑαυτοὺς καὶ τὰ στρατόπεδα ποιήσα-

σθαι· πόλεμον δὲ μηδέπω πρὸς μηδένα αὐτῶν ἐξενεγκεῖν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀπαγγελθησομένων, τοὺς μὲν θελήσαντας ἡμῖν πειθαρχῆσαι, ἐπαινέσαι, τοῖς δ' ἀπειθήσασι πολεμῆσαι. τοῦτο γὰρ καὶ δίκαιον καὶ συμφέρον ἡμῖν ἐστι, μήτε ἐπειχθῆναι, μήτε προπετῶς τι πρᾶξαι, ἀλλ' ἐπισχεῖν, καὶ καιρόν τινα καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις καὶ τοῖς στρατιώταις εἰς τὸ μετανοῆσαι δόντας, ἔπειθ' οὕτως, ἂν τοῦ πολέμου δεήσῃ, τοῖς ὑπάτοις αὐτὸν προστάξαι.

28. „Καὶ σοὶ δέ, ὦ Κικέρων, παραινῶ, μήτε γυναικείως θρασύνεσθαι, μήτε τὸν Βαμβαλίωνα μιμεῖσθαι, μηδὲ πολεμοποιεῖν, μήτε διὰ τὴν ἰδίαν πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἔχθραν δημοσίᾳ πᾶσαν τὴν πόλιν ἐς κίνδυνον αὖθις καθιστάναι. καλῶς μὲν γὰρ ποιήσεις, ἂν καὶ ἐκείνῳ συναλλαγῇς, μεθ' οὗ πολλὰ δὴ πολλάκις φιλικὰ ἔπραξας. εἰ δ' οὖν ἀκαταλλάκτως αὐτῷ ἔχεις, ἀλλ' ἡμῶν γε φεῖσαι, μηδὲ εἰσηγητὴς ἡμῖν τῆς πρὸς ἀλλήλους φιλίας γεγονὼς, νῦν αὐτὴν καταλύσῃς· ἀλλ' ἀναμνησθεὶς τῆς τε ἡμέρας ἐκείνης, καὶ τῶν λόγων, ὧν ἐν τῷ τῆς Γῆς τεμένει ἐποιήσω, χάρισαί τι καὶ τῇ Ὁμονοίᾳ ταύτῃ παρ' ἧ νῦν βουλευόμεθα· ἵνα μὴ καὶ ἐκεῖνα διαβάλλῃς, ὡς οὐκ ἀπ' ὀρθῆς διανοίας, ἀλλ' ὑπό τινος ἄλλου λεχθέντα. τοῦτο γὰρ καὶ τῇ πόλει συμφέρει, καὶ σοὶ πλείστην δόξαν οἴσει. μὴ γάρτοι νομίσῃς, ὅτι τὸ θρασύνεσθαι, ἢ εὐκλεές ἐστιν, ἢ ἀσφαλές· μηδ' ἂν εἴπῃς, ὅτι τοῦ θανάτου καταφρονεῖς, καὶ ἐπαινεῖσθαι ἐπὶ τούτῳ πιστεύσῃς. τοὺς μὲν γὰρ τοιούτους, ὡς καὶ κακὸν ἄν τι ὑπ' ἀνοίας τολμήσαντας, καὶ ὑ-

ποπτεύουσι πάντες, καὶ μισοῦσιν· οὓς δ' ἂν ἴδωσι περὶ πλείστου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν ποιουμένους, καὶ ἐπαινοῦσι καὶ ἐγκωμιάζουσιν, ὡς μηδὲν ἂν ἑκόντας ἄξιον θανάτου ποιήσαντας. καὶ σὺ οὖν, εἴπερ ὄντως σώζεσθαι τὴν πατρίδα θέλεις, τοιαῦτα καὶ λέγε καὶ πράττε, ἐξ ὧν καὶ αὐτὸς σωθήσῃ, μὴ μὰ Δί' ἐξ ὧν καὶ ἡμᾶς συναπολέσεις."

29. Τοιαῦτα τοῦ Καλήνου εἰπόντος, ὁ Κικέρων οὐκ ἤνεγκεν. αὐτὸς μὲν γὰρ καὶ ἀκράτῳ καὶ κατακορεῖ τῇ παῤῥησίᾳ ἀεὶ πρὸς πάντας ὁμοίως ἐχρῆτο, παρὰ δὲ δὴ τῶν ἄλλων οὐκ ἠξίου τὴν ὁμοίαν ἀντιλαμβάνειν. καὶ τότε οὖν, ἐφεὶς τὸ τὰ δημόσια διασκοπεῖν, ἐς λοιδορίας αὐτῷ κατέστη· ὥστε τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ διὰ τοῦτο οὐχ ἥκιστα μάτην κατατριβῆναι. τῇ δ' οὖν ὑστεραίᾳ, καὶ τῇ τρίτῃ, πολλῶν καὶ ἄλλων ἐφ' ἑκάτερα λεχθέντων, ἐκράτησαν οἱ τὰ τοῦ Καίσαρος πράττοντες. καὶ τοῦτο μὲν, αὐτῷ ἐκείνῳ καὶ εἰκόνα, καὶ τὸ βουλεύειν ἐν τοῖς τεταμιευκόσι, τό, τε τὰς ἄλλας ἀρχὰς δέκα ἔτεσι θᾶσσον παρὰ τὸ νενομισμένον αἰτῆσαι, καὶ τὸ τὰ χρήματα, ἃ τοῖς στρατιώταις ἐδεδώκει, παρὰ τῆς πόλεως (ὅτι δὴ καθ' ἑαυτὸν, ὑπὲρ αὐτῆς δή, παρεσκεύασε σφᾶς) λαβεῖν· τοῦτο δὲ, καὶ τοῖς στρατιώταις, καὶ ἐκείνοις καὶ τοῖς τὸν Ἀντώνιον ἐγκαταλιποῦσι, τὸ μήτ' ἄλλον τινὰ πόλεμον ἀντιπολεμῆσαι, καὶ χώραν εὐθὺς δοθῆναι, ἐψηφίσαντο· πρός τε τὸν Ἀντώνιον πρεσβείαν ἔπεμψαν, κελεύουσάν οἱ τά τε στρατόπεδα καὶ τὴν Γαλατίαν ἀφεῖναι, καὶ ἐς τὴν Μακεδονίαν ἀπελθεῖν. καὶ τοῖς στρατευομένοις αὐτῷ προ-

εἶπον, οἵκαδε ἐντὸς ῥητῆς ἡμέρας ἀναχωρῆσαι, ἢ εἰδέναι, ὅτι ἐν πολεμίων μοίρᾳ γενήσονται. καὶ προσέτι καὶ τοὺς βουλευτὰς τοὺς ἀρχὰς τῶν ἐθνῶν παρ' αὐτοῦ λαβόντας καταλύσαντες, ἑτέρους ἀντ' αὐτῶν ἀντιπεμφθῆναι ἔγνωσαν. τότε μὲν ταῦτ' ἐκυρώθη. ὕστερον δὲ οὐ πολλῷ, πρὶν καὶ τὴν γνώμην αὐτοῦ μαθεῖν, ταραχήν τε εἶναι ἐψηφίσαντο, καὶ τὴν ἐσθῆτα τὴν βουλευτικὴν ἀπεδύσαντο. τόν τε πόλεμον τὸν πρὸς αὐτὸν τοῖς ὑπάτοις καὶ τῷ Καίσαρι, στρατηγοῦ τινα ἀρχὴν δόντες, προσέταξαν, καὶ σφίσι καὶ τὸν Λέπιδον, Λούκιόν τε Μουνάτιον Πλάγκον ἐν μέρει τῆς ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις Γαλατίας ἄρχοντα βοηθῆσαι ἐκέλευσαν.

30. Οὕτω μὲν τῷ Ἀντωνίῳ, καὶ ἄλλως πολεμησείοντι, αὐτοὶ τὴν πρόφασιν τῆς ἔχθρας παρέσχον. ἅσμενος γὰρ τῶν ἐψηφισμένων λαβόμενος, αὐτίκα τε τοῖς πρέσβεσιν ἐξωνείδισεν, ὡς οὔτ' ὀρθῶς οὔτ' ἴσως οἱ πρὸς τὸ μειράκιον (τὸν Καίσαρα λέγων) ἐχρήσαντο, καὶ ἀντιπέμψας ἑτέρους, ὅπως ἐς ἐκείνους τὴν αἰτίαν περιστήσῃ τοῦ πολέμου, προετείνατό τινα, ἃ αὐτῷ μὲν εὐπρέπειαν ἔφερεν, ἀδύνατα δ' ἦν καὶ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων τῶν συναιρομένων οἱ πραχθῆναι. ἔμελλε μὲν γὰρ οὐδὲν τῶν προσταχθέντων ποιήσειν, εὖ δὲ ἐπιστάμενος ὅτι οὐδὲ ἐκεῖνοί τι τῶν προβληθέντων ὑπ' αὐτοῦ πράξουσιν, ὑπισχνεῖται δῆθεν πάντα τὰ δεδογμένα σφίσι ποιήσειν, ὅπως αὐτός τε ἀναφυγήν, ὡς ἂν πράξας αὐτά, ἔχῃ· καὶ τὰ τῶν ἐναντίων, ἁρνησαμένων ἃ ἐπήγγελλεν, αἴτια τοῦ πολέμου φθάσῃ γενόμενα. τήν

τε γὰρ Γαλατίαν ἐκλείψειν, καὶ τὰ στρατόπεδα ἀφήσειν ἔλεγεν, ἂν τούτοις τε τὰ αὐτὰ, ἅπερ τοῖς τοῦ Καίσαρος ἐψηφίσαντο, δῶσι, καὶ τὸν Κάσσιον τόν τε Βροῦτον τὸν Μάρκον ὑπάτους ἕλωνται. καὶ γὰρ τοῦτ' ἤτησε, προσποιούμενος τοὺς ἄνδρας, ἵνα μηδεμίαν αὐτῷ ὀργὴν τῶν πρὸς τὸν Δέκιμον τὸν συνωμότην σφῶν πραττομένων ἔχοιεν.

31. Ἀντώνιος μὲν ταῦτα προῐσχετο, σαφῶς εἰδὼς μηδέτερον αὐτῶν ἐσόμενον. ὁ γὰρ Καῖσαρ οὐκ ἄν ποτε ὑπέμεινεν οὔτε τοὺς σφαγέας τοὺς τοῦ πατρὸς ὑπατεῦσαι, οὔτε τοὺς στρατιώτας τοῦ Ἀντωνίου τὰ αὐτὰ τοῖς ἑαυτοῦ λαβόντας, προσφιλεστέρους αὐτῷ μᾶλλον γενέσθαι. οὔκουν οὐδὲ ἐκυρώθη τι αὐτῶν, ἀλλὰ τότε μᾶλλον Ἀντωνίῳ τὸν πόλεμον πάλιν ἐπήγγειλαν, καὶ τοῖς συνοῦσιν οἱ προηγόρευσαν αὖθις, ἐγκαταλιπεῖν αὐτὸν, ἑτέραν τινὰ ἡμέραν τάξαντες. τάς τε χλαμύδας τὰς στρατιωτικὰς πάντες, καὶ οἱ μὴ ἐκστρατεύσαντες, ἠμπέσχοντο· καὶ τοῖς ὑπάτοις τὴν φυλακὴν τῆς πόλεως ἐπέτρεψαν, ἐκεῖνο δὲ τὸ εἰθισμένον τῷ δόγματι προσγράψαντες, τὸ μηδὲν ἀπ' αὐτῆς ἀποτριβῆναι. ἐπειδή τε πολλῶν χρημάτων ἐς τὸν πόλεμον ἐδέοντο, πάντες μὲν τὸ πέμπτον καὶ εἰκοστὸν τῆς ὑπαρχούσης σφίσιν οὐσίας ἐπέδωκαν· οἱ δὲ δὴ βουλευταὶ καὶ τέσσαρας ὀβολοὺς καθ' ἑκάστην κεραμίδα τῶν ἐν τῇ πόλει οἰκιῶν, ὅσας ἢ αὐτοὶ ἐκέκτηντο, ἢ ἄλλων οὔσας ᾤκουν. καὶ χωρὶς ἕτερα οὐκ ὀλίγα οἱ πάνυ πλούσιοι συνετέλεσαν· τά τε ὅπλα, καὶ τὰ ἄλλα, τὰ πρὸς τὴν στρατείαν ἀναγκαῖα, συχναὶ μὲν πόλεις, συχνοὶ δὲ καὶ ἰδιῶται

τροῖκα ἐξεποίησαν. τοσαύτη γὰρ ἀχρηματία τὸ δημόσιον τότε ἔσχεν, ὥστε μηδὲ τὰς πανηγύρεις, τὰς ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ὀφειλούσας γενέσθαι, ἐπιτελεσθῆναι, ἔξω βραχέων τινῶν, ὁσίας ἕνεκα.

32. Ταῦτα δὲ ὅσοι μὲν τῷ τε Καίσαρι ἐχαρίζοντο, καὶ τὸν Ἀντώνιον ἐμίσουν, προθύμως ἔπραττον· οἱ δὲ δὴ πλείους, ἅτε καὶ ταῖς στρατείαις ἅμα καὶ ταῖς εἰσφοραῖς βαρούμενοι, ἐδυσχέραινον· καὶ μάλισθ' ὅτι ἄδηλον μὲν ἦν ὁπότερος αὐτῶν κρατήσει, πρόδηλον δὲ ὅτι τῷ νικήσαντι δουλεύσουσι. συνῆσαν δ' οὖν καὶ τὰ τοῦ Ἀντωνίου βουλόμενοι, οἱ μέν, ἄντικρυς πρὸς αὐτόν, ἄλλοι δὲ καὶ δήμαρχοι στρατηγοί τέ τινες, ἀπῆλθον· οἱ δὲ, καὶ κατὰ χώραν μείναντες, (ὧν καὶ ὁ Καλῆνος ἦν) ἔπραττον ὑπὲρ αὐτοῦ πάνθ' ὅσα ἐδύναντο· τὰ μὲν ἐπικρυπτόμενοι, τὰ δὲ καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ διαδικαιοῦντες. οὔκουν οὐδὲ τὴν ἐσθῆτα εὐθὺς ἠλλάξαντο, ἀλλὰ καὶ ἔπεισαν αὖθις τὴν γερουσίαν πρέσβεις πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἄλλους τέ τινας, καὶ τὸν Κικέρωνα πέμψαι· πρόφασιν μὲν, ὡς καὶ πείσοντα αὐτὸν ὁμολογῆσαι, ἔργῳ δὲ, ἵν' ὑπεξαιρεθῇ σφίσι. συννοήσας οὖν τοῦτ' ἐκεῖνος ἐφοβήθη μὲν, καὶ οὐκ ἐτόλμησεν ἑαυτὸν ἐς τὰ τοῦ Ἀντωνίου ὅπλα ἐκδοῦναι. κἀκ τούτου οὐδ' ἄλλος τις τῶν πρεσβευτῶν ἀπῆρεν.

33. Ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτ' ἐπράττετο, τέρατα αὖθις οὐ σμικρὰ καὶ τῇ πόλει, καὶ αὐτῷ τῷ ὑπάτῳ τῷ Οὐΐοι ἐγένετο. ἐν γὰρ τῇ ἐσχάτῃ ἐκκλησίᾳ, μεθ' ἣν ἐς τὸν πόλεμον ἐξώρμησεν, ἄνθρωπός τις τὴν γόνιον που τὴν ἱερὰν καλουμένην ἔχων, δημηγοροῦντός

τι αὐτοῦ κατέπεσε· καὶ ἀνδριὰς αὐτοῦ χαλκοῦς ἑ
τῷ τῆς οἰκίας προθύρῳ ἑστὼς, ἀνετράπη αὐτόματο
τῇ ἡμέρᾳ, τῇ τε ὥρᾳ, ᾗ ἐξεστράτευσε. τά τε ἱερὰ τ
προπολέμια οἱ μάντεις οὐκ ἠδυνήθησαν ὑπὸ το
πλήθους τοῦ αἵματος διαγνῶναι. καί τις ἐν τούτ
φοίνικα αὐτῷ προσφέρων, ἔν τε τῷ αἵματι τῷ προ
κεχυμένῳ ὤλισθε, καὶ πεσὼν τὸν φοίνικα ἐμίανε
ἐκείνῳ μὲν δὴ ταῦτα ἐγένετο. ἀλλ' εἰ μὲν ἰδιωτεύοι
τί οἱ συνενήνεκτο, ἐς μόνον ἂν αὐτὸν ἔτεινεν· ἐπ
δ' ὑπάτευε, καὶ ἐς πάντας ὁμοίως ἤνεγκεν· ὥσπε
εό, τε τῆς μητρὸς τῶν θεῶν ἄγαλμα τὸ ἐν τῷ παλ
τίῳ ὂν, (πρὸς γάρ τοι τὰς τοῦ ἡλίου ἀνατολὰς πρ
τερον βλέπον, πρὸς δυσμὰς ἀπὸ ταυτομάτου μετ
στράφη·) καὶ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς τὸ πρὸς τῇ Μουτίν
παρ' ᾗ καὶ τὰ μάλιστα ἐμαχέσαντο, τιμώμενον, (α
μά τε γὰρ πολὺ, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ γάλα ἀνῆκε
καὶ πρυσέτι καὶ τὸ τοὺς ὑπάτους τὴν ἔξοδον πρ
τῶν Λατίνων ἀνοχῶν ποιήσασθαι. οὐ γὰρ ἔστιν, ὁ
πότε τούτου γενομένου, καλῶς ἀπήλλαξαν. ἀμέλ
καὶ τότε οἱ ὕπατοι ἀμφότεροι, καὶ ἐκ τοῦ ὁμίλο
πάμπολυ πλῆθος, τὸ μὲν ἐν τῷ πειρόντι, τὸ δὲ κα
μετὰ ταῦτα, τῶν τε ἱππέων καὶ τῶν βουλευτῶν πο
λοί, καὶ οἱ μάλιστα ἀνὰ τοὺς πρώτους ὄντες, ἀπώλο
το. τοῦτο μὲν γὰρ αἱ μάχαι, τοῦτο δὲ καὶ αἱ οἴκα
σφαγαὶ τὸν Σύλλειον τρόπον αὖθις γενόμεναι, πῦ
ὃ, τι περιῆν ἄνθος αὐτῶν, ἐξ ὧν δρώντων σφᾶ
ἔφθειραν.

34. Αἴτιοι δὲ τῶν κακῶν τούτων αὐτοὶ ἑαυτο
οἱ βουλευταὶ ἐγένοντο. δέον γὰρ αὐτοὺς ἕνα τιν

τὸν τὰ ἀμείνω φρονοῦντα προστήσασθαι, καὶ ἐκείνῳ διαπαντὸς συναίρεσθαι, τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησαν· ὑπολαβόντες δὲ δή τινας, καὶ ἐπὶ τοὺς ἑτέρους ἐπαυξήσαντες, ἔπειτα καὶ ἐκείνους ἀντικαθελεῖν ἐπεχείρησαν. κἀκ τούτου φίλον μὲν οὐδένα, ἐχθροὺς δὲ πάντας ἔσχον. οὐ γὰρ τὸν αὐτὸν τρόπον πρός τε τοὺς λυπήσαντας τινὲς, καὶ πρὸς τοὺς εὐεργετήσαντας διατίθενται, ἀλλὰ τῆς μὲν ὀργῆς καὶ ἄκοντες ἀνημονεύουσι, τῆς δὲ δὴ χάριτος καὶ ἑκόντες ἐπιλανθάνονται· τὸ μέν τι ἀπαξιοῦντες εὖ πεπονθέναι δοκεῖν ὑπό τινων, ὡς καὶ ἀσθενέστεροι σφῶν δόξαντες εἶναι· τὸ δέ, ἀγανακτοῦντες, εἴπερ ἀντικακῶσθαι νομισθήσονται πρός τινος, ὡς καὶ ἀνανδρείαν ὀφλήσοντες. καὶ ἐκεῖνοι οὖν ἵνα μὲν μηδένα προσδεξάμενοι, ἄλλῳ δὲ καὶ ἄλλῳ ἐν μέρει προσθέμενοι, καὶ τὰ μὲν ὑπὲρ αὐτῶν, τὰ δὲ καὶ κατ' αὐτῶν ψηφισάμενοι καὶ πράξαντες, πολλὰ μὲν δι' αὐτοὺς, πολλὰ δὲ καὶ ὑπ' αὐτῶν ἔπαθον. ἡ μὲν γὰρ ὑπόθεσις τοῦ πολέμου μία πᾶσι σφίσιν ἦν, τόν τε δῆμον καταλυθῆναι, καὶ δυναστείαν τινὰ γενέσθαι. μαχόμενοι δὲ, οἱ μὲν, ὅτῳ δουλεύσουσιν, οἱ δὲ, ὅστις αὐτῶν δεσπόσει, τὰ μὲν πράγματα ἀμφότεροι ὁμοίως ἔφθειρον, πρὸς δὲ δὴ τύχην, διάφορον ἑκάτεροι δόξαν ἐκτήσαντο. οἱ μὲν γὰρ εὖ πράξαντες, καὶ εὔβουλοι καὶ φιλοπόλιδες ἐνομίσθησαν· οἱ δὲ δὴ πταίσαντες, καὶ πολέμιοι τῆς πατρίδος, καὶ ἀλιτήριοι ὠνομάσθησαν. ἐς τοῦτο μὲν δὴ τότε τὰ τῶν Ῥωμαίων πράγματα προήχθη.

35. Λέξω δὲ καὶ καθ' ἕκαστον τῶν γενομένων

καὶ γαρ καὶ παίδευσις ἐν τούτῳ ταμάλιστα εἶναί μοι δοκεῖ, ὅταν τις τὰ ἔργα τοῖς λογισμοῖς ὑπολέγων, τήν τε ἐκείνων φύσιν ἐκ τούτων ἐλέγχῃ, καὶ τούτους ἐκ τῆς ἐκείνων ὁμολογίας τεκμηριοῖ. ἐπολιόρκει μὲν ὁ Ἀντώνιος τὸν Δέκιμον ἐν τῇ Μουτίνῃ ὄντα, ὡς μὲν τἀκριβὲς εἰπεῖν, ὅτι οὐ παρῆκεν αὐτῷ τὴν Γαλατίαν· ὡς δ' αὐτὸς ἐπλάττετο, ὅτι τῶν τοῦ Καίσαρος σφαγέων ἐγεγόνει. ἐπειδὴ γὰρ οὔτε κόσμον ἡ ἀληθὴς τοῦ πολέμου αἰτία ἔφερε, καὶ ἅμα καὶ τὰ τοῦ δήμου πρὸς τὸν Καίσαρα, ἐπὶ τῇ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τιμωρίᾳ, ἀποβλέποντα ἐθεώρει, τοῦτο πρόσχημα τοῦ πολέμου προεβάλετο. ὅτι γὰρ ἐσκήπτετο αὐτό, ἵνα τὴν Γαλατίαν κατάσχῃ, καὶ αὐτὸς ἐδήλωσε, τόν τε Κάσσιον καὶ τὸν Βροῦτον τὸν Μάρκον ὑπάτους ἀποδειχθῆναι αἰτήσας. πρὸς γάρ τοι τὰ ἑαυτοῦ συμφέροντα, ἑκάτερον ἐκ τοῦ ἐναντιωτάτου προσεποιεῖτο. Καῖσαρ δὲ ἐστρατεύετο μὲν ἐπ' αὐτὸν, πρὶν καὶ ψηφισθῆναι οἱ τὸν πόλεμον, οὐ μὴν καὶ ἐπεποιήκει λόγου ἄξιον οὐδέν. μαθὼν δὲ δὴ τὰ δεδογμένα, τὰς μὲν τιμὰς ἀπεδέχετο, καὶ ἔχαιρεν, ἄλλως τε καὶ ὅτι θύοντι αὐτῷ, ὅτε τὸν κόσμον καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ στρατηγοῦ ἔλαβε, διττὰ τὰ ἥπατα ἐν πᾶσι τοῖς ἱερείοις, δώδεκα οὖσιν, εὑρέθη. τῷ δὲ καὶ πρὸς τὸν Ἀντώνιον καὶ πρέσβεις καὶ λόγους πεμφθῆναι, ἀλλὰ μὴ οὐκ ἀκήρυκτον εὐθὺς αὐτῷ τὸν πόλεμον ἐπαγγελθῆναι, ἤσχαλλε· καὶ μάλισθ', ὅτι καὶ τοὺς ὑπάτους ἐκείνῳ τε ἰδίᾳ τι περὶ τῆς ὁμονοίας ἐπεσταλκότας, καὶ γράμματα παρ' αὐτοῦ πρός τινας τῶν βουλευτῶν πεμφθέντα καὶ ἁλόντα,

τούτους τε ἀποδόντας, καὶ ἑαυτὸν ἀποκρυψαμένους, τόν τε πόλεμον μήτε σπουδῇ μήτε παραχρῆμα, τῇ τοῦ χειμῶνος προφάσει, ποιουμένους ἤσθετο. οὐ μέντοι ἔχων ὅπως ἐκφήνειεν αὐτά, (οὔτε γὰρ ἀλλοτριῶσαι σφᾶς ἤθελεν, οὔτ' αὖ πεῖσαί τι ἢ καὶ βιάσασθαι ἐδύνατο) ἡσυχίαν καὶ αὐτὸς ἐν τῇ Κορνηλίου ἀγορᾷ χειμάζων ἦγε, μέχρις οὗ περὶ τῷ Δεκίμῳ ἐφοβήθη.

36. Ἐκεῖνος γὰρ ἰσχυρῶς πρότερον μὲν τὸν Ἀντώνιον ἠμύνετο, καί ποτε ὑποτοπήσας τινὰς ἐς τὴν πόλιν ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ διαφθορᾷ τῶν στρατιωτῶν ἐσπεπέμφθαι, συνεκάλεσε μὲν τοὺς παρόντας, καὶ βραχέα ἄττα ὑπειπών, ἐκήρυξεν (δείξας τι χωρίον) τοὺς μὲν ἐν τοῖς ὅπλοις ἐπὶ τάδε, τοὺς δὲ ἰδιώτας ἐπὶ θάτερα αὐτοῦ ἀπελθεῖν. καὶ οὕτως ἀπορήσαντας τοὺς τοῦ Ἀντωνίου ὅπη τράπωνται, καὶ μονωθέντας, κατεφώρασε καὶ συνέλαβεν. ἔπειτα παντελῶς ἀπετειχίσθη. δείσας οὖν ὁ Καῖσαρ, μὴ καὶ βίᾳ ἁλῷ, ἢ καὶ ἀπορίᾳ τῶν ἐπιτηδείων ὁμολογήσῃ, ἠνάγκασε τὸν Ἵρτιον συνεπιστρατεῦσαι. ὁ γὰρ Οὐϊτούϊος ἐν τῇ Ῥώμῃ ἔτι τούς τε καταλόγους ἐποιεῖτο, καὶ τοὺς νόμους τῶν Ἀντωνίων κατέλυεν. ὁρμήσαντες οὖν, Βονωνίαν μὲν, ἐκλειφθεῖσαν ὑπὸ τῶν φρουρῶν, ἀμαχεὶ παρέλαβον, καὶ τοὺς ἱππέας τοὺς μετὰ τοῦτο ἀπαντήσαντας σφίσιν ἐτρέψαντο· ὑπὸ δὲ τοῦ πρὸς τῇ Μουτίνῃ ποταμοῦ, τῆς τε ἐπ' αὐτῷ φυλακῆς, οὐχ οἷοί τε ἐγένοντο περαιτέρω προχωρῆσαι. βουλόμενοι οὖν καὶ ὡς τήν τε παρουσίαν σφῶν τῷ Δεκίμῳ, μὴ καὶ φθάσῃ τι συμβάς, δηλῶσαι, τὸ μὲν

πρῶτον ἀπὸ τῶν ὑψηλοτάτων δένδρων ἐ
ἐπεὶ δὲ οὐ συνίει, ἐς ἐλασμὸν μολίβδο
γράψαντές τινα, ἀπείλιξαν αὐτὸν, ὥσπε
καὶ πολυμβητῇ νυκτὸς ὑφύδρῳ διενεγ
καὶ οὕτως ὁ Δέκιμος τήν τε παρουσίαν
καὶ τὴν ὑπόσχεσιν τῆς ἐπικουρίας μαθ
στειλε σφίσι τὸν αὐτὸν τρόπον· κἀκ τ
χῶς ἤδη πιόντα ἀλλήλοις διεδήλουν.

37. Ὁ οὖν Ἀντώνιος, ἰδὼν ὅτι ὁ
ἐνδώσειεν, ἐκείνῳ μὲν Λούκιον τὸν ἀδ
κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ ἐπί τε τὸν Καίσαρα
Ἴρτιον ἐχώρησε. καὶ αὐτῶν ἀντιστρατοπ
ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἱππομαχίαι τινὲς β
ἰσοπαλεῖς ἐγίγνοντο· μέχρις οὗ οἱ Κε
οὓς μετὰ τῶν ἐλεφάντων ὁ Καῖσαρ προ
πρός τε τὸν Ἀντώνιον αὖθις ἀπέκλινα
στρατοπέδου μετὰ τῶν ἄλλων ἐξελθόντε
μησαν μὲν ὡς καὶ καθ' ἑαυτοὺς τοῖς
σουσι προσμίξοντες, ὑπέστρεψαν δὲ δι'
παρὰ δόξαν μὴ προσδεχομένοις τοῖς
σφίσι προσπεσόντες, συχνοὺς αὐτῶν ἀπέ
μετὰ ταῦτα προνομεύοντές τινες ἀπ' ἀμ
χεῖρας ἦλθον. κἀκ τούτου καὶ τῶν λοιπῶ
σάντων ἑκατέροις, μάχη τε ὀξεῖα ἐγένετ
τησεν ὁ Ἀντώνιος. τούτοις τε οὖν ἐπαι
τὸν Οὐϊούϊον πλησιάζοντα αἰσθόμενος
πρὸς τὸ ἔρυμα τῶν ἀντικαθεστηκότων, ε
ελὼν αὐτὸ ῥᾷον τοῦ λοιποῦ πολεμήσει
δὴ τά τε ἄλλα, πρός τε τὰς συμφορὰς

ἐλπίδα τὴν παρὰ τοῦ Οὐϊουΐου, διὰ φυλακῆς ἐποιοῦντο, καὶ οὐκ ἀντεπεξῆγον, κατέλιπε καὶ ἐκεῖ μέρος τι τοῦ στρατοῦ, καὶ προσμιγνύναι τε σφίσι κελεύσας, ὅπως καὶ αὐτὸς ὁτιμάλιστα παρεῖναι δοκοίη, καὶ φυλάττειν ἅμα μή τινες κατὰ νώτου οἱ προσπέσωσι. διατάξας τε ταῦτα, ἀπῆρε νυκτὸς λαθὼν ἐπὶ τὸν Οὐϊούϊον ἀπὸ Βονωνίας προσιόντα· καὶ αὐτόν τε ἐνεδρεύσας κατέτρωσε, καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν στρατιωτῶν ἀπέκτεινε, τινὰς δὲ καὶ ἐς τὰ ταφρεύματα κατέκλεισε. καὶ ἂν ἐξεῖλεν αὐτούς, εἰ καὶ ἐφ' ὁποσονοῦν προσηδρεύκει σφίσι. νῦν δ' ἐπειδὴ τῇ πρώτῃ προσβολῇ οὐδὲν ἐπέρανεν, ἐφοβήθη μὴ καὶ χρονίσῃ, καί τι ἐν τούτῳ πρὸς τοῦ Καίσαρος καὶ πρὸς τῶν ἄλλων πλεονεκτηθῇ· καὶ ἐπ' ἐκείνους αὖθις ἐτράπετο. καὶ αὐτῷ ὁ Ἵρτιος ἔκ τε τῆς πορείας ἑκατέρας καὶ ἐκ τῆς μάχης πεπυνηκότι, καὶ προσέτι καὶ ἐν ἀνελπίστῳ ὄντι, μή ποτ' ἂν πολέμιόν τινα νενικηκότι οἱ προσμίξαι, ἀπαντήσας, πολὺ ἐκράτησεν. ὡς γὰρ ἔγνωσαν τὸ γιγνόμενον, Καῖσαρ μὲν ἐπὶ τῇ τοῦ στρατοπέδου φυλακῇ κατέμεινεν, ἐκεῖνος δὲ ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον ὥρμησεν.

38. Ἡττηθέντος δὲ αὐτοῦ, αὐτοκράτορες, οὐ μόνον ὁ Ἵρτιος, ἀλλὰ καὶ ὁ Οὐϊούϊος, καίπερ κακῶς ἀπαλλάξας, ὅ, τε Καῖσαρ, καίτοι μηδὲ μαχεσάμενος, καὶ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν καὶ ὑπὸ τῆς βουλῆς ὠνομάσθησαν. τοῖς τε συναγωνισαμένοις σφίσι καὶ τελευτήσασι, ταφή τε δημοσία, καὶ τὸ τοῖς παισὶ τοῖς τε πατράσιν αὐτῶν πάντα τὰ γέρα, ὅσα ἂν αὐτοὶ ἐκείνοι ζήσαντες ἔλα-

βον, ἀποδοθῆναι ἐψηφίσθη. ὡς οὖν ταῦτ
καὶ Πόντιος Ἀκύλας, ἔκ τε τῶν σφαγέων ὢν,
Δεκίμῳ ὑποστρατηγῶν, Τίτον Μουνάτιον Δ
ἀντιπολεμοῦντα αὐτῷ μάχαις ἐνίκησεν· ὅ, τ
μος, βουλευτοῦ τινος αὐτομολήσαντος πρὸς
τώνιον, οὐχ ὅσον οὐκ ὀργὴν αὐτῷ ἔσχεν, ἀλ
τὰ σκεύη τά τε ἄλλα, ὅσα ἐν τῇ Μουτίνῃ ὑ
πτο, πάντα ἀπέπεμψε· καὶ τούτου οἵ τε σ
ται οἱ Ἀντωνίου ἠλλοτριοῦντο, καὶ τοῦ δήμ
τῶν ὁμοφρονούντων οἱ πρότερον, ἐστασίαζον
Καῖσαρ ὅ, τε Ἵρτιος ἐπῄροντό τε ἐπὶ τοῦτο
πρὸς τὸ ἔρυμα τὸ τοῦ Ἀντωνίου προσιόντες
λοῦντο αὐτὸν ἐς χεῖρας. ἐκεῖνος δὲ τέως μὲν
πέπληκτο καὶ ἡσύχαζεν· ἔπειτα ἐπειδὴ δύν
αὐτῷ παρὰ τοῦ Λεπίδου πεμφθεῖσα ἦλθεν, ὁ
σησεν. αὐτὸς μὲν γὰρ ὁ Λεπίδος οὐκ ἀπεσ
ὁποτέροις τὸ στράτευμα πέμψειε. τόν τε γ
τώνιον συγγενῆ ὄντα ἠγάπα, καὶ ὑπὸ τῆς
ἐπ' αὐτὸν ἐκέκλητο· καὶ διά τε ταῦτα, καὶ ὁ
ἀναχώρησιν ἑαυτῷ πρὸς ἀμφοτέρους σφᾶς π
σκευάζων, οὐδὲν σαφὲς Μάρκῳ Σιλανῷ τῷ
τιάρχῳ ἐνετείλατο. ἐκεῖνος δέ, ἀκριβῶς που τ
μην αὐτοῦ εἰδώς, πρὸς τὸν Ἀντώνιον αὐτοκε
ἀφίκετο. τούτου οὖν ἐπικουρήσαντος αὐτῷ,
σας, ἐπεκδρομὴν αἰφνιδίαν ἐποιήσατο, καὶ
παρ' ἀμφοτέρων πολλοῦ γενομένου, τραπεὶς

39. Μέχρι μὲν οὖν τούτων ὁ Καῖσαρ κ
τοῦ δήμου καὶ πρὸς τῆς βουλῆς ηὔξετο· κ
του τά τε ἄλλα τιμηθήσεσθαι, καὶ ὕπατος

ἀποδειχθήσεσθαι προσεδόκα. συνέβη γάρ, τόν τε Ἅρτιον ἐν τῇ τοῦ Ἀντωνίου στρατοπέδου καταλήψει, καὶ τὸν Οὐϊτούϊον ἐκ τῶν τραυμάτων, οὐ πολλῷ ὕστερον φθαρῆναι· ὅθεν αἰτίαν τοῦ θανάτου αὐτῶν πρὸς τὴν τῆς ἀρχῆς διαδοχὴν ἔσχεν. ἡ δὲ γερουσία πρῶτον μὲν, ἕως ἔτι ἄδηλον ἦν, ὁπότερος σφῶν κρατήσει, πάνθ' ὅσα ἐν τῷ πρὶν δυναστείας τισὶν ἔξω τῶν πατρίων δοθέντα παρευκευάκει, προσκατέλυσαν· ἐπ' ἀμφοτέροις μὲν που ταῦτα ψηφισάμενοι, ὡς καὶ προκαταληψόμενοι δι' αὐτῶν τὸν νικήσοντα, τὴν δὲ αἰτίαν ἐς τὸν ἕτερον τὸν ἡττηθησόμενον μέλλοντες ἀνοίσειν. τοῦτο μὲν γὰρ, ἀπεῖπον, μηδένα ἐπὶ πλείω χρόνον ἐνιαυτοῦ ἄρχειν· τοῦτο δὲ, ἀπηγόρευσαν, μήτε τινὰ σίτου ἐπιμελητὴν, μήτε τροφῶν ἐπιστάτην, ἕνα αἱρεῖσθαι· ἐπειδὴ δὲ τὰ πραχθέντα ἔμαθον, τῇ μὲν τοῦ Ἀντωνίου ἥττῃ ἔχαιρον, καὶ τὰς τε στολὰς μετενέδυσαν, καὶ ἑρμηνίας ἐπὶ ἑξήκοντα ἡμέρας ἤγαγον· τούς τε συνεξεταθέντας αὐτῷ πάντας ἔν τε πολεμίων μοίρᾳ ἐνόμισαν, καὶ τὰς οὐσίας, ὥσπερ που καὶ τὴν αὐτοῦ ἐκείνου, ἀφείλοντο.

40. Τὸν δὲ δὴ Καίσαρα οὐχ ὅτι μεγάλου τινὸς ἔτ' ἠξίωσαν, ἀλλὰ καὶ καταλύειν ἐπεχείρησαν, πάνθ' ὅσα ἐκεῖνος ἤλπιζε λήψεσθαι, τῷ Δεκίμῳ δόντες. οὐ γὰρ ὅτι βουθυσίας, ἀλλὰ καὶ ἐπινίκια αὐτῷ ἐψηφίσαντο. τά τε λοιπὰ τοῦ πολέμου, καὶ τὰ στρατόπεδα, ἄλλα τε καὶ τὰ τοῦ Οὐϊτούϊου προσέταξαν· τοῖς στρατιώταις τοῖς συμπολιορκηθεῖσίν οἱ, καὶ ἐπαίνους, καὶ τἆλλα ὅσα τοῖς τοῦ Καίσαρος πρότερον προεπήγγελτο, καίπερ μηδὲν ἐς τὴν νίκην συμ-

βαλομένοις, ἀλλ' ἀπὸ τῶν τειχῶν αὐτὴν ἰδοῦσι, δοθῆναι ἔγνωσαν. καὶ τὸν Ἀκύλαν ἀποθανόντα ἐν τῇ μάχῃ εἰκόνι ἐτίμησαν· τά τε χρήματα, ἃ ἐς τὴν παρασκευὴν τῶν τοῦ Δεκίμου στρατιωτῶν οἴκοθεν ἀναλώκει, τοῖς κληρονόμοις αὐτοῦ ἀπέδωκαν. τό, τι σύμπαν, ὡς εἰπεῖν, ὅσα τῷ Καίσαρι ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον ἐγεγόνει, ταῦτα ἐπ' αὐτὸν ἐκεῖνον ἄλλοις ἐψηφίσθη. καὶ ὅπως γε ἂν, μηδ' ἂν ταμάλιστα βουληθῇ τι κακὸν δρᾶσαι, καὶ δυνηθῇ, πάντας αὐτῷ τοὺς ἐχθροὺς ἐπήσκησαν. τῷ τε γὰρ Πομπηΐῳ τῷ Σέξτῳ τὸ ναυτικὸν, καὶ τῷ Βρούτῳ τῷ Μάρκῳ τὴν Μακεδονίαν, τῷ τε Κασσίῳ τήν τε Συρίαν καὶ τὸν πόλεμον τὸν πρὸς τὸν Δολοβέλλαν ἐνεχείρισαν· πάντως δ' ἂν καὶ τὰς δυνάμεις ἃς εἶχε προσπαρείλοντο, εἰ μήπερ ἐφοβήθησαν φανερῶς αὐτὸ ψηφίσασθαι, διὰ τὸ εὔνους οἱ τοὺς στρατιώτας ἐπίστασθαι ὄντας. στατιάσαι δ' οὖν σφᾶς καὶ ὡς καὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἐπεχείρησαν. οὔτε γὰρ ἐπαινέσαι τε καὶ τιμῆσαι πάντας αὐτοὺς ἠθέλησαν, μὴ καὶ τὸ φρόνημα αὐτῶν ἐπὶ μεῖζον ἄρωσιν· οὔτ' ἀτιμάσαι καὶ παριδεῖν πάντας, μὴ καὶ μᾶλλον αὐτοὺς ἀλλοτριώσωσι, καὶ κατὰ τοῦτο καὶ συμφρονεῖν ἀναγκάσωσι. διὰ μέσου οὖν ἐποίησαν, καὶ τοὺς μὲν ἐπαινέσαντες αὐτῶν, τοὺς δ' οὔ· καὶ τοῖς μὲν στέφανον ἐλαίας ἐν ταῖς πανηγύρεσι φορεῖν δόντες, τοῖς δ' οὔ· καὶ προσέτι καὶ χρήματα, τοῖς μὲν δισχιλίας καὶ πεντακοσίας δραχμὰς, τοῖς δὲ οὐδὲ χαλκοῦν ψηφισάμενοι· συγκρούσειν τε αὐτοὺς ἀλλήλοις, κἀκ τούτου καὶ ἀσθενώσειν ἤλπισαν.

41. Καὶ τοὺς γε διαγγελοῦντας σφίσι ταῦτα, οὐ πρὸς τὸν Καίσαρα, ἀλλὰ πρὸς ἐκείνους ἔπεμψαν. περιαλγὴς οὖν καὶ ἐπὶ τούτοις γενόμενος, ἐπέτρεψε μὲν τῷ λόγῳ τοῖς πρεσβευταῖς ἄνευ ἑαυτοῦ τῷ στρατεύματι συμμίξαι, προπαραγγείλας μήτ' ἀπόκρισίν τινα αὐτοῖς δοθῆναι, καὶ ἑαυτὸν παραχρῆμα μεταπεμφθῆναι· ἐλθὼν δὲ ἐς τὸ στρατόπεδον, καὶ συνακούσας σφίσι τὰ ἐπεσταλμένα, πολὺ μᾶλλον αὐτοὺς ἐξ αὐτῶν ἐκείνων ᾠκειώσατο. οἵ τε γὰρ προτετιμημένοι, οὐ τοσοῦτον τῇ πλεονεξίᾳ ἔχαιρον, ὅσον ὑπώπτευον τὸ γιγνόμενον, τοῦ Καίσαρος σφᾶς ὅτιμάλιστα ἐνάγοντος· καὶ οἱ ἠτιμασμένοι ἐκείνοις μὲν οὐδὲν ὠργίζοντο, προσδιαβάλλοντες δὲ τὴν διάνοιαν τῶν ἐψηφισμένων, τήν τε ἀτιμίαν σφῶν ἐπὶ πάντας ἤγον, καὶ τὴν ὀργὴν αὐτοῖς ἐκινοῦντο. μαθόντες οὖν ταῦτ' οἱ ἐν τῇ πόλει, καὶ φοβηθέντες, ὕπατον μὲν οὐδ' ὡς αὐτὸν ἀπέδειξαν (οὐδέπου ταμάλιστα ἐγλίχετο) ταῖς δὲ δὴ τιμαῖς ταῖς ὑπατικαῖς ἐκόσμησαν, ὥστε καὶ γνώμην ἐν τοῖς ὑπατευκόσιν ἤδη τίθεσθαι. ἐπειδή τε ἐν οὐδενὶ λόγῳ τοῦτ' ἔσχε, στρατηγόν τε αὐτὸν ἐν τοῖς πρώτοις, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ὕπατον αἱρεθῆναι ἐψηφίσαντο καὶ οἱ μὲν οὕτω τὸν Καίσαρα, ὥσπερ ὡς ἀληθῶς μειράκιόν τέ τι, καὶ παῖδα (ἅπερ που διεθρύλλουν) ὄντα, σοφῶς μετακεχειρίσθαι ἔδοξαν· ἐκεῖνος δὲ ἐπί τε τοῖς ἄλλοις, καὶ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ, ὅτι παῖς ἦκουε, δεινῶς ἀγανακτῶν, οὐκέτ' ἐσαναβολὰς ἐποιήσατο, ἀλλ' ἐπί τε τὰ ὅπλα καὶ ἐπὶ τὴν ἰσχὺν αὐτῶν ἐτράπετο· καὶ πρός τε τὸν Ἀντώνιον κρύφα διεκηρυκεύσατο. καὶ τοὺς διαφυ-

γόντας ἐκ τῆς μάχης, οὓς αὐτὸς τ' ἐνενικήκ
ἡ βουλὴ πολεμίους ἐψηφίσατο, συνήθροιζε·
τηγορίας παρ' αὐτοῖς καὶ κατὰ τῆς γερουσία
κατὰ τοῦ δήμου πολλὰς ἐποιεῖτο.

42. Ἀκούοντες δὲ ταῦτα οἱ ἐν τῷ ἄστ
μὲν ἐν ὀλιγωρίᾳ αὐτὸν εἶχον· ἐπεὶ δὲ τόν τι
νιον καὶ τὸν Λέπιδον συμπεφρονηκότας ᾔ
θεραπεύειν τε ἤρξαντο αὖθις, ἀγνοοῦντες τ
γους οὓς πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἐπεποίητο, καὶ
λέμῳ τῷ πρὸς ἐκείνους προσέταξαν. ὁ οὖν
καὶ τοῦτον μέν, εἴ πως ὕπατος δι' αὐτὸν
χθείη, ὑπεδέξατο. πάνυ γάρ τοι ἔπρασσε
ἄλλων, καὶ διὰ τοῦ Κικέρωνος, ὅπως χειροτο
οὕτως ὥστε καὶ συνύπατον αὐτὸν ὑποσχέ
ποιήσειν· ἐπεὶ δὲ οὐδ' οὕτως ἠρέθη, ἤτο
μὲν ὡς καὶ πολεμήσων, καθάπερ ἐδέδοκτο·
σκευάσας δὲ ἐν τούτῳ τοὺς στρατιώτας αὖτ
ἑαυτῶν δῆθεν, ὁμόσαι αἰφνιδίως, πρὸς μη
στρατοπέδων τῶν τοῦ Καίσαρος γενομένων
σειν, (ὅπερ που πρὸς τὸν Λέπιδον καὶ πρὸς
τώνιον ἔφερε. τὸ γὰρ πλεῖστον τῶν συστρα
νων σφίσιν ἐξ ἐκείνων ἦν) ἀνέσχε· καὶ πρέσ
τούτῳ πρὸς τὴν βουλὴν ἐξ αὐτῶν τῶν στρα
τετρακοσίους ἔπεμψε.

43. Τοῦτο μὲν δὴ πρόσχημα τῆς πρ
αὐτοῖς ἦν· τὸ δ' ὅλον, τά τε χρήματα τὰ
σμένα σφίσιν ἀπῄτουν, καὶ ὕπατον τὸν Κ
ἀποδειχθῆναι ἐκέλευον. ἀναβαλλομένων οὖν
τὴν ἀπόκρισιν, ὡς καὶ σκέψεως δεομένην,

ν τὰ τοῦ Ἀντωνίου πραξάντων, ἐκ τῆς τοῦ
ος ἐντολῆς, ᾔτησαν, ὥσπερ εἰκὸς ἦν· οὐχ ὅτι
ὑλοντο αὐτῆς τυχεῖν, ἀλλ' ἵνα ἀποπειραθῶσί
ν, εἰ ταύτην γε δώσουσι σφίσιν, ἢ καὶ ἀφορ-
ῆς λάβωσι, τοῦ καὶ δι' ἐκείνην δοκεῖν χαλε-
ἀποτυχόντες γοῦν αὐτῆς, (ἀντεῖπε μὲν γὰρ
πολλῶν δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο ὑπὲρ ἑτέρων ἅμα
των, καὶ τὸ κατ' ἐκείνους ὡς πολὺ ἐγίγνετο,
ὥς πως διεκρούσθησαν) οἵ τε ἄλλοι φανερῶς
το, καὶ εἷς τις αὐτῶν ἐξῆλθέ τε ἐκ τοῦ βου-
ου, καὶ τὸ ξίφος λαβών, (ὅπλοι γὰρ εἰσεληλ-
ν) ἥψατό τε αὐτοῦ, καὶ εἶπεν, ὅτι ἂν ὑμεῖς
ιτεῖαν μὴ δῶτε τῷ Καίσαρι, τοῦτο δώσει. καὶ
Κικέρων ὑπολαβών, ἂν οὕτως, ἔφη, παρα-
λήψεται αὐτήν. ἐκείνῳ μὲν καὶ τοῦτο τὸν
παρεσκεύασεν. ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ τὸ μὲν ὑπὸ
ατιώτου πραχθὲν οὐκ ἐμέμψατο· ὅτι δὲ τά
ἐς τὸ συνέδριον ἐσιόντες ἀποθέσθαι ἠναγ-
αν, καί τις αὐτῶν ἐπύθετο, πότερον πειρᾶ
ατοπέδων ἢ παρὰ τοῦ Καίσαρος ἐπέμφθη-
κλημα ἐποιεῖτο, καὶ τόν τε Ἀντώνιον καὶ
τιδον (καὶ γὰρ ἐκεῖνον κατὰ τὴν φιλίαν αὖ-
πρὸς τὸν Ἀντώνιον προσετέθειτο) σπουδῇ
ψατο, καὶ αὐτὸς ἐπὶ τὴν Ῥώμην, ἐκβιασθεὶς
ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, μετὰ πάντων αὐτῶν

. Καὶ τῶν τε ἱππέων τινὰ καὶ ἄλλους ὑπο-
ντες ἐπὶ κατασκοπῇ σφῶν παρεῖναι, ἔσφα-
ὰ τὰ χωρία τῶν ἀντιγνωμονούντων σφίσιν

ἐλυμαίνοντο· ἐπί τε τῇ προφάσει ταύτῃ καὶ ἄλλα πολλὰ ἐκακούργουν. πυθόμενοι οὖν οἱ βουλευταὶ τὴν ἔφοδον αὐτῶν, τά τε χρήματα αὐτοῖς, πρὶν πλησιάσαι σφᾶς, ἔπεμψαν, εἴ πως λαβόντες αὐτὰ ἀναχωρήσειαν· καὶ ἐπειδὴ καὶ ὡς ἠπείγοντο, ὕπατον τὸν Καίσαρα ἀπέδειξαν. καὶ οὐδὲν μέντοι οὐδὲ ἐκ τούτου ἀπώναντο. ὧν γὰρ οὐχ ἑκόντες ἀλλ' ἀναγκασθέντες ἔπραξαν, οὐδεμίαν σφίσι χάριν οἱ στρατιῶται ἔσχον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πλεῖον, ἅτε καὶ ἐκπεφοβημένοι αὐτούς, ἐθρασύνοντο. μαθοῦσα οὖν ταῦθ' ἡ γερουσία μετεβάλλετο, καὶ ἐκείνοις τε ἀπηγόρευσε μὴ πελάσαι τῇ πόλει, ἀλλ' ὑπὲρ πεντήκοντα καὶ ἑπτακοσίους σταδίους ἀπ' αὐτῆς ἀποσχεῖν· καὶ αὐτοὶ τήν τε ἐσθῆτα αὖθις ἠλλάξαντο, καὶ τοῖς στρατηγοῖς τὴν φυλακὴν τῆς πόλεως ἐνεχείρισαν, ὥσπερ εἴθιστο. καὶ τά τε ἄλλα ἐν φρουρᾷ ἐποιήσαντο, καὶ τὸ Ἰανίκουλον μετά τε τῶν αὐτόθι στρατιωτῶν καὶ μεθ' ἑτέρων ἐκ τῆς Ἀφρικῆς ἐπελθόντων προκατέλαβον.

45. Ἕως μὲν δὴ ἐν ὁδῷ ἦν ὁ Καῖσαρ ἦν, ταῦτά τε οὕτως ἐγίγνετο, καὶ ὁμοθυμαδὸν αὐτῶν πάντες οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ τότε ὄντες ἀντελαμβάνοντο· ὥσπερ που φιλοῦσιν οἱ πολλοί, πρὶν ἔς τε τὴν ὄψιν καὶ ἐς τὴν πεῖραν τῶν δεινῶν ἀφικέσθαι, θρασύνεσθαι. ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ προαστείῳ ἐγένετο, ἐφοβήθησαν· καὶ πρῶτον μὲν τῶν βουλευτῶν τινες, ἔπειτα δὲ καὶ τοῦ δήμου συχνοὶ πρὸς αὐτὸν μετέστησαν. κἀκ τούτου καὶ οἱ στρατηγοὶ ἔκ τε τοῦ Ἰανικούλου κατέβησαν, καὶ τούς τε στρατιώτας καὶ ἑαυτοὺς αὖ-

τῷ παρέδωκαν. τήν τε οὖν πόλιν οὕτως ὁ Καῖσαρ ἁμαχεὶ κατέσχε, καὶ ὕπατος καὶ πρὸς τοῦ δήμου ἀπεδείχθη, δύο τινῶν ἀντὶ ὑπάτων πρὸς τὰς ἀρχαιρεσίας αἱρεθέντων· ἐπειδὴ ἀδύνατον ἦν μεσοβασιλέα δι' ὀλίγου οὕτως ἐπ' αὐτὰς κατὰ τὰ πάτρια γενέσθαι, πολλῶν ἀνδρῶν τῶν τὰς εὐπατρίδας ἀρχὰς ἐχόντων ἀποδημούντων. τοῦτο γὰρ τῶν δύο ἀνδρῶν διὰ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ ἀστυνόμου ψηφισθῆναι μᾶλλον, ἢ τὸ τοὺς ὑπάτους δι' αὐτοῦ χειροτονηθῆναι, ὑπέμειναν· ὅτι μηδὲν πλέον τῶν ἀρχαιρεσιῶν ποιήσειν ἔμελλον, καὶ κατὰ τοῦτο μηδ' ἀρχήν τινα ἰσχυροτέραν αὐτῶν ἐσχηκέναι δόξειν. καὶ ἐγίγνετο μέν που ταῦθ' ὑπὸ τῶν ὅπλων· ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ, ἵνα δὴ μὴ βεβιάσθαι τι αὐτοὺς δόξῃ, οὐκ ἀπήντησεν ἐς τὴν ἐκκλησίαν, ὥσπερ τινῶν τὴν παρουσίαν, ἀλλ' οὐ τὴν δύναμιν αὐτοῦ φοβουμένων.

46. Οὕτω μὲν οὖν ὕπατος ἠρέθη, καὶ αὐτῷ καὶ συνάρχων (εἴγε τοῦτο δεῖ, ἀλλὰ μὴ ὕπαρχον αὐτὸν εἰπεῖν) ὁ Πέδιος ὁ Κύϊντος ἐδόθη. καὶ ἐπί τε τούτῳ μέγιστον ἐφρόνει, ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡλικίᾳ (ὃ μὴ πώποτέ τινι ἐγεγόνει) ὑπατεύσειν ἔμελλε, καὶ ὅτι τῇ πρώτῃ τῶν ἀρχαιρεσιῶν ἐς τὸ πεδίον τὸ ἄρειον ἐσελθών, γῦπας ἓξ, καὶ μετὰ ταῦτα δημηγορῶν τι πρὸς τοὺς στρατιώτας, ἄλλους δώδεκα εἶδε. πρός τε γὰρ τὸν Ῥωμύλον, καὶ πρὸς τὸ οἰώνισμα τὸ ἐκείνῳ γενόμενον ἀναφέρων, καὶ τὴν μοναρχίαν αὐτοῦ λήψεσθαι προσεδόκησεν. οὐ μέντοι ὡς καὶ δεύτερον ὑπατεύων, ὅτι ταῖς τιμαῖς ταῖς ὑπατικαῖς ἐκεκόσμητο, ἐσεμνύνατο· καὶ τοῦτο καὶ ἔπειτα ἐπὶ πάντων

τῶν ὁμυίων μέχρις ἡμῶν ἐτηρήθη. Σεβῆρος γὰρ
τοκράτωρ πρῶτος Πλαυτιανὸν ὑπατικαῖς τιμαῖ
μήσας, καὶ μετὰ τοῦτο ἐς τε τὸ βουλευτικὸν ἐσ
γὼν, καὶ ὕπατον ἀποδείξας, ὡς καὶ δεύτερον
τεύσαντα ἀνεκήρυξε· καὶ ἀπ' ἐκείνου καὶ ἐφ'
ρων το αὐτὸ ἐγένετο. ὁ δ' οὖν Καῖσαρ τά τε
τὰ ἐν τῇ πόλει πρὸς τὸ δοκοῦν αὐτῷ κατεστήσ
καὶ χρήματα τοῖς στρατιώταις, τοῖς μὲν ὅσα τ
ὅθεν ἐψήφιστο, τοῖς δὲ λοιποῖς ὡς ἑκάστοις,
μὲν οἰκοθεν, ἔργῳ δὲ ἐκ τῶν κοινῶν ἔδωκε. τότ
οὕτω τε καὶ ἐκ τοιαύτης αἰτίας οἱ στρατιῶτα
ἀργύριον ἔλαβον· παρακούσαντες δέ τινες το
ἔδοξαν ἀεὶ πᾶσιν ἁπλῶς τοῖς πολιτικοῖς στρατ
δοις, ὅσα ἂν ἐς τὴν Ῥώμην μεθ' ὅπλων ἀφίκ
τὰς δισχιλίας καὶ πεντακοσίας δραχμὰς ἀναγκ
εἶναι διδοσθαι. καὶ διὰ ταῦτα καὶ οἳ μετὰ τοῦ
βήρου ἐπὶ τῇ τοῦ Ἰουλιανοῦ καθαιρέσει ἐς τὸ
ἐλθόντες, φοβερώτατοι αὐτῷ τε ἐκείνῳ καὶ ἡμῖν
νοντο, ἀπαιτοῦντες αὐτάς· καὶ σφᾶς, οὐδ' εἰδ
τῶν ἄλλων ὅ, τι ποτὲ ἠξίουν, ἐθεράπευεν ὁ Σεβ
πεντήκοντα καὶ διακοσίαις δραχμαῖς.

4. Ὁ δ' οὖν Καῖσαρ τοῖς μὲν στρατιώτα
τε χρήματα ἔδωκε, καὶ χάριν καὶ πλείστην καὶ
θεσιάτην ἔγνω. ὄνευ γὰρ τῆς παρ' αὐτῶν φρο
οὐδὲ ἐς τὸ βουλευτήριον ἐσφοιτᾶν ἐτόλμα. τῇ δ
γερουσίᾳ χάριν μέν που, πλαστῶς δὲ δὴ καὶ π
ποιητῶς ἔσχεν. ἃ γὰρ βιασάμενος σφᾶς εὖρ
ταῦθ' ὡς καὶ παρ' ἑκόντων αὐτῶν εἰληφὼς, ἐν
γεσίας μέρει δῆθεν ἐτίθετο. καὶ ἐκεῖνοι οὖν ἐ

τούτοις, ὡς καὶ ἐθελονταὶ αὐτὰ δεδωκότες, ἐσεμνύνοντο· καὶ προσέτι ὃν οὐδ' ὕπατον ἐλέσθαι πρότερον ἠθελήκεσαν, τούτῳ καὶ μετὰ τὴν ἀρχὴν, πάντων τῶν ἀεὶ ὑπατευόντων, ὁσάκις ἂν ἐν στρατοπέδῳ ᾖ, προτιμᾶσθαι ἔδοσαν· ᾧ τε δίκας ἐπάξειν, ὅτι δυνάμεις καθ' ἑαυτὸν μηδενὸς ψηφισαμένου συνέστησεν, ἠπειλήκεσαν, τούτῳ καὶ ἑτέρας προσκαταλέξαι προσέταξαν· καὶ ἐφ' οὗ τῇ τε ἀτιμίᾳ καὶ τῇ καταλύσει τῷ Δεκίμῳ πρὸς τὸν Ἀντώνιον πολεμῆσαι ἐκεκελεύκεσαν, τούτῳ καὶ τὰ ἐκείνου στρατόπεδα προσέθεσαν. καὶ τέλος τήν τε φυλακὴν τῆς πόλεως, ὥστε πάνθ' ὅσα βούλοιτο καὶ ἐκ τῶν νόμων ποιεῖν ἔχειν, παρέλαβε. καὶ ἐς τὸ τοῦ Καίσαρος γένος κατὰ τὰ νομιζόμενα ἐσεποιήθη, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἐπίκλησιν μετέθετο. ὠνόμαζε μὲν γὰρ καὶ πρότερον αὐτὸς ἑαυτὸν ὥς γέ τισι δοκεῖ, Καίσαρα, ἐξ οὗ τὸ ὄνομα αὐτῷ τοῦτο μετὰ τοῦ κλήρου κατελείφθη· οὐ μέντοι οὔτ' ἀκριβῆ τὴν προσηγορίαν, οὔτε ἐπὶ πάντας εἶχε, πρὶν δὴ καὶ ἐκ τῶν πατρίων αὐτὴν τότε ἐβεβαιώσατο, καὶ οὕτως ἐξ ἐκείνου Γάϊος Ἰούλιος Καῖσαρ Ὀκταουϊανὸς ἐπεκλήθη. νενόμισται γάρ, ἂν τις εἰσποιηθῇ, τὴν μὲν ἄλλην αὐτὸν πρόσρησιν ἀπὸ τοῦ ποιησαμένου λαμβάνειν, ἓν δέ τι τῶν προτέρων ὀνομάτων σχηματισθέν πως τηρεῖν· τοῦτο μὲν οὖν οὕτως ἔχει. ἐγὼ δὲ οὐκ Ὀκταουϊανὸν, ἀλλὰ Καίσαρα αὐτὸν, ὅτι πᾶσι τοῖς τὸ τῶν Ῥωμαίων κράτος λιμβάνουσιν ἡ προσηγορία αὕτη ἐκνενίκηκεν, ὀνομάσω. προσεκτήσατο μὲν γὰρ καὶ ἑτέραν τὴν τοῦ Αὐγούστου, καὶ αὐτὴν διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἔ-

πειτα αὐτοκράτορες τίθενται. ἀλλ' ἐκείνη μὲν
ἐς τὴν συγγραφὴν ἔλθῃ, λελέξεται· μέχρι δὲ δή
ἀρκούντως ἡ τοῦ Καίσαρος ἐπίκλησις τὴν τοῦ
ουϊανοῦ δήλωσιν ἀποπληρώσει.

48. Οὗτος οὖν ὁ Καῖσαρ ἐπειδὴ τάχιστα
τε στρατιώτας ᾠκειώσατο, καὶ τὴν βουλὴν ἐδ
σατο, πρός τε τὴν τοῦ πατρὸς τιμωρίαν ἐτρά
καὶ φοβηθεὶς μή πῃ τὸν ὅμιλον διὰ τοῦτ' ἐκ
ξῃ, οὐ πρότερον τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἐξέφηνε,
τὴν ἀπόδοσιν τῶν καταλειφθέντων σφίσι πο
σθαι. ὡς δὲ καὶ ἐκεῖνοι τοῖς χρήμασι, καίπερ
τῶν κοινῶν οὖσι, καὶ ἐπὶ τῇ τοῦ πολέμου προ
συναχθεῖσι, κατελείφθησαν, οὕτω δὴ τοὺς σφ
μετῆλθε. καὶ ἵνα γε μὴ βιαίως, ἀλλ' ἐν δίκῃ
ποιεῖν αὐτὸ δόξῃ, νόμον τέ τινα περὶ τῆς κρ
αὐτῶν ἐσήνεγκε, καὶ δικαστήρια καὶ ἀποῦσι σ
ἐκάθισεν. οἵ τε γὰρ πλείους αὐτῶν ἀπεδήμουν
τινες καὶ ἡγεμονείας ἐθνῶν εἶχον· καὶ οἱ παρόντες
ἀπήντησαν, ὑπὸ τοῦ δέους, καὶ προσέτι καὶ δ
θόντες ἐξεχώρησαν. ἐρήμην οὖν, οὐχ ὅπως οἵ τ
τόχειρες τοῦ Καίσαρος γενόμενοι, καὶ οἱ συνομο
τες σφίσιν, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι πολλοὶ, οὐχ ὅτι μὴ
βουλεύσαντες τῷ Καίσαρι, ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῇ
τότε γε ὄντες, ἥλωσαν. τοῦτο δὲ ἐπὶ τὸν Πομ
τὸν Σέξτον μάλιστα κατεσκευάσθη· καὶ γὰρ
νος, ἥκιστα τῆς ἐπιθέσεως μετασχών, ὅμως κα
πολέμιον αὐτοῦ κατεψηφίσθη. καὶ αὐτοί τε
καὶ ὕδατος εἴρχθησαν, καὶ αἱ οὐσίαι αὐτῶν ἐδ
θησαν· τά τε ἔθνη οὐκ ἐκεῖνα μόνον, ὧν τινε

τῶν ἦρχον, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ πάντα τοῖς τοῦ Καίσαρος φίλοις ἐπετράπη.

49. Ἐν τούτοις δὲ τοῖς ὑπαιτίοις καὶ ὁ Κάσκιος ὁ Ποὐπλιος ὁ Σερουΐλιος ὁ δήμαρχος ἐγένετο· καὶ ἐπειδὴ προὔποτοπήσας τὸν Καίσαρα, ὑπεξῆλθε πρὶν καὶ ἐς τὴν πόλιν αὐτὸν ἐσελθεῖν, τῆς τε ἀρχῆς, ὡς καὶ παρὰ τὰ πάτρια ἀπόδημήσας, ἐπαύθη, τοῦ πλήθους ὑπὸ Πουπλίου Τιτίου συνάρχοντος αὐτῷ ἀθροισθέντος· καὶ οὕτως ἐάλω. ἐπειδή τε ὁ Τίτιος οὐκ ἐς μακρὰν ἐτελεύτησεν, ἐβεβαιώθη τὸ ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου τετηρημένον. οὐδεὶς γὰρ ἐς ἐκεῖνο τοῦ χρόνου συνάρχοντά τινα καταλύσας ἀπενιαύτισεν· ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ὁ Βροῦτος ἐπὶ τῇ τοῦ Κολλατίνου καταπαύσει ἐπαπέθανε· τοῦτο δὲ, ὁ Γράγχος ἐπὶ τῇ τοῦ Ὀκταουΐου καταλύσει ἀπεσφάγη· ὅ, τε Κίννας, ὁ τόν τε Μάρυλλον καὶ τὸν Φλαούϊον ἀπαλλάξας, οὐκ ἐς μακρὰν ἀπεφθάρη. ταῦτα μὲν οὕτω τετήρηται. τῶν δὲ δὴ τοῦ Καίσαρος φονέων συχνοὶ μέν, ἐς τὴν τοῦ παιδὸς αὐτοῦ χάριν, συχνοὶ δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων προσαναπειθόμενοι κατηγόρουν· χρήματά τε γὰρ ἐκ τῆς τοῦ ἀλόντος οὐσίας, καὶ τὴν τιμὴν τήν τε ἀρχὴν τὴν ἐκείνου, εἴ τινα ἄρα ἔχων ἦν, τό, τε μηκέτι μήτ' αὐτὸν, μήτε τοὺς τε υἱεῖς τοὺς τε ἐγγόνους αὐτοῦ στρατεύεσθαι, ἐλάμβανον. τῶν γε μὴν δικασάντων σφίσιν οἱ μὲν πλείους τῇ τε χάριτι καὶ τῷ δέει τῷ τοῦ Καίσαρος κατεψηφίζοντο αὐτῶν, ἐνδεικνύμενοί πῃ ὡς καὶ δικαίως αὐτὸ ποιοῦντες. εἰσὶ δὲ, οἳ περὶ τὴν ψῆφον, οἱ μὲν, τῷ νόμῳ τῷ περὶ τῆς τιμωρίας σφῶν γεγραμμένῳ, οἱ δὲ καὶ, τοῖς ὅπλοις

τοῖς τοῦ Καίσαρος, ἔδοσαν. καί τις Σιλίκιος Κορωνᾶς βουλευτὴς ἄντικρυς τὸν Ἐροῦτον τὸν Μάρκον ἀπέλυσε. καὶ τότε μὲν αὐτός τε ἐπὶ τούτῳ μέγα ηὔχει, καὶ παρὰ τῶν ἄλλων ἐπαίνους κρύφα ἐλάμβανε τῷ τε Καίσαρι, ὅτι μὴ εὐθὺς ἀπέθανε, δόξαν ἐπιεικείας παρέσχεν. ὕστερον δὲ ἐκ προγραφῆς ἐθανατώθη.

50. Ταῦτ' οὖν πράξας ὁ Καῖσαρ ἐπί τε τὸν Λέπιδον καὶ ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον δῆθεν ἐστράτευσεν. ὁ γὰρ Ἀντώνιος, ὡς τότε ἐκ τῆς μάχης ἔφυγε, καὶ αὐτὸν οὔτ' ὁ Καῖσαρ, διὰ τὸ τῷ Δεκίμῳ τὸν πόλεμον ἐγχειρισθῆναι, οὔτε ἐκεῖνος, διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι τὸν ἀντίπαλον τῷ Καίσαρι ὑπεξαιρεθῆναι, ἐπεδίωξε, συνελέξατο ὅσους ἠδυνήθη τῶν ἐκ τῆς μάχης περισωθέντων, καὶ πρὸς τὸν Λέπιδον ἀφίκετο, παρασκευασάμενον μὲν ὡς καὶ αὐτὸν ἐς τὴν Ἰταλίαν κατὰ τὸ δόγμα στρατεύσοντα, προσταχθέντα δὲ αὖθις κατὰ χώραν μεῖναι. οἱ γὰρ βουλευταὶ ἐπειδὴ ἐπύθοντο τὸν Σιλανὸν τὰ τοῦ Ἀντωνίου πράξαντα, ἐφοβήθησαν τόν τε Λέπιδον, καὶ τὸν Πλάγκον τὸν Λούκιον, μὴ καὶ ἐκεῖνος αὐτῷ συνάρηται· καὶ πέμψαντες πρὸς αὐτοὺς οὐδὲν ἔτι δεῖσθαι σφῶν ἔφασαν. ἵνα τε μηδὲν ὑποτοπήσωσι, κἀκ τούτου τι καπουργήσωσιν, ἐκέλευσαν αὐτοῖς τοὺς ἐκ Οὐϊέννης τῆς Ναρβωνησίας ὑπὸ τῶν Ἀλλοβρίγων ποτὲ ἐκπεσόντας, καὶ ἐς τὸ μεταξὺ τοῦ τε Ῥοδανοῦ καὶ τοῦ Ἀράριδος, ᾗ συμμίγνυνται ἀλλήλοις, ἱδρυθέντας συνοικίσαι. καὶ οὕτως ἐκεῖνοι ὑπομείναντες, Λουγούδουνον μὲν ὀνομασθὲν, νῦν δὲ Λούγδουνι

καιλούμενον, ἔκτισαν· οὐχ ὅτι οὐ καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν σὺν τοῖς ὅπλοις ἠδυνήθησαν ἀνελθεῖν, εἴπερ ἠθελήκεσαν, (ἀσθενέστατα γὰρ ἤδη τὰ ψηφίσματα πρὸς τοὺς τὰς δυνάμεις ἔχοντας ἤγετο) ἀλλ' ὅτι τὴν ἔκβασιν τοῦ Ἀντωνείου πολέμου περισκοποῦντες, τῇ τε βουλῇ πειθαρχηκέναι δόξαι, καὶ τὰ σφέτερα ἅμα κρατύνασθαι ἐβούλοντο.

51. Ἀμέλει τόν τε Σιλανὸν ὁ Λέπιδος ἐπὶ τῇ τοῦ Ἀντωνίου συμμαχίᾳ διεμέμψατο· καὶ αὐτῷ ἐκείνῳ ἐλθόντι οὐκ εὐθὺς ἐς λόγους ἀφίκετο, ἀλλὰ καὶ τῇ γερουσίᾳ προσκατηγορῶν αὐτοῦ ἐπέστειλεν· ὥστε καὶ ἐπαίνους ἐκ τούτου, καὶ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ πρὸς αὐτὸν πολέμου λαβεῖν. τὸν μὲν δὴ ἄλλον χρόνον διὰ ταῦτα οὔτε προσίετο τὸν Ἀντώνιον, οὔτε ἀπεωθεῖτο, ἀλλὰ περιεώρα μὲν ἐγγὺς ὄντα, καὶ τοῖς συστρατευομένοις οἱ προσομιλοῦντα, οὐ μέντοι καὶ ἐς λόγους αὐτῷ ἦει· ἐπειδὴ δὲ τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ τὴν πρὸς τὸν Καίσαρα ἐπύθετο, τότε καὶ αὐτὸς ἀμφοτέροις σφίσι συνηνέχθη. μαθὼν δὲ τὸ γιγνόμενον Μάρκος Ἰουβέντιος ὑποστράτηγος αὐτοῦ, τὰ μὲν πρῶτα ἀποτρέπειν αὐτὸν ἐπειρᾶτο· ὡς δ' οὐκ ἔπεισεν, αὐτὸς ἑαυτὸν, τῶν στρατιωτῶν ὁρώντων, κατεσφάξατο. καὶ ἐκείνῳ μὲν ἐπαίνους τε ἐπὶ τούτῳ ἡ βουλὴ, καὶ ἀνδριάντα, τήν τε ταφὴν τὴν δημοσίαν ἐψηφίσατο· τὸν δὲ δὴ Λέπιδον, τήν τε εἰκόνα τὴν ἐν τῷ βήματι ἱδρυμένην ἀφεῖλαντο, καὶ πολέμιον ἐποιήσαντο· καί τινα καὶ ἡμέραν τοῖς συνοῦσιν αὐτῷ προέθεντο, πόλεμον σφίσιν ἀπειλήσαντες, ἂν μὴ ἐντὸς ἐκείνης ἐγκαταλείπωσιν αὐτόν. πρὸς δ' ἔτι

τήν τε ἐσθῆτα αὖθις μετέβαλον, (ἐπὶ γὰρ τῇ τοῦ Καίσαρος ὑπατείᾳ τὴν ἀστικὴν ἀνειλήφεσαν) καὶ τὸν Βροῦτον τὸν Μάρκον, τόν τε Κάσσιον, καὶ τὸν Σέξτον ἐπ' αὐτοὺς μετεπέμψαντο· ἐπειδή τε ἐκεῖνοι χρονιεῖν ἐδόκουν, τῷ Καίσαρι, ἀγνοίᾳ τῆς συνωμοσίας αὐτῶν, τὸν πόλεμον ἐπέτρεψαν.

51. Καὶ ὃς τῷ μὲν λόγῳ ὑπεδέξατο αὐτόν, καίτοι τοὺς στρατιώτας συμβοῆσαι ποιήσας, ἅπερ εἴρηται· ἔργον δ' οὐδὲν ἐχόμενον αὐτοῦ ἔπραξεν, οὐχ ὅτι καὶ ἐκεκοινολόγητο, τῷ τε Ἀντωνίῳ, καὶ δι' ἐκείνου καὶ τῷ Λεπίδῳ, (βραχύ τι γὰρ τούτου ἐφρόντιζεν) ἀλλ' ὅτι ἰσχυρούς τε αὐτοὺς ἑώρα ὄντας, καὶ συμφρονοῦντας ὑπὸ τῆς συγγενείας ᾐσθάνετο· καὶ οὔτε βιάσασθαι σφᾶς ἐδύνατο, καὶ ἤλπισε τόν τε Κάσσιον καὶ τὸν Βροῦτον, μέγα ἤδη δυναμένους, δι' αὐτῶν κατεργάσεσθαι, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ἐκείνους δι' ἀλλήλων χειρώσεσθαι· διὰ μὲν δὴ ταῦτα καὶ ἄκων τὰς συνθήκας πρὸς αὐτοὺς ἐφύλαξε, καὶ σφίσι καὶ καταλλαγὰς πρός τε τὴν βουλὴν καὶ πρὸς τὸν δῆμον ἐπρυτάνευσεν, οὐκ αὐτὸς ἐσηγησάμενος, (ἵνα μὴ καὶ ὑποπτευθείη τι τῶν γεγονότων) ἀλλ' ὁ μὲν ἐξεστράτευσεν, ὡς καὶ πολεμήσων αὐτοῖς· ὁ δὲ δὴ Κύϊντος τήν τε ἄδειαν καὶ τὴν κάθοδον σφίσιν, ὡς καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ γνώμης, δοθῆναι συνεβούλευσεν. οὐ μέντοι καὶ ἔλαβον αὐτήν, πρὶν τῷ τε Καίσαρι τὴν γερουσίαν, ὡς καὶ ἀγνοοῦντι τὸ γιγνόμενον, κοινώσασθαι, καὶ ἐκεῖνον ἄκοντα δῆθεν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἀναγκασθῆναι συγκαταθέσθαι.

53. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτ' ἐπράττετο, ὁ Δέκιμος τὸ

μὲν πρῶτον ὡς καὶ πολεμήσων αὐτοῖς ὥρμησε, καὶ τόν τε Πλάγκον τὸν Λούκιον, ἐπειδὴ καὶ συνύπατός οἱ ἐς τὸ ἐπιὸν ἔτος προαπεδέδεικτο, προσηταιρίσατο· μαθὼν δὲ δὴ τήν τε ἑαυτοῦ καταψήφισιν καὶ τὴν ἐκείνων συναλλαγήν, ἠθέλησε μὲν ἐπὶ τὸν Καίσαρα ἐπιστρατεῦσαι, ἐγκαταλειφθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ Πλάγκου, τά τε τοῦ Λεπίδου καὶ τὰ τοῦ Ἀντωνίου φρονήσαντος, τήν τε Γαλατίαν ἐκλιπεῖν, καὶ ἐς τὴν Μακεδονίαν πρὸς τὸν Βροῦτον πεζῇ δι' Ἰλλυριῶν ἐπειχθῆναι ἔγνω· καί τινας στρατιώτας, ἐν ᾧ δὴ τὰ ἐν χερσὶ καθίστατο, προέπεμψεν. ὡς δὲ ἐκεῖνοί τε τὰ τοῦ Καίσαρος ἀνθείλοντο, καὶ τοὺς λοιποὺς ὅ, τε Λέπιδος καὶ ὁ Ἀντώνιος ἐπιδιώξαντες δι' ἑτέρων προσέθεντο, συνελήφθη τε μονωθεὶς ὑπ' ἐχθροῦ τινος, καὶ μέλλων σφαγήσεσθαι, ἐδεινοπάθει καὶ ὠδύρετο· μέχρι οὗ Ἐλούϊός τις Βλασίων, εὐνοϊκῶς οἱ ἐκ συστρατείας ἔχων, ἑαυτὸν ἑκὼν ὁρῶντος αὐτοῦ προαπέκτεινε. καὶ ὁ μὲν οὕτως ἐπαπέθανεν.

51. Ὁ δὲ δὴ Ἀντώνιος ὅ, τε Λέπιδος ἐν μὲν τῇ Γαλατίᾳ ὑποστρατήγους κατέλιπον, αὐτοὶ δὲ ἐς τὴν Ἰταλίαν πρὸς τὸν Καίσαρα ὥρμησαν, τό, τε πλεῖον καὶ τὸ κράτιστον τοῦ στρατοῦ ἐπαγόμενοι. τε γὰρ ἀκριβῶς πως ἐπίστευον αὐτῷ, οὔτε εὐερλίαν τινὰ ὀφείλειν ἤθελον, ὡς καὶ δι' ἑαυτούς, τε σφετέραν ἰσχύν, ἀλλ' οὐ δι' ἐκεῖνον, καὶ τῆς λας καὶ τῆς καθόδου τετυχηκότες· καὶ προσέτι ἤλπιζον, πάνθ' ὅσα ἐβούλοντο, καὶ τὸν Καίσαα καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν τῷ ἄστει, τῇ τῶν στραθων σφῶν περιουσίᾳ ἐξεργάσασθαι. τοιαύτῃ

μὲν οὖν γνώμῃ ὡς καὶ διὰ φιλίας τῆς χώρας ἦεσαν. ἐκακούργειτο δὲ ὑπὸ τοῦ πλήθους, τῆς τε θρασύτητος αὐτῶν, οὐδενὸς πολέμου βραχύτερα. καὶ αὐτοῖς καὶ ὁ Καῖσαρ μετὰ πολλῶν στρατιωτῶν ἀπήντησε περὶ Βονωνίαν, μάλα εὖ παρεσκευασμένος ἀμύνασθαι σφᾶς, ἄν τι βίαιον πάσχῃ. οὐ μέντοι καὶ ἐδιήθη τότε τῶν ὅπλων ἐπ' αὐτοὺς οὐδέν. ἐμίσουν μὲν γὰρ δεινῶς ἀλλήλους, τῷ δὲ δὴ τάς τε δυνάμεις ἀντιπάλους πως ἔχειν, καὶ τοὺς ἄλλους ἐχθροὺς προτιμωρήσασθαι δι' ἀλλήλων βούλεσθαι, προσποιητὴν ὁμολογίαν ἐποιήσαντο.

55. Συνῆλθον δὲ ἐς τοὺς λόγους οὐ μόνοι, ἀλλὰ στρατιώτας ἰσαρίθμους ἔχοντες, ἐν νησιδίῳ τινὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ παρὰ τὴν Βονωνίαν παραῤῥέοντος, ὥστε μηδένα ἄλλον μηδ' ἑτέρους προσγενέσθαι· καὶ οὕτω πολὺ ἀπὸ τῶν παρόντων σφίσιν ἀποστάντες, ἀλλήλους τε διηρεύνησαν, μὴ καὶ ξιφίδιόν τις ὑπὸ μάλης ἔχοι· καὶ διαλεξάμενοί τινα ἡσυχῇ, τὸ μὲν σύμπαν ἐπί τε τῇ δυναστείᾳ, καὶ κατὰ τῶν ἐχθρῶν συνώμοσαν. ἵνα δὲ δὴ μὴ καὶ τῆς ὀλιγαρχίας ἄντικρυς ἐφίεσθαι δόξωσι, καί τις αὐτοῖς φθόνος, κἀκ τούτου καὶ ἐναντίωσις, παρὰ τῶν ἄλλων γένηται, τάδε διωμολογήσαντο. κοινῇ μὲν τοὺς τρεῖς, πρός τε διοίκησιν καὶ πρὸς κατάστασιν τῶν πραγμάτων, ἐπιμελητάς τέ τινας καὶ διορθωτὰς, καὶ τοῦτο οὐκ ἐς ἀεὶ δῆθεν, ἀλλ' ἐς ἔτη πέντε, αἱρεθῆναι· ὥστε τἆλλα πάντα, κἂν μηδὲν ὑπὲρ αὐτῶν μήτε τῷ δήμῳ μήτε τῇ βουλῇ κοινώσωσι, διοικεῖν· καὶ τὰς ἀρχὰς, τάς τε ἄλλας τιμὰς, οἷς ἂν ἐθελήσωσι,

διδόναι. ἰδίᾳ δὲ δὴ (ὅπως μὴ καὶ πᾶσαν τὴν ἀρχὴν σφετερίζεσθαι νομισθῶσι) Καίσαρι μὲν τήν τε Λιβύην ἑκατέραν, καὶ Σαρδώ, καὶ Σικελίαν· Λεπίδῳ δὲ τήν τε Ἰβηρίαν πᾶσαν, καὶ τὴν Γαλατίαν τὴν Ναρβωνησίαν· Ἀντωνίῳ δὲ τὴν λοιπὴν Γαλατίαν, τήν τε ἐντὸς τῶν Ἄλπεων καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτὰς οὖσαν, ἄρχειν δοθῆναι. ἐκαλεῖτο δὲ, ἐκείνη μὲν, Τογάτα, (ὥσπερ εἶπον) ὅτι τε εἰρηνικωτέρα παρὰ τὰς ἄλλας ἐδόκει εἶναι, καὶ ὅτι καὶ τῇ ἐσθῆτι τῇ Ῥωμαϊκῇ τῇ ἀστικῇ ἐχρῶντο ἤδη· αὕτη δὲ δή, Κομάτα, ὅτι οἱ Γαλάται οἱ ταύτῃ, ἐς κόμην τὸ πλεῖστον τὰς τρίχας ἐνιέντες, ἐπίσημοι κατὰ τοῦτο παρὰ τοὺς ἄλλους ἦσαν.

56. Ταῦτά τε οὖν οὕτω διέλαχον, ἵνα αὐτοί τε τὰ ἰσχυρότατα λάβωσι, καὶ τοῖς ἄλλοις δόξαν τοῦ μὴ καὶ τῶν πάντων ὀριγνᾶσθαι παράσχωσι. καὶ προσσυνέθεντο, τῶν τε ἐχθρῶν σφῶν σφαγὰς ποιήσασθαι, καὶ Λέπιδον μὲν, ἐς τὴν τοῦ Δεκίμου χώραν ὕπατον ἀποδειχθέντα, τήν τε Ῥώμην καὶ τὴν λοιπὴν Ἰταλίαν διὰ φυλακῆς ἔχειν· ἐκείνους δὲ ἐπί τε τὸν Βροῦτον καὶ ἐπὶ τὸν Κάσσιον στρατεύσασθαι. καὶ αὐτὰ καὶ ὅρκοις ἐπιστώσαντο. καὶ μετὰ τοῦτο τοὺς στρατιώτας, ὅπως καὶ ἐπήκοοι δῆθεν καὶ μάρτυρες τῶν ὡμολογημένων σφίσι γένωνται, συγκαλέσαντες, ἐδημηγόρησαν ὅσα καὶ εὐπρεπὲς καὶ ἀσφαλὲς ἦν αὐτοῖς εἰπεῖν. κἀν τούτῳ οἱ τοῦ Ἀντωνίου στρατιῶται τὴν θυγατέρα τὴν τῆς Φουλουΐας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ἣν ἐκ τοῦ Κλωδίου εἶχε, τῷ Καίσαρι, καίτοι ἑτέραν ἐγγεγυημένῳ, προεξένησαν,

τοῦ Ἀντωνίου δηλονότι τοῦτο κατασκευάσαντος. καὶ ὃς οὐκ ἀπηρνήσατο. οὐδὲ γὰρ ἐμποδισθήσεσθαί τι ἐκ τῆς ἐπιγαμίας πρὸς ἃ κατὰ τοῦ Ἀντωνίου πράξειν ἤμελλεν, ἐνόμισε. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ τὸν πατέρα τὸν Καίσαρα οὐδέν τι ἧττον ἐκ τῆς πρὸς τὸν Πομπήϊον συγγενείας πάνθ' ὅσα ἠθέλησε κατ' αὐτοῦ πράξαντα ἠπίστατο.

ΤΩΝ

ΔΙΩΝΟΣ

ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΟ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ.

Haec insunt Libro XLVII. Romanae Historiae Dionis.

Quemadmodum Caesar, Antonius, et Lepidus, Romam reversi, caedes fecerint. c. 1—19.

De Bruto et Cassio, ac quae ante pugnam Philippensem egerint. c. 20—36.

Ut Brutus et Cassius a Caesare victi obierint. c. 37—49.

Haec gesta sunt reliquo tempore eius anni, quo C. Vibius Pansa et A. Hirtius consules fuerunt: annoque sequenti, quo consulatum gesserunt

ante C. N. *V. C.*

42. *712. M. Aemilius Lepidus II. et L. Munatius L. F. Plancus.*

Ταῦτ' οὖν συνθέμενοι καὶ συνομόσαντες, ἐς τὴν Ῥώμην, δόξῃ μὲν ὡς καὶ πάντες ἀπὸ τῆς ἴσης ἄρξοντες, γνώμῃ δὲ, ὡς καὶ αὐτὸς ἕκαστος πᾶν τὸ κράτος ἕξων, ἠπείγοντο· καίπερ ἐναργέστατα μὲν καὶ πρότερον, σαφέστατα δὲ καὶ τότε τὸ μέλλον ἔσεσθαι προμαθόντες. τῷ μὲν γὰρ Λεπίδῳ ὄφις τέ τις ξίφει ἑκατοντάρχου περιπλακεὶς, καὶ λύκος ἔς τε τὸ στρατόπεδον καὶ ἐς τὴν σκηνὴν δειπνοποιουμένου αὐτοῦ ἐσελθών, καὶ τὴν τράπεζαν καταβαλών, τήν τε ἰσχὺν ἅμα καὶ τὴν δυσχέρειαν τὴν ἐπ' αὐτῇ προσημαίνειν ἔδοξε. τῷ δ' Ἀντωνίῳ γαῖλα τι πέριξ περὶ τὸ τάφρευμα περιῤῥυὲν, καὶ συνῳδία τις νυκτὸς περιηχήσασα, τάς τε θυμηδίας καὶ τὸν ὄλεθρον τὸν ἀπ' αὐτῶν προέδειξεν. ἐκείνοις μὲν οὖν ταῦτα, πρὶν ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐλθεῖν, ἐγένετο. τῷ δὲ δὴ Καίσαρι τότε εὐθὺς ἐπὶ ταῖς συνθήκαις ἀετὸς, ὑπέρ τε τῆς σκηνῆς αὐτοῦ ἱδρυθεὶς, καὶ δύο κόρακας προσπεσόντας οἱ, τίλλειν τε τῶν πτερῶν πειρωμένους, ἀποκτείνας, τὴν νίκην κατ' ἀμφοτέρων αὐτῶν ἔδωκε.

2. Καὶ οἱ μὲν οὕτως ἐς τὴν Ῥώμην, πρότερος μὲν ὁ Καῖσαρ, ἔπειτα δὲ καὶ ἐκεῖνοι, χωρὶς ἑκάτερος, μετὰ τῶν στρατιωτῶν ἁπάντων ἦλθον· καὶ παραχρῆμα τὰ δόξαντα σφίσι διὰ τῶν δημάρχων ἐνομοθέτησαν. ἃ γὰρ ἔπραττον καὶ ἐβιάζοντο, τό, τε ὄνομα τὸ τοῦ νόμου ἐλάμβανε, καὶ προσέτι καὶ παράκλησιν αὐτοῖς ἔφερε. πάνυ γὰρ ἱκετευθῆναι σφᾶς ἔδει, ἵνα αὐτὰ ποιήσωσι· καὶ διὰ τοῦτο καὶ θυσίαι ἐπ' αὐτοῖς, ὡς καὶ ἐπ' εὐτυχήμασί τισιν, ἐψηφίσθη-

σαν, καὶ ἡ ἐσθὴς, ὡς καὶ εὐδαιμονούντων σφῶν, μεταβλήθη· καίπερ πολλοῦ μὲν καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν πραττομένων, πολλῷ δὲ ἔτι πλείονος ἐκ τεράτων δέους αὐτοῖς ὄντος. τά τε γὰρ σημεῖα τοῦ στρατεύματος, τοῦ τὴν πόλιν φυλάττοντος, ἀραχνίων ἀνεπλήσθη, καὶ ὅπλα ἐκ τῆς γῆς ἐς τὸν οὐρανὸν ἀνιόντα ὤφθη, κτύπος τε ἀπ' αὐτῶν πολὺς ἠκούσθη· καὶ ἐν τοῖς Ἀσκληπιείοις μέλισσαι ἐς τὴν ἄκραν πολλαὶ συνεστράφησαν. γύπες τε, ἐπί τε τοῦ νεὼ τοῦ Γενίου τοῦ δήμου, καὶ ἐπὶ τῆς Ὁμονοίας, παμπληθεῖς ἱδρύθησαν.

3. Καὶ αὐτῶν ἐνταῦθα ἔτι, ὡς εἰπεῖν, ὄντων, κἤ τε σφαγαὶ ἐκεῖναι, αἷς ποτε ὁ Σύλλας ἐκ τῶν προγραφῶν ἐκέχρητο, ἐποιήθησαν, καὶ ἡ πόλις ἅπασα νεκρῶν ἐπληρώθη. πολλοὶ μὲν γὰρ ἐν ταῖς οἰκίαις, πολλοὶ δὲ καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἔν τε ταῖς ἀγοραῖς, καὶ πρὸς τοῖς ἱεροῖς, σποράδην ἀπεκτίννυντο. καὶ αἵ τε κεφαλαὶ αὐτῶν ἐπὶ τὸ βῆμα αὖθις ἀνετίθεντο, καὶ τὰ λοιπὰ σώματα, τὰ μὲν αὐτοῦ τε ἐῤῥίπτειτο, καὶ ὑπὸ κυνῶν ὀρνίθων τε ἠσθίετο, τὰ δὲ ἐς τὸν ποταμὸν ἐνεβάλλετο, τά τε ἄλλα ὅσα ἐπὶ τοῦ Σύλλου πρότερον ἐπέπρακτο, καὶ τότε συνεφέρετο. πλὴν ὅτι δύο μόνα λευκώματα, χωρὶς μὲν, τῶν βουλευτῶν, χωρὶς δὲ, τῶν ἄλλων, ἐξετέθη. καὶ τὸ μὲν αἴτιον, δι' ὃ τοῦτ' ἐγένετο, οὔτε παρ' ἑτέρου τινὸς μαθεῖν, οὔτ' αὐτὸς εὑρεῖν ἠδυνήθην. ὃ γάρτοι μόνον ἄν τις, τό γε ἐλάττους θανατωθῆναι, ἐνενόησεν, ἥκιστα ἀληθές ἐστι. πολλῷ γὰρ πλείους, ἅτε καὶ ὑπὸ πλειόνων, ἐσεγράφησαν. τοῦτο δέ που παρὰ τὰς σφα-

γὰς, τὰς ἐν τῷ πρὶν γενομένας, παρήλλαξεν· ἐπεὶ ὅτι γε οὐκ ἀναμὶξ τὰ ὀνόματα τῶν πρώτων τοῖς πολλοῖς, ἀλλὰ χωρὶς ἐξετέθη, λῆρον οὐ πολὺν τοῖς τε ἐκ τοῦ ὁμοίου σφαγησομένοις ἔφερεν. ἀντ' ἐκείνου δὲ δὴ ἕτερα καὶ πάνυ δυσχερῆ, καίπερ μηδεμίαν τῶν προτέρων ὑπερβολὴν (ὡς γε καὶ ἐδόκει) λιπόντων, οὐκ ὀλίγα αὐτοῖς συνηνέχθη.

4. Ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ Σύλλου οἵ τέ τι δρῶντες, τάς τε τόλμας πρόσχημα, ἅτε καὶ πρῶτον τοῦ τοιούτου πειρώμενοι, καὶ οὐκ ἐκ προβουλῆς, ἐποιοῦντο· καὶ διὰ τοῦθ' ἧττον τὰ πλείω κακοτρόπως, οἷα οὐκ ἐκ προνοίας, ἀλλ' ἐκ συντυχίας, ἔπραττον· καὶ οἱ πάσχοντες, ἐξαπιναίοις τε καὶ ἀνηκούστοις συμφοραῖς περιπίπτοντες, ῥᾳστώνην τινὰ ἐκ τοῦ ἀνελπίστου τῶν παθῶν ἐλάμβανον. τότε δὲ πάντα μὲν τὰ προτολμηθέντα, οἱ μὲν, αὐτοὶ χειρουργήσαντες, οἱ δὲ, ἰδόντες, οἱ δ' ἀκοῇ γοῦν ὑπογύῳ ἀκριβοῦντες, πολλὰ γοῦν ἐν τῷ διὰ μέσου, τῇ προσδοκίᾳ τῶν ὁμοίων, οἱ μὲν, ὡς δράσουσι προσεπινοήσαντες, οἱ δ', ὡς πείσονται, προσδείσαντες· ἐκεῖνοί τε πλείστην ἀτοπίαν τῇ τε ζηλώσει τῶν προτέρων ἔργων, καὶ τῇ ἀπ' αὐτῶν ἐς τὸ καινῶσαί πως τὰ ἐπιβουλεύματα ἐξ ἐπιτεχνήσεως, παρεῖχον· καὶ οἱ ἕτεροι πάνθ' ὅσα παθεῖν ἐδύναντο λογιζόμενοι, πολὺ ταῖς ψυχαῖς καὶ πρὸ τῶν σωμάτων, ὡς καὶ ἐν αὐτοῖς ἤδη ὄντες, διεκναίοντο.

5. Κἀν τούτῳ χαλεπωτέρως ἢ πρὶν ἀπήλλασσον, καὶ διότι τότε μὲν μόνοι οἱ τοῦ Σύλλου, τῶν τε περὶ αὐτὸν δυνατῶν ἐχθροὶ διώλοντο, τῶν δὲ δὴ

φίλων αὐτοῦ τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων οὐδεὶς, ἐκείνου γε κελεύσαντος, ἐφθάρη· ὥστε ἔξω τῶν πάνυ πλουσίων, (τούτοις γὰρ οὐκ ἔστιν ὅτε εἰρήνη πρὸς τὸν ἰσχυρότερον ἐν τοῖς τοιούτοις γίγνεται) οἵ γε λοιποὶ ἐθάρσουν· ἐν δὲ δὴ ταῖς δευτέραις ταύταις σφαγαῖς, οὐχ ὅπως οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν, ἢ καὶ οἱ πλούσιοι, ἀλλὰ καὶ οἱ πάνυ φίλοι καὶ παρὰ δόξαν ἐκτείνοντο. ἄλλως μὲν γὰρ ἤ τις ἢ οὐδεὶς ἐς ἔχθραν ἀπ' ἰδίας τινὸς αἰτίας τοῖς ἀνδράσιν ἐκείνοις, ὧς καὶ σφαγῆναι πρὸς αὐτῶν, ἐληλύθει· τὰ δὲ δὴ κοινὰ πράγματα, καὶ αἱ τῶν δυναστειῶν διαλλαγαὶ, καὶ τὰς φιλίας τάς τε ἔχθρας τὰς σφοδρὰς αὐτοῖς ἐπεποιήκεσαν. πάντας γὰρ τοὺς τῷ πέλας συναραμένους τέ τι καὶ συμπράξαντας, ἐν πολεμίου μοίρᾳ οἱ ἕτεροι ἐτίθεντο· καὶ οὕτω συνέβαινε τοὺς αὐτοὺς καὶ φίλους τινὶ αὐτῶν καὶ ἐχθροὺς πάντας γεγονέναι· ὥστε ἐν ᾧ ἰδίᾳ ἕκαστος τοὺς ἐπιβουλεύσαντάς οἱ ἠμύνετο, καὶ τοὺς φιλτάτους κοινῇ συναπώλλυσαν. ἐκ γὰρ τῶν πρὸς ἀλλήλους πραγμάτων τό, τε οἰκειωθὲν σφίσι καὶ τὸ ἀλλοτριωθὲν ἐν λόγῳ τινὶ τιθέμενοι, οὔτε τὸν ἑαυτοῦ τις αὐτῶν ἐχθρὸν τιμωρήσασθαι, φίλον ἑτέρου ὄντα, ἐδύνατο, μὴ ἀντιδιδοὺς ἄλλον· καὶ ἐκ τῆς τῶν γεγονότων ὀργῆς, τῆς τε ἔπειτα ὑποψίας, παρ' οὐδὲν τὴν τοῦ ἑταιρικοῦ σωτηρίαν πρὸς τὴν τοῦ διαφόρου τιμωρίαν ποιούμενοι, ῥᾳδίως σφᾶς ἀντεδίδοσαν.

6. Κἀκ τούτου τούς τε φιλτάτους ἀντὶ τῶν ἐχθίστων ἀλλήλοις προέβαλλον, καὶ τοὺς πολεμιωτά-

τους ἀντὶ τῶν ἑταιροτάτων, τοῦτο μὲν, ἴσους πρὸς ἴσους, τοῦτο δὲ, ἀνθ' ἑνὸς πλείονας, ἢ καὶ ἀντὶ πλειόνων ἐλάττονας ἡλλάττοντο· τά τε ἄλλα ἐν ἀγορᾶς τρόπῳ ποιούμενοι, καὶ ὑπερβάλλοντες, ὥσπερ ἐν πρατηρίῳ. εἰ μὲν εἷς τις ἑνός τινος ἀντάξιος, ὥστ' ἰσομοιρεῖν, εὑρίσκετο, ἁπλῆ ἡ ἀντίδοσις ἐγίγνετο· ὅσους δὲ δὴ ἀρετή τις, ἢ ἀξίωσις, ἢ καὶ συγγένεια ἀνετίμα, ἀντὶ πλειόνων ἀπώλλυντο. ἅτε γὰρ ἐν ἐμφυλίοις πολέμοις, καὶ πολλῷ μὲν χρόνῳ, πολλαῖς δὲ καὶ πράξεσι γενομένοις, συχνοὶ καὶ τοῖς πάνυ συγγενέσι κατὰ τὸ στασιωτικὸν προσεκεκρούκεσαν. ἀμέλει τῷ τε Ἀντωνίῳ καὶ ὁ θεῖος Λούκιος [Ἀντώνιος] Καῖσαρ, καὶ τῷ Λεπίδῳ ὁ ἀδελφὸς Λούκιος Παῦλος, ἐπεπολέμωντο· ἀλλ' οὗτοι μὲν ἐσώθησαν, τῶν δὲ δὴ ἄλλων πολλοὶ καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς τε φίλοις καὶ τοῖς ἀναγκαίοις, ὑφ' ὧν περ ἐς τὰ μάλιστα καὶ σωθήσεσθαι καὶ τιμηθήσεσθαι προσεδόκων, ἐσφάγησαν. ὅπως γὰρ μηδεὶς στερηθήσεσθαι τῶν ἄθλων φοβηθείς. (ὅτι τοὺς ἐπὶ τοῦ Σύλλου φονεύσαντας τινάς, ὁ Κάτων ὁ Μάρκος ταμιεύσας ἀπήτησε πάνθ' ὅσα ἐπ' αὐτοῖς εἰλήφεσαν) ἧττον τινὰ ἀποκτείνῃ, προηγόρευσαν ὅτι οὐδένα αὐτῶν ἐς τὰ δημόσια γράμματα ἐσγράφουσι. τούς τε οὖν ἄλλους ἑτοιμότερον διὰ τοῦτ' ἔσφαζον, καὶ τοὺς εὐπόρους, εἰ καὶ μηδενὶ αὐτῶν ἀπήχθοντο. παμπόλλων τε γὰρ χρημάτων δεόμενοι, καὶ οὐκ ἔχοντες ὁπόθεν ἄλλοθεν τὰς ἐπιθυμίας τῶν στρατιωτῶν ἀποπληρώσωσι, κοινήν τινα κατὰ τῶν πλουσίων ἔχθραν προσέθεντο. καὶ ἄλλα τε διὰ τοῦτο πολλὰ παρηνομήθη, καὶ παιδίσκον τινὰ

ἐς ἐφήβους ἐσήγαγον, ἵν' ὡς εἰς ἄνδρας ἤδη τελῶν ἀποθάνῃ.

7. Ταῦτα δὲ ἐπράττετο μὲν ὑπό τε τοῦ Λεπέδου καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου μάλιστα· (πρός τε γὰρ τοῦ Καίσαρος τοῦ προτέρου ἐπὶ μακρότατον τιμηθέντες, καὶ ἐν ταῖς ἀρχαῖς ταῖς τε ἡγεμονίαις ἐπὶ πλεῖστον γενόμενοι, πολλοὺς ἐχθροὺς εἶχον·) ἐδόκει δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, κατὰ τὴν τῆς δυναστείας κοινωνίαν, γίγνεσθαι. ἐπεὶ αὐτός γε οὐδέν τι συχνοὺς ἀποκτεῖναι ἐδεήθη. τῇ τε γὰρ φύσει οὐκ ὠμὸς ἦν, καὶ ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς ἤθεσιν ἐνετέθραπτο. πρὸς δ' ἔτι νέος τε ὢν, καὶ ἄρτι ἐς τὰ πράγματα παριών, οὔτ' ἄλλως ἂν ἀνάγκην πολλοὺς σφοδρῶς μισεῖν εἶχε, καὶ φιλεῖσθαι ἤθελε. σημεῖον δὲ, ὅτι ἀφ' οὗ τῆς τε πρὸς ἐκείνους συναρχίας ἀπηλλάγη, καὶ τὸ κράτος μόνος ἔσχεν, οὐδὲν ἔτι τοιοῦτον ἔπραξε. καὶ τότε δὲ οὐχ ὅσον πολλοὺς οὐκ ἐφθειρεν, ἀλλὰ καὶ ἔσωσε πλείστους· τοῖς τε προδοῦσι τοὺς δεσπότας ἢ τοὺς φίλους, χαλεπώτατα, καὶ τοῖς συναραμένοις τισὶν, ἐπιεικέστατα ἐχρήσατο. τεκμήριον δὲ· Τανουσία, γυνὴ ἐπιφανὴς, τὸν ἄνδρα Τίτον Οὐίνιον ἐπικηρυχθέντα, τὸ μὲν πρῶτον ἐς κιβωτὸν παρὰ ἀπελευθέρῳ τινὶ Φιλοποίμενι κατέκρυψεν, ὥστε καὶ πίστιν τοῦ τεθνηκέναι αὐτὸν παρασχεῖν· μετὰ δὲ τοῦτο δημοτελῆ ἑορτὴν, ἣν συγγενής τις αὐτῆς ποιήσειν ἔμελλε, τηρήσασα, τόν τε Καίσαρα διὰ τῆς Ὀκταουΐας τῆς ἀδελφῆς ἐς τὸ θέατρον μόνον τῶν τριῶν ἐσελθεῖν διεπράξατο· κἀντιαῦθα ἐκπηδήσασα, τό, τε πραχθὲν ἀγνοοῦντί οἱ ἐμήνυσε, καὶ τὴν κι-

βωτὸν αὐτὴν ἐσκομίσασα, ἐκεῖθεν τὸν ἄνδρα ἐξήγαγεν. ὥστε τὸν Καίσαρα θαυμάσαντα, πάντας μὲν αὐτοὺς ἀφεῖναι, (καὶ γὰρ τοῖς συγκρύψασί τινα θανάτου προείρητο) τὸν δὲ δὴ Φιλοπόιμενα καὶ ἐς τὴν ἱππάδα κατατάξαι.

8. Ἐκεῖνος μὲν οὖν πολλοὺς, ὅσους γε καὶ ἐδυνήθη, διεσώσατο· ὅ, τε Λέπιδος τῷ τε ἀδελφῷ τῷ Παύλῳ ἐς Μίλητον ἐκδρᾶναι ἐπέτρεψε, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους σὺκ ἀπαραίτητος ἦν. ὁ δὲ Ἀντώνιος ὠμῶς καὶ ἀνηλεῶς οὐχ ὅτι τοὺς ἐκτεθέντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπικουρῆσαί τινι αὐτῶν ἐπιχειρήσαντας ἔκτεινε. τὰς τε κεφαλὰς σφῶν, εἰ καὶ σιτούμενος ἐτύγχανεν, ἐπεσκόπει, καὶ ἐπὶ πλεῖστον τῆς τε ἀνοσιωτάτης καὶ τῆς οἰκτροτάτης αὐτῶν ὄψεως ἐνεπίμπλατο. καὶ ἥ τε Φουλουΐα πολλοὺς μὲν καὶ αὐτὴ καὶ κατ' ἔχθραν, καὶ διὰ χρήματα, καὶ ἔστιν οὓς οὐδὲ γινωσκομένους ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς, ἐθανάτωσεν. ἑνὸς γοῦν τινὸς κεφαλὴν ἰδὼν, εἶπεν, ὅτι τοῦτον οὐκ ἠπιστάμην. ὡς δ' οὖν καὶ ἡ τοῦ Κικέρωνός ποτε ἐκομίσθη σφίσι, (φεύγων γὰρ καὶ καταληφθεὶς ἐσφάγη) ὁ μὲν Ἀντώνιος πολλὰ αὐτῷ καὶ δυσχερῆ ἐξονειδίσας, ἔπειτ' ἐκέλευσεν αὐτὴν ἐκφανέστερον τῶν ἄλλων ἐν τῷ βήματι προτεθῆναι· ἵν' ὅθεν κατ' αὐτοῦ δημηγορῶν ἠκούετο, ἐνταῦθα μετὰ τῆς χειρὸς τῆς δεξιᾶς, ὥσπερ ἀπετέτμητο, ὁρῷτο. ἡ δὲ δὴ Φουλουΐα ἔς τε τὰς χεῖρας αὐτὴν, πρὶν ἀποκομισθῆναι, ἐδέξατο, καὶ ἐμπικραναμένη οἱ καὶ ἐμπτύσασα, ἐπί τε τὰ γόνατα ἐπέθηκε, καὶ τὸ στόμα αὐτῆς διοίξασα, τήν τε γλῶσσαν ἐξείλκυσε, καὶ ταῖς βελόναις, αἷς ἐς τὴν κεφαλὴν

χρῆτο, κατεκέντησε, πολλὰ ἅμα καὶ μιαρὰ προσεπικώπτουσα. καὶ οὗτοι δ' οὖν ὅμως ἔσωσάν τινας, ἐφ' ὧν γε καὶ πλείω χρήματα ἔλαβον, ἢ τελευτήσαντων εὑρήσειν ἤλπισαν. καὶ ἵνα γε μὴ κεναὶ αἱ ἐν οἷς λευκώμασι χῶραι τῶν ὀνομάτων αὐτῶν ὦσιν, ἑτέρους ἀντενέγραψαν. πλήν γε ὅτι τὸν θεῖον ὁ Ἀντώνιος, πολλὰ τῆς μητρὸς τῆς ἑαυτοῦ τῆς Ἰουλίας κατευσάσης, ἀφῆκεν, οὐδὲν ἄλλο χρηστὸν εἰργάσατο.

9. Πολύτροποι μὲν οὖν διὰ ταῦτα αἱ σφαγαί, πολυειδεῖς δὲ καὶ σωτηρίαι τισὶν ἐγένοντο. συχνοὶ μὲν γὰρ καὶ πρὸς τῶν φιλτάτων ἀπώλοντο, συχνοὶ δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἐχθίστων ἐσώθησαν. ἄλλοι σφᾶς αὐτοὺς ὑπέκτειναν, ἄλλους αὐτοὶ οἱ ἐπελθόντες, ὡς καὶ φονεύσαντες, ἀπέλυσαν. προδόντες δέ τινες δεσπότας, καὶ φίλους, ἐκολάσθησαν, καὶ ἕτεροι δι' αὐτὸ τοῦτο ἐτιμήθησαν· οἵ τε περιποιήσαντές τινας, οἱ μὲν εἶχον ἔδοσαν, οἱ δὲ καὶ γέρα ἔλαβον. οἷα γὰρ οὐχ ἑνὸς ἀνδρὸς, ἀλλὰ τριῶν, πρός τε τὴν ἐπιθυμίαν ἣν ἑαυτοῦ ἑκάστου, καὶ πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον πάντα ποιούντων, καὶ μήτε τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς ἢ φίλους ἡγουμένων, σωθῆναί τε πολλάκις ὧν ὁ ἕτερος ἀπολέσθαι, καὶ φθαρῆναι αὖ ὧν ὁ ἕτερος περιενέσθαι ἤθελε, σπουδαζόντων, πολλὰ καὶ ποικίλα ὑνέβαινεν, ὥς που καὶ εὐνοίας ἢ μίσους πρός τινα ἔχοντες ἦσαν.

10. Ἐγὼ οὖν, τὸ μὲν πάντα αὐτὰ ἀκριβῶς καθ' ἕκαστον ἐπεξελθεῖν, παραλείψω· (πάμπολύ τε ἂν ἔργον ἂν εἴη, καὶ οὐδὲν μέγα τῇ συγγραφῇ παίξεται·) ἃ δὲ ἀξιομνημόνευτα μάλιστα εἶναι νομί-

ζω, διηγήσομαι. τοῦτο μὲν γὰρ, ἐς σπήλαιον τὶς τὸν δεσπότην κατακρύψας, ἔπειτ' ἐπειδὴ καὶ ὡς καθ' ἑτέρου τινὸς μήνυσιν ἀπολεῖσθαι ἔμελλε, τήν τε ἐσθῆτα πρὸς αὐτὸν ἠλλάξατο, καὶ μετ' αὐτῆς τοῖς ἐπιοῦσιν, ὡς καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος ὤν, προαπήντησε, καὶ ἐσφάγη· καὶ οὕτως οἱ μὲν ἀπετράποντο, νομίσαντες ὃν ἐβούλοντο πεφονευκέναι· ὁ δὲ, ἀπελθόντων αὐτῶν, ἑτέρωσε διέφυγε. τοῦτο δὲ, ἄλλος τις τὴν σκευὴν ὁμοίως ἅπασαν πρὸς τὸν δεσπότην διαλλάξας, αὐτός τε ἐς φορεῖον κατάστεγον ἐσῆλθε, καὶ ἐκεῖνον διφροφορεῖν ἐποίησε· κἀκ τούτου καταληφθέντες, ὁ μὲν οὐδ' ὀφθεὶς ἐφονεύθη, ὁ δὲ, ὥς τις σκευοφόρος, διεσώθη· καὶ ταῦτα μὲν ἐκεῖνοι, ἐξ εὐεργεσίας τινὸς προϋπαρχούσης σφίσι, τοῖς εὖ ποιήσασιν ἀνταπέδοσαν. στιγματίας δέ τις οὐχ ὅσον οὐ προέδωκε τὸν στίξαντα, ἀλλὰ καὶ πάνυ προθύμως ἔσωσεν. ὡς γοῦν ὑπεκκομίζων ποι αὐτὸν ἐφωράθη, καὶ ἐδιώκετο, ἀπέκτεινέ τέ τινα ἐντυχόντα οἱ κατὰ τύχην, καὶ τὴν στολὴν αὐτοῦ τῷ δεσπότῃ δοὺς, τὸν μὲν ἐπὶ πυρὰν ἐπέθηκεν, αὐτὸς δὲ τήν τε ἐσθῆτα καὶ τὸν δακτύλιον τοῦ δεσπότου λαβὼν, ἀπήντησε τοῖς διώκουσι· καὶ πλασάμενος ὡς καὶ φεύγοντα αὐτὸν ἀπεκτονὼς, ἐπιστεύθη ἔκ τε τῶν σκύλων καὶ ἐκ τῶν στιγμάτων· καὶ ἐκεῖνόν τε ἅμα ἔσωσε, καὶ αὐτὸς ἐτιμήθη· ταῦτα μὲν οὖν ἐς οὐδεμίαν ὀνόματος μνήμην ἀνήκει. Ὀσίδιον δὲ δὴ Γέταν ὁ υἱὸς, ἐκφορὰν δή τινα αὐτοῦ ὡς καὶ τεθνηκότος σκευάσας, ἐξέσωσε. καὶ Κύϊντον Κικέρωνα τὸν τοῦ Μάρκου ἀδελφὸν ὁ παῖς ἐξέκλεψε, καὶ ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ ἔσωσεν.

ὐτὸς μὲν γὰρ καὶ κατέκρυψε τὸν πατέρα, ὥστε μὴ
ὑρεθῆναι, καὶ στρεβλωθεὶς ἐπὶ τούτῳ πάσαις βα-
άνοις, οὐδὲν ἐξελάλησε. μαθὼν δὲ ἐκεῖνος τὸ γι-
νόμενον, καὶ θαυμάσας τε ἅμα τὸν παῖδα καὶ ἐλε-
σας, ἦλθεν ἐθελοντὴς ἐς τὸ ἐμφανές, καὶ αὐτὸς
αυτὸν τοῖς σφαγεῦσι παρέδωκεν.

11. Ἀρετῆς μὲν δὴ καὶ εὐσεβείας τοσαῦτα τότε
πιφανῆ ἔργα ἐγένετο. Ποπίλιος δὲ δὴ Λαινᾶς τὸν
Κικέρωνα τὸν Μάρκον ἀπέκτεινε, καίπερ εὐεργέτην
ὑτοῦ ἐκ συνηγορήματος ὄντα. καὶ ἵνα γε μὴ ἀκου-
μενος μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁρώμενος, πίστιν τοῦ πεφο-
ευκέναι αὐτὸν λάβῃ, εἰκόνα ἑαυτοῦ πλησίον τῆς
κείνου κεφαλῆς ἐστεφανωμένην ἔθηκε, καὶ τὸ ὄνο-
ια καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένον ἔχουσαν.
αὶ οὕτω γε καὶ τῷ Ἀντωνίῳ διὰ τοῦτ᾽ ἤρεσεν, ὥστε
αὶ χρήματα πλείω τῶν ἐπηγγελμένων λαβεῖν. Μάρ-
ος δὲ Τερέντιος Οὐάρρων ἠδίκησε μὲν οὐδέν, ὁμώ-
υμος δὲ δή τινι τῶν ἐπικεκηρυγμένων, πλὴν μιᾶς
ροσηγορίας, ὧν, καὶ δείσας μή τι κατὰ τοῦτο, οἷα
αὶ ὁ Κίννας, πάθῃ, ἐξέθηκε γράμμα αὐτὸ τοῦτο
ηλῶν· (ἐδημάρχει δὲ·) καὶ ὁ μὲν διατριβὴν καὶ
έλωτα ἐπὶ τούτῳ ὠφλίσκανε. τὸ δὲ δὴ ἀστάθμητον
οῦ βίου καὶ ἐξ ἐκείνου ἐτεκμηριώθη, ὅτι Λούκιος
ὲν Φιλούσκιος, ὑπό τε τοῦ Σύλλου πρότερον ἐπι-
ηρυχθείς, καὶ διαφυγών, ἔς τε τὸ λεύκωμα αὖθις
ὁτε ἐσεγράφη, καὶ ἀπέθανε. Μάρκος δὲ Οὐαλέ-
ιος Μεσσαλᾶς, ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου θανατωθείς,
ὐχ ὅπως ἐν ἀσφαλείᾳ διεβίω, ἀλλὰ καὶ ὕπατος ἀντ᾽
κείνου αὐτοῦ ὕστερον ἀπεδείχθη. οὕτως ἔκ τε τῶν

ἀπορωτάτων πολλοὶ περιγίγνονται, καὶ ἐκ τῶν θαρσούντως ἐχόντων οὐκ ἐλάττους ἀπόλλυνται· καὶ διὰ τοῦτο χρὴ μήτε ἐς τὸ ἀνέλπιστον πρὸς τὰς αὐτίκα συμφορὰς ἐκπλήττεσθαί τινα, μήτε ἐς τὸ ἀφρόντιστον ὑπὸ τοῦ παραχρῆμα περιχαροῦς ἐπαίρεσθαι, ἀλλ' ἐς τὸ μέσον ἐπ' ἀμφότερα τὴν ἐλπίδα τοῦ μέλλοντος τιθέμενον, ἀσφαλεῖς ἐφ' ἑκάτερα τοὺς λογισμοὺς ποιεῖσθαι.

12. Καὶ τότε οὖν ταῦτά τε οὕτως ἐγένετο, καὶ πλεῖστοι μὲν τῶν μὴ προγραφέντων διά τε ἔχθρας καὶ διὰ χρήματα παραπώλοντο, πλεῖστοι δὲ τῶν ἐπικηρυχθέντων οὐχ ὅτι περιεγένοντο, ἀλλὰ καὶ κατῆλθον αὖθις, καί τινες αὐτῶν καὶ ἀρχὰς ἔσχον. ἡ δ' ἀναχώρησις σφίσι πρός τε τὸν Βροῦτον, καὶ πρὸς τὸν Κάσσιον, τόν τε Σέξτον ἐγίγνετο· καὶ οἵ γε πλείους πρὸς τοῦτον συγκατέφυγον. ναυαρχεῖν τε γὰρ πρότερον αἱρεθεὶς, καὶ χρόνον τινὰ ἐν τῇ θαλάσσῃ δυνηθεὶς, ἰσχύν τε οἰκείαν, καίπερ τῆς ἀρχῆς μετὰ τοῦθ' ὑπὸ τοῦ Καίσαρος στερηθεὶς, περιεβάλετο. καὶ τὴν Σικελίαν κατασχών, ἔπειθ' ὡς καὶ ἐκείνῳ ἐπεκηρύχθη, αἵ τε ἄλλαι σφαγαὶ ἐγίγνοντο, πλεῖστον τοῖς ὁμοίοις συνήρατο. τῇ γὰρ Ἰταλίᾳ ἐγγύθεν ἐφορμῶν, διέπεμπεν ἐς τὴν Ῥώμην καὶ ἐς τὰς ἄλλας πόλεις, τά τε ἄλλα τοῖς τινα περισώσασι διπλάσια τῶν τοῖς φονεύσουσι προκειμένων, ἐπαγγελλόμενος, καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις καὶ ὑποδοχὴν ἐπικουρίαν καὶ χρήματα καὶ τιμὰς ὑπισχνούμενος. ὅθεν περ συχνοὶ πρὸς αὐτὸν ἦλθον.

13. Ἀριθμὸν γὰρ οὔτε τῶν προγραφέντων, οὔ-

τε τῶν φονευθέντων, ἢ καὶ διαφυγόντων, οὐδὲ νῦν ἔγραψα· ὅτι πολλοὶ μέν, τῶν τὸ πρῶτον ἐς τὰ λευκώματα ἐγγραφέντων, ἀπηλείφεσαν, πολλοὶ δὲ ὕστερον ἀντ' αὐτῶν ἐνεγράφησαν· καὶ τούτων γε οὐκ ὀλίγοι διεσώθησαν, καὶ ἄλλοι συχνοὶ διεφθάρησαν. καὶ αὐτοὺς οὐδὲ πενθεῖν τισιν ἐξουσία ἦν, ἀλλὰ πολλοὶ καὶ ἐκ τούτου παραπώλοντο. καὶ τέλος, ὡς τό, τε πεπλασμένον αὐτῶν πᾶν αἱ συμφοραὶ ἐξενίκων, καὶ οὐδεὶς οὐδὲ τῶν πάνυ ἀνδρικῶν ἀντικαρτερεῖν πρὸς αὐτὰς ἐδύνατο, ἀλλ' ἔν τε τοῖς ἄλλοις πᾶσι καὶ ἔργοις καὶ λόγοις ἐσκυθρώπαζον, καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἔτους, οὗ ἤμελλον (ὥσπερ εἰώθασιν) ἑορτάσειν, ἐκελεύσθησαν διὰ προγραφῆς εὐθυμεῖσθαι, θάνατον ὀφλήσοντες ἂν μὴ πειθαρχήσωσιν· οὕτω που, ὡς καὶ ἐπ' ἀγαθοῖς, τοῖς κοινοῖς κακοῖς χαίρειν ἠναγκάζοντο. καὶ τί τοῦτο εἶπον; ὁπότε καὶ ἑκείνοις (τοῖς τρισὶν ἀνδράσι λέγω) ἄλλα τε, ὡς εὐεργέαις καὶ σωτῆρσι τῆς πόλεως γεγονόσι, καὶ τοὺς στεάνους τοὺς πολιτικοὺς ἐψηφίσαντο; οὐ γὰρ, ὅτι νὰς ἐφόνευον, αἰτίαν ἔχειν ἠξίουν, ἀλλ' ὅτι μὴ ἱείονας, προσεπαινεῖσθαι ἤθελον. καὶ πρός γε τὸν μον φανερῶς ποτε εἶπον, ὅτι οὔτε τὴν τοῦ Μαυ τοῦ τε Σύλλου ὠμότητα, ὥστε καὶ μισηθῆναι, ᾽ αὖ τὴν τοῦ Καίσαρος ἐπιείκειαν, ὥστε καὶ καφονηθῆναι, καὶ ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἐπιβουλευθῆναι, ὥκασι. τοιαῦτα μὲν περὶ τὰς σφαγὰς ἐγίγνετο.

13. Πολλὰ δὲ δὴ καὶ ἄτοπα καὶ περὶ τὰς τῶν ν οὐσίας συνέβαινε. καίτοι ταῖς τε γυναιξὶ ταῖς ρονευομένων τὰς προῖκας, καὶ τοῖς τέκνοις τοῖς

μὲν ἄρξεσι τὸ δίκατον, ταῖς δὲ Θηλείαις τὸ εἰκοστὸν τῆς ἑκάστου σφῶν οὐσίας δώσειν, ὡς καὶ δὴ δίκαιοι φιλάνθρωποί τε ὄντες, ἐπηγγείλαντο. ἀλλ' οὔτε ταῦτα πλὴν ὀλίγων ἐδόθη, τά τε τῶν λοιπῶν καὶ πάνυ πάντα ἀδεῶς ἐπορθεῖτο. τοῦτο μὲν γὰρ, ἐνοίκιον ἐνιαύσιον πασῶν τῶν τε ἐν τῷ ἄστει καὶ τῶν ἐν τῇ ἄλλῃ Ἰταλίᾳ οἰκιῶν, ὧν μὲν ἐμεμισθώκεσάν τινες, ὅλον, ὧν δὲ αὐτοὶ ᾤκουν, ἐξ ἡμισείας, πρὸς τὴν τῆς κατηγορίας ἀξίαν, ἐσέπραξαν· τοῦτο δὲ, τοὺς τὰ χωρία ἔχοντας, τὸ ἥμισυ τῶν προσόδων αὐτῶν ἀφείλοντο. καὶ προσέτι καὶ τοὺς στρατιώτας τήν τε τροφὴν παρὰ τῶν πόλεων, ἐν αἷς ἐχείμαζον, προῖκα λαμβάνειν ἐποίησαν. καὶ κατὰ τὴν χώραν, ὡς ἐπὶ τὰ δεδημευμένα, τά τε τῶν ἀνθισταμένων ἔτι, διαπέμποντες, (καὶ γὰρ ἐκείνους, ὅτι μὴ ἐντὸς τῆς προῤῥηθείσης σφίσιν ἡμέρας μετέστησαν, πολεμίους ἐποιήσαντο) πάντα καὶ τὰ λοιπὰ προσδιήρπαζον. ἵνα γὰρ καὶ πρὸ τῶν ἔργων τοὺς μισθοὺς ἔχοντες, πᾶν τὸ πρόθυμον σφίσι παρέχωνται, ταῦτά τε αὐτοῖς πράττειν ἐπέτρεπον, καὶ πόλεις, χώρας τε δώσειν ὑπισχνοῦντο· καὶ ἐπὶ τούτῳ καὶ γεωνόμους ὁμοῦ, καὶ οἰκιστὰς αὐτοῖς προσαπέδειξαν. τὸ μὲν οὖν πλῆθος τῶν στρατιωτῶν τούτοις ἀνηρτῶντο τῶν δὲ δὴ λογιμωτέρων τοὺς μὲν τοῖς κτήμασι τῶν ἀπολλυμένων ἐδελέαζον, τὰ μὲν ἐπευωνίζοντες τὰ δὲ καὶ προῖκα σφίσι χαριζόμενοι, τοὺς δὲ ταῖς ἀρχαῖς ταῖς τε ἱερωσύναις αὐτῶν ἐτίμων. ὃ γὰρ ἄδεσς αὐτοί τε τὰ κάλλιστα καὶ τῶν χωρίων τῶν οἰκοδομημάτων λαμβάνωσι, καὶ ἐκείνοις

βούλονται διδῶσι, προεῖπον, μηδένα τῶν ἄλλων μη ὠνησείοντα ἐς τὸ πρατήριον ἅπαντᾶν· εἰ δὲ μή γε, θνήσκειν τὸν τοῦτο ποιήσαντα. καὶ ἐκείνους γε οὕτω μετεχειρίζοντο, ὥστε τὲ καταφωρᾶν, καὶ πλείστου ὅσου ἀγοράζειν, ὧν ἔχρηζον, καὶ διὰ τοῦτο μηδ' ὠνητιᾶν ἔτι.

15. Περὶ μὲν οὖν τὰ κτήματα τοῦθ' οὕτως ἐγίγνετο. τάς τε ἀρχὰς τάς τε ἱερωσύνας τῶν θανατωθέντων, οὐ πρὸς τὸ νομιζόμενον ἐκ τῶν νόμων, ἀλλ' ὡς που καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς, ἔδοσαν. καὶ ὑπάτους, τοῦ μὲν Καίσαρος τὴν ἀρχὴν ἀπειπόντος, (ἧς γὰρ οὕτως ἐπεθύμησεν, ὥστε καὶ πολεμῆσαι διὰ ταύτην, ταύτης ἐκὼν ἐξέστη) τοῦ δὲ συνάρχοντος αὐτοῦ μεταλλάξαντος, ἄλλον τέ τινα, καὶ τὸν Οὐεντίδιον τὸν Πούπλιον, καίπερ στρατηγοῦντα, ἀπέδειξαν· ἔς τε τὴν στρατηγίαν αὐτοῦ τῶν ἀγορανομούντων τινὰ ἐσήγαγον. καὶ πάντας μετὰ τοῦτο τοὺς στρατηγοὺς, πάντε ἡμέρας ἔτι ἄρχοντας, παύσαντες, ἐκείνους μὲν ἐς τὰς ἡγεμονείας τῶν ἐθνῶν ἔστειλαν, ἑτέρους δὲ ἀντ' αὐτῶν ἀντικατέστησαν· νόμους τε τοὺς μὲν ἀπήλειψαν, τοὺς δὲ ἀντενέγραψαν· καὶ συνελόντι εἰπεῖν, καὶ τἆλλα πάντα ὅπως ποτὲ καὶ ἐδόκει αὐτοῖς ἔπρασσον, τῶν μὲν γὰρ ἐπικλήσεων τῶν ἐπιφθόνων, καὶ διὰ τοῦτο κατειλυθεισῶν, οὐκ ἀντεποιήσαντο· τὰ δὲ δὴ πράγματα, πρός τε τὸ βούλημα καὶ πρὸς τὸ ἐπιθύμημα τὸ ἑαυτῶν, διῆγον, ὥστε χρυσὸν τὴν τοῦ Καίσαρος μοναρχίαν φανῆναι. τὸν μὲν οὖν ἐνιαυτὸν ἐκεῖνον ταῦτα τε οὕτως ἐποίη-

σαν, καὶ νεὼν τῷ τε Σαράπιδι καὶ τῇ Ἴσιδι ἱδρύσαντο.

16. Τοῦ δὲ δὴ Λεπίδου τοῦ Μάρκου, τοῦ τε Πλάγκου τοῦ Λουκίου ὑπατευσάντων, λευκώματα αὖθις ἐξετέθη, θάνατον μὲν μηδενὶ ἔτι φέροντα, τὰς δὲ οὐσίας τῶν ζώντων ἀποσυλῶντα. προσδεόμενοι γὰρ χρημάτων, ἅτε πολλὰ μὲν καὶ πολλοῖς στρατιώταις προσοφειλήσαντες, πολλὰ δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς γιγνομένοις δι' αὐτῶν δαπανῶντες, πολλῷ δὲ ἔτι πλείω ἐς τοὺς προσδοκωμένους πολέμους ἀναλώσειν νομίζοντες, ἠργυρολόγουν. οὐ μὴν ἀλλὰ τὸ τῶν τελῶν, τῶν πρότερον μέν ποτε καταλυθέντων, τότε δὲ αὖθις ἐπαναχθέντων, ἢ καὶ ἐκ καινῆς προσκαταστάντων, τό, τε τῶν συντελειῶν, ἃς πολλὰς μὲν ἐπὶ τῇ γῇ, πολλὰς δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς οἰκέταις ἐπράττοντο, μετρίως πως τοὺς ἀνθρώπους ἐλύπει· τὸ δὲ δὴ τοὺς καὶ ἐφ' ὁπόσονοῦν ἔτι οὐ μόνον τῶν βουλευτῶν ἢ καὶ τῶν ἱππέων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐξελευθέρων, καὶ ἀνδρῶν ὁμοίως καὶ γυναικῶν, εὐπορούντας, ἐς λευκώματα ἐσγραφῆναι, καὶ δεκατείαν τινὰ καινὴν δεκατευθῆναι, σφόδρα πάντας ἠνίασε. τῷ μὲν γὰρ λόγῳ τὸ δέκατον τῆς οὐσίας παρ' ἑκάστου σφῶν ἐπράχθη, ἔργῳ δὲ οὐδὲ τὸ δέκατόν τινι κατελείφθη. ἐπειδὴ γὰρ οὐ ῥητόν τι ἀργύριον πρὸς τὴν τῶν κτημάτων ἀξίαν ἐσενεγκεῖν ἐκελεύσθησαν, ἀλλ' ἐπ' αὐτοῖς αἱ τιμήσεις τῶν σφετέρων ἐγένοντο, κἀκ τούτου ὡς οὐκ ὀρθῶς αὐτὰ τετιμημένοι διεβάλλοντο, καὶ τὰ λοιπὰ προσαπώλλυσαν.

17. Εἰ δ' οὖν τινες τοῦτό πως διέφυγον, ἀλλ' ὑπό τε τῶν τάξεων ἐς στενὸν κατακλειόμενοι, καὶ

ἀργυρίου δεινῶς σπανίζοντες, πάντων καὶ αὐτοὶ τρόπον τινὰ ἀπεστεροῦντο. καὶ μέντοι καὶ ἕτερόν τι τοιόνδε, βαρὺ μὲν καὶ ἀκοῦσαι, βαρύτατον δὲ παθεῖν, ἐγένετο. τῷ γὰρ βουλομένῳ σφῶν ἐδόθη, πάσης τῆς οὐσίας ἑκστάντι, τὸ τρίτον μετὰ ταῦτα αὐτῆς ἀπαιτῆσαι· τοῦτ' ἔστι μήτε τι λαβεῖν, καὶ προσέτι καὶ πράγματα σχεῖν. ὁπότε γὰρ τὰ δύο μέρη φανερῶς ἐσυλῶντο, πῶς ἂν τὸ τρίτον ἀπέλαβον, ἄλλως τε καὶ ἐλαχίστου αὐτῶν πωλουμένων; τοῦτο μὲν γὰρ, πολλῶν ἅμα ἀποκηρυττομένων, καὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν πλειόνων καὶ ἀχρύσων καὶ ἀργύρων ὄντων, τῶν δὲ λοιπῶν μὴ τολμώντων, ὡς καὶ ἐχόντων τι, ἀγοράσαι, ἵνα μὴ καὶ ἐκεῖνο πρυσπολέσωσιν, αἱ τιμαὶ ἀνεῖντο. τοῦτο δὲ, τοῖς στρατιώταις πολὺ παρὰ τὴν ἀξίαν πάντα ἐπιπράσκετο. ὥστε τῶν μὲν ἰδιωτῶν οὐδεὶς οὐδὲν, ὅ, τι καὶ ἄξιον λόγου εἶπεῖν, διεσώσατο. πρὸς γὰρ αὖ τοῖς ἄλλοις, ἔς τε τὸ ναυτικὸν οἰκέτας, εἰ καὶ μὴ εἶχόν τινες, ὠνούμενοί γε ἐδίδοσαν, καὶ τὰς ὁδοὺς οἰκείοις οἱ βουλευταὶ δαπανήμασιν ἐπεσκεύαζον. μόνοι δὲ δὴ οἱ τὰ ὅπλα ἔχοντες ὑπερεπλούτησαν. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἐξῆρτο σφίσιν οὔτε ἡ μισθοφορία, καὶ ὑπερεντελὴς οὖσα· οὔτε αἱ ἔξωθεν ἐπιφοραὶ, καίτοι παμπληθεῖς γενόμεναι· οὐ τὰ ἄθλα τῶν φόνων, μέγιστα δὴ δοθέντα· οὐχ αἱ κτήσεις τῶν χωρίων, προικιμαῖαι τρόπον τινὰ αὐτοῖς ὑπάρξασαι· ἀλλὰ καὶ προσέτι οἱ μὲν τὰς οὐσίας τῶν τελευτώντων ὅλας καὶ ἤρπουν καὶ ἐλάμβανον, οἱ δὲ καὶ ἐς τὰ τῶν ζώντων ἔτι γερόντων τε καὶ ἀτέκνων γένη ἐσβιάζοντο. ἐς τοσοῦτον γὰρ

τῆς τε ἁπληστίας καὶ τῆς ἀναισχυντίας ἐχώρησ ὥστε τινὰ καὶ τὴν τῆς Ἀττίας τῆς τοῦ Καίσαρος μητρὸς οὐσίαν, ἀποθανούσης τότε, δημοσίᾳ τε ταφῇ τιμηθείσης, παρ' αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος αἰτῆσαι.

18. Ταῦτά τε οὖν οὕτως οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι οἱ τρεῖς ἐπολίουν, καὶ ἅμα καὶ τὸν Καίσαρα τὸν πρότερον ἐσέμνυνον ἐπὶ πλεῖστον. ἅτε γὰρ τῆς μοναρχίας ἐφεμένοι, καὶ πρὸς αὐτὴν ἐπειγόμενοι, τούς τε σφαγέας αὐτοῦ τοὺς λοιποὺς ὀργῇ μετῄεσαν, ὡς καὶ ἐπ τούτου τήν τε ἄδειαν σφίσιν ὧν ἐποίουν καὶ τὴν ἀσφάλειαν πόῤῥωθεν προπαρασκευάσοντες· καὶ πάνθ' ὅσα ἐς τιμὴν αὐτῷ ἔφερε, προθύμως ἔπραττον, ἐς ὑποδοχὴν τοῦ καὶ αὐτοί ποτε τῶν ὁμοίων ἀξιωθῆναι· καὶ διὰ τοῦτο τοῖς τε ἐψηφισμένοις ἠγάλλοντο αὐτόν, καὶ ἑτέροις αὐτόσε προσέθεσαν. ἔν τε γὰρ τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους ἡμέρᾳ αὐτοί τε ὤμοσαν, καὶ τοὺς ἄλλους ὥρκωσαν, βέβαια νομιεῖν πάντα τὰ ὑπ' ἐκείνου γενόμενα. καὶ τοῦτο καὶ νῦν ἐπὶ πᾶσι τοῖς τὸ κράτος ἀεὶ ἴσχουσιν, ἢ καὶ ἐπ' αὐτοῦ ποτε γενομένοις, καὶ μὴ ἀτιμωθεῖσι, γίγνεται. καὶ ἠρῷόν οἱ ἔν τε τῇ ἀγορᾷ καὶ ἐν τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ ἐκέκαυτο, προκατεβάλλοντο· καί τι καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ ἐν ταῖς ἱπποδρομίαις μεθ' ἑτέρου Ἀφροδισίου ἔπεμπον. εἴ τε νίκη τις ἠγγέλθη ποθέν, χωρὶς μὲν τῷ κρατήσαντι, χωρὶς δὲ ἐκείνῳ καὶ τεθνεῶτι, τιμὴν ἑρομηνίας ἔνεμον· τά τε γενέσια αὐτοῦ διαφηφοροῦντας καὶ εὐθυμουμένους πάντας ἑορτάζειν ἠνάγκασαν· νομοθετήσαντες, τοὺς μὲν ἄλλους τους ἀμελήσαντας αὐτῶν, ἐπαράτους τῷ τε Διὶ καὶ αὐτῷ ἐκείνῳ εἶναι·

οὐς δὲ δὴ βουλευτὰς, τούς τε υἱεῖς σφῶν, πέντε καὶ
ἴκοσι μυριάδας ὀφλισκάνειν. καὶ (συνέβαινε γὰρ
ν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ τὰ Ἀπολλώνεια γίγνεσθαι)
ψηφίσαντο, τῇ προτεραίᾳ τὰ γενέσια ἀγάλλεσθαι·
ς καὶ λογίου τινὸς Σιβυλλείου ἀπαγορεύοντος, μη-
ενὶ θεῶν τότε, πλὴν τῷ Ἀπόλλωνι, ἑορτάζεσθαι.

19. Ταῦτα μὲν οὖν αὐτῷ ἔδωκαν· καὶ τὴν ἡ-
έραν ἐν ᾗ ἐφονεύθη, κυρίαν ἀεί ποτε ἕδραν βουλῆς
ουσαν, ἀποφράδα ἐνόμισαν. τό, τε οἴκημα, ἐν ᾧ
αφάγη, παραχρῆμά τε ἔκλεισαν, καὶ ὕστερον ἐς ἄ-
οδον μετεσκεύασαν· καὶ τὸ βουλευτήριον τὸ Ἰού-
ιον ἀπ' αὐτοῦ κληθὲν, παρὰ τῷ Κομιτίῳ ὠνομα-
μένῳ ᾠκοδόμουν, ὥσπερ ἐψήφιστο. πρὸς δὲ τού-
ους, ἀπεῖπον μὲν μηδεμίαν εἰκόνα αὐτοῦ, καθάπερ
ποῦ τινος ὡς ἀληθῶς ὄντος, ἐν ταῖς τῶν συγγενῶν
ὑτοῦ ἐκφοραῖς πέμπεσθαι· ὅπερ ἐκ τοῦ πάνυ ἀρ-
ίσου καὶ τότε ἔτι ἐγίγνετο. ἀπηγόρευσαν δὲ, μη-
ίνα ἐς τὸ ἡρῷον αὐτοῦ καταφυγόντα ἐπ' ἀδείᾳ,
ήτε ἀνδρηλατεῖσθαι, μήτε συλᾶσθαι· ὅπερ οὐδενὶ
ὐδὲ τῶν θεῶν, πλὴν τῶν ἐπὶ τοῦ Ῥωμύλου γενομέ-
ων, ἐδεδώκεσαν. καίτοι καὶ ἐκεῖνο τὸ χωρίον ὀνό-
ατι τὴν ἀσυλίαν, μετὰ τὴν τῶν ἀνδρῶν ἄθροισιν,
ιεν τοῦ ἔργου αὐτῆς, ἔσχεν. οὕτω γὰρ περιεφρά-
θη, ὥστε μηδένα ἔτι τοπαράπαν ἐσελθεῖν ἐς αὐτὸ
υηθῆναι. τῷ μὲν δὴ Καίσαρι ταῦτ' ἔδωκαν. ταῖς
ὲ ἀειπαρθένοις, ῥαβδούχῳ ἑνὶ ἑκάστῃ χρῆσθαι·
τε τὰς αὐτῶν ἀπὸ δείπνου πρὸς ἑσπέραν οἴκαδε ἀ-
αιοῦσα ἠγνοήθη τε καὶ ὑβρίσθη. τάς τε ἀρχὰς
ὰς ἐν τῇ πόλει ἐπὶ πλείω ἔτη προαπέδειξαν, τούς τε

ἐπιτηδείους σφίσιν ἅμα δι' αὐτῶν τιμῶντες, καὶ τὰ πράγματα ἐπὶ μακρότερον ταῖς τῶν ἀρχόντων διαδοχαῖς κρατυνόμενοι.

20. Πράξαντες δὲ ταῦτα, Λέπιδος μὲν αὐτοῦ, τήν τε πόλιν καὶ τὴν ἄλλην Ἰταλίαν διάξων, (ὥσπερ εἶπον) ὑπέμεινε· Καῖσαρ δὲ καὶ Ἀντώνιος ἐξεστράτευσαν. ὅ, τε γὰρ Βροῦτος καὶ ὁ Κάσσιος τὸ μὲν πρῶτον, μετὰ τὴν ὁμολογίαν τὴν πρὸς τὸν Ἀντώνιον τούς τε ἄλλους σφίσι γενομένην, καὶ ἐς τὴν ἀγορὰν ἐσῆεσαν, καὶ τὰς στρατηγίας ἐν τῷ αὐτῷ, ᾧ καὶ πρὶν, κόσμῳ διῴκουν· ἐπεὶ δ' ἤρξαντό τινες ἐπὶ τῇ τοῦ Καίσαρος σφαγῇ χαλεπαίνειν, ἐξεχώρησαν, ὡς καὶ ἐπὶ τὰς ἔξω ἀρχὰς, ἃς προσετετάχατο, ἐπειγόμενοι. καίτοι καὶ ἀστυνόμος ὁ Κάσσιος ἦν, τά τε Ἀπολλώνεια οὐδέπω διεωρτάκει. ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν δι' Ἀντωνίου τοῦ συστρατηγοῦ καὶ ἅπωθεν ἐκπρεπέστατα διετέλεσεν, αὐτὸς δὲ οὐκ εὐθὺς ἐκ τῆς Ἰταλίας ἀπέπλευσεν, ἀλλ' ἐν τῇ Καμπανίᾳ, μετὰ τοῦ Βρούτου χρονίσας, ἐπετήρει τὰ γιγνόμενα. καί τινα καὶ γράμματα ἐς τὴν Ῥώμην, ἅτε καὶ στρατηγοῦντες, πρὸς τὸν δῆμον ἔπεμπον· μέχρις ὁ Καῖσαρ ὁ Ὀκταουϊανὸς τῶν τε πραγμάτων ἀντιλαμβάνεσθαι, καὶ τὸ πλῆθος σφετερίζεσθαι, ἤρξατο. τότε γὰρ τῆς τε δημοκρατίας ἅμα ἀπογνόντες, καὶ ἐκεῖνον φοβηθέντες, ἀπῆραν· καὶ αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι λαμπρῶς ὑπεδέξαντο. ἐτιμῶντο μὲν γὰρ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων σχεδόν τι πάντων ἐφ' οἷς ἐποίησαν, ἐκεῖνοι δὲ καὶ εἰκόνας σφίσι χαλκᾶς παρά τε τὴν τοῦ Ἁρμοδίου

καὶ παρὰ τὴν τοῦ Ἀριστογείτονος, ὡς καὶ ζηλωταῖς αὐτῶν γενομένοις, ἐψηφίσαντο.

21. Κἂν τούτῳ πυθόμενοι τὸν Καίσαρα ἐπὶ μεῖζον αἴρεσθαι, Κρητῶν μὲν καὶ Βιθυνῶν, ἐφ' οἷς ἐστέλλοντο, ἠμέλησαν, οὐδεμίαν ἐν αὐτοῖς ἀξιόχρεων ὠφέλειαν ὁρῶντες οὖσαν· πρὸς δὲ δὴ τήν τε Συρίαν καὶ τὴν Μακεδονίαν, καίπερ μηδὲν σφίσι προσηκούσας, ἀλλ' ὅτι τῷ καιρῷ καὶ τοῖς χρήμασι ταῖς τε δυνάμεσιν ἤκμαζον, ἐτράποντο. καὶ Κάσσιος μὲν πρὸς τοὺς Σύρους, ὡς καὶ συνήθεις οἱ καὶ φίλους ἐκ τῆς μετὰ τοῦ Κράσσου στρατείας ὄντας, ὥρμησε· Βροῦτος δὲ τήν τε Ἑλλάδα καὶ τὴν Μακεδονίαν συνίστη. ἄλλως τε γὰρ ἔκ τε τῆς δόξης τῶν πεπραγμένων, καὶ ἐπὶ ταῖς ἐλπίσι τῶν ὁμοίων προσεῖχον αὐτῷ, καὶ διότι καὶ στρατιώτας συχνοὺς, τοὺς μὲν ἐκ τῆς πρὸς Φαρσάλῳ μάχης ἐκεῖ που καὶ τότε ἔτι περιπλανωμένους, τοὺς δὲ καὶ ἐκ τῶν τῷ Δολοβέλλᾳ συνεξελθόντων ὑπολειφθέντας, ἢ διὰ νόσον, ἢ δι' ἀταξίαν, προσλαβὼν εἶχε· καί οἱ καὶ χρήματα ἐκ τῆς Ἀσίας παρὰ τοῦ Τρεβωνίου ἦλθε. τὸ μὲν οὖν Ἑλληνικὸν ἀπονητότατα ἐκ τούτων, ἅτε μηδὲ δύναμίν τινα ἀξιόλογον ἔχον, προσεποιήσατο· ἐς δὲ δὴ τὴν Μακεδονίαν ἦλθε μὲν ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ ὅ, τε Ἀντώνιος ὁ Γάϊος ἄρτι ἀφῖκτο, καὶ Κύϊντος Ὁρτήσιος ὁ προάρξας αὐτῆς, ἀπαλλαγήσεσθαι ἔμελλεν· οὐ μέντοι καὶ πρᾶγμά τι ἔσχεν. οὗτος γὰρ εὐθὺς αὐτῷ προσεχώρησε, καὶ ὁ Ἀντώνιος κωλυθεὶς, κατὰ τὴν τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπικράτησιν, πράσσειν τι τῶν τῇ ἀρχῇ προσηκόντων, ἀσθενὴς ἦν.

ὅ, τε Οὐατίνιος ἦρχε μὲν Ἰλλυριῶν τῶν πλησιοχώρων, καὶ τό, τε Δυρράχιον ἐκεῖθεν ἐπελθὼν προσετέλαβε, καὶ ἦν αὐτῷ κατὰ τὸ στασιωτικὸν διάφορος· οὐ μὴν ἠδυνήθη τι αὐτὸν βλάψαι. οἱ γὰρ στρατιῶται, ἀχθόμενοί τε αὐτῷ, καὶ προσκαταφρονήσαντες αὐτοῦ διὰ νόσον, μετέστησαν. καταλαβὼν οὖν καὶ τούτους, ἐπί τε τὸν Ἀντώνιον ἐν τῇ Ἀπολλωνίᾳ ὄντα ἐστράτευσε, καὶ προαπαντήσαντός οἱ αὐτοῦ, τούς τε στρατιώτας ᾠκειώσατο, καὶ ἐκεῖνον ἐς τὸ τεῖχος προκαταφυγόντα ἀπετείχισε μέν, καὶ ἐζώγρησεν ἐκ προδοσίας, κακὸν δὲ οὐδὲν εἰργάσατο.

22. Πράξας δὲ ταῦτα, καὶ τήν τε Μακεδονίαν μετὰ τοῦτο πᾶσαν καὶ τὴν Ἤπειρον προσλαβών, ἐπίστειλε τῇ γερουσίᾳ, τά τε πραχθέντα οἱ δηλῶν, καὶ ἑαυτόν, τά τε ἔθνη καὶ τοὺς στρατιώτας ἐπ' αὐτῇ ποιούμενος. οἱ δὲ (ἔτυχον γὰρ ὑπόπτως ἤδη πρὸς τὸν Καίσαρα ἔχοντες) ἰσχυρῶς τε αὐτὸν ἐπῄνεσαν, καὶ πάντων τῶν ἐκεῖ χωρίων ἄρχειν ἐκέλευσαν. ὡς οὖν καὶ ἐκ τοῦ δόγματος τὴν ἡγεμονείαν ἐβεβαιώσατο, αὐτός τε ἐπὶ πλεῖον προσθυμήθη, καὶ τὸ ὑπήκοον ὑπροφασίστως συναιρόμενον ἔσχε. καὶ τέως μὲν τῷ τε Καίσαρι πέμπων, ὅτε ἐδόκει τῷ Ἀντωνίῳ πολεμεῖν, παρῄνει ἐκείνῳ τε ἀνθίστασθαι, καὶ ἑαυτῷ συναλλαγῆναι. καὶ αὐτὸς ἐς τὴν Ἰταλίαν πλεῦσαι παρεσκευάζετο, ὅθεν ἡ γερουσία μετέπεμψεν αὐτόν. ἐπεὶ δὲ ὁ Καῖσαρ τά τε ἐν τῇ Ῥώμῃ ἀκριβῶς κατέσχε, καὶ τοὺς τοῦ πατρὸς φονέας φανερῶς ἐτιμωρεῖτο, κατὰ χώραν ἔμεινε, καὶ διεσκόπει ὅπῃ ποτὲ ἐπιόντα αὐτὸν καλῶς ἀμύνοιτο, καὶ τά τε ἄλλα

ἄριστα δὴ τήν τε Μακεδονίαν διήγαγε, καὶ τὰ στρατεύματα στασιασθέντα οἱ ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου κατεστήσατο.

23. Ἐκεῖνος γὰρ, καίτοι ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ κόσμου στερηθεὶς, οὐκ ἠγάπησε τὴν ἡσυχίαν ἔν τε ἀδείᾳ καὶ ἐν τιμῇ ἔχων, ἀλλ' ἐς τοὺς τοῦ Βρούτου στρατιώτας ἔπραττεν ἀπόστασιν· φωραθείς τε ἐπὶ τούτῳ, πρὶν μέγα τι κακὸν δράσαι, καὶ τῶν τε ἐπισήμων τῆς στρατηγίας ἀφαιρεθεὶς, καὶ φυλακῇ τινι ἀδέσμῳ, ἵνα μηδὲν νεοχμώσῃ, παραδοθεὶς, οὐδ' ὡς ἡσύχασεν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μᾶλλον ἢ πρὶν ἐνεωτέρισεν· ὥστε καὶ τῶν στρατιωτῶν τοὺς μὲν ἀλλήλοις ἐς χεῖρας ἐλθεῖν, τοὺς δὲ καὶ ἐπ' ἐκεῖνον ἐς τὴν Ἀπολλωνίαν, ὅπως ἐξαρπάσωσιν αὐτὸν, ὁρμῆσαι. καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἠδυνήθησαν ποιῆσαι. ὁ γὰρ Βροῦτος, ἐκ γραμμάτων τινῶν ἁλόντων προμαθὼν τὸ γενησόμενον, ὑπεξήγαγεν αὐτὸν, ὡς καὶ νοσοῦντά τινα ἐς δίφρον κατάστεγον ἐμβαλών. οὔτε δὲ ἐκεῖνον εὑρεῖν δυνάμενοι, καὶ τὸν Βροῦτον φοβούμενοι, λόφον ὑπὲρ τῆς πόλεως κατέλαβον. καὶ αὐτοὺς ὁ Βροῦτος ἔς τε ὁμολογίαν ὑπαγαγόμενος, καὶ ὀλίγους τῶν θρασυτάτων, τοὺς μὲν θανατώσας, τοὺς δὲ ἀπαλλάξας ἐκ τῆς συστρατείας, οὕτω διέθηκεν, ὥστε σφῶς τούς τε ἀποπεμφθέντας, ὡς καὶ τῆς στάσεως αἰτιωτάτους, συλλαβεῖν καὶ ἀποκτεῖναι, καὶ τὸν ταμίειαν τούς τε ὑποστρατήγους τοῦ Ἀντωνίου ἐξαιτῆσαι.

24. Ὁ οὖν Βροῦτος ἐκείνων μὲν οὐδένα σφίσιν ἐξέδωκεν, ἀλλ' ἐς πλοῖα αὐτοὺς ἐμβαλὼν, ὡς καὶ

καταποντώσων, ἐς τὸ ἀσφαλὲς ἀπέπεμψε· φοβηθεὶς δὲ μὴ καὶ αὖθις τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ πραττομένων, ἐπὶ τὸ φοβερώτερον ἀγγελλομένων, πυνθανόμενοι μεταβάλλωνται, τὸν μὲν Ἀντώνιον ἐν τῇ Ἀπολλωνίᾳ κατέλιπε, Γαΐῳ τινὶ Κλωδίῳ παραδοὺς φυλάσσειν αὐτὸς δὲ τό, τε πλεῖστον καὶ τὸ ἰσχυρότατον τοῦ στρατοῦ λαβών, ἔς τε τὴν ἄνω Μακεδονίαν ἀνεχώρησε, κἀντεῦθεν ἐς τὴν Ἀσίαν ὕστερον ἔπλευσεν, ὅπως σφᾶς ὅτι τε πορρώτατω τῆς Ἰταλίας ἀπαγάγῃ, καὶκ τῶν ἐκεῖ ὑπηκόων διατρέφῃ. καὶ ἄλλους τε ἐν τούτῳ συμμάχους προσεποιήσατο, καὶ τὸν Δηϊόταρον, καίπερ ὑπέργηρών τε ὄντα, καὶ τῷ Κασσίῳ ἀπειπόντα τὴν βοήθειαν. διατρίβοντος δὲ αὐτοῦ ταύτῃ, ἐκείνῳ τε Γέλλιος Ποπλικόλας ἐπεβούλευσε, καὶ τὸν Ἀντώνιον ὁ ἀδελφὸς ὁ Μάρκος ἐξαρπάσαι, πέμψας τινὰς, ἐπεχείρησε. καὶ τοῦτον μὲν ὁ Κλώδιος, ὡς οὐκ ἠδυνήθη σῶον φυλάξαι, ἀπέκτεινεν· εἴτ' αὐτογνωμονήσας, εἴτε καὶ ἐξ ἐντολῆς τοῦ Βρούτου. καὶ γὰρ λόγος ἔχει, ὅτι πρότερον μὲν ἐν παντὶ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ ἐποιεῖτο, ὕστερον δὲ, μαθὼν τὸν Δέκιμον ἀπολωλότα, παρ' οὐδὲν αὐτὴν ἦγαγεν. ὁ δὲ δὴ Γέλλιος ἐφωράθη μὲν, ἔπαθε δὲ δεινὸν οὐδέν· ὁ γὰρ Βροῦτος ἐκεῖνόν τε ἐν τοῖς φιλτάτοις ἀεί ποτε νομίσας εἶναι, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Μάρκον Μεσσαλᾶν πάνυ τῷ Κασσίῳ προσκείμενον εἰδὼς, ἀφῆκεν αὐτόν. καὶ ὃς ἐπέθετο μὲν καὶ τῷ Κασσίῳ, οὐδὲν δὲ τότε κακὸν ἔπαθεν. αἴτιον δὲ, ὅτι ἡ μήτηρ αὐτοῦ Πάλλα προμαθοῦσα τὴν ἐπιβουλὴν, καὶ δείσασα περί τε τῷ Κασσίῳ, μὴ προκαταληφθῇ,

(σφόδρα γὰρ αὐτὸν ἠγάπα) καὶ περὶ τῷ υἱῷ, μὴ καταφωραθῇ, τό, τε ἐπιβούλευμα αὐτὴ ἑκοῦσα τῷ Κασσίῳ προεμήνυσε, καὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ παιδὸς ἀντέλαβεν. οὐ μέντοι καὶ βελτίω αὐτὸν ἐποίησε. πρός τε γὰρ τὸν Καίσαρα καὶ πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἀπὸ τῶν εὐεργετῶν ἀπηυτομόλησεν.

25. Ὁ δ' οὖν Βροῦτος, ὡς τάχιστα τήν τε τοῦ Ἀντωνίου τοῦ Μάρκου πείρασιν καὶ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ σφαγὴν ἔμαθεν, ἔδεισε μὴ καὶ ἄλλο τι ἐν τῇ Μακεδονίᾳ παρὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ νεωτερισθῇ· καὶ εὐθὺς ἐς τὴν Εὐρώπην ἐπειχθεὶς, τήν τε χώραν τὴν τοῦ Σαδάλου γενομένην παρέλαβεν, (ἅπαις γὰρ τελευτῶν, τοῖς Ῥωμαίοις αὐτὴν κατέλιπε) καὶ ἐς Βησσοὺς ἐμβαλὼν, εἴ πως ἀμύναιτό τε ἅμα αὐτοὺς ὧν ἐκακούργουν, καὶ ὄνομα ἀξίωμά τε αὐτοκράτορος, ὡς καὶ ῥᾷον ἐκ τούτου τῷ τε Καίσαρι καὶ τῷ Ἀντωνίῳ προσπολεμήσων, περιβάλλοιτο, ἀμφότερα διεπράξατο, Ῥασκυπόριδός οἱ δυνάστου τινὸς ἐς τὰ μάλιστα βοηθήσαντος. ἐντεῦθεν δὲ ἐς τὴν Μακεδονίαν ἐλθὼν, καὶ πάντα τὰ ἐκεῖ κρατυνάμενος, ἐς τὴν Ἀσίαν αὖθις ἀνεκομίσθη. Βροῦτος μὲν ταῦτά τε ἔπρασσε, καὶ ἐς τὰ νομίσματα, ἃ ἐκόπτετο, εἰκόνα τε αὐτοῦ καὶ πιλίον, ξιφίδιά τε δύο ἐνετύπου· δηλῶν ἔκ τε τούτου καὶ διὰ τῶν γραμμάτων, ὅτι τὴν πατρίδα μετὰ τοῦ Κασσίου ἠλευθερωκὼς εἴη.

26. Ἐν δὲ τοῖς αὐτοῖς χρόνοις ἐκείνοις ὁ Κάσσιος ἔς τε τὴν Ἀσίαν πρὸς τὸν Τρεβώνιον, φθάσας τὸν Δολοβέλλαν, ἐπεραιώθη· καὶ λαβὼν παρ' αὐ-

τοῦ χρήματα, τῶν τε ἱππέων συχνοὺς, οὓς ὁ Δολοβέλλας ἐς τὴν Συρίαν προεπεπόμφει, καὶ ἑτέρους πολλοὺς τῶν τε Ἀσιανῶν καὶ τῶν Κιλίκων προσέθετο· καὶ τούτου καὶ τὸν Ταρκονδίμοτον, τούς τε Ταρσεῖς καὶ ἄκοντας, ἐς τὸ συμμαχικὸν προσηγάγετο. οὕτω γὰρ προσφιλῶς τῷ Καίσαρι τῷ προτέρῳ, καὶ δι' ἐκεῖνον καὶ τῷ δευτέρῳ, οἱ Ταρσεῖς εἶχον, ὥστε καὶ Ἰουλιόπολιν σφᾶς ἀπ' αὐτοῦ μετονομάσαι. ταῦτ' οὖν ὁ Κάσσιος πράξας, ἐς τὴν Συρίαν ἦλθε, καὶ ἀμαχεὶ πάντα τά τε τῶν δήμων καὶ τὰ τῶν στρατευμάτων προσεποιήσατο. ἡ δὲ δὴ κατάστασις ἡ ἐν τῇ Συρίᾳ τότε τοιάδε ἦν. Καικίλιος Βάσσος ἱππεὺς, στρατεύσας τε τῷ Πομπηΐῳ, καὶ ἀναχωρήσας ἐς Τύρον, ἐκεῖ ἐν τῷ ἐμπορείῳ τὰς διατριβὰς λανθάνων ἐποιεῖτο. ἦρχε δὲ τῶν Τύρων Σέξτος, τούτῳ γὰρ καὶ ταμίᾳ καὶ συγγενεῖ αὐτοῦ ὄντι ὁ Καῖσαρ πάντα τὰ τῇδε κατὰ τὴν ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐπὶ τὸν Φαρνάκην ἔλασιν ἐπέτρεψεν. ὁ οὖν Βάσσος τὸ μὲν πρῶτον ἡσυχίαν ἦγεν, ἀγαπῶν εἴ τις αὐτὸν ζῆν εἰάσειεν. ὡς δὲ τῶν τε ὁμοίων τινὲς πρὸς αὐτὸν συνελέγησαν, καὶ τῶν τοῦ Σέξτου στρατιωτῶν ἄλλοτε ἄλλους ἐς φυλακὴν τῆς πόλεως φοιτῶντας ἀνηρτήσατο, περί τε τοῦ Καίσαρος πολλὰ καὶ δεινὰ ἐκ τῆς Ἀφρικῆς ἠγγέλλετο, οὐκέτι τοῖς παροῦσιν ἔστερξεν, ἀλλ' ἢ τοῖς ἀμφὶ τὸν Σκιπίωνα, τόν τε Κάτωνα, καὶ τοὺς Πομπηΐους συναιρόμενος, ἢ καὶ ἑαυτῷ δυναστείαν τινὰ περιβαλλόμενος, ἐνεώχμου. φωραθείς τε ὑπὸ τοῦ Σέξτου, πρὶν παρασκευάσασθαι, ἔφη τε τῷ Μιθριδάτῃ τῷ Περγαμηνῷ τὴν ἐπιστρατείαν

ἐπὶ τὸν Βόσπορον ἀθροίζειν, καὶ πιστευθεὶς ἀπελύθη· καὶ οὕτω μετὰ ταῦτα γράμματά τινα συνέπλασεν, ὡς καὶ παρὰ τοῦ Σκιπίωνος οἱ πεμφθέντα. καὶ ἐξ αὐτῶν τόν τε Καίσαρα ἐν τῇ Ἀφρικῇ ἡττῆσθαι καὶ ἀπολωλέναι διήγγελλε, καὶ ἑαυτῷ τὴν ἀρχὴν τῆς Συρίας προστετάχθαι ἔλεγε. καὶ τούτου τήν τε Τύρον μετὰ τῶν προπαρεσκευασμένων κατέλαβε. κἀντεῦθεν πρὸς τὰ τοῦ Σέξστου στρατόπεδα προσχωρῶν, περιέπεσεν αὐτῷ, καὶ ἡττηθεὶς ἐτρώθη. παθὼν δὲ τοῦτο, κατὰ μὲν τὸ ἰσχυρὸν οὐκέτ' αὐτοῦ ἐπείρασε, τοῖς δὲ δὴ στρατιώταις προσπέμπων τινὰ ῥόπον, οὕτω τινὰς αὐτῶν ἐσφετερίσατο, ὥστε καὶ αὐτόχειρας τοῦ Σέξστου γενέσθαι.

27. Ἀποθανόντος δὲ ἐκείνου, τό, τε στράτευμα πᾶν, πλὴν ὀλίγων, προσηταιρίσατο. (τοὺς γὰρ ἐν Ἀπαμείᾳ χειμάζοντας ἐπεδίωξε μὲν, ἐς Κιλικίαν προαποχωρήσαντας, οὐ μὴν καὶ προσεποιήσατο) καὶ ἐς τὴν Συρίαν ἐπανελθὼν, στρατηγός τε ὠνομάσθη, καὶ τὴν Ἀπάμειαν ἐκρατύνατο, ὅπως ὁρμητήριόν οἱ τοῦ πολέμου γένηται. τήν τε ἡλικίαν οὐχ ὅτι τὴν ἐλευθέραν, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν δούλων κατέλεγε, καὶ χρήματα ἤθροιζε, καὶ ὅπλα παρεσκευάζετο. πράσσοντα δὲ αὐτὸν ταῦτα Γάϊός τις Ἀντίστιος ἐς πολιορκίαν κατέκλεισε. καὶ μετὰ τοῦτο ἀγχώμαλα ἀγωνιζόμενοι, καὶ μηδέτεροι ἰσχυρόν τι παραλαβεῖν δυνάμενοι, ἀσπόνδῳ διακωχῇ πρὸς συμμάχων ἐπαγωγὴν διελύθησαν. καὶ Ἀντιστίῳ μὲν ἔκ τε τῶν περιχώρων οἱ τὰ τοῦ Καίσαρος φρονοῦντες, καὶ ἐκ τῆς Ῥώμης στρατιῶται ὑπ' αὐτοῦ πεμφθέντες προσεγε-

νοντο· τῷ δὲ δὴ Βάσσῳ ὁ Ἀλχαυδόνιος ὁ Ἀράβιος, οὗτος γὰρ τῷ τε Λουκούλλῳ πρότερον (ὥσπερ εἴρηταί μοι) ὁμολογήσας, καὶ τοῖς Πάρθοις μετὰ τοῦτο κατὰ τοῦ Κράσσου συναράμενος, τότε παρεκλήθη μὲν ὑπ' ἀμφοτέρων, ἐλθὼν δὲ ἐς τὸ μέσον τῆς τε πόλεως καὶ τῶν στρατοπέδων, πρίν τι ἀποκρίνασθαι σφίσι, τήν τε συμμαχίαν ἀπεκήρυξε, καὶ ἐπειδὴ ὁ Βάσσος ὑπερέβαλλε τοῖς χρήμασιν, ἐπεκούρησέ τε αὐτῷ, καὶ ἐν τῇ μάχῃ πολὺ τοῖς τοξεύμασιν ἐπεκράτησεν. οἱ δὲ δὴ Πάρθοι ἦλθον μὲν καὶ αὐτοὶ τῷ Βάσσῳ ἐπίκλητοι, οὐ μέντοι καὶ ἐπὶ πολὺ αὐτῷ, διὰ τὸν χειμῶνα, συνεγένοντο· καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ ἔπραξάν τι ἀξιόλογον. καὶ ὁ μὲν δυνηθείς τινα χρόνον, ἔπειτα ὑπό τε Μάρκου Κρίσπου καὶ ὑπὸ Λουκίου Στατίου Μούρκου αὖθις κατείρχθη.

28. Τοιούτων δὲ δὴ τῶν πραγμάτων αὐτοῖς ὄντων, ὁ Κάσσιος ἐπελθών, τάς τε πόλεις πάσας εὐθὺς πρός τε τὴν δόξαν ὧν ἐν τῇ ταμιείᾳ ἐπεποιήκει, καὶ πρὸς τὴν λοιπὴν εὐκλειαν ᾠκειώσατο, καὶ τὰ στρατόπεδα τά τε τοῦ Βάσσου καὶ τὰ τῶν ἑτέρων οὐδὲν ἐπιπονήσας προσέθετο. καὶ αὐτῷ καθ' ἓν μετὰ πάντων αὐτῶν αὐλιζομένῳ ὕδωρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ αἰφνίδιον πολὺ ἐπεγένετο· κἀν τούτῳ σύες ἄγριοι, ἐς τὸ στρατόπεδον κατὰ πάσας ἅμα τὰς πύλας ἐσπεσόντες, πάντα τὰ ἐν αὐτῷ ὄντα συνέχεαν καὶ συνετάραξαν· ὥστε τινὰς ἐκ τούτων τήν τε ἰσχὺν αὐτοῦ τὴν αὐτίκα, καὶ τὴν μετὰ ταῦτα καταστροφὴν τεκμήρασθαι. παραλαβὼν οὖν τὴν Συρίαν, ἐς τὴν Ἰουδαίαν ὥρμησε, πυθόμενος τοὺς στρατιώτας τοὺς

ν τῇ Αἰγύπτῳ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος καταλειφθέντας
τροσιέναι, καὶ ἐκείνους τε ἀκονιτὶ καὶ τοὺς Ἰουδαί-
ους παρεστήσατο. καὶ μετὰ τοῦτο τόν μὲν Βάσσον
καὶ τὸν Κρίσπον, τούς τε ἄλλους τοὺς οὐκ ἐθελή-
σαντάς οἱ συστρατεῦσαι, ἀπέπεμψε, μηδὲν ἀδικήσας·
τῷ δὲ δὴ Στατίῳ τό, τε ἀξίωμα, μεθ' οὗ ἀφῖκτο, ἐ-
τήρησε, καὶ προσέτι καὶ τὸ ναυτικὸν ἐπέτρεψεν. οὕ-
τω μὲν καὶ ὁ Κάσσιος ἰσχυρὸς διὰ ταχέων ἐγένετο,
καὶ τῷ τε Καίσαρι περὶ τῶν συναλλαγῶν, καὶ τῇ γε-
ρουσίᾳ περὶ τῶν παρόντων ὅμοια τῷ Βρούτῳ ἐπέ-
στειλε. καὶ αὐτῷ διὰ ταῦτα ἡ βουλὴ τήν τε ἀρχὴν
τῆς Συρίας ἐβεβαίωσε, καὶ τὸν τοῦ Δολοβέλλου πό-
λεμον ἐψηφίσατο.

29. Οὗτος γὰρ ἐτέτακτο μὲν τῆς Συρίας ἄρ-
ξειν, καὶ τὴν ἔξοδον ὑπατεύων ἐποιεῖτο, χρόνιος δὲ
διά τε τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θρᾴκης ἐς τὴν Ἀσίαν
ὁ ἔθνος κομισθεὶς, καὶ ἐκεῖ ἐνδιέτριψεν. ἐπειδή τε
ἐνταῦθα ἔτι ὄντι αὐτῷ τὸ δόγμα ἠγγέλθη, πρὸς μὲν
τὴν Συρίαν οὐ προεχώρησεν, αὐτοῦ δὲ δὴ καταμεί-
νας, τὸν Τρεβώνιον οὕτω μετεχειρίσατο, ὥστε δόξαν
εὐνοίας πλείστην παρασχεῖν· καὶ τήν τε τροφὴν
οἷς στρατιώταις παρ' ἐκόντος αὐτοῦ λαβεῖν, καὶ
τὴν δίαιταν ἀδεῶς σὺν αὐτῷ ποιεῖσθαι. ἐπειδή τε
ὁ τε τῷ Θαρσοῦντι διὰ ταῦτ' ἐγένετο, καὶ φυλακὴν
εὐδεμίαν ἑαυτοῦ ἐποιεῖτο, τήν τε Σμύρναν, ἐν ᾗ
ἦσαν, νυκτὸς ἐξαπιναίως κατέλαβε, καὶ ἐκεῖνον ἀπο
στείνας τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ πρὸς τὴν τοῦ Καίσαρος
εἰκόνα ἔῤῥιψε· καὶ τούτου πᾶσαν τὴν Ἀσίαν κατέ-
σχε. πυθόμενοι δὲ ταῦτα οἱ ἐν οἴκῳ Ῥωμαῖοι, πό-

λεμον αὐτῷ ἐπήγγειλαν· οὐδέπω γὰρ ὁ Καῖσαρ οὔτε τὸν Ἀντώνιον ἐνενικήκει, οὔτε τὰ ἐν τῷ ἄστει διὰ χειρὸς ἐπεποίητο. καὶ τοῖς τε συνοῦσιν οὐ ῥητὴν ἡμέραν ἐς ἔκλειψιν τῆς φιλίας αὐτοῦ προεῖπον, ἵνα μὴ καὶ ἐκεῖνοι ἐν ἐχθρῶν μοίρᾳ γένωνται, καὶ τὴν ἀντίταξιν τὸν τε πόλεμον τὸν πρὸς αὐτὸν τὸ μὲν σύμπαν τοῖς ὑπάτοις προσέταξαν, ἐπειδὰν τὰ παρόντα κατορθώσωσι, ποιήσασθαι· (τὸν γὰρ Κάσσιον οὐδέπω τὴν Συρίαν ἔχοντα ᾔδεσαν·) ἵνα δὲ ἐπὶ μεῖζον ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ μὴ αὐξηθῇ, τοῖς τῶν προσόρων ἐθνῶν ὅρχουσιν ἐνεχείρισαν· καὶ μετὰ τοῦτο μαθόντες τὰ κατὰ τὸν Κάσσιον, πρὶν καὶ ὅτιοῦν ὑπ' ἐκείνων πραχθῆναι, ταῦθ' ἅπερ εἶπον ἐψηφίσαντο.

30. Ὁ δ' οὖν Δολοβέλλας, ἐγκρατὴς οὗτω τῆς Ἀσίας γενόμενος, ἐς τὴν Κιλικίαν ἦλθε, τοῦ Κασσίου ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ὄντος· καὶ τοὺς Ταρσέας ἑκουσίους προσλαβών, φρουρούς τινας αὐτοῦ ἐν Αἰγέαις ὄντας ἐνίκησε, καὶ ἐς τὴν Συρίαν ἐνέβαλε. καὶ τῆς μὲν Ἀντιοχείας ὑπὸ τῶν ἐμφρουρούντων αὐτὴν ἀπεκρούσθη· τὴν δὲ Λαοδίκειαν ἁμαχεί, διὰ τὴν φιλίαν αὐτῶν, ἣν πρὸς τὸν Καίσαρα τὸν πρότερον εἶχον, προσεποιήσατο. κἀκ τούτων ἡμέρας τινὰς ἰσχύσας (τά τε γὰρ ἄλλα καὶ τὸ ναυτικὸν αὐτῷ διὰ ταχέων ἐκ τῆς Ἀσίας ἐπῆλθε) διέβαλεν ἐς Ἄραδον, ὅπως καὶ παρ' ἐκείνων καὶ χρήματα καὶ ναῦς λάβῃ· κἀνταῦθα ἀπολιφθεὶς μετ' ὀλίγων ἐκινδύνευσε. διαφυγὼν οὖν, ἀπήντησέ τε τῷ Κασσίῳ προσελαύνοντι, καὶ συμβαλὼν αὐτῷ ἡττήθη. κατακλεισθείς τε ἐς τὴν Λαοδί-

κειαν ἐπολιορκεῖτο, τῆς μὲν ἠπείρου παντελῶς εἰργόμενος, (ἄλλοι τε γὰρ τῷ Κασσίῳ, καὶ Πάρθοι τινὲς ἐβοήθησαν, ταῖς δὲ δὴ ναυσὶ ταῖς τε Ἀσιαναῖς, καὶ ταῖς Αἰγυπτίαις, ἃς ἡ Κλεοπάτρα αὐτῷ ἔπεμψε, καὶ προσέτι καὶ τοῖς χρήμασι τοῖς παρ' αὐτῆς ἐλθοῦσι ἰσχύων. μέχρις οὗ ὁ Στάτιος τό, τε ναυτικὸν συνεκρότησε, καὶ ἐς τὸν τῶν Λαοδικέων λιμένα ἐσπλεύσας, τούς τε ἀνταναχθέντας ἐκράτησε, καὶ ἀπέκλεισέν οἱ καὶ τὴν θάλασσαν. τότε γὰρ ἀμφοτέρωθεν τῆς ἐπαγωγῆς τῶν ἐπιτηδείων εἰρχθεὶς, ἐπεκδρομὴν μὲν σπάνει τῶν ἀναγκαίων ἐποιήσατο, καταραχθεὶς δὲ διὰ ταχέων ἐς τὸ τεῖχος, καὶ προδιδόμενον αὐτὸ ἰδὼν, ἐφοβήθη μὴ ζῶν ἁλῷη καὶ ἑαυτὸν κατεχρήσατο. ὅπερ που καὶ Μάρκος Ὀκτωούϊος ὑποστράτηγος αὐτοῦ ἔπραξε. καὶ οἱ μὲν ταφῆς ὑπὸ Κασσίου, καίπερ τὸν Τρεβώνιον ἄταφον ῥίψαντες, ἠξιώθησαν· οἵ τε συστρατεύσαντες σφίσι, καὶ περιγενόμενοι, καὶ σωτηρίας καὶ ἀδείας, καίτοι πολέμιοι ὑπὸ τῶν οἴκοι Ῥωμαίων νομισθέντες, ἔτυχον. οὐ μέντοι οὐδ' οἱ Λαοδικεῖς κακόν τι, πλὴν συντελείας χρημάτων, ἔπαθον. ἀλλ' οὐδὲ ἄλλος οὐδεὶς, συχνῶν μετὰ τοῦτο τῷ Κασσίῳ ἐπιβουλευσάντων, ἐκολάσθη.

31. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτ' ἐγίγνετο, οἱ Ταρσεῖς Τίλλιον Κίμβρον, φονέα τε τοῦ Καίσαρος ὄντα, καὶ τότε Βιθυνῶν ἄρχοντα, πρός τε τὴν τοῦ Κασσίου ἐπικουρίαν ἐπειγόμενον ἐπεχείρησαν τῶν τοῦ Ταύρου διόδων εἴρξαι· προεκλιπόντες τε αὐτὰς ὑπὸ δέους, παραχρῆμα μὲν ἐσπείσαντο αὐτῷ, νομίσαντες

ἰσχυρὸν αὐτὸν εἶναι· μετὰ δὲ τοῦτο τὴν
τῶν στρατιωτῶν καταγνόντες, οὔτε τῇ
τὸν ἐδέξαντο, οὔτε τὰ ἐπιτήδεια οἱ παρέ
δὴ δὲ φρούριόν τι ἐπιτειχίσας σφίσιν, ἐς
ἀπῆρε, προτιμότερον τὸ τῷ Κασσίῳ βοη
τὴν πόλιν αὐτὸς ἐξελεῖν, ποιησάμενος· το
στρατεύσαντες αὐτῷ παρεστήσαντο, κα
Ἀδανὰ, ὅμορά τε σφίσι καὶ διάφορα ἀεὶ
μησαν· πρόφασιν, ὡς καὶ τὰ τοῦ Κασσ
σοντα, ποιησάμενοι. πυθόμενος δὲ ταῦ
πρότερον μὲν ὡς ἔτι ὁ Δολοβέλλας ἔζη
Ῥοῦφον ἐπ' αὐτοὺς ἔπεμψεν· ὕστερον δὲ
ἦλθε, καὶ (ἤδη γὰρ ἁμαχεὶ τῷ Ῥούφῳ
ρήκεσαν) ἄλλο μὲν σφᾶς οὐδὲν δεινὸν εἰρ
δὲ δὴ χρήματα τά τε ἴδια καὶ τὰ δημό
ἀφείλετο. κἀκ τούτου Ταρσεῖς ἐπαίνου
τῶν τριῶν ἀνδρῶν (ἐκεῖνοι γὰρ τὰ πρά
τὰ ἐν τῇ Ῥώμῃ εἶχον) καὶ ἐλπίδα ἀντιλ
ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων ἔλαβον· ἥ τε Κλε
τὴν συμμαχίαν, ἣν τῷ Δολοβέλλᾳ ἔπεμψ
τὸν υἱόν, ὃν Πτολεμαῖον μὲν ὠνόμαζεν,
δὲ ἐκ τοῦ Καίσαρος τετοκέναι, καὶ κατὰ
σαρίωνα προσηγόρευε, βασιλέα τῆς Αἰγ
θῆναι.

32. Κάσσιος δὲ, ἐπειδὴ τά τε ἐν τῇ
τὰ ἐν τῇ Κιλικίᾳ κατεστήσατο, ἐς τὴν Σ
τὸν Βροῦτον ἀφίκετο. ὡς γὰρ τήν τε σ
τῶν τριῶν ἀνδρῶν ἔμαθον, καὶ τὰ πρατ
αὐτῶν κατὰ σφᾶς ἤσθοντο, συνῆλθόν τ

ἐ πράγματα ἔτι καὶ μᾶλλον ἐκοινώσαντο. τήν τε
ἀρ αἰτίαν τὴν τοῦ πολέμου τὴν αὐτὴν ἔχοντες, καὶ
ὴν κίνδυνον τὸν αὐτὸν προσδεχόμενοι, τήν τε ὑπὲρ
ῆς τοῦ δήμου ἐλευθερίας γνώμην μηδὲ τότε ἐξιστά-
νοι, καὶ ἐκείνους, ἅτε καὶ τρεῖς ὄντας καὶ τοιαῦ-
ε δρῶντας, προσκαταλῦσαι γλιχόμενοι, πολλῷ προ-
υμότερον κοινῇ πάντα καὶ ἐβουλεύοντο καὶ ἐποί-
υν. καὶ τὸ μὲν σύμπαν, ἔγνωσαν ἔς τε τὴν Μακε-
ονίαν ἐλθεῖν, καὶ περαιωθῆναι αὐτοὺς ἐκεῖσε κω-
ύσαι, ἢ καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν προδιαβῆναι. ἐπεὶ δὲ
ί τε ἐν τῇ Ῥώμῃ καθίστασθαι ἔτ' ἐλέγοντο, καὶ
ρὸς τὸν Σέξτον, ἅτε καὶ ἐγγὺθεν ἐφεδρεύοντα
ρίσιν, ἀσχολίαν ἕξειν ἐνομίζοντο· οὐκ εὐθὺς ταῦτ'
οίησαν, ἀλλ' αὐτοί τε περιϊόντες, καὶ ἑτέρους δια-
ἰμποντες, τούς τε μηδέπω ὁμοφρονοῦντας σφίσι
ροσεκτῶντο, καὶ χρήματα καὶ στρατιώτας ἤθροιζον.

33. Καὶ αὐτοῖς οἱ μὲν ἄλλοι ταύτῃ πάντες, καὶ
πρόσθεν περιορώμενοι, παροχρῆμα ὡμολόγησαν·
δὲ δὴ Ἀριοβαρζάνης, οἵ τε Ῥόδιοι καὶ οἱ Λύκιοι,
λως μὲν οὐκ ἀνθίσταντο, οὐ μέντοι καὶ συμμαχῆ-
ι ἤθελον. ὑποπτεύσαντες οὖν αὐτοὺς τὰ τῶν ἐ-
αντίων, ἐπειδὴ εὖ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος τοῦ προτέ-
ου ἐπεπόνθεσαν, φρονεῖν, καὶ φοβηθέντες μὴ καὶ
ἴτοί τε ἀπελθόντων σφῶν ταράξωσί τι, καὶ τοὺς
λους συναποστήσωσι, γνώμην ἐποιήσαντο ἐπ' ἐ-
ίνους πρῶτον τραπέσθαι· ἐλπίσαντες σφᾶς, ἅτε
ὶ τοῖς ὅπλοις πολὺ αὐτῶν ὑπερέχοντες, καὶ ταῖς
εργεσίαις ἀφθόνως χρώμενοι, διὰ βραχέος πείσειν,
καὶ βιάσεσθαι. καὶ Κάσσιος μὲν Ῥοδίους (καίτοι

τοσοῦτον ἐπὶ τῷ ναυτικῷ φρονοῦντας, ὥστε ἤ τι τὴν ἤπειρον ἐπ' αὐτὸν προδιαπλεῦσαι, καὶ τὰς πόδας ἂς ἐκόμιζον, ὡς καὶ ζῶντας πολλοὺς αἰρήσοντες, ἐπιδεικνύναι σφίσι) ναυμαχίᾳ πρότερον μὲν περὶ Μύνδου, ἔπειτα δὲ πρὸς αὐτῇ τῇ Ῥόδῳ, διὰ τοῦ Σταδίου, τῷ τε πλήθει καὶ τῷ μεγέθει τῶν νεῶν τὴν ἐμπειρίαν σφῶν κρατήσας, ἐνίκησε· καὶ μετὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐς τὴν νῆσον περαιωθεὶς, ἄλλο μὲν οὐδὲν κακὸν αὐτοὺς ἔδρασεν, (οὔτε γὰρ ἀντέστησάν οἱ, καὶ εὔνοιαν αὐτῶν, ἐκ τῆς διατριβῆς, ἣν ἐκεῖ κατὰ παιδείαν ἐπεποίητο, εἶχε) τὰς δὲ δὴ ναῦς, καὶ τὰ χρήματα καὶ τὰ ὅσια καὶ τὰ ἱερὰ, πλὴν τοῦ ἄρματος τοῦ Ἥλίου, παρεσπάσατο· καὶ μετὰ ταῦτα καὶ τὸν Ἀριοβαρζάνην συλλαβὼν ἀπέκτεινε.

34. Βροῦτος δὲ τό, τε κοινὸν τῶν Λυκίων στράτευμα ἀπαντῆσαν αὐτῷ πρὸς τὰ μεθόρια μάχῃ τε ἐκράτησε, καὶ συγκαταφυγὼν ἐς τὸ ἔρυμα, αὐτοβοεὶ εἷλε. καὶ τῶν πόλεων τὰς μὲν πλείους ἄμαχεὶ προσηγάγετο, Ξάνθον δὲ ἐς πολιορκίαν κατέστησε· καὶ αὐτῶν ἐξαίφνης ἐκδραμόντων, καὶ πῦρ ἐς τὰς μηχανὰς ἐμβαλόντων, τά τε τοξεύματα καὶ ἀκόντια ἅμα βαλόντων, ἐς πᾶν κινδύνου ἀφίκετο· κἂν πανσυδὶ ἀπώλετο, εἰ μὴ δι' αὐτοῦ τοῦ πυρὸς ὠσάμενοι οἱ στρατιῶται προσέμιξαν αὐτοῖς ἀπροσδόκητοι γυμνητεύουσι, καὶ ἐκείνους τε ἐς τὸ τεῖχος κατήραξαν, καὶ αὐτοὶ συνεσπεσόντες σφίσι, τοῦ τε πυρὸς ἐς οἰκίας τινὰς ἐνέβαλον· καὶ τοὺς μὲν δρῶντας τὸ γιγνόμενον προκατέπληξαν, τοῖς δ' ἄπωθεν οὖσι, δόξαν ὡς καὶ πάντα ἄρδην ἠρηκότες παρέσχον. ἐκ γὰρ

τοῦτου καὶ οἱ ἐπιχώριοι τὰ λοιπὰ ἐθελονταὶ συγκατέπρησαν, καὶ ἀλλήλους οἱ πλείους ἀνεχρήσαντο. μετὰ δὲ τοῦτο πρὸς τὰ Πάταρα ὁ Βροῦτος ἦλθε· καὶ προσεκαλέσατο μὲν αὐτοὺς ἐς φιλίαν· ὡς δ' οὐχ ὑπήκουσαν, (οἵ τε γὰρ δοῦλοι καὶ τῶν ἐλευθέρων οἱ πένητες, οἱ μὲν, ἐλευθερίας, οἱ δὲ, χρεῶν ἀποκοπῆς προτετυχηκότες, ἐκώλυον σφᾶς συμβῆναι·) τὸ μὲν πρῶτον τοὺς αἰχμαλώτους τῶν Ξανθίων (καὶ γὰρ ἐν γένει αὐτοῖς κατ' ἐπιγαμίαν πολλοὶ ἦσαν) ἔπεμψε σφίσιν, ἐλπίδα ἔχων δι' ἐκείνων αὐτοὺς προσάξασθαι· ἐπεὶ δ' οὐδὲν μᾶλλον ἐνέδοσαν, καίπερ προῖκα αὐτοῦ τοὺς ἀναγκαίους ἑκάστῳ διδόντος, πρατήριόν τι ὑπ' αὐτὸ τὸ τεῖχος ἐν ἀσφαλεῖ κατεστήσατο, καὶ παράγων ἕνα ἕκαστον τῶν πρώτων ἀπεκήρυττεν, εἴ πως διά γε τοῦτο τοὺς Παταρέας ὑπαγάγοιτο. ὡς δ' οὐδὲ τότε αὐτῷ προσεχώρησαν, ὀλίγους ἀποδόμενος, τοὺς λοιποὺς ἀφῆκεν. ἰδόντες δὲ τοῦτο οἱ ἔνδον, οὐκέτ' ἀντῆραν, ἀλλ' εὐθὺς αὐτῷ, ὡς καὶ ἀρετὴν ἔχοντι, προσέθεντο, μηδὲν ἔξω τῶν χρημάτων ζημιωθέντες. καὶ τοῦτο καὶ οἱ Μυρεῖς ἐποίησαν, ἐπειδὴ τὸν στρατηγὸν αὐτῶν ἐν τῷ ἐπινείῳ λαβὼν ἀπέλυσε. καὶ οὕτω καὶ τἄλλα δι' ὀλίγου κατεστήσατο.

35. Ταῦτ' οὖν ἀμφότεροι πράξαντες, ἔς τε τὴν Ἀσίαν αὖθις ἦλθον, καὶ πάνθ' ὅσα ἐκ διαβολῶν (οἷα ἐν τοῖς τοιούτοις συμβαίνειν φιλεῖ) ὑποπτα πρὸς ἀλλήλους εἶχον, ἔς τε τὸ μέσον καὶ καταμόνας προενεγκόντες, καὶ διαλυσάμενοι, ἐς τὴν Μακεδονίαν ἠπείγοντο. καὶ αὐτοὺς Γάϊός τε Νωρβανὸς

καὶ Λεκίδιος Σάξας ἔφθησαν, τόν τε Ἰόνιον, πρὶν τὸν Στάτιον ἐλθεῖν, περαιωθέντες, καὶ πᾶσαν τὴν μέχρι τοῦ Παγγαίου γῆν προκατασχόντες, καὶ πρὸς τοῖς Φιλίπποις στρατοπεδευσάμενοι. τὸ δὲ δὴ ἄστυ τοῦτο παρά τε τῷ Παγγαίῳ καὶ παρὰ τῷ Συμβόλῳ κεῖται· Σύμβολον γὰρ τὸ χωρίον ὀνομάζουσι, καθ' ὃ τὸ ὄρος ἐκεῖνο ἑτέρῳ τινὶ ἐς μεσόγειαν ἀνατείνοντι συμβάλλει· καὶ ἔστι μεταξὺ Νέας πόλεως καὶ τῶν Φιλίππων. ἡ μὲν γὰρ πρὸς τῇ Θαλάσσῃ, κατ' ἀντιπέρας Θάσου ἦν· ἡ δὲ ἐντὸς τῶν ὀρῶν, ἐπὶ τῷ πεδίῳ πεπόλισται. καὶ (ἔτυχον γὰρ τὴν συντομωτάτην αὐτοῦ ὑπερβολὴν ὅ, τε Σάξας καὶ ὁ Νωρβανὸς προκαταλαβόντες) ταύτῃ μὲν ὁ Βροῦτος ὅ, τε Κάσσιος οὐδὲ ἐπείρασαν διαβῆναι, ἑτέραν δέ τινα μακροτέραν κατὰ τὰς Κρηνίδας ὠνομασμένας περιελθόντες, φυλακῇ μὲν καὶ ἐκεῖ ἐνέτυχον· βιασάμενοι δὲ αὐτὴν, εἴσω τε τῶν ὀρῶν ἐγένοντο, καὶ πρὸς τὴν πόλιν κατὰ τὰ μετέωρα ἐπιπαρελθόντες, ἐνταῦθα χωρὶς ἑκάτερος, ὥσγε τῷ λόγῳ εἰπεῖν, ἑστρατοπεδεύσαντο· τῷ γὰρ ἔργῳ καθ' ἓν ηὐλίσαντο. τὰ μὲν γὰρ στρατόπεδα, ὡς καὶ εὐτακτότεροι οἱ στρατιῶται καὶ ῥᾴοις ἄρχειν ὦσι, διχῇ κατέστη. παντὸς δὲ δὴ καὶ τοῦ διαμέσου αὐτῶν καὶ τάφρῳ καὶ σταυρώματι περιληφθέντος, εἷς τε ὁ πᾶς περίβολος ἀμφοτέρων ἐγένετο, καὶ ἐν κοινῷ τὴν ἀπ' ἀυτοῦ ἀσφάλειαν εἶχον.

36. Ἦσαν δὲ πολὺ τῷ πλήθει τῶν ἐναντίων τῶν τότε παρόντων καθυπέρτεροι· καὶ διὰ τοῦτο τὸ Σύμβολον, ἐκκρούσαντες αὐτοὺς, κατέλαβον· καὶ τὰ ἐπιτήδεια ταύτῃ τε δι' ἐλάττονος ἐκ τῆς θαλάσ-

σης ἐπήγοντο, καὶ ἐκ τοῦ πεδίου καταθέοντες ἐλάμβανον. ὁ γὰρ Νωρβανὸς ὅ, τε Σάξας παντστρατιᾷ μὲν οὐδὲ ἐτόλμησαν αὐτοῖς προσμίξαι, ἐκπέμποντες δ' ἱππέας ἐκδρόμους ὅπη παρείκοι, οὐδὲν ἐπέραινον· ἀλλ' αὐτοί τε διὰ φυλακῆς μᾶλλον ἢ διὰ κινδύνων τὸ στρατόπεδον ἐποιοῦντο, καὶ τὸν Καίσαρα τόν τε Ἀντώνιον σπουδῇ μετεπέμποντο. οὗτοι γὰρ τέως μὲν περί τε τοὺς Ῥοδίους καὶ περὶ τοὺς Λυκίους, τόν τε Κάσσιον καὶ τὸν Βροῦτον ἀσχόλους ὄντας ἐπυνθάνοντο, ἐπὶ πλεῖόν τε αὐτοὺς ἔδοξαν σφίσι προσπολεμήσειν, καὶ οὐκ ἠπείχθησαν, ἀλλὰ τόν τε Σάξαν καὶ τὸν Νωρβανὸν ἐς τὴν Μακεδονίαν προέπεμψαν. αἰσθόμενοι δὲ αὐτοὺς ἐαλωκότας, τοῖς μὲν Λυκίοις καὶ τοῖς Ῥοδίοις ἐπαίνους τε ἔδοσαν, καὶ χρήματα χαριεῖσθαι ὑπέσχοντο, αὐτοὶ δὲ ἐκ μὲν τῆς πόλεως εὐθὺς ἐξώρμησαν· ἐγχρονίσαντες δὲ, Ἀντώνιος μὲν περὶ Βρεντέσιον, (ὑπὸ γὰρ τοῦ Στατίου καθείργετο) Καῖσαρ δὲ περὶ Ῥήγιον (πρὸς γὰρ τὸν Σέξτον τήν τε Σικελίαν ἔχοντα, καὶ τῆς Ἰταλίας πειρῶντα, προαπετράπετο, διετρίβησαν.

37. Ὡς δ' οὖν οὗτός τε οὐκ εὐκαθαίρετος ἔδοξεν εἶναι σφίσι, καὶ τὰ τοῦ Κασσίου τοῦ τε Βρούτου μᾶλλον αὐτοὺς ἤπειξε, μέρος μέν τι τοῦ στρατοῦ πρὸς φρουρὰν τῆς Ἰταλίας κατέλιπον, τῷ δὲ δὴ πλείονι τὸν Ἰόνιον ἀσφαλῶς ἐπεραιώθησαν· καὶ Καῖσαρ μὲν ἐν Δυῤῥαχίῳ νοσήσας ὑπελείφθη, Ἀντώνιος δὲ πρὸς τοὺς Φιλίππους ἦλασε, καὶ παραυτίκα μὲν ῥώμην τινὰ τοῖς σφετέροις παρίσχεν· ἐνεδρεύσας δέ τινας τῶν ἐναντίων σιταγωγοῦντας, καὶ

σφαλεὶς, οὐκέτ᾽ οὐδ᾽ αὐτὸς ἐθάρσει. ὁ οὖν Καῖσαρ, πυθόμενος τοῦτο, καὶ δείσας ἑκάτερον, εἴ τέ τι ἐλαττωθείη καταμόνας συμβαλὼν, εἴ τε καὶ κρατήσειεν, (ἐκ μὲν γὰρ τοῦ, τόν τε Βροῦτον καὶ τὸν Κάσσιον, ἐκ δὲ τοῦ, τὸν Ἀντώνιον πάντως ἐφ᾽ ἑαυτὸν ἰσχύσειν ἐτόμισεν) ἠπείχθη, καίπερ καὶ τότε ἔτι ἀῤῥωστῶν. καὶ τούτου ἀνεθάρσησαν μὲν οἱ περὶ τὸν Ἀντώνιον ἐπεὶ δ᾽ οὐκ ἀσφαλὲς ἐφαίνετο τὸ μὴ οὐχ ἅμα πάντας αὐτοὺς αὐλίζεσθαι, ἔς τε χωρίον ἓν καὶ ἐς ἕρυμα ἓν τὰ τρία στρατεύματα συνήγαγον. ἀντικαθημένων δὲ αὐτῶν ἀλλήλοις, ἐκδρομαὶ μὲν καὶ ἀντεπέξοδοι παῤ ἀμφοτέρων ὡς ἔτυχεν ἐγίγνοντο· μάχη δὲ ἐκ παρατάξεως οὐδεμία χρόνον τινὰ συνηνέχθη, καίτοι καὶ τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Ἀντωνίου πάνυ συμβαλεῖν σπουδαζόντων. ταῖς τε γὰρ δυνάμεσι μᾶλλον τῶν ἐναντίων ἐῤῥώοντο, καὶ τῶν ἐπιτηδείων οὐχ ὁμοίως αὐτοῖς ηὐπόρουν, διὰ τὸ τῆς θαλάσσης (ἅτε τοῦ ναυτικοῦ σφῶν τῷ Σέξτῳ προσπολεμοῦντος) μὴ κρατεῖν.

38. Οὗτοι μὲν οὖν δὴ διά τε ταῦτα, καὶ διὰ τὸν Σέξτον, τήν τε Σικελίαν ἔχοντα, καὶ τῆς Ἰταλίας πειρῶντα, μὴ καὶ χρονισάντων αὐτῶν τήν τε Ἰταλίαν καταλάβῃ, καὶ ἐς τὴν Μακεδονίαν ἔλθῃ, ὤῤγων. ὁ δὲ δὴ Κάσσιος ὅ, τε Βροῦτος ἄλλως μὲν οὐκ ὤκνουν τὴν μάχην· (ὅσον γὰρ τῇ ῥώμῃ τῶν στρατιωτῶν ἠλαττοῦντο, τοσοῦτον τῷ πλήθει ἐπλεονέκτουν·) ἐκλογιζόμενοι δὲ τά τε ἐκείνων καὶ τὰ σφέτερα, (σύμμαχοί τε γὰρ αὐτοῖς παθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν προσεγίγνοντο, καὶ τὴν τροφὴν ἄφθονον ὑπὸ

τῶν νεῶν εἶχον) ἀνεβάλλοντο, εἴ πως ἄνευ κινδύνου καὶ φθόρου τινῶν ἐπικρατήσειαν. ἅτε γὰρ δημεράσται τε ἀκριβῶς ὄντες, καὶ πρὸς πολίτας ἀγωνιζόμενοι, ἐκείνων τε οὐδὲν ἧττον ἢ τῶν συνόντων σφίσι διεσκόπουν, καὶ ἐπεθύμουν ἑκατέροις ὁμοίως καὶ τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν παρασχεῖν. χρόνον μὲν οὖν τινα διὰ ταῦτα ἀνέσχον, οὐκ ἐθέλοντες σφίσιν ἐς χεῖρας ἐλθεῖν· ὡς μέντοι τὰ στρατεύματα, ἅτε ἐκ τοῦ ὑπηκόου τὸ πλεῖστον ὄντα, τῇ τε τριβῇ βαρυνόμενα, καὶ τῶν ἀντιπολεμούντων καταφρονήσαντα, ὅτι τὸ καθάρσιον, τὸ πρὸ τῶν ἀγώνων γιγνόμενον, ἐντὸς τοῦ ἐρύματος, ὡς καὶ δεδιότες ἐποιήσαντο, ἔς τε τὴν μάχην ὥρμησαν, καὶ διελάλουν ὅτι ἂν ἐπὶ πλείω διατριφθῶσι, τό, τε στρατόπεδον ἐκλείψουσι, καὶ διασκεδασθήσονται· οὕτω δὴ καὶ ἄκοντες συνέμιξαν.

39. *Μέγιστον* δὴ τὸν ἀγῶνα τοῦτον, καὶ ὑπὲρ πάντας τοὺς ἐμφυλίους, τοὺς τοῖς Ῥωμαίοις γεγονότας οὐκ ἀπεικότως ἄν τις συμβῆναι νομίσειεν· οὐχ ὅτι καὶ τοῖς πλήθεσιν ἢ καὶ ταῖς ἀρεταῖς τῶν μαχεσαμένων διήνεγκαν αὐτῶν, (πολλῷ γὰρ καὶ πλείους καὶ ἀμείνους σφῶν πολλαχόθι ἠγωνίσαντο·) ἀλλ' ὅτι περί τε τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δημοκρατίας τότε, ὡς οὐ πώποτε, ἐπολέμησαν. συνέπεσον μὲν γὰρ καὶ αὖθις ἀλλήλοις, ὥσπερ καὶ πρότερον· ἀλλ' ἐκείνους μὲν τοὺς ἀγῶνας ὑπὲρ τοῦ τίνος ὑπακούσουσιν, ἐποιήσαντο· τότε δὲ οἱ μὲν ἐς δυναστείαν αὐτοὺς ἦγον, οἱ δὲ ἐς αὐτονομίαν ἐξηροῦντο. ὅθεν οὐδ' ἀνέκυψεν ἔτι πρὸς ἀκριβῆ παῤῥησίαν ὁ δῆμος

καίπερ ὑπ' ἄλλοτρίου οὐδενὸς ἡττηθείς· (τὸ γά
τοι ὑπήκοον, τό, τε συμμαχικὸν, τὸ τότε αὐτοῖς πα
ραγενόμενον, ἐν προσθήκης μέρει τοῦ πολιτικοῦ ἦν·
ἀλλ' αὐτὸς δὲ ἑαυτοῦ κρείττων τε ἅμα καὶ ἥττω
γενόμενος, καὶ ἔσφηλεν ἑαυτὸν καὶ ἐσφάλη. κἀ
τούτου τό, τε δημοκρατικὸν συμπαρανάλωσε, κα
τὸ μοναρχικὸν ἐκράτυνε. καὶ οὐ λέγω ὡς οὐ συνή
νεγκεν αὐτοῖς ἡττηθεῖσι τότε. (τί γὰρ ἂν τις ἄλλ
περὶ αὐτῶν ἀμφοτέρωθεν μαχεσαμένων εἴποι, ἢ ὅτι
Ῥωμαῖοι μὲν ἐνικήθησαν, Καῖσαρ δὲ ἐκράτησεν;
ὁμοφρονῆσαι μὲν γὰρ ἐν τῷ καθεστῶτι τρόπῳ τῆ
πολιτείας οὐκέθ' οἷοί τε ἦσαν. οὐ γάρ ἐστιν ὅπω
δημοκρατία ἄκρατος, ἐς τοσοῦτον ἀρχῆς ὄγκον προ
χωρήσασα, σωφρονῆσαι δύναται. πολλοὺς δ' ἂν ἐπ
πολλοῖς καὶ αὖθις ἀγῶνας ὁμοίους ἀνελόμενοι, πάν
τως ἄν ποτε ἐδουλώθησαν, ἢ καὶ ἐφθάρησαν.

40. Πάρεστι δὲ καὶ ἐκ τῶν σημείων τῶν τό
συμβάντων σφίσι τεκμήρασθαι, ὅτι μέγιστος δι
φανῶς ὁ ἀγὼν αὐτοῖς ἐγένετο. τὸ γὰρ δαιμόνι
ὥσπερ που καὶ ἀεὶ πρὸ τῶν ἀτοπωτάτων φ
προσημαίνειν, πάντα σφίσιν ἀκριβῶς καὶ ἐν τῇ
μῃ καὶ ἐν τῇ Μακεδονίᾳ τὰ ἐκβάντα ἀπ' αἰ
προεμαντεύσατο. ἐν γὰρ τῷ ἄστει ὅ, τε ἥλιος
μὲν ἠλαττοῦτο, καὶ ἐλάχιστος ἐγίγνετο, τοτὲ δ
μέγας καὶ τριττὸς ἐξεφαίνετο, καὶ ποτὲ καὶ ν
ἐξέλαμψε· καὶ κεραυνοὶ ἄλλοσέ τε πολλαχόσε
τὸν τοῦ Νικαίου Διὸς βωμὸν ἐφέροντο· λαμ
τε ἐνταῦθα κἀκεῖσε ἧττον, καὶ σαλπίγγων ἠχ
πλῶν τε κτύποι, καὶ στρατοπέδων βοαὶ νυκτὸ

τῶν τοῦ Καίσαρος καὶ ἐκ τῶν τοῦ Ἀντωνίου κήπων, ὁμοχώρων ἀλλήλοις παρὰ τῷ Τιβέριδι ὄντων, ἠκούοντο. καὶ προσέτι καὶ κύων κυνὸς σῶμα πρὸς τὸ Δημήτριον προσελκύσας, τήν τε γῆν τοῖς ποσὶν ὤρυξε, καὶ κατέχωσεν αὐτό. καί τι παιδάριον δεκαδακτύλους χεῖρας ἔχον ἐγεννήθη. ἡμίονός τε διφυὲς τέρας ἔτεκε· τὰ μὲν γὰρ πρόσθια ἵππῳ, τὰ δὲ λοιπὰ ἡμιόνῳ ἐώκει. καὶ ὁ τῆς Ἀθηνᾶς ὀχὸς πρὸς τὸ Καπιτώλιον ἐξ ἱπποδρομίας τινὸς ἐπανιὼν συνετρίβη· τό, τε ἄγαλμα τὸ τοῦ Διὸς, τὸ ἐν τῷ Ἀλβανῷ ὂν, αἷμα παρ' αὐτὰς τὰς ἀνοχὰς ἔκ τε τοῦ δεξιοῦ ὤμου καὶ ἐκ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἀνέδωκε. καὶ ταῦτα μὲν ἐκ τοῦ δαιμονίου σφίσι προεδείχθη· ποταμοί τε ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν, οἱ μὲν παντάπασιν ἐξέλιπον, οἱ δ' ἀνάπαλιν ῥεῖν ἤρξαντο. συνηνέχθαι δέ πως ἐς ταυτὸ, καὶ ὅσα παρὰ τῶν ἀνθρώπων κατὰ συντυχίαν ἐπράχθη, ἔδοξεν. ἔν τε γὰρ ταῖς ἀνοχαῖς ὁ πολίαρχος τὰ Λατιάρια, οὔτ' ἄλλως προσήκοντα αὐτῷ, οὔτ' ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ γίγνεσθαι εἰωθότα, ἐποίησε· καὶ οἱ ἀγορανόμοι τοῦ πλήθους ὁπλομαχίας ἀγῶνας ἀντὶ τῆς ἱπποδρομίας τῇ Δήμητρι ἐπετέλεσαν. ἐν μὲν οὖν τῇ Ῥώμῃ ταῦτ' ἐγίγνετο· καί τινα καὶ λοιπὰ καὶ πρὸ αὐτῶν, καὶ ἐπ' αὐτοῖς, ἐς τὴν κατάλυσιν τῆς δημοκρατίας συμβαίνοντα ἤδετο. ἐν δὲ δὴ τῇ Μακεδονίᾳ (ταύτης γὰρ τό, τε Παγγαῖον καὶ ἡ περὶ αὐτὸ γῆ νομίζεται) μέλισσαί τε πολλαὶ τὸ τοῦ Κασσίου στρατόπεδον περιέσχον, κἀν τῷ καθαρσίῳ αὐτοῦ τὸν στέφανόν τις τραπέντα πάλιν αὐτῷ ἐπέθηκε. παῖς τε ἐν πομπῇ τινι, οἵας οἱ στρατιῶται

ἄγουσι, Νίκην φέρων, ἔπεσε. καὶ ὃ γε μάλιστα τὸν ὄλεθρον σφίσιν ἐσήμαινεν, ὥστε καὶ τοῖς ἐναντίοις ἔκδηλον γενέσθαι, πολλοὶ μὲν γῦπες, πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι ὄρνιθες νεκροφάγοι, ὑπέρ τε ἐκείνων μόνων διεφοίτων, καὶ ἐς αὐτοὺς κατέβλεπον, δεινόν τέ τι καὶ φρικῶδες κλάζοντές τε καὶ τρίζοντες.

41. Τούτοις μὲν δὴ ταῦτα τὸ κακὸν ἔφερε· τοῖς δὲ δὴ ἑτέροις τέρας μὲν οὐδὲν (ὅσα γε ἡμεῖς ἴσμεν) ἐγένετο, ὄψεις δὲ δὴ ὀνείρων τοιαῖδε ἐφάνησαν. ἀνὴρ Θεσσαλὸς ἔδοξεν οἱ τὸν Καίσαρα τὸν πρότερον κεκελευκέναι εἰπεῖν τῷ Καίσαρι, ὅτι τε ἐς ἓν ἡ σὴ μάχη γενήσοιτο, καὶ ἵνα ἀναλάβῃ τι ὧν δικτατωρεύων αὐτὸς ἐφόρει. καὶ διὰ τοῦτο τὸν δακτύλιον αὐτοῦ τότε τε εὐθὺς περιέθετο, καὶ ἔπειτα πολλάκις ἔφερεν. οὗτος μὲν δὴ τοῦτο εἶδεν. ὁ δ' ἰατρὸς ὁ συνὼν τῷ Καίσαρι ἐνόμισέν οἱ τὴν Ἀθηνᾶν προστάσσειν, ἔκ τε τῆς σκηνῆς αὐτὸν, καίτοι καὶ τότε ἔτι κακῶς ἀῤῥωστοῦντα, ἐξαγαγεῖν, καὶ ἐς τὴν παράταξιν καταστῆσαι. ὑφ' οὗπερ καὶ ἐσώθη. ὃ γάρ τοι τοῖς ἄλλοις, ἐν μὲν τῷ στρατοπέδῳ τῷ τε ἐρύματι αὐτῶν μένουσι, σωτηρίαν, ἐς δὲ δὴ τὰ ὅπλα τάς τε μάχας ἰοῦσι κίνδυνον φέρει, τοῦτο τότε ἐπὶ τοῦ Καίσαρος διηλλάγη. ἔκ τε γὰρ τῆς ἐξόδου τῆς ἐκ τοῦ ταφρεύματος, καὶ ἐκ τῆς πρὸς τοὺς μαχομένους ὁμιλίας, περιφανέστατα (καίπερ χαλεπῶς καὶ ἄνευ τῶν ὅπλων ὑπὸ τῆς ἀσθενείας ἑστὼς) περιεγένετο.

42. Ἐπράχθη δὲ ὧδε· οὐχ ὡμολόγησαν μὲν ὑπότε τὴν μάχην ποιήσονται· ὥσπερ δὲ ἀπὸ συγκειμένου τινὸς πάντες ἅμα ἕῳ ἐξωπλίσαντο, καὶ ἐς τε

τὸ χωρίον τὸ μεταίχμιον σφῶν καθάπερ ἀγωνισταί τινες σχολῇ προῆλθον, κἀνταῦθα ἡσυχῇ παρετάξαντο. ὡς δ' ἀντικατέστησαν, παραινέσεις, τοῦτο μὲν ἀθρόοις, τοῦτο δὲ καθ' ἑκάστους, ἀμφοτέροις ἀπό τε τῶν στρατηγῶν καὶ ἀπὸ τῶν ὑποστρατήγων, τῶν θ' ὑπομειόνων ἐγένοντο, πολλὰ μὲν πρὸς τὸ αὐτίκα τοῦ κινδύνου ἀναγκαῖα, πολλὰ δὲ καὶ ἐς τὸ ἔπειτα ἁρμόζοντα αὐτῶν λεγόντων, οἷα ἄν τινες ἔν τε τῷ παραχρῆμα κινδυνεύσοντες, καὶ τῷ μέλλοντι προκάμνοντες, εἴποιεν. καὶ τὰ μὲν ἄλλα ὁμοιοτροπώτατα, ἅτε καὶ Ῥωμαίων ἀμφοτέρωθεν ὁμοίως μετὰ τῶν συμμάχων σφῶν ὄντων, ἐῤῥέθη. διήλλαξε δέ, ὅτι οἱ μὲν περὶ τὸν Βροῦτον, τήν τε ἐλευθερίαν καὶ τὴν δημοκρατίαν, τό, τε ἀτυράννευτον καὶ τὸ ἀδέσποτον τοῖς σφετέροις προεβάλλοντο, καὶ τά τε ἐν ἰσονομίᾳ χρηστά, καὶ τὰ ἐν μοναρχίᾳ ἄτοπα, ὅσα αὐτοί ποτέ γε ἐπεπόνθεσαν, καὶ περὶ ἑτέρων ἀκηκόεσαν, προὔφερον, παραδεικνύντες τε καθ' ἓν ἕκαστον ἑκάτερα· καὶ ἱκέτευον σφᾶς τῶν μὲν ὀριγνήσασθαι, τὰ δὲ ἐκκλίναι, καὶ τῶν μὲν ἔρωτα λαβεῖν, τὰ δὲ μὴ παθεῖν φυλάξασθαι· οἱ δὲ ἕτεροι, τῷ σφετέρῳ στρατῷ, τούς τε σφαγέας τιμωρήσασθαι, καὶ τὰ τῶν ἀντικαθεστώτων σχεῖν, ἄρξαι τε πάντων τῶν ὁμοφύλων ἐπιθυμῆσαι, παρῄνουν· καὶ, (ὅγε μάλιστα αὐτοὺς ἐπέῤῥωσε,) καὶ κατὰ πεντακισχιλίας σφίσι δραχμὰς δώσειν ὑπέσχοντο.

43. Κἀκ τούτου πρῶτον μὲν τὰ συνθήματα αὐτοῖς διῆλθεν, (ἦν δὲ τοῖς μὲν ἀμφὶ τὸν Βροῦτον ἐλευθερία, τοῖς δὲ ἑτέροις ἄ, τί ποτε καὶ ἐδόθη·)

ἔπειτα σαλπιγκτὴς εἷς ἑκατέρωθεν ὑπεσήμηνε· καὶ οὕτω καὶ οἱ λοιποὶ ἐπήχησαν, πρῶτοι μὲν οἱ τό, τε στάσιμον καὶ τὸ παρασκευαστικὸν ἐν τόπῳ τινὶ κυκλοτερεῖ διὰ σαλπίγγων μελῳδοῦντες· ἔπειτα δὲ καὶ οἱ ἄλλοι, οἱ τόν τε θυμὸν τῶν στρατιωτῶν ἐπεγείροντες, καὶ ἐπὶ τὴν σύνοδον αὐτοὺς ἐξοτρύνοντες. καὶ μετὰ τοῦτο σιωπή τε ἐξαπίνης πολλὴ ἐγένετο, καὶ μικρὸν ἐπισχόντες, αὐτοί τε διάτορον ἐξεφώνησαν, καὶ αἱ τάξεις ἑκατέρωθεν συνεβόησαν. κἀκ τούτου ἀλαλάξαντες οἱ ὁπλῖται, τάς τε ἀσπίδας τοῖς δορατίοις ἔκρουσαν, καὶ ἐκεῖνα ἐπ' ἀλλήλους ἐξηκόντισαν· καὶ οἱ σφενδονῆται οἵ τε τοξόται βέλη καὶ λίθους ἧκαν. καὶ μετὰ ταῦτα τό, τε ἱππικὸν ἀντεξήλασε, καὶ τὸ θωρακοφόρον συνεπισπώμενον σφίσιν ἐν χερσὶν ἐγένετο.

44. Καὶ πολλῷ μὲν ὠθισμῷ, πολλῷ δὲ καὶ ξιφισμῷ ἐχρήσαντο, τὰ μὲν πρῶτα περισκοποῦντες ὅπως τε τρώσωσί τινας, καὶ ὅπως αὐτοὶ μὴ τρωθῶσι. τούς τε γὰρ ἀνθεστηκότας ἅμα ἀποκτεῖναι, καὶ ἑαυτοὺς σῶσαι ἐβούλοντο. ἔπειτα δὲ ὡς ἥ τε ὁρμὴ σφῶν ηὐξήθη, καὶ ὁ θυμὸς ἐφλέγμηνεν, ὁμόσε τε ἀπερισκέπτως χωροῦντες, καὶ μηδεμίαν ἔτ' ἀσφάλειαν ἑαυτῶν ποιούμενοι, ἀλλ' ἐπιθυμίᾳ τοῦ τοὺς ἀντιπάλους ἀπολέσαι, καὶ ἑαυτοὺς προϊέμενοι. καί τινες τάς τε ἀσπίδας ἀπερρίπτουν, καὶ ἀντιλαμβανόμενοι τῶν ἀντιτετιαγμένων, οἱ μὲν ἔκ τε τῶν κράνων αὐτοὺς ἦγον, καὶ κατὰ νώτου ἔπαιον, οἱ δὲ τά τε προβλήματα ἀπέσπων, καὶ ἐς τὰ στήθη ἔτυπτον· ἄλλοι τῶν ξιφῶν αὐτῶν λαμβανόμενοι, τὰ σφίτερα ὡς καὶ ἀσ-

ιφᾶς ἐώθουν· καὶ ἕτεροι, τρωθῆναί τι μέρος
μάτων σφῶν προβάλλοντες, ἑτοιμότερον τῷ
χρῶντο. συμπλεκόμενοί τέ τινες, τὸ μὲν παί-
ήλους ἀφῃροῦντο, τῇ δὲ δὴ συμμίξει καὶ τῶν
καὶ τῶν σωμάτων διώλλυντο. καὶ οἱ μὲν μιᾷ
οἱ δὲ καὶ πολλαῖς ἔθνησκον· καὶ οὔτε τῶν
των αἴσθησιν εἶχον, (τὸ γὰρ ἄλγῆσον ὁ θώ-
προελάμβανεν·) οὔτε τοῦ ὀλέθρου σφῶν ὀλο-
ἐποιοῦντο· ἐς γὰρ τὸ λυπῆσον οὐκ ἐξικνοῦν-
ος τις, ἀποκτείνας τινά, οὐδ' ἀποθανεῖσθαί
τὸ τῆς αὐτίκα περιχαρίας ἤλπιζε. καὶ ὁ ἀεὶ
, ἔς τε τὸ ἀναίσθητον καθίστατο, καὶ σύνε-
πάθους οὐκ ἐλάμβανεν.

. Ἔμενον δὲ κατὰ χώραν ἀκριβῶς ἀμφότε-
εἰ οὔθ' ὑπαγωγαῖς οὔτε διώξεσιν οὐδέτεροι
το, ἀλλ' αὐτοῦ, ὥσπερ εἶχον, ἑτίτρωσκον,
κοντο, ἐφόνευον, ἐφονεύοντο, μέχρι πόῤῥω
ρας· καὶ εἴγε πάντες πᾶσιν (οἷα ἐν τῷ τοι-
υμβαίνει) συνεμεμίχεσαν, ἦ Βροῦτος μὲν κα-
ύνιον, Κάσσιος δὲ κατὰ Καίσαρα ἀντετέτα-
παλεῖς ἂν ἐγεγόνεσαν. νῦν δὲ ὅ, τε Βροῦτος
Καίσαρος ἀῤῥωστίαν ἐξεβιάσατο, καὶ ὁ Ἀντ-
τὸν Κάσσιον οὐδέν οἱ ὅμοιον τὰ πολέμια ὄν-
ἔκησε. καὶ τότε δὲ τὸ μὴ πάντας ἅμα τοὺς
ς, ἀλλ' ἐν τῷ μέρει ἀμφοτέρους καὶ ἡττηθῆ-
κρατῆσαι, ταυτόν, ὡς εἰπεῖν, ἐγένετο. καὶ
κησαν ἀμφότεροι, καὶ ἡττήθησαν· ἔτρεψάν
ἀντιτεταγμένους σφίσιν ἑκάτεροι, καὶ ἐτρέ-
καὶ αἵ τε διώξεις καὶ αἱ φυγαὶ ἀμαχεῖ δ

μοίως συνέβησαν, καὶ τὰ στρατόπεδα, ἀμφοτέρωθεν ἑάλω. τοῦ τε γὰρ πεδίου ἐπὶ πλεῖστον, ἅτε καὶ πολλοὶ ὄντες, ἐπέσχον, ὥστε μὴ καθορᾶν ἀλλήλους· καὶ οὔτε ἐν τῇ μάχῃ πλὴν τὸ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος ἔγνω. ἐπεί τε ἡ τροπὴ ἐγένετο, ἔς τε τὰ οἰκεῖα ἐρύματα πολὺ ἀπ' ἀλλήλων ἀφεστηκότα τὴν ἐναντίαν ἑκάτεροι ἀμεταστρεπτεὶ ἔφυγον, καὶ ἀπό τε τούτου καὶ ἐκ τοῦ κονιορτοῦ ἁπλέτου γενομένου, ἠγνόησαν τὸ τέλος τῆς μάχης· καὶ οἵ τε νενικηκότες, πάντα κεκρατηκέναι, καὶ οἱ ἡττημένοι, πάντα νενικῆσθαι ἐνόμισαν. καὶ οὐ πρότερον τὸ γεγονὸς ἔμαθον, πρὶν τά τε ταφρεύματα διαπορθηθῆναι, καὶ ἀλλήλοις τοὺς νενικηκότας πρὸς τὸ οἰκεῖον ἑκατέρους ἀναχωροῦντας συντυχεῖν.

46. Τῆς μὲν δὴ οὖν μάχης ἕνεκα καὶ ἐκράτησαν οὕτως ἀμφότεροι καὶ ἡττήθησαν. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἐς χεῖρας ἔτι τότε ἀφίκοντο· ἀλλ' ἐπειδὴ τάχιστα ἰδόντες ἐν τῇ ὑποστροφῇ ἀλλήλους, καὶ τὸ συμβεβηκὸς ἔγνωσαν, ἀντιπαρεξῆλθον, μηδὲν μηδέτεροι τολμήσαντες. ἐπλεονέκτησαν δὲ καὶ ἠλαττώθησαν ἀλλήλων, τῷ τό, τε τάφρευμα τὸ τοῦ Καίσαρος τοῦ τ' Ἀντωνίου πᾶν, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ πάντα ἁλῶναι· ἀφ' οὗπερ καὶ ταμάλιστα τέκμαρσιν τὸ ὄναρ ἔσχεν. εἰ γάρ τοι κατὰ χώραν ὁ Καῖσαρ ἐμεμενήκει, πάντως ἂν ἅμα τοῖς ἄλλοις ἀπολώλει. καὶ τῷ τὸν Κάσσιον ἐκ μὲν τῆς μάχης σωθῆναι, τοῦ τε ἐρύματος στερηθέντα, ἄλλοσέ ποι διαφυγεῖν· ὑποτοπήσαντα δὲ καὶ τὸν Βροῦτον ἐσφάλθαι, καί τινας τῶν κεκρατηκότων ἐφ' ἑαυτὸν ἐπιέναι, ἐπιχθῆναι πρὸς

τὸν θάνατον. ἔπεμψε μὲν γὰρ ἑκατόνταρχον κατασκεψόμενον, καὶ ἀναγγελοῦντα αὐτῷ, ὅπου τε ὁ Βροῦτος εἴη, καὶ ὅ, τι ποιοίη. ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος συμβαλὼν ἱππεῦσιν, οὓς ὁ Βροῦτος ζητήσοντας αὐτὸν ἀπεστάλκει, ἀνέστρεψε, καὶ σχολῇ μετ' αὐτῶν, ὡς οὐδενὸς ἐπείγοντος (ἅτε μηδενὸς δεινοῦ ὄντος) ἦει, ὑπώπτευσε τε αὐτοὺς, πύρρωθεν ὁρῶν, πολεμίους εἶναι, καὶ Πινδάρῳ τινὶ ἐξελευθέρῳ ἀποκτεῖναι ἑαυτὸν προσεταξε. καὶ αὐτῷ καὶ ὁ ἑκατόνταρχος, μαθὼν ὅτι διὰ τὴν βραδυτῆτα αὐτοῦ διώλετο, ἐπαπέθανεν.

47. Ὁ δ' οὖν Βροῦτος τὸ μὲν τοῦ Κασσίου σῶμα ἐς Θάσον εὐθὺς κρύφα ἔπεμψεν, ὀκνήσας αὐτὸ κατὰ χώραν θάψαι, μὴ τῷ στρατῷ πένθος τε ἅμα καὶ ἀθυμίαν ἐκ τῆς τῶν ποιουμένων ὄψεως ἐμβάλῃ· τοὺς δὲ λοιποὺς τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ παραλαβὼν, καὶ λόγοις τε σφᾶς παραμυθούμενος, καὶ δόσει χρημάτων ἀνθ' ὧν ἀπολωλέκεσαν ἀνακτησάμενος, ἔς τε τὴν ταφρείαν αὐτῶν ἐπιτηδειοτέραν οὖσαν μετεστρατοπεδεύσατο, καὶ ἐκεῖθεν ὁρμώμενος, τά τε ἄλλα τοὺς ἐναντίους ἐλύπει, καὶ τῷ στρατοπέδῳ σφῶν νυκτὸς προσέμισγε. μάχη μὲν γὰρ αὐτοῖς ἐκ παρατάξεως οὐ διενοεῖτο αὖθις συνενεχθῆναι, πολλὴν δὲ δὴ ἐλπίδα ἀκινδύνως ἐν τῷ χρόνῳ κατεργάσεσθαι σφᾶς ἔχων, θορυβεῖν τε αὐτοὺς ἄλλως καὶ ταράττειν νύκτωρ ἐπειρᾶτο· καί ποτε καὶ τὸν ποταμὸν παρατρέψας, πολὺ τοῦ ῥεύματος αὐτῶν κατέκλυσεν. ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ ὅ, τε Ἀντώνιος ἐσπάνιζον μὲν τῆς τροφῆς, καὶ χρημάτων· ὅθεν οὐδὲ τοῖς

στρατιώταις τι ἀντὶ τῶν διαρπασθέντων ἔδωκαν καὶ προσέτι καὶ τὴν δύναμιν, τὴν ἐκ τοῦ Βρεντεσίου ἐπιδιαπλέουσαν ἐν ὀλκάσιν, ἀπώλεσαν ὑπὸ τοῦ Στατίου· οὐ μέντοι καὶ ἀσφαλῶς οὔτε ἄλλοσέ ποι μεταναστῆναι, οὔτ' ἐς Ἰταλίαν ἀνακομισθῆναι δυνάμενοι, ἀλλ' ἐν τοῖς ὅπλοις καὶ τότε ἔτι μόνον τὰς ἐλπίδας οὐχ ὅτι τῆς νίκης ἀλλὰ καὶ τῆς σωτηρίας ποιούμενοι, ὥρμηντο καὶ διακινδυνεῦσαι, πρὶν ἔκπυστον τοῖς τε σφετέροις καὶ τοῖς ἐναντίοις τὸ θαλάσσιον πάθος γενέσθαι.

48. Μὴ βουλομένου δὲ τοῦ Βρούτου συμμίξαι σφίσι, βιβλία ἐς τὸ χαράκωμα αὐτοῦ τρόπον τινὰ ἐνέβαλον, προκαλούμενοι τοὺς στρατιώτας ἢ τὰ σφέτερα φρονῆσαι, (καὶ γὰρ ὑπισχνοῦντό τινα αὐτοῖς ἢ ἐς χεῖρας ἐλθεῖν, ἄν γε καὶ τὸ βραχύτατον ἰσχύσωσι. κἀν τῇ διατριβῇ ταύτῃ ἠὐτομόλησαν μὲν καὶ παρ' ἐκείνων πρὸς τὸν Βροῦτον ἐκ τοῦ Κελτικοῦ τινες· ἠὐτομόλησαν δὲ καὶ πρὸς αὐτοὺς Ἀμύντας τε ὁ τοῦ Δηϊοτάρου στρατηγὸς, καὶ ὁ Ῥασκύπορις. καὶ οὗτος μὲν οἴκαδε εὐθὺς, ὥς τινές φασιν, ἀπεχώρησε δείσας δ' οὖν ἐκ τούτων ὁ Βροῦτος μὴ καὶ ἐπὶ πλεῖόν τι νεωτερισθῇ, συμμίξαι σφίσιν ἔγνω. καὶ ἐπεὶ δὴ πολλοί τε αἰχμάλωτοι ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτοῦ ἦσαν, καὶ οὐκ εἶχεν οὐδ' ὅπως διὰ φυλακῆς αὐτοὺς ἐν τῷ τῆς μάχης καιρῷ ποιήσηται, οὔθ' ὅπως πιστεύσῃ σφίσι μηδὲν λυμανεῖσθαι, διέφθειρε τοὺς πλείους, τῇ ἀνάγκῃ καὶ παρὰ γνώμην δουλεύσας ἄλλως τε καὶ ὅτι οἱ ἐναντίοι τοὺς ζωγρηθέντας τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ ἀπεκτόνεσαν. πρὸς δὲ τούτοις

ιατο· καὶ αὐτῶν ἀντιπαρατεταγμένων ἤδη,
ὺο ὑπὲρ ἀμφοτέρων ὑπερπτώμενοι, ἀλλήλοις
ρέσαντο, καὶ ἐκείνοις τὸ τέλος τοῦ πολέμου
ναν. ὥσπερ γὰρ ὁ ἀετὸς ὁ κατὰ τὸν Βροῦ-
ἡλαττώθη τε καὶ ἔφυγεν, οὕτω τό, τε ὁπλι-
ιὸν ἄγχώμαλα ἐπὶ πλεῖστον ἀγωνισάμενον
ι, κἀκ τούτου πεσόντων πολλῶν, καὶ τὸ ἱππι-
ἵτοι γενναίως μαχόμενον, ἐνέδωκε· καὶ μετὰ
ρυγόντας αὐτοὺς, ἄλλους ἄλλῃ ἐπεδίωξαν μὲν
ατηκότες· οὔτε δὲ ἀπέκτειναν, οὔθ' εἷλόν τινα,
ροσεδρεύσαντες αὐτοῖς τὴν νύκτα, ὡς ἐκά-
οὐκ εἴασαν αὖθις σφᾶς συστραφῆναι.

. Ὁ οὖν Βροῦτος ἐπεχείρησε μὲν ἐς τὸ στρα-
ν πῃ διαπεσεῖν, (ἐς γὰρ χωρίον τι ἐρυμνὸν
ευγὼς ἦν·) μὴ δυνηθεὶς δὲ, καὶ προσέτι καὶ
ὅτι τινὲς τῶν στρατιωτῶν τοῖς νικήσασιν ὠ-
κασιν, οὐδεμίαν ἔτ' ἐλπίδα ἔσχεν· ἀλλ' ἀπο-
ὲν τὴν σωτηρίαν, ἀπαξιώσας δὲ τὴν ἅλωσιν,
θάνατον καὶ αὐτὸς κατέφυγε· καὶ ἀναβοήσας
ἰὴ τὸ Ἡράκλειον,

τλῆμον ἀρετή, λόγος ἄρ' ἦσθ'· ἐγὼ δέ σε
ς ἔργον ἤσκουν· σὺ δ' ἄρ' ἐδούλευες τύχῃ·

λεσέ τινα τῶν συνόντων, ἵνα αὐτὸν ἀποκτεί-
αὐτοῦ τὸ μὲν ἄλλο σῶμα ταφῆς ὑπὸ τοῦ Ἀν-
ἔτυχεν· ἡ δὲ δὴ κεφαλὴ ἐπέμφθη μὲν ἐς τὴν
χειμῶνι δὲ ἐν τῷ ἀπὸ τοῦ Λυρφαχίου διά-
μπεσοῦσα, ἐς τὴν θάλασσαν ἐρρίφη· τελευ-
ς δὲ αὐτοῦ, τὸ μὲν πλῆθος τῶν στρατιωτῶν
ἀδείας σφίσι κηρυχθείσης, μετέστη· ἡ δὲ δὴ

τοιτο· τῷ δὲ δι
οὗτος γὰρ τῷ τε
ται μοι δμολογή
κατὰ τοῦ Κράσσου
μὲν ὑπ' ἀμφοτέρων
τόλεως καὶ τῶν στρ
σφίσι, τήν τε συμμ
Βάσσου ὑπερέβαλλ
αὐτῷ, καὶ ἐν τῇ μάχ
τησεν. οἱ δὲ δὴ Π
Βάσσῳ ἐπίκλητοι, οὓ
τὸν χειμῶνα, συνεχέσ
ξιόν τι ἀξιόλογον. καὶ
ἐπειτα ὑπό τε Μάρκ
Στατίου Μούρκου κα

28. Τοιούτων δὲ
των, ὁ Κάσσιος ἐπελ
πρός τε τὴν δόξαν ὧν
πρὸς τὴν λοιπὴν εὐκλε
πέδια τά τε τοῦ Πο
ἐπιποιήσας προσέθετο
των αὐτῶν αὐξομένη
διον πολὺ ἐπεγένετο·
στρατόπεδον κατὰ πο
τες, πάντα τὰ ἐν αὐ
ραξαν· ὥστε τινὰς ἐκ
τὴν αὐτίκα, καὶ τὴν
κμήσασθαι. πειρᾶται
Ἰουδαίαν ὥρμησε, τὸ

ΤΩΝ
Δ Ι Ω Ν Ο Σ
ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΝ ΟΓΔΟΟΝ
ΒΙΒΛΙΟΝ.

Liber Libro XLVIII. Romanae
storiae Dionis.
quod contra Fulviam et L. An
Caesar gessit. c. 1—16.
Pompeius Siciliam occupaver
—23.
quodum Parthi omnem regionem
Hellespontum usque obtinuerit
—26.
quam cum Sexto Pompeio Caes
Octavius fecerunt. c. 27—38.
P. Ventidius Parthis victis As
recuperaverit. c. 39—42.
bellum contra Sextum Pompe
moliri inceperit. c. 43—48.
c. 49—54.

Πορκία ἄνθρακα διάπυρον καταπιοῦσα ἀπέθανε. τῶν δὲ ἀνδρῶν τῶν πρώτων τῶν ἀρχάς τινας σχόν των, ἢ καὶ ἐκ τῶν σφαγέων τῶν τε ἐπικεκηρυγμένων ἔτι ὄντων, οἱ μὲν πλείους ἑαυτοὺς παραχρῆμα ἀπέκτειναν, ἢ ἁλόντες, ὥσπερ ὁ Φαβώνιος, ἐφθάρησαν· οἱ δὲ λοιποὶ τότε ἐπὶ τὴν θάλασσαν διέφυγον, καὶ μετὰ τοῦτο τῷ Σέξτῳ προσέθεντο.

ΤΩΝ

ΔΙΩΝΟΣ

ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΟ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΝ ΟΓΔΟΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ.

Haec insunt Libro XLVIII. Romanae Historiae Dionis.

Bellum, quod contra Fulviam et L. Antonium Caesar gessit. c. 1—16.

Vt Sextus Pompeius Siciliam occupaverit. c. 17—23.

Quemadmodum Parthi omnem regionem ad Hellespontum usque obtinuerint. c. 24—26.

De pace, quam cum Sexto Pompeio Caesar et Antonius fecerunt. c. 27—38.

Quomodo P. Ventidius Parthis victis Asiam recuperaverit. c. 39—42.

Vt Caesar bellum contra Sextum Pompeium moliri inceperit. c. 43—48.

De Baiis. c. 49—54.

Annis haec acta sunt quinque, quibus consules hi fuerunt.

ante C. N.	V. C.	
41.	713.	*L. Antonius, M. F. et P. Servilius P. F. Isauricus.*
40.	714.	*Cn. Domitius M. F. Calvinus II. et C. Asinius C. F. Pollio.*
39.	715.	*L. Marcius, et C. Calvisius Sabinus.*
38.	716.	*Ap. Claudius C. F. Pulcher, et C. Norbanus C. F. Flaccus.*
37.	717.	*M. Vipsanius L. F. Agrippa, et L. Caninius L. F. Gallus.*

Ὁ μὲν οὖν Βροῦτος ὅ, τε Κάσσιος οὕτως ἀπώλοντο, τοῖς ξίφεσιν, οἷς τὸν Καίσαρα ἀπεχρήσαντο, σφαγέντες· οἵ τε ἄλλοι οἱ τῆς ἐπ' αὐτὸν ἐπιβουλῆς μετασχόντες, οἱ μὲν πρότερον, οἱ δὲ τότε, οἱ δὲ μετὰ ταῦτα, πλὴν πάνυ ὀλίγων, ἐφθάρησαν· ὧς που τό, τε δίκαιον ἔφερε, καὶ τὸ δαιμόνιον ἦγεν, ἄνδρα αὐτοὺς εὐεργέτην σφῶν, ἐς τοσοῦτον καὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς τύχης προχωρήσαντα, ἀποκτείναντας παθεῖν. ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ καὶ ὁ Ἀντώνιος τοῦ μὲν Λεπίδου παραχρῆμα, ὅτε μὴ συννικήσαντος σφίσιν, ἐπλεονέκτησαν· ἔμελλον δὲ καὶ ἐπ' ἀλλήλους οὐκ ἐς

μακρὰν τρέψεσθαι. χαλεπὸν γὰρ, ἄνδρας τρεῖς, ἢ καὶ δύο, ὁμοτίμους, ἐγκρατεῖς τηλικούτων ἐκ πολέμου πραγμάτων γενομένους, ὁμονοῆσαι· καὶ διὰ τοῦτο ὅσα τέως ἐπὶ τῇ τῶν ἀνθισταμένων σφίσι καταλύσει συμφρονήσαντες κατέπραξαν, ταῦτα τότε ἆθλα τῆς πρὸς ἀλλήλους φιλοτιμίας ἤρξαντο ποιεῖσθαι. τήν τε γὰρ ἀρχὴν αὐτίκα ἀνεδάσαντο, καὶ Καίσαρι μὲν ἥ τε Ἰβηρία καὶ ἡ Νουμιδία, Ἀντωνίῳ δὲ ἥ τε Γαλατία καὶ ἡ Ἀφρικὴ ἐγένετο· καὶ συνέθεντο, ὥστ' ἄν τινα ἀγανάκτησιν ὁ Λέπιδος ἐπὶ τούτῳ ποιήσηται, τῆς Ἀφρικῆς αὐτῷ ἐκστῆναι.

2. Ταῦτα δὲ δὴ μόνα διέλαχον, ὅτι Σαρδὼ μὲν καὶ Σικελίαν ὁ Σέξτος ἔτι κατεῖχε, τὰ δ' ἄλλα τὰ ἔξω τῆς Ἰταλίας ἐν ταραχῇ ἔτι ἦν. ἐκείνης γὰρ δὴ πέρι οὐδὲν δέομαι λέγειν, ὅτι ἐξαίρετος ἀεί ποτε ἐν τοῖς τοιούτοις ἔμενεν. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ὡς περὶ αὐτῆς ποτε, ἀλλ' ὡς ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνιζόμενοι, τοὺς λόγους ἐποιοῦντο. ἐν κοινῷ οὖν ταῦτα ἀφέντες, Ἀντώνιος μὲν τήν τε κατάστασιν τῶν ἀντιπολεμησάντων σφίσι, καὶ τὴν ἀργυρολογίαν τὴν ἐς τὰ χρήματα τοῖς στρατιώταις ἐπαγγελθέντα ἀνεδέξατο· Καῖσαρ δὲ τόν τε Λέπιδον, ἄν τι παρακινῇ, κωλῦσαι, καὶ τῷ Σέξτῳ προσπολεμῆσαι, τήν τε χώραν, ἣν τοῖς συστρατευομένοις σφίσιν ὑπέσχηντο, κατανεῖμαι τοῖς ἔξω τῆς ἡλικίας αὐτῶν οὖσιν, οὓς καὶ εὐθὺς διῆκαν. καὶ προσέτι οὗτος μὲν δύο τῷ Ἀντωνίῳ στρατόπεδα τῶν συνόντων οἱ συνέπεμψεν· ἐκεῖνος δὲ ἕτερα ἐκ τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ τότε ὄντων ἴσα ἀντιδώσειν αὐτῷ ἐπηγγείλατο. ταῦθ' οὕτω καταμόνας συνθέμενοι,

καὶ γράψαντες, καὶ κατασημηνάμενοι, τά τε γράμματεῖα ἀλλήλοις ἀντέδοσαν, ἵν', ἄν τι παραβανθῇ, ἐξ αὐτῶν ἐλεγχθῇ· καὶ μετὰ τοῦτο Ἀντώνιος μὲν ἐς τὴν Ἀσίαν, Καῖσαρ δὲ ἐς τὴν Ἰταλίαν ἀφωρμήθη.

3. Καὶ αὐτὸν ἡ νόσος ἔν τε τῇ πορείᾳ καὶ ἐν τῷ πλῷ ἰσχυρῶς ἐπίεσεν, ὥστε καὶ θανάτου δόξαι τοῖς ἐν τῇ Ῥώμῃ παρασχεῖν. οὐ μέντοι καὶ ὑπὸ τῆς ἀῤῥωστίας τοσοῦτον, ὅσον ἐπὶ παρασκευῇ κακοῦ τινος, χρονίζειν αὐτὸν ἐνόμιζον· καὶκ τούτου πάνθ', ὅσα ἐνεδέχετο σφᾶς παθεῖν, ὑπετόπουν· καίτοι ἄλλα τε ἐπὶ τῇ νίκῃ πολλὰ αὐτοῖς ἐψηφίσαντο, ἅπερ που καὶ τοῖς ἑτέροις ἄν, εἰ ἐκεκρατήκεσαν, ἐδέδοτο· (ἐν γὰρ δὴ τοῖς τοιούτοις τό, τε ἀπολωλὸς πάντες ἀεὶ καταῤῥέχουσι, καὶ τὸ κρατῆσαν τιμῶσι·) καὶ δὴ καὶ ἱερομηνίας ἐν ἅπαντι, ὡς εἰπεῖν, τῷ ἔτει καὶ ἄκοντες ἄγειν ἔγνωσαν. τοῦτο γὰρ σφίσιν ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τῇ τῶν σφαγέων τιμωρίᾳ ἄντικρυς ποιῆσαι ἐκέλευσε. χρονίζοντος δ' οὖν αὐτοῦ, λόγοι τε παντοδαποὶ ἐθρυλλοῦντο, καὶ παθήματα ἀπ' αὐτῶν παντοῖα συνέβαινε. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ οἱ μὲν ὡς τέθνηκε διεθρόουν, καὶ ἡδονὴν πολλοῖς ἐνέβαλλον· οἱ δὲ, ὡς κακόν τι βουλεύοιτο, καὶ φόβον συχνοῖς ἐνεποίουν. καὶ διὰ τοῦτο οἱ μὲν τὰ σφέτερα συνέκρυπτον, καὶ ἑαυτοὺς ἐν φυλακῇ ἐποιοῦντο, οἱ δὲ ὅπῃ ποτὲ ἀποδράσοιντο διεσκόπουν. ἄλλοι, καὶ οἵ γε πλείους, οὐδὲ ἐπινοῆσαί τι ὑπὸ τοῦ σφοδροῦ δέους δυνάμενοι, παρεσκευάζοντο ὡς καὶ πάντως ἀπολούμενοι· βραχύ τέ τι καὶ κομιδῇ σμικρὸν τὸ θαρσοῦν ἦν. ἐκ γὰρ δὴ τῆς πρόσθεν πολλῆς καὶ ποικίλης καὶ

ρημάτων καὶ τῶν ἀνθρώπων φθορᾶς οὐδέν ὅ,
χὶ καὶ τῶν ὁμοίων καὶ τῶν χειρόνων, ἅτε καὶ
ελῶς κεκρατημένοι, προσεδέχοντο. ὅθεν περ καὶ
ῖσαρ, φοβηθεὶς μή τι, ἄλλως τε καὶ τοῦ Λεπί-
ταρόντος, νεοχμώσωσιν, ἐπέστειλε τῇ γερουσίᾳ,
εῖν τε αὐτῇ παραινῶν, καὶ προσυπισχνούμενος
α καὶ πράως καὶ φιλανθρώπως κατὰ τὸν πα-
ι ποιήσειν. τότε μὲν δὴ ταῦτ' ἐγένετο.

1. Τῷ δὲ ἐχομένῳ ἔτει, ὀνόματι μὲν ὅ, τε Σε-
ιος ὁ Πούπλιος καὶ ὁ Ἀντώνιος ὁ Λούκιος,
δὲ, οὗτός τε καὶ ἡ Φουλουΐα ὑπάτευσαν. τοῦ
ρ Καίσαρος πενθερὰ, καὶ τοῦ Ἀντωνίου γυνὴ
, τόν τε Λέπιδον ὑπὸ νωθείας παρ' οὐδὲν ἦγε,
ὐτὴ τὰ πράγματα διεχείριζεν· ὥστε μήτε τὴν
ὴν, μήτε τὸν δῆμον, ἄλλο τι παρὰ τὸ ἐκείνῃ
ἶν χρηματίζειν. τοῦ γοῦν Λουκίου αὐτοῦ σπου-
τος ἐπινίκιά τινων ἐν ταῖς Ἄλπεσιν οἰκούντων,
ὶ νικήσαντος σφᾶς, πέμψαι, τέως μὲν ἡ Φου-
ἀντέλεγεν, οὐδείς οἱ συνεχώρησεν· ἐπεὶ δὲ ἐ-
θεραπευθεῖσα ἐπέτρεψε, πάντες ἐψηφίσαντο.
τῷ μὲν λόγῳ τὸν Ἀντώνιον, καθ' ὧντερ κεκρα-
αι ἔλεγεν, (οὔτε γὰρ ἔπραξέ τι νικητηρίων ἄξι-
ὐθ' ὅλως ἡγιμονείαν ἐν τοῖς χωρίοις ἐκείνοις
τῇ δ' ἀληθείᾳ τὴν Φουλουΐαν καὶ τιμηθῆναι
ομπεῦσαι. πολὺ γοῦν πλεῖον ἐκείνου, ἅτε καὶ
ἑστερον, ἐσεμνύνετο. τὸ γὰρ δοῦναί τινι ἐξου-
τῆς τῶν νικητηρίων πέμψεως, μεῖζον ταῦ διεορ-
αὐτιὰ παρ' ἑτέρου λαβύντα ἦν. πλήν γε ὅτι
ι σκευὴν τὴν ἐπινίκιον ὁ Λούκιος ἐνεδύσατο,

καὶ τοῦ ἅρματος ἐπέβη, τά τε ἄλλα τὰ καθήκο
ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἔπραξεν, αὕτη ἡ Φουλουΐα
πανήγυριν, ὑπηρέτη ἐκείνῳ χρωμένη, ποιεῖν ἔδο
ἤχθη δὲ ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους ἡμέρᾳ· καὶ ἐπ
τούτῳ ὁ Λούκιος ἐξ ἴσου τῷ Μαρίῳ ἐσεμνύνετο,
ἐν τῇ νουμηνίᾳ αὐτὴν, ἐν ᾗ ὑπατεύειν ἤρξατο,
τέλεσε· καὶ προσέτι καὶ ὑπὲρ ἐκεῖνον ἠγάλλετο,
γων, αὐτὸς μὲν ἐθελοντὴς τά τε τῆς πομπῆς κοσ
ματα ἀποτεθεῖσθαι, καὶ τὴν βουλὴν ἐν τῇ ἀγορ
στολῇ ἠθροικέναι· τὸν δὲ δὴ Μάριον, ἄκοντα α
πεποιηκέναι. προσετίθει τε, ὅτι ἐκείνῳ μὲν ἥ τ
οὐδεὶς στέφανος ἐδόθη, αὐτὸς δέ, ἄλλους τε καὶ
ρὰ τοῦ δήμου κατὰ φυλὴν, (ὃ μηδενὶ τῶν προτέ
ἐγεγόνει) διά τε τὴν Φουλουΐαν, καὶ διὰ τὰ χρή
τα, ἃ λάθρα τισὶν ἀνάλωσεν, ἔλαβεν.

5. Ἐν δ' οὖν τῷ ἔτει τούτῳ ἔς τε τὴν Ῥώμη
Καῖσαρ ἀφίκετο, καὶ τὰ νομιζόμενα ἐπὶ τῇ
ποιήσας, πρός τε τὴν διοίκησιν καὶ πρὸς τὴν
γωγὴν τῶν πραγμάτων ἐτράπετο. ὅ, τε γὰρ Λι
δος τὰ μὲν τῷ φόβῳ αὐτοῦ, τὰ δὲ καὶ τῇ τῆς γ
μης ἀσθενείᾳ, οὐδὲν ἐνεωτέρισε· καὶ ὁ Λούκιο
τε Φουλουΐα, ὡς καὶ συγγενεῖς καὶ κοινωνοὶ τῆ
γεμονείας αὐτῷ ὄντες, ἡσύχασαν τήν γε πρώ
προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, διηνέχθησαν, οἱ μὲν,
τοῦ μέρους τῆς τῶν ἀγρῶν νομῆς, τοῦ τῷ Ἀντω
προσήκοντος, οὐ μετέσχον· ὁ δὲ, ὅτι τὰ στρατεύ
τα παρ' αὐτῶν οὐκ ἀντέλαβε. καὶ ἐκ τούτων ἥ τε
γένεια αὐτῶν ἡ ἐκ τῆς ἐπιγαμίας διελύθη, καὶ
πόλεμον ἐμφανῆ προήχθησαν. ὁ γὰρ Καῖσαρ

χαλεπότητα τῆς πενθερᾶς μὴ φέρων, (ἐκείνη γὰρ μᾶλλον ἢ τῷ Ἀντωνίῳ διαφέρεσθαι δοκεῖν ἐβούλετο) τὴν θυγατέρα αὐτῆς, ὡς καὶ παρθένον ἔτι οὖσαν (ὃ καὶ ὅρκῳ ἐπιστώσατο) ἀπεπέμψατο, οὐκ ὀκνήσας οὔτε εἰ τοσοῦτον ἄλλως ἡ γυνὴ πεπαρθενεῦσθαι παρ' αὐτῷ χρόνον νομισθείη, οὔτε πρὸς τὴν παρασκευὴν τῶν ἐσομένων, εἰ ἐκ πολλοῦ δόξειεν αὐτὸ προβεβουλευκέναι. γενομένου δὲ τούτου, οὐδὲν ἔτι φίλιον ἐποίουν· ἀλλ' ὅ, τε Λούκιος μετὰ τῆς Φουλουΐας τῶν τε πραγμάτων, ὡς καὶ ὑπὲρ τοῦ Μάρκου τοῦτο δρῶν, ἀντελαμβάνετο, καὶ οὐδενὸς αὐτῶν ὑφίετο. διὰ γὰρ τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν εὐσέβειαν, καὶ ἐπωνυμίαν ἑαυτῷ Πίεταν ἐπέθετο. καὶ ὁ Καῖσαρ τὸν μὲν Μάρκον οὐδὲν δῆθεν ἠτιᾶτο, μὴ καὶ ἐκπολεμώσειεν αὐτὸν, τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἔθνη διέχοντα· ἐκείνοις δὲ δὴ καὶ ἐπεκάλει καὶ ἀντέπραττεν, ὡς καὶ παρὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ πάντα ποιοῦσι, καὶ δυνατείας ἰδίας ἐπιθυμοῦσιν.

6. Ἦν δὲ ἐν τῇ κληρουχίᾳ ἀμφοτέροις ἡ πλείστη τῆς δυνάμεως ἐλπὶς, καὶ διὰ τοῦθ' ὑπὲρ αὐτῆς ῥᾴστον ἀρξάμενοι διεφέροντο. ὅ, τε γὰρ Καῖσαρ ὑπὸ πᾶσι τοῖς τε ἑαυτῷ καὶ τοῖς τῷ Ἀντωνίῳ συρατευσαμένοις ἤθελεν αὐτὴν, κατὰ τὰς συνθήκας ς μετὰ τὴν νίκην αὐτοῖς γενομένας, ὅπως ἐς εὖαν σφῶς ὑπαγάγηται, ποιήσασθαι· καὶ ἐκεῖνοι τε ἐπιβάλλουσαν τοῖς σφετέροις κληρουχῆσαι, τὰς πόλεις αὐτοὶ ἀποικίσαι ἠξίουν, ἵνα τὴν ν αὐτῶν σφετερίσωνται. καὶ γὰρ ἑτοιμότατοι οτέροις ἐδόκει εἶναι, τὰ τῶν ἀόπλων τοῖς συμ-

πολεμήσαι χαρίσασθαι. ὡς γοῦν παρ
αὐτῶν πολλὴ ταραχὴ ἐγίγνετο, καὶ τὸ
πόλεμον προήγετο· (πᾶσαν γὰρ κατ' ἀρχ
λίαν, πλὴν εἴ τις τῶν ἐστρατευμένων ἐν
ρει λαβὼν, ἢ καὶ ἐκ τοῦ δημοσίου πρ
μετά τε τῆς δουλείας, καὶ μετὰ τῆς ἄλλη
ῆς τοὺς δεσπότας ὁ Καῖσαρ ἀφῃρεῖτο,
ἐδίδου· καὶ διὰ τοῦτο τῶν κτημάτων
μενοι δεινῶς πρὸς αὐτὸν ἠγανάκτουν·) μ
το ἥ τε Φουλουΐα καὶ ὁ ὕπατος, πλείω
τοῖς ἑτέροις τοῖς ἀδικουμένοις σχήσειν
καὶ τῶν μὲν ληψομένων τοὺς ἀγροὺς ἡμέ
δὲ ἐκείνους, ἅτε καὶ πλείονας ὄντας, κα
καίαν ὑπὲρ ὧν ἀπεστέρουντο ποιουμένοι
το. καὶκ τούτου ὑπολαμβάνοντες αὐτο
στους, καὶ συνῄροντο καὶ συνίστων· ὥ
ἐν τῷ πρὶν τὸν Καίσαρα φοβουμένους,
στατῶν ἐπιλαβομένους, ἀναθαρσῆσαι,
ἔτι τῶν οἰκείων ἀφεῖσθαι· καὶ γὰρ καὶ
ταῦτα συνδοκεῖν ἐνόμιζον.

7. Τούτους τε οὖν ὅ, τε Λούκιος
λουΐα προσεποιοῦντο, καὶ τοῖς ἑτέροις
τὸν Καίσαρα οὐδὲν προσέκρουον. οὐ γ
αὐτοὺς κληρουχῆσαί τινα προεβάλλοντο
κοῦντα αὐτοῖς τὰ τῶν ἀντιπολεμησάντω
πέφαινον· καὶ μάλισθ' ὅτι καὶ χωρία
τὰ μὲν ἔτι τότε ὄντα, καὶ πεπραμένα ἀπ
ὧν τὰ μὲν αὐτὰ, τῶν δὲ τὴν τιμὴν ἔφα
βοθῆναι χρῆναι. εἰ δ' οὖν μηδὲ ταῦτα σ

ειε, ταῖς γε ἐκ τῆς Ἀσίας ἐλπίσι πάντας αὐτοὺς ἀ-
ηρτῶντο· ὥστε ταχὺ ἐκ τούτων συνέβη, Καίσαρα
ἐν, ἅτε καὶ βίᾳ τῶν κεκτημένων τι ἀφαιρούμενον,
αὶ πόνους ὑπὲρ αὐτῶν καὶ κινδύνους πᾶσιν ὁμοί-
ως προσάγοντα, ἀμφοτέροις αὐτοῖς προσκροῦσαι·
κείνους δὲ δή, οἷα μήτε τι ἀποστεροῦντάς τινας,
αὶ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων σφίσι τὴν πλήρωσιν τῶν ἐπ-
ηγγελιῶν ἀμαχεὶ τοῖς ληψομένοις αὐτὰς ὑποδεικνύ-
ας, ἑκατέρους προσθέσθαι· ἔκ τε οὖν τούτων, καὶ
κ τοῦ λιμοῦ (ὃς τότε, τῆς Θαλάσσης, τῆς μὲν κατὰ
Σικελίαν, ὑπὸ τοῦ Σέξτου, τῆς δ' ἐν τῷ Ἰονίῳ κόλ-
πῳ, ὑπὸ Γναίου Δομιτίου Ἀηνοβάρβου κατεχομέ-
ης, δεινῶς αὐτοὺς ἐπίεσεν) ἐν πολλῇ ἀμηχανίᾳ ὁ
ζαῖσαρ ἐγένετο. ὁ γὰρ Δομίτιος ἦν μὲν τῶν σφα-
έων, ἐκ δὲ δὴ τῆς μάχης τῆς πρὸς Φιλίππους γενο-
ένης διαφυγὼν, ναυτικόν τι συνεκρότησε, καὶ τοῦ
ε κόλπου χρόνον τινὰ ἐκράτησε, καὶ τὰ τῶν ἐναν-
ίων ἐπὶ πλεῖστον ἔφθειρε.

8. Ταῦτά τε οὖν τὸν Καίσαρα δεινῶς ἐλύπει,
αὶ ὅτι ἐν ταῖς διαφοραῖς, ταῖς πρὸς τοὺς βουλευτὰς
αὶ πρὸς τὸ λοιπὸν πλῆθος τὸ τοὺς ἀγροὺς κεκτη-
ένον τοῖς ἐστρατευμένοις συμβαινούσαις, (πλεῖστα
ὲ δὴ, ἅτε καὶ ὑπὲρ τῶν μεγίστων ἀγωνιζομένοις,
φίσιν ἐγίγνοντο) οὐδετέροις ἀκινδύνως προσετίθε-
ο. ἀμφοτέροις μὲν γὰρ ἀδύνατον ἦν αὐτῷ χαρίζε-
θαι. οἱ μὲν γὰρ, ὑβρίζειν, οἱ δ', ἀπαθεῖς εἶναι,
αὶ οἱ μὲν, τὰ ἀλλότρια λαβεῖν, οἱ δὲ, τὰ ἑαυτῶν
χειν ἤθελον. δσάκις δὲ δὴ τὰ τούτων, ἢ τὰ ἐκεί-
ων, ἅ που καὶ ἠναγκάζετο, προέλοιτο, τοῖς ἑτέρους

ἀπῆχθετο, καὶ οὐ τοσαύτης γε χάριτος ἐξ ὧν ὑ
γει τισὶν, ὅσης ὀργῆς ἐξ ὧν μὴ συνεχώρει, ἐτύγχ
ἃ μὲν γὰρ ὡς καὶ ὀφειλόμενα σφίσι πάντα τ
γνόμενα λαμβάνοντες, ἐν οὐδεμιᾷ αὐτὰ εὐερ
ἐτίθεντο· οἱ δὲ, ὡς καὶ τῶν οἰκείων στερισκόμ
ἐχαλέπαινον. καὶ ἐκ τούτου διετέλει ἢ τούτοι
κείνοις προσκρούων· καὶ τοτὲ μὲν ὡς φιλόδ
τοτὲ δὲ ὡς καὶ φιλοστρατιώτης ἐγκαλούμενος
διὰ ταῦτα ἐπειδὴ μήτε τι ἤνυε, καὶ προσέτι
αὐτῶν τῶν ἔργων ἔμαθεν, ὅτι οὐδὲν τὰ ὅπλα
τὸ τοὺς ἀδικουμένους εὐνοϊκῶς οἱ ἔχειν ἐδύ
ἀλλ' ἀπολέσθαι μὲν πᾶν τὸ μὴ ὑπεῖκον δι' α
οἷόν τε ἦν ἀναγκασθῆναι· τινὰ δὲ φιλεῖν ἐ
βούλεται, ἀδύνατον ὑπάρχοι· οὕτω δὴ καὶ
ὑποκατέκλινε, καὶ οὐκέτ' οὐδὲ τῶν βουλευτῶν
φείλετο. πρότερον γὰρ καὶ τὰ ἐκείνων πάντα
νεῖμαι ἠξίου, διερωτῶν σφᾶς, Πόθεν οὖν τὰ
τοῖς ἐστρατευμένοις ἀποδώσομεν; ὥσπερ τινὸ
τῷ πολεμεῖν, ἢ καὶ τοσαῦτά τισιν ὑπισχνεῖσθ
κελευκότος. τῶν τε ἄλλων ὅσα ἢ γυναῖκες ἐ
προῖκας ἐντετιμημέναι, ἢ καὶ ἕτεροί τινες ἐλάττ
κατ' ἄνδρα τοῖς ἐστρατευμένοις διδομένης γῆ
κτηντο, ἀπέσχετο.

9. *Προχθέντος δὲ τούτου, ἡ μὲν γερουσία*
οἱ ἄλλοι οἱ μηδενὸς στερόμενοι, πρᾴως πως πρὸ
τὸν ἔσχον· οἱ δὲ ἐστρατευμένοι, τήν τε φειδ
τὴν τιμὴν τὴν ἐς ἐκείνους, ἀτιμίαν τε ἅμα κα
μίαν ἑαυτῶν, ὡς καὶ ἐλάττω ληψομένων, νομί
εἶναι, ἐδυσχέραινον, καὶ τῶν τε ἑκατοντάρχω

ἄλλων τῶν ἐπιτηδείως γε τῷ Καίσαρι ἐχόντων, θορυβεῖν αὐτοὺς κωλυόντων, συχνοὺς ἀπέκτει· αὐτόν τε ἐκεῖνον παρ' ὀλίγον ἦλθον ἀποχρῆσθαι, πᾶσαν αὐτάρκη πρόφασιν τῆς ὀργῆς ποιούμενοι. καὶ οὐ πρότερόν γε ἐπαύσαντο χαλεπαίνοντες, πρίν τοῖς τε συγγενέσι σφῶν, καὶ τοῖς τῶν ἐν ταῖς πύλαις πεσόντων πατράσι καὶ παισὶ τὴν χώραν, ὅτινες αὐτῶν εἶχον, ἀφεθῆναι. ἐκ δὲ τούτου τὰ τῶν στρατιωτῶν ἐπιτηδειότερά οἱ αὖθις ἐγένετο. δῆμος κατ' αὐτὸ δὴ τοῦτο πάλιν ἠγανάκτει, καὶ ἐς τε χεῖρας αὐτοῖς ἦεσαν, καὶ μάχαι σφῶν συνεκαὶ ἐγίγνοντο, ὥστε καὶ τιτρώσκεσθαι καὶ ἀποθνήσκειν παρ' ἀμφοτέρων ὁμοίως πολλούς. οἱ μὲν γὰρ ἔν τε τῶν ὅπλων παρασκευῇ, καὶ τῇ τῶν πολεμικῶν ἐμπειρίᾳ, οἱ δὲ τῷ τε πλήθει καὶ τῷ ἀπὸ τῶν τόπων αὐτοὺς βάλλειν, ἐπεκράτουν· ὥστε καὶ οἰκίας τινὰς τοῦτο συχνὰς καταπρησθῆναι, καὶ τὸ ἐνοίκιον, τὸ μὲν ἐν τῷ ἄστει, μέχρι πεντακοσίων δραχμῶν ἐτησίων, πᾶν, τοῖς δ' ἐν τῇ λοιπῇ Ἰταλίᾳ, κατὰ τὸ μέτρον, ἐνιαυτοῦ ἑνὸς ἀφεθῆναι. ἐν πάσαις γὰρ ταῖς πόλεσιν ὁμοίως, ὅπη ποτὲ συντύχοιεν ἀλλήλοις, ἐμάχοντο.

10. Ὡς οὖν ταῦτά τε οὕτως ἐγίγνετο, καὶ στρατιὰ, ἐς Ἰβηρίαν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος προπεμφθεῖσα, Θόρυβόν τέ τινα ἐν Πλακεντίᾳ ἐποίησαν, καὶ πρότερον πρὶν χρήματα παρὰ τῶν ἐπιχωρίων λαβεῖν κατέστησαν· καὶ προσέτι καὶ ὑπὸ τοῦ Καλήνου τοῦ τε Οὐεντιδίου, τὴν Γαλατίαν τὴν ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις ἐχόντων, ἐκωλύθησαν ὑπερβαλεῖν αὐτὰς·

ἐφοβήθη τε ὁ Καῖσαρ μὴ καὶ σφιλῇ τι, καὶ κι
λαγῆναι τῇ τε Φουλουΐᾳ καὶ τῷ ὑπάτῳ ἠθέλ
ἐπειδή τε οὐδὲν ἰδίᾳ καὶ καθ' ἑαυτὸν προσπέ
σφίσιν ἐπέραινεν, ἐπὶ τοὺς ἐστρατευμένους ὧρ
καὶ δι' αὐτῶν τὰς συναλλαγὰς ἔπραττεν. ἐκεῖν
τούτοις ἐπαιρόμενοι, καὶ τοὺς στερουμένους τῆ
ρας προσποιούμενοι, Λούκιος μὲν πανταχόσε
στάς τε αὐτοὺς, καὶ ἀπὸ τοῦ Καίσαρος ἀποο
περιήει· Φουλουΐα δὲ τό, τε Πραινέστε κατέ
καὶ προσηταίριστο, τοὺς βουλευτάς τε καὶ ἱπ
ἔχουσα· τά τε ἄλλα πάντα μετ' αὐτῶν ἐβουλε
καὶ τὰς παραγγέλσεις, ὡς ἑκασταχόσε ἐχρῆν, ἔπι
καὶ τί ταῦτα θαυμάσειεν ἄν τις, ὁπότε καὶ
παρεζώννυτο, καὶ συνθήματα τοῖς στρατιώταις
δου, ἐδημηγόρει τε ἐν αὐτοῖς πολλάκις; ὥστι
ἐκεῖνα τῷ Καίσαρι προσίστασθαι.

II. Οὐ μέντοι ἔχων ὅπως αὐτοὺς καταλύσῃ
γὰρ μόνον τῇ δυνάμει, ἀλλὰ καὶ τῇ παρὰ τῶν ἄ
εὐνοίᾳ πολὺ αὐτῶν ἠλαττοῦτο· αὐτὸς μὲν γὰρ
λοὺς ἐλύπει, ἐκεῖνοι δὲ πάντας ἐπήλπιζον) πολλ
μὲν σφᾶς ἰδίᾳ διὰ τῶν φίλων ἐς τὰς καταλλ
προεκαλέσατο· ὡς δ' οὐδὲν ἤνυτεν, ἐκ τῶν ἐο
τευμένων πρέσβεις πρὸς αὐτοὺς ἀπέστειλε. μάλ
μὲν γὰρ τεύξεσθαί τε αὐτῶν, καὶ τὰ παρόντα κ
στήσεσθαι, ἔς τε τὸ ἔπειτα ἀντισχύσειν ἐκ το
ἤλπισεν· ἂν δὲ δὴ καὶ διαμάρτῃ σφῶν, τὴν γοῦ
τίαν τῆς διαφορᾶς οὐκ αὐτὸς, ἀλλ' ἐκείνους ἔξειν
μισεν· ὃ καὶ ἐγένετο. ἐπειδὴ γὰρ οὐδὲν οὐδὲ
τῶν στρατιωτῶν ἐπέρανε, βουλευτὰς ἔστειλε, τ

υνθήκας σφίσι τὰς πρὸς τὸν Ἀντώνιον αὐτῷ γενο-
ένας ἐκφήνας, καὶ δικαστὰς τῶν διαφορῶν δῆθεν
ὑτοὺς ποιήσας. ὡς δ' οὐδὲν οὐδὲ τότε ἐπράχθη,
αὶ γὰρ ἐκεῖνοι τοῦτο μὲν, πολλὰ καὶ ὅσα ὁ Καῖσαρ
ὐκ ἔμελλε ποιήσειν, ἀντιπροετείνοντο· τοῦτο δὲ,
ἀνθ' ὅσα ἐποίουν, ἐκ τῆς τοῦ Ἀντωνίου τοῦ Μάρ-
ου ἐντολῆς πράττειν ἔλεγον·) οὕτω δὴ πρὸς τοὺς
τρατευμένους αὖθις ἀπέκλινε.

12. Καὶ μετὰ τοῦτο ἐς τὴν Ῥώμην ἐκεῖνοι πλή-
ει πολλῷ, ὡς καὶ τῷ δήμῳ τῇ τε βουλῇ κοινωσόμε-
ό τι, συνελθόντες, τούτων μὲν οὐδὲν ἐφρόντισαν·
θροισθέντες δὲ ἐς τὸ Καπιτώλιον, τάς τε συνθή-
κας, ἃς ὅ, τε Ἀντώνιος καὶ ὁ Καῖσαρ ἐπεποίηντο,
αγνωσθῆναι σφίσιν ἐκέλευσαν, καὶ ἐκείνας τε ἐπε-
ώρωσαν, καὶ περὶ ὧν διεφέροντο ἑαυτοὺς δικα-
τὰς γενέσθαι ἐψηφίσαντο. καὶ ταῦτά τε ἐς δέλτους
άψαντες καὶ κατασημηνάμενοι, ταῖς ἀειπαρθέ-
ις φυλάττειν ἔδοσαν. καὶ τῷ μὲν Καίσαρι, παρόν-
οῖς δὲ ἑτέροις, διὰ πρεσβείας, ἐς Γαβίους ἐν
ᾗ τινι ἡμέρᾳ πρὸς τὴν δίκην ἀπαντῆσαι προσέ-
ιν. ἐπειδή τε ὁ μὲν Καῖσαρ ἕτοιμος διαδικασθῆ-
ἐγένετο, ἐκεῖνοι δὲ ὑπέσχοντο μὲν ἀφίξεσθαι,
ῆλθον δὲ, φοβηθέντες, ἢ καὶ ἀπαξιώσαντες,
ωπτον γοῦν σφᾶς, ἄλλα τε καὶ βουλὴν καλίγαν
ῆς τῶν στρατιωτικῶν ὑποδημάτων χρήσεως ἀ-
οῦντες·) τοῦ τε Λουκίου καὶ τῆς Φουλουΐας,
ἀδικούντων τι, κατεψηφίσαντο, καὶ τὰ τοῦ
ρος ἐπρέσβευσαν. κἀκ τούτου πολλάκις αὖ-
λευσάμενοι, τόν τε πόλεμον αὖθις ἀνείλοντο,

καὶ τὰ πρὸς αὐτὸν οὐχ ἡσυχῇ ἡτοιμάζοντο. τά
γὰρ ἄλλα, καὶ χρήματα ἀπανταχόθεν, καὶ ἐκ τῶ
ἱερῶν ἤθροισαν. τὰ γὰρ ἀναθήματα, ὅσα τε καὶ ἐ
ἀργυρισθῆναι ἐδύνατο, τά τε ἐν τῇ ἄλλῃ Ἰταλίᾳ
ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ αὐτῶν οὔσῃ, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ
Ῥώμῃ ἀνακείμενα καθεῖλον, καὶ αὐτοῖς καὶ ἐκ τ
Γαλατίας τῆς Τογάτης (ἣ καὶ ἐς τὸν τῆς Ἰταλίας
δη νομὸν, ὥστε μηδένα ἄλλον προφάσει τῆς ἐντα
θα ἀρχῆς στρατιώτας ἐντὸς τῶν Ἄλπεων τρέφει
ἐσεγέγραπτο) καὶ χρήματα καὶ στρατιῶται ἠλθον.

13. Ὁ, τε οὖν Καῖσαρ παρεσκευάζετο, καὶ
Φουλουΐα καὶ ὁ Λούκιος τά τε πρόσφορα ἐπορίζο
το, καὶ τὰς δυνάμεις συνεκρότουν. κἂν τούτῳ κ
ἀντεπρεσβεύοντο, καὶ διέπεμπον ἑκασταχόσε κ
στρατιώτας καὶ στρατιάρχους ἑκάτεροι· καὶ τὰ μ
προκατελάμβανον, τῶν δ' ἀπεκρούοντο. καὶ αὐτό
ἐγὼ τὰ μὲν πολλὰ, καὶ ἐν οἷς οὔτε τι μέγα οὔτ' ἀξι
λογον ἐπράχθη, παρήσω· τὰ δὲ δὴ λόγου μάλιστ
ἄξια συντόμως διηγήσομαι. ὁ Καῖσαρ ἐπὶ Νουρσί
ἐς τοὺς Σαβίνους στρατεύσας, τὴν μὲν φρουρὰν τ
προκαθημένην σφῶν ἐτρέψατο, τῆς δὲ δὴ πόλεως
πὸ Τισιήνου Γάλλου ἀπεκρούσθη. μεταστὰς οὖν
τὴν Ὀμβρικὴν, Σεντινάτας ἐπολιόρκησε μὲν, οὐ μέ
τοι καὶ εἶλεν αὐτούς. τοῦ γὰρ Λουκίου ἐν τούτῳ
μὲν πρῶτον στρατιώτας λάθρα κατ' ἄλλην καὶ ἄ
λην πρόφασιν ἐς τὴν Ῥώμην πρὸς τοὺς φίλους πέμ
ψαντος, ἔπειτα δὲ καὶ αὐτοῦ ἐξαίφνης ἐπελθόντο
καὶ τό, τε ἱππικὸν ἀπαντῆσάν οἱ κρατήσαντος, κ
τοὺς πεζοὺς ἐς τὸ τεῖχος καταράξαντος, κἀκ τούτο

τὸ ἄστυ, συνεπιθεμένων τοῖς ἔνδοθεν ἀμυνομέ-
τῶν προαφιγμένων, λαβόντος· (οὔτε γὰρ ὁ Λέ-
ς ὁ τὴν φυλακὴν αὐτοῦ ἐπιτετραμμένος ἀντέ-
έ τι, ὑπὸ τῆς ἐμφύτου νωθείας, οὔτε ὁ Σερουΐ-
ὁ ὕπατος, ἡσυχαίτερός πως ὤν·) πυθόμενος
ὁ Καῖσαρ, τοῖς μὲν Σεντινάταις Κύϊντον Σα
λίηνον Ῥοῦφον παρακατέλιπεν, αὐτὸς δὲ πρὸς
Ῥώμην ὥρμησε. μαθὼν οὖν τοῦτο ὁ Λούκιος,
πεξῆλθε, διαπραξάμενος ψηφισθῆναί οἱ ὡς ἐπὶ
ιῳ τινὶ ἐκστρατεῦσαι· καὶ ἔν γε τῇ στρατιωτι-
κευῇ ἐδημηγόρησεν, ὃ μηδεὶς ἄλλος ἐπεποιήκει.
οὕτως ὁ Καῖσαρ ἀμαχεί τε ἐς τὸ ἄστυ ἐσεδέχθη·
πειδὴ ἐπιδιώξας αὐτὸν οὐ κατέλαβεν, ἀνέστρε-
αὶ φρουρὰν τῆς πόλεως ἀκριβεστέραν ἐποιήσα-
κμὴν τούτῳ ὁ Ῥοῦφος, ὡς τάχιστα ἐκεῖνός τε
τῶν Σεντινάτων ἀπεχώρησε, καὶ Γάϊος Φούρ-
ὁ τὸ τεῖχος φρουρῶν, ἐπεξῆλθεν ἐπὶ πολὺ διώ-
κὐτὸν, προσέβαλέ τε ἀπροσδοκήτοις τοῖς ἔνδον
καὶ ἑλὼν τὴν πόλιν διήρπασε καὶ κατέκαυσε
ισινοὶ δὲ ἐς μὲν ὁμολογίαν μηδὲν κακὸν παθόν
λθον· ἐπεὶ μέντοι τοὺς ἐν τῇ μάχῃ τῇ πρὸς τὸν
αρα σφίσι γενομένῃ πεσόντας θάψαντες, ἐπέ
αν τοῖς μνημείοις αὐτῶν, ὅτι ὑπὲρ τῆς ἐλευθε-
ἠγωνιζόμενοι ἐτελεύτησαν, παμπόλλοις χρήμα-
ζημιώθησαν, ὥστε καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν
τᾶσαν ἐκλιπεῖν. καὶ οἱ μὲν ταῦτ' ἔπραττον.

4. Ὁ δὲ δὴ Λούκιος, ὡς τότε ἐκ τῆς Ῥώμης
εν, ὥρμησε μὲν ἐς τὴν Γαλατίαν, εἰρχθεὶς δὲ
δοῦ, πρὸς Περουσίαν Τυρσηνίδα πόλιν ἀπειρω-

πετο. καὶ αὐτὸν ἐνταῦθα πρότερον μὲν οἱ ὕπαρχοι τοῦ Καίσαρος, ἔπειτα δὲ καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος, ἀπολαβόντες ἐπολιόρκουν. χρονίου δὲ δὴ τῆς προσεδρείας σφίσι γιγνομένης, (τό, τε γὰρ χωρίον τῇ τε φύσει καρτερόν ἐστι, καὶ τοῖς ἐπιτηδείοις ἱκανῶς παρεσκεύαστο, καὶ ἱππεῖς προεκπεμφθέντες ὑπ' αὐτοῦ, πρὶν παντελῶς περιστοιχισθῆναι, δεινῶς σφᾶς ἐλύπουν καὶ προσέτι καὶ ἕτεροι πολλοὶ σπουδῇ ἄλλος ἄλλοθεν ἐπήμυνον αὐτῷ) πολλὰ μὲν πρὸς τούτους ὡς ἑκάστους, πολλὰ δὲ καὶ πρὸς τοῖς τείχεσιν ἐπράχθη· μέχρις οὗ, καίτοι πλεονεκτοῦντες τὰ πλείω οἱ περὶ τὸν Λούκιον, ὅμως ὑπὸ λιμοῦ ἑάλωσαν. καὶ αὐτὸς μὲν, ἄλλοι τέ τινες ἄδειαν εὕροντο, οἱ δὲ δὴ πλείους τῶν τε βουλευτῶν καὶ τῶν ἱππέων ἐφθάρησαν. καὶ λόγος γε ἔχει, ὅτι οὐδ' ἁπλῶς τοῦτο ἔπαθον, ἀλλ' ἐπὶ τὸν βωμὸν τὸν τῷ Καίσαρι τῷ προτέρῳ ὠσιωμένον ἀχθέντες ἱππεῖς τετρακόσιοι, καὶ βουλευταὶ ἄλλοι τε καὶ ὁ Κανούτιος ὁ Τιβέριος, (ὃς ποτε ἐν τῇ δημαρχίᾳ τὸ πλῆθος τῷ Καίσαρι τῷ [3]Ὀκταουϊανῷ ἠθροισεν) ἐτύθησαν· τῶν δὲ Περουσινῶν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐκεῖ ἁλόντων, οἱ πλείους ἀπώλοντο· καὶ ἡ πόλις αὐτὴ, πλὴν τοῦ [4]Ἡφαιστείου, τοῦ τε τῆς [5]Ἥρας ἕδους, πᾶσα κατεκαύθη. τοῦτο δὲ (ἐσώθη γάρ πως κατὰ τύχην) ἀνήχθη τε ἐς τὴν [6]Ῥώμην ἐξ ὄψεως ὀνείρου, ἣν ὁ Καῖσαρ εἶδε, καὶ παρέσχε καὶ τῇ πόλει πρὸς τῶν βουλομένων συνοικισθῆναι· πλὴν ὅτι τῆς χώρας οὐδὲν ὑπὲρ ἑπτὰ καὶ ἥμισυ σταδίους ἐκτήσαντο.

15. [3]Ἐκείνης δ' οὖν ἐπί τε Γναίου Καλουΐνου

ὑτερον καὶ ἐπ' Ἀσινίου Πωλίωνος ὑπάτων ἁλού-
ης, καὶ τἄλλα τὰ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, τὰ μὲν βίᾳ, τὰ δὲ
τελοντῆ, τῷ Καίσαρι προσεχώρησε· καὶ διὰ τοῦθ'
τε Φουλουΐα πρὸς τὸν ἄνδρα μετὰ τῶν τέκνων ἀ-
δρα, καὶ τῶν ἄλλων τῶν πρώτων συχνοὶ, οἱ μὲν
ρὸς ἐκεῖνον, οἱ δὲ καὶ πρὸς τὸν Σέξτον ἐς τὴν Σι-
λίαν ἀπεχώρησαν. ἥ τε Ἰουλία ἡ τῶν Ἀντωνίων
ήτηρ τὸ μὲν πρῶτον ἐνταῦθα ἦλθε, καὶ πάνυ φι-
κῶς ὑπὸ τοῦ Σέξτου ὑπεδέχθη· ἔπειτα δὲ πρὸς
ν υἱὸν τὸν Μάρκον ὑπ' αὐτοῦ ἐπέμφθη, λόγους
οἱ ὑπὲρ φιλίας καὶ πρεσβείας ἄγουσα. μετὰ τού-
ον τῶν τότε πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἐκ τῆς Ἰταλίας ἐκ-
ορησάντων, καὶ Κλαύδιος Τιβέριος Νέρων ἔφυγε.
ρουρὰν γάρ τινα ἐν τῇ Καμπανίᾳ εἶχε, καὶ ἐπειδὴ
ὑπέρτερα τὰ τοῦ Καίσαρος ἐγένετο, ἀπῆρε σὺν
τῇ γυναικὶ Λιουΐᾳ Δρουσίλλῃ, καὶ σὺν τῷ υἱεῖ
βερίῳ Κλαυδίῳ Νέρωνι· ὥστε καὶ τοῦτο ἐν τοῖς
αδοξοτάτοις συμβῆναι. ἥ τε γὰρ Λιουΐα αὐτη,
ὸν Καίσαρα τότε φυγοῦσα, μετὰ ταῦτα αὐτῷ ἐ-
ατο, καὶ ὁ Τιβέριος οὗτος, ὁ σὺν τοῖς τοκεῦσι
ἐκδρὰς, τὴν αὐτοκράτορα ἀρχὴν αὐτοῦ διεδέ-
ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον ἐγένετο.

6. Τότε δὲ τήν τε εἰρηνικὴν ἐσθῆτα οἱ ἐν τῇ
ὄντες ἀνέλαβον, (ἐκδεδυκότες γὰρ αὐτὴν ἄνευ
ματος ἀνάγκῃ τοῦ δήμου ἦσαν) καὶ αὐτοί τε
ον, καὶ τὸν Καίσαρα ἔν τε στολῇ ἐπινικίῳ ἐς
υ ἐσεκόμισαν, καὶ διαφνίνῳ στεφάνῳ ἐτίμη-
σθ' δσάκις οἱ τὰ νικητήρια πέμψαντες εἰῶ-
αὐτῷ χρῆσθαι, καὶ ἐκεῖνον οἱ κοσμεῖσθαι.

Καῖσαρ δὲ, ἐπειδὴ τά τε ἐν τῇ Ἰταλίᾳ κατειργά
καὶ ὁ κόλπος ὁ Ἰόνιος ἠλευθέρωτο· (ὁ γὰρ
τιος, ἀπογνοὺς μηκέτι καθ' ἑαυτὸν ἰσχύσειν,
πλευσε πρὸς τὸν Ἀντώνιον·) παρεσκευάζετο μ
ἐπὶ τὸν Σέξτον ὁρμήσων· αἰσθόμενος δὲ τήν τ
ναμιν αὐτοῦ, καὶ ὅτι τῷ Ἀντωνίῳ διά τε τῆς μ
καὶ διὰ τῶν πρέσβεων ἐκεκοινολόγητο, ἔδεισε μ
ἀμφοῖν ἅμα πολεμήσῃ· καὶ τὸν Σέξτον, ὡς κα
στότερον ἢ καὶ ἰσχυρότερον τοῦ Ἀντωνίου προ
σας, τήν τε μητέρα αὐτῷ Μουκίαν ἔπεμψε, κα
τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ Λουκίου Σκριβωνίου Λιβ
ἀδελφὴν ἔγημεν· εἴ πως ἔκ τε τῆς εὐεργεσίας κ
τῆς συγγενείας φίλον αὐτὸν ποιήσαιτο.

17. Ὁ γὰρ Σέξτος, ὡς τότε ἐκ τῆς Ἰβ
κατὰ τὰς πρὸς τὸν Λέπιδον συνθήκας ἀπηλ
καὶ μετὰ τοῦτο ναύαρχος οὐ πολλῷ ὕστερον
στη, τῆς μὲν ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Καίσαρος παρελ
τοῦ δὲ δὴ ναυτικοῦ καὶ ὡς ἀντεχόμενος, ἐτόλ
μὲν ἐς τὴν Ἰταλίαν πλεῦσαι. ἐπικρατούντων δὲ
τῶν ἀμφὶ τὸν Καίσαρα αὐτῆς, μαθὼν ὅτι ἐν
σφαγεῦσι τοῖς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐάλωκε, τῇ
ἠπείρου ἀπέσχετο, κατὰ δὲ δὴ τὰς νήσους περ
ων, τά τε γιγνόμενα ἐκαραδόκει, καὶ τὴν τρ
οὐκ ἐξ ἀδικημάτων ἐποριζετο· (ἅτε γὰρ μὴ μετ
κὼς τοῦ φόνου, καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος ἠ
καταχθήσεσθαι·) ἐπεὶ μέντοι καὶ ἐν τῷ λευκὸ
τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐξετέθη, καὶ ἔγνω καὶ ἐπ' αὐ
πικεκηρυγμένον, ἀπέγνω τε τὴν δι' αὐτοῦ κάθ

καὶ πρὸς πόλεμον ἡτοιμάζετο. ναυπηγίαν τε γὰρ τριηρῶν ἐποιεῖτο, καὶ τοὺς αὐτομολοῦντας ἐδέχετο, τούς τε καταποντιστὰς προσηταιρίζετο, καὶ τοὺς ἐκπίπτοντας ὑπελάμβανε. κἀκ τούτων ἐν ὀλίγῳ τε ἰσχυρὸς ἐγένετο, καὶ τῆς πρὸς τῇ Ἰταλίᾳ θαλάσσης ἐκράτησεν· ἔς τε τοὺς λιμένας αὐτῆς ἀπέβαινε, καὶ τὰ πλοῖα ἀπέσπα, ἁρπαγάς τε ἐποιεῖτο. προχωρούντων δὲ αὐτῷ τῶν πραγμάτων, ὥστε καὶ στρατιώτας καὶ χρήματα ἀπ' αὐτῶν πορίζειν, ἐς Σικελίαν ἔπλευσε· καὶ Μύλας μὲν, τήν τε Τυνδαρίδα ἀμαχεὶ κατέσχε, τῆς δὲ Μεσσήνης ὑπὸ Πομπηΐου Βιθυνικοῦ, τοῦ τότε τῆς Σικελίας ἄρχοντος, ἀπεκρούσθη. οὐ μέντοι καὶ παντελῶς αὐτῆς ἀπέστη, ἀλλὰ τήν τε χώραν κατατρέχων, καὶ τὴν ἐσκομιδὴν τῶν ἐπιτηδείων κωλύων, τῶν τε προσβοηθησάντων σφίσι, τοὺς μὲν, φόβῳ μὴ καὶ τὰ αὐτὰ πάθωσι, τοὺς δὲ, καὶ ἐξ ἐνέδρας τινὸς κακώσει προσθέμενος, τόν τε ταμιείαν σὺν τοῖς χρήμασι προσεποιήσατο, καὶ τέλος καὶ τὴν Μεσσήνην, τόν τε Βιθυνικὸν, ὃς καὶ ἀπὸ τῆς ἴσης οἱ ἄρξοντα, καθ' ὁμολογίαν ἔλαβε. καὶ τοῦτον μὲν οὐδὲν τότε γε κακὸν εἰργάσατο, ἐκείνους δὲ τά τε ὅπλα καὶ τὰ χρήματα ἀφείλετο. καὶ μετὰ τοῦτο τάς τε Συρακούσας καὶ ἄλλας τινὰς πόλεις ὑπηγάγετο, καὶ στρατιώτας τε ἀπ' αὐτῶν πλείους καὶ ναυτικὸν ἰσχυρώτατον συνήγαγε, καί τινα αὐτῷ δύναμιν καὶ Κύϊντος Κορνουφίκιος ἐκ τῆς Ἀφρικῆς ἔπεμψε. καὶ ὁ μὲν οὕτως ηὔξετο.

18. Καῖσαρ δὲ τέως μὲν οὐδεμίαν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ, τῇ τε ἐκείνου καταφρονήσει, καὶ τῇ τῶν ἐν

χερσὶν ἀσχολίᾳ, ἐποιήσατο· ἐπεὶ δ' ὑπό τε τοῦ λιμοῦ φθορὰ πολλὴ ἐν τῷ ἄστει ἐγένετο, καὶ ὁ Σίξστος καὶ τῆς Ἰταλίας ἐπείρασεν, οὕτω δὴ ναυτικόν τέ τι κατασκευάζεσθαι ἤρξατο, καὶ τὸν Ῥοῦφον τὸν Σαλουϊδίηνον σὺν δυνάμει πολλῇ ἐς Ῥήγιον προέπεμψε. καὶ ὃς μὲν ἐκ τῆς Ἰταλίας τὸν Σέξστον ἀπεώσατο· ἀναχωρήσαντος δὲ αὐτοῦ ἐς τὴν Σικελίαν, δερμάτινα πλοῖα, κατὰ τοὺς ἐν τῷ ὠκεανῷ πλέοντας, ἐκποιῆσαι ἐπεχείρησεν· ἔνδοθεν μὲν φάβδοις αὐτὰ κούφαις διαλαμβάνων, ἔξωθεν δὲ βοὸς δέρμα ὠμὸν ἐς ἀσπίδος κυκλοτεροῦς τρόπον περιτείνων. ὡς δὲ γέλωτά τε ὠφλίσκανε, καὶ κινδυνεύσειν, εἰ πειραθείη αὐτοῖς διὰ τοῦ πορθμοῦ χρήσασθαι, ἐπίστευσεν· ἐκείνων μὲν ἀφεῖτο, τῷ δὲ δὴ ναυτικῷ τῷ κατασκευασθέντι τε καὶ ἐληθότι ἐπετόλμησε μὲν διαπλεῦσαι, οὐκ ἠδυνήθη δέ. τό, τε γὰρ πλῆθος καὶ τὸ μέγεθος τῶν νεῶν αὐτοῦ πολὺ τῆς τῶν ἐναντίων καὶ ἐμπειρίας καὶ τόλμης ἠλαττώθη. αὐτόπτης οὖν τῆς ναυμαχίας ὁ Καῖσαρ γενόμενος, (κατὰ γὰρ τὴν στρατείαν αὐτοῦ τὴν ἐς τὴν Μακεδονίαν ταῦθ' οὕτως ἐπράχθη) χαλεπῶς ἤνεγκε, καὶ μάλισθ' ὅτι τότε πρῶτον συμβαλὼν ἥττητο. καὶ διὰ τοῦτο κατὰ μὲν τὸ ἰσχυρὸν οὐκέτι (καίτοι τοῦ πλείονος ναυτικοῦ σωθέντος οἰ) περαιωθῆναι ἐτόλμησε· λάθρα δὲ πολλάκις ἐπιχειρήσας, ὡς πάντως, ἂν τῆς νήσου ἐπιβῇ, πολὺ τῷ πεζῷ κρατήσων· ἔπειθ' ὡς οὐδέν, ἅτε καὶ ἰσχυρᾶς πανταχόθεν φυλακῆς αὐτοῦ οὔσης, ἐπήρατο, τῇ μὲν Σικελίᾳ ἄλλους τινὰς ἐφεδρεύειν προσέταξεν, αὐτὸς δὲ πρός τε τὸν Ἀντώνιον ἐς τὸ Βρεντε-

σιον ἀφίκετο, κἀντεῦθεν τῇ τῶν νεῶν βοηθείᾳ τὸν Ἰόνιον διέβαλε.

19. *Γενομένου δὲ τούτου, τήν τε νῆσον πᾶσαν* ὁ *Σέξτος κατέσχε, καὶ τὸν Βιθυνικόν, ὃς καὶ ἐπι*βουλεύσαντα αὐτῷ, *ἀπέκτεινε, θέας τε ἐπινικίους* ἦγαγε, *καὶ ναυμαχίαν τῶν αἰχμαλώτων ἐν τῷ πορ*θμῷ παρ' αὐτὸ τὸ Ῥήγιον (ὥστε καὶ τοὺς ἐναντίους ὁρᾶν) ἐποίησε, *πλοιάριά τινα ξύλινα πρὸς ἕτερα βύρ*σινα, ἐς τὸν τοῦ Ῥούφου κατάγελων, *συμβαλών· καὶ* μετὰ τοῦτο *ναῦς τε πλείους ἐναυπηγήσατο, καὶ τῆς* τέρμ *θαλάσσης ἐκράτησε, δόξαν τέ τινα καὶ φρόνη*μα, ὡς καὶ τοῦ *Ποσειδῶνος παῖς ὤν, ὅτι πάσης ποτὲ* ὁ *πατὴρ αὐτοῦ τῆς θαλάσσης ἦρξε, προσέθετο. ταῦ*τα μὲν, ἕως ἔτι τά τε τοῦ *Κασσίου καὶ τὰ τοῦ* Βρούτου *συνειστήκει, ἔπραξε· φθαρέντων δὲ ἐκεί*νων, ἄλλοι τε πρὸς αὐτὸν *συγκατέφυγον, καὶ ὁ Στά*τιος ὁ *Λούκιος. καὶ αὐτὸν τὰ μὲν πρῶτα ἀσμένως* ἐδέξατο, (*καὶ γὰρ τὴν δύναμιν ἧς ἦρχεν ἐπηγάγετο·*) ἔπειτα δὲ *καὶ δραστήριον καὶ φρονηματώδη ἰδὼν* ὄντα *ἀπέκτεινεν, ἔγκλημα αὐτῷ προδοσίας ἐπενεγ*κών. *κἀκ τούτου τό τε ἐκείνου ναυτικὸν, καὶ τὸ τῶν* Λούλλων *τῶν ἐκ τῆς Ἰταλίας ἀφικνουμένων πλῆθος* προσλαβὸν, *πάμπολυ ηὐξήθη. τοσοῦτοι γὰρ δὴ ηὐ*ομόλουν, *ὥστε καὶ τὰς ἀειπαρθένους καθ' ἱερῶν* ὀμνύναι, *ἐπισχεθῆναι σφῶν τὰς αὐτομολίας.*

20. *Διά τε οὖν ταῦτα, καὶ διὰ τὸ τοὺς φεύγον*τας αὐτῶν ὑποδέχεσθαι, *τήν τε τοῦ Ἀντωνίου φι*λίαν πράττειν, *καὶ τῆς Ἰταλίας πολλὰ πορθεῖν, κα*ταλλαγῆναί οἱ ὁ *Καῖσαρ ἐπεθύμησε· διαμαρτὼν δὲ*

τούτου, ἐκείνῳ μὲν Μάρκον Οὐϊψάνιον Ἀγρίππαν πολεμῆσαι ἐκέλευσεν, αὐτὸς δὲ ἐς Γαλατίαν ἄπῃρε. μαθὼν οὖν τοῦτο ὁ Σέξτιος ἐτήρησε τὸν Ἀγρίππαν περὶ τὰ Ἀπολλώνεια ἔχοντα. ἐστρατήγει γὰρ, καὶ ἄλλα τε πολλὰ, ἅτε καὶ πάνυ φίλος ὢν τῷ Καίσαρι, ἐλαμπρύνατο, καὶ τὴν ἱπποδρομίαν ἐπὶ δύο ἡμέρας ἐποίησε, τῇ τε Τροίᾳ καλουμένῃ διὰ τῶν εὐγενῶν παίδων ἐγαυρώθη. ταῦτ' οὖν αὐτοῦ πράττοντος, ἐπεραιώθη τε ἐς τὴν Ἰταλίαν, καὶ ἐνέμεινεν ἐν αὐτῇ λεηλατῶν, μέχρι οὗ ἐκεῖνος ἀφίκετο· τότε γὰρ φρουρὰν ἐν χωρίοις τισὶ καταλιπὼν, ἀνέπλευσεν. ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ τὴν Γαλατίαν πρότερον μὲν δι' ἑτέρων, ὥσπερ εἴρηται, καταλαβεῖν ἐπεχείρησε· μὴ δυνηθεὶς δὲ, διά τε τὸν Καλῆνον καὶ διὰ τοὺς ἄλλους τοὺς τὰ Ἀντωνίου πράττοντας, αὐτὸς τότε κατέσχε· τόν τε Καλῆνον τεθνηκότα νόσῳ εὗρών, καὶ τὸ στράτευμα αὐτοῦ ἀκονιτὶ προσθέμενος. κἂν τούτῳ τὸν Λέπιδον ἀγανακτοῦντα τῇ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐπιβαλλούσης αὐτῷ στερήσει ἰδὼν, ἐς τὴν Ἀφρικὴν ἔπεμψεν, ἵν' ὡς παρ' ἑαυτοῦ μόνου αὐτὴν, ἀλλ' οὐ καὶ παρὰ τοῦ Ἀντωνίου λαβὼν, οἰκειότερόν οἱ προσφέρηται.

21. Δύο μὲν δὴ ἔθνη τοῖς Ῥωμαίοις ἐν τῇ Λιβύῃ ἐκείνῃ, ὥσπερ εἶπον, ἦν· ἦρχον δὲ πρὸ τῆς τῶν τριῶν ἀνδρῶν συνωμοσίας, τοῦ μὲν Νομαδικοῦ, Τίτος Σέξτιος· τοῦ δὲ ἑτέρου, ὅ, τε Κορνουφίκιος, καὶ Δέκιμος Λαίλιος· ὁ μὲν, τὰ τοῦ Ἀντωνίου, οἱ δὲ, τὰ τοῦ Καίσαρος φρονοῦντες. καὶ τέως μὲν ὁ Σέξτιος ἀνέμενεν, ὡς καὶ ἐκείνων (πολὺ γὰρ πλείω δύναμιν εἶχον) ἐς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἐσβαλούντων·

καὶ παρεσκευάζετο, ὡς καὶ ἐνταῦθα αὐτοὺς ἀμυνούμενος. ἐπεὶ δὲ διέμελλον, κατεφρόνησέ τε αὐτῶν, καὶ προσεπαρθεὶς ὑπό τε βοὸς φθεγξαμένης (ὡς φασιν) ἀνθρωπίνῃ φωνῇ, καὶ κελευσάσης αὐτῷ τῶν προκειμένων ἔχεσθαι, καὶ ἐξ ἐνυπνίου, δι' οὗ ταῦρός τις κατορωρυγμένος ἐν τῇ πόλει Τούκκῃ, παρῃνεκέναι οἱ ἔδοξε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀμελεῖσθαι, καὶ ἐπὶ κάμακος, ὡς καὶ ἐκ τούτου νικήσοντι, περιφέρειν· οὐκ ἐμέλλησεν, ἄλλως τε καὶ ὅτι τὸν ταῦρον ἐν τῷ χωρίῳ, ἐν ᾧ τὸ ἐνύπνιον εἶναι ἔφη, εὗρεν· ἀλλ' αὐτὸς ἐς τὴν Ἀφρικὴν προενέβαλε. καὶ τὸ μὲν πρῶτον τό, τε Ἀδρυμητόν, καὶ ἄλλα ἄττα χωρία, ἀνελπίστοις σφίσι προσπεσὼν, κατέσχεν· ἔπειτα δὲ ἀφυλάκτως δι' αὐτό τοῦτ' ἔχων, ἐλοχίσθη τε ὑπὸ τοῦ ταμιείου, καὶ πολὺ μέρος τοῦ στρατοῦ ἀποβαλών, ἐς τὴν Νουμιδίαν ἀνεχώρησε, καὶ (ἔτυχε γὰρ ἄνευ τῆς τοῦ ταύρου κεφαλῆς δυστυχήσας) τήν τε ἧτταν ἐς τοῦτο ἀνέφερε, καὶ παρεσκευάζετο ὡς καὶ αὖθις στρατεύσων. κἀν τούτῳ φθάσαντες οἱ ἐναντίοι ἀντεισέβαλον ἐς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ· καὶ οἱ μὲν ἄλλοι Κίρταν ἐπολιόρκουν, ὁ δὲ δὴ ταμιείας ἐπ' ἐκεῖνον σὺν τοῖς ἱππεῦσιν ὥρμησε· καὶ τισιν ἱππομαχίαις κρατήσας, τὸν συνταμιείαν προσεποιήσατο. πραχθέντων δὲ τούτων, ὁ Σέξτιος νεαλῆ τινα ἐπικουρίαν προσλαβὼν ἀνεκινδύνευσε, καὶ τόν τε ταμιείαν ἀντενίκησε, καὶ τὸν Λαίλιον κατατρέχοντα τὴν χώραν ἐς τὸ ἔρυμα κατέκλεισε· τόν τε Κορνουφίκιον ἐπαμυνοῦντα ἀπατήσας, ὡς καὶ ἑαλωκότος ἐκείνου, καὶ ἐς ἀθυμίαν ἐμβαλών, ἥττησε· καὶ αὐτόν τε ἐν τῇ μάχῃ ἀπέ-

κτεινε, καὶ τὸν Λαίλιον, ἐπεξελθόντα ὡς καὶ κατὰ νώτου σφίσι προσπεσούμενον.

22. Πράξας δὲ ταῦτα, τήν τε Ἀφρικὴν κατέσχε καὶ ἑκατέρου τοῦ ἔθνους ἀδεῶς ἦρχε, μέχρι οὗ ὁ Καῖσαρ ἐκ τῶν συνθηκῶν τῶν πρός τε τὸν Ἀντώνιον καὶ τὸν Λέπιδον οἷς γενομένων, τὴν ἀρχὴν αὐτῶν λαβὼν, Γάϊον σφίσι Φουφίκιον Φάγγωνα προσέταξε· τότε γὰρ ἑκὼν δὴ τῶν ἐθνῶν ἐξέστη. ὡς μέντοι ἥ τε μάχη ἡ κατὰ τὸν Βροῦτον τόν τε Κάσσιον ἐγένετο, καὶ ὁ Καῖσαρ ὅ, τε Ἀντώνιος τά τε ἄλλα ἀνεδάσαντο, καὶ τῆς Λιβύης Καῖσαρ μὲν τὴν Νουμιδίαν, Ἀντώνιος δὲ τὴν Ἀφρικὴν ἔλαβεν· (ὁ γὰρ Λέπιδος ἐν τοῖς ὀνόμασι μόνον, ὥσπερ εἶπον, ἦρχε, καὶ πολλάκις γε οὐδὲ τοῦτο ἐν τοῖς γράμμασι προσεγεγράφετο.) ὡς οὖν ταῦτά τε οὕτως ἐγένετο, καὶ ἡ Φουλουΐα τὴν Ἀφρικὴν αὐτῷ παρελαβεῖν ἐκέλευσεν, (ἐν γὰρ τῇ Λιβύῃ καὶ τότε ἔτι, πρόφασιν μὲν, διὰ τὸν χειμῶνα, ἔργῳ δὲ, εὖ εἰδὼς ὅτι νεωτερισθήσοιτό τι, ἐνδιέτριψε) τὸν μὲν Φάγγωνα οὐκ ἔπεισε τῆς χώρας ἐκστῆναι, τοὺς δὲ ἐπιχωρίους ἀχθομένους οἱ (ἔν τε γὰρ τῷ μισθοφορικῷ ἐστράτευτο· πολλοὶ γὰρ καὶ τῶν τοιούτων ἐς τὸ βουλευτήριον, ὥσπερ εἴρηταί μοι, κατελελόχατο, καὶ κακῶς αὐτῶν ἦρχε) προσηταιρίσατο. γενομένου δὲ τούτου, ὁ Φάγγων ἐς τὴν Νουμιδίαν ἀνεχώρησε, καὶ τούς τε Κιρτησίους, καταφρονήσαντας αὐτοῦ πρὸς τὰ παρόντα, κακῶς μετεχειρίσατο, καὶ Ἀραβίωνά τινα, δυναστεύοντα ἐν τοῖς προσοικοῦσι σφίσι βαρβάροις, καὶ πρότερον μὲν τῷ Λαιλίῳ συναράμενον, ὕστερον δὲ τῷ Σεξτίῳ

προσθέμενον, ἐξέβαλεν ἐκ τῆς ἀρχῆς, ἐπειδὴ οἱ μὴ ἠθέλησε συμμαχῆσαι· καταφυγόντα τε αὐτὸν πρὸς τὸν Σέξστιον ἐξαιτήσας, καὶ μὴ λαβὼν, ὀργήν τε ἐποιήσατο, καὶ ἐς τὴν Ἀφρικὴν ἐμβαλὼν, τῆς μὲν χώρας τι ἐκάκωσεν, ἀντιστρατοπεδευσαμένου δὲ αὐτῷ τοῦ Σεξστίου, μάχαις βραχείαις μὲν, πολλαῖς δ' οὖν, ἡττήθη· καὶ διὰ τοῦτ' ἐς τὴν Νουμιδίαν αὖθις ἀνεκομίσθη. καὶ αὐτῷ ὁ Σέξστιος ἀντεπελθὼν, ἐλπίδα μὲν ὡς καὶ διὰ βραχέος τῇ τοῦ Ἀραβίωνος μάλιστα ἱππείᾳ νικήσων ἔσχεν, ὑποτοπήσας δέ τι, καὶ δολοφονήσας ἐκεῖνον, οὐδὲν ἔτι τότε γε ἔπραξεν. οἱ γὰρ ἱππεῖς, χαλεπῶς ἐπὶ τῷ ὀλέθρῳ αὐτοῦ σχόντες, ἐγκατέλιπον αὐτὸν, καὶ οἵ γε πλείους σφῶν τιὰ τοῦ Φάγγωνος ἀνθείλοντο.

23. Ἀλλ' ἐν μὲν τῷ παρόντι φιλίαν, ὡς καὶ τῆς προφάσεως σφίσι τοῦ πολέμου ὑπεξῃρημένης, συνέθεντο· μετὰ δὲ ταῦτα τηρήσας ὁ Φάγγων τὸν Σέξστιον ἀδεῶς ὑπὸ τῶν σπονδῶν ἔχοντα, ἐς τὴν Ἀφρικὴν ἐσέβαλε. κἀνταῦθα συμμίξαντες ἀλλήλοις, τὸ μὲν πρῶτον καὶ ἐνίκησαν ἀμφότεροι καὶ ἡττήθησαν. ὁ μὲν γὰρ, τῷ ἱππικῷ τῷ Νομαδικῷ, ὁ δὲ, τῇ ἀσπίδι τῇ πολιτικῇ ἐκράτησεν· ὥστε καὶ τὰ στρατόπεδα αὐτοὺς τὰ ἀλλήλων διαρπάσαι, μηδὲν μηδετέρους περὶ τῶν συστρατιωτῶν εἰδότας. ὡς δ' ἐπαναχωροῦντες ᾔσθοντο τὸ γεγονὸς, ἐς χεῖρας αὖθις ἦλθον, καὶ τροπῆς τῶν Νομάδων γενομένης, ὁ Φάγγων τότε μὲν ἐς τὰ ὄρη ἀνέφυγε, τῆς δὲ νυκτὸς βουβαλίδων διαδραμουσῶν, ᾠήθη τε τὴν πολεμίαν ἵππον παρεῖναι, καὶ ἑαυτὸν κατεχρήσατο. καὶ οὕτως ὁ Σέξστιος

τὰ μὲν ἄλλα ἀπόνως ἔλαβε, Ζάμην δὲ ἐπὶ πλεῖ
ἀντισχοῦσαν, λιμῷ κατεστρέψατο. καὶ τούτοι
φοτέρων αὖθις τῶν ἐθνῶν ἡγεῖτο, μέχρις οὗ ὁ
πιδος ἐπέμφθη. ἐκείνῳ γὰρ, ὡς καὶ τῷ Ἀντ
συνδοκοῦν, ἢ καὶ ὅτι ταῖς δυνάμεσι πολὺ αὐτι
λαττοῦτο, οὐδὲν ἀντέπραξεν, ἀλλ' ὡς καὶ ἑαυτοῖ
ριν τὴν ἀνάγκην τιθέμενος ἡσύχαζε. καὶ οὔτ
Λέπιδος ἀμφότερα τὰ ἔθνη κατέσχε. ταῦτα
οὕτως ἐγένετο.

24. Κατὰ δὲ δὴ τοὺς αὐτοὺς τούτους χρό
μετὰ τὴν μάχην τὴν πρὸς Φιλίππιος συμβᾶσα
Ἀντώνιος ὁ Μάρκος ἔς τε τὴν Ἀσίαν τὴν ἤπειρο
θε, κἀνταῦθα, τὰ μὲν αὐτὸς περιῶν, ἐς δὲ τ
λους πέμπων, τάς τε πόλεις ἠργυρολόγει, καὶ
δυναστείας ἐπίπρασκε. κἀν τούτῳ τῆς Κλεοπά
ἐν Κιλικίᾳ ὀφθείσης οἱ ἐρασθεὶς, οὐκέτ' οὐδε
τοῦ καλοῦ φροντίδ' ἐποιήσατο, ἀλλὰ τῇ τε Α
πτίᾳ ἐδούλευε, καὶ τῷ ἐκείνης ἔρωτι ἐσχόλαζε·
ἄλλα τε διὰ τοῦτο πολλὰ καὶ ἄτοπα ἔπραξε,
τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ἐν Ἐφέσῳ Ἀρτεμι
ἀποσπάσας ἀπέκτεινε. καὶ τέλος, Πλάγκον μι
τῇ Ἀσίᾳ τῷ ἔθνει, Σάξαν δὲ ἐν τῇ Συρίᾳ και
πῶν, ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀπῆρεν. ὅθεν περ καὶ τι
λιστα ἄλλα τε ταραχώδη πολλὰ ἐπεγένετο, ὥστε
τοὺς Ἀραδίους τοὺς νησιώτας μήθ' ὑπακοῦσα
τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πρὸς σφᾶς ἐπὶ χρήματα πεμφθ
καὶ προσέτι καὶ φθεῖραί τινας αὐτῶν· καὶ οἱ 1
θοι, καὶ πρὶν κινούμενοι, τότε δὴ καὶ μᾶλλον
Ῥωμαίοις ἐπέθεντο. ἦγον δὲ αὐτοὺς Λαβιῆνος

Πάκορος. οὗτος μὲν Ὀρώδου τοῦ βασιλέως, ἐκεῖνος δὲ, τοῦ Λαβιήνου τοῦ Τίτου παῖς ὤν· ἦλθε δὲ ὧδε ἐς τοὺς Πάρθους, καὶ τάδε σὺν τῷ Πακόρῳ ἔπραξεν. ἐτύγχανε μὲν τῷ τε Κασσίῳ καὶ τῷ Βρούτῳ συμμαχῶν, πεμφθεὶς δὲ πρὸς τὸν Ὀρώδην πρὸ τῆς μάχης, ὅπως τινὰ βοήθειαν λάβῃ, συχνὸν ὑπ' αὐτοῦ χρόνον διετρίβη περιορώμενος, κατοκνοῦντος μὲν συνθέσθαι οἱ, Ἰνδιότος δὲ ἀπαρνήσασθαι. καὶ μετὰ τοῦτο ὡς ἥ τε ἀγγελία τῆς ἥττης ἀφίκετο, καὶ οἱ κρατήσαντες ἐδόκουν μηδενὸς τῶν ἀντιπολεμησάντων σφίσι φείσεσθαι, κατέμεινε παρὰ τοῖς βαρβάροις, τὸν μετ' αὐτῶν βίον πρὸ τοῦ οἴκοι ὀλέθρου προτιμήσας. οὗτος μὲν οὖν ὁ Λαβιῆνος ἐπειδὴ τάχιστα τήν τε ἔκλυσιν τοῦ Ἀντωνίου, καὶ τὸν ἔρωτα, τήν τε ἐς τὴν Αἴγυπτον ὁδὸν ἤσθετο, ἔπεισε τὸν Πάρθον τοῖς Ῥωμαίοις ἐπιχειρῆσαι. τά τε γὰρ στρατεύματα αὐτῶν, τὰ μὲν παντελῶς ἐφθάρθαι, τὰ δὲ κεκακῶσθαι, καὶ τοὺς λοιποὺς ἐν στάσει τε εἶναι, καὶ πολεμήσειν αὖθις ἔφη. κἀκ τούτου παρήνεσεν αὐτῷ τήν τε Συρίαν καὶ τὰ ὅμορα αὐτῇ καταστρέψασθαι, ἐν ᾧ Καῖσαρ μὲν ἔν τε τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τῇ περὶ τὸν Σέξτον ἀσχολίᾳ διῆγεν, Ἀντώνιος δὲ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἦρα. ἡγεμών θ' ὑπέσχετο τοῦ πολέμου γενήσεσθαι, καὶ πολλὰ καὶ κατὰ τοῦτο τῶν ἐθνῶν, ἅτε καὶ ἀλλοτρίως τοῖς Ῥωμαίοις διὰ τὴν συνεχῆ κάκωσιν ἔχοντα, μεταστήσειν ἐπηγγείλατο.

25. Τοιαῦτ' οὖν εἰπὼν, καὶ πείσας αὐτὸν πολεμῆσαι, καὶ δύναμιν πολλὴν, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν Πάκορον ἐπιστράπη· καὶ μετ' αὐτῶν ἐς τε τὴν

Φοινίκην ἐνέβαλε. καὶ πρὸς τὴν Ἀπάμειαν π
σας, τοῦ μὲν τείχους ἀπεκρούσθη, τοὺς δ
χώρᾳ φρουροὺς ἐθελοντὰς προσέθετο. ἐκ γ
τῷ τε Κασσίῳ καὶ τῷ Βρούτῳ συνεστρατευμ
σαν. ἔς τε γὰρ τὰ ἑαυτοῦ στρατόπεδα Ἀντώ
τοὺς κατέταξε, καὶ τότε τὴν Συρίαν, ὡς καὶ
ρως αὐτῆς ἔχοντας, φρουρεῖν ἐκέλευσε. τοὺ
οὖν ὁ Λαβιῆνος ῥᾳδίως, ὡς καὶ συνήθεις οἱ
πλὴν τοῦ Σάξου τοῦ τότε αὐτῶν ἡγουμένου,
τερίσατο· (ἐκεῖνος γὰρ, καὶ ἀδελφὸς τοῦ στ
χου ὤν, καὶ ταμιεύων, μόνος αὐτῷ οὐ προσεχ
καὶ τὸν Σάξαν τὸν ἄρχοντα μάχῃ τε ἐκ παρα
καὶ τῷ πλήθει καὶ τῇ ἀρετῇ τῶν ἱππέων ἐ
καὶ μετὰ τοῦτο ἐκδράντα νυκτὸς ἐκ τῆς ταφ
πεδίωξεν. ὁ γὰρ Σάξας, φοβηθεὶς μὴ καὶ οἱ
τες οἱ τὰ τοῦ Λαβιήνου, ὑπαγομένου σφᾶς
βλίων τινῶν, ἃ ἐς τὸ στρατόπεδον ἐσετόξευε,
σωσιν, ἔφυγε. καταλαβὼν οὖν αὐτοὺς ὁ Λα
τους μὲν πλείους ἔφθειρε, τοῦ δὲ δὴ Σάξου
τιόχειαν διαφυγόντος, τήν τε Ἀπάμειαν, οὐ
ὡς καὶ τεθνεῶτος αὐτοῦ, ἀντάρασαν, ἔλαβε·
τὰ τοῦτο καὶ τὴν Ἀντιόχειαν, ἐκλειφθεῖσαν
τοῦ, παρεστήσατο· καὶ τέλος καὶ αὐτὸν ἐκ
Κιλικίαν φυγόντα ἐπιδιώξας, καὶ συλλαβὼν
κτεινε.

26. Τελευτήσαντος δὲ αὐτοῦ, ὁ μὲν Π
τὴν Συρίαν ἐχειροῦτο, καὶ πᾶσάν γε αὐτὴν
Τύρου, κατεστρέψατο. ταύτην γὰρ οἵ τε Ῥ
οἱ περιλιπεῖς, καὶ οἱ ἐπιχώριοι οἱ ὁμοφρο

σφίσι προκατέλαβον, καὶ οὔτ' ἀναπεισθῆναι, οὔτε βιασθῆναι (ναυτικὸν γὰρ οὐδὲν εἶχον) ἠδυνήθησαν. οὗτοι μὲν οὖν ἀνάλωτοι ἔμειναν· τὰ δ' ἄλλα ὁ Πάκορος λαβών, ἐς Παλαιστίνην ἐσέβαλε, καὶ τόν τε Ὑρκανὸν, ὃς τότε τὰ πράγματα αὐτῶν παρὰ τῶν Ῥωμαίων ἐπιτραπεὶς εἶχεν, ἔπαυσε· καὶ τὸν Ἀριστόβουλον, τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἄρχοντα κατὰ τὸ ἐκείνων ἔθος ἀντικατέστησεν. ὁ δὲ δὴ Λαβιῆνος ἐν τούτῳ τήν τε Κιλικίαν κατέσχε, καὶ τῆς Ἀσίας τὰς ἠπειρώτιδας πόλεις (ὁ γὰρ Πλάγκος φοβηθεὶς αὐτὸν, ἐς τὰς νήσους ἐπεραιώθη· παρεστήσατο, πλὴν Στρατονικείας· τὰ μὲν πλεῖστα ἄνευ πολέμου, Μύλασσα δὲ καὶ Ἀλάβανδα διὰ κινδύνων ἑλών. οὗτοι γὰρ ἐδέξαντο μὲν παρ' αὐτοῦ φρουροὺς, φονεύσαντες δὲ αὐτοὺς ἐν ἑορτῇ τινι, ἀπέστησαν· καὶ διὰ τοῦτο τοὺς μὲν Ἀλαβανδέας αὐτὸς λαβὼν ἐκόλασε, τὰ δὲ δὴ Μύλασσα ἐκλειφθέντα κατέσκαψε. τῇ Στρατονικείᾳ δὲ πολὺν μὲν προσήδρευσε χρόνον, οὐδένα δὲ αὐτὴν τρόπον ἑλεῖν ἠδυνήθη. καὶ ὁ μὲν χρήματά τε τὰ τούτοις ἐπράσσετο, καὶ τὰ ἱερὰ ἐσύλα· αὐτοκράτορά τε αὐτὸν, καὶ Παρθικόν γε, ἐκ τοῦ ἐναντιωτάτου τοῖς Ῥωμαίοις ἔθους ὠνόμαζεν. οὓς γὰρ κατ' αὐτῶν ἐπῆγεν, ἀπὸ τούτων ἑαυτὸν, ὡς καὶ ἐκείνους, οὐ τοὺς πολίτας νικῶν, ἐπεκάλει.

27. Ἀντώνιος δὲ ἐπυνθάνετο μὲν καὶ ταῦτα, ὅπου καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ δρώμενα, (οὐ γὰρ αὐτῶν τοπαρύπαν ἠγνόει·) οὐ μέντοι κατὰ καιρὸν οὐδετέροις ἤμυνεν, ἀλλ' ὑπό τε τοῦ ὄχλου, καὶ ὑπὸ τῆς μέθης, οὔτε τῶν συμμάχων τι,

οὔτε τῶν πολεμίων ἐφρόντισε. τέως μὲν γὰρ κάτω τε ἐτέτακτο, καὶ τῶν πρωτείων ἐφίετο, ἐντόνως τοῖς πράγμασι προσεῖχεν· ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ κράτει ἐγένετο, οὐκέτι οὐδενὸς αὐτῶν ἀκριβῶς ἐπεμελήθη, ἀλλὰ τῇ τε Κλεοπάτρᾳ καὶ τοῖς ἄλλοις Αἰγυπτίοις συνετρύφα· μέχρι οὗ παντελῶς κατελύθη. ὀψὲ δ' οὖν ποτε ἀναγκασθεὶς ἐξαναστῆναι, ἔπλευσε μὲν πρὸς τὴν Τύρον, ὡς καὶ βοηθήσων σφίσιν· ἰδὼν δὲ δὴ τὰ ἄλλα προκατειλημμένα, ἐγκατέλιπεν αὐτούς, πρόφασιν τὸν τοῦ Σέξτου πόλεμον ποιησάμενος· καίτοι καὶ τῆς πρὸς ἐκείνους βραδυτῆτος τὰ τῶν Πάρθων σκηπτόμενος προεβάλετο. καὶ οὕτως οὔτε τοῖς συμμάχοις, διὰ τὸν Σέξτον ὄντα, οὔτε τῇ Ἰταλίᾳ δι' ἐκείνους ἐπεκούρησεν· ἀλλὰ παρὰ τὴν ἤπειρον μέχρι τῆς Ἀσίας παρακομισθεὶς, ἐς τὴν Ἑλλάδα διέβαλε. κἀνταῦθα τῇ τε μητρὶ καὶ τῇ γυναικὶ συμμίξας, τόν τε Καίσαρα πολέμιον ἐποιήσατο, καὶ τῷ Σέξτῳ φιλίαν ἐσπείσατο. καὶ μετὰ τοῦτο ἐς τὴν Ἰταλίαν περαιωθεὶς, Σειφοῦντα μὲν ἔσχε, Βρεντέσιον δὲ, μὴ ἐθελῆσάν οἱ προσχωρῆσαι, ἐπολιόρκει.

28. Πράσσοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα, ὁ Καῖσαρ τάς τε δυνάμεις (ἐκ γὰρ τῆς Γαλατίας ἤδη παρῆν) ἠθροισε, καὶ Ποὐπλιον μὲν Σερουίλιον Ῥοῦλλον πρὸς Βρεντέσιον, Ἀγρίππαν δὲ ἐπὶ Σειφοῦντα ἔπεμψε. καὶ οὗτος μὲν βίᾳ τὴν πόλιν εἷλε· τῷ δὲ δὴ Σερουΐλλῳ ὁ Ἀντώνιος ἐξαίφνης προσπεσών, πολλοὺς μὲν ἔφθειρε, πολλοὺς δὲ καὶ παρεστήσατο συνερρωγότων τε οὖν αὐτῶν ἐς τὸν πόλεμον, καὶ διαπεμπόντων πρός τε τὰς πόλεις καὶ πρὸς τοὺς

ἐστρατευμένους, ὁπόθεν τινὰ ὠφέλειαν προσλήψεσθαι ἐνόμιζον, ἥ τε ἄλλη Ἰταλία αὖθις ἐταράσσετο, καὶ ἡ Ῥώμη ὀτιμάλιστα. καὶ οἱ μὲν ἤδη πρὸς ἑκάτερον μεθίσταντο, οἱ δὲ ἔμελλον· μετεώρων τε αὐτῶν καὶ ἐκείνων καὶ τῶν συμπολεμησόντων σφίσιν ὄντων, ἡ Φουλουΐα ἐν Σικυῶνι, ἐν ᾗ ἦν, ἐτελεύτησε. καὶ αἰτίαν μὲν ὁ Ἀντώνιος τοῦ θανάτου αὐτῆς, πρός τε τὸν τῆς Κλεοπάτρας ἔρωτα, καὶ πρὸς τὴν ἐκείνης ἀσέλγειαν, ἔσχεν· ὡς δ' οὖν τοῦτο ἠγγέλθη, τά τε ὅπλα ἀμφότεροι κατέθεντο, καὶ συνηλλάγησαν, εἴτ' οὖν ὄντως ἐκπολεμούμενοι πρότερον ὑπὸ τῆς Φουλουΐας, εἴτε καὶ πρόφασιν τὸν θάνατον αὐτῆς, πρὸς τὸ παρ' ἀλλήλων δέος, ἅτε καὶ ἀντιπάλους καὶ τὰς δυνάμεις καὶ τὰς ἐλπίδας ἔχοντες, ποιησάμενοι. κἀν τούτῳ Καῖσαρ μὲν Σαρδώ τε καὶ Δαλματίαν, τήν τε Ἰβηρίαν καὶ τὴν Γαλατίαν, Ἀντώνιος δὲ τἆλλα πάντα τὰ ὑπὲρ τὸν Ἰόνιον, τά τε ἐν τῇ Εὐρώπῃ καὶ τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ τοῖς Ῥωμαίοις ὄντα, ἀπέλαχε. τά τε ἐν τῇ Λιβύῃ ἔθνη ὁ Λέπιδος, καὶ τὴν Σικελίαν Σέξτος εἶχε.

29. Τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν οὕτως αὖθις διεδάσαντο, τὸν δὲ δὴ πόλεμον τὸν πρὸς τὸν Σέξτον ἐνώσαντο, καίτοι τοῦ Ἀντωνίου ὅρκους πρὸς αὐδὶς ἀγγέλων ἐπὶ τῷ Καίσαρι πεποιημένου. καὶ τοῦτό γε οὐχ ἥκιστα ὁ Καῖσαρ ὑπέμεινε, πάντὰ τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ τῷ κατὰ τὸν Λούκιον τοῦ Ἀντωνίου ἀδελφὸν μεταστάντας πρὸς αὐτὰ ἐξ αὐτῶν γε τῶν σφαγέων ἔστιν οὓς ὄντας, ς τε καὶ τὸν Δομίτιον, πάντας δὲ καὶ τοὺς ἐκ-

τεθέντας ἐν τοῖς λευκώμασιν, ἢ καὶ ἄλλως π
τε Βρούτῳ καὶ τῷ Κασσίῳ συμπολεμήσαντας
μετὰ τοῦτο τὰ τοῦ Ἀντωνίου πράξαντας, κατ
σθαι ἐπ' ἀδείᾳ. τοσοῦτος μὲν δὴ καὶ τῶν σ
καὶ τῶν πολέμων παράλογός ἐστι, δίκῃ μὲν
τῶν τὰ πράγματα ἐχόντων νομιζόντων, πρὸς
τάς τε ἀεὶ χρείας καὶ τὰ συμφέροντα σφῶν,
φίλιον καὶ τὸ πολέμιον ἐξεταζόντων· καὶ διὰ
καὶ τοὺς αὐτούς, ποτὲ μὲν ἐχθροὺς, ποτὲ δὲ
δείους σφίσι, πρὸς τὸν καιρὸν ἡγουμένων.

30. Συνθέμενοι δ' οὖν ταῦτ' ἐν τοῖς σ
πέδοις τοῖς περὶ τὸ Βρεντέσιον, εἰστίασαν ἀλλ
Καῖσαρ μὲν στρατιωτικῶς τε καὶ Ῥωμαϊκῶς,
νιος δὲ Ἀσιανῶς τε καὶ Αἰγυπτίως. κατηλλαγ
δὲ αὐτῶν, ὥσγε ἐδόκουν, περιστάντες τὸν Ἀν
οἱ στρατιῶται, οἱ τότε τῷ Καίσαρι συνόντες,
τουν παρ' αὐτοῦ τὰ χρήματα, ἃ ἀπὸ τῆς μάχ
πρὸς τοῖς Φιλίπποις γενομένης ὑπέσχητο σφίσ
ἃ καὶ ἐς τὴν Ἀσίαν, ὅπως ὅτι πλεῖστα ἀθρο
ἔσταλτο. κἂν ἐξειργάσαντό τι αὐτὸν, μηδὲν
τα, εἰ μὴ σφᾶς ὁ Καῖσαρ ἐπελπίσας πῃ κα
καὶ μετὰ τοῦτο τούς τε ἀφηλικεστέρους τῶν
τιωτῶν ἐς τὰς ἀποικίας, μὴ καὶ ἐπὶ πλεῖον σ
σωσιν, ἐξέπεμψαν, καὶ τοῦ πολέμου ἥπτοντο.
Σέξτος ἥλθε μὲν ἐς τὴν Ἰταλίαν κατὰ τὰς σ
κας τὰς πρὸς τὸν Ἀντώνιον οἳ γενομένας, ὧς
Καίσαρι μετ' αὐτοῦ πολεμήσων· μαθὼν δὲ τὴ
βασιν σφῶν, αὐτὸς μὲν ἐς τὴν Σικελίαν ἀν
σθη, Μηνᾶ δὲ ἐξελευθέρῳ οἱ, ᾧ πάνυ πρασ

ἐκέλευσε μέρει τοῦ ναυτικοῦ περιπλέοντι κακουργεῖν τὰ τῶν ἐναντίων. καὶ ὃς τῆς τε Τυρσηνίας πολλὰ ἐκάκωσε, καὶ Μάρκον Τίτιον, Τιτίου, τῶν τε ἐπικηρυχθέντων, καὶ τότε τῷ Σέξτῳ συνόντων, υἱὸν ὄντα, καὶ ναῦς ἐπὶ ἰδίᾳ δυναστείᾳ συγκροτοῦντα, κἂν τῷ Ναρβωνησίῳ ἔθνει ναυλοχοῦντα, ἐζώγρησε· καὶ ὃς ἔπαθε μὲν κακὸν οὐδέν· (διά τε γὰρ τὸν πατέρα, καὶ διότι τὸ ὄνομα τοῦ Σέξτου ἐν ταῖς ἀσπίσιν οἱ στρατιῶται αὐτοῦ ἔφερον, ἐσώθη·) οὐ μέντοι καὶ καλῶς τὸν εὐεργέτην ἠμείψατο, ἀλλὰ καὶ κατεπολέμησεν αὐτόν, καὶ κατεφόνευσεν· ὥστε καὶ τοῦτ' ἐν τοῖς μάλιστα τῶν δμοίων μνημονευθῆναι. ὁ δ' οὖν Μηνᾶς ταῦτά τε οὕτως ἔπραξε, καὶ ἐπὶ Σαρδὼ πλεύσας, συνέβαλε Μάρκῳ Λουρίῳ τῷ ἄρχοντι αὐτῆς· καὶ τὰ μὲν πρῶτα ἐτράπετο, ἔπειτα δὲ παρὰ δόξαν αὐτὸν ἀπερισκέπτως ἐπιδιώκοντα ὑποστὰς ἀντεπεκράτησε· καὶ μετὰ τοῦτο ἐκλιπόντος αὐτοῦ τὴν νῆσον, κατέσχε τὰ μὲν ἄλλα δμολογίᾳ, τὴν δὲ Ἄραδιν πολιορκίᾳ. συχνοὶ γὰρ ἐκ τῆς μάχης ἐς αὐτὴν κατεπεφεύγεσαν. τῶν γε μὴν ἁλόντων ἄλλους τε καὶ Ἕλενον, ἐξελεύθερόν τε τοῦ Καίσαρος ὄντα, καὶ ἀρέσκοντα αὐτῷ ταμάλιστα, ἀφῆκεν ἄνευ λύτρων· εὐεργεσίαν τε ἐς τὸν Καίσαρα πόρρωθεν προκατατιθέμενος, καὶ καταφυγὴν ἑαυτῷ προπαρασκευάζων, εἴ τι παρ' αὐτοῦ δεηθείη. καὶ ὁ μὲν ταῦτ' ἐποίει.

31. Οἱ δὲ ἐν τῇ Ῥώμῃ, ὡς ἥ τε Σαρδὼ εἴχετο, καὶ ἡ παραλία ἐπορθεῖτο, τῆς τε σιτοπομπείας ἐστέρηντο, καὶ ὁ λιμὸς, τά τε τέλη, πολλὰ καὶ παντοῖα καθιστάμενα, καὶ προσέτι καὶ συντέλειαι τοῖς τοὺς

δούλους ἔχουσι προστασσόμεναι, δεινῶς αὐτοὺς ἐλύπουν, οὐκέθ' ἡσύχαζον, ἀλλ' ὅσον ἐπὶ ταῖς τοῦ Ἀντωνίου καὶ τοῦ Καίσαρος καταλλαγαῖς (ὡς καὶ σφετέρας εἰρήνης τῆς ἐκείνων ὁμονοίας οὔσης) ἥσθησαν, τοσοῦτον ἢ καὶ πλεῖον ἐπὶ τῷ πρὸς τὸν Σέξτον σφῶν πολέμῳ ἤσχαλλον. ἐν δ' οὖν τῷ τότε ἐπί τε ἵππων αὐτοὺς, ὥσπερ ἐν ἐπινικίοις τισὶν, ἐσαγαγόντες, καὶ τῇ νικητηρίᾳ στολῇ ἐξ ἴσου τοῖς πέμψασιν αὐτὰ κοσμήσαντες, ἔς τε τὰς παηγύρεις ἐπὶ τῶν ἀρχικῶν δίφρων θεωρεῖν ποιήσαντες, καὶ τὴν Ὀκταουΐαν τὴν τοῦ Καίσαρος ἀδελφὴν, γυναῖκα τῷ Ἀντωνίῳ, ἐπειδὴ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἐτελευτήκει, καὶ κύουσαν προμνηστευσάμενοι, τοσαύτῃ μεταβολῇ ἐχρήσαντο, ὥστε τὸ μὲν πρῶτον κατὰ συστάσεις γιγνόμενοι, ἤ καὶ ἐπὶ θέαν τινὰ ἀθροιζόμενοι, παρεκάλουν σφᾶς εἰρηνῆσαι, καὶ πολλὰ ἐπὶ τούτῳ ἐπεβόων· ὡς δὲ οὐκ ἔπειθον, ἠλλοτριώθησάν τε αὐτοῖς, καὶ πρὸς τὸν Σέξτον ἀπέκλιναν. καὶ ἄλλα τε ἐπὶ θεραπείᾳ αὐτοῦ διεθρόουν, καὶ ἐν ταῖς ἱπποδρομίαις κρότῳ τε πολλῷ τὸ τοῦ Ποσειδῶνος ἄγαλμα πομπεῦον ἐτίμων, καὶ ἡδονὴν ἐπ' αὐτῷ πολλὴν ἐποιοῦντο. ἐπεί τε ἡμέραις τισὶν οὐκ ἐσήχθη, τούς τε ἐν ταῖς ἀρχαῖς ὄντας λίθοις ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἐξήλασαν, καὶ ἐκείνων τὰς εἰκόνας κατέβαλον· καὶ τέλος, ἐπειδὴ μηδ' ὣς τι ἐπεραίνετο, σπουδῇ ἐπ' αὐτοὺς, ὡς καὶ ἀποκτενοῦντες σφᾶς, ὥρμησαν. καὶ ὁ μὲν Καῖσαρ, καίτοι τρωθέντων τῶν ἀμφ' αὐτὸν ὄντων, τήν τε ἐσθῆτα περιερρήξατο, καὶ πρὸς ἱκετείαν αὐτῶν ἐτράπετο· ὁ δ' Ἀντώνιος βιαιότερον σφίσι προση-

νέχθη, καὶ διὰ τοῦτο ἔτι μάλιστα ὀργισθέντων τε σφῶν, καὶ ἐπὶ τούτῳ καὶ δεινόν τι πράξειν προσδοκηθέντων, ἠναγκάσθησαν τῷ Σέξτῳ καὶ ἄκοντες ἐπικηρυκεύσασθαι.

32. Κἀν τούτῳ τούς τε στρατηγοὺς καὶ τοὺς ὑπάτους, καίπερ ἐπ' ἐξόδῳ ἤδη τοῦ ἔτους ὄντος, παύσαντες, ἄλλους ἀντικατέστησαν, βραχὺ φροντίσαντες εἰ καὶ ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας ἄρξουσι. καὶ εἷς γε τῶν τότε ὑπατευσάντων Λούκιος Κορνήλιος Βάλβος ἐγένετο, Γαδειρεύς τε ὤν, καὶ πλούτῳ καὶ μεγαλονοίᾳ τοσαύτῃ τοὺς καθ' ἑαυτὸν ἀνθρώπους ὑπερενεγκών, ὥστε καὶ δωρεὰν τοῖς Ῥωμαίοις ἀνὰ πέντε καὶ εἴκοσι δραχμὰς τελευτῶν καταλιπεῖν. τοῦτό τε οὖν ἐποίησαν, καὶ ἐν τῇ τελευταίᾳ τοῦ ἔτους ἡμέρᾳ ἀγορανόμου τινὸς ἀποθανόντος, ἕτερον ἐς τὰς λοιπὰς ὥρας ἀνθείλοντο. κἀν τῷ αὐτῷ τούτῳ χρόνῳ τό, τε ὕδωρ τὸ Ἰούλιον ὠνομασμένον ἐς τὴν πόλιν ἐπωχετεύθη, καὶ ἡ πανήγυρις, ἣ ἐπὶ τῷ πολέμῳ τῷ πρὸς τοὺς σφαγέας εὐχθεῖσα, ὑπὸ τῶν ὑπάτων ἐποιήθη. τά τε τοῖς ἑπτὰ ἀνδράσιν ὠνομασμένοις προσήκοντα, οἱ ποντίφικες, ἐπειδὴ μηδεὶς ἐκείνων παρῆν, ἐπετέλεσαν· καὶ τοῦτο καὶ ἄλλοτε πολλάκις ἐγένετο.

33. Ταῦτά τε οὖν οὕτως ἐν τῷ ἔτει ἐκείνῳ ἐπράχθη, καὶ Σφαῖρον ὁ Καῖσαρ παιδαγωγόν τε καὶ ἐξελεύθερον αὐτοῦ γενόμενον, δημοσίᾳ ἔθαψε. τόν τε Ῥοῦφον τὸν Σαλουϊδιηνον, ὡς καὶ ἐπιβουλεύσαντά οἱ, ἀπέκτεινεν. οὗτος δὲ ἦν μὲν ἐξ ἀφανεστάτων, καὶ αὐτῷ ἡ κεφαλὴ ποιμαίνοντι φλόγα ἀνέδωκεν· ἐς τοσοῦτον δὲ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος προῆχθη,

ὥστε αὐτόν τε ὕπατον, μηδὲ βουλεύοντα, ἀπ
χθῆναι, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ προαποθαν
διὰ τοῦ Τιβερίδος, γεφύρας ἐπ᾽ αὐτὸ τοῦτο ποι
σης, ἐξενεχθῆναι· ἀλλ᾽ (οὐδὲν γὰρ τῶν ἀνθρω
βέβαιόν ἐστι) κατηγορήθη τε ἐν τῷ βουλευτ
ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος, καὶ ὡς πολέμιος ἐκ
καὶ τοῦ δήμου παντὸς ἐσφάγη· ἱερομηνίαι τ
αὐτῷ ἐγένοντο, καὶ προσέτι καὶ ἡ φυλακὴ τῆ
λεως τοῖς τρισὶν ἀνδράσι, μετὰ τῆς εἰθισμένης π
θήκης, τοῦ μηδὲν ἀπ᾽ αὐτῆς ἀποτριβῆναι, ἐπ
πη. ἔν τε τῷ πρὸ τούτου ἔτει θηρία τε ἐν τ
Ἀπυλλωνείων ἱπποδρομίᾳ ἄνδρες ἐς τὴν ἱππάδ
λοῦντες κατέβαλον, καὶ ἡμέρα ἐμβόλιμος παρ
καθεστηκότα ἐνεβλήθη, ἵνα μὴ ἡ νουμηνία τοῦ
μένου ἔτους τὴν ἀγορὰν τὴν διὰ τῶν ἐννέα ἡμ
ἀγομένην λάβῃ· (ὅπερ ἀπὸ τοῦ πάνυ ἀρχαίου
δρα ἐφυλάσσετο) καὶ δηλονότι ἀνθυφῃρέθη α
ὅπως ὁ χρόνος κατὰ τὰ τῷ Καίσαρι τῷ προτέρ
ξαντα συμβῇ. Κάσιοί τέ τινι ἢ τε τοῦ Ἀττάλο
ἡ τοῦ Δηϊοτάρου ἀρχὴ ἐν τῇ Γαλατίᾳ τελευτ
των ἐδόθη· καὶ ὁ νόμος ὁ Φαλκίδιος ὠνομασ
(πλείστην καὶ νῦν ἔτι ἰσχὺν ἐς τὰς τῶν κλήρων
δρυὰς ὥστε τινὰ τὸ τέταρτον τῆς καταλειφθ

τριῶν ἀνδρῶν πραχθέντα, ἀφ' οὗ ἐς τὴν ὀλιγαρχίαν ἐσῆλθον, κῦρος παρὰ τῆς βουλῆς ἔλαβε, καὶ τέλη τινὰ ὑπ' αὐτῶν προσκατέστη, διὰ τὸ τὰ ἀναλώματα πολλῷ πλείω, ἢπερ ἐπὶ τοῦ προτέρου Καίσαρος ἐτέτακτο, γίγνεσθαι. πάμπολλα γὰρ αὐτοὶ καὶ μάλιστα ἐς τοὺς στρατιώτας δαπανῶντες, ᾐσχύνοντο μόνοι παρὰ τὸ καθεστηκὸς ἀναλίσκοντες. ἀμέλει τὸν πώγωνα ὃ Καῖσαρ τότε πρῶτον ξυράμενος, αὐτός τε μεγάλως ἐώρτασε, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι δημοτελῆ ἑορτὴν παρέσχε. καὶ ὁ μὲν καὶ ἔπειτα ἐπελειοῦτο τὸ γένειον, ὥσπερ οἱ ἄλλοι· ἤδη γὰρ καὶ τῆς Λιουΐας ἐρᾶν ἤρχετο, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν Σκριβωνίαν τεκοῦσάν οἱ θυγάτριον ἀπεπέμψατο αὐθημερόν. τῶν δ' οὖν ἀναλωμάτων πολὺ μειζόνων ἢ πρότερον γιγνομένων, καὶ τῶν προσόδων οὔτ' ἄλλως ἀρκουσῶν, καὶ τότε ἐλαττόνων διὰ τὰς στάσεις προσιουσῶν, καινά τινα τέλη ἐσήγαγον, ἔς τε τὸ βουλευτήριον πλείστους ὅσους οὐχ ὅτι τῶν συμμάχων, ἢ καὶ στρατιώτας, παῖδάς τε ἀπελευθέρων, ἀλλὰ καὶ δούλους ἐνέγραψαν. Μάξιμον γοῦν τινα ταμιεύσειν μέλλοντα ἐγνώρισέ τε ὁ δεσπότης καὶ ἀπήγαγε. καὶ τοῦτο μὲν ἀδεὲς ἐγένετο τολμήσαντι τὴν ἀρχὴν αἰτῆσαι· ἕτερος δὲ ἐν τοῖς στρατευομένοις φωραθεὶς, κατὰ τῶν τοῦ Καπιτωλίου πετρῶν ἐώσθη, προελευθερωθεὶς, ἵνα ἀξίωμα ἡ τιμωρία αὐτοῦ λάβῃ.

35. Πρόφασιν δὲ σφίσι τοῦ τῶν βουλευσόντων πλήθους ἡ τοῦ Ἀντωνίου στρατεία, ἣν ἐπὶ τοὺς Πάρθους ἡτοιμάζετο, παρέσχεν· ἀφ' οὗπερ καὶ ἀρχάς ἄλλας τε ἐπὶ πλείω ἔτη, καὶ τὴν τῶν ὑπάτων ἐν

ὀκτὼ ὅλα προκατεστήσαντο, τοὺς μὲν ἀμειβόμενοι τῶν συναραμένων σφίσι, τοὺς δὲ ὑπαγόμενοι. ὑπάτους δὲ οὐδὲ δύο ἐτησίους, ὥσπερ εἴθιστο, ἀλλὰ πλείους τότε πρῶτον εὐθὺς ἐν ταῖς ἀρχαιρεσίαις εἵλοντο. καὶ πρότερον μὲν γὰρ μεθ' ἑτέρους τινὲς μήτ' ἀποθανόντας, μήτ' ἐπ' ἀτιμίᾳ, μήτε ὅλως πως παυθέντας, ἦρξαν· ἀλλ' ἐκεῖνοι μέν, ὥς που τοῖς ἐς ὅλον τὸν ἐνιαυτὸν χειροτονηθεῖσιν ἔδοξε, κατέστησαν· τότε δὲ ἐνιαύσιος μὲν οὐδεὶς ἠρέθη, πρὸς δὲ δὴ τὰ τοῦ χρόνου μέρη ἄλλοι καὶ ἄλλοι ἀπεδείχθησαν. καὶ οἱ μὲν πρῶτοι καὶ τὸ ὄνομα τῆς ὑπατείας διὰ παντὸς τοῦ ἔτους (ὥσπερ καὶ νῦν γίγνεται) ἔσχον· τοὺς δ' ἑτέρους αὐτοὶ μὲν οἱ ἐν τῇ πόλει τῇ τε ἄλλῃ Ἰταλίᾳ ἐν ἑκάστῳ τῷ τῆς ἀρχῆς αὐτῶν χρόνῳ ὠνόμαζον· (ὃ καὶ νῦν ποιεῖται·) οἱ δὲ λοιποὶ ἢ τινὰς αὐτῶν ἢ οὐδένας ᾔδεσαν, καὶ διὰ τοῦτο σμικροτέρους σφᾶς ὑπάτους ἐπεκάλουν. οἴκοι μὲν δὴ ταῦτ' ἔπραττον.

36. Τῷ δὲ δὴ Σέξτῳ πρῶτον μὲν διὰ τῶν ἑταίρων, καὶ ὅπως καὶ ἐφ' οἷς καταλλαγήσοιντο, συνέβησαν· ἔπειτα δὲ καὶ αὐτοὶ πρὸς Μισηνῷ ἐς λόγους ἦλθον. εἱστήκεισαν δὲ οἱ μέν, ἐν τῇ ἠπείρῳ, ὁ δὲ ἐν χώματί τινι ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἐπ' αὐτὸ τοῦτο περιᾠρύτῳ, οὐ πόρρω σφῶν πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῷ πεποιημένῳ. καὶ παρῆν πᾶς μὲν ὁ τούτου ναυτικός, πᾶς δὲ ὁ ἐκείνων πεζικὸς ὄχλος· οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' οἱ μέν, ἐπὶ τῆς γῆς, οἱ δὲ, ἐπὶ τῶν νεῶν, ἐξωπλισμένοι παρετετάχατο. ὥστε καὶ ἀπ' αὐτοῦ τούτου δῆλον πᾶσι γενέσθαι, ὅτι ἔκ τε τοῦ φόβου τῆς παρασκευῆς

σφῶν, καὶ ἐξ ἀνάγκης, οἱ μὲν διὰ τὸν δῆμον, ὁ δὲ διὰ τοὺς συνόντας οἱ, ἐσπείσαντο. αἱ δὲ δὴ συνθῆκαι ἐπὶ τοῖσδε ἐγένοντο· τούς τε αὐτομολήσαντας τῶν δούλων ἐλευθέρους εἶναι, καὶ τοὺς ἐκπεσόντας, πλὴν τῶν σφαγέων, κατελθεῖν. τούτους γὰρ δῆθεν ὑπεξείλοντο, ἐπεὶ τῷ ἔργῳ καὶ ἐκείνων τινὲς κατιέναι ἔμελλον. καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ Σέξτος εἷς ἐξ αὐτῶν γεγονέναι ἐδόκει. ἀλλ' ἐγράφη γε, τοὺς ἄλλους πλὴν τούτων πάντας, ἐπί τε ἀδείᾳ καὶ ἐπὶ τῷ τετάρτῳ τῆς δημευθείσης σφῶν οὐσίας ἐπανελθεῖν. καὶ ἐκείνων μέν τισι καὶ δημαρχίας καὶ στρατηγίας, ἱερωσύνας τε εὐθὺς δοθῆναι· αὐτὸν δὲ τὸν Σέξτον, ὕπατόν τε αἱρεθῆναι, καὶ οἰωνιστὴν ἀποδειχθῆναι· ἔκ τε τῆς οὐσίας τῆς πατρῴας χιλίας καὶ ἑπτακοσίας καὶ πεντήκοντα μυριάδας δραχμῶν κομίσασθαι· καὶ Σικελίας, καὶ Σαρδοῦς, τῆς τε Ἀχαΐας ἐπὶ πέντε ἔτη ἄρξαι· μήτ' αὐτομόλους δεχόμενον, μήτε ναῦς ἐπικτώμενον, μήτε τινὰ φρούρια ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἔχοντα, ἀλλά τήν τε εἰρήνην αὐτῇ τὴν ἐκ τῆς θαλάσσης πρυτανεύοντα, καὶ σῖτον τοῖς ἐν τῇ πόλει τακτὸν πέμποντα. τὸν δὲ δὴ χρόνον αὐτῷ τοῦτον προσέγραψαν, ὅτι καὶ αὐτοὶ πρὸς καιρόν δή τινα τὴν ἐξουσίαν, ἀλλ' οὐκ ἀΐδιον ἔχειν δοκεῖν ἤθελον.

37. Ταῦτά τε οὖν συνθέμενοι καὶ συγγραψάμενοι, τά τε γραμματεῖα ταῖς ἱερείαις ταῖς ἀειπαρθένοις παρακατέθεντο, καὶ μετὰ τοῦτο δεξιάς τε σφίσιν ἔδοσαν, καὶ ἐφίλησαν ἀλλήλους. γενομένου δὲ τούτου, πολλὴ καὶ ἄπλετος βοὴ καὶ ἐκ τῆς ἠπείρου ἅμα καὶ ἐκ τῶν νεῶν ἠγέρθη. πολλοὶ μὲν γὰρ στρα-

τιῶται, πολλοὶ δὲ καὶ ἰδιῶται παρόντες, ἀθρόον καὶ ἐξαπιναίως, ἅτε καὶ τῷ πολέμῳ δεινῶς ἀχθόμενοι, καὶ τῆς εἰρήνης ἰσχυρῶς ἐπιθυμοῦντες, ἐξέκραγον· ὥστε καὶ τὰ ὄρη συνηχῆσαι, κἀκ τούτου καὶ φρίκην σφίσι καὶ ἔκπληξιν μεγάλην ἐγγενέσθαι· καὶ πολλοὺς μὲν ὑπ' αὐτῶν τούτων ἐκθανεῖν, πολλοὺς δὲ καὶ συμπατηθέντας ἢ καὶ ἀποπνιγέντας ἀπολέσθαι. οἵ τε γὰρ ἐν τοῖς σκάφεσιν ὄντες, οὐκ ἀνέμειναν τῇ γῇ αὐτῇ προσελθεῖν, ἀλλ' ἐξεπήδων ἐς τὴν θάλασσαν, καὶ οἱ ἕτεροι ἐς αὐτὸν τὸν βυθὸν ἐπεισέβαινον. κἀν τούτῳ ἠσπάζοντό τε ἀλλήλους ἅμα νηχόμενοι, καὶ περιέβαλλον κολυμβῶντες· ὥστε ποικίλην μὲν αὐτῶν θέαν, ποικίλην δὲ καὶ ἀκοὴν συμβῆναι. οἱ μὲν γὰρ τοὺς τε συγγενεῖς καὶ τοὺς ἑταίρους ζῶντας ἰδόντες, καὶ τότε παρόντας ὁρῶντες, ἁπλήστῳ τῇ ἡδονῇ ἐχρῶντο· οἱ δὲ ἀπολωλέναι τε σφᾶς, πρότερον νομίζοντες, καὶ τότε παρὰ δόξαν θεωροῦντες, ἄποροί τε ἐπὶ πολὺ ἐγίγνοντο, καὶ ἀφασίᾳ συνείχοντο, ἀπιστοῦντές τε ἅμα τῇ ὄψει, καὶ εὐχόμενοι ἀληθῆ ταύτην εἶναι· καὶ οὐ πρότερόν γε ἐγνώριζον σφᾶς, πρὶν τά τε ὀνόματα αὐτῶν ἀνακαλέσαι, καὶ φθεγγομένων τι ἀκοῦσαι. οὕτω δὲ ἔχαιρον μέν, ὡς καὶ ἀναβιωσκομένων σφῶν· ἀναγκαζόμενοι δὲ ἀθρόως ἥδεσθαι, οὐκ ἀδακρυτὶ διῆγον. καὶ ἕτεροι, ἀγνοοῦντές τε τοὺς φιλτάτους ἀπολωλότας, καὶ ζῆν, παρεῖναί τε αὐτοὺς ἡγούμενοι, ἐζήτουν τε σφᾶς ἅμα περιφοιτῶντες, καὶ πάντα τὸν προστυγχάνοντα περὶ αὐτῶν ἐπηρώτων· καὶ τέως μὲν οὐδὲν ἀκριβὲς ἐμάνθανον, μαινομένοις τε ἐῴκεσαν, καὶ ἐν ἀπόρῳ κα-

θειστήκεσαν, ἐλπίζοντές τε ἅμα αὐτοὺς εὑρήσειν, καὶ φοβούμενοι μὴ τεθνήκασι· καὶ μήτ' ἀπογνῶναι πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν, μήτ' ἀπαλγῆσαι πρὸς τὴν ἐλπίδα δυνάμενοι· μαθόντες δὲ τὴν ἀλήθειαν, τάς τε τρίχας ἐσπάραττον, καὶ τὰς ἐσθῆτας περιερρήγνυντο· ὀνομαστί τε αὐτοὺς ἀνεκάλουν, ὡς καὶ ἐπακοῦσαί τι δυναμένους, καὶ πένθος, ὡς καὶ τότε τελευτώντων, αὐτοῦ τέ που κειμένων σφῶν, ἐποιοῦντο. καὶ, εἴγε τισὶ μηδὲν αὐτοῖς τοιοῦτον παρῆν, ἀλλ' ἐπί γε τοῖς τῶν ἄλλων παθήμασιν ἐταράττοντο. ἢ γὰρ χαίροντί τινι συνήδοντο, ἢ πενθοῦντι συνελυποῦντο. καὶ οὕτως εἰ καὶ ἔξω οἰκείου πάθους ἦσαν, ὅμως οὐκ ἠδύναντο διὰ τὴν πρὸς τοὺς ἄλλους ὁμιλίαν ἡσυχάζειν· καὶ ἐκ τούτου οὔτε κόρον, οὔτ' αἰσχύνην, ἅτε καὶ τοῖς αὐτοῖς συμφερόμενοι, ἐλάμβανον· ἀλλὰ τήν τε ἡμέραν ὅλην καὶ τῆς νυκτὸς τὰ πλείω ἐς ταῦτα κατανάλωσαν.

38. Μετὰ δὲ ταῦθ' οἵ τε ἄλλοι ὑπεδέχοντο ἀλλήλους, καὶ ἀνθειστίων καὶ αὐτοὶ ἐκεῖνοι. πρότερος μὲν ὁ Σέξτος ἐν τῇ νηΐ, ἔπειτα δὲ καὶ ὁ Καῖσαρ ὅ, τε Ἀντώνιος ἐν τῇ ἠπείρῳ. τοσοῦτον γὰρ ὁ Σέξτος τῇ δυνάμει σφῶν περιῆν, ὥστε μὴ πρότερον αὐτὸν ἐς τὴν ἤπειρον ἐκβῆναι, πρὶν ἐκείνους ἐς τὴν ναῦν ἐσελθεῖν. καὶ τοῦτο μέν τοι ποιήσας, δυνηθείς τ' ἂν ἀμφοτέρους ἐν τῷ σκάφει, σὺν ὀλίγοις παρόντας, ὅ ὕστερον καὶ ὁ Μηνᾶς αὐτῷ συνεβούλευε, φονεῦσαι, οὐκ ἠθέλησεν· ἀλλὰ καίπερ πρὸς τὸν Ἀντώνιον, ἐπειδὴ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ τὴν πατρῴαν τὴν ἐν ταῖς Καρίναις κατεῖχε, (τόπος γάρ τις τῆς Ῥωμαίων

πόλεως οὕτω καλούμενός ἐστιν) ἀποσκώψας τρόπον τινὰ ἠδιστον, (ταῖς γὰρ τροπίσι τῶν νεῶν τῆς αὐτῆς ὀνομασίας οὔσης, ἐν ταῖς Καρίναις αὐτοὺς ἐστῶτ' ἔφη) ὅμως οὐδὲν ὡς καὶ μνησικακῶν ἔπραξεν· ἀλλα τῇ τε ὑστεραίᾳ ἀνθειστιάθη, καὶ τὴν θυγατέρα Μάρκῳ Μαρκέλλῳ τῷ τοῦ Καίσαρος ἀδελφιδῷ ἐνηγύησεν. οὕτος μὲν οὖν ὁ πόλεμος ἀνεβέβλητο.

39. Τὰ δὲ δὴ τοῦ Λαβιήνου τῶν τε Πάρθων, ὧδε διεπολεμήθη. ὁ Ἀντώνιος, αὐτὸς μὲν ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῆς Ἰταλίας ἐπανελθὼν, ἐνταῦθα ἐπὶ πλεῖστον ἐνιχρόνισε, τάς τε ἐπιθυμίας ἅμα ἀποπιμπλὰς, καὶ τὰς πόλεις κακῶν, ἵνα ὅτι ἀσθενέσταται τῷ Σέξτῳ παραδοθῶσι· καὶ ἄλλα τε ἐν τούτῳ πολλὰ ἔξω τῶν πατρίων ἐξεδιητήθη, καὶ Διόνυσον ἑαυτὸν νέον αὐτός τε ἐκάλει, καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων ὀνομάζεσθαι ἠξίου· ἐπειδή τε οἱ Ἀθηναῖοι πρός τε τοῦτο καὶ πρὸς τὰ ἄλλα τὴν Ἀθηνᾶν αὐτῷ κατηγγύησαν, δέχεσθαί τε τὸν γάμον ἔφη, καὶ προῖκα μυριάδας ἑκατὸν παρ' αὐτῶν ἐξέπραξεν. αὐτὸς μὲν οὖν περὶ ταῦτα εἶχε, τὸν δὲ δὴ Οὐεντίδιον τὸν Πούπλιον ἐς τὴν Ἀσίαν προὔπεμψε. καὶ ὃς ἦλθέ τε ἐπὶ τὸν Λαβιῆνον, πρὶν ἔκπυστος γενέσθαι, καὶ καταπλήξας αὐτὸν τῷ τε αἰφνιδίῳ τῆς ἐφόδου, καὶ τοῖς στρατεύμασιν, (ἄνευ γὰρ τῶν Πάρθων, μετὰ τῶν αὐτόθεν στρατιωτῶν μόνων ἦν) ἐκεῖθέν τε μηδὲ ἐς χεῖράς οἱ ὑπομείναντα εὐθὺς ἐξέωσε, καὶ φεύγοντα ἐς τὴν Συρίαν ἐπεδίωξε, τὸ κουφότατον τοῦ στρατοῦ λαβὼν καὶ αὐτὸν πρὸς τῷ Ταύρῳ καταλαβὼν, οὐκέτι περαιτέρω προχωρῆσαι εἴασεν, ἀλλ' ἐνταῦθα ἐπὶ πλεί-

ους ἡμέρας καταστρατοπεδευσάμενοι ἡσύχαζον. Λαβιῆνος μὲν γὰρ τοὺς Πάρθους, Οὐεντίδιος δὲ τοὺς ὁπλίτας ἀνέμεινεν.

40. Ὡς οὖν καὶ οὗτοι ἐν ταῖς αὐταῖς ἅμα ἀμφότεροι ἡμέραις ἦλθον, Οὐεντίδιος μὲν δέει τῆς ἵππου τῶν βαρβάρων ἐν τῷ μετεώρῳ, οὗπερ ηὐλίζετο, κατέμεινεν· οἱ δὲ δὴ Πάρθοι ἔκ τε τοῦ πλήθους σφῶν, καὶ ἐκ τοῦ προνενικηκέναι ποτὲ, καταφρονήσαντες, πρός τε τὸν γήλοφον ἅμα τῇ ἕῳ, πρὶν καὶ τῷ Λαβιήνῳ συμμίξαι, προσήλασαν, καὶ ὡς οὐδεὶς σφίσιν ἀντεπεξήει, καὶ πρὸς τὸ ὄρθιον αὐτὸ προσέβαλον· καὶ αὐτοὺς ἐνταῦθα ἤδη ὄντας οἱ Ῥωμαῖοι ἐπιδραμόντες, ῥᾳδίως πρὸς τὸ κάταντες ἐτρέψαντο. καὶ σφῶν πολλοὶ μὲν ἐν χερσὶν ἀπέθανον, τὸ δὲ δὴ πλεῖον ἐν τῇ ἀναστροφῇ περὶ ἀλλήλους, οἱ μέν, ἤδη τετραμμένοι, οἱ δὲ, ἔτι προσιόντες, ἐσφάλησαν. οἵ τε περιλειφθέντες, οὐ πρὸς τὸν Λαβιῆνον, ἀλλ' ἐς Κιλικίαν ἔφυγον. ὁ οὖν Οὐεντίδιος ἐπεδίωξε μὲν αὐτοὺς μέχρι τοῦ στρατοπέδου, ἰδὼν δὲ ἐνταῦθα τὸν Λαβιῆνον, ἐπέσχε. καὶ ὃς παρετάξατο μὲν ὡς καὶ ἐς χεῖρας αὐτῷ ἥξων, αἰσθόμενος δὲ τοὺς στρατιώτας ἀθύμως, διὰ τὴν τῶν βαρβάρων φυγὴν, ἔχοντας, οὔτε τότε ἐθάρσησεν οἱ ἀντᾶραι, καὶ τῆς νυκτὸς ἀποδράναι ποι ἐπεχείρησε. προγνοὺς οὖν τοῦτο ἐξ αὐτομόλων ὁ Οὐεντίδιος, πολλοὺς μὲν ἐν τῇ ἀποχωρήσει ἐνεδρεύσας ἔκτεινε, πάντας δὲ τοὺς λοιποὺς ἐγκαταλειφθέντας ὑπὸ τοῦ Λαβιήνου παρεστήσατο. καὶ ἐκεῖνος δὲ τότε μὲν τὴν εὐθῆτα μετεκδὺς διέφυγε, καὶ χρόνον τινὰ ἐν τῇ Κιλικίᾳ διέλαθεν· ὕστερον

δὲ ὑπὸ Δημητρίου ἑάλω. οὗτος γὰρ καὶ ἐξελεύθερός τε ὢν τοῦ Καίσαρος τοῦ προτέρου, καὶ τότε τῇ Κύπρῳ πρὸς τοῦ Ἀντωνίου προστεταγμένος, ἀνεζήτησέ τε αὐτόν, μαθὼν ὅτι κρύπτοιτο, καὶ συνέλαβε.

41. Μετὰ δὲ δὴ τοῦτο ὁ Οὐεντίδιος τήν τε Κιλικίαν ἐκομίσατο, καὶ αὐτὸς μὲν ταύτην καθίστατο, Πουπήδιον δὲ Σίλωνα μεθ' ἱππέων πρὸς τὸν Ἅμανὸν προὔπεμψε. τοῦτο δὲ τὸ ὄρος ἔν τε τῇ μεθορίᾳ τῆς τε Κιλικίας καὶ τῆς Συρίας ἐστὶ, καὶ στενοποριάν δή τινα τοσαύτην ἔχει, ὥστε καὶ πύλας ποτὲ ἐν αὐτῇ μετὰ τείχους ἐνοικοδομηθῆναι, καὶ τὸ χωρίον ἀπ' αὐτῶν ἐπονομασθῆναι. οὐ μέντοι καὶ κατασχεῖν αὐτὸ ὁ Σίλων ἠδυνήθη, ἀλλὰ καὶ ἐκινδύνευσεν ὑπὸ Φαρναπάτου, ὑπάρχου τε τοῦ Πακόρου ὄντος καὶ τὴν δίοδον φυλάττοντος, ἀπολέσθαι. κἂν ἔπαθε τοῦτο, εἰ μὴ ὁ Οὐεντίδιος μαχομένῳ αὐτῷ κατὰ τύχην ἐπιστὰς ἐπήμυνεν. ἀνελπίστως τε γὰρ ἅμα καὶ ἐλάττοσι τοῖς βαρβάροις σφῶν οὖσι προσπεσὼν, τόν τε Φαρναπάτην καὶ ἄλλους πολλοὺς ἐφόνευσε· καὶ οὕτω τήν τε Συρίαν ἐκλειφθεῖσαν ὑπὸ τῶν Πάρθων ἀμαχεὶ, πλὴν τῶν Ἀραδίων, παρέλαβε, καὶ μετὰ τοῦτο τὴν Παλαιστίνην, Ἀντίγονον τὸν βασιλεύοντα αὐτῆς ἐκφοβήσας, κατέσχεν ἀπόνως. καὶ ὁ μὲν ταῦτά τε διῆγε, καὶ χρήματα πολλὰ μὲν παρὰ τῶν ἄλλων ὧς ἑκάστων, πολλὰ δὲ καὶ παρὰ τοῦ Ἀντιγόνου, τοῦ τε Ἀντιόχου, καὶ Μάλχου τοῦ Ναβαταίου, ὅτι τῷ Πακόρῳ συνῄραντο, εἰσέπραξε. καὶ αὐτὸς μὲν οὐδὲν ἐπ' αὐτοῖς παρὰ τῆς βουλῆς, ἅτε οὐκ αὐτοκράτωρ ὤν, ἀλλ' ἑτέρῳ ὑποστρατηγῶν, εὖ-

φιτο· ὁ δὲ Ἀντώνιος ἐπαίνους τε καὶ ἱερομηνίας ἔλαβεν. οἵ γε μὴν Ἀράβιοι, δείσαντες, μὴ καὶ δίκην ὧν ἐς τὸν Ἀντώνιον ἐτετολμήκεσαν ὑπόσχωσιν, ἐκείνῳ μὲν, καίτοι χρόνον ὑπ' αὐτοῦ πολιορκηθέντες, οὐ προσεχώρησαν, ὕστερον δὲ ὑπ' ἄλλων μόλις ποτὲ ἑάλωσαν. κατὰ δὲ αὐτὸν τοῦτον τὸν χρόνον ἐγένετο μὲν καὶ Ἐνιαυρίοις τοῖς Παρθινοῖς κίνησις· καὶ αὐτὴν ὁ Πωλίων μάχαις ἔπαυσεν.

42. Ἐγένετο δὲ καὶ ἐν Ἰβηρίᾳ, Κερητάνων· καὶ αὐτοὺς ὁ Καλουΐνος κατεστρέψατο, προκατορθώσας τέ τι καὶ προδυστυχήσας διὰ τοῦ ὑποστρατήγου, λοχισθέντος τε ὑπὸ τῶν βαρβάρων καὶ ἐγκαταλειφθέντος ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν· καὶ οὐ πρότερόν γε ἐπεχείρησε τοῖς πολεμίοις, πρὶν ἐκείνους τιμωρήσασθαι. συγκαλέσας γὰρ αὐτοὺς ὡς καὶ ἐπ' ἄλλο τι, τῷ λοιπῷ στρατῷ περιέσχε· καὶ δύο τε ἑκατονταρχίας ἐδεκάτευσε, καὶ ἑκατοντάρχους συχνοὺς, ἄλλους τε καὶ τὸν ἐν τῷ πρώτῳ πίλῳ καλουμένῳ στρατευόμενον, ἐκόλασε. ταῦτα δὲ ποιήσας, ὥστε καὶ ὄνομα κατὰ τὸν Κράσσον τὸν Μάρκον ἐπὶ τῇ τοῦ στρατοῦ δικαιώσει λαβεῖν, πρός τε τοὺς ἐναντίους ὥρμησε, καὶ οὐ χαλεπῶς αὐτοὺς κατειργάσατο. τυχών τε τῶν ἐπινικίων, καίτοι τῆς Ἰβηρίας τῷ Καίσαρι προστεταγμένης, (πρὸς γὰρ τὰς τῶν κρατούντων βουλήσεις, καὶ αἱ τιμαὶ τοῖς ὑποστρατηγοῦσι σφίσιν ἐγίγνοντο) τό, τε χρυσίον τὸ παρὰ τῶν πόλεων ἐς αὐτὰ εἰωθὸς δίδοσθαι, ἐκ μόνων τῶν Ἰβηρικῶν ἔλαβε, καὶ ἀπ' αὐτοῦ τὸ μέν τι ἐς τὴν ἑορτὴν ἀνάλωσε, τὸ δὲ δὴ πλεῖον ἐς τὸ βασίλειον. κατακαυθὲν γὰρ αὐτὸ

ἀνῳκοδόμησε καὶ καθιέρωσεν, ἄλλοις τέ τισι λαμπρῶς κοσμήσας, καὶ εἰκόσιν ἃς παρὰ τοῦ Καίσαρος, ὡς καὶ ἀποδώσων, ᾐτήσατο. καὶ αὐτὰς ἀπαιτηθεὶς ὕστερον οὐκ ἀπέδωκεν, εὐτραπελίᾳ χρησάμενος. ὡς γὰρ οὐκ ἔχων ἱκανοὺς ὑπηρέτας, πέμψον τινάς, ἔφη, καὶ ἄρον αὐτάς. καὶ οὕτως ἐκεῖνος ὀκνήσας τὴν ἱεροσυλίαν, ἀνακεῖσθαι σφᾶς εἴασε. ταῦτα μὲν οὖν ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἐγένετο.

43. Ἐπὶ δ' Ἀππίου τε Κλαυδίου καὶ Γαΐου Νωρβανοῦ ὑπάτων, οἷς πρώτοις δύο ἑκατέροις ταμιεῖαι συνεγένοντο, τό, τε πλῆθος πρὸς τοὺς τελώνας βαρύτατα σφίσιν ἐγκειμένους ἐστασίασε, καὶ αὐτοῖς τε ἐκείνοις καὶ τοῖς ὑπηρέταις τοῖς τε στρατιώταις τοῖς συνεισπράσσουσι σφίσι τὰ χρήματα, ἐς χεῖρας ἦεσαν. καὶ στρατηγοὶ ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα ἄλλοι ἐπ' ἄλλοις ἀποδειχθέντες ἤρξαν. ταμιεῦσαί τέ τις ἐν παισὶν αἱρεθείς, ἔπειτα τῆς ὑστεραίας ἐς ἐφήβους ἐσῆλθε, καὶ ἕτερος ἐς τὸ βουλευτικὸν ἐσγραφεὶς μονομαχῆσαι ἠθέλησε. καὶ ἐκεῖνός γε ἐκωλύθη τοῦτο ποιῆσαι, καὶ προσαπηγορεύθη μήτε βουλευτὴν μονομαχεῖν, μήτε δοῦλον ῥαβδουχεῖν, μήτε τὰς καύσεις τῶν νεκρῶν ἐντὸς πεντεκαίδεκα ἀπὸ τῆς πόλεως σταδίων γίγνεσθαι. πολλὰ μὲν δὴ καὶ πρὸ ἐκείνου τοῦ χρόνου τερατώδη συνηνέχθη, (ἄλλα τε γὰρ, καὶ ὅτι ἔλαιόν τι παρὰ τῷ Τιβέριδι ἀνέβλυσε) πολλὰ δὲ καὶ τότε. ἥ τε γὰρ σκηνὴ ἡ τοῦ Ῥωμύλου ἐξ ἱερουργίας τινός, ἣν οἱ ποντίφικες ἐν αὐτῇ ἐπεποιήκεσαν, ἐκαύθη· καὶ Ἀρετῆς ἄγαλμα πρὸ πυλῶν τινων ἑστὼς, ἐνέπεσεν ἐπὶ στόμα. κάτοχοί τέ τινες ἐκ τῆς τῶν

θεῶν μητρὸς γενόμενοι, ὀργίζεσθαι σφίσι τὴν θεὸν ἔλεγον. καὶ ἀνεγνώσθη μὲν ἐπὶ τούτῳ τὰ Σιβύλλεια ἔπη· ὡς δὲ καὶ ἐκείνων ταὐτά τε εἰπόντων, καὶ τὸ ἄγαλμα ἐπί τε τὴν θάλασσαν καταχθῆναι, καὶ τῷ ὕδατι αὐτῆς καθαρθῆναι προσταξάντων, ἡ θεὸς πλεῖστόν τε ὅσον ἀπὸ τῆς γῆς ἐς τὸν βυθὸν ἐχώρησε, καὶ ἐν αὐτῷ ἐνεχρόνισε, καὶ μόλις ὀψέ ποτε ἀνεκομίσθη. φόβος αὖ καὶ ἐκ τούτου οὐ σμικρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἔλαβεν· οὐδ' ἀνεθάρσησαν, πρὶν φοίνικας τέσσαρας περί τε τὸν νεὼν αὐτῆς καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀναφῦναι. ταῦτά τε οὖν τότε ἐγένετο, καὶ ὁ Καῖσαρ τὴν Λιουΐαν ἔγημεν.

44. Ἦν δὲ θυγάτηρ μὲν Λιουΐου Δρούσου, ὃς ἦν τε τοῖς ἐκτεθεῖσιν ἐν τῷ λευκώματι ἐγεγόνει, καὶ ἑαυτὸν μετὰ τὴν ἐν Μακεδονίᾳ ἧτταν κατεχρήσατο· γυνὴ δὲ τοῦ Νέρωνος, μεθ' οὗ συνδιέφυγεν, ὥσπερ εἴρηται· καὶ ἐκύει γε ἐξ αὐτοῦ μῆνα ἕκτον. διστάζοντος οὖν τοῦ Καίσαρος, καὶ πυθομένου τῶν ποντιφίκων, εἰ οἱ ὅσιον ἐν γαστρὶ ἔχουσαν αὐτὴν ἀγαγέσθαι εἴη, ἀπεκρίναντο· ὅτι εἰ μὲν ἐν ἀμφιβόλῳ τὸ κύημα ἦν, ἀναβληθῆναι τὸν γάμον ἐχρῆν· ὁμολογουμένου δὲ αὐτοῦ, οὐδὲν κωλύει ἤδη αὐτὸν γενέσθαι. τάχα μέν που καὶ ὄντως ἐν τοῖς πατρίοις τοῦτο εὑρόντες, πάντως δ' ἄν, εἰ καὶ μὴ εὗρον αὐτό, εἰπόντες. ἐξέδωκε δὲ αὐτὴν αὐτὸς ὁ ἀνὴρ, ὥσπερ τις πατήρ. καί τι καὶ τοιοῦτον ἐν τῇ ἑστιάσει σφῶν συνηνέχθη· παιδίον τι τῶν ψιθύρων, οἷα αἱ γυναῖκες γυμνὰ ὡς πλήθει ἀθύρουσαι τρέφουσιν, ἰδὸν χωρὶς μὲν τὴν Λιουΐαν μετὰ τοῦ Καίσαρος, χωρὶς δὲ τὸν

Νέρωνα μεθ' ἑτέρου τινὸς κατακείμενον, προσῆλθέ τε αὐτῇ, καὶ ἔφη, τί ποιεῖς ἐνταῦθα, κυρία; ὁ γὰρ ἀνήρ σου (δείξας αὐτὸν) ἐκεῖ κατάκειται. ταῦτα μὲν οὖν οὕτως ἐπράχθη. συνοικοῦσα δὲ ἤδη ἡ γυνὴ τῷ Καίσαρι, τίκτει Κλαύδιον Δροῦσον Νέρωνα. καὶ αὐτὸν ὁ Καῖσαρ καὶ ἀνείλετο, καὶ τῷ πατρὶ ἔπεμψεν· αὐτὸ τοῦτο ἐς τὰ ὑπομνήματα ἐγγράψας, ὅτι Καῖσαρ τὸ γεννηθὲν Λιουΐᾳ τῇ ἑαυτοῦ γυναικὶ παιδίον Νέρωνι τῷ πατρὶ ἀπέδωκε. καὶ ἐκεῖνος τελευτῶν οὐ πολλῷ ὕστερον, ἐπίτροπον καὶ τούτῳ καὶ τῷ Τιβερίῳ αὐτὸν τὸν Καίσαρα κατέλιπεν. ὁ δ' οὖν ὅμιλος ἄλλα τε ἐπὶ τούτῳ πολλὰ διεθρύλλει, καὶ τοῖς εὐτυχοῦσι τρίμηνα παιδία γεννᾶσθαι ἔλεγεν· ὥστε καὶ ἐς παροιμίαν τὸ ἔπος προχωρῆσαι. ἐν μὲν δὴ τῇ πόλει ταῦτα ἐγίγνετο.

45. Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον ὁ Βογούας ὁ Μαῦρος ἐς τὴν Ἰβηρίαν, εἴτ' οὖν κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἀντωνίου, εἴτε καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ γνώμης πλεύσας, πολλὰ μὲν ἐλυμήνατο, πολλὰ δὲ καὶ ἀντέπαθε. καὶ ἐν τούτῳ τῶν οἴκοι τῶν περὶ τὴν Τίγγιν ἐπαναστάντων αὐτῷ, τῆς τε Ἰβηρίας ἐξέστη, καὶ τὴν οἰκείαν οὐκ ἐκομίσατο. οἵ τε γὰρ τὰ τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ πράσσοντες, καὶ ὁ Βόκχος προσγενόμενος αὐτοῖς, κρείττους αὐτοῦ ἐγένοντο. καὶ ἐκεῖνος μὲν πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἀπῆλθεν· ὁ δὲ δὴ Βόκχος τὴν βασιλείαν αὐτοῦ αὐτίκα τε κατέσχε, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ παρὰ τοῦ Καίσαρος ἐβεβαιώσατο· τοῖς τε Τιγγιτανοῖς τολιτεία ἐδόθη. ἐν δὲ τούτῳ, καὶ ἔτι πρότερον, καὶ ὁ Σέξτος ὅ, τε Καῖσαρ ἐπολέμησαν. οἷα

γὰρ οὐκ ἐθελονταὶ, οὐδὲ ἐκ προαιρέσεως, ἀλλὰ ἀναγκαστοὶ τὴν ὁμολογίαν πεποιημένοι, χρόνον οὐδένα αὐτῇ (ὡς εἰπεῖν) ἐνέμειναν, ἀλλ' εὐθὺς τὰς σπονδὰς λύσαντες διηνέχθησαν. ἔμελλον μὲν γὰρ που καὶ ἄλλως, εἰ καὶ μηδεμίαν σκῆψιν εὗρον, πολεμήσειν· αἰτίαι δ' οὖν αἵδε αὐτοῖς ἐγένοντο. ὁ Μηνᾶς ἐν τῇ Σαρδοῖ καὶ τότε ἔτι καθάπερ τις στρατηγὸς ὤν, ὑπωπτεύθη τε ὑπὸ τοῦ Σέξστου, διὰ τὴν τοῦ Ἐλένου ἄφεσιν, καὶ ὅτι καὶ τῷ Καίσαρι ἐκοινολόγητο· καί πη καὶ ὑπὸ τῶν ὁμοίων φθόνῳ τῆς δυναστείας διεβλήθη. κἀκ τούτου μεταπεμφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, πρόφασιν ὅπως περί τε τοῦ σίτου καὶ περὶ τῶν χρημάτων ὧν διῳκήκει ἀπολογήσηται, οὐχ ὑπήκουσεν· ἀλλὰ τοὺς μὲν εἰς τοῦτο πεμφθέντας συλλαβὼν ἀπέκτεινε, πρὸς δὲ τὸν Καίσαρα προκηρυκευσάμενος, τήν τε νῆσον αὐτῷ καὶ τὸ ναυτικὸν, τό, τε ἄλλο στράτευμα, καὶ ἑαυτὸν παρέδωκε. καὶ αὐτὸν ἐκεῖνος ἀσμένως ἰδὼν, ἐπειδὴ καὶ τὸν Σέξστον τούς τε αὐτομολοῦντας παρὰ τὰ συγκείμενα ὑποδέχεσθαι, καὶ ναυπηγίαν τριηρῶν ποιεῖσθαι, ἔν τε τῇ Ἰταλίᾳ φρουρὰς ἔχειν ἔλεγεν, οὔτε ἐξέδωκεν ἐξαιτηθέντα, καὶ προσέτι καὶ ἐν τιμῇ μεγάλῃ ἦγαγε· δακτυλίοις τε χρυσοῖς ἐκόσμησε, καὶ ἐς τὸ τῶν ἱππέων τέλος ἐσέγραψε. τὸ δὲ δὴ τῶν δακτυλίων τοιόνδε ἐστίν· οὐδενὶ τῶν πάλαι Ῥωμαίων, οὐχ ὅτι τῶν δουλευσάντων ποτὲ, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἐν ἐλευθέρῳ γένει τραφέντων, δακτυλίοις χρυσοῖς, πλὴν τῶν τε βουλευτῶν καὶ τῶν ἱππέων, χρῆσθαι, ὥσπερ εἴρηταί μοι, ἔξῆν. καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἐξελευθέροις, οἷς ἂν

Νέρωνα μεθ' ἑτέρου τινὸς κατακείμενον, προσῆλθέ τε αὐτῇ, καὶ ἔρη, τί ποιεῖς ἐνταῦθα, κυρία; ὁ γὰρ ἀνήρ σου (δείξας αὐτὸν) ἐκεῖ κατάκειται. ταῦτα μὲν οὖν οὕτως ἐπράχθη. συνοικοῦσα δὲ ἤδη ἡ γυνὴ τῷ Καίσαρι, τίκτει Κλαύδιον Δροῦσον Νέρωνα. καὶ αὐτὸν ὁ Καῖσαρ καὶ ἀνείλετο, καὶ τῷ πατρὶ ἔπεμψεν· αὐτὸ τοῦτο ἐς τὰ ὑπομνήματα ἐγγράψας, ὅτι Καῖσαρ τὸ γεννηθὲν Λιουΐᾳ τῇ ἑαυτοῦ γυναικὶ παιδίον Νέρωνι τῷ πατρὶ ἀπέδωκε. καὶ ἐκεῖνος τελευτῶν οὐ πολλῷ ὕστερον, ἐπίτροπον καὶ τούτῳ καὶ τῷ Τιβερίῳ αὐτὸν τὸν Καίσαρα κατέλιπεν. ὁ δ' οὖν ὅμιλος ἄλλα τε ἐπὶ τούτῳ πολλὰ διεθρύλλει, καὶ τοῖς εὐτυχοῦσι τρίμηνα παιδία γεννᾶσθαι ἔλεγεν· ὥστε καὶ ἐς παροιμίαν τὸ ἔπος προχωρῆσαι. ἐν μὲν δὴ τῇ πόλει ταῦτα ἐγίγνετο.

45. Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον ὁ Βογούας ὁ Μαῦρος ἐς τὴν Ἰβηρίαν, εἴτ' οὖν κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἀντωνίου, εἴτε καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ γνώμης πλεύσας, πολλὰ μὲν ἐλυμήνατο, πολλὰ δὲ καὶ ἀντέπαθε. καὶ τούτῳ τῶν οἴκοι τῶν περὶ τὴν Τίγγιν ἐπαναστάντων αὐτῷ, τῆς τε Ἰβηρίας ἐξέστη, καὶ τὴν οἰκείαν οὐκ ἐκομίσατο. οἵ τε γὰρ τὰ τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ πράσσοντες, καὶ ὁ Βόκχος προσγενόμενος σφίσι, κρείττους αὐτοῦ ἐγένοντο. καὶ ἐκεῖνος μὲν πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἀπῆλθεν· ὁ δὲ δὴ Βόκχος τὴν βασιλείαν αὐτοῦ αὐτίκα τε κατέσχε, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ παρὰ τοῦ Καίσαρος ἐβεβαιώσατο· τοῖς τε Τιγγιτάνοις πολιτεία ἐδόθη. ἐν δὲ τούτῳ, καὶ ἔτι πρότερον, καὶ ὁ Σέξτος ὅ, τε Καῖσαρ ἐπολέμησαν. οἷα

γὰρ οὐκ ἐθελονταὶ, οὐδὲ ἐκ προαιρέσεως, ἀλλὰ ἀναγκαστοὶ τὴν ὁμολογίαν πεποιημένοι, χρόνον οὐδένα αὐτῇ (ὡς εἰπεῖν) ἐνέμειναν, ἀλλ' εὐθὺς τὰς σπονδὰς λύσαντες διηνέχθησαν. ἔμελλον μὲν γάρ που καὶ ἄλλως, εἰ καὶ μηδεμίαν σκῆψιν εὗρον, πολεμήσειν· αἰτίαι δ' οὖν αἵδε αὐτοῖς ἐγένοντο. ὁ Μηνᾶς ἐν τῇ Σαρδοῖ καὶ τότε ἔτι καθάπερ τις στρατηγὸς ὢν, ὑπωπτεύθη τε ὑπὸ τοῦ Σέξτου, διὰ τὴν τοῦ Ἐλένου ἄφεσιν, καὶ ὅτι καὶ τῷ Καίσαρι ἐκοινολόγητο· καί πη καὶ ὑπὸ τῶν ὁμοίων φθόνῳ τῆς δυναστείας διεβλήθη. κἀκ τούτου μεταπεμφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, πρόφασιν ὅπως περί τε τοῦ σίτου καὶ περὶ τῶν χρημάτων ὧν διῳκήκει ἀπολογήσηται, οὐχ ὑπήκουσεν· ἀλλὰ τοὺς μὲν εἰς τοῦτο πεμφθέντας συλλαβὼν ἀπέκτεινε, πρὸς δὲ τὸν Καίσαρα προκηρυκευσάμενος, τήν τε νῆσον αὐτῷ καὶ τὸ ναυτικὸν, τό, τε ἄλλο στράτευμα, καὶ ἑαυτὸν παρέδωκε. καὶ αὐτὸν ἐκεῖνος ἀσμένως ἰδὼν, ἐπειδὴ καὶ τὸν Σέξστον τούς τε αὐτομολοῦντας παρὰ τὰ συγκείμενα ὑποδέχεσθαι, καὶ ναυπηγίαν τριηρῶν ποιεῖσθαι, ἔν τε τῇ Ἰταλίᾳ φρουρὰς ἔχειν ἔλεγεν, οὔτε ἐξέδωκεν ἐξαιτηθέντα, καὶ προσέτι καὶ ἐν τιμῇ μεγάλῃ ἤγαγε· δακτυλίοις τε χρυσοῖς ἐκόσμησε, καὶ ἐς τὸ τῶν ἱππέων τέλος ἐσέγραψε. τὸ δὲ δὴ τῶν δακτυλίων τοιόνδε ἐστίν· οὐδενὶ τῶν πάλαι Ῥωμαίων, οὐχ ὅτι τῶν δουλευσάντων ποτὲ, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἐν ἐλευθέρῳ γένει τραφέντων, δακτυλίοις χρυσοῖς, πλὴν τῶν τε βουλευτῶν καὶ τῶν ἱππέων, χρῆσθαι, ὥσπερ εἴρηταί μοι, ἔξῆν. καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἐξελευθέροις, οἷς ἂν

οὔτε τοῖς κατελθοῦσι τὰ ὁμολογηθέντα ἐγίγν
πεμψε Μενεκράτην ἐς τὴν Ἰταλίαν, ἐξελεύθε
αὐτὸν ἑαυτοῦ ὄντα, καὶ δι' ἐκείνου ἄλλα
Καμπανίας καὶ Οὐόλτουρνον ἐπόρθησεν.
Καῖσαρ μαθὼν τοῦτο, τά τε γραμματεῖα
συμβάσεως ἀνείλετο παρὰ τῶν ἀειπαρθένω
τὸν Ἀντώνιον τόν τε Λέπιδον μετεπέμψατο.
τῷ Λέπιδος μὲν οὐκ εὐθὺς ὑπήκουσεν· Ἀντ
ἦλθε μὲν ἐς τὸ Βρεντέσιον, (ἐν γὰρ τῇ Ἑλ
ἐτύγχανεν ἔτι) πρὶν δὲ ἢ συμμίξαι τῷ Καί
Τυρσηνίᾳ ὄντι, δείσας, ὅτι λύκος ἔς τε τὸ
γιον αὐτοῦ ἐσῆλθε, καὶ στρατιώτας ἔφθειρεν
Ἑλλάδα αὖθις, πρόφασιν τὰ τῶν Πάρθων ἀ
πείγοντα ποιησάμενος, ἀνέπλευσε. πρὸς οὗ
ὁ Καῖσαρ, εἰ καὶ ταμάλιστα ἐγκαταλελεῖφ
αὐτοῦ, ὅπως μόνος τῷ πολέμῳ συσχεθῇ, ἐ
ἀλλ' οὔτι γε καὶ φανερῶς ὠργίζετο. ὁ δὲ δὴ
ἐθρύλλει τε ὡς μὴ δικαιοῦντος τοῦ Ἀντωνίου
καὶ προθυμότερον τῶν προκειμένων εἴχετο.

αὐτῇ νῆες μὲν πλείους τοῦ Καίσαρος, ἅτε πρὸς θαλασσουργοὺς ἀντικαθισταμένου, ἀπώλοντο· ὁ δὲ δὴ Μενεκράτης, τῷ Μηνᾷ συμπεσὼν ἐκ φιλονεικίας, καὶ φθαρεὶς, ἀντίῤῥοπον τὴν συμφορὰν τῷ Σέξτῳ παρέσχε· καὶ διὰ τοῦτο οὔτε ἐκεῖνος προσεποιήσατό τι τῆς νίκης, καὶ ὁ Καῖσαρ παρεμυθεῖτο ἑαυτὸν τῆς ἥττης.

47. Καὶ (ἔτυχε γὰρ ἐν τῷ Ῥηγίῳ τὸν χρόνον τοῦτον ὤν) δείσαντες οἱ Σέξστειοι μὴ καὶ ἐς τὴν Σικελίαν περαιωθῇ, καί τι καὶ πρὸς τὸν τοῦ Μενεκράτους θάνατον ἀθυμήσαντες, ἀπῆραν ἐκ τῆς Κύμης. ὁ οὖν Σαβῖνος ἐπιδιώκων αὐτοὺς, μέχρι μὲν Σκυλλαίου τοῦ τῆς Ἰταλίας ἀκρωτηρίου ἀπόνως ἦλθε· περιβαλόντι δ' αὐτῷ ἐκεῖνο, ἄνεμος μέγας προσπεσὼν, πολλὰς τῶν νεῶν τὰς μὲν πρὸς τὴν ἄκραν προσήραξε, τὰς δὲ καὶ μετεώρους κατέδυσε, πάσας δὲ τὰς λοιπὰς διεσκέδασε. πυθόμενος οὖν τοῦτο ὁ Σέξτος, ἔπεμψεν ἐπ' αὐτὰς τὸ ναυτικὸν, Ἀπολλωφάνει προστάξας. καὶ ὃς εὑρὼν τὸν Καίσαρα ταύτῃ που παραπλέοντα, ἵνα μετὰ τοῦ Σαβίνου ἐς τὴν Σικελίαν διαβάλῃ, ἐπ' αὐτὸν ἦξε· κἀκ τούτου ἐκεῖνος τάς τε ναῦς συνορμίσας, καὶ τοὺς ὁπλίτας ἐπ' αὐτῶν παρατάξας, τὸ μὲν πρῶτον πάνυ γενναίως αὐτὸν ἀπεκρούσατο. αἵ τε γὰρ νῆες ἀντίπρωροι τεταγμέναι, οὐδεμίαν οἱ ἀσφαλῆ ἐμβολὴν ποιήσασθαι ἐπέτρεπον, ἀλλ' οἷα καὶ παχύτεραι καὶ ὑψηλότεραι οὖσαι, πλεῖον τοὺς πλησιάσαντας ἔβλαπτον, καὶ οἱ ὁπλῖται ἐς χεῖρας σφίσιν ἰόντες, πολὺ κρείττους ἐγίγνοντο. ἔπειτα δὲ τοῦ Ἀπολλωφάνους, τοὺς μὲν

τραυματίας, τούς τε ἀεὶ πονουμένους, ἐς ἑτέρας ναυς ἐπιτεταγμένας οἱ μετεκβιβάζοντος ἐξ ἀνακρούσεως, ἄλλους δὲ ἀκραιφνεῖς μεταλαμβάνοντος, καὶ τοὺς τε πρόσπλους συνεχεῖς ποιουμένου, καὶ πυρφόροις βέλεσι χρωμένου, ἐτράπετο, καὶ πρὸς τὴν γῆν καταφυγὼν καθωρμίσατο. καὶ ἐπειδὴ καὶ ὡς οἱ ἐναντίοι σφίσιν ἐνέκειντο, τάς τε ἀγκύρας τινὲς ἐξαίφνης ἀπέκοψαν, καὶ ἐς αὐτοὺς ἀπροσδόκητοι ἀντεξώρμησαν. καὶ τοῦτό τε ἐπέσχε, μὴ πάσας τὰς ναῦς τὸν Ἀπολλωφάνη τὰς μὲν καταπρῆσαι, τὰς δ' ἀναθήσασθαι, καὶ ὅτι νὺξ τῷ ἔργῳ ἐπεγένετο.

48. Τούτου δὲ τοιούτου συμβάντος, ἄνεμός τις τῇ ὑστεραίᾳ ἐξαίσιος τῷ τε Καίσαρι καὶ τῷ Σαβίνῳ καθ' ἓν ὁρμοῦσιν ἐπιπεσών, σμικρὸν τὸ πρότερον πάθος αὐτῶν ἀπέφηνε. καὶ τὸ μὲν τοῦ Σαβίνου ναυτικὸν ἧττον ἐπόνησεν. ὁ γὰρ Μηνᾶς, ἅτε ἐκ πολλοῦ θαλαττουργὸς ὤν, τόν τε χειμῶνα προείδετο, καὶ ἐς τὸ πέλαγος εὐθὺς τὰς ναῦς ἀνώρμισε, καὶ αὐτὰς ἀγκύραις χαλαραῖς, ἵνα μὴ τὰ σχοινία τεινόμενα διαῤῥαγῇ, διαλαβών, πρὸς αὐτὸν τὸν ἄνεμον ἀντῇρέ τε, καὶ οὕτως οὔτε τι σχοινίον ἔτεινε, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἀεὶ ἔμενε, πᾶν ὅσον ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἀπεωθεῖτο, ἐκ τῆς εἰρεσίας ἀνακωχεύων. οἱ δ' ἕτεροι, ἅτε τῇ προτεραίᾳ δεινῶς τεταλαιπωρηκότες, καὶ τὰ θαλάττια μηδέπω ἀκριβῶς εἰδότες, πρός τε τὴν γῆν ἐγγὺς οὖσαν ἐξεβράσθησαν, καὶ πολλὰς ναῦς ἀπέβαλον. ἥ τε νὺξ ὥσπερ πρότερον οὐκ ἐλάχιστα αὐτοῖς ἐβεβοηθήκει, οὕτω τότε ἐς τὰ μάλιστα ἐλυμήνατο. ὁ γὰρ ἄνεμος καὶ δι' αὐτῆς πολὺς γενόμε-

νος, ἀπερρήγνυ τε ἀπὸ τῶν ἀγκυρῶν τὰ σκάφη, καὶ πρὸς τὰς πέτρας ἐξεώθει. καὶ ἐκεῖνά τε οὕτω διώλλυτο, καὶ οἱ ναῦται οἵ τε ἐπιβάται, μήτε προϊδεῖν τι ὑπὸ τοῦ σκότους, μήτ' ἐπακοῦσαι, διὰ τὸν θόρυβον, καὶ διὰ τὴν ἠχὼ τὴν ἐκ τῶν ὀρῶν, ἄλλως τε καὶ τοῦ πνεύματος ἀντιπαταγοῦντος σφίσι, δυνάμενοι, μάτην προσαπώλλυντο. καὶ διὰ τοῦτο ὅ, τε Καῖσαρ τῆς μὲν Σικελίας ἀπέγνω, τῆς δ' ἠπείρου τῆς παραθαλασσίας φυλακὴν ἀγαπητῶς ἐποιήσατο. καὶ ὁ Σέξτος ἔτι καὶ μᾶλλον ἤρθη, καὶ τοῦ τε Ποσειδῶνος υἱὸς ὄντως ἐπίστευεν εἶναι, καὶ στολὴν κυανοειδῆ ἐνεδύσατο. ἵππους τε (καὶ ὥς γέ τινες φασι) καὶ ἄνδρας ἐς τὸν πορθμὸν ζῶντας ἐνέβαλε. καὶ αὐτὸς μὲν τὴν Ἰταλίαν ἦγε καὶ ἔφερεν, ἐς δὲ Λιβύην τὸν Ἀπολλωφάνην ἔπεμψε. καὶ τοῦτον μὲν ὁ Μηνᾶς ἐπιδιώξας καὶ καταλαβὼν ἐκάκωσε. μεθισταμένων δὲ τῶν περὶ τὴν Σικελίαν νησιωτῶν πρὸς τὸν Σέξτον, ὁ Καῖσαρ τοὺς Λιπαραίους προκατέλαβε, καὶ ἔκ τε τῆς νήσου ἐξανέστησε, καὶ ἐς Καμπανίαν ἐκόμισε, καὶ ἐκεῖ ἐν Νεαπόλει κατοικεῖν, μέχρι οὗ ἂν πόλεμος ᾖ, ἠνάγκασε.

49. Κἀν τούτῳ πλοῖά τε κατὰ πᾶσαν, ὡς εἰπεῖν, τὴν Ἰταλίαν ἐναυπηγεῖτο· καὶ ἐρέτας τὰ μὲν πρῶτα παρὰ τῶν φίλων, ὡς καὶ ἑκόντων διδόντων, ἔπειτα δὲ καὶ παρὰ τῶν ἄλλων τῶν τε βουλευτῶν καὶ τῶν ἱππέων, τῶν τε δημοτῶν τῶν εὐπόρων, δούλους συνέλεγεν, ὁπλίτας τε κατελέγετο, καὶ χρήματα παρά τε τῶν πολιτικῶν, καὶ παρὰ τῶν συμμάχων, τῶν τε ὑπηκόων, τῶν τε ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τῶν ἔξω πάντων,

ἤθροιζε. καὶ τόν τε ἐνιαυτὸν τοῦτόν τε καὶ ὕστερον ἐς τε τὴν ναυπηγίαν τῶν νεῶν, καὶ ἐς τὴν ἄθροισιν τήν τε ἄσκησιν τῶν ἐρετῶν κατανάλωσεν, αὐτὸς μὲν ἐφορῶν καὶ διατάττων ταῦτά τε καὶ τὰ ἄλλα τά τε ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τὰ ἐν τῇ Γαλατίᾳ· (κίνησις γάρ τις παρ' αὐτοῖς ἐγένετο·) τῷ δ' Ἀγρίππᾳ τὴν τοῦ ναυτικοῦ παρασκευὴν ἐγχειρίσας. τοὺς γὰρ Γαλάτας αὐτὸν τοὺς νεωτερίσαντας προσπολεμούμενον, ὅτε περ καὶ τὸν Ῥῆνον δεύτερος δὴ Ῥωμαίων ἐπὶ πολέμῳ διέβη, μετεπέμψατο, καὶ τῇ τε δόσει τῶν νικητηρίων ἐτίμησε, καὶ ἐκπονῆσαι ἐξασκῆσαί τε τὸ ναυτικὸν ἐκέλευσε. καὶ ὃς (ὑπάτευε δὲ μετὰ Λουκίου Γάλλου) τὰ μὲν ἐπινίκια οὐκ ἔπεμψεν, αἰσχρὸν εἶναι νομίσας, τοῦ Καίσαρος κακῶς πεπραγότος, γαυρωθῆναι· τὸ δὲ δὴ ναυτικὸν πάνυ προθύμως ἐξειργάσατο. ἐγίγνετο μὲν γὰρ ἐν πάσῃ τῇ παραθαλασσίῳ Ἰταλίᾳ τὰ σκάφη· ὡς δ' οὐδεὶς αἰγιαλὸς ἐγκαθορμίσασθαι αὐτοῖς ἀσφαλὴς εὑρίσκετο, (ἀλίμενα γὰρ ἔτι καὶ τότε τὰ πλείω τῆς ἠπείρου ταύτης ἦν) ἔργον μεγαλοπρεπὲς καὶ ἐνενόησε καὶ ἐξεποίησεν· ὃ ἐγὼ διὰ πλειόνων ἐξηγησάμενος, ἐκεῖνό τε ἐπιδείξω τῷ λόγῳ, καὶ τἄλλα τὰ κατ' αὐτὸ νῦν ὄντα.

50. Ἐν τῇ Κύμῃ τῇ Καμπανίδι χωρίον τι μεταξὺ Μισηνοῦ καὶ Ποντεόλων μηνοειδές ἐστιν· ὄρεσί τε γὰρ σμικροῖς καὶ ψιλοῖς, πλὴν βραχέων, περιείληπται, καὶ θάλασσαν τριπλῆν κολπώδη ἔχει. ἡ μὲν γὰρ ἔξω τε καὶ πρὸς ταῖς πόλεσίν ἐστιν, ἡ δ' ὀλίγῃ διαφυῇ ἀπ' αὐτῆς διείργεται· ἄλλη ἐν αὐτῷ τῷ μυχῷ λιμνώδης ὁρᾶται. καὶ καλεῖται αὕτη μὲν,

Ἀουερνὶς, ἡ δὲ μέση, Λευκρηνίς. ἡ γὰρ ἔξω τοῦ Τυρσηνικοῦ οὖσα, ἐς ἐκεῖνο καὶ τὴν ἐπωνυμίαν τελεῖ. ἐν ταύτῃ δὴ τῇ θαλάσσῃ τῇ ἐντὸς ἑκατέρας, στενοῖς τότε εἴσπλοις τὸ διεῖργον τὴν Λευκρηνίδα ἀπὸ τοῦ πελάγους ἐπ' ἀμφότερα παρ' αὐτὴν τὴν ἤπειρον ὁ Ἀγρίππας συντρήσας, λιμένας ναυλοχωτάτους ἀπέδειξεν. ἐργαζομένων δ' αὐτῶν, εἰκών τις ὑπὲρ τῆς Ἀουερνίδος (εἴτ' οὖν τῆς Καλυψοῦς, ἢ τὸ χωρίον ἀνατιθέασιν, ἐς ὃ καὶ τὸν Ὀδυσσέα ἐσπλεῦσαι λέγουσιν, εἴτε καὶ ἑτέρας τινὸς ἡρωΐνης οὔσα) ἱδρῶτος, ὥσπερ τι σῶμα ἀνθρώπινον, ἀνεπλήσθη. καὶ τοῦτο μὲν ὅπη ποτὲ συμβαίνει, οὐκ ἔχω εἰπεῖν· τὰ δ' ἄλλα ὅσα ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ ἀξιαφήγητα ἐθεασάμην, φράσω.

51. Τὰ ὕρη ταῦτα πρὸς ταῖς ἔνδον θαλάσσαις ὄντα, πηγὰς πυρός τε ἅμα πολλοῦ καὶ ὕδατος συμμιγοῦς ἔχει· καὶ αὐτὸ μὲν καθ' ἑαυτὸ ἑκάτερον οὐδαμοῦ εὑρίσκεται, (οὔτε γὰρ πῦρ αὐτό, οὔθ' ὕδωρ ψυχρὸν αὐτὸ φαίνεται) ἐκ δὲ δὴ τῆς ὁμιλίας σφῶν τό, τε ὕδωρ θερμαίνεται, καὶ τὸ πῦρ ὑγραίνεται· καὶ ἐκεῖνο μὲν πρὸς τὴν θάλασσαν διὰ τῶν προπόδων ἐς τὰς δεξαμενὰς χωρεῖ· τὴν δ' ἀτμίδα αὐτοῦ ἔς τε οἰκήματα μετέωρα διὰ σωλήνων ἀνάγουσι, κἀνταῦθα αὐτῇ πυριῶνται. ὅσα γὰρ ἂν ἐπὶ πλεῖον ἀπό τε τῆς γῆς καὶ ἀπὸ τοῦ ὕδατος ἀναδράμῃ, ξηροτέρα γίγνεται. κατασκευαί τε οὖν περὶ ἀμφότερα πολυτελεῖς ἤσκηνται, καὶ ἔστιν ἔς τε βίου διαγωγὴν καὶ ἐς ἄκεσιν ἐπιτηδειότατα. ταῦτά τε οὖν τὸ ὄρος ἐκεῖνο, καὶ προσέτι καὶ γῆς φύσιν τοιάνδε παρέχεται· τοῦ

πυρὸς τὸ μὲν καίειν οὐκ ἔχοντος, (ὑπὸ γὰρ τῆς τοῦ ὕδατος συνουσίας πᾶν τὸ φλογῶδες αὐτοῦ σβέννυται) διακρίνειν δὲ δὴ καὶ διατήκειν τὰ προστυχόντα οἷ καὶ ὡς δυναμένου, συμβαίνει τῆς γῆς τὸ μὲν λιπαρὸν ἐκτήκεσθαι ὑπ' αὐτοῦ, τὸ δὲ τραχὺ καὶ ὀστῶδες, ὡς εἰπεῖν, ὑπολείπεσθαι. σηραγγώδεις τε οὖν οἱ ὄγκοι ἐξ ἀνάγκης γίγνονται, καὶ αὐχμῷ μὲν δοθέντες, ἐς κόνιν διαλύονται, ὕδατι δὲ σὺν κονίᾳ φυραθέντες, συνίστανται· καὶ ἐφ' ὅσον γ' ἂν ἐν τῷ ὑγρῷ ὦσι, πήγνυνταί τε καὶ πετροῦνται. αἴτιον δὲ, ὅτι τὸ μὲν κραῦρον αὐτῶν ὑπὸ μὲν τοῦ πυρὸς ὁμοφυοῦς οἱ ὄντος ἐπιτείνεταί τε καὶ θραύεται, τῇ δὲ δὴ συμμίξει τῆς νοτίδος ἀναψύχεται· κἄκ τούτου εἴσω διὰ παντὸς συμπιληθὲν, ἄλυτον γίγνεται. τοιαῦται μὲν αἱ Βάϊαι (οὕτω γὰρ ὁ χῶρος καλεῖται) τυγχάνουσι. καὶ ἐς αὐτὰς τότε ὁ Ἀγρίππας, ἐπειδὴ τάχιστα τοὺς εἴσπλους ἐξεποίησε, τάς τε ναῦς καὶ τοὺς ἐρέτας ἤθροισε· καὶ τὰς μὲν κατέφραττε, τοὺς δὲ ἐπὶ ἰκρίων ἐρέττειν ἤσκει.

52. Οἱ δὲ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐταράττοντο μὲν καὶ ὑπὸ σημείων. ἄλλα τε γὰρ συχνὰ σφίσιν ἐσηγγέλθη, καὶ ὅτι δελφῖνες πολλοὶ περὶ τὴν Ἀσπίδα τὴν τῆς Ἀφρικῆς πόλιν ἐμαχέσαντό τε ἀλλήλοις, καὶ διεφθάρησαν· καί τι καὶ αὐτοῦ πρὸς τῷ ἄστει αἷμα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ῥυὲν ὄρνιθες διεφόρησαν· ἐπειδή τε ἐν τῇ πανηγύρει τῇ τῶν Ῥωμαίων οὐδεὶς τῶν βουλευτῶν ἐν τῷ Καπιτωλίῳ, ὥσπερ εἰώθιστο, εἱστιάθη, ἐν τέρατος λόγῳ καὶ τοῦτ' ἔλαβον. τό, τε τῇ Λιουΐᾳ συμβὰν, ἐκείνῃ μὲν καθ' ἡδονὴν ἐγένετο, τοῖς δ' ἄλλοις δεῦς

ἐνεποίησε. λευκὴν γὰρ ὄρνιθα, κλώνιον δάφνης ἐγκάρπου φέρουσαν, ἀετὸς εἰς τὸν κόλπον αὐτῆς ἐνέβαλε, καὶ (ἐδόκει γὰρ οὐ σμικρὸν τὸ σημεῖον εἶναι) τήν τε ὄρνιθα ἐν ἐπιμελείᾳ ἦγε, καὶ τὴν δάφνην ἐφύτευσε. καὶ ἡ μὲν, ῥιζωθεῖσα ηὔξησεν, ὥστε καὶ τοῖς τὰ ἐπινίκια μετὰ τοῦτο πέμψασιν ἐπὶ πλεῖστον ἐξαρκέσαι· ἥ τε Λιουΐα ἐγκολπώσασθαι καὶ τὴν τοῦ Καίσαρος ἰσχὺν, καὶ ἐν πᾶσιν αὐτοῦ κρατήσειν ἔμελλε.

53. Τοὺς δὲ δὴ ἄλλους τοὺς ἐν τῇ πόλει ταῦτά τε καὶ αἱ διαλλαγαὶ τῶν ἀρχόντων ἰσχυρῶς ἐτάρασσον. οὐ γὰρ ὅπως οἵ τε ὑπατοι καὶ οἱ στρατηγοὶ, ἀλλὰ καὶ οἱ ταμιεῖαι ἐπ' ἀλλήλοις ἀντικαθίσταντο· καὶ τοῦτ' ἐπὶ χρόνον ἐγένετο. αἴτιον δὲ, ὅτι πάντες οὐχ οὕτως ἵν' οἶκοι ἐπὶ πλεῖον ἄρξωσιν, ὡς ἵνα ἐν τοῖς ἄρξασιν, ἀριθμῶνται, καὶ ἀπ' αὐτοῦ καὶ τὰς τιμὰς καὶ τὰς δυνάμεις τὰς ἔξω λαμβάνειν ἐσπούδαζον. οὔκουν οὐδὲ ἐς ῥητὸν ἔτι τινὲς χρόνον ἠροῦντο, ἀλλ' ὥστε ἐπιβῆναί τι τοῦ ὀνόματος τῆς ἀρχῆς, καὶ ἀποστῆναι ὅταν τοῖς τὸ κράτος ἔχουσι δόξῃ. καὶ πολλοί γε ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἑκάτερον ἔπραξαν· εἰσὶ δὲ οἳ καὶ παντάπασι τὰς ἀρχὰς ὑπὸ πενίας ἐγκατέλιπον. τῶν γὰρ σὺν τῷ Σέξτῳ τότε ὄντων, ὡς καὶ κατὰ δίκην δή τινα ἀτιμασθέντων, οὐ μνημονεύσω. βουλευομένου δ' οὖν καὶ Μάρκου τινὸς Ὀππίου, ἀγορανομίας ὑπ' ἀπορίας (ἐκ γὰρ τῶν ἐπικεκηρυγμένων καὶ αὐτὸς καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἦν) ἐκστῆναι, τὸ πλῆθος οὐκ ἐπέτρεψεν, ἀλλ' ἔς τε τὰ ἄλλα τὰ πρὸς τὸν βίον ἀναγκαῖα, καὶ ἐς τὸ τῆς ἀρχῆς

ἀνάλωμα ἀργύριον αὐτῷ συνεσήνεγκε. καὶ λόγος γ
χει, καὶ τῶν κακούργων τινὰς ἐς αὐτὸ τὸ θέατρο
προσωπείοις, ὡς καὶ ὑποκρινομένους τὰ, ἐσελθόν
συγκαταβάλλειν τὰ χρήματα. καὶ ὁ μὲν οὕτω ζῶν τ
πὸ τοῦ δμίλου ἠγαπήθη, καὶ ἀποθανὼν οὐ πολλ
στερον, ἔς τε τὸ Ἄρειον πεδίον ἐκομίσθη, καὶ ἐκεῖ
ἐτάφη, καυθεὶς πρότερον. ἡ δὲ δὴ βουλή, ἀγανω
σασα τῇ πάσῃ τοῦ πλήθους περὶ αὐτὸν σπουδῇ
ὀστᾶ αὐτοῦ, ὡς οὐχ ὁσίως ἐν τῷ ἱερῷ χωρίῳ κε
να, ἀνείλετο, πεισθεῖσα τοῖς ποντίφιξι, καίπερ π
λοὺς ἄλλους ἐν αὐτῷ καὶ πρότερον καὶ μετὰ τα
θάψασα.

54. Κἀν τῷ αὐτῷ τούτῳ χρόνῳ καὶ ὁ Ἀντώ
ἦλθε μὲν ἐς τὴν Ἰταλίαν αὖθις ἐκ τῆς Συρίας, π
φασιν μέν, ὡς καὶ τοῦ Σεξστείου πολέμου διὰ
τοῦ Καίσαρος συμφορὰς μεθέξων· οὐ μέντοι
παρέμεινεν αὐτῷ, ἀλλ' ἅτε ἐς κατασκοπὴν αὐ
μᾶλλον, ἢ καὶ ἔργου τινὸς ἕνεκα ἀφιγμένος, ἐκ
μὲν ναῦς ἔδωκε, καὶ ἄλλας πέμψειν ὑπέσχετο, ὁ
ὧν ὁπλίτας ἀντέλαβεν· αὐτὸς δὲ ὡς καὶ ἐπὶ τ
Πάρθους στρατεύσων ἐπῆρε. πρὶν δὲ ἢ ἀποπ
αὐτὸν, ᾐτιάσαντο ἀλλήλους, πρότερον μὲν διὰ
ἑταίρων, ἔπειτα δὲ καὶ δι' ἑαυτῶν· καὶ (οὐ γάρ
σχολὴν πολεμῆσαι σφίσιν ἦγον) συνηλλάγησαν τ
πον τινά, τῆς Ὀκταουΐας ὀτιμάλιστα τοῦτο πρ
σούσης, καὶ ὅπως γε πλείοσι τοῖς τῆς συγγεν
συνδέσμοις συνέχοιντο. ὅ, τε γὰρ Καῖσαρ Ἀντὼ
τῷ τοῦ Ἀντωνίου υἱεῖ τὴν θυγατέρα, καὶ ἐκεῖνος
Δομιτίῳ, καίτοι τοῦ Καίσαρος ἀφαγεῖ τε γενομ

ν τοῖς ἀπολουμένοις ἐκτεθέντι, τὴν ἑαυτοῦ τὴν
; Ὀκταουΐας οἱ γεννηθεῖσαν ἐνηγγύησε. ταῦτά
α πρὸς ἀλλήλους ἐπλάσσοντο· οὐ γάρ πω καὶ
ειν τι αὐτῶν ἤμελλον, ἀλλ' ἐς τὴν χρείαν τῶν
ντων σφίσι πραγμάτων ὑπεκρίνοντο. ἀμέλει
ὴν Ὀκταουΐαν αὐτὴν εὐθὺς ἐκ τῆς Κερκύρας
ώνιος ἐς τὴν Ἰταλίαν, ἵνα δὴ μὴ συγκινδυνεύ-
τοῖς Πάρθοις πολεμοῦντι, ἀπέπεμψεν. οὐ μὴν
ν γε τῷ τότε ἐκεῖνά τε οὕτως ἔπραξαν, καὶ τὸν
ξστον τῆς τε ἱερωσύνης ἅμα καὶ τῆς ὑπατείας
ἀπεδέδεικτο, ἔπαυσαν· ἑαυτοῖς δὲ τὴν ἡγεμο-
ές ἄλλα ἔτη πέντε, ἐπειδὴ τὰ πρότερα ἐξεληλύ-
πέτρεψαν. καὶ μετὰ ταῦτα ὁ Ἀντώνιος μὲν ἐς
Συρίαν ἠπείγετο, Καῖσαρ δὲ ἐς τὸν πόλεμον
τατο. καὶ τὰ μὲν ἄλλα κατὰ γνώμην αὐτῷ ἐ-
· ὁ δὲ δὴ Μηνᾶς, ἄπιστός τε φύσει ὤν, καὶ
ὕ κρείττονος ἀεὶ θεραπεύων, καὶ προσέτι καὶ
ικτήσας ὅτι μηδεμίαν ἀρχὴν εἶχεν, ἀλλὰ τῷ
ῳ ὑπετέτακτο, πρὸς τὸν Σέξτον αὖθις ηὐτο-
εν. Ἐν μὲν οὖν τῷ χειμῶνι, ἐν ᾧ Λούκιός τε
ος καὶ Κόκκιος Νερούας ὑπάτευσαν, ταῦθ' ἑ
ἐγένετο.

ΤΩΝ

Δ Ι Ω Ν Ο Σ

ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΟ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ.

Haec insunt Libro XLIX. Romanae Historiae Dionis.

Quomodo Caesar Sextum Pompeium vicerit, et Lepidum de sua dignitate deiecerit. c. 1—18.

Vt Ventidius Pacorum superaverit, ac occiderit et Parthos trans Euphraten compulerit. c. 19—21.

Quemadmodum Antonius a Parthis superatus sit. c. 22—33.

Caesar quomodo Pannonios subegerit. c. 34—38.

Vt Antonius Artauasdem, Armeniae regem, in fraudem inductum, ceperit. c. 39—41.

De dedicatione porticus Pauli. c. 42.

Quomodo Mauritania, quae est circa Caesaream, in Romanorum potestatem venerit. c. 43. 44.

Haec gesta sunt annis quatuor, quorum consules,

ante C. N.	*V. C.*	
36.	*718.*	*L. Gellius L. F. Poplicola, et M. Cocceius Nerva.*
35.	*719.*	*L. Cornuficius L. F. et Sex. Pompeius Sex. F.*
34.	*720.*	*M. Antonius M. F. II. et L. Scribonius L. F. Libo.*
33.	*721.*	*Caesar, II, et Volcatius L. F. Tullus.*

Καῖσαρ δὲ ὡς τό, τε ναυτικὸν ἡτοίμαστο, καὶ τὸ ἔαρ ἐνέστη, ἦρέ τε ἐκ τῶν Βαΐων, καὶ παρὰ τὴν Ἰταλίαν ἐκομίζετο, ἐλπίδα οὐκ ἐλαχίστην ἔχων ἅπανταχόθεν πέριξ τὴν Σικελίαν περισχήσειν. αὐτός τε γὰρ πολλαῖς ναυσὶν ἐπέπλει, καὶ αἱ τοῦ Ἀντωνίου ἐς τὸν ποροθμὸν ἤδη παρῆσαν· ὅ, τε Λέπιδος, ἄκων μέν, ὑπέσχετο δ' οὖν αὐτῷ βοηθήσειν. μέγιστον δὲ τῷ τε ὕψει τῶν σκαφῶν καὶ τῇ παχύτητι τῶν ξύλων ἐθάρσει. ὑπερπάχη γὰρ καὶ ὑπερμεγέθη κατεσκευάσθη, ὥς τε ἐπιβάτας τε πλείστους ὅσους ἄγειν· (καὶ γὰρ πύργους ἔφερον, ὅπως ὥσπερ ἀπὸ τείχους ἐξ ὑπερδεξίων ἀγωνίζωνται·) καὶ αὐτὰ πρός τε τὰς ἐμβολὰς τῶν ἐναντίων ἀντέχειν, καὶ τοὺς ἐμβόλους αὖ-

τῶν, ἅτε καὶ βιαιοτέραν τὴν σύγκρουσιν πυνθανόμενον, ἀποστρέφειν. τοιούτοις μὲν λογισμοῖς ὁ Καῖσαρ ἐς τὴν Σικελίαν ἠπείγετο. καὶ αὐτῷ τὸ ἀκροτήριον τὸ Παλίνουρον ὀνομαζόμενον ὑπερβάλλοντι χειμὼν μέγας ἐπέπεσε· καὶ οὗτός τε πολλὰς ναῦς ἔφθειρε, καὶ ὁ Μηνᾶς ταραττομέναις ταῖς λοιπαῖς ἐπιγενόμενος, συχνὰς τὰς μὲν ἔκαυσε, τὰς δ' ἀνεδήσατο. εἰ δὲ μὴ αὖθις ἐπί τε τῇ ἀδείᾳ καὶ ἐπ' ἄλλαις τισὶν ἐλπίσι μετέστη, καὶ τριήρεις ψευδαυτομόλους δεξάμενος, πᾶν τὸ ναυτικὸν οὗ ἦρχε προέδωκε, διακενῆς ἂν καὶ τότε ὁ ἐπίπλους τῷ Καίσαρι ἐγένετο. τοῦτο δὲ ἔπραξεν, ὅτι οὐδὲ τῷ Λεπίδῳ πολεμῆσαι ὑπὸ τοῦ Σέξτου ἐπετράπη, καὶ πρὸς πάντα τἄλλα ὑπωπτεύετο. Καῖσαρ δὲ προσήκατο μὲν αὐτὸν καὶ τότε ἀσμενέστατα, οὐ μέντοι καὶ ἐπίστευσέ τι ἔτ' αὐτῷ. ὡς δ' οὖν τάς τε πεπονηκυίας ναῦς ἐπεσκευάσατο, καὶ τοὺς δούλους τοὺς τριηρίτας ἠλευθέρωσε, τούς τε περίνεως (πολλοὶ γὰρ φθειρομένων ἐν τῇ ναυαγίᾳ τῶν σκαφῶν ἀπεκολύμβησαν) ἐς τὸ τοῦ Ἀντωνίου ναυτικὸν ὀλιγανδροῦν κατέταξεν, ἔς τε Λιπάραν ἦλθε, κἀνταῦθα τόν τε Ἀγρίππαν καὶ τὰς ναῦς καταλιπών, ἐς τὴν ἤπειρον ἐκομίσθη, ἵνα καὶ τὸ πεζὸν ἐς τὴν Σικελίαν, ὅταν καιρὸς γένηται περαιώσῃ.

2. Μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Σέξτος, αὐτὸς μὲν Μεσσήνῃ ὑφώρμει, τὸν διάπλουν αὐτοῦ τηρῶν, δ' Ἀγρίππᾳ Δημοχάρην ἀνθορμεῖν ἐν Μύλαις ἐκέλευσεν. οὗτοι οὖν τὸ μὲν πλεῖστον τοῦ χρόνου, ποπειρώμενοι μὲν ἀλλήλων κατὰ τὸ παρεῖκον,

μέντοι καὶ ἐναποκινδυνεῦσαι παντὶ τῷ στόλῳ τολμῶντες, κατανάλωσαν· οὔτε γὰρ τὰς δυνάμεις ἀλλήλων ᾔδεσαν, καὶ πάντα πρός τε τὸ μεῖζον καὶ πρὸς τὸ φοβερώτερον παρ' ἀμφοτέροις περὶ τῶν ἑτέρων ἐλογοποιεῖτο. τέλος δὲ ὁ Ἀγρίππας, συνιεὶς ὅτι οὐ συμφέρει οἱ διατρίβειν, (οἱ γὰρ τοῦ Σέξτου, ἅτε ἐν τῇ οἰκείᾳ ναυλοχοῦντες, οὐδὲν ἐδέοντο σπεύδειν) τάς τε ἀρίστας τῶν νεῶν ἔλαβε, καὶ πρὸς κατασκοπὴν τοῦ τῶν ἐναντίων πλήθους ἐπὶ τὰς Μύλας ὥρμησε· καὶ ἐπειδὴ μήτε πάντας αὐτοὺς ἰδεῖν ἐδυνήθη, μήτ' ἀναχθῆναί τις αὐτῶν ἠθέλησε· κατεφρόνησεν αὐτῶν, καὶ ἐπανελθὼν παρεσκευάζετο ὡς καὶ πάσαις ταῖς ναυσὶ τῆς ὑστεραίας ἐπὶ τὰς Μύλας ἐπιπλευσούμενος. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ ὁ Δημοχάρης ἔπαθε. μόνας τε γὰρ τὰς ἀφικομένας ναῦς ὑποτοπήσας εἶναι, καὶ βραδύτατα αὐτὰς ὑπὸ τοῦ μεγέθους πλεούσας ἰδών, τόν τε Σέξτον τῆς νυκτὸς μετεπέμψατο, καὶ ἡτοιμάζετο ὡς καὶ αὐτῇ τῇ Λιπάρᾳ προσμίξων. ἡμέρα τε ὑπέφηνε, καὶ ἀμφότεροι ἅμα ὡς καὶ ἐπ' ἐλάττους σφῶν ἀλλήλους ὄντας ἔπλεον.

3. Ἐγγὺς δὲ δὴ γενόμενοι, καὶ παρὰ δόξαν πολὺ πλείους τοὺς ἐναντίους, ὧν ᾤοντο, εἶναι ἰδόντες ἑκάτεροι, τὰ μὲν πρῶτα ἐταράχθησαν ὁμοίως ἀμφότεροι, καί τινες καὶ πρύμναν ἐκρούσαντο. ἔπειτα δὲ τὴν φυγὴν τῆς μάχης μᾶλλον φοβηθέντες, καὶ ἐν μὲν ταύτῃ καὶ κρατήσειν ἀντελπίσαντες, ἐν δὲ ἐκείνῃ πασσυδὶ ἀπολέσθαι προσδοκήσαντες, ἀντεξώρμησαν, καὶ συμμίξαντες ἐναυμάχησαν. ἦσαν δὲ οἱ μέν, τῷ πλήθει τῶν νεῶν, οἱ δὲ, ταῖς ἐμπειρίαις τῶν ναυ-

τικῶν προφέροντες· καὶ τοῖς μὲν τό, τε ὕψος τῶν σκαφῶν, καὶ τὸ πάχος τῶν ἐπωτίδων, οἵ τε πύργοι συνῄροντο· τοὺς δ' ἑτέρους οἵ τε διέκπλοι ἀνέφερον, πρός τε τὴν ῥώμην τῶν τοῦ Καίσαρος ἐπιβατῶν ἡ τόλμα αὐτῶν ἀντήρκει. αὐτόμολοι γὰρ οἱ πλείους ἐκ τῆς Ἰταλίας ὄντες, ἀπονοίᾳ πολλῇ ἐχρῶντο. κἀκ τούτου πλεονεκτοῦντες ἅμα ἀλλήλων καὶ ἐλαττούμενοι, οἷς εἶπον, ἴσην τὴν ἰσχὺν ἐκ τοῦ τῶν ὑπαρχόντων σφίσιν ἀντιπάλου εἶχον· καὶ διὰ τοῦτο χρόνῳ καὶ ἀγχώμαλα ἐπὶ πλεῖστον ἠγωνίσαντο. οἵ τε γὰρ Σέξστειοι τοὺς μὲν ἄνδρας τοὺς ἐναντίους τῷ ῥοθίῳ ἐξέπλησσον, καί τινας ναῦς, ῥύμῃ τε σφίσι προσπίπτοντες, καὶ τὰς παρεξειρεσίας αὐτῶν ἀναῤῥηγνύντες, ἐτίτρωσκον· ἀπὸ δὲ δὴ τῶν πύργων ἐν τῇ προσμίξει βαλλόμενοι, καὶ χειρῶν ἐπιβολαῖς σιδηρῶν προσαρτώμενοι, οὐδὲν ἔλαττον ὧν ἔδρων ἔπασχον. καὶ οἱ Καισάρειοι ἐς χεῖρας μὲν σφίσιν ἰόντες, καὶ ἐς τὰς ναῦς σφῶν μετεκβαίνοντες, κρείττους ἐγίγνοντο. ἐκπηδώντων δὲ αὐτῶν ἐς τὴν θάλασσαν, ὁπότε βαπτίζοιντο, καὶ ἑτέρων σκαφῶν ῥᾳδίως, ἔκ τε τοῦ καλῶς νεῖν καὶ ἐκ τοῦ κούφως ἐσκευάσθαι, ἐπιβαινόντων, ἀντιῤῥόπως ἠλαττοῦντο. κἀν τούτῳ καὶ τῶν νεῶν ἥ τε τῆς ναυτιλίας τῶν ἑτέρων ὀξύτης ἰσοπαλὴς τῇ τῶν ἐναντίων βεβαιότητι, καὶ ἡ τούτων βαρύτης ἰσοστασία τῇ ἐκείνων λεπτότητι ἐγίγνετο.

4. Ὀψὲ δ' οὖν ποτε καὶ πρὸς νύκτα ἤδη οἱ τοῦ Καίσαρος ἐκράτησαν· οὐ μέντοι καὶ ἐπεδίωξάν τινα, ὡς μὲν ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ τὸ εἰκὸς συμβάλλεται, ὅτι μήτε καταλαβεῖν αὐτοὺς ἐδύναντο, καὶ ἐς τὴν γῆν,

βράχη ὧν ἄπειροι ἦσαν ἔχουσαν, ἐφοβήθησαν ἐξοκεῖλαι. ὡς δέ τινες λέγουσιν, ὁ Ἀγρίππας, ἅτε καὶ ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος, ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, μαχόμενος, ἐξαρκεῖν οἱ το τρέψαι τοὺς ἀντιπάλους ἠγεῖτο. καὶ γὰρ εἰώθει λέγειν πρὸς τοὺς πάνυ ἑταίρους, ὅτι οἱ πλείους τῶν ἐν ταῖς δυναστείαις ὄντων οὐδένα ἐθέλουσι κρείττω σφῶν εἶναι, ἀλλὰ τὰ μὲν πλείω, ὅσα γε καὶ πρόχειρον τὴν νίκην ἔχει, αὐτοὶ δι' ἑαυτῶν ποιοῦνται, τὰ δὲ δὴ χείρω καὶ ἀτοπώτερα ἄλλοις προστάττουσι. κἂν ἄρα ποτὲ τῶν ἀμεινόνων τι ἀναγκασθῶσι σφίσιν ἐπιτρέψαι, βαρύνονταί τε καὶ ἄχθονται τῇ εὐδοξίᾳ αὐτῶν. ἡττᾶσθαι μὲν γὰρ σφᾶς καὶ κακῶς πράττειν οὐκ εὔχονται, οὐ μέντοι καὶ παντελῶς τι καταπράξαντας, τὴν δόξαν αὐτοὺς λαβεῖν αἱροῦνται. δεῖν οὖν παρῄνει τὸν ἄνδρα τὸν σωθησόμενον, τῆς μὲν δυσχερείας αὐτὸν τῶν πραγμάτων ἀπαλλάττειν, τὴν δὲ δὴ κατόρθωσιν σφῶν ἐκείνοις φυλάσσειν. ἐγὼ δ' ὅτι μὲν ταῦθ' οὕτω πέφυκε, καὶ ὅτι ὁ Ἀγρίππας ἐπεμελεῖτο αὐτῶν, οἶδα, οὐ μὴν ἔν γε τῷ τότε παρόντι τοῦτ' αἴτιον τῆς οὐ διώξεως αὐτοῦ γράφω· οὐδὲ γὰρ οὐδ' εἰ πάνυ ἐβούλετο, οἷός τε ἦν ἐπισπέσθαι σφίσιν.

5. Ἐν ᾧ δ' οὖν ἡ ναυμαχία ἐγίγνετο, ὁ Καῖσαρ, ὡς τάχιστα τόν τε Σέξτον ἐκ τῆς Μεσσήνης ἀπεληλυθότα, καὶ τὸν πορθμὸν φυλακῆς ἔρημον ὄντα ᾔσθετο, τὸν μὲν καιρὸν τοῦ πολέμου οὐ παρέλιπεν, ἀλλ' εὐθὺς ἐπιβὰς τῶν Ἀντωνιείων νεῶν, πρὸς Ταυρομένιον ἐπεραιώθη. οὐ μὴν καὶ ἐν τύχῃ αὐτῷ ἐχρήσατο. πλέοντα μὲν γὰρ, οὐδ' ἀποβαίνοντα αὖ-

τὸν οὐδεὶς ἐκώλυσεν, ἀλλὰ καὶ πάνυ καθ' ἡσυχίαν τά τε ἄλλα καὶ τὸ στρατόπεδον ἐποιήσατο· ἐπεὶ δὲ ἥ τε ναυμαχία ἐγένετο, καὶ ὁ Σέξτος ἔς τε τὴν Μεσσήνην σπουδῇ ἀφίκετο, καὶ μαθὼν παρόντα αὐτὸν, ἄλλους τε διὰ ταχέων ἀκραιφνεῖς ἐς τὰς ναῦς ἀντενεβίβασε, καὶ ἐκείναις τε αὐτῷ ἅμα καὶ τοῖς ὁπλίταις κατὰ γῆν προσέμιξε· τούτοις μὲν οὐδ' ἐπεξῆλθεν, ἀναναχθεὶς δὲ, καταφρονήσει τῆς τε ὀλιγότητος τῶν ἐναντίων νεῶν, καὶ ὅτι καὶ προήττητο, τοῦ τε ναυτικοῦ τὸ πλεῖον ἀπέβαλε, καὶ αὐτὸς ὀλίγου προσδιεφθάρη. οὔκουν οὐδ' ἠδυνήθη πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ τοὺς ὄντας ἐν Σικελίᾳ διαφυγεῖν, ἀλλ' ἀγαπητῶς ἐς τὴν ἤπειρον ἀπεσώθη. καὶ αὐτὸς μὲν ἐν ἀσφαλεῖ ἦν· ὁρῶν δὲ τὸ στράτευμα ἐν τῇ νήσῳ ἀπειλημμένον, δεινῶς ἤχθετο· καὶ οὐ πρότερον ἀνεθάρσησε, πρὶν ἰχθύν τινα, ἐκ τῆς θαλάσσης αὐτόματον ἀναθορόντα, πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ προσπεσεῖν· ἐκ γὰρ τούτου πιστεύσας τοῖς μάντεσιν, εἰποῦσιν οἱ ὅτι δουλώσεται αὐτὴν, ἀνερρώσθη.

6. Καὶ ὁ μὲν τὸν Ἀγρίππαν σπουδῇ πρὸς τὴν ἐπικουρίαν αὐτῶν μετεπέμπετο, ἐκεῖνοι δὲ ἐπολιορκοῦντο. καὶ ἐπειδὴ τά τε ἐπιτήδεια ἐπιλείπειν σφᾶς ἤρχετο, καὶ βοήθεια οὐδεμία πω ἐφαίνετο, φοβηθεὶς ὁ Κορνουφίκιος (οὗτος γὰρ αὐτῶν ἦρχε) μὴ καὶ ὑπὸ λιμοῦ τῷ χρόνῳ κατὰ χώραν μένων ἐκπολιορκηθῇ, καὶ νομίσας διατρίβοντι μὲν οἱ αὐτὰ ταὐτὰ μηδένα τῶν πολεμίων ἐς χεῖρας, ἅτε καὶ κρείττονι τοῖς ὁπλίταις ὄντι, ἥξειν· ἂν δὲ πῃ προχαρὴς γένηται, ἢ προσμίξαντας σφίσιν αὐτοὺς ἢ

τήσειν, ἢ μὴ βουληθέντων αὐτῶν τοῦτο ποιῆσαι, πρός τε τὸ ἀσφαλὲς ἀποχωρήσειν, καὶ τῶν ἐπιτηδείων εὐπορήσειν, καί τινα καὶ ὠφέλειαν παρὰ τοῦ Καίσαρος ἢ καὶ τοῦ Ἀγρίππου σχήσειν· τά τε σκάφη ὅσα ἔκ τε τῆς ναυμαχίας ὑπελέλειπτο, καὶ πρὸς τὸ τάφρευμα ἐξεπεπτώκει, κατέκαυσε, καὶ αὐτὸς ἄρας ὡς πρὸς τὰς Μύλας ἐπορεύετο. καὶ αὐτῷ προσβαλόντες καὶ ἱππεῖς καὶ ψιλοὶ πόρρωθεν, (οὐ γὰρ δὴ καὶ ὁμόσε χωρῆσαι ἐτόλμων) ἄποροι δεινῶς ἐγίγνοντο. αὐτοὶ μὲν γὰρ καὶ ἐπῄεσαν, ὁπότε καιρὸς εἴη, καὶ ἀνεστρέφοντο διὰ βραχέος· οἱ δὲ, ὥς γε ὁπλῖται, οὔτ' ἄλλως ἐπιδιώκειν σφᾶς ὑπὸ τοῦ βάρους ἐδύναντο, καὶ τοὺς ἀόπλους τοὺς ἐκ τοῦ ναυτικοῦ σωθέντας περιέστελλον. κἀκ τούτου ἔπασχον μὲν πολλὰ καὶ δεινά, ἀντέδρων δὲ οὐδέν· εἰ γάρ που καὶ ἐπάξειαν τισὶν, ἔτρεπον μὲν αὐτοὺς, πέρα δ' οὐ δυνάμενοι διώκειν, χαλεπωτέρους σφᾶς ἐν τῇ ἀναστροφῇ, ἅτε καὶ μονούμενοι ταῖς ἐκδρομαῖς, εἶχον. ἔν τε οὖν τῇ ἄλλῃ πορείᾳ, καὶ ἐν ταῖς διαβάσεσι τῶν ποταμῶν μάλιστα ἰσχυρῶς ἐταλαιπώρουν. περιστοιχιζόμενοι γὰρ αὐτοὺς οἱ ἐναντίοι, καὶ κατ' ὀλίγους, οἷα ἐν τῷ τοιούτῳ, σπουδῇ ἀτάκτως χωροῦντας, ἔς τε τὰ καίρια παραγυμνουμένους ἔπαιον, καὶ ἐς τὰ πηλώδη τά τε ῥοώδη ἐσπίπτοντας, ὡς καὶ ἐνισχομένους ἢ καὶ παραφερομένους, ἔβαλλον.

7. Καὶ τοῦτ' ἐπὶ τρεῖς ὅλας ἡμέρας ἐποίησαν· καὶ τῇ γε τελευταίᾳ παντελῶς αὐτοὺς ἐκάκωσαν, ἄλλως τε καὶ τοῦ Σέξτου τῷ ὁπλιτικῷ προσγενομένου αὐτοῖς. ὥστε τῶν μὲν ἀπολλυμένων οὐδένα ἔτι λύ-

ποιοῦντο, ἀλλὰ καὶ ἐν κέρδει τὸ μηκέτ' αὐτοὺς
παθεῖν ἐτίθεντο· καὶ ἤθελον καὶ αὐτοὶ τῶν ἤδη
νηκότων ὑπὸ τῆς ἀνελπιστίας εἶναι. οἱ δὲ δὴ
υματίαι, πολλοί τε καὶ πλείους τῶν τελευτώντων
ες, (ἅτε γὰρ καὶ λίθοις καὶ ἀκοντίοις πόρρωθεν
λλόμενοι, καὶ μηδεμίαν ἐκ χειρὸς πληγὴν ὑπομέ-
οντες, πολλαχῆ τε καὶ οὐ πάντη καιρίαν ἐτιτρώ-
κοντο) αὐτοί τε δεινῶς ἐταλαιπώρουν, καὶ τοῖς πε-
ριλοίποις πολὺ πλείω πόνον ἢ οἱ πολέμιοι παρεῖχον.
εἴτε γὰρ φέροιντο, καὶ τοὺς ἀνέχοντας σφᾶς προσα-
πώλλυσαν, εἴτε καὶ κατελείποντο, τὸ στράτευμα πᾶν
ἐς ἀθυμίαν ὀλοφυρόμενοι καθίστασαν. κἂν πασσυ-
δὶ διεφθάρησαν, εἰ μή περ οἱ πολέμιοι καὶ ἄκοντες
σφῶν ἀπέσχοντο. ὅ, τε γὰρ Ἀγρίππας, τότε μὲν νι-
κήσας τὴν ναυμαχίαν, πρὸς τὴν Λιπάραν ἀνέπλευ-
σεν. ἔνθα δὴ καὶ μαθὼν τόν τε Σέξτον ἐς τὴν
Μεσσήνην πεφευγότα, καὶ τὸν Δημοχάρην ἄλλοσέ
πῃ ἀπεληλυθότα, ἐπεραιώθη ἐς τὴν Σικελίαν· καὶ
καταλαβὼν τάς τε Μύλας καὶ τὴν Τυνδαρίδα, σῖτόν
τε σφίσι καὶ στρατιώτας ἔπεμψε. καὶ ὁ Σέξτος, ὡ
ηθεὶς καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον ἥξειν, ἐφοβήθη, καὶ σπο
δῇ προανεχώρησεν· ὥστε καὶ σκεύη τινὰ καὶ ἐπιτ
δεια ἐν τῷ ἐρύματι καταλιπεῖν, ἐξ ὧν τὴν τροφ
ἄφθονον οἱ περὶ τὸν Κορνουφίκιον ἔχοντες, π
τὸν Ἀγρίππαν ἀπεσώθησαν· καὶ αὐτοὺς ὁ Κα
καὶ ἐπαίνοις καὶ δωρεαῖς ἀνεκτήσατο, καίπερ ὑπ
πτικώτατα σφίσιν ἐπὶ τῇ τοῦ Ἀγρίππου ναυκρ
ὡς καὶ διαπεπολεμηκότος, χρησάμενος. τοσ
γάρ που καὶ ὁ Κορνουφίκιος ἐπὶ τῇ τῶν στ

τῶν σωτηρίᾳ ἐφρόνει, ὥστε καὶ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπὶ ἐλεφαντος, ὁσάκις ἔξω τῆς οἰκίας ἐδείπνει, ἀνακομίζεσθαι.

8. Τῷ δ' οὖν Καίσαρι ἐς τὴν Σικελίαν μετα τοῦτ' ἐλθόντι ὁ Σέξτος περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ἀντεστρατοπεδεύσατο· καὶ μάχην μὲν οὐδεμίαν εὐθὺς μεγάλην ἐμαχέσαντο, ἱππομαχίας δέ τινας βραχείας ἐποιοῦντο. ἀντικαθημένων δὲ αὐτῶν ἀλλήλοις, τῷ μὲν Σέξτῳ ὁ Γάλλος ὁ Τισιῆνος, τῷ δὲ Καίσαρι ὁ Λέπιδος σὺν ταῖς δυνάμεσι, προσεγένοντο. οὗτός τε γὰρ περιπεσὼν τῷ χειμῶνι οὗπερ ἐμνημόνευσα, καὶ τῷ Δημοχάρει, ναῦς τε συχνὰς ἀπέβαλε, καὶ οὐκ εὐθὺς πρὸς τὸν Καίσαρα ἦλθεν, ἀλλ' εἴτε δὴ διὰ τὸ πάθος, εἴθ' ὅπως καθ' ἑαυτὸν ἐκεῖνος πονοῖτο, εἴτε καὶ ἀπαγαγεῖν τὸν Σέξτον ἀπ' αὐτοῦ βουληθεὶς, Λιλυβαίῳ προσέβαλε. καὶ ὁ Γάλλος ἐνταῦθα αὐτῷ, πεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ Σέξτου, προσεπολέμει· καὶ οὕτως ἐκεῖθεν ἀμφότεροι, ἐπειδὴ μηδὲν ἐπέραινον, πρὸς τὸ Ἀρτεμίσιον ἀφίκοντο. καὶ ὁ μὲν Γάλλος ἐπέρρωσε τὸν Σέξτον· ὁ δὲ δὴ Λέπιδος τῷ τε Καίσαρι διηνέχθη, (αὐτός τε γὰρ ἐκ τοῦ ἴσου πάντα αὐτῷ διοικεῖν, ὡς καὶ συνάρχων, ἠξίου, καὶ ἐκεῖνος ἐς πάντα αὐτῷ ὡς καὶ ὑποστρατήγῳ οἱ ἐχρῆτο) κἀκ τούτου πρός τε τὸν Σέξτον ἀπέκλινε, καὶ ἐκοινολογεῖτο αὐτῷ δι' ἀποῤῥήτων. ὑποτοπήσας οὖν τοῦτο ὁ Καῖσαρ, καὶ μήτε ἐκφῆναι τολμῶν, μὴ καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ αὐτὸν πολεμώσηται, μήτ' αὖ ἀποκρύψασθαι ἀσφαλῶς δυνάμενος, (ὕποπτον μὲν γὰρ ἐνόμιζεν, εἰ μὴ συμβουλεύοιτό τι αὐτῷ, δεινὸν δ' εἰ

πάντα ἀνακοινοῦτο) διακινδυνεῦσαι ὁτιτάχιστα, πρ
νεοχμωθῆναί τι, ἔγνω, καίτοι τῶν ἄλλων ἕνεκα ἥ
στα ἐπειγόμενος. οὔτε γὰρ σῖτος, οὔτε χρήματα
Σέξτῳ ὑπῆν· ἐξ ὧν ἤλπιζεν αὐτὸν ἀμαχεὶ οὐ πο
λῷ ὕστερον καταλύσειν. ἐπεὶ δ' οὖν ἔκρινε τοῦ
αὐτός τε κατὰ γῆν τὸν στρατὸν ἐξάγων πρὸ τ
στρατοπέδου προπαρέτασσε, καὶ ὁ Ἀγρίππας ἄ
ἐπιπλέων ἀπεσάλευεν, (ὁ γὰρ Σέξστος ταῖς δυνά
σιν αὐτῶν ἐλαττούμενος πολὺ, οὐδετέρωσε ἀντεπ
ῆει) καὶ τοῦτο καὶ ἐπὶ πλείοις ἡμέρας ἐγένετο·
λος δὲ δείσας μὴ καὶ καταφρονηθεὶς διὰ ταῦθ' ὑ
τῶν συμμάχων ἐγκαταλειφθῇ, ἀνταναχθῆναί πε
ταῖς ναυσὶ προσέταξε· καὶ γάρ τινα ἐλπίδα ἐν το
ταις μᾶλλον εἶχεν.

9. Ὡς οὖν τό, τε σημεῖον ἤρθη, καὶ ἡ σάλπ
ὑπεσήμηναν, ἐκεῖναί τε αἱ πᾶσαι πρὸς τῇ γῇ συ
μιξαν, καὶ ὁ πεζὸς ἀμφοτέρων ὁμοίως ἐπ' αὐτῆς τ
ῥαχίας παρετάξατο, ὥστε τὴν θέαν ἀξιολογωτάτ
γενέσθαι. ἥ τε γὰρ θάλασσα ἡ ἐκεῖ πᾶσα τῶν νε
ἐπεπλήρωτο, (πολλαὶ γὰρ οὖσαι ἐπὶ πλεῖστον ἐ
σχον) καὶ ἡ χώρα, ἡ μὲν ἐγγὺς αὐτῆς, ὑπὸ τῶν
πλισμένων, ἡ δ' ἄλλη προσεχὴς, ὑπὸ τοῦ λοιπ
ἑκατέρων ὁμίλου κατείχετο. ὅθενπερ καὶ ὁ ἀγὼν
δοξε μὲν τῶν ναυμαχούντων μόνων εἶναι, τῇ δ' ἀλ
θεία καὶ τῶν ἄλλων ἐγένετο. οἵ τε γὰρ ἐν ταῖς να
σὶν ὄντες προθυμότερον ἐς τὴν τῶν ὁρώντων σφ
ἐπίδειξιν ἡμιλλῶντο, καὶ ἐκεῖνοι, εἰ καὶ ταμάλισ
ἀπείχοντο ἀλλήλων, ἀλλὰ καὶ πρός γε τὴν τῶν ὁρ
μένων ὄψιν καὶ αὐτοὶ τρόπον τινὰ ἠγωνίζοντο.

τιπάλου γὰρ ἐπὶ πολὺ τῆς μάχης γενομένης, (ὁμοιοτροπώτατα γὰρ τοῖς πρόσθεν ἐνιαυμάχησαν) ἰσοῤῥόπῳ καὶ αὐτοὶ συστάσει τῆς γνώμης συνέσχοντο. μάλιστα μὲν γὰρ καὶ τὸν πόλεμον πάντα ἐν αὐτῇ καταλυθήσεσθαι ἤλπιζον· εἰ δὲ μή, οἱ μὲν, εἰ καὶ τότε κρατήσειαν, οὐδὲν ἔτι μέγα ἐπιπονήσειν· οἱ δὲ, εἰ τότε νικήσειαν, οὐκ ἔθ' ἡττηθήσεσθαι προσδοκῶντες, ἔῤῥωντο. καὶ διὰ τοῦτο καὶ σιωπῇ, ὅπως αὐτοί τε πρὸς τὰ γιγνόμενα ἀποβλέπωσι, καὶ τοὺς ἐν τῷ ἔργῳ μὴ ἀποτρίβωσι· καὶ κραυγῇ μικρᾷ ἐχρῶντο, τούς τε ναυμαχοῦντας ἀνακαλοῦντες, καὶ τοὺς θεοὺς ἐπιβοώμενοι· καὶ τοὺς μὲν κρατοῦντας σφῶν ἐπαινοῦντες, τοὺς δ' ἡττωμένους λοιδοροῦντες· καὶ πολλὰ μὲν ἐκείνοις ἀντιπαρακελευόμενοι, πολλὰ δὲ καὶ ἀλλήλοις ἀντιβοῶντες, τοῦ τε τοὺς σφετέρους ῥᾷον τὰ λεγόμενα ἀκούειν, καὶ τοῦ τοὺς ἐναντίους ἧττον τῶν οἰκείων ἐπαΐειν.

10. Τέως μὲν οὖν ἰσοπαλεῖς ἦσαν, οὕτω τε ταῦτα παρ' ἀμφοτέρων ὁμοίως ἐγίγνετο, καί τι καὶ τοῖς σώμασιν, ὡς καὶ ἰδεῖν καὶ νοῆσαι δυναμένοις σφίσιν, ἐνεδείκνυτο· ἐπεὶ δὲ ἐτράποντο οἱ τοῦ Σέξστου, ἐνταῦθα ἤδη ἀθρόοι, καὶ ἀπὸ μιᾶς ὁρμῆς, οἱ μὲν ἐπαιώνησαν, οἱ δὲ ὠλοφύροντο. καὶ οὗτοι μὲν, ὡς καὶ αὐτοὶ συννενικημένοι, πρὸς τὴν Μεσσήνην εὐθὺς ἀπεχώρησαν· ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ τούς τε ἐκπίπτοντας τῶν ἡττωμένων ἐς τὴν γῆν ἐξεδέχετο, καὶ ἐς αὐτὴν τὴν θάλασσαν ἐπεσβαίνων πάντα τὰ σκάφη, τά τε ἐς τὸ τεναγῶδες ὀκέλλοντα κατεπίμπρη· ὥστε μήτε τοῖς ἔτι πλέουσιν ὀσφάλειαν εἶναι, (πρὸς γὰρ

τοῦ Ἀγρίππου ἐκόπτοντο) μήτε τοῖς προϊσχουσί πῃ, (πρὸς γὰρ τοῦ Καίσαρος διώλλυντο) πλὴν ὀλίγων, ὅσοι ἐς τὴν Μεσσήνην προκατέφυγον. καὶν τούτῳ τῷ πόνῳ ὁ μὲν Δημοχάρης ἁλισκόμενος ἑαυτὸν ἀπέσφαξεν· ὁ δ' Ἀπολλωφάνης ἄθραυστον τὴν ναῦν ἔχων, καὶ δυνηθεὶς ἂν φυγεῖν, προσεχώρησε τῷ Καίσαρι. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ ἄλλοι, ὅ, τε Γάλλος, καὶ οἱ ἱππεῖς οἱ σὺν αὐτῷ πάντες, καὶ μετὰ ταῦτα καὶ πεζοί τινες ἐποίησαν.

11. Ἀφ' οὗπερ οὐχ ἥκιστα ὁ Σέξστος ἀπογνους τὰ παρόντα, φυγεῖν ἐβουλεύσατο· καὶ παραλαβὼν τήν τε θυγατέρα καὶ ἄλλους, τά τε χρήματα καὶ τὰ λοιπὰ τὰ πλείστου ἄξια, ἐς τὰς ναῦς τὰς ἀρίστας τῶν σωθεισῶν πλεούσας ἐσθέμενος, νυκτὸς ἀπῆρεν· οὐδὲ ἐπεδίωξέ τις αὐτόν. ἐκεῖνός τε γὰρ λάθρα ἐξέπλευσε, καὶ ὁ Καῖσαρ ἐν μεγάλῃ ταραχῇ παραχρῆμα ἐγένετο. ὁ γὰρ Λέπιδος τῇ τε Μεσσήνῃ προσέπεσε, καὶ ἐσδεχθεὶς ἐς αὐτὴν, τὰ μὲν ἐνεπίμπρη, τὰ δ' ἥρπαζεν. ἐπειδὴ τε ἐκεῖνος αἰσθόμενος τοῦτ' ἐπῆλθέ τε οἱ διαταχέων, καὶ ἐμποδὼν ἐγένετο, τῆς μὲν πόλεως ὑπεξῆλθε φοβηθείς, ἐπὶ δὲ λόφον τινὰ καρτερὸν ἀναστρατοπεδευσάμενος, ἐγκλήματα ἐποιεῖτο, καταλέγων πάνθ' ὅσα ἐλαττοῦσθαι ἐνόμιζε· καὶ τά τε ἄλλα ἀπῄτει, ὅσα αὐτῷ κατὰ τὴν πρώτην σφῶν συνωμοσίαν ἐδέδοτο, καὶ τῆς Σικελίας, ὡς καὶ συγκαταστρεψάμενος αὐτὴν, ἀντεποιεῖτο. καὶ ὁ μὲν ταῦτά τε τῷ Καίσαρι πέμπων τινὰς ἐπεκάλει, καὶ ἐς δίκην αὐτὸν προὐκαλεῖτο. εἶχε δὲ τάς τε δυνάμεις ἃς ἐκ τῆς Λιβύης ἐπῆκτο, καὶ τοὺς ἐγκαταλειφθέν-

τας ἐν τῇ Μεσσήνῃ πάντας· ἐπειδὴ καὶ πρώτως ἐς αὐτὴν ἐσεληλύθει, καί τινα καὶ ἐλπίδα νεωτέρων σφίσι πραγμάτων ὑπεβεβλήκει.

12. Καῖσαρ δὲ πρὸς μὲν ταῦτα οὐδὲν ἀντεῖπε· νομίσας δὲ δὴ πάντα τὰ δίκαια παρά τε ἑαυτῷ καὶ παρὰ τοῖς ὅπλοις, ἅτε καὶ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ὤν, ἔχειν, εὐθὺς ἐπ' αὐτὸν μετ' ὀλίγων τινῶν ὥρμησεν· ὡς καὶ ἐκεῖνόν τε ἐκ τοῦ αἰφνιδίου, οἷα μηδὲν δραστήριον ἔχοντα, καταπλήξων, καὶ τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ προσποιησόμενος. ἐσῆλθε μὲν ἐς τὸ στρατόπεδον, δόξας σφίσι διὰ τὴν ὀλιγότητα τῶν συνακολουθούντων εἰρηνικόν τι πράξειν· ὡς δ' οὐδὲν κατὰ γνώμην αὐτοῖς ἔλεγε, παρωξύνθησαν, καὶ ἐπέθεντο αὐτῷ, καί τινας τῶν ἄλλων καὶ ἀπέκτειναν. ἐκεῖνος γὰρ ἐν τάχει βοηθείας τυχὼν ἐσώθη, καὶ μετὰ τοῦτ' ἐπῆλθέ τε αὖθις αὐτοῖς μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ, καὶ κατακλείσας σφᾶς ἐς τὸ τάφρευμα, ἐπολιόρκει. φοβηθέντες οὖν τὴν ἅλωσιν, κοινῇ μὲν οὐδὲν διὰ τὴν τοῦ Λεπίδου αἰδὼ ἐνεύχμωσαν, ἰδίᾳ δὲ κατ' ὀλίγους ὡς ἕκαστοι ἐγκατέλιπον αὐτόν, καὶ μεθίσταντο· καὶ οὕτω καὶ ἐκεῖνος ἠναγκάσθη ἐθελοντὴς ἐν ἐσθῆτι φαιᾷ ἱκέτης αὐτοῦ γενέσθαι. καὶ ὁ μὲν ἐκ τούτου τῆς τε ἐξουσίας πάσης παρελύθη, καὶ δίαιταν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ οὐκ ἄνευ φυλακῆς εἶχε· τῶν δὲ δὴ τὰ τοῦ Σέξτου πραξάντων, οἱ μὲν ἵππεύοντες ἢ καὶ βουλεύοντες ἐκολάσθησαν, πλὴν ὀλίγων· τοῦ δὲ ἐν τῷ τεταγμένῳ ὄντος, τὸ μὲν ἐλεύθερον ἐς τὰ τοῦ Καίσαρος στρατόπεδα κατελέχθη, τὸ δὲ δεδουλευκὸς τοῖς δεσπόταις πρὸς τιμωρίαν ἀπε-

λόθην· εἰ δέ του μηδεὶς κύριος εὑρίσκετο, ἀνεσκολοπίζετο. τῶν τε πόλεων αἱ μὲν ἑκούσιαι αὐτῷ προσχωρήσασαι, συγγνώμης ἔτυχον· αἱ δ' ἀντάρασαι, ἐδικαιώθησαν.

13. *Πράσσοντι δ' αὐτῷ ταῦτα οἱ στρατιῶται* ἐστασίασαν. ἄλλως τε γὰρ οὐκ ὀλίγοι ὄντες, πρὸς τὴν ὄψιν τοῦ πλήθους σφῶν ἐθρασύνοντο, καὶ τοὺς κινδύνους τάς τε ἐλπίδας τὰς ἐπ' αὐτοῖς ἐκλογιζόμενοι, πρός τε τὰ γέρα ἄπληστως εἶχον, καὶ συλλεγόμενοι κατ' ἀλλήλους ἤτουν ὅ, τι τις ἐπόθει. ἐπειδή τε μάτην ἐθρύλλουν, (ὁ γὰρ Καῖσαρ, ἅτε μηδενὸς ἔτι πολεμίου οἱ παρόντος, ἐν ὀλιγωρίᾳ αὐτοὺς ἐποιεῖτο) ἐθορύβουν· καὶ αὐτῷ καὶ προσφέροντες πάνθ', ὅσα ἐτεταλαιπώρηντο, καὶ προβάλλοντες εἴ τι που ὑπέσχητο σφίσι, πολλὰ ἐπηπείλουν, καὶ ἐνύμιζον καὶ ἄκοντα αὐτὸν καταδουλώσεσθαι. ἐπεὶ δ' οὐδὲν ἐπέραινον, τῆς γοῦν στρατείας, ὡς καὶ κεκμηκότες, ἀφεθῆναι ἠξίουν, θυμῷ καὶ βοῇ ἁπλέτῳ χρώμενοι· οὐχ ὅτι καὶ ἐβούλοντο αὐτῆς ἀπαλλαγῆναι, (καὶ γὰρ ἤκμαζον σφῶν οἱ πλείονες) ἀλλ' ὅτι τὸν μὲν πόλεμον τὸν πρὸς τὸν Ἀντώνιόν οἱ ἐσόμενον ὑπετόπουν, καὶ διὰ τοῦθ' ἑαυτοὺς ἀνετίμων. ὧν γὰρ ἀπαιτοῦντες ἀπετύγχανον, ταῦτ' ἐγκαταλείψειν αὐτὸν ἀπειλοῦντες, λήψεσθαι προσεδόκων. οὐ μὴν οὐδὲ τοῦτο σφίσι προὐχώρησεν· ὁ γὰρ Καῖσαρ, εἰ καὶ ταμάλιστα τὸν πόλεμον ἀκριβῶς ᾔδει γενησόμενον, καὶ τὰ ἐκείνων βουλήματα σαφῶς συνίει, ἀλλ' οὔτοι καὶ ὑπεῖξεν αὐτοῖς· νομίζων μηδὲν δεῖν τὸν ἄρχοντα παρὰ γνώμην ὑπὸ τῆς τῶν στρατιωτῶν βίας ποι-

εἶν, ὡς καὶ ἄλλο τι αὖθις σφῶν διὰ τοῦτο πλεονε κτῆσαι ἐθελησόντων.

14. Προσποιησάμενος οὖν, εὔλογά τε αὐτοὺς ἀξιοῦν, καὶ ἀνθρωπίνων δεῖσθαι, διῆκε πρώτους μὲν τοὺς ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον πρὸς τὴν Μουτίναν στρατεύσαντας αὐτῷ, ἔπειτα δὲ ὡς καὶ οἱ ἄλλοι ἐνέκειντο, καὶ ἐξ ἐκείνων ἅπαντας τοὺς δέκατον ἔτος ἐν τῇ στρατείᾳ ἔχοντας. καὶ ἵνα γε τοὺς λοιποὺς ἐπισχῇ, προσανεῖπεν ὅτι οὐδενὶ ἔτ' αὐτῶν, οὐδ' ἂν ταμάλιστα ἐθελήσῃ, χρήσεται. ἀκούσαντες δὲ τοῦτο, οὐδὲν ἔτ' ἐφθέγξαντο, ἀλλὰ καὶ πάνυ προσέχειν αὐτῷ ἤρξαντο, ὅτι τοῖς τε ἀφειμένοις οὐ πᾶσι, πλὴν τῶν προτέρων, ἀλλὰ τοῖς ἀξιωτάτοις τά τε ἄλλα, ὅσα ὑπέσχητο, δώσειν, καὶ χώραν νέμειν ἐπηγγείλατο, καὶ σφίσι πᾶσι μὲν πεντακοσίας δραχμὰς, τοῖς δὲ δὴ ναυκρατήσασι καὶ στέφανον ἐλαίας ἔδωκε. καὶ τούτου τούς τε ἄλλους πολλὰ ὡς ἑκάστους, καὶ τοὺς ἑκατοντάρχους, ὡς καὶ ἐς τὰς βουλὰς αὐτοὺς τὰς ἐν ταῖς πατρίσι καταλέξων, ἐπήλπισε. τοῖς τε ὑποστρατήγοις ἄλλοις τε ἄλλα, καὶ τῷ Ἀγρίππᾳ στέφανον χρυσοῦν ἐμβόλοις ἠσκημένον ἐδωρήσατο· ὃ μὴ πρότερον, μήτ' αὖθις ἄλλῳ τῳ ἐγένετο. καὶ ὅπως γε διὰ παντὸς, ὁσάκις οἵ τινα ἐπινίκια πέμψαντες τὸν στέφανον τὸν δάφνινον, ἐκεῖνος τοῦτῳ τῷ ναυτικῷ χρῷτο, δόγματι ὕστερον ἐβεβαιώθη. οὕτω μὲν οὖν τότε τοὺς στρατιώτας κατέστησε· καὶ τὸ μὲν ἀργύριον αὐτίκα, τὴν δὲ χώραν οὐ πολλῷ ὕστερον αὐτοῖς ἔδωκεν. ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἐξήρκεσεν ἡ ἐν τῷ δημοσίῳ τότε οὖσα, προσεξεπρίατο ἄλλην τε καὶ παρὰ Καμπανῶν

τῶν ἐν τῇ Καπύῃ οἰκούντων συχνὴν, (καὶ γὰρ ἐποίκων ἡ πόλις πολλῶν ἐδεῖτο) καὶ αὐτοῖς τό, τε ὕδωρ τὸ Ἰούλιον ὠνομασμένον, ὑφ' οὗ καὶ ταμάλιστα διὰ πάντων ἀγάλλονται, τήν τε χώραν τὴν Κνωσίαν, ἣν καὶ νῦν ἔτι καρποῦνται, ἀντέδωκε. ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον ἐγένετο. τότε δὲ τά τε ἐν τῇ Σικελίᾳ διῴκησε, καὶ τὴν Λιβύην ἑκατέραν ἀμαχεὶ διὰ Στατιλίου Ταύρου παρεστήσατο· τῷ τε Ἀντωνίῳ τὸν ἴσον ἀντὶ τῶν ἀπολομένων νεῶν ἀριθμὸν ἀντέπεμψε.

15. Κἀν τούτῳ τά τε τῶν Τυρσηνῶν στασιάσαντα, ἔπειτα ἅμα τῷ τῆς νίκης αὐτοῦ πυθέσθαι, κατέστη· καὶ οἱ ἐν τῷ ἄστει ἐπαίνους τε αὐτῷ δμοθυμαδὸν, καὶ εἰκόνας, καὶ προεδρίαν, ἀφῖδά τε τροπαιοφόρον, καὶ τὸ ἐφ' ἵππου ἐσελάσαι, τό, τε στεφάνῳ δαφνίνῳ ἀεὶ χρῆσθαι, καὶ τὸ τῇ ἡμέρᾳ ἐν ᾗ ἐνενικήκει, ἱερομηνίᾳ ἀϊδίῳ οὔσῃ, ἐν τῇ τοῦ Διὸς τοῦ Καπιτωλίνου μετά τε τῆς γυναικὸς καὶ μετὰ παίδων ἑστιᾶσθαι, ἔδωκαν. ταῦτα μὲν εὐθὺς σφίσι μετὰ τὴν νίκην ἔδοξεν. ἤγγειλαν δὲ αὐτὴν, πρῶτον μὲν στρατιώτης τις τῶν ἐν τῇ πόλει τότε ὄντων, κάτοχος ἐν αὐτῇ ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐκ θεῶν δή τινος γενόμενος, καὶ ἄλλα τε πολλὰ καὶ εἰπὼν καὶ πράξας, καὶ τέλος ἐς τε τὸ Καπιτώλιον ἀναδραμὼν, καὶ τὸ ξίφος πρὸς τοὺς τοῦ Διὸς πόδας, ὡς μηκέτ' αὐτοῦ χρείας οὔσης, θείς· ἔπειτα δὲ καὶ οἱ ἄλλοι οἱ παραγενόμενοί τε αὐτῇ, καὶ πεμφθέντες ἐς τὴν Ῥώμην ὑπὸ τοῦ Καίσαρος. ἐπεὶ δὲ καὶ αὐτὸς ἀφίκετο, καὶ σφᾶς συναγαγὼν ἔξω τοῦ πωμηρίου κατὰ τὰ πάτρια, τά τε πεπραγμένα οἱ ἀπελογήσατο, καὶ τῶν ψηφι-

σθέντων τινὰ παρήκατο, τόν τε φόρον τὸν ἐκ τῶν ἀπογραφῶν, καὶ εἰ δή τι ἄλλο ἔτι τῷ δημοσίῳ ἐς τὸν πρὸ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου χρόνον ἐπωφείλετο, ἀφῆκε, τέλη τέ τινα κατέλυσε, καὶ τὴν τοῦ Λεπίδου ἱερωσύνην διδομένην οἱ οὐκ ἔλαβεν· οὐδὲ γὰρ ἐξῆν ζῶντά τινα ἀφελέσθαι· καὶ ἄλλα πολλὰ αὐτῷ προσεψηφίσαντο. ἤδη μὲν γάρ τινες διεθρόησαν, ὅτι ἐπί τε τῇ τοῦ Ἀντωνίου, καὶ ἐπὶ τῇ τοῦ Λεπίδου διαβολῇ, καὶ ὥστε τὴν αἰτίαν καὶ τῶν πρότερον ἀδίκως γενομένων ἐς ἐκείνους μόνους ἀπώσασθαι, ταῦθ' οὕτω τότε ἐμεγαλοφρονήσατο· ἄλλοι δέ, ὅτι ἐπειδὴ μηδένα τρόπον ἀπολαβεῖν τὰ ὀφειλόμενα ἐδύνατο, χάριν τινὰ ἑαυτοῦ ἀζήμιον τὴν ἐκείνων ἀδυναμίαν ἐποιήσατο. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἄλλως ἐθρυλλεῖτο. τότε δὲ οἰκίαν τε αὐτῷ ἐκ τοῦ δημοσίου δοθῆναι ἔγνωσαν. τὸν γὰρ τόπον, ὃν ἐν τῷ Στατίῳ, ὥστ' οἰκοδομῆσαί τινα, ἐώνητο, ἐδημοσίωσε, καὶ τῷ Ἀπόλλωνι ἱέρωσεν, ἐπειδὴ κεραυνὸς ἐς αὐτὸν ἐγκατέσκηψε. τήν τε οὖν οἰκίαν αὐτῷ ἐψηφίσαντο, καὶ τὸ μήτε λόγῳ μήτε ἔργῳ τι ὑβρίζεσθαι· εἰ δὲ μή, τοῖς αὐτοῖς τὸν τοιοῦτόν τι δράσαντα ἐνέχεσθαι, οἵσπερ ἐπὶ τῷ δημάρχῳ ἐτέτακτο. καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν αὐτῶν βάθρων συγκαθέζεσθαι σφίσιν ἔλαβε.

16. Τῷ μὲν οὖν Καίσαρι ταῦτα παρὰ τῆς βουλῆς ἐδόθη. αὐτὸς δὲ τόν τε Μεσσαλᾶν τὸν Οὐαλέριον, ὃν πρότερον ἐν ταῖς προγραφαῖς ἐτεθανατώκει, ἐς τοὺς οἰωνιστὰς ὑπὲρ τὸν ἀριθμὸν ἐσέγραψε· καὶ τοὺς Οὐτικησίους, πολίτας ἐποιήσατο· τήν τε ἐσθῆτα τὴν ἁλουργῆ μηδένα ἄλλον, ἔξω τῶν βουλευ-

τῶν ἐν τῇ Καπύῃ οἰκούντων συχνήν, (καὶ γὰρ ἐποίκων ἡ πόλις πολλῶν ἐδεῖτο) καὶ αὐτοῖς τό, τε ὕδωρ τὸ Ἰούλιον ὠνομασμένον, ὑφ' οὗ καὶ ταμάλιστα διὰ πάντων ἀγάλλονται, τήν τε χώραν τὴν Κνωσίαν, ἣν καὶ νῦν ἔτι καρποῦνται, ἀντέδωκε. ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον ἐγένετο. τότε δὲ τά τε ἐν τῇ Σικελίᾳ διώκησε, καὶ τὴν Λιβύην ἑκατέραν ἁμαχεὶ διὰ Στατιλίου Ταύρου παρεστήσατο· τῷ τε Ἀντωνίῳ τὸν ἴσον ἀντὶ τῶν ἀπολομένων νεῶν ἀριθμὸν ἀντέπεμψε.

15. Κἂν τούτῳ τά τε τῶν Τυρσηνῶν στασιάσαντα, ἔπειτα ἅμα τῷ τῆς νίκης αὐτοῦ πυθέσθαι, κατέστη· καὶ οἱ ἐν τῷ ἄστει ἐπαίνους τε αὐτῷ ὁμοθυμαδὸν, καὶ εἰκόνας, καὶ προεδρίαν, ἀψῖδά τε τροπαιοφόρον, καὶ τὸ ἐφ' ἵππου ἐσελάσαι, τό, τε στεφάνῳ δαφνίνῳ ἀεὶ χρῆσθαι, καὶ τὸ τῇ ἡμέρᾳ ἐν ᾗ ἐνενικήκει, ἱερομηνίᾳ ἀϊδίῳ οὔσῃ, ἐν τῇ τοῦ Διὸς τοῦ Καπιτωλίνου μετά τε τῆς γυναικὸς καὶ μετὰ παίδων ἐστιᾶσθαι, ἔδωκαν. ταῦτα μὲν εὐθὺς σφίσι μετὰ τὴν νίκην ἔδοξεν. ἤγγειλαν δὲ αὐτὴν, πρῶτον μὲν στρατιώτης τις τῶν ἐν τῇ πόλει τότε ὄντων, κάτοχος ἐν αὐτῇ ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐκ θεῶν δή τινος γενόμενος, καὶ ἄλλα τε πολλὰ καὶ εἰπὼν καὶ πράξας, καὶ τέλος ἔς τε τὸ Καπιτώλιον ἀναδραμὼν, καὶ τὸ ξίφος πρὸς τοὺς τοῦ Διὸς πόδας, ὡς μηκέτ' αὐτοῦ χρείας οὔσης, θείς· ἔπειτα δὲ καὶ οἱ ἄλλοι οἱ παραγενόμενοί τε αὐτῇ, καὶ πεμφθέντες ἐς τὴν Ῥώμην ὑπὸ τοῦ Καίσαρος. ἐπεὶ δὲ καὶ αὐτὸς ἀφίκετο, καὶ σφᾶς συναγαγὼν ἔξω τοῦ πωμηρίου κατὰ τὰ πάτρια, τά τε πεπραγμένα οἱ ἀπελογήσατο, καὶ τῶν ψηφι-

σθέντων τινὰ παρήκατο, τόν τε φόρον τὸν ἐκ τῶν ἀπογραφῶν, καὶ εἰ δή τι ἄλλο ἔτι τῷ δημοσίῳ ἐς τὸν πρὸ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου χρόνον ἐπωφείλετο, ἀφῆκε, τέλη τέ τινα κατέλυσε, καὶ τὴν τοῦ Λεπίδου ἱερωσύνην διδομένην οἱ οὐκ ἔλαβεν· οὐδὲ γὰρ ἐξῆν ζῶντά τινα ἀφελέσθαι· καὶ ἄλλα πολλὰ αὐτῷ προσεψηφίσαντο. ἤδη μὲν γάρ τινες διεθρόησαν, ὅτι ἐπί τε τῇ τοῦ Ἀντωνίου, καὶ ἐπὶ τῇ τοῦ Λεπίδου διαβολῇ, καὶ ὥστε τὴν αἰτίαν καὶ τῶν πρότερον ἀδίκως γενομένων ἐς ἐκείνους μόνους ἀπώσασθαι, ταῦθ' οὕτω τότε ἐμεγαλοφρονήσατο· ἄλλοι δὲ, ὅτι ἐπειδὴ μηδένα τρόπον ἀπολαβεῖν τὰ ὀφειλόμενα ἐδύνατο, χάριν τινὰ ἑαυτοῦ ἀζήμιον τὴν ἐκείνων ἀδυναμίαν ἐποιήσατο. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἄλλως ἐθρυλλεῖτο. τότε δὲ οἰκίαν τε αὐτῷ ἐκ τοῦ δημοσίου δοθῆναι ἔγνωσαν. τὸν γὰρ τόπον, ὃν ἐν τῷ Στατίῳ, ὥστ' οἰκοδομῆσαί τινα, ἐώνητο, ἐδημοσίωσε, καὶ τῷ Ἀπόλλωνι ἱέρωσεν, ἐπειδὴ κεραυνὸς ἐς αὐτὸν ἐγκατέσκηψε. τήν τε οὖν οἰκίαν αὐτῷ ἐψηφίσαντο, καὶ τὸ μήτε λόγῳ μήτε ἔργῳ τι ὑβρίζεσθαι· εἰ δὲ μή, τοῖς αὐτοῖς τὸν τοιοῦτόν τι δράσαντα ἐνέχεσθαι, οἵσπερ ἐπὶ τῷ δημάρχῳ ἐτέτακτο. καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν αὐτῶν βάθρων συγκαθέζεσθαι σφίσιν ἔλαβε.

16. Τῷ μὲν οὖν Καίσαρι ταῦτα παρὰ τῆς βουλῆς ἐδόθη. αὐτὸς δὲ τόν τε Μεσσαλᾶν τὸν Οὐαλέριον, ὃν πρότερον ἐν ταῖς προγραφαῖς ἐτεθανατώκει, ἐς τοὺς οἰωνιστὰς ὑπὲρ τὸν ἀριθμὸν ἐσέγραψε· καὶ τοὺς Οὐτικησίους, πολίτας ἐποιήσατο· τήν τε ἐσθῆτα τὴν ἁλουργῆ μηδένα ἄλλον, ἔξω τῶν βουλευ-

τῶν τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ὄντων, ἐνδύεσθαι ἐκέλευσεν. ἤδη γάρ τινες καὶ τῶν τυχόντων αὐτῇ ἐχρῶντο. κἀν τῷ αὐτῷ τούτῳ ἔτει οὔτ' ἀγορανόμος τις, ἀπορίᾳ τῶν αἱρεθησομένων, ἐγένετο, ἀλλ' οἱ στρατηγοὶ οἵ τε δήμαρχοι τὰ προσήκοντα αὐτοῖς ἔπραξαν· οὔτε πολίαρχος ἐς τὰς ἀνοχὰς ἀπεδείχθη, ἀλλ' ἐκ τῶν στρατηγῶν τινες τὰ ἐπιβάλλοντα αὐτῷ διήγαγον. τά τε ἄλλα τὰ ἐν τῇ πόλει τῇ τε λοιπῇ Ἰταλίᾳ Γάϊός τις Μαικήνας, ἀνὴρ ἱππεύς, καὶ τότε καὶ ἔπειτα ἐπὶ πολὺ διῴκησεν.

17. Ὁ δὲ δὴ Σέξτος, ἔκ τε τῆς Μεσσήνης ἐξαναχθείς, καὶ τὴν δίωξιν φοβηθείς, προδοσίαν τέ τινα ἀπὸ τῶν συνακολουθούντων οἱ ὑποτοπήσας, προεῖπε μὲν σφίσιν, ὡς διὰ πελάγους τὸν πλοῦν ποιησόμενος, ἀποσβέσας δὲ τὸ φῶς ὃ ἐν τοῖς νυκτερινοῖς πλοῖς αἱ στρατηγίδες νῆες, ὅπως καὶ αἱ λοιπαὶ κατὰ πόδας αὐτῶν ἐφέπωνται, προδεικνύουσι, παρά τε τὴν Ἰταλίαν παρέπλευσε, καὶ διαβαλὼν ἐπὶ Κέρκυραν, ἐς Κεφαλληνίαν ἐκεῖθεν ἦλθε· κἀνταῦθα καὶ οἱ ἄλλοι κατὰ τύχην ὑπὸ χειμῶνος ἐκπεσόντες, αὖθις αὐτῷ συνεγένοντο. συγκαλέσας οὖν αὐτοὺς, τήν τε σκευὴν τὴν στρατιωτικὴν ἀπεδύσατο, καὶ εἰπών ἄλλα τε, καὶ ὅτι ἀθρόοι μὲν ὄντες οὔτε ὠφέλειάν τινα ἀλλήλοις διαρκῆ παρέξουσιν, οὔτε λήσουσι, σκεδασθέντες δὲ, ῥᾴω τὴν διάφευξιν ποιήσονται· παρῄνεσε σφίσιν ἰδίᾳ καὶ καθ' ἑαυτὸν ἑκάστῳ τῆς σωτηρίας προσκοπῆσαι. κἀκ τούτου πεισθέντων οἱ τῶν πλειόνων, καὶ ἄλλων ἄλλοσε ἀποχωρησάντων, αὐτὸς ἐς τὴν Ἀσίαν μετὰ τῶν λοιπῶν ἐπεραιώθη, γνώμην ἔχων πρὸς τὸν Ἀντώνιον εὐθὺς ὁρμῆσαι. γε-

νόμενος δὲ ἐν Λέσβῳ, καὶ ἐκεῖνόν τε ἐπὶ Μήδους ἐστρατευκέναι, καὶ τὸν Καίσαρα καὶ τὸν Λέπιδον πεπολεμῶσθαι μαθὼν, διενοεῖτο μὲν κατὰ χώραν χειμάσαι· τῶν δὲ Λεσβίων προθυμότατα αὐτὸν, διὰ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μνήμην, καὶ δεξαμένων καὶ κατεχόντων, ἐπειδὴ τόν τε Ἀντώνιον δυστυχήσαντα ἐν τῇ Μηδίᾳ ἐπύθετο, καὶ Γάϊος Φούρνιος ὁ τῆς Ἀσίας τότε ἄρχων οὐκ εὐνοϊκῶς οἱ ἐχρῆτο· οὐ κατέμεινεν, ἀλλ' ἐλπίσας τὴν τοῦ Ἀντωνίου ἀρχὴν διαδέξασθαι, ὅτι τε ἐκ τῆς Σικελίας συχνοὶ πρὸς αὐτὸν ἀφίκοντο, καὶ ὅτι καὶ ἕτεροι, οἱ μὲν κατὰ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ δόξαν, οἱ δὲ καὶ βίου δεόμενοι, συνελέγησαν· τό, τε σχῆμα τὸ στρατηγικὸν ἀνέλαβε, καὶ παρεσκευάζετο ὡς καὶ τὴν περαίαν καταληψόμενος.

18. Κἀν τούτῳ τοῦ Ἀντωνίου ἔς τε τὴν φιλίαν ἀποσωθέντος, καὶ τὰ πραττόμενα ὑπ' αὐτοῦ μαθόντος, τήν τε ἄδειαν αὐτῷ καὶ τὴν εὔνοιαν, ἂν τὰ ὅπλα κατάθηται, ὑποσχομένου δώσειν· ἀντέγραψε μὲν, ὡς καὶ πεισθησόμενός οἱ, οὐ μέντοι καὶ ἐποίησε τοῦτο, ἀλλ' ἔκ τε τῶν συμφορῶν αὐτοῦ, καὶ ἐπειδὴ πρὸς τὴν Αἴγυπτον αὐτίκα ἀπῆρε, καταφρονήσας, τῶν τε παρόντων εἴχετο, καὶ πρὸς τοὺς Πάρθους διεκηρυκεύετο. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ἀντώνιος, οὐκ ἀνέστρεψεν, ἀλλὰ τό, τε ναυτικὸν, καὶ τὸν Τίτιον τὸν Μάρκον, μεταστάντα τε πρὸς αὐτὸν πρότερον ἀπὸ τοῦ Σέξτου, καὶ τότε συνόντα οἱ, ἐπ' αὐτὸν ἔπεμψε. καὶ ὃς, προαισθόμενός τε τοῦτο, καὶ φοβηθεὶς, (οὐδέπω γὰρ ἱκανῶς παρεσκεύαστο) ἐξήχθη, καὶ προχωρῶν ᾗ μάλιστα διαφεύξεσθαι ἐδό-

κει, ἔς τε Νικομήδειαν ἀφίκετο, κἀνταῦθα κατελη-
φθεὶς, ἐπεκηρυκεύσατο μὲν αὐτῷ, ἅτε καὶ ἐλπίδα
αὐτοῦ ἐκ τῆς εὐεργεσίας, ἣν εὐεργέτητο, ἔχων. ὡς δὲ
ἐκεῖνος οὐκ ἔφη οἱ σπείσεσθαι, ἂν μὴ τάς τε ναῦς
καὶ τὴν λοιπὴν δύναμιν αὐτοῦ προπαραλάβῃ, τῆς
τε κατὰ θάλασσαν σωτηρίας ἀπέγνω, καὶ τὰ σκεύη
τὰ βαρύτερα ἐς τὰς ναῦς ἐμβαλὼν, ταύτας τε κατέ-
καυσε, καὶ ἐς τὴν μεσόγειαν ὥρμησε. καὶ αὐτὸν ἐπι-
διώξαντες ὅ, τε Τίτιος καὶ ὁ Φούρνιος, ἔν τε Μιδα-
είῳ τῆς Φρυγίας κατέλαβον, καὶ περισχόντες ἐζώ-
γρησαν. μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Ἀντώνιος, εὐθὺς μὲν ὑπ'
ὀργῆς ἐπέστειλε σφίσιν ἵνα ἀποθάνῃ· αὖθις δ' οὐ
πολλῷ ὕστερον μετανοήσας, ἔγραψεν ἵνα σωθῇ. τοῦ
οὖν δευτέρου γραμματοφόρου τὸν πρότερον φθά-
σαντος, ὕστερον τὰ περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ γράμ-
ματα ὁ Τίτιος λαβὼν, καὶ νομίσας ὄντως δεύτερα
εἶναι, ἢ καὶ γνοὺς μὲν τὴν ἀλήθειαν, οὐκ ἐθελήσας
δὲ αὐτῇ πιστεῦσαι, τῇ τάξει τῆς κομιδῆς αὐτῶν, ἀλλ'
οὐ τῇ γνώμῃ προσέσχε. καὶ οὕτως ὅ, τε Σέξστος ἐπί
τε τοῦ Κορνουφικίου τοῦ Λουκίου καὶ ἐπὶ Σέξστου
τινὸς Πομπηΐου ὑπάτων ἀπέθανε. καὶ διὰ τοῦτο
καὶ ὁ Καῖσαρ ἱπποδρομίαν τε ἐποίησε, καὶ τῷ Ἀν-
τωνίῳ ἅρμα τε ἔμπροσθεν τοῦ βήματος, καὶ εἰκόνας
ἐν τῷ Ὁμονοείῳ ἔστησε· τό, τε ἐξουσίαν σὺν τε τῇ
γυναικὶ καὶ τοῖς τέκνοις ἐστιᾶσθαι ἐντάῦθα ἔχειν
ἔδωκεν, ὥσπερ ποτὲ καὶ αὐτῷ ἐψήφιστο· φίλος τε
γὰρ ἔτι οἱ εἶναι ἐπλάττετο. καὶ ἐκεῖνόν τε ἐν ταῖς ἀπὸ
τῶν Πάρθων συμφοραῖς παρεμυθεῖτο δῆθεν, καὶ ἑαυ-
τοῦ τὸ ἐπίφθονον πρός τε τὴν νίκην καὶ πρὸς τὰ ψη-
φισθέντα ἐπ' αὐτῇ ἐξηγεῖτο. καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἐπραττε.

19. Τὰ δὲ δὴ τοῦ Ἀντωνίου τῶν τε βαρβάρων ᾧδε ἔσχεν. ὁ Οὐεντίδιος ὁ Πούπλιος τὸν Πάκορον στράτευμά τε ἀθροίζειν, καὶ ἐς τὴν Συρίαν ἐμβάλλειν μαθὼν, ἔδεισεν, ἐπειδὴ μήτε αἱ πόλεις πω καθειστήκεισαν, καὶ τὰ στρατόπεδα ἐν τοῖς χειμαδίοις ἔτι διέσπαρτο· καὶ τοιόνδε τι ἐς τε τὴν διατριβὴν αὐτοῦ, καὶ ἐς τὴν βραδυτῆτα τῆς στρατιᾶς ἐποίησε· Χαυναῖόν τινα δυνάστην, γνωρίμως μὲν καὶ αὐτῷ ἔχοντα, τὰ δὲ δὴ τῶν Πάρθων μᾶλλον φρονοῦντα, εἰδὼς, τά τε ἄλλα ὡς καὶ πιστότατόν οἱ ὄντα ἑτίμα, καὶ σύμβουλον ἔστιν ὧν ἐποιεῖτο, ἐξ ὧν αὐτὸς μὲν οὐδὲν βλαβήσεσθαι, ἐκείνῳ δὲ δὴ πίστιν τοῦ καὶ τὰ ἀπορρητότατα δῆθεν αὐτῷ συνειδέναι, παρέξειν ἔμελλεν. ἐπειδή τε ἐνταῦθα ἦν, φοβεῖσθαί τε ἐπλάσατο μή πως οἱ βάρβαροι τὴν συνήθη σφίσι διάβασιν τοῦ Εὐφράτου, πῃ̣ ᾗ τὸ Ζεῦγμα ἡ πόλις ἐστὶ, παραλιπόντες, ἑτέρᾳ τινὶ ὁδῷ κάτω τοῦ ποταμοῦ χρήσωνται. τῇ μὲν γὰρ πεδία τοῖς πολεμίοις ἐπιτήδεια, τῇ δὲ γηλόφους ἑαυτοῖς πρέποντας εἶναι ἔλεγε. κἀκ τούτου αὐτὸν ἀνέπεισε πιστεῦσαι, καὶ τὸν Πάκορον δι' αὐτοῦ προσεξεπάτησε. τὴν γὰρ πεδιάδα, ἣν προσεποιεῖτο ὁ Οὐεντίδιος μὴ βούλεσθαι αὐτὸν ἐλθεῖν, μακροτέραν τῆς ἑτέρας οὖσαν, τραπεὶς, παρέσχεν οἱ καιρὸν τὰς δυνάμεις ἀθροῖσαι.

20. Καὶ οὕτως ἐν τῇ Συρίᾳ αὐτῷ τῇ Κυρηστικῇ γενομένῳ συμβαλὼν ἐνίκησεν. ἐπειδὴ γὰρ οὔτε τὸν ποταμὸν διαβῆναι σφᾶς ἐκώλυσεν, οὔτ' αὖ διαβῶσιν εὐθὺς ἐπέθετο, μιλακίων τέ τινα καὶ ἀῤῥωστίαν τῶν Ῥωμαίων κατέγνωσαν, κἀκ τούτου πρὸς τὸ ἔρυμα αὐτῶν, καίπερ ἐν μετεώρῳ ὂν, προσήλα-

σαν, ὡς καὶ αὐτοβοεὶ σφω[illegible] τε τοῦ [illegible]
τε αἰφνιδίου γενομένης, κατά τε τοὺ[illegible] κιν-
χαλεπῶς, ἅτε καὶ ἱππεῖς ὄντες, ἀπεώσθησαν. καὶ γὰρ
ταῦθα ἀνδρείως μὲν ἀμυνόμενοι (κατάφρακτοι γὰρ
οἱ πλείους αὐτῶν ἦσαν) ταραττόμενοι δὲ πρός τε τὸ
ἀνέλπιστον, καὶ περὶ ἀλλήλους, ὑπό τε τῶν ὁπλιτῶν
καὶ ὑπὸ τῶν σφενδονητῶν μάλιστα ἠττήθησαν. πρὸ
ῥωθεν γὰρ σφοδραῖς ταῖς βολαῖς ἐξικνούμενοι, καὶ
πώτατοι αὐτοῖς ἐγίγνοντο. κἂν τῷ πόνῳ τούτῳ,
ὁ Πάκορος πεσών, πλεῖστον αὐτοὺς ἔβλαψεν. ὡς
τάχιστα τὸν ἄρχοντα σφῶν ἀπολωλότα ᾔσθοντο,
λίγοι μὲν περὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ προθύμως
νίσαντο· φθαρέντων δὲ καὶ τούτων, πάντες οἱ
ποὶ ἐνέδοσαν. καὶ αὐτῶν οἱ μὲν, διὰ τῆς γε
οἴκαδε διαφυγεῖν ἐθελήσαντες, οὐκ ἠδυνήθ
ἀλλὰ προκαταληφθέντες ἀπώλοντο· οἱ δὲ κ
τὸν Ἀντίοχον ἐς τὴν Κομμαγηνὴν κατέφυγον
τίδιος δὲ τὰ μὲν ἄλλα τὰ ἐν τῇ Συρίᾳ μετέω
τὴν τοῦ πολέμου ἔκβασιν γιγνόμενα (τὸν γὰ
ρον ὅμοια τοῖς μάλιστα τῶν πώποτε βασιλ
καὶ ἐπὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἐπὶ πραότητι ὑπερηγό
τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ κατὰ τὰς πόλεις πε
[illegible] δὲ ἐπὶ τὸν Ἀντίοχον,
[illegible] ἐδέδωκε, τῇ

χρήσατο, καίτοι καὶ ἱερομηνίας ἐπ' ἀμφοτέροις τοῖς ἔργοις καὶ ἐπινίκια δι' αὐτὸν λαβών. οἵ γε μὴν ἐν τῷ ἄστει Ῥωμαῖοι ἐψηφίσαντο μὲν τῷ Ἀντωνίῳ ταῦτα, πρός τε τὸ προῦχον αὐτοῦ, καὶ ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ἡ στρατηγία ἐκείνου ἦν. ἐψηφίσαντο δὲ καὶ τῷ Οὐεντιδίῳ, ἅτε καὶ τὴν συμφορὰν τὴν ἐπὶ τοῦ Κράσσου σφίσι γενομένην ἱκανώτατα τοῖς Πάρθοις διὰ τοῦ Πακόρου (καὶ μάλιστα ὅτι ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἑκατέρου τοῦ ἔτους ἀμφότερα συνηνέχθη) νομίζοντες ἀνταποδεδωκέναι. καὶ συνέβη γε τῷ Οὐεντιδίῳ μόνῳ τά τε νικητήρια ἑορτάσαι, ὥσπερ καὶ μόνος ἐνίκησεν, (ὁ γὰρ Ἀντώνιος προαπώλετο) καὶ δόξαν ἀπό τε τούτου καὶ ἐκ τοῦ παραλόγου ἅμα τῆς τύχης μείζω λαβεῖν· ἐν γὰρ τοῖς τοῦ Πομπηΐου τοῦ Στράβωνος ἐπινικίοις πομπεύσας ποτὲ μετὰ τῶν ἄλλων αἰχμαλώτων, αὐτὸς ἐπινίκια τῶν Πάρθων πρῶτος Ῥωμαίων ἤγαγε. ταῦτα μὲν χρόνῳ ὕστερον ἐγένετο.

22. Τότε δὲ ὁ Ἀντώνιος προσέβαλε μὲν τῷ Ἀντιόχῳ, καὶ κατακλείσας αὐτὸν ἐς Σαμόσατα ἐπολιόρκει· ὡς δ' οὐδὲν ἐπέραινεν, ἀλλ' ὅ, τε χρόνος ἄλλως ἀνηλοῦτο, καὶ τὰ τῶν στρατιωτῶν ἀλλοτρίως οἱ διὰ τὴν τοῦ Οὐεντιδίου ἀτιμίαν ἔχειν ὑπώπτευσε, διεκηρυκεύσατο αὐτῷ κρύφα, καὶ πλαστὰς πρὸς αὐτὸν συνθήκας, ὅπως εὐπρεπῶς ἀπανάστῃ, ἐποιήσατο. ἀμέλει αὐτὸς μὲν οὔτε δώρους, πλὴν δύο, καὶ τούτων οὐκ ἐπιφανῶν, οὔτε τὰ χρήματα ἃ ᾔτησεν ἔλαβε. τῷ δ' Ἀντιόχῳ θάνατον Ἀλεξάνδρου τινὸς, αὐτομολήσαντος παρ' αὐτοῦ πρότερον πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, ἐχαρίσατο. καὶ ὁ μὲν, ταῦτα πράξας, ἐς τὴν Ἰταλίαν ἀφωρμήθη. Ἰάπος δὲ δὴ Σύσσιος τὴν ἀρ-

χὴν τῆς τε Συρίας καὶ τῆς Κιλικίας παρ' αὐτοῦ λιβῶν, τούς τε Ἀραδίους πολιορκηθέντας τε μέχρι τότε, καὶ λιμῷ καὶ νόσῳ ταλαιπωρηθέντας, ἐχειρώσατο, καὶ τὸν Ἀντίγονον, τοὺς φρουροὺς τοὺς παρ' ἑαυτῷ τῶν Ῥωμαίων ὄντας ἀποκτείναντα, μάχῃ τε ἐνίκησε, καὶ κατακφυγόντα ἐς Ἱεροσόλυμα, πολιορκίᾳ κατεστρέψατο. πολλὰ μὲν δὴ καὶ δεινὰ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς Ῥωμαίους ἔδρασαν, (τὸ γάρ τοι γένος αὐτῶν θυμωθέν, πικρότατόν ἐστι) πολλῷ δὲ δὴ πλείω αὐτοὶ ἔπαθον. ἐάλωσαν μὲν γάρ, πρότεροι μὲν οἱ ὑπὲρ τοῦ τεμένους τοῦ θεοῦ ἀμυνόμενοι, ἔπειτα δὲ καὶ οἱ ἄλλοι ἐν τῇ τοῦ Κρόνου καὶ τότε ἡμέρᾳ ὠνομασμένῃ. καὶ τοσοῦτόν γε τῆς θρησκείας αὐτοῖς περιῆν, ὥστε τοὺς προτέρους τοὺς μετὰ τοῦ ἱεροῦ χειρωθέντας παραιτήσασθαί τε τὸν Σόσσιον, ἐπειδὴ ἡμέρα αὖθις ἡ τοῦ Κρόνου ἐνέστη, καὶ ἀνελθόντας ἐς αὐτό, πάντα μετὰ τῶν λοιπῶν τὰ νομιζόμενα ποιῆσαι. ἐκείνους μὲν οὖν Ἡρώδῃ τινὶ ὁ Ἀντώνιος ἄρχειν ἐπέτρεψε· τὸν δ' Ἀντίγονον ἐμαστίγωσε, σταυρῷ προσδήσας, (ὃ μηδεὶς ἄλλος βασιλεὺς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐπεπόνθει) καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ἀπέσφαξεν. ἐπὶ μὲν δὴ τοῦ τε Κλαυδίου τοῦ τε Νωρβανοῦ τοῦθ' οὕτως ἐγένετο.

23. Τῷ δ' ἐπιγιγνομένῳ ἔτει, οἱ μὲν Ῥωμαῖοι οὐδὲν ἐν τῇ Συρίᾳ λόγου ἄξιον ἔπραξαν. Ἀντώνιος μὲν γὰρ ἔς τε τὴν Ἰταλίαν ἀφικνούμενος, καὶ ἐκεῖσε αὖθις ἐπανιών, πάντα τὸν ἐνιαυτὸν κατέτριψε· Σόσσιος δέ, ἅτε τὰ ἐκείνου, ἀλλ' οὐ τὰ ἑαυτοῦ ἐπαύξων, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸν φθόνον τὴν τε ὀργὴν αὐτοῦ φοβούμενος, διετέλεσε διασκοπῶν οὐχ ὅπως

προσκατορθώσας τι, ἀπεχθήσοιτό οἱ, ἀλλ' ὅπως ἡσυχίαν ἄγων χαρίσαιτο. τὰ δὲ δὴ τῶν Πάρθων ἰσχυρῶς αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ ἐκ τοιοῦδέ τινος ἐνεωτερίσθη· ὁ Ὀρώδης, ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, ἐπειδὴ τῇ τε ἡλικίᾳ καὶ τῷ πένθει τῷ τοῦ Πακόρου ἔκαμνε, Φραάτῃ, τῷ πρεσβυτάτῳ τῶν λοιπῶν παίδων, τὴν ἀρχὴν ζῶν ἔτι ἐνεχείρισε· καὶ ὃς, παραλαβὼν αὐτήν, ἀνοσιώτατος ἀνθρώπων ἐγένετο. τούς τε γὰρ ἀδελφοὺς τοὺς ἐκ τῆς τοῦ Ἀντιόχου θυγατρὸς γεγεννημένους ἐδολοφόνησεν, ὅτι καὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ γένος τὸ μητρόθεν ἀμείνους αὐτοῦ ἦσαν· καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον δυσανασχετοῦντα ἐπὶ τούτῳ ἐπαπέκτεινε, καὶ μετὰ ταῦτα καὶ τῶν ἄλλων τοὺς γενναιοτάτους ἔφθειρε· καὶ πολλὰ ἕτερα καὶ δεινὰ ἐποίει, ὥστε συχνοὺς τῶν πρώτων ἐγκαταλιπόντας αὐτόν, τοὺς μὲν ἄλλοσε, τοὺς δὲ καὶ πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἀποχωρῆσαι, ἐν οἷς καὶ ὁ Μοναίσης ἦν. τοῦτο μὲν ἐπὶ τοῦ Ἀγρίππου καὶ ἐπὶ τοῦ Γάλλου ὑπατευόντων ἐγένετο.

24. Ἐν δὲ δὴ τῷ λοιπῷ χειμῶνι, τοῦ τε Γελλίου καὶ τοῦ Νέρουα ἀρχόντων, Πούπλιος Κανίδιος Κράσσος ἐπὶ Ἴβηρας τοὺς ταύτῃ στρατεύσας, μάχῃ τε τὸν βασιλέα αὐτῶν Φαρνάβαζον ἐνίκησε, καὶ ἐς συμμαχίαν προσηγάγετο· καὶ μετ' αὐτοῦ ἐς τὴν Ἀλβανίδα τὴν ὅμορον ἐμβαλών, καὶ ἐκείνους τόν τε βασιλέα αὐτῶν Ζόβηρα κρατήσας, ὁμοίως αὐτοὺς ᾠκειώσατο. τούτοις τε οὖν ἐπαρθεὶς ὁ Ἀντώνιος, καὶ προσέτι καὶ ἐπὶ τῷ Μοναίσῃ πολλὰ ἐλπίσας, (καὶ γὰρ ὑπέσχητο αὐτῷ τῆς τε στρατιᾶς ἡγήσεσθαι, καὶ τὰ πλείω τῆς Παρθίας ἀκοντὶ προσποιήσειν) τόν τε πόλεμον τὸν πρὸς αὐτοὺς ἐς χεῖρας ἤγετο τῷ Μο-

ῃ, ἄλλα τε καὶ τρεῖς τῶν Ῥωμαίων πολει
ἂν διαπολεμήσῃ, νέμεσθαι ἔδωκε, καὶ προσέτι
τὴν τῶν Πάρθων βασιλείαν ὑπέσχετο. πραττόν-
ν δὲ αὐτῶν ταῦτα, δείσας ὁ Φραάτης, ἄλλως τε
καὶ τῶν Πάρθων χαλεπῶς ἐπὶ τῇ τοῦ Μοναίσου
συγῇ φερόντων, ἐπεκηρυκεύσατό τε αὐτῷ, οὐδὲν ὅ,
τι οὐκ ἐπαγγελλόμενος, καὶ ἔπεισεν αὐτὸν ἐπαναχω-
ρῆσαι. γνοὺς οὖν τοῦτο ὁ Ἀντώνιος, ὀργὴν μὲν, ὥσ-
περ εἰκὸς, ἐποιεῖτο, οὐ μέντοι ἀπέκτεινε τὸν Μοναί-
σην, καίπερ ἐν τῇ αὐτοῦ ἐπικρατείᾳ ἔτ' ὄντα. οὔτε
γὰρ ἄλλον τινὰ τῶν βαρβάρων, ἄν γέ τι τοιοῦτον
ποιήσῃ, σφετερίσασθαι προσεδόκησε· καί τινα ἀπά-
την ἐπ' αὐτοὺς παρεσκευάζετο. ἐκεῖνόν τε οὖν ἀφῆ-
κεν, ὡς καὶ τὰ τῶν Πάρθων οἱ προσποιήσοντα, κα
πρέσβεις μετ' αὐτοῦ πρὸς τὸν Φραάτην ἔπεμψε. κ
λόγῳ μὲν τὴν εἰρήνην ἔπραττεν, ἐπὶ τῷ τά τε σημε
καὶ τοὺς αἰχμαλώτους τοὺς ἐν τῇ τοῦ Κράσσου σ
φορᾷ ἁλόντας κομίσασθαι, ἵνα ἀπαράσκευον
βασιλέα διὰ τὴν τῆς συμβάσεως ἐλπίδα λάβῃ.

25. Καὶ ἦλθε μέχρι τοῦ Εὐφράτου, γ
ἔρημον αὐτὸν φρουρᾶς εἶναι· ἐπεὶ μέντοι πά
ταύτῃ διὰ φυλακῆς ἀκριβοῦς ὄντα εὗρεν,
μὲν ἀπετράπετο, ἐπὶ δὲ τὸν τῶν Μήδων
Ἀρταουάσδην τῷ τῆς Ἀρμενίας τῆς μείζονος
ὁμωνύμῳ τέ οἱ καὶ ἐχθρῷ ὄντι, πεισθεὶς στ
πρὸς τὴν Ἀρμενίαν εὐθὺς ὥσπερ εἶχεν ἐχώ
μαθὼν ἐνταῦθα τὸν Μῆδον πολὺ ἀπὸ
ἐπὶ τῇ τοῦ Πάρθου συμμαχίᾳ ἀπηρκό
σκευοφόρα καὶ τοῦ στρατοῦ μέρος

Στατιανοῦ ὑπελείπετο, ἐπακολουθεῖν σφᾶς κελεύσας· αὐτὸς δὲ τούς τε ἱππέας καὶ τοῦ πεζοῦ τὸ κράτιστον λαβών, ἠπείχθη ὡς καὶ αὐτοβοεὶ πάντα τῶν ἐναντίων αἱρήσων. καὶ τοῖς Πραάσποις τῷ βασιλείῳ αὐτῶν προσπεσών, χώματά τε ἔχου, καὶ προσβολὰς ἐποιεῖτο. πυθόμενοι δὲ ταῦτα ὅ, τε Πάρθος καὶ ὁ Μῆδος, ἐκεῖνον μὲν μάτην εἶων πονεῖσθαι· (τά τε γὰρ τείχη ἰσχυρὰ ἦν, καὶ συχνοὶ ἀπ' αὐτῶν ἠμύνοντο·) τῷ δὲ δὴ Στατιανῷ ἀπροσδοκήτῳ τε ἐν τῇ πορείᾳ καὶ κεκμηκότι προσπεσόντες, πάντας, πλὴν τοῦ Πολέμωνος, τοῦ ἐν τῷ Πόντῳ βασιλεύοντος καὶ τότε συστρατεύοντος αὐτῷ, ἐφόνευσαν. τοῦτον γὰρ δὴ μόνον καὶ ἐζώγρησαν καὶ ἀπέλυσαν, χρήματα λαβόντες. ἠδυνήθησαν δὲ ταῦτα πρᾶξαι, ὅτι ὁ μὲν Ἀρμένιος οὐ παρεγένετο τῇ μάχῃ, ἀλλὰ καὶ δυνηθεὶς ἂν, ὡς φασί τινες, ἐπικουρῆσαι τοῖς Ῥωμαίοις, οὔτε τοῦτο ἐποίησεν, οὔτε πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἀφίκετο, ἀλλ' ἐς τὴν οἰκείαν ἀνεχώρησεν.

26. Ὁ δ' Ἀντώνιος ἠπείχθη μὲν πρὸς τὴν πρώτην προσελθοῦσάν οἱ ὑπὸ τοῦ Στατιανοῦ ἀγγελίαν, ὡς καὶ βοηθήσων αὐτῷ, ὑστέρισε δέ· ἔξω γὰρ τῶν νεκρῶν οὐδένα εἶρε. καὶ κατὰ μὲν τοῦτ' ἐφοβήθη, ὅτι δὲ οὐδενὶ τῶν βαρβάρων ἐνέτυχεν, ὑπετόπησέ τε ἀπεληλυθέναι σφεῖς αὐτοὺς ὑπὸ δέους, καὶ ἀνεθάρσησε. κἀκ τούτου συμβαλὼν σφίσιν οὐ πολλῷ ὕστερον, τροπὴν μὲν αὐτῶν ἐποιήσατο. οἱ γὰρ σφενδονῆται, πολλοί τε ὄντες, καὶ μακροτέρῳ τῶν τόξων ἱέντες, πάντα καὶ τὸν κατάφρακτον ἰσχυρῶς ἐλυμαίνοντο, οὐ μέντοι καὶ ἀξιόλογόν τι πλῆθος ἔφθειρον· οἱ γὰρ βάρβαροι διαταχέων ἵππευον. τοῖς τε οὖν Πραάσποις

αὖθις προσέμιξε, καὶ ἐκεῖνα ἐπολιόρκει, τοὺς μὲν πολεμίους μηδὲν μέγα λυπῶν, (οἵ τε γὰρ ἔνδον ὄντες, ἰσχυρῶς αὐτὸν ἀπεκρούοντο, καὶ οἱ ἔξωθεν οὐ ῥᾳδίως αὐτῷ συνέμισγον) τῶν δὲ δὴ σφετέρων πολλοὺς μὲν ἐπὶ τῇ τῶν ἐπιτηδείων καὶ ζητήσει καὶ ἐπαγωγῇ ἀποβάλλων, συχνοὺς δὲ καὶ αὐτὸς κολάζων. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον, ἕως ἔτι αὐτόθεν ποθὲν τὴν τροφὴν ἐλάμβανον, ἐξήρκουν ἐς ἀμφότερα, ὥστε καὶ τὴν προσεδρείαν καὶ τὴν λῆψιν αὐτῆς ἀσφαλῆ ποιεῖσθαι· ἐπεὶ δὲ τά τε ἐγγὺς πάντα κατανάλωτο, καὶ πόρρω ποι οἱ στρατιῶται προχωρεῖν ἠναγκάζοντο, συνέβαινεν αὐτοῖς, εἰ μὲν ὀλίγοι ποι πεμφθεῖεν, μὴ μόνον μηδὲν φέρειν, ἀλλὰ καὶ προσαπόλλυσθαι· εἰ δὲ δὴ πλείους, ἔρημον τὸ τεῖχος τῶν πολιορκούντων καταλείπειν, καὶ πολλοὺς μὲν ἄνδρας ἐν τούτῳ, πολλὰς δὲ καὶ μηχανὰς, ἐπεξιόντων σφίσι τῶν βαρβάρων, ἀποβάλλειν.

27. Καὶ διὰ ταῦτα ὁ Ἀντώνιος καὶ κριθὴν πᾶσιν αὐτοῖς ἀντὶ τοῦ σίτου ἔδωκε, καὶ ἐδεκάτευσε τινάς· τό, τε σύμπαν, πολιορκεῖν δοκῶν, τὰ τῶν πολιορκουμένων ἔπασχεν. οἵ τε γὰρ ἐν τῷ τείχει τοὺς καιροὺς τῶν ἐπεκδρομῶν ἀκριβῶς ἐτήρουν, καὶ οἱ ἔξω τοῖς τε κατὰ χώραν μένουσιν αὐτῶν, ὁπότε δίκα γένοιντο, δεινῶς, καὶ προσελαύνοντες ἐξαπίνης, καὶ ὑποστρέφοντες δι' ὀλίγου, ἐνέκειντο· καὶ τοῖς σιταγωγοῦσιν, ἐπὶ μὲν τὰς κώμας ἀπιοῦσιν, οὐκ ἠνώχλουν, σκεδαννυμένοις δὲ δὴ καὶ ἀνακομιζομένοις προσέπιπτον ἀνέλπιστοι, προσκαθημένου δ' οὖν καὶ ὡς αὐτοῦ τῇ πόλει, δείσας ὁ Φραάτης, μὴ καὶ κακόν τι αὐτὴν ἐν τῷ χρόνῳ, ἢ καὶ καθ' ἑαυτὸν τρόπον τινὰ, ἢ καὶ στρατιὰν ποθὲν προσλαβών, ἐργάσηται, ἔπεισεν

αὐτὸν, ὑποπέμψας τινὰς, ἐπικηρυκεύσασθαί οἱ, ὡς καὶ ῥᾷστα τῶν σπονδῶν τευξόμενον. κἀκ τούτου τοῖς τε πεμφθεῖσιν ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐχρημάτισεν, ἐπί τε χρυσοῦ δίφρου καθήμενος, καὶ τὴν νευρὰν τοῦ τόξου ψάλλων, καὶ καταδραμὼν αὐτοὺς πολλὰ, τέλος τὴν εἰρήνην, ἂν γε παραχρῆμα ἀποστρατοπεδεύσωνται, δώσειν ὑπέσχετο. ἀκούσας οὖν τοῦτο ὁ Ἀντώνιος, καὶ φοβηθεὶς τε ἅμα τὴν μεγαλαυχίαν αὐτοῦ, καὶ πιστεύσας ὅτι, ὃν που μεταστῇ, σπείσεται, ἀπανέστη, μηδὲν τῶν ἐς τὴν πολιορκίαν παρεσκευασμένων, ὡς καὶ ἐν φιλίᾳ, φθείρας.

28. Ποιήσαντος δὲ αὐτοῦ τοῦτο, καὶ τὰς σπονδὰς προσδεχομένου, οἵ τε Μῆδοι καὶ τὰ μηχανήματα κατέκαυσαν, καὶ τὰ χώματα διεσκέδασαν· καὶ οἱ Πάρθοι λόγον μὲν οὐδένα ὑπὲρ τῆς εἰρήνης αὐτῷ ἔπεμψαν, προσπεσόντες δὲ αἰφνίδιοι, πολλὰ καὶ δεινὰ εἰργάσαντο. ὡς οὖν ἔμαθεν ὅτι ἠπάτηται, πρεσβεύσασθαι μὲν οὐκέτ᾽ ἐτόλμησεν, (οὔτε γὰρ ἐπὶ μετρίοις τισὶ καταλύσεσθαι προσεδόκησε, καὶ τοὺς στρατιώτας ἐς ἀθυμίαν ἐκ τῆς τῶν σπονδῶν διαμαρτίας ἐμβαλεῖν οὐκ ἠθέλησεν) ἐπειχθῆναι δὲ, ἐπειδήπερ ἅπαξ ἐξανειστήκει, ἐς τὴν Ἀρμενίαν ἔγνω, καὶ ἑτέραν τινὰ ὁδὸν (ἦν γὰρ ἤλθον, ἀποκεκλεῖσθαι σφίσι παντελῶς νομίζοντες,) διερχόμενοι, πολλὰ καὶ ἄτοπα ἔπαθον. ἔς τε γὰρ χωρία ἄγνωστα ἐσπίπτοντες ἐσφάλλοντο, καὶ προσέτι καὶ οἱ βάρβαροι τὰ στενόπορα αὐτῶν προκαταλαμβάνοντες, τὰ μὲν ἀπέσκαπτον, τὰ δὲ ἀπεσταύρουν· τήν τε ὕδρειαν πανταχοῦ ἐδυσχέραινον, καὶ τὰς νομὰς ἐξέτριβον· καὶ εἴγε που κατὰ τύχην δι᾽ ἐπιτηδειοτέρων τινῶν τόπων χωρήσειεν ἕ-

μελλον, ἐκείνων μὲν σφᾶς, ὡς καὶ προκατειλημμένων, ψευδαγγελίαις ἀπέτρεπον, ἑτέρας δ' ὁδοὺς προλελοχισμένας ἰέναι ἐποίουν. ὥστε πολλοὶ μὲν ἐν τῷ τοιούτῳ, πολλοὶ δὲ καὶ ὑπὸ λιμοῦ ἐφθείροντο.

29. Καὶ ἐκ τούτου καὶ αὐτομολία τις ἐγένετο, κἂν πάντες μετέστησαν, εἰ μὴπερ οἱ βάρβαροι τοὺς τολμήσαντας αὐτὸ ποιῆσαι, ἐν τοῖς τῶν ἄλλων ὀφθαλμοῖς κατετόξευσαν. τούτου τε οὖν ἐπέσχον, καί τι καὶ τοιόνδε παρὰ τῇ τύχῃ εὕροντο· ἐσπεσόντες ποτὲ ἐς ἐνέδραν, καὶ πυκνοῖς τοξεύμασι βαλλόμενοι, τήν τε χελώνην ἐξαπιναίως συνασπίσαντες ἐποίησαν, καὶ τὰ γόνατα σφῶν τὰ ἀριστερὰ πρὸς τὴν γῆν ἤρεισαν. νομίσαντες οὖν αὐτοὺς οἱ βάρβαροι (οὐ γάρ πω τοιοῦτόν τι ἑωράκεσαν) καταπεπτωκέναι τε ὑπὸ τῶν τραυμάτων, καὶ μιᾶς ἐπικοπῆς εἶναι, τὰ μὲν τόξα ἀπέῤῥιψαν, καὶ ἀπὸ τῶν ἵππων ἀπεπήδησαν, τοὺς δ' ἀκινάκας σπασάμενοι, ἐγγὺς σφίσιν ὡς καὶ ἐπισφάξοντες αὐτοὺς προσῆλθον. κἂν τούτῳ ἐξαναστάντες οἱ Ῥωμαῖοι, πᾶσάν τε ἀπὸ παραγγέλσεως τὴν φάλαγγα ἅμα ἀνέπτυξαν, καὶ τοῖς πλησίοις ἀντιπρόσωποι ὡς ἕκαστοι προσπεσόντες, παμπληθεῖς, οἷα γυμνοὺς ὡπλισμένοι, ἀπροσδοκήτους παρεσκευασμένοι, τοξότας ὁπλῖται, βαρβάρους Ῥωμαῖοι, κατέκοψαν· ὥστε τοὺς λοιποὺς πάντας παραχρῆμα ἀποχωρῆσαι, καὶ μηκέτι μηδὲν αὐτοῖς ἐπακολουθῆσαι.

30. Ἡ δὲ δὴ χελώνη αὕτη τοιάδε τίς ἐστι, καὶ τόνδε τὸν τρόπον γίγνεται· τὰ μὲν σκευοφόρα καὶ οἱ ψιλοί, οἵ τε ἱππεῖς ἐν μέσῳ τοῦ στρατεύματος τετάχαται· τῶν δ' ὁπλιτῶν οἱ μὲν ταῖς προμηκέσιν ὠσπίσι ταῖς κοίλαις ταῖς σωληνοειδέσι χρώμενοι, περί

τε τὰ ἔσχατα, ὥσπερ ἐν πλινθίῳ τινὶ, τάσσονται, καὶ τοὺς ἄλλους, ἔξω τε βλέποντες, καὶ τὰ ὅπλα περιβεβλημένοι, περιέχουσιν· οἱ δ' ἕτεροι οἱ τὰς πλατείας ἀσπίδας ἔχοντες, ἔν τε τῷ μέσῳ συσπείρονται, καὶ ἐκείνας καὶ ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὑπεραίρουσιν· ὥστε μήτ' ἄλλο τι πλὴν ἀσπίδων διὰ πάσης ὁμοίως τῆς φάλαγγος ὁρᾶσθαι, καὶ ἐν σκέπῃ τῶν βελῶν πάντας αὐτοὺς ὑπὸ τῆς πυκνότητος τῆς συντάξεως γίγνεσθαι. οὕτω γάρ τοι δεινῶς ἰσχυρίζεται, ὥστε καὶ βαδίζειν τινὰς ἐπάνω αὐτῆς, καὶ προσέτι καὶ ἵππους, καὶ ὀχήματα, ὁσάκις ἂν ἐν κοίλῳ τινὶ καὶ στενῷ χωρίῳ γένωνται, ἐνελαύνεσθαι. τοιοῦτο μὲν δὴ τὸ σχῆμα τῆς τάξεως ταύτης ἐστὶ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν τῆς χελώνης ἐπίκλησιν, πρός τε τὸ ἰσχυρὸν καὶ πρὸς τὸ εὐσκέπαστον αὐτῆς, εἴληφε. χρῶνται δὲ αὐτῇ διχῇ· ἢ γὰρ πρὸς φρουρίόν τι προσμίσγοντες προσπορεύονται, καὶ πολλάκις καὶ ἐπ' αὐτὸ τὸ τεῖχος ἀναβιβάζουσι τινάς, ἢ ὑπὸ τοξοτῶν ποτε περιστοιχισθέντες, κυπτάζουσι πάντες ἅμα, (καὶ γὰρ καὶ οἱ ἵπποι ὀκλάζειν καὶ κατακλίνεσθαι διδάσκονται) κἂν τούτῳ δόκησιν σφίσιν ὡς καὶ κεκμηκότες παρασχόντες, ἐξεγείρονταί τε, πελασάντων αὐτῶν, ἐξαίφνης, καὶ ἐς ἔκπληξιν σφᾶς καθιστᾶσιν. ἡ μὲν οὖν χελώνη αὕτη τοιουτότροπός ἐστιν.

31. Ἀντώνιος δὲ ὑπὸ μὲν τῶν πολεμίων οὐκέτ' οὐδὲν δεινὸν ἔπαθεν, ὑπὸ δὲ δὴ τοῦ ψύχους δεινῶς ἐταλαιπώρησε. χειμών τε γὰρ ἤδη ἦν, καὶ ἡ Ἀρμενία ἡ ἐν τοῖς ὄρεσι, δι' ὃ καὶ μόνων ἀγαπητῶς ἐπορεύθη, κρυσταλλώδης ἀεί ποτε ἐστι. τά τε τραύματα, ὧ πολλὰ εἶχον, ἐνταῦθα δὴ καὶ μάλιστα αὐτοῖς

συνεπέθετο. ὅθεν περ συχνῶν μὲν ἀπολλυμένων, συχνῶν δὲ καὶ ἀπομάχων γινομένων, οὐκ ἤνεγκε τὴν καθ' ἕκαστον αὐτῶν πύστιν, ἀλλ' ἀπηγόρευσε μηδὲν τοιοῦτο μηδένα οἱ ἀγγέλλειν. καὶ τόν τε Ἀρμένιον, καίτοι ἐν ὀργῇ τε ὅτι ἐγκατέλιπε σφᾶς ἔχων, καὶ τιμωρήσασθαι ἐπιθυμῶν, καὶ ὑπῆλθε καὶ ἐθεράπευσεν, ἵνα τά τε ἐπιτήδεια καὶ χρήματα παρ' αὐτοῦ λάβῃ. καὶ τέλος, ὡς οὔτ' ἀρκέσαι πρὸς πλείω πορείαν οἱ στρατιῶται, καὶ ταῦτ' ἐν χειμῶνι, ἐδύναντο, καὶ ἅμα καὶ μάτην ταλαιπωρήσειν ἔμελλον, (ὑποστρέψαι γὰρ ἐς τὴν Ἀρμενίαν οὐκ ἐς μακρὰν ἐνενόει) πολλὰ μὲν ἐξεθώπευσεν αὐτόν, πολλὰ δὲ καὶ καθυπέσχετο αὐτῷ, ὅπως σφίσι χειμάσαι κατὰ χώραν ἐπιτρέψῃ· λέγων ὅτι τῷ ἦρι ἐπὶ τοὺς Πάρθους αὖθις ἐπιστρατεύσει. καί οἱ καὶ παρὰ τῆς Κλεοπάτρας χρήματα ἦλθεν, ὥστε τοῖς τε ὁπλίταις καθ' ἕκαστον δραχμὰς πέντε καὶ τριάκοντα, καὶ τοῖς ἄλλοις τὸ ἱκνούμενον δοθῆναι. ἐπειδή τε οὐκ ἐξήρκεσε σφίσι τὰ πεμφθέντα, προσεπέδωκε τοῖς λοιποῖς οἴκοθεν, τὸ μὲν ἀνάλωμα, ἑαυτοῦ, τὴν δὲ δὴ τῆς χάριτος δόξαν, τῆς Κλεοπάτρας ποιούμενος. πολλὰ μὲν γὰρ καὶ τοὺς φίλους ἠράνισε, πολλὰ δὲ καὶ παρὰ τῶν συμμάχων ἠργυρολόγησε. καὶ ὁ μέν, ταῦτα πράξας, ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀπῆρεν.

32. Οἱ δὲ δὴ οἴκοι Ῥωμαῖοι ἠγνόουν μὲν οὐδὲν τῶν γεγονότων, οὐχ ὅτι ταληθὲς ἐκεῖνος ἐπέστειλε σφίσι, (πάντα γὰρ δὴ τὰ δυσχερῆ συνέκρυπτε, καὶ ἔστιν ἃ γε αὐτῶν καὶ ἐς τὸ ἐναντιώτατον, ὡς καὶ εὐπραγῶν, ἔγραφεν) ἀλλ' ὅτι ἥ τε φήμη τὴν ἀληθειαν ἐσήγγελλε, καὶ ὁ Καῖσαρ οἵ τε ἄλλοι οἱ συνόντες αὐτῷ καὶ ἐπολυπραγμόνουν ἀκριβῶς αὐτὰ καὶ δι-

Θρύλλουν· οὐ μέντοι καὶ ἐν τῷ κοινῷ διήλεγχον, ἀλλὰ καὶ ἐβουθύτουν καὶ ἐώρταζον. τοῦ γὰρ Καίσαρος πρὸς Σέξτον ἔτι καὶ τότε προσπταίοντος, οὔτε εὐπρεπὴς οὔτε ἐπίκαιρος ὁ ἔλεγχος αὐτῶν γίγνεσθαι ἐδύνατο. ὁ δ' οὖν Ἀντώνιος ταῦτά τε οὕτως ἔπραξε, καὶ δυναστείας, Ἀμύντα μὲν Γαλατίας, καίπερ γραμματεῖ τοῦ Δηϊοτάρου γενομένῳ, ἔδωκε, καὶ Λυκαονίας Παμφυλίας τέ τινα αὐτῷ προσθεὶς, Ἀρχελάῳ δὲ Καππαδοκίας, ἐκβαλὼν τὸν Ἀριαράθην. ὁ δ' Ἀρχέλαος οὗτος, πρὸς μὲν πατρὸς, ἐκ τῶν Ἀρχελάων ἐκείνων τῶν τοῖς Ῥωμαίοις ἀντιπολεμησάντων ἦν, ἐκ δὲ μητρὸς ἑταίρας Γλαφύρας ἐγεγέννητο. οὐ μὴν ἀλλ' ἐπὶ μὲν τούτοις ἤτιόν πως ὁ Ἀντώνιος (ἐν γὰρ τοῖς ἀλλοτρίοις ἐμεγαλοφρονεῖτο) κακῶς παρὰ τοῖς πολίταις ἤκουεν· ἐπὶ δὲ δὴ τῇ Κλεοπάτρᾳ μεγάλως διεβλήθη, ὅτι τε παῖδας ἐξ αὐτῆς, πρεσβυτάτους μὲν, Ἀλέξανδρον καὶ Κλεοπάτραν (καὶ δίδυμοι γὰρ ἐτέχθησαν) νεώτατον δὲ, Πτολεμαῖον, τὸν καὶ Φιλάδελφον ἐπικληθέντα, ἀνείλετο· καὶ ὅτι πολλὰ μὲν τῆς Ἀραβίας, τῆς τε Μάλχου, καὶ τῆς τῶν Ἰτουραίων (τὸν γὰρ Λυσανίαν, ὃν αὐτὸς βασιλέα σφῶν ἐπεποιήκει, ἀπέκτεινεν, ὡς τὰ τοῦ Πακόρου πράξαντα) πολλὰ δὲ καὶ τῆς Φοινίκης, τῆς τε Παλαιστίνης, Κρήτης τε τινα, καὶ Κυρήνην, τήν τε Κύπρον αὐτοῖς ἐχαρίσατο. τότε μὲν ταῦτα ἔπραξε.

33. Τῷ δ' ἐχομένῳ ἔτει, ὅτε Πομπήϊος καὶ ὁ Κορνουφίκιος ὑπάτευσαν, στρατεῦσαι ἐπὶ τὸν Ἀρμένιον ἐπεχείρησεν, ἐλπίδα τοῦ Μήδου οὐκ ἐλαχίστην ἔχων, ὅτι πρός τε τὸν Φραάτην ἀγανακτήσας, ἐπὶ τῷ

μήτε τῶν λαφύρων πολλὰ παρ' αὐτοῦ, μήτ' ἄλλην τινὰ τιμὴν λαβεῖν, καὶ τὸν Ἀρμένιον τιμωρήσασθαι τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐπαγωγῆς ἐθελήσας, τὸν Πολέμωνα αὐτῷ προσέπεμψε, καὶ φιλίαν καὶ συμμαχίαν αἰτῶν. οὕτω γὰρ που ὑπερήσθη τῷ πράγματι, ὥστε καὶ ἐκείνῳ σπείσασθαι, καὶ τῷ Πολέμωνι μισθὸν τῆς κηρυκείας τὴν μικροτέραν Ἀρμενίαν μετὰ ταῦτα δοῦναι. τὸν δ' οὖν Ἀρμένιον πρότερον μὲν ἐς τὴν Αἴγυπτον, ὡς καὶ φίλον, καὶ ὡς ἐνταῦθα αὐτὸν ἀπόνως περιλαβὼν κατεργάσηται, πεπεμψατο· ἐπεὶ δ' ὑποτοπήσας τοῦτ', οὐχ ὑπήκουσεν, ἕτερόν τινα τρόπον ἐξαπατῆσαι ἐπεβούλευσε. φανερῶς μὲν γὰρ οὐκ ὠργίζετο αὐτῷ, μὴ καὶ πολεμωθείη· ὡς δ' ἐπὶ τοὺς Πάρθους καὶ τότε στρατεύσων, ἵνα ἀπαράσκευον αὐτὸν εὕρῃ, ἦρε μὲν ἐκ τῆς Αἰγύπτου, μαθὼν δὲ καθ' ὁδὸν τὴν Ὀκταουΐαν ἀπὸ τῆς Ῥώμης ὥρμηνεῖσθαι, οὐκέτι περαιτέρω προεχώρησεν, ἀλλ' ἀνεκομίσθη· καίτοι παραυτίκα οἴκαδε αὐτῇ ἐπανελθεῖν κελεύσας, καὶ μετὰ τοῦτο τὰ δῶρα τὰ πεμφθέντα παρ' αὐτῆς, τά τε ἄλλα, καὶ τοὺς στρατιώτας, οὓς παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ᾐτήκει, λαβών. καὶ ὁ μὲν ἔτι καὶ μᾶλλον τῷ τε ἔρωτι καὶ τῇ γοητείᾳ τῇ τῆς Κλεοπάτρας ἐδούλευε.

54. Καῖσαρ δὲ ἐν τούτῳ, ἐπειδὴ ὅ, τε Σέξτος ἀπολώλει, καὶ τὰ ἐν τῇ Λιβύῃ καταστάσεως ἐδεῖτο, ἦλθε μὲν ἐς τὴν Σικελίαν, ὡς καὶ ἐκεῖσε πλευσούμενος· ἐγχρονίσας δὲ ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ χειμῶνος, οὐκέτι ἐπεραιώθη. οἵ τε γὰρ Σάλασσοι, καὶ οἱ Ταυρίσκοι, Λίβυρνοί τε, καὶ Ἰάπυδες, οὐδὲν μὲν οὐδὲ ἐκ τοῦ πρὶν μέτριον ἐς τοὺς Ῥωμαίους ἐσέπρασσον, ἀλλὰ τήν τε συντέλειαν τῶν φόρων ἐξέλιπον, καὶ ἐσβάλλοντες ἔστιν

ὅτε ἐς τὰ ὁμοροῦντα σφίσιν ἐκακούργουν· τότε δὲ φανερῶς πρὸς τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ ἐπανέστησαν. διὸ οἷ τοῦτ' ἀναστρέψας, τά τε ἄλλα ἐπ' αὐτοὺς παρεσκευάσατο, καὶ ἐπειδή τινες τῶν ἀφεθέντων τε ἐστασίασαν, καὶ μηδὲν λαβόντων, στρατεύσασθαι αὖθις ἠθέλησαν, ἐς ἓν σφᾶς στρατόπεδον κατεχώρισεν, ἵνα ἰδίᾳ καὶ καθ' ἑαυτοὺς ὄντες, μήτε προσδιαφθείρωσί τινα, κἂν ἄρα νεωτερίσαι τι βουληθῶσιν, ἐκδηλοι παραχρῆμα γένωνται. ὡς δ' οὐδὲν μᾶλλον ἐσωφρονίσθησαν, ὀλίγους ἐξ αὐτῶν τοὺς πρεσβυτάτους ἐς Γαλατίαν κληρουχήσοντας ἔπεμψε· νομίσας καὶ τοὺς ἄλλους ἐκ τούτου καὶ ἐλπίσειν καὶ καταστήσειν. ἐπεὶ δὲ καὶ ὣς ἐθρασύνοντο, δίκῃ τινὰς αὐτῶν ἔδωκε. παροξυθέντων τε ἐπὶ τούτῳ τῶν λοιπῶν, συνεκάλεσέ τε αὐτοὺς ὡς καὶ ἐπ' ἄλλο τι, καὶ περισχὼν τῷ στρατῷ, τά τε ὅπλα ἀφείλετο, καὶ τῆς στρατείας ἔπαυσε. καὶ οὕτω τήν τε ἑαυτῶν ἀσθένειαν ἅμα, καὶ τὸ τοῦ Καίσαρος φρόνημα μαθόντες, ἀληθῶς τε μετεβάλοντο, καὶ πολλὰ αὐτὸν ἱκετεύσαντες, ἀνεστρατεύσαντο. ὁ γὰρ Καῖσαρ, στρατιωτῶν τε δεόμενος, καὶ φοβηθεὶς μὴ καὶ ὁ Ἀντώνιος αὐτοὺς σφετερίσηται, συγγινώσκειν τε σφίσιν ἔφη, καὶ χρησιμωτάτους πρὸς πάντα αὐτοὺς ἔσχε. τοῦτο μὲν ὕστερον ἐγένετο.

35. Τότε δὲ τοὺς μὲν ἄλλους ἑτέροις τισὶ καταστρέψασθαι προσέταξεν, αὐτὸς δὲ ἐπὶ τοὺς Ἰάπυδας ἐστράτευσε. καὶ τοὺς μὲν ἐντὸς τῶν ὀρῶν, οὐ πάνυ πόρρω τῆς θαλάσσης, οἰκοῦντας, ἀπονώτερον προσηγάγετο· τοὺς δὲ ἐπί τε τῶν ἄκρων, καὶ ἐς τὰ ἐπὶ θάτερα αὐτῶν, οὐκ ἀταλαιπώρως ἐχειρώσατο. τὸ γὰρ Μέτουλον,

τὴν μεγίστην σφῶν πόλιν, κρατυνάμενοι, πολλὰς μὲν προσβολὰς τῶν Ῥωμαίων ἀπεκρούσαντο, πολλὰ δὲ μηχανήματα κατέφλεξαν· αὐτόν τε ἐκεῖνον ἀπὸ πύργου τινὸς ξυλίνου ἐπιβῆναι τοῦ περιβόλου πειρώμενον κατέτρωσαν. καὶ τέλος, ἐπειδὴ οὐδὲν μᾶλλον ὠπανίστατο, ἀλλὰ καὶ δυνάμεις προσμετεπέμπετο, συμβῆναί τε βούλεσθαι ἐπλάσαντο, καὶ φρουροὺς ἐς τὴν ἄκραν ἐσδεξάμενοι, ἐκείνους τε τῆς νυκτὸς ἅπαντας ἔφθειραν, καὶ τὰς οἰκίας ἐνέπρησαν. καὶ οἱ μὲν ἑαυτοὺς, οἱ δὲ καὶ τὰς γυναῖκας τά τε παιδία προσαπέκτειναν, ὥστε μηδ' ὁτιοῦν ἀπ' αὐτῶν τῷ Καίσαρι περιγενέσθαι. οὐ γὰρ ὅτι ἐκεῖνοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ζωγρηθέντες σφῶν, ἑκούσιοι οὐ πολλῷ ὕστερον ἐφθάρησαν.

36. Ἐπεὶ δ' οὖν οὗτοί τε ἀπολώλεσαν, καὶ οἱ ἄλλοι κατεστράφατο, μηδὲν ἀξιόλογον πράξαντες, ἐπὶ Πανν*ονίους* ἐστράτευσεν· ἔγκλημα μὲν οὐδὲν αὐτοῖς ἐπιφέρων, (οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἠδίκητό τι ὑπ' αὐτῶν) ἵνα δὲ δὴ τοὺς στρατιώτας ἀσκῇ τε ἅμα, καὶ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων τρέφῃ, πᾶν τὸ τῷ κρείττονι τοῖς ὅπλοις ἀρέσκον, δίκαιον ἐς τοὺς ἀσθενεστέρους ποιούμενος. οἱ δὲ δὴ Πανν*όνιοι* νέμονται μὲν πρὸς τῇ Δαλματίᾳ, παρ' αὐτὸν τὸν Ἴστρον, ἀπὸ Νωρικοῦ μέχρι τῆς Μυσίας τῆς ἐν τῇ Εὐρώπῃ· κακοβιώτατοι δὲ ἀνθρώπων ὄντες, (οὔτε γὰρ γῆς, οὔτε ἀέρων εὖ ἤκουσιν, οὐκ ἔλαιον, οὐκ οἶνον, πλὴν ἐλαχίστου καὶ τούτου κακίστου, γεωργοῦσιν, ἅτε ἐν χειμῶνι πικροτάτῳ τὸ πλεῖστον διαιτώμενοι, ἀλλὰ τάς τε κριθὰς καὶ τοὺς κέγχρους καὶ ἐσθίουσιν ὁμοίως καὶ πίνουσιν) ἀνδρειότατοι δ' οὖν διὰ πάντων ὧν ἴσμεν νομίζονται. Θυμικώτατοι γὰρ καὶ φονικώτατοι, οἷα μηδὲν ἄξιον τοῦ κα-

λῶς ζῆν ἔχοντες, εἰσί. ταῦτα δὲ οὐκ ἀκούσας οὐδ' ἀναγνοὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ μαθὼν, ὥστε καὶ ἄρξας αὐτῶν, οἶδα. μετὰ γάρ τοι τὴν ἐν τῇ Ἀφρικῇ ἡγεμονείαν, τῇ τε Δαλματίᾳ, ἧς ποτε καὶ ὁ πατήρ μου χρόνον τινὰ ἦρξε, καὶ τῇ Παννονίᾳ τῇ ἄνω καλουμένῃ προσετάχθην· ὅθεν ἀκριβῶς πάντα τὰ κατ' αὐτοὺς εἰδὼς γράφω. ὀνομάζονται δὲ οὕτως, ὅτι τοὺς χιτῶνας τοὺς χειριδωτοὺς ἐξ ἱματίων τινῶν ἐς πάννους ἐπιχωρίως πως καὶ κατατέμνοντες καὶ προσαγορεύοντες συῤῥάπτουσι. καὶ οἱ μὲν εἴτ' οὖν διὰ τοῦτο, εἴτε καὶ δι' ἄλλο τι, οὕτως ὠνομάδαται· τῶν δὲ δὴ Ἑλλήνων τινὲς, ταλαιπώρους ἀγνοήσαντες, Παίονας σφᾶς προσεῖπον, ἀρχαίου μέν που τοῦ προσρήματος τούτου ὄντος, οὐ μέντοι καὶ ἐκεῖ, ἀλλ' ἔν τε τῇ Ῥοδόπῃ, καὶ πρὸς αὐτῇ τῇ Μακεδονίᾳ τῇ νῦν, μέχρι τῆς Θαλάσσης. ὑφ' οὗπερ καὶ ἐγὼ ἐκείνους μὲν Παίονας, τούτους δὲ Παννονίους ὥσπερ που καὶ αὐτοὶ ἑαυτοὺς καὶ Ῥωμαῖοι σφᾶς καλοῦσι, προσαγορεύσω.

37. Ἐπὶ οὖν τούτους ὁ Καῖσαρ τότε στρατεύσας, τὸ μὲν πρῶτον οὔτε τι ἐδῄου, οὔτε τι ἥρπαζε, καίπερ καὶ τὰς κώμας αὐτῶν τὰς ἐν τοῖς πεδίοις ἐκλιπόντων· (ἤλπιζε γὰρ ἐθελοντὰς αὐτοὺς ἐπάξεσθαι·) ὡς δὲ καὶ προχωροῦντα αὐτὸν πρὸς Σισκίαν ἐλύπησαν, ὠργίσθη, καὶ τήν τε χώραν σφῶν ἔκαιε, καὶ πάνθ' ὅσα ἐδύνατο λείαν ἐποιεῖτο. πλησιάσαντος δὲ αὐτοῦ τῇ πόλει, οἱ ἐπιχώριοι παραυτίκα μὲν ὑπὸ τῶν δυνατῶν ἀναπεισθέντες, ὡμολόγησάν τε αὐτῷ, καὶ ὁμήρους ἔδοσαν· μετὰ δὲ τοῦτο τάς τε πύλας ἀπέκλεισαν, καὶ ἐς πολιορκίαν κατέστησαν. εἶχον μὲν γὰρ καὶ τείχη ἰσχυρὰ, τὸ δ' ὅλον ποταμοῖς δύο ναυσιπόροις ἐθάρσουν. ὁ γὰρ Κό-

λοψ ὀνομαζόμενος παρ' αὐτὸν τὸν περίβολον παραφέων, ἐς τὸν Σαοῦσον ὀλίγον ἀπέχοντα αὐτοῦ ἐμβάλλει· καὶ νῦν πᾶσαν τὴν πόλιν ἐγκεκύκλωται, Τιβερίου τάφρῳ τινὶ μεγάλῃ ἐς τοῦτο αὐτὸν καταστήσαντος, δι' ἧς ἐς τὸ ἀρχαῖον αὖθις ῥεῖθρον ἐπανέρχεται. τότε δὲ τῇ μὲν τοῦ Κόλοπος παρ' αὐτὰ τὰ τείχη παρεξιόντος, τῇ δὲ τοῦ Σαούσου ὀλίγον ἄπωθεν παραφέροντος, διάκενόν τι κατελέλειπτο, ὃ καὶ σταυρώμασι καὶ ταφρεύμασιν ὠχύρωτο. ὁ οὖν Καῖσαρ πλοῖα παρὰ τῶν ταύτῃ συμμάχων ποιηθέντα λαβὼν, καὶ διά τε τοῦ Ἴστρου ἐς τὸν Σαοῦσον, καὶ δι' ἐκείνου ἐς τὸν Κόλοπα αὐτὰ ἀνάγων, προσέβαλε σφίσι τῷ πεζῷ ἅμα καὶ ταῖς ναυσί· καί τινας καὶ ναυμαχίας ἐν αὐτῇ ἐποιήσατο. καὶ γὰρ οἱ βάρβαροι μονόξυλα πλοῖα ἀντικατασκευάσαντες, διεκινδύνευον, καὶ ἔν τε τῷ ποταμῷ ἄλλους τε πολλοὺς καὶ τὸν Μηνᾶν τὸν τοῦ Σέξτου ἐξελεύθερον ἀπέκτειναν, καὶ ἐν τῇ γῇ ἰσχυρῶς αὐτὸν ἠμύνοντο· μέχρις οὗ τῶν συμμάχων τινὰς ἐνηδρεῦσθαί τε καὶ ἐφθάρθαι ἐπύθοντο. τότε γὰρ ἀθυμήσαντες ἐνέδοσαν· καὶ οὕτως ἁλόντων ἐκείνων, καὶ τὸ ἄλλο Παννονικὸν ὁμολογίᾳ προσηγάγετο.

38. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐκεῖ μὲν Φούφιον Γέμινον σὺν δυνάμει τινὶ κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Ῥώμην ἀνεκομίσθη· καὶ τὰ μὲν ἐπινίκια ψηφισθέντα οἱ ἀνεβάλετο, τῇ δ' Ὀκταουίᾳ τῇ τε Λιουίᾳ καὶ εἰκόνας καὶ τὸ τὰ σφέτερα ἄνευ κυρίου τινὸς διοικεῖν, τό, τε ἀδεὲς καὶ τὸ ἀνύβριστον ἐκ τοῦ ὁμοίου τοῖς δημάρχοις ἔχειν ἔδωκεν. ὡρμημένου δὲ αὐτοῦ καὶ ἐς τὴν Βρεττανίαν, κατὰ τὸν τοῦ πατρὸς ζῆλον, στρατεῦσαι, καὶ ἤδη καὶ ἐς τὴν Γαλατίαν μετὰ τὸν χειμῶνα, ἐν ᾧ ὅ, τε Ἀντώνιος τὸ δεύτερον καὶ Λούκιος Λίβων ὑπάτευον, προκεχωρηκότος,

τῶν τε νεοαλώτων τινὲς καὶ Δαλμάται σὺν αὐτοῖς ἐπανέστησαν. καὶ Παννονίους μὲν ὁ Γέμινος, καίτοι τῆς Σισκίας ἐκπεσὼν, ὅμως μάχαις ἀνεκτήσατο· τούς τε Σαλάσσους καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς μετ' αὐτῶν νεωτερίσαντας, ὁ Μεσσαλᾶς Οὐαλέριος ἐχειρώσατο· ἐπὶ δὲ δὴ τοὺς Δαλμάτας πρότερος μὲν ὁ Ἀγρίππας, ἔπειτα δὲ καὶ ὁ Καῖσαρ ἐπεστράτευσε. καὶ τοὺς μὲν πλείους σφῶν, αὐτοὶ πολλὰ καὶ δεινὰ παθόντες, (ὥστε καὶ τὸν Καίσαρα τρωθῆναι, καὶ τῶν στρατιωτῶν τισι κριθὴν ἀντὶ τοῦ σίτου δοθῆναι, καὶ ἑτέρους τὴν τάξιν ἐκλιπόντας δεκατευθῆναι) κατεστρέψαντο· τοῖς δὲ δὴ λοιποῖς ὁ Ταῦρος ὁ Στατίλιος ἐπολέμησεν.

39. Ἀντώνιος δὲ ἐν τούτῳ τῆς μὲν ἀρχῆς αὐθημερὸν ἐξέστη. Λούκιον Σεμπρώνιον Ἀτρατῖνον ἀντικαταστήσας· (ὅθεν εἰσὶν οἱ τοῦτον, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνον ἐν τῇ τῶν ὑπάτων ἀπαριθμήσει ὀνομάζουσι) πράττων δ' ὅπως ὡς ὅτι ἀπονώτατα τὸν Ἀρμένιον τιμωρήσηται, τήν τε θυγατέρα αὐτοῦ, ὡς καὶ τῷ Ἀλεξάνδρῳ τῷ υἱεῖ συνοικίσων, ᾔτησε, Κϋϊντόν τινα Δέλλιον, παιδικά ποτε ἑαυτοῦ γενόμενον, πέμψας, καὶ πολλά τινα αὐτῷ δώσειν ὑπέσχετο· καὶ τέλος ἔς τε τὴν Νικόπολιν τὴν τοῦ Πομπηΐου αἰφνίδιον ἅμα τῷ ἦρι ἦλθε, κἀνταῦθα αὐτόν, ὡς καὶ συμβουλεύσοντα καὶ συμπράξοντά τινα κατὰ τῶν Πάρθων, μετεπέμψατο. ἐπειδή τε οὐκ ἀφίκετο, τὴν ἐπιβουλὴν ὑποπτεύσας, τόν τε Δέλλιον αὖθις ἐς λόγους οἱ προσέπεμψε, καὶ αὐτὸς οὐδὲν ἧττον σπουδῇ πρὸς τὰ Ἀρτάξατα ἤλασε, καὶ οὕτως αὐτὸν ὤφε ποτε, τὰ μὲν, πείθων διὰ τῶν ἑταίρων, τὰ δὲ, καὶ διὰ τῶν στρατιωτῶν καταπλήσσων, πάντα τε ἁπλῶς ὡς πρὸς φίλον καὶ γράφων καὶ

πράττων, ἐπηγάγετο ἐς τὸ στρατόπεδον ἐσελθεῖν. κἀνταῦθα συλλαβὼν, τὰ μὲν πρῶτα ἄδετόν τε εἶχε, καὶ κατὰ τὰ φρούρια, ἐν οἷς οἱ θησαυροὶ ἦσαν, περιῆγεν, εἴ πως ἁμαχεὶ σφᾶς λάβοι· σκηπτόμενος δι' οὐδὲν ἄλλο αὐτὸν συνειληφέναι, ἢ ἵνα τοὺς Ἀρμενίους καὶ ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ καὶ ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ δασμολογήσῃ. ὡς δ' οὔτε οἱ χρυσοφύλακες προσεῖχον αὐτῷ, καὶ οἱ τὰ ὅπλα ἔχοντες Ἀρτάξην τὸν πρεσβύτατον τῶν παίδων αὐτοῦ βασιλέα ἀνθείλοντο, ἔδησεν αὐτὸν ἀργυραῖς ἁλύσεσιν· αἰσχρὸν γάρ, ὡς ἔοικεν, ἦν, βασιλέα αὐτὸν γεγονότα σιδηραῖς δεθῆναι.

40. Κἀκ τούτου τοὺς μὲν ἐθελοντῇ, τοὺς δὲ καὶ βίᾳ λαβὼν, πᾶσαν τὴν Ἀρμενίαν κατέσχεν· ὁ γὰρ Ἀρτάξης, ἐπειδὴ συμβαλὼν ἡττᾶτο, πρὸς τὸν Πάρθον ἀπεχώρησε. πράξας δὲ ταῦτα, καὶ τῷ υἱεῖ τὴν τοῦ Μήδου θυγατέρα, ὅπως ἔτι καὶ μᾶλλον αὐτὸν προσεταιρίσηται, μνηστεύσας, τά τε στρατόπεδα ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ κατέλιπε, καὶ ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀνεκομίσθη, τήν τε ἄλλην λείαν πολλὴν καὶ τὸν Ἀρμένιον μετά τε τῆς γυναικὸς καὶ μετὰ παίδων ἄγων. καὶ σφᾶς σὺν τοῖς ἄλλοις αἰχμαλώτοις καὶ ἐν ἐπινικίοις τισὶν ἔς τε τὴν Ἀλεξάνδρειαν προπέμψας, αὐτὸς ἐφ' ἅρματος ἐσήλασε, καὶ τά τε ἄλλα πάντα τῇ Κλεοπάτρᾳ ἐχαρίσατο, καὶ τὸν Ἀρμένιον μετὰ τῶν οἰκείων ἐν χρυσοῖς δεσμοῖς προσήγαγε. προεκάθητο δὲ ἐν μέσῳ τῷ πλήθει ἐπί τε βήματος ἐπαργύρου καὶ ἐπὶ δίφρου ἐπιχρύσου. Οἱ δὲ δὴ βάρβαροι οὔθ' ἱκέτευσαν αὐτὴν, οὔτε προσεκύνησαν, καίτοι πολλὰ μὲν καὶ ἀναγκαζόμενοι, πολλὰ δὲ καὶ ἐλπίσιν ἀναπειθόμενοι· ἀλλ' ὀνομαστὶ προσαγορεύσαντες, δόξαν μὲν

φρονήματος ἔλαβον, κακουχίᾳ δὲ πολλῇ διὰ τοῦτο συνέσχοντο.

41. Μετὰ δὲ τοῦτο ὁ Ἀντώνιος τοὺς Ἀλεξανδρέας εἱστίασε, καὶ τὴν Κλεοπάτραν, τούς τε παῖδας αὐτῆς ἐν ἐκκλησίᾳ παρεκαθίσατο· δημηγορήσας τέ τινα, ἐκείνην τε βασιλίδα βασιλέων, καὶ τὸν Πτολεμαῖον, ὃν Καισαρίωνα ἐπωνόμαζον, βασιλέα βασιλέων καλεῖσθαι ἐκέλευσε· καὶ αὐτοῖς καὶ τὴν Αἴγυπτον, τήν τε Κύπρον, ἄλλην διανομήν τινα ποιησάμενος, ἔδωκε. τοῦ τε γὰρ προτέρου Καίσαρος τὴν μὲν γυναῖκα, τὸν δὲ, υἱὸν ὄντως γεγονέναι ἔλεγε, καὶ ἐς τὴν ἐκείνου δὴ χάριν ταῦτα ποιεῖν ἐσκήπτετο, ὅπως τὸν Καίσαρα τὸν Ὀκταουϊανὸν ἐκ τούτου, ὅτι ποιητὸς, ἀλλ' οὐ γνήσιος αὐτοῦ παῖς ἦν, διαβάλλῃ. ἐκείνοις μὲν δὴ ταῦτα ἔνειμε· τοῖς δὲ δὴ αὐτοῦ παισὶ τοῖς ἐκ τῆς Κλεοπάτρας οἳ γεγονόσι, Πτολεμαίῳ μὲν, τήν τε Συρίαν καὶ τὰ ἐντὸς τοῦ Εὐφράτου μέχρι τοῦ Ἑλλησπόντου πάντα, Κλεοπάτρᾳ δὲ, τὴν Λιβύην τὴν περὶ Κυρήνην, τῷ τε ἀδελφῷ αὐτῶν Ἀλεξάνδρῳ τήν τε Ἀρμενίαν, καὶ τἆλλα τὰ πέραν τοῦ Εὐφράτου μέχρι Ἰνδῶν, δώσειν ὑπέσχετο· καὶ γὰρ ἐκεῖνα, ὡς ἔχων ἤδη, ἐχαρίζετο. καὶ ταῦτα οὐκ ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ μόνον εἶπεν, ἀλλὰ καὶ ἐς τὴν Ῥώμην, ἵνα καὶ παρ' ἐκείνων τὸ κῦρος λάβῃ, ἐπέστειλεν. οὐ μέντοι καὶ ἐν τῷ κοινῷ τι αὐτῶν ἀνεγνώσθη. ὅ, τε γὰρ Δομίτιος καὶ ὁ Σόσσιος ὑπατεύοντες ἤδη τότε, καὶ ἐς τὰ μάλιστα αὐτῷ προσκείμενοι, οὐκ ἠθέλησαν, καίπερ τοῦ Καίσαρος ἐγκειμένου σφίσιν, ἐς πάντας αὐτὰ ἐκφῆναι. νικησάντων δὲ ἐν τούτῳ ἐκείνων, ἀντεπεκράτησεν ὁ Καῖσαρ, μηδὲν τῶν περὶ τοῦ Ἀρμενίου γραφέντων δη-

μοσιευθῆναι. τοῦτον γὰρ ἠλέει, ἅτε καὶ λάθρα πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τῷ Ἀντωνίῳ κεκοινολογημένος, καὶ ἐκείνῳ τῶν νικητηρίων ἐφθόνει. τοιαῦτα δ' οὖν ὁ Ἀντώνιος πράττων, ἑτοίμα τῇ βουλῇ γράφειν, ὅτι τῆς τε ἀρχῆς παύσασθαι, καὶ ἐπ' ἐκείνῃ τῷ τε δήμῳ πάντα τὰ πράγματα ποιήσασθαι θέλει· οὐχ ὅτι τι καὶ πράξειν αὐτῶν ἔμελλεν, ἀλλ' ὅπως ταῖς παρ' αὐτοῦ ἐλπίσι τὸν Καίσαρα ἤτοι ἀναγκάσωσιν, ἅτε καὶ παρόντα, τῶν ὅπλων προαποστῆναι, ἢ καὶ ἀπειθήσαντα μισήσωσι.

42. Τότε μὲν δὴ ταῦτά τε ἐγένετο, καὶ τὴν πανήγυριν τὴν τῇ Ἀφροδίτῃ τῇ Γενετυλλίῳ τελουμένην οἱ ὕπατοι ἐποίησαν· ἔν τε ταῖς ἀνοχαῖς, αἱρετοὶ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος πολίαρχοι, παῖδες ἄνηβοι, ἐξ ἱππέων, ἀλλ' οὐκ ἐκ βουλευτῶν γεγονότες, ἦρξαν· καὶ τὴν στοὰν τὴν Παύλου καλουμένην Αἰμιλίου Λέπιδος Παῦλος ἰδίοις τέλεσιν ἐξωκοδόμησε, καὶ τῇ ὑπατείᾳ καθιέρωσεν· ὑπάτευσε γὰρ ἐν μέρει τοῦ ἔτους τούτου· ὅ, τε Ἀγρίππας τὸ ὕδωρ τὸ Μάρκιον ὠνομασμένον, ἐκλιπὸν φθορᾷ τῶν ὀχετῶν, καὶ ἀνεκτήσατο δαπάνῃ οἰκείᾳ, καὶ ἐπὶ πολλὰ τῆς πόλεως ἐπωχέτευσεν. οὗτοι μὲν οὖν, καίπερ ἐξ ἰδίων χρημάτων φιλοτιμούμενοι, καὶ ὑπεστέλλοντο καὶ ἐμετρίαζον· ἄλλοι δὲ καὶ ἐλαχίστην τινὰ ἀρχὴν ἔχοντες, καὶ ἐπινίκια διεπράττοντο σφίσιν, οἱ μὲν, διὰ τοῦ Ἀντωνίου, οἱ δὲ, διὰ τοῦ Καίσαρος, ψηφίζεσθαι· καὶ ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ χρυσίον πολὺ παρὰ τῶν δήμων ἐς τοὺς στεφάνους ἐσέπραττον.

43. Τῷ δ' ὑστέρῳ ἔτει ἀγορανόμος ὁ Ἀγρίππας ἐκὼν ἐγένετο· καὶ πάντα μὲν τὰ οἰκοδομήματα τὰ κοινὰ, πάσας δὲ τὰς ὁδοὺς, μηδὲν ἐκ τοῦ δημοσίου λαβών, ἐπεσκεύασε· τούς τε ὑπονόμους ἐξεκάθηρε, καὶ

ς τὸν Τίβεριν δι' αὐτῶν ὑπέπλευσε. κἀν τῷ ἱπποδρόμῳ σφαλλομένους τοὺς ἀνθρώπους περὶ τὸν τῶν διαύλων ἀριθμὸν ὁρῶν, τούς τε δελφῖνας καὶ τὰ ὠοειδῆ δημιουργήματα κατεστήσατο, ὅπως δι' αὐτῶν αἱ περίοδοι τῶν περιδρόμων ἀναδεικνύωνται. καὶ προσέτι καὶ ἔλαιον καὶ ἅλας πᾶσι διέδωκε· τά τε βαλανεῖα προῖκα δι' ἔτους καὶ τοῖς ἀνδράσι καὶ ταῖς γυναιξὶ λούεσθαι παρέσχε· καὶ τοὺς κουρέας ἐν ταῖς πανηγύρεσιν, ἃς πολλὰς καὶ παντοδαπὰς ἐποίησεν, ὥστε καὶ τοὺς τῶν βουλευτῶν παῖδας τὴν Τροίαν ἱππεῦσαι, ἐμισθώσατο, ἵνα μηδεὶς μηδὲν αὐτοῖς ἀναλώσῃ. καὶ τέλος, σύμβολά τέ τινα ἐς τὸ θέατρον κατὰ κορυφὴν ἔῤῥιψε, τῷ μὲν ἀργύριον, τῷ δὲ ἐσθῆτα, τῷ δὲ ἄλλο τι φέροντα· καὶ ἄλλα πάμπολλα ὤνια ἐς τὸ μέσον καταθεὶς, διαρπάσαι σφίσιν ἐπέτρεψεν. Ἀγρίππας μὲν οὖν ταῦτά τε ἐποίει, καὶ τοὺς ἀστρολόγους καὶ τοὺς γάητας ἐκ τῆς πόλεως ἐξήλασεν. ὑπὸ δὲ τὰς αὐτὰς ἡμέρας δόγμα ἐγένετο, μηδένα τῶν ἐς τὴν γερουσίαν τελούντων ἐπὶ ληστείᾳ κρίνεσθαι. καὶ οὕτως οἵ τε τότε ἐν τοιαύτῃ τινὶ αἰτίᾳ ὄντες ἀφείθησαν, καὶ ἐς τὸ ἔπειτα ἄδειά τισι κακουργεῖν ἐδόθη. ὁ δ' οὖν Καῖσαρ τήν τε ὑπατείαν (ἦρξε γὰρ μετὰ Λουκίου τοῦ Τούλλου δεύτερον) τῇ πρώτῃ εὐθὺς ἡμέρᾳ κατὰ τὸν τοῦ Ἀντωνίου τρόπον ὠπτίῡπε, καὶ ἐς τὸ τῶν εὐπατριδῶν γένος ἐκ τοῦ πλήθους τινὰς, ψηφισαμένης τῆς βουλῆς, ἐσήγαγεν. ἐπειδή τε Λούκιός τις Ἀσύλλιος στρατηγῶν τὴν ἀρχὴν διὰ μακρὰν ἀῤῥωστίαν ἀφεῖναι ἠθέλησε, τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀνταπέδειξε· καὶ στρατηγοῦ ἑτέρου τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ ἀποθανόντος, ἄλλον ἐς τὰς περιλειπεῖς ὥρας ἐφείλετο. τοῦ τε Βόκχου τελευτήσαν-

μοσιευθῆναι. τοῦτον γὰρ ἠλέει, ἅτε καὶ λεί
αὐτὸν ἐπὶ τῷ Ἀντωνίῳ κεκοινολογημένος, κ
τῶν νικητηρίων ἐφθόνει. τοιαῦτα δ' οὖν δ
πράττων, ἐτόλμα τῇ βουλῇ γράφειν, ὅτι τῆς
παύσασθαι, καὶ ἐπ' ἐκείνῃ τῷ τε δήμῳ πάντα
γματα ποιήσασθαι θέλει· οὐχ ὅτι τι καὶ πρ
τῶν ἔμελλεν, ἀλλ' ὅπως ταῖς παρ' αὐτοῦ δ
Καίσαρα ἤτοι ἀναγκάσωσιν, ἅτε καὶ παρόν
ὅπλων προαποστῆναι, ἢ καὶ ἀπειθήσαντα μ

42. Τότε μὲν δὴ ταῦτά τε ἐγένετο, καὶ
νήγυριν τὴν τῇ Ἀφροδίτῃ τῇ Γενετυλίῳ τελοι
ὕπατοι ἐποίησαν· ἔν τε ταῖς ἀνοχαῖς, αἱρετοὶ
Καίσαρος πολίαρχοι, παῖδες ἄνηβοι, ἐξ ἵππ
οὐκ ἐκ βουλευτῶν γεγονότες, ἦρξαν· καὶ τ
τὴν Παύλου καλουμένην Αἰμίλιος Λέπιδος
ἰδίοις τέλεσιν ἐξῳκοδόμησε, καὶν τῇ ὑπατεί
ρωσεν· ὑπάτευσε γὰρ ἐν μέρει τοῦ ἔτους τοι
τε Ἀγρίππας τὸ ὕδωρ τὸ Μάρκιον ὠνομασμ
λιπὸν φθορᾷ τῶν ὀχετῶν, καὶ ἀνεκτήσατο
οἰκείᾳ, καὶ ἐπὶ πολλὰ τῆς πόλεως ἐπωχέτευσι
μὲν οὖν, καίπερ ἐξ ἰδίων χρημάτων φιλοτιμ
καὶ ὑπεστέλλοντο καὶ ἐμετρίαζον· ἄλλοι δὲ κ
στην τινὰ ἀρχὴν ἔχοντες, καὶ ἐπινίκια διεπ
σφίσιν, οἱ μὲν, διὰ τοῦ Ἀντωνίου, οἱ δὲ, διὰ τοῦ
ρος, ψηφίζεσθαι· καὶ ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ
πολὺ παρὰ τῶν δήμων ἐς τοὺς στεφάνους ἐσέ

43. Τῷ δ' ὑστέρῳ ἔτει ἀγορανόμος δ' Α
ἑκὼν ἐγένετο· καὶ πάντα μὲν τὰ οἰκοδομήματ
νὰ, πάσας δὲ τὰς ὁδοὺς, μηδὲν ἐκ τοῦ δημο
βών, ἐπεσκεύασε· τούς τε ὑπονόμους ἐξεκάθ

τος, οὐδενὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ἔδωκεν, ἀλλ' ἐς τὰ τῶν
Ῥωμαίων ἔθνη αὐτὴν ἐσέγραψεν. ἐπειδή τε οἱ Δαλ-
μάται παντελῶς ἐκεχείρωντο, τάς τε στοὰς ἀπὸ τῶν
λαφύρων αὐτῶν, καὶ τὰς ἀποθήκας τῶν βιβλίων, τὰς
Ὀκταουϊανὰς ἀπὸ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ κληθείσας,
κατεσκεύασεν.

14. Ἀντώνιος δὲ ἐν τούτῳ ἤλασε μὲν μέχρι τοῦ
Ἀράξου, ὡς καὶ ἐπὶ τοὺς Πάρθους στρατεύσων, ἠρ-
κέσθη δὲ τῇ πρὸς τὸν Μῆδον ὁμολογίᾳ. συμμαχή-
σειν τε γὰρ ἀλλήλοις, ὁ μὲν ἐπὶ τοὺς Πάρθους, ὁ δ
ἐπὶ τὸν Καίσαρα, συνέθεντο, καὶ ἐπὶ τούτῳ στρατιώ
τας τέ τινας ἀντέδοσαν σφίσι· καὶ ὁ μὲν τῆς Ἀρμενί
τῆς νεοκτήτου τινὰ ἔλαβεν, ὁ δὲ τὴν θυγατέρα αὐτ
Ἰωτάπην, ὡς καὶ τῷ Ἀλεξάνδρῳ συνοικήσουσαν,
τὰ σημεῖα τὰ στρατιωτικά, τὰ ἐν τῇ τοῦ Στατιλ
μάχῃ ἁλόντα. κἀκ τούτου ὁ μὲν Ἀντώνιος τῷ τε
λέμωνι τὴν μικροτέραν Ἀρμενίαν, ὥσπερ εἶπον,
ρισάμενος, καὶ Λούκιον Φλαυούϊον ποιήσας τε
ὕπατον καὶ παύσας, (συνῆν γὰρ αὐτῷ) ἐς τε
Ἰωνίαν καὶ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ τῷ τοῦ Καίσαρο
λέμῳ ὥρμησεν· ὅ, τε Μῆδος τὰ μὲν πρῶτα σ
χοις τοῖς Ῥωμαίοις χρώμενος, τούς τε Πάρθο
τὸν Ἀρτάξην ἐπελθόντας οἱ ἐνίκησε· τοῦ δ'
νίου τούς τε ἑαυτοῦ στρατιώτας μεταπέμψαντ
προσέτι καὶ τοὺς ἐκείνου κατασχόντος, ἀν
τε καὶ ἐάλω, καὶ οὕτως ἡ Ἀρμενία μετὰ τῆς
ὑπώλετο.

UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 02123 7279